

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

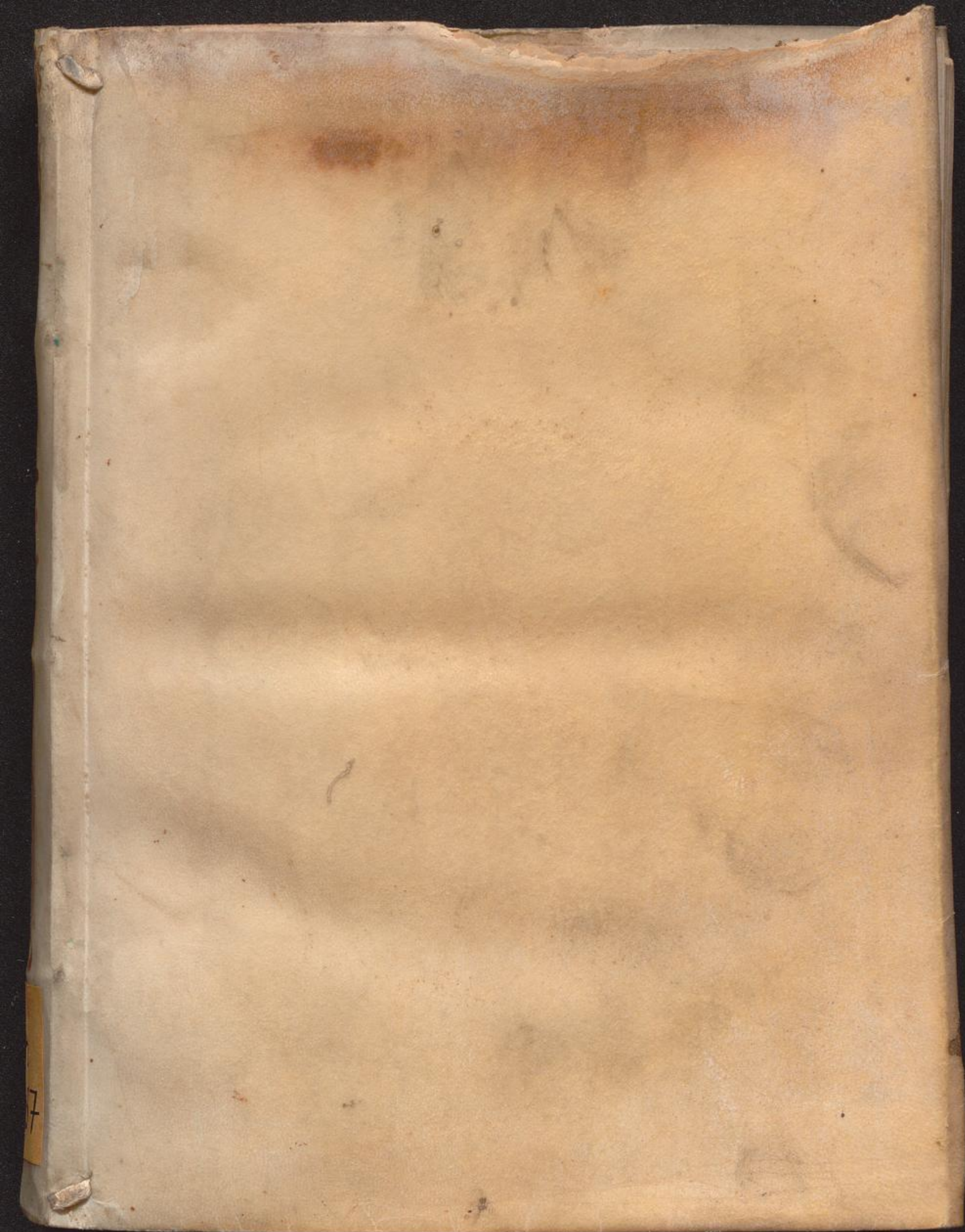
Tractatvs De Censvris Romano Pontifici Reservatis

Ugolinus, Bartholomaeus

Venetijs, 1609

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61365)

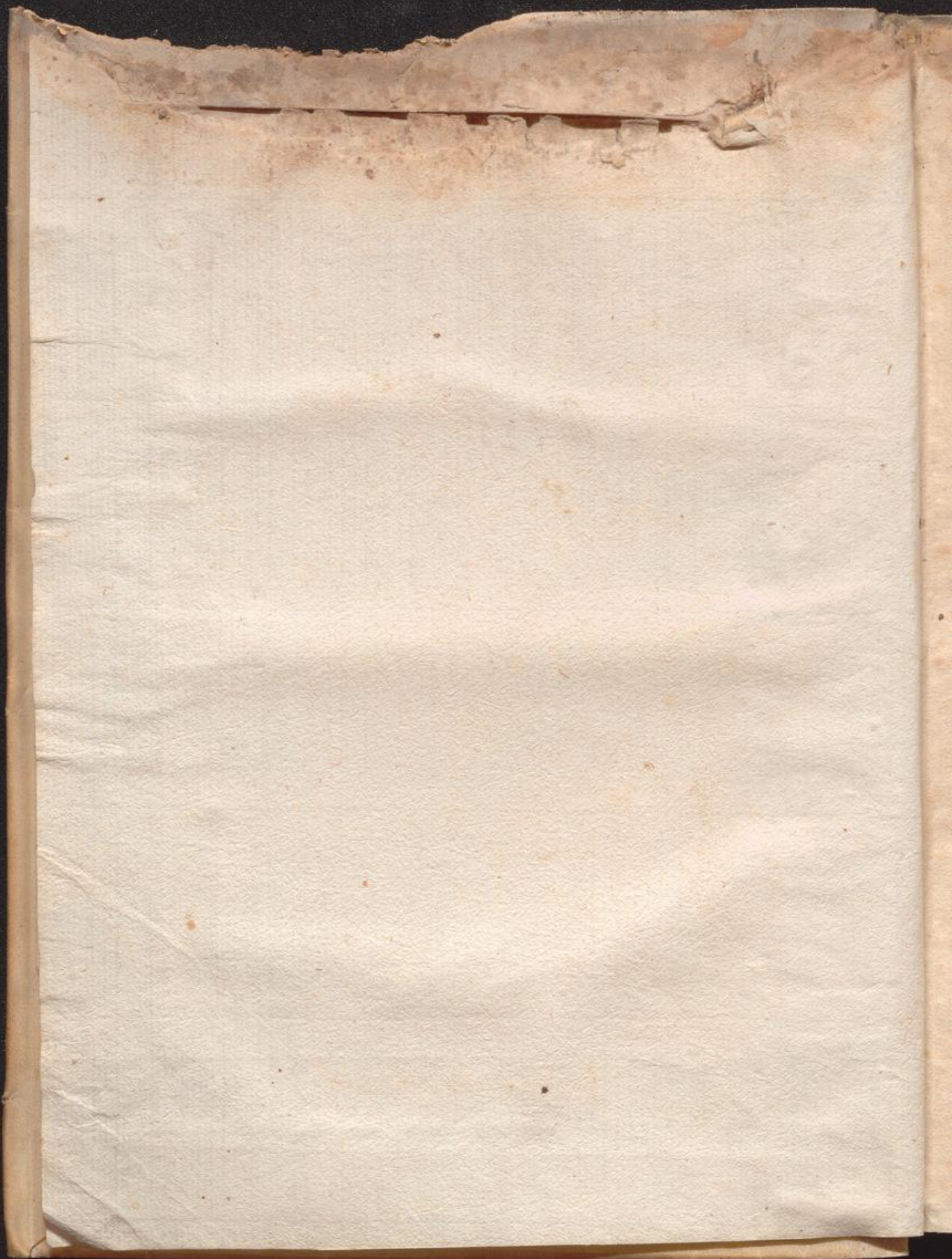

Th. 4737.

Bl. II

8.

TRACTATUS
DE CENSURIS
ROMANO PONTIFICI
RESERVATIS.

Ad Illustrissimum, ac Reuerendissimum
PETRUM ALDOBRANDINUM
S. R. E. Cardinalem amplissimum.

*Bartholomæo Vgolino Iuriconsf. ex Monte Scutulo Diac. Ariminen. ac Barbiani
Archipresbytero Autore.*

Nunc iterum in lucem editus.
CVM PRIVILEGIO.

Collegij S. Hieronimi Paderb.
Venetijs, Apud hæredem Hieronymi Scoti. MDCIX.

T R A C T A T V S
 DE CENSVS
 ROMANO PONTIFICI
 RESERVATVS
 AD Illustrissimum, ac Reverendissimum
 PETRVM ALDORANDINVM
 S. R. E. Cardinalis Archiepiscopi
 Archiepiscopus Vindobonensis, ex huiusmodi
 Archiepiscopo, Antore,
 Nunc huiusmodi in laudem
 CVM PRIVILEGIO

Venerabilis Archiepiscopi Hieronymi Seci MD CIX.

ILLVSTRISSIMO

AC REVERENDISSIMO

PETRO ALDOBRANDINO

S. R. E. CARDINALI

Amplissimo:

Bartholomæus Vgolinus S. P. D.

VA erga Christianam Rempubicam
merita tot , ac tanta sunt Cardinalis
Amplissime, vt nemo sit, qui Apostoli-
cam Sedem quàm maxime auctam, or-
natamque velit, quin se tibi plurimum
debere fateatur. Nam, vt mittam infi-
nita propemodum, quæ abs te præclarè gesta sunt, ad no-
bilissimam, celeberrimamque Ferrariæ Urbem recuperan-
dam a Clemente Oct. Pont. Max. Patruo tuo Legatus mis-
sus tanta facilitate præter omnium opinionem ipsam Ro-
manæ Ecclesiæ recuperasti , vt apud vniuersos summam
gloriam tibi pepereris, & ab ijs etiam, quibus infensus vi-
deri poteras, commoda non pauca deportaueris. Ac planè
quis exercituum ductor putasset eam Urbem sine sangui-
ne recuperari potuisse? Tu tamen tua singulari pruden-
tia, tua ingenti virtute sic rem egisti, vt nulla hominum
elade, nullo prælio facto, summa felicitate ipsam recepe-

a 2 ris.

ris. Hac re primū tam insigni gesta, non multo post exor-
to periculosissimo bello inter potentissimos Christianæ re-
ligionis Principes (quod quidem grauitè dolendum erat,
vt armis inter se contenderent, quæ in Christianæ religio-
nis hostes melius, ac iustius vertere debebant) quis existi-
masset Principum irritatos animos ab armis faciliè discef-
suros esse? Ad hos tamen placandos à Pont. Max. qui iam
te, iam ingenium tuum nouerat, Legatus itidem missus
tuo summo consilio, diuinaque propemodum solertia, &
bellum ipsum excitatum extinxisti, & eisdem Principes,
maxima omnium lætitia inter se conciliasti. Verū hæc
foris quodammodo a te gesta sunt, quanti vero ea facien-
da, quæ domi non minus prudenter, quam liberaliter egi-
sti? Nam, cum in amplissimo dignitatis gradu collocatus
sis, apudque Romanum Pont. virum Sanctissimum, Pa-
truumque tuum ob singulares in primis animi tui dotes,
plurimum valeas, quot Illustres viri per te dignitatibus de-
corati sunt? quot doctrina præstantes beneficiis affecti?
quid de eximia liberalitate dicam, quam superioribus an-
nis Tyberi totam penè Urbem inundante erga pauperes
domi aquis obsessos exercuisti? Beatum te Cardinalis am-
plissime, qui in istac florenti ætate tot, tantaque feliciter
gessisti, quæ nulla posteritas ignorabit, nulla obscurabit
obliuio. Hæc igitur sunt, quibus gloriosi nominis tui fama
longe, lateque vagatur, hæc, quibus omnes te in cælum lau-
dibus ferunt, hæc, quibus omnes se tibi plurimum debere
fateri debent. Quare, ego, etsi omnium minimus sum, re-
bus

bus tamen istis a te gestis incensus te plurimum semper
a. admiratus sum, te plurimum obseruaui. Lectis postremo
tuis humanissimis litteris, quas superiori anno Quarto Id.
Maij ad me misisti, mihi crede, sic ipsis sum affectus, vt ex
eo tempore nihil magis optauerim, quam occasionem mi
hi dari, quò meum hunc erga te animum aliquo officij ge
nere tibi patefacerem. Cum ecce hoc mihi cogitanti occur
rit Tractatus de Bulla Cœnæ Domini, quem cum promul
gandum mihi proposuerim, tuo nomini dicatum in lucem
prodire volui; est enim opus tibi etiam quodammodo a
liunde debitum, quippe Clementis Octauj Pont. Max. Pa
trui tui, nam Bullam Cœnæ Domini ab eodem editam de
claraui. Hilari animo igitur labores hosce meos accipias;
nam, si hoc feceris, animum mihi dabis, vt posthac, quo
grauiora, maioraque offerre tibi possim, studiosius, ac li
bentius in litteris elaborem. Vale. Barbiani. Ca
lend. Maij. 1602.

PRO-

P R O O E M I V M

AD LECTOREM.

PRES tandem humanissime Lector Dei benignitate Tractatum De Bulla Cœne Domini sæpius a me antea tibi promissum: qui idcirco usque in hanc diem in lucem editus non est, quoniam, ex quo in ipso res maxima aguntur, ut scilicet Christiana fidei candor in Sacrosancta Ecclesia e-luceat, ut Ecclesiastica libertas conseruetur, ut charitatis donum vigeat, & ad summam, ut Christi fideles in officio contineantur, ne præpropere editione cum graui offensa er-raretur, maturius erant hæc agenda, & cautius. Sumpta igitur Bulla Cœne Domini a Clemente Octauo Pont. Max. edita, eaque in tres partes distributa. In priori uti proœmio quodam generatim quæstiones decem & septem, quo censurarum omnium, quæ per Bullam feruntur, cognitio dilucidior esset, præmissi. In altera vero parte, ut tractatione, viginti capita continente, quibus Bullam offendentes censuris afficiuntur, hoc ordine explicauimus. Primum enim si quæ vocabula obscuriora paulo, ac minus nota essent, quid significarent, declarauimus. Deinde, qui Bullam offendendo in censuras ab ea latas inciderent, regula proposita aperui. Postremo, qui censuras euaderent separatim excepi. In posteriori demum parte tractationis, ubi de Absolutione a censuris potissimum agitur, quæ per Bullam lata sunt, quod octo partes complectitur, in totidem capita eam distribui, & regulis, quæ in singulis partibus aguntur, vniuersa comprehendimus. Quæ agendi ratio in toto hoc opere a me perpetuo seruata est, hoc enim modo fieri posse existimaui, ut explicatio illustrior redderetur, & confusio nunquam mihi amica tolleretur. Hilari animo igitur primum Tractatum de Censuris Romano Pont. reservatis accipias, reliquos propediem si mihi Dei benignitate vita cõ-tigerit, accepturus. Quo enim absolutam tractationem censurarum, necnon earundem absolutam cognitionem a me habeas, ex quo generatim de Censuris alias egi, ut in ini-tio infra dixi, speciatim de ipsis, & primo de reservatis Romano Pontif. deinceps de reliquis agendum mihi proposui. Vale.

INDEX EORVM

QVAE IN HOC OPERE

notatu digna in primis
sunt.

A

- A**bsolvere a censuris a iure latis Episcopus potest. *nu. 2. pag. 416*
Absolvere a censuris ab homine latis potest, qui eas tulit, *nu. 3. 417*
Absolvere a censuris ab homine generaliter latis, Episcopus etiam potest.
nu. 4. ea.
Absolvere a censuris Bullae Cæne Domini non potest Vicarius Papa, Legatus a Late
re, Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, His inferior, Collegium Cardinalium,
Concilium generale. *nu. 5. ea.*
Absolvere potest a censuris Bullae Cæne Domini Romanus Pontif. qui eas tulit, nec
non eius successor. *nu. 6. 420*
Absolvere non potest a censuris Bullae Cæne Domini Romanus Pont. qui se pontifica
tu abdicavit, vel rationis usum amisit, *ibid. nu. 7.*
Absolvere in articulo mortis sacerdos potest a censuris Bullae Cæne Domini, & ali
liis, quæ regula multis modis amplificatur, *nu. 1. 424*
Absolvere in articulo mortis Episcopus potest excommunicatum a quocunque, quæ re
gula multis modis amplificatur, *nu. 3. 427*
Absolvere a censuris Bullae huius potest, qui privilegium habet absoluendi continens
in indiuiduo casus ipsius Bullae, *nu. 1. 449*
Absoluendi facultate data ab omnibus censuris etiam Romano Pont. reservatis in Bul
la Cæne Domini absolutio tribui nihilomagus poterit censurarum, quæ in Bulla ha
bentur. *nu. 2. 450*
Absoluendi facultate data in indiuiduo in casu aliquo Bullae Cæne Domini, in aliis
autem generatim, an absolutio tribui possit a casibus generatim expressis, *nu. 3. ea.*
Absolvens sine licentia excommunicatos per hanc Bullam, in excommunicationem in
cidit, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur. *nu. 1. 452*
Absolvens vna absolutione plures sine licentia, in plures excommunicationes incidit,
nu. 2. ead.
Absolvens sine licentia excommunicatos per hanc Bullam in quibus casibus in excom
municationem non incidat. *nu. 3. 453.*
Absolui an potuisset quis in articulo mortis ab alio quam a Romano Pont. a censu
ris

ris huius Bullæ, si Romanus Pont. id non concessisset. nu. 1. 423
 Absolui potest excommunicatus in articulo mortis constitutus, esto a peccatis non ab-
 soluatur. nu. 2. 426.
 Absolui excommunicati per hanc Bullam ab eo non possunt, qui inferior est Romano
 Pontifice, esto priuilegium habeant, ut absolui possint, quæ regula amplificatur, &
 declaratur, nu. 1. 445.
 Absolutio tribui potest a casibus Bullæ Cens. Domini, ubi generatim absoluendi facul-
 tas tributa est, modo derogatum sit clausulæ prohibenti absolutionem, nisi in indiui-
 duo facultas tributa sit, ex quo modo ipsi derogetur, nu. 4. 451.
 Absolutio excommunicationis eius, in quam incidit absolvens excommunicatos per
 hanc Bullam sine licentia, an Romano Pont. reservata sit, nu. 4. 454.
 Absolutio excommunicationis solemniter, & non solemniter tribui potest. Speciatim,
 & generatim. Pure, aut sub conditione. Aliqñ ad aliquem actum tantum, nu. 1. 456.
 Absolutio tributa a Romano Pontifice a censuris per Bullam latis non eos iuuat, qui a
 delictis non desistunt, quamobrem excommunicati sunt, quæ regula etiam declara-
 tur, nu. 2. 457.
 Absolutio, quæ tribuitur ad aliquem actum gerendum, an profit excommunicatis per
 hanc Bullam, nu. 3. ea.
 Absolutio tributa a Romano Pont. excommunicatis per hanc Bullam quando profit
 ijs, qui contra ecclesiasticam libertatem statuta fecerant, nu. 4. 459.
 Absolutio Apostata, an requirat abiurationem, vid. in verb. Apostata hæreticus.
 Absolutionis forma necessaria, & non necessaria, vid. in verb. Forma.
 Absolutus in articulo mortis a censuris, absolutione alia non eget, si periculum illud eua-
 dat, nu. 4. 428.
 Accipientes ab ecclesiasticis personis etiam sponte dantibus pedagia, & vectigalia in
 excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quousque pateat declaratur,
 nu. 1. 391.
 Admonens hæreticum vt fugiat, quia iudex eum capere vult, an hæreticorum fautor
 dicatur, nu. 11. 71.
 Adherentes quinam sint, nu. 1. 410.
 Adherentes ijs, qui Apostolicam sedem offendunt in excommunicationem incidunt,
 quæ excommunicatio declaratur, nu. 2. 411.
 Aduocati, & procuratores, qui sine licentia hæreticum defendunt, hæreticorum fau-
 tores dicuntur, nu. 6. 69.
 Aduocati quinam sint, nu. 2. 317.
 Aduocatos gerentes causas eorum, qui ad curiam confugiunt, si quis offendant in exco-
 municationem incidunt, nu. 4. ea.
 Id quod verum censeo, quamuis principalis ipse ad curiam non iret, sed absens in curia
 procuratorem, aduocatumue constitueret.
 Abducere quid significet, nu. 3. 122.

Aegrote

Egrotare heretico medicinam facere possumus, nu. 9. 66.

Afferre quid significet, nu. 4. 222

Alimenta praebens heretico ob haeresim fautor hereticorum dicitur, nu. 14. 72

Anathematizare an differat ab excommunicare, nu. 1. 25

Anathematizare quid significet, nu. 2. ead.

Anathema significat quid detestabile, nu. 5. 26

Anathematizare significat detestari, nu. 6. ead.

Anabatistae quinam haeretici sint, nu. 8. 46

Animo haeresim inclusam habens haeticus est, nu. 15. 37

Animo haeresim inclusam habens in excommunicationem latam in haeticos non incidit, n. 16. eo.

Animo haeresim inclusam habens signo aliquo eam exprimens in excommunicationem incidit, nu. 17. 38

Animo haeresim inclusam habens, nulloque exteriori signo eam exprimens quamobrem in excommunicationem non incidat, nu. 16. ea.

Animum faciens hostibus Christiani nominis, dum pugnant contra Christianos in excommunicationem incidit, nu. 3. 211.

Appellatio a Romano Pont. ad futurum Concilium, cur prohibita sit, nu. 1. 105

Appellatio fit a minore ad maiorem, nu. 2. ead.

Appellatio ne interponatur a Papa ad Concilium quando definitum sit, nu. 7. ead.

Appellans ad futurum Concilium a Papa in excommunicationem incidit, quae regula declaratur, quousque pateat, nu. 1. 106

Appellans a quouis alio praeterquam a Ro. Pont. in excommunicationem non incidit, num. 4. 109

Appellans a Romano Pont. ad Concilium generale tunc congregatum in excommunicationem incidit, nu. 1. ibi, Quinto 108. Idem si appellet quis a Papa ad Concilium

Prouinciale, nu. 6. 109

Apostasia haeresis species est, nu. 8. 33

Apostasia quid sit, nu. 1. 49

Apostatare non potest, qui Christianus non est, nu. 2. 50

Apostasia triplex est, nu. 3. ea.

Apostata a fide quinam sit, nu. 4. ea.

Apostatae fidei in excommunicationem Bullae incidunt, quae regula quousque pateat, declaratur, nu. 1. 52

Apostatae haeretici sunt, nu. 2. ea.

Apostatae, an in duas excommunicationes incidunt, in alteram quatenus apostatae, in alteram quatenus haeretici, nu. 3. ea.

Apostata religionis in excommunicationem incidit, nu. 4. ea.

Apostata schismaticus non est, nu. 8. 99

Apostata haeticus debet abiurare eam apostasiam ante absolutionem sicut haeticus haeresim, nu. 4. ver. Imo ubi. 443

Argentum ad Christiani nominis hostes deferri non potest, nu. 5. 197

b

Archi-

Archiepiscopi sunt Episcopi, qui uni provincie præsunt, & quoniam sic nominati, nu. 6. 256

Arma equorum, & quibus equi accommodantur, deferri nequeunt ad Christiani nominis hostes, nu. 2. 190.

Arma ad Christiani nominis hostes deferri nequeunt, nu. 1. 191

Arma sunt instrumenta ad offendendum, & defendendum parata, nu. 2. ead.

Arma duplicis generis sunt, nu. 3. ead.

Arma per se triplicis generis sunt, nu. 4. ead.

Arma per accidens quanam dicantur, nu. 5. 192

Arma deferentes ad Christianos, qui in terris hostium sunt, quo illis contra Christianæ religionis hostes utantur, an in excommunicationem incidant, nu. 6. 166

Aromatarii, & lanij retinentes libros hæreticorum hæresim continentes, quo aromatæ, carnes vellis involuta vendant, an in excommunicationem incidant, numer. 1. §. quarto. 86

Articulus mortis quisnam dicatur, n. 1. 421

Articulo mortis existente si excommunicatus ab excommunicatione, & a peccatis absolvi non possit ob mortis angustias, quid tunc faciendum, nu. 3. 437

Articulo mortis existente inferior Romano Pont. absolvere excommunicatum per Bullam non potest, nisi de stando mandatis Ecclesiæ cauerit, nu. 1. 441

Astrologi quinam hæretici sint, & in hæreticorum penas incidant, nu. 10. 43

Astrologi quinam damnati a Sixto Quinto, nu. 11. ead.

Audiens legentem librum hæretici hæresim continentem in excommunicationem non incidit, nu. 4. 82

Audiens libros hæreticorum libenter dum leguntur, idque signo aliquo declarans hæreticorum fautor dicitur, nu. 10. 71

Auditor quisnam sit, nu. 1. 318

Augetes vectigalia in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio declaratur quousque pateat, nu. 1. 146

Auocantes causas spirituales, eisue annexas a iudicibus Romanæ Curie in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, num. 1. 334

Aurum ad Christiani nominis hostes deferri non potest, nu. 4. 197

Autor huius Bullæ Clemens Octauus fuit, nu. 1. 27

Autoritatem Romani Pont. negans, ut hæreticus punitur, nu. 5. 472

Auxilium præstans ad delictum committendum mortifere peccat, nu. 1. 17.

Auxilium præstans ad delictum aliquod committendum ex iis, quæ per Bullam Cænæ Domini prohibentur, in excommunicationem non incidit, vid. in verb. Consilium.

Auxilium ab hæreticis recipere possumus, quo res nostras tueamur etiam contra Christianos, nu. 6. 64

Auxilium ferens hostibus Christiani nominis in damnum Christianorum in excommu-

- communicationem incidit, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1. 209
- Auxilium, fauorem, consilium præbēs alicui, quo romipetas offendat in excommunicationem incidit, nu. 1. 254
- Auxilium quodnam sit, nu. 1. 289
- Auxilium multis modis præstari potest, nu. 2.
- Auxilium ferentes ijs, qui in Cardinalem delictum aliquod committere volunt, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 3. 290
- Auxilium præstantes ijs, qui delictum aliquod in Cardinales committere volunt, quæ do in excommunicationem non incidant, nu. 4. ead.
- Auxilium ferre quinam proprie dicatur, nu. 2. uerfi. Illud quoque. 254. & nu. 2. uerfi. Atquid si socius. 289
- Auxilium ferens ijs, qui Cardinalem offenderunt post offensam in excommunicatione non incidunt ratione auxilij, sed ratione fauoris. nu. 4. 390. & num. 1. in fi. 294.
- Auxilium præstans ad delictum committendum, vid. in ver. Consilium, auxilium, fauoremue præstans.
- Auxilium, consilium, fauoremue præstantes iudicibus secularibus contra ecclesiasticos iudices in excommunicationem incidunt, nu. 1. 371.
- Auxilium præstantes ijs, qui imponunt onera Ecclesiasticis, seu exigunt, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1. 393

B

- B** Annire quid sit, nu. 3. 398
- Baptizatus qui non est offendens hanc Bullam in eius excommunicationem, ac censuras non incidit, nu. 1. 12
- Basilica Principis Apostolorum de Vrbe est Ecclesia Sancti Petri in Vaticano Monte, nu. 2. 465
- Bellica instrumenta deferri ad hostes Christiani nominis nequeunt, & quæ sint hæc, nu. 1. 198
- Bestijs feris, ut lupo, vulpi, miluio res subrepta, atque liberata, cuius sint, numero 7. 136
- Blasphemus, an hereticus sit, nu. 1. 44
- Blasphemia hereticæ quænam sint, nu. 2. eo.
- Bulla Cene Domini in tres partes diuiditur, & quid in vna quaque agatur, numero 1. 3
- Bulla Cene Domini, cur nominetur, nu. 2. 5
- Bulla Cene Domini, quibus temporibus promulgare olim consuevit, nu. 3. 5.
- Bulla Cene Domini idcirco singulis annis promulgatur, ut Christi fideles uni-

b 2 uerfi

Xo

uerſi in officio contineantur, nu. 1. 5
 Bulla Cene Domini aliquando, ſed in paucis mutatur, nu. 1. 7
 Bulla Cene Domini quando obliget, vt eius offendens in eius cenſuram incidat, nume-
 ro 1. 22
 Bulla Pij V. excommunicantur, qui non pateſciunt conſpirationem factam in Car-
 dinalem, nu. 6. 297
 Bulla prohibens abſolutionem caſuum, qui reſeruati ſunt, vid. in verb. Decretum.
 Bulla Cene Domini durat, eſto qui illam tulit moriatur, uel Episcopatu ſe abdicauerit,
 vel ob hereſim ſit depositus, uel eſto alia facta ſit, ſed non promulgata, nu. 2. 413
 Bulla hac quot modis extinguitur, nu. 1. ea.
 Bulla hac Cene Domini cur in valuis Eccleſie Lateranenſis, & S. Petri affixa fuerit,
 nu. 3. 465
 Bulla hac cur multis nominibus appelletur, nu. 3. 471
 Bulla nomen quid ſignificet, & in quam partem hic accipiat, nu. 1. 4
 Bulla Cene Domini caput, in quo excommunicantur offendentes clericos non eſt. ſuper
 uacaneum, nu. 1. 305
 Bullam Cene Domini habere debent omnes animarum curam habentes, ut Patriar-
 chae, Archiepiſcopi, Episcopos, Abbates, Parochi, Vicarij perpetui, Capellani, Sacer-
 dotes tam regulares, quam ſeculares ad ſacramentum poenitentiae adminiſtrandum
 admiſſi, n. 1. 468
 Bullam Cene Domini quinam habere non teneantur, nu. 2. 469
 Bullam Cene Domini offendi quot modis contingat, nu. 1. 471

C

Caluiniſtae heretici quinam ſint. 6. 46
 Cannabis ad hoſtes Chriſtiani nominis deferri non poteſt, & quamobrem, nume-
 ro 1. 201
 Capientes eos, qui ad Sedem Apoſtolicam eunt, in excommunicationem incidunt, quae
 excommunicatione quouſque pateat, declaratur, nu. 1. 236.
 capientes eos, qui ad Apoſtolicam Sedem eunt, quando in excommunicationem non in-
 cidunt, nu. 2. eo.
 capiens, detinens, ſpolians, mutilans, interficiens euntem ad Apoſtolicam Sedem, an
 in plures excommunicationes incidat, nu. 4. 238
 capientes romipetas in excommunicationem incidunt, nu. 1. 251
 capine hereticus ſe permittat hortans fautor hereticorum dicitur, nu. 1. 71
 capientes Eccleſiaſticas perſonas, & pro earum redemptione pretium volentes, in poe-
 nam huius capitis non incidunt, nu. 7. 391.
 capitales cauſae quanam ſint, nu. 1. 397
 capitula, Conuentus, & Collegia Eccleſiaſtica quid ſint, nu. 2. 342
 carcere incluſum hereticum illinc eruens hereticorum fautor dicitur, nu. 12. 71.

Car-

carcerare quid sit, nu. 1. 275
 carcer cur inuentus, nu. 2. ead.
 carcerantes Cardinalem, aut ratione alia detinentes in excommunicationem incidunt,
 nu. 4. eo.
 carcerem frangendi causa instrumenta præbens hæretico, an in excommunicationem in-
 cidat, vid. in verb. Frangendi carcerem.
 cardinales quinam sint, nu. 1. 256.
 cardinalem interficientes in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quo
 usque pateat, declaratur, nu. 1. 257.
 cardinalis seipsum interficiens in excomm. incidit, nu. 2. 259
 catechumenus excommunicari non potest, nu. 3. 12
 catechumeni hæretici proprie dici nequeunt, nu. 3. 31
 causa quid sit, num. 4. 308
 cautio, quam Bulla præstari iubet antequam a censuris quis absoluat, quænam sit, nu.
 1. 439
 cautio de satisfaciendo quænam sit, nu. 5. 441
 cautione ommissa ab excommunicato nihilominus ualet, nu. 2. 442
 censura lata per Bullam Cænæ Domini, an sint a iure, vel ab homine, nu. 1. 8
 censura aut ab homine, aut a iure feruntur, nu. 1. 416
 chalybs ad hostes christiani nominis deferri non potest, nu. 1. 196
 christiani omnes offendentes Bullam Cænæ Domini in eius pœnas incidunt, nu. 1. 151
 citatio quid sit, & quotuplex, nu. 1. 321
 clamando si quis opem ferre potuit cardinali, an in excommunicationem incidat si non
 clamauit, nu. 4. 296
 clericus seipsum percutiens in excommunicationem incidit, nu. 3. 259
 clericus habitum clericalem dimittens sine causa in excommunicationem non incidit,
 nu. 4. 52.
 clericum interficiens de licentia Romani Pont. in excom. nō incidit. Item nec se ab eo
 legitime defendens, nu. 1. 260
 clericum prius percutiens timens probabiliter ne ab eo interficiatur in excommunica-
 tionem non incidit, nu. 2. 261
 clericum interficiens non incidit in excommunicationem, si aliter uitare non potest quin
 ab ipso mutiletur, nu. 2. ead.
 clericus furiosus, dormiensue, an interfici possit, si in eo furore, ac somno aliquem aggre-
 diatur, & aggressus ratione alia se tueri ab eo non possit, nu. 4. 262
 clericum interficiens, quo filium, uxorem, matrem, filiamue suam ab ipso tueatur, immo
 vel extraneam personam in excommunicationem non incidit, nu. 5. 263
 clericum mulier interficiens, cum aliter suam pudicitiam tueri non queat, in excommu-
 nicationem non incidit, nu. 7. 264
 clericum, an interficere liceat pro rebus suis tuendis, nu. 8. ead.

cle.

X

Clericum interficiens, ubi talem eum esse ignorat, in excommunicationem non incidit
nu. 9. 265

Clericum aliquem interficere quis volens in excommunicationem, an incidat, si alium
casu interficiat, nu. 10. 266.

Clericum interficiens, qui usu rationis caret in excommunicationem non incidit, nu. 11.
267

Non itidem, qui clericum interficit, qui ea dignitate priuatus est, nu. 12. 268

Non etiam, qui inuentum turpiter aut cum vxore, aut cum matre, aut cum sorore, aut
cum filia propria, aut cum filio interficit, num. 13. eo.

Clericos plures percutiens vna percussione in tot excommunicationes incidit quot sunt
clerici percussi, nu. 4. eo.

clerici coniugati duo priuilegia habent tantum, & quæ hæc sunt, nu. 6. ibi Postremo,
385

clericum capiens euntem ad Apostolicam Sedem in duas excommunicationes, incidit
nu. 4. ver. quid itidem. 239

coacti remigare in nauibus hostium contra Christianos, an in excommunicationem in-
cidant, vid. in verb. Remigantes.

collectæ, Taleæ, præstantiæ quid sint, nu. 1. 380.

collegium quod sit, num. 1. pag. 111. & vid. in verb. Capitula.

colonis clericorum grauiora onera imponentes in excommunicationem incidunt, nu. 2.

392

compellentes actorem, reumue, qui coram iudicibus Romanæ Curie spirituales causas
commiserunt, ut reuocent acta facta, in excommunicationem incidunt, quæ excom-
municatio quousque pateat, declaratur, nu. 1. 337

compellentes actorem, reumue, ut consentiant, faciuntue, vt a censuris, penisue absol-
uantur ij, contra quos emanarunt a iudicibus Romanæ Curie in excommunicatione
incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur. n. 2. 338.

concilium non est supra Papam, magna olim contentio erat, nu. 6. 105

condemnatum iniuste hæreticum dicens, hæreticorum fautor hic dicitur, nu. 10. 71

confessarij inquirere diligenter debent, an penitentes, qui de fide male sentiunt si quo ali-
quo suam hæresim expresserint, nu. 19. 39

confratres Sanctissimi Corporis Christi, Sanctissimiue Rosarij, & huiusmodi absolui ne-
queunt ab his censuris, esto priuilegium ad id habeant ob illius confraternitates, nu.

2. 446

consilium præstans ad delictum committendum mortifere peccat, nu. 1. 17

consilium, auxilium, fauoremue præstans ad delictum aliquod committendum ex ijs,
quæ per Bullam Cene Domini prohibentur in excommunicationem incidit, quæ regu-
la, quousque pateat, declaratur, nu. 2. 18

consilium, auxilium, fauoremue præstans ad delictum committendum, ubi &
contra hunc excommunicatio fertur, an ante, postue delictum in excommu-
nicatio-

nicationem incidat, num. 3. 20
 consilium præstans hostibus Christiani nominis in dānū Christianæ religionis in exco-
 municationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 2. 210.
 consilium præstare quid, nu. 1. 291
 consilium dare quot modis contingat, nu. 2. ea.
 consilium dāns ut quis Cardinalem interficiat in excommunicationem incidit, quæ ex-
 communicatio quousque pateat, declaratur, nu. 3. ead.
 consilium reuocans, quod dederat, ut Cardinalis offenderetur, quando profit, ac liberet
 a pena, nu. 4. 292
 consilium præbens alicui, quo Romipetas offendat, an in excommunicationem incidat,
 uid. in verb. Auxilium.
 Consilium præstantes ad statuta contra Ecclesiasticos facienda, & dicta onera exigen-
 da in excommunicationem incidunt, nu. 2. 394
 consiliarii munere fungens apud hostes contra Christianos in excommunicationem inci-
 dit, nu. 2. 210
 Idem de eo, qui munus eius facit, qui vulgo dicitur Ingegniero.
 consulens alicui, ut Romipetam interficiat, an in excommunicationem incidat, si is, cui
 consilium dedit, solum vulnerauerit, num. 2. 254
 constantinus Imperator Syluestro Pontifici Max. ac eius successoribus loca multa con-
 cessit, num. 2. 404
 constitutiones quid sint, nu. 3. 349
 consuetudines etiam immemorabiles non prosunt quominus offendentes hanc Bullam
 Cene Domini, in eius penas incidant, nu. 2. 462
 consuetudo immemorabilis vim pacti, & privilegiij habet, nu. 2. ibid.
 conuentus quid sit, uid. in verb. Capitula.
 corrector libri, qui imprimitur, si an. maduertit hæretici librum esse, & hæresim con-
 tinere, & tacet, ut fautor hæreticorum in excommunicationem incidit, num. 3. ibi.
 At quid de correctore. 89.
 credens hæreticorum quismam dicatur, nu. 1. 53
 credere hæreticis duobus modis contingit, nu. 2. eo.
 credere quem hæreticis duobus modis conuincitur, ibid. nu. 3. 54.
 credentes hæreticorum in excommunicationem Bullæ Cene Domini incidunt, quæ re-
 gula declaratur, quousque pateat, nu. 1. 54
 cultum diuinum exhibens creaturæ hæreticus est, nu. 4. 41
 curantes, ut mandata fiant iudicibus Ecclesiasticis a secularibus in excommunicatione
 incidunt, nu. 3. 370
 curiæ necessaria quænam sint, nu. 3. 215
 curia Romana quid sit, & ubi esse dicatur, nu. 1. 216 D
D Antes arma, & alia prohibita Christianis, qui sunt apud hostes, an in excom-
 municationem incidant, nu. 6. 166

Decretum

X.

*Decretum prohibens abolutionem casuum, qui & Romano Pont. & alijs ordinarijs
reseruati sunt, refertur. 419*

Decreta quid sint, nu. 5. 32 & nu. 5. 349

*Defendens libros hereticorum heresim continentem in excommunicationem incidit
que excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 2. 90*

*Defendens libros hereticorum heresim continentem disputationis gratia, in excommu-
nicationem incidit, nu. 3. 91*

*Defendens librum heretici heresim continentem, quando in excommunicationem non
incidat, nu. 4. ea.*

*Defendentes eos, qui impediunt, ne ea, que ad victum pertinent, & alia predicta ad
Curiam deferantur in excommunicationem incidunt, que excommunicatio quousque
pateat, declaratur, nu. 1. 223*

*Defendens hereticum non in heresi sed in alia causa, vel civili, vel criminali, in excō-
municationem non incidit, nu. 2. 75*

Defensio quotuplex sit, nu. 1. 90

Defensor quis dicatur, nu. 1. 75

*Defensor hereticorum in excommunicationem incidit, que regula quousque pateat de-
claratur, nu. 2. ea.*

Defensores hereticorum an heretici sint, nu. 3. 75

*Deferentes arma, ac reliqua per Bullam Cænæ Domini prohibita in excommunicatio-
nem incidunt, que excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 165*

*Deferentes nomine alterius, cuiusmodi sunt muliones, ac nautæ, arma, & alia prohibita
ad Christiani nominis hostes, in excommunicationem incidunt, nu. 4. ea.*

*Deferentes arma, & alia prohibita in excommunicationem incidunt, esto non hoc ani-
mo deferant, ut Christiani per illa oppugnentur, nu. 10. 168*

*Deferens arma, & prohibita hostibus Christiani nominis in excommunicationem inci-
dit, esto cum illis paciscatur, ne in Christianis illis utantur, nu. 12. 169*

*Deferentes arma ad Christiani nominis hostes in excommunicationem incidunt, esto de
inceps ab ipsis ea recuperent, nu. 13. ea.*

*Deferentes arma ad Christiani nominis hostes in excommunicationem incidunt, esto
contra Christianos illis non utantur, nu. 14. ea.*

Vel tempore pacis ea deferant, nu. 15. ead.

*Et vndeunque ipsa arma habeant & quid iuris si ab ipsis hostibus, numero 16.
170*

*Deferentes arma ad Christiani nominis hostes in excommunicationem incidunt, esto
priuilegium habeant a principibus laicis ea deferendi. Et quid iuris si Rom. Pontif.
priuilegium hoc concedat, nu. 17. 171*

*Deferentes arma, & alia prohibita in excommunicationem non incidunt in his casibus
scilicet.*

Qui de licentia Romani Pont. id facit, nu. 1. 174

Qui

Qui necessitate compulsus, ut pote vi ventorum, & maris tempestate cum armis eo deferatur, nu. 2. ea.

Qui ab eisdem hostibus captus est, nu. 3. 175

Qui fame compulsus hæc tradit, nu. 4. ead.

Qui ad favorem Christianorum infidelibus ea tradit, nu. 5. 176

Qui iniuria oppugnatus ad suam defensionem infideles vocat cum aliunde id non possit, & arma, & huiusmodi illis tradit, nu. 6. ead.

Qui illis infidelibus tradit, qui hostes Christiani nominis non sunt, nu. 7. 177

Qui prohibitionem hanc probabiliter ignorans Christiani nominis hostibus tradit, nu. 8. ead.

Qui Christianis arma tradunt, qui in terris huiusmodi Christianorum hostium sunt, quæ ipsis oblata occasione contra hostes utantur, nu. 9. 178

Qui parva deferunt, nu. 10. ea.

Qui pro redemptione captivorum deferunt, nu. 11. 179

Dentem euellens eunti ad Sedem Apostolicam, an in excommunicationem incidat, nu. 4. 230

Denunciare nolens hæreticum is, ad quem hoc ex officio pertinet, fautor hæreticorum dicitur, nu. 9. 70

Depradari quid sit, nu. 1. 251

Depradantes romipetas in excommunicationem incidunt, nu. 2. ead.

Depradantes muliones, qui ferunt res romipetarum, an in excommunicationem incidunt, nu. 3. 252

Destruere quid significet, nu. 4. 405

Destruentes loca Romanæ Ecclesiæ in excommunicationem incidunt, nu. 1. 407

Detinere quid significat, nu. 1. 237

Detinentes, qui ad Apostolicam Sedem eunt in excommunicationem incidunt, quæ ex communicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 2. ea.

Detinentes, qui ad Apostolicam Sedem eunt, quando in excommunicationem non incidunt, nu. 3. 238

Detinentes romipetas, seu peregrinos in excommunicationem incidunt, nu. 1. 251

Detinere quid significat, & quomodo differat a carcerare, nu. 3. 275

Item quid significet detinere, nu. 6. 405

Detinentes loca Romanæ Ecclesiæ in excommunicationem incidunt, nu. 3. 408

Detinentes Cardinalem inuitum, an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Carcerantes Cardinalem.

Deuotionis, seu peregrinationis causa quisnam ad Urbem accedere dicatur, nu. 5. 244

Deuotio quid sit, & unde nascatur, nu. 6. ead.

Diæcesis quid sit, nu. 1. 301

Demoni honorem duliæ tribuens hæreticus est, nu. 7. 42

Demonem consulens de futuris contingentibus, de absconditisve cordium, hæreticus

- reticus est, & manifestam heresim sapit, nu. 8. 42
 Demones quare de futuris contingentibus consulti ambigua responsa tribuant, nume.
 9. 43
 Demonem consulens de rebus presentibus vel prateritis hereticus non est, peccat ta-
 men grauissime, nu. 12. ead.
 Demonem requirens, ut tentet aliquam, & ad amandum impellat, hereticus non est,
 nu. 13. ead.
 Dominium quid significat, nu. 4. 302
 Donans arma, & huiusmodi prohibita Christiani nominis hostibus referenda gratia
 causa in excommunicationem incidit, nu. 11. 168
 Dubitans in fide, an hereticus sit, nu. 11. 34
 Dubitationes, quae alicui obrepunt eorum, quae sunt fidei, non faciunt hereticum, si ipsi
 non assentiatur, nu. 12. 35

E

- E**cclēsia vniuersalis corpus quoddam est, nu. 3. 97
 Ecclesiarum nomine quae comprehendantur, nu. 5. 374
 Ecclesia nomine quid significatur, vbi Bulla iubet, ut absolendus a censuris caveat
 de stando mandatis Ecclesiae, nu. 2. 439
 Ecclesiastica persona quanam sit, nu. 1. 308
 Ecclesiasticas personas compellentes ad soluendum aliquid pro suis personis, vel rebus
 in excommunicationem incidit, & vniuersitas interdicta est, nu. 1. 396
 Ecclesiastica persona pro rebus suis, quas non habent ab Ecclesia, ordinaria onera, &
 naturalia solvere tenentur, nu. 3. 386
 Ecclesiasticis personis sponte vectigalia soluentibus, an accipiens in penam incidat, vid.
 in verb. Accipientes ab Ecclesiasticis personis.
 Eijcientes a suis diocesibus, territorijs, terris, seu dominijs Cardinales, Patriarchas,
 Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicas Legatos, vel Nuntios in excom-
 municationem incidunt, quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur, numer.
 1. 303
 Eijcientes a suis locis Cardinales, & reliquos supradictos in excommunicationem non
 incidunt, vbi a non suis locis eos eijciunt.
 | Item, vbi a suis eijciunt quidem, sed ab ijs, quae ratione dignitatum illarum non ha-
 bent.
 Item, vbi legitime eos eijciunt, nu. 4. 304
 Elisabeth asserta Regina Angliae haeretica, & schismatica est, nu. 2. 104
 Episcopus renuncians Episcopatum, Episcopalem dignitatem nihilominus retinet, &
 quid si renunciaret dignitati, seu ordini, nu. 2. 300
 Episcopi quinam sint, & vnde dicti, nu. 7. 256
 Episcopi nomen sumitur generatim, & speciatim, nu. 8. ead.

Epi-

- Episcopis facultas data absoluendi hereticos occultos per Trid. Synod. an reuocata sit per hanc Bullam, & quid de alijs casibus occultis, nu. 3. 446
- Equi ad Christiani nominis hostes deferre nequeunt, esto pulli sint, debiles empti ab hostibus morboſi, & facti vtilis non eque, nu. 1. 189
- Equos a turcis emptos inhabiles ad bellum si quis iterum turcis vendat habiles factos in excommunicationem incidit, nu. 16. ibi, Quare, qui. 170
- Errans in fide hereticus non est, nu. 5. 32
- Euntes ad Christiani nominis hostes, quo ipsis opem ferant, in excommunicationem incidunt, nu. 5. 203
- Excommunicamus, & anathematizamus diuersa sunt, nu. 1. 25
- Excommunicamus quid significet quoad Bullam Cene Domini, nu. 2. ead.
- Excommunicatio generalis ab homine pro futuris culpis ferri etiam potest, numero 1. 8
- Excommunicatio generalis ab homine pro futuris culpis non requirit aliam admonitionem. ibid.
- Excommunicatio generaliter lata ab homine, vel a iure afficit solum, vbi quis mortificare peccat, nu. 2. prope fi. 283
- Excommunicationes late per Bullam Cene Domini, an a iure, vel ab homine sint, vid. in verb. Censura.
- Excommunicationes, interdicta, ac reliqua contenta in hac Bulla etiam post mortem Romani Pont. obligant, ac durant, que regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 412
- Excommunicatus per hanc Bullam, an notorius sit adeo, vt & non denunciatus vitari debeat, propterea quod delictum commissum notorium est, nu. 1. 23
- Excommunicatus proprie schismaticus non est, nu. 6. 99
- Excommunicati per Bullam Cene Domini, nisi absoluantur, semper sunt excommunicati, nu. 2. 414
- Executiones literarum Apostolicarum, decretorumque impediens in excommunicationem incidunt, que excommunicatio, quousque pateat, declaratur, numero 1. 339
- Executores interponentes se in criminalibus causis contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt, nu. 2. 402
- Exempla deprompta ex Bulla etiam si impressa non sint, fidem faciunt, modo manu publici notarii subscripta sint, & signo iudicis Romane Curie, vel alterius persone in dignitate Ecclesiastica constituta munita, nu. 1. 470
- Exequentes mandata facta a iudicibus laicis contra iudices Ecclesiasticos in excommunicationem incidunt nu. 2. 371
- Exequentes contra personas Ecclesiasticas predicta in Excommunicationem incidunt, nu. 3. 293
- Exigentes vestigalia prohibita imponi, vel augeri, id est noua vestigalia, in excommunicationem incidunt, que excommunicatio declaratur, quousque pateat, nu. 1. 147

Exigere vectigal quando quis dicatur, nu. 1. 149

Exigens onera imposita bonis fructibus, & redditibus Ecclesiarum, & Monasteriorum a personis Ecclesiasticis in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 390

Exigentes a personis Ecclesiasticis vectigalia pro rebus, quas negociandi causa deferunt in excommunicationem non incidunt, nu. 5. ea.

Exigentes a personis Ecclesiasticis onera non ipsis imposita, sed laicis in excommunicationem hanc non incidunt, nu. 8. 391

F

Faciens aliquid pro quo a diversis excommunicatio lata est, an in plures excommunicationes incidat, nu. 1. 10

Falsans literas Apostolicas in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio declaratur, quousque pateat, nu. 1. 153

Falsare litteras Apostolicas, vid. in verb. Litteras Apostolicas falsare.

Fame laboranti hæretico subuenire possumus, nu. 8. 65

Fauens hæretico in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 74

Fauens Christiani nominis hostibus contra aliquem Principem Christianum, ne Princeps ille Christianus maior fiat, an in excommunicationem incidat, nu. 4. 211

Fauere in iudicio hæreticis dicitur, qui hæresis gratia omittit contra hæreticum procedere, nu. 2. 68

Fauere piratis quot modis quis dicatur, nu. 2. 121

Fauorem præstans ad delictum committendum mortifere peccat, nu. 1. 17

Fauorem præstans ad delictum aliquod committendum ex ijs, quæ per Bullam Censuræ Domini prohibentur, an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Consilium.

Fauorem, auxilium ve præstans appellanti ad futurum Concilium, in excommunicationem incidit, quæ regula declaratur, nu. 1. 113

Fauorem præstans Christiani nominis hostibus in perniciem Christianæ religionis, vel Christianorum in excommunicationem incidit, nu. 3. 211

Fauorem præstans ad offendendum Cardinalem in excommunicationem incidit, quæ regula quousque pateat, declaratur, nu. 2. 294

Fauorem præbens alicui, quo offendant Romipetas an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Auxilium.

Fauorem præstans ad delictum committendum, vid. in verb. Consilium, auxilium, fauorem.

Fauorem, consilium ve præstantes ijs, qui impediunt executionem litterarum Apostolicarum, decretorum ve, in excommunicationem incidunt, nu. 2. 340

Fauorem præstantes ad imponenda onera Ecclesiasticis personis, seu ad statuta contra

- contra ipsos facienda in excommunicationem incidunt, nu. 3. 396
- Fautor hereticorum quis dicatur, nu. 1. 68
- Fautores hereticorum an heretici sint, num. 3. 75
- Fautor piratarum quisnam sit, nu. 1. 121
- Fautor Piratarum in excommunicationem incidit qua regula quousque pateat, declaratur, nu. 3. 122
- Fautores Piratarum qui in excommunicationem non incidunt, nu. 4. ea
- Ferrum ad Christiani nominis hostes deferri non potest, nu. 1. 194
- Tam factum, quam infectum, ibid. nu. 2.
- Ferrum factum, & infectum quodnam sit, ibid. nu. 3.
- Ferri parua quantitas si ad hostes Christiani nominis deferatur, an deferens in excommunicationem incidat, nu. 5. 195
- Filum ferri ad Christiani nominis hostes deferri non potest, & quamobrem, n. 1. 196
- Fluminis impetu delata, ut linum, ligna, & id generis, an, qui ea capit, sua faciat, restituere ve teneatur, nu. 5. 135
- Forma necessaria absolutionis ab excommunicatione adhibenda est, alioquin absolutio non valet, nu. 3. 442
- Forma non necessaria ad absoluendum quanam sit, & quando adhibenda, nu. 4. ead.
- Frangendi carcerem gratia instrumenta praebens haeretico, haeticorum fautor dicitur, nu. 13. 72
- Fructus Ecclesiastici quinam sint, nu. 1. 374
- Fructus quid, & quotuplex sint, nu. 2. 373
- Fugere potens, ne a clerico interficiatur, an si tueatur, & non fugerit in excommunicationem incidat, nu. 6. 263
- Fugiat ut haeticus admonens an in excommunicationem incidit, vid. in verb. Admonens.
- Funes deferri ad Christiani nominis hostes nequeunt ex quacunque materia, numero 1. 201
- Furantes aliquid romipetis an in excommunicationem incidunt, nu. 5. 152
- Fures spoliantes eos, qui ad Romanam Curiam confugiunt pro suis causis in excommunicationem non incidunt, sicut nec ij, qui auferunt ipsis aliquid pro eo, quod ipsis debetur, nu. 2. 315
- Furantes aliquid ijs, qui ad Curiam Romanam res deferunt an in excommunicationem incidunt, nu. 1. ver. Tertio. 220
- Furantes fructus Ecclesiae in excommunicationem incidunt, nu. 2. 377
- Fures, & latrones rapientes bona Ecclesiastica in excommunicationem non incidunt, nu. 6. 391

G

Gabella Datia, & Duana quae nomina, & quid significant, nu. 5. 128

Gabellas iniustas imponens in excommunicationem Bulla Cene Domini

ni non incidit, modo alias imponendi facultatem habeat, nu. 1. 45
 Genus quid sit, nu. 3. 384
 Gladiolos deferens ad hostes Christiani nominis an in excommunicationem incidat, nu.
 me. 10. 193.
 Guidagium quid sit, nu. 2. 138

H

Habitum clericus dimittens sine causa an in excommunicationem incidat, vid. in
 verb. Clericus. habitum.

Hæresis græca vox est, & unde dicta, nu. 1. 29
 Hæresis nomen vi sua vitium non significat, sed ecclesiæ consuetudine, nu. 2. 60.
 Hæresis omnium pessimam electionem significat, nu. 3. 30
 Hæresis catholica fides, ac religio dici non potest, & quamobrem, nu. 4. ead.
 Hæresis in eos cadit, qui baptismum susceperunt, nu. 2. 31
 Hæresis est contra ea, quæ sunt fidei, nu. 6. 32
 Hæreses plures habens an in plures excommunicationes incidat, nu. 11. 48
 Hæresim nouam inueniens in excommunicationem Bullæ Cænæ Domini incidit, nu. 9.
 47. & nu. 10. ead.

Hæreticus per multos annos an noua excommunicatione obligetur singulis annis, ex
 quo singulis annis Bulla hæc promulgatur, nu. 3. 10

Hæreticus quisnam sit, nu. 1. 31

Hæreticus quis est ex electione, nu. 4. 32

Hæreticus sit is an apostata, qui in omnibus fidei repugnat, nu. 7. ea.

Hæreticus est is, qui pertinaciter contra fidem aliquid sentit, nu. 9. 33.

Hæretici in excommunicationem huius Bullæ Cænæ Domini incidunt, quæ regula, quo-
 usque pateat, declaratur, nu. 1. 45

Hæretici quinam sint, qui in excommunicationem non incidunt, nu. 12. 48.

Hæreticus non est, nec in excommunicationem incidit, qui non credit id, quod ab ali-
 quo Episcopo damnatum est, & non ab Ecclesia vniuersali, nu. 14. 49

Hæretici per Apostolicam Sedem expresse, nominatimve declarati quinam sint, n. 6. 188

Hæreticis regno priuatis, sed adhuc in possessionem existentibus, an licite opem feramus
 ad regnum tuendum, nu. 10. 66

Hæreticus mentalis an in excommunicationem incidat, vid. in verb. Animo hæresim.

Hæreticum instruens, ut veritatem celet, falsumve dicat, fautor hæreticorum dicitur,
 nu. 11. 71

Hæreticus antequam absoluitur abiurare hæresim prius debet, nu. 4. 42

Hæreticus mentalis, qui ab hæresi discessit, non incidit in excommunicationem hære-
 sim patefaciens, quo sciat quid facere debeat, uel in confessione, nu. 4. 43

Homines deferri, ac duci nequeunt ad Christiani nominis hostes, quo eorum ope contra
 Christianos utantur, nu. 1. 202.

Honorans hæreticum quando hæreticorum fautor dicatur, nu. 15. 72.

Hostes

I N D E X

Hostes Christiani nominis propter Turcas, & Saracenos sunt alij Mahometica persi-
 diae sectatores, Iudaei, Pagani, Apostatae fidei, nu. 4. 186
 Hostes Christiani nominis quoniam sint proprie, nu. 5. 188
 Hostili ex loco ad alium locum hostilem quando arma deferens in excommunicationem
 incidat, nu. 16. 170. & nu. 11. ibi, Non evaditur. 181
 Hostiliter insequi quid sit, nu. 2. 276
 Hostiliter insequentes Cardinalem in excommunicationem incidunt, nu. 1. 277
 Hostibus, exulibusque res ademptae, atque ab ipsis recuperatae cuius sint, nu. 6. 135
 Hugonotti haeretici quoniam sint, nu. 7. 46
 Hussitae haeretici quoniam sint, nu. 2. 45

Ignorantia probabilis huius Bullae, an excuset ipsam offendentem, nu. 2. 22
 Ignorans quem haeticum esse in excommunicationem non incidit eum recipiens, nu.
 4. 62
 Immediate, mediateve loca subiecta quoniam sint, nu. 7. 405
 Impedire quid significat, & in quam partem hic accipitur, nu. 1. 212
 Impedire quot modis quis dicatur, ne vidualia ad Romanam Curiam deferantur, num.
 2. ea.
 Impediens deferentes vidualia, & alia ad usum Romanae Curiae necessaria ad ipsam
 curiam in excommunicationem incidit, quae excommunicatio, quousque pateat, de-
 claratur, nu. 1. 217
 Impedientes deferentes vidualia, & alia ad Romanam Curiam necessaria ne deferan-
 tur, quando in excommunicationem non incidunt, nu. 1. 220
 Impedientes, ne ad usum Romanae Curiae necessaria deferantur, an in alias poenas ab ex-
 communicatione incidunt, nu. 2. 223
 Impedientes, ne executioni mandentur decreta a iudicibus Romanae Curiae in excom-
 municationem incidunt, quae excommunicatio declaratur, quousque pateat, n. 1. 326
 Impedientes, ne decreta iudicum Romanae Curiae executioni mandentur, quando in ex-
 communicationem non incidunt, nu. 3. 327
 Impedientes, ne quis gratias, vel litteras a Sede Apostolica impetret, in excommunica-
 tionem incidunt, quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 2. 331
 Impedientes, ne quis impetratis gratijs, litterisve a Sede Apostolica utatur, in excom-
 municationem incidunt, nu. 3. 332
 Impedientes, ne spirituales cause coram iudicibus Romanae Curiae agantur, in excommu-
 nicationem incidunt, quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 336
 Impedire quid sit, nu. 1. 363
 Impedire aliquid quot modis contingat, nu. 2. 364
 Impediens iudices Ecclesiasticos, quominus iurisdictione utatur in excommunicationem
 incidit, quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 366
 Impediens iudicem Ecclesiasticum quominus sua iurisdictione utatur, quando

- in excommunicationem non incidat, nu. 1. 367*
Imponentes collectas, taleas, prestantias, & alia onera rerum personis Ecclesiasticis in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 382
Imponens onera Ecclesiasticis personis quando in excommunicationem non incidit, num. 1. 384
Imponentes onera bonis personarum Ecclesiasticarum, quæ aliunde habent, quam ab ecclesiis in excommunicationem incidunt, nu. 1. 386
Imponentes onera bonis personarum Ecclesiasticarum, quæ aliunde habent, quam ab ecclesiis quando in excommunicationem non incidant, nu. 2. ead.
Imponens onera bonis Ecclesiarum in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 387
Imponens onera bonis Monasteriorum, in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 388
Imponentes onera bonis beneficiorum Ecclesiasticorum a predictis in excommunicationem incidunt, nu. 3. 489
Imponentes onera fructib. & redditib. Ecclesiarum in excommunicationem incidunt, n. 4. 390
Imponentes & per alios dicta onera Ecclesiasticis personis in excommunicationem incidunt, nu. 1. 392
Impeditus quominus Romanum Pont. adeat per hanc Bullam excommunicatus an ab alio absolui possit, & quis absoluat, nu. 1. 432
Impedimentum legitimum quodnam sit, quo ab alio, quam a Romano Pont. extra mortis articulum absolui possit ab excommunicatione, nu. 2. 435
Imprimere libros quid sit, nu. 1. 86
Imprimendum nomine quoniam comprehendantur, nu. 2. 87
Imprimentes libros hæreticorum hæresim continentes, in excommunicationem incidunt, quæ regula quousque pateat, declaratur, nu. 1. ead.
Imprimentes libros hæreticorum hæresim continentes, quando in excommunicationem non incidant, nu. 3. 89
Indignatio Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli, quæ pena sit, nu. 2. 471
Indignationem Omnipotentis Dei habent, qui hanc Bullam offendunt, nu. 4. 472
Individuum quid sit, nu. 5. 384
Infamans verbis, scriptore confugientes ad Romanam Curiam, in excommunicationem incidit, nu. 4. 314
Infideles, qui baptismum non susceperunt hæretici proprie non sunt, nu. 3. 31
Infidelium in terris ubi quis est, an in excommunicationem incidat, si ad alium locum infidelium arma deferat, vid. in verb. Hostili.
Inhibitio quid sit, nu. 2. 321
Innouantur decreta quinque per hanc Bullam, & quanam sint, nu. 1. 395
Inquisitores hæreticorum in excommunicationem incidunt, si odio, amoreve contra hæreticos omittant inquirere, nu. 18. 39

Insc-

Insequi aliquem duobus modis contingit, nu. 1. 276

Insequi hostiliter quibus modis quis dicatur, nu. 3. ea.

Insequi volens Cardinalem, sed penitentia ductus non insequens in excommunicationem non incidit, nu. 4. 278.

Interficiens eos, qui ad Sedem Apostolicam veniunt, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 225

Interficiens iudeos aliosve a Christiana Religione remotos euntes ad Sedem Apostolicam in excommunicationem incidit, nu. 2. 225

Interficiens clericum euntem ad Sedem Apostolicam in duas excommunicationes incidit, nu. 3. 226

Interficiens euntem ad Sedem Apostolicam quando in excommunicationem non incidat, nu. 4. 227

Interficiens recedentem a Sede Apostolica in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, ubi, & quousque privilegium hoc duret, & vagabundo quandiu profuit, explicatur, nu. 1. 229

Interponentes se in causis, quæ aguntur coram Iudicibus Romanæ Curie tanquam Iudices in excommunicationem incidunt, nu. 2. 337

Inuadere quid sit, nu. 3. 405

Inuadere quid significat, nu. 3. 214

Inuadentes aliam Urbem, locave alia Romanæ Ecclesiæ in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 406

Inuadens, occupans, & destruens loca Ecclesiæ Romanæ, an in unam, pluresve excommunicationes incidat, nu. 4. 408

In virtute Sanctæ obedientie præceptum quid significat, & operetur, nu. 1. 466

Inuitus soluere vectigal quis dicatur, nu. 3. 149

Iudei ac Turcæ excommunicari non possunt, nu. 2. 12

Iudeus in clericum violentas manus iniiciens in excommunicationem non incidit sub, nu. 2. ea.

Iudex laicus hæreticorum fautor dicitur, si requisitus non curat, ut constitutiones contra hæreticos late feruentur, nu. 3. 69

Iudex nolens exequi sententiam contra hæreticum, hæreticorum fautor dicitur, n. 5. ea.

Iudex secularis nolens commodare suos milites ad hæreticos capiendos hæreticorum fautor dicitur, nu. 5. ea.

Iudex quisnam sit, nu. 2. 318

Iudices, & domini terrarum, qui non prohibent, ne a personis eccle. vectigalia, & alia onera exigantur, excommunicati sunt, nu. 3. 394

Iudices laici trahentes ad suum tribunal personas ecclesiasticas in excommunicationem incidunt, nu. 1. 343

Iudices laici molestia afficientes colonos ecclesiarum ob res ecclesiæ in excommunicationem incidunt, nu. 2. 345

Iudices laici trahentes ad suum tribunal personam ecclesiasticam in excommunicationem

municationem non incidunt in his ca. sus, ubi.
 De licentia Romani Pontif id faciunt.
 Clericum esse ignorant.
 In casibus a iure canonico permisis.
 Clericus succedit in causam iam ceptam coram iudice laico.
 Fendum habet a laico.
 Ob delictum, quod ante ordinis susceptionem commissit.
 Ob reconuentionem.
 Vbi primatus est priuilegijs huiusmodi, nu. 3. cum octo seq. 345. & seq.
 Iudices seculares decernentes aliquid contra Iudice ecclesiasticos in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatione quousque pateat, declaratur, nu. 1. 371
 Iudex laicus interponens se in causis capitalibus contra ecclesiasticas personas in excommunicationem incidit, quæ excoicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 398
 Iudex laicus interponens se in causis contra personas ecclesiasticas, quando in excommunicationem non incidat, nu. 1. 400
 Iudex ecclesiasticus quinam sit, cuius mandatis absolueudus a censuris parere debet, nu. 1. 440
 Iurisdiclio Ecclesiastica quæcunque quando a Christo Domino Ecclesiæ tributa sit, nu. 3. 365
 Iurisdiclio ecclesiastica in quibus versetur. ibid.
 Iurisdiclio Ecclesiastica quid sit, nu. 3. ea.
 Iurisdiclio quid sit, nu. 1. 373
 Iurisdiclio suprema quænam sit, nu. 1. 409 L
Laicus an absolueere possit a censuris, & ab excommunicatione in mortis articulo constitutum, nu. 1. 429
 Lame hæreticæ sunt, si demonem colant, n. 6. 42
 Lame apustatæ sunt, nu. 5. 51
 Lapides deferens ad Christiani nominis hostes, quo turrim contra Christianos fabricent, in excommunicationem incidit, nu. 9. 193
 Lateranensis Ecclesia omnium ecclesiarum totius orbis Princeps est.
 Eius clerici alijs præcedunt.
 A Constantino Imperatore Saluatori fuit dicata.
 Cur sic nominata, nu. 1. 465
 Laudans hæreticum fautor hæreticorum dicitur, nu. 10. 70
 Legati Apostolice Sedis triplicis generis sunt, & qui, nu. 9. 257
 Legatos eicientes e suis prouincijs in excommunicationem incidunt, nu. 2. 303
 Legati e latere an absolueere possint ab excommunicatione Bullæ huius, nu. 3. 306
 Legens litteras hæreticorum hæresim continentes an in excommunicationem incidat, nu. 2. 79
 Legens libros hæreticorum hæresim continentes in excommunicationem incidit,

- dit, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1.76
- Legens ob curiositatem libros hæreticorum hæresim continentem in excommunicationem incidit, nu. 3.79
- Legens libros hæreticorum, quando in excommunicationem non incidat, nu. 1.80
- Legens librum catholicorum hæresim continentem in excommunicationem non incidit, nu. 2.81
- Legens libros gentilium hæresim continentem in excommunicationem non incidit, nu. 3.82
- Legens libros hæreticorum, de religione tractantes in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 2.93
- legere quot modis quis dicatur, quo in excommunicationem quis incidat, n. 2. ibi, Decimo. 79
- lex Christiana diuinitus data est, nu. 5. 30
- liber hæretici repertus apud aliquem facit vt hæreticus existimetur, nu. 2.83
- librarij retinentes libros hæreticorum hæresim continentem in excommunicationem incidunt, nu. 3.84
- libros hæreticorum habens hæresim continentem, debet inquisitori tradere comburendos, nu. 4. 85
- libros habens hæreticorum hæresim continentem quando in excommunicationem non incidat, nu. 1. ead.
- libri hæreticorum quinam licite retineri possint, nu. 1.94
- libri hæreticorum vt imprimantur vendens necessaria ad impressionem sciens fautor hæreticorum dicitur, nu. 2.89
- libros hæreticorum hæresim continentem retinens in excommunicationem incidit ob quamcunque causam ipsos retineat, nu. 3. ibi, Quarto. 84
- librum hæretici hæresim continentem non impressum legens in excommunicationem incidit, nu. 1. ibi, Quarto. 76
- librum hæretici hæresim continentem legens in ea parte, in qua non est hæresis, an in excommunicationem incidat, nu. 1. ibi, Septimo. 77
- librum hæretici hæresim continentem si quis legat etiam quoad partem minimam in excommunicationem incidit, sub nu. 1. ibi, Octauo. 78
- librum hæretici hæresim continentem legere incipiens in excommunicationem incidit, esto desinat, nu. 1. ead.
- librum hæretici hæresim continentem tradens alicui, vt eum legat, vel suadens vt legat, vel dicta hæreticorum memoriter recitans, vt fautor hæreticorum in excommunicationem incidit, nu. 4. 82
- librum hæretici defendens, vid. in verb. Defendens libros hæreticorum.
- liberans hæreticum a manu iudicis, aut falsis testibus, rationibus vt fautor hæreticorum dicitur, nu. 11. 71
- Idem si precibus. ea.
- Idem si pecunia nu. 14. 72
- Idem si corrumpat iudicem. ea.

- Libertas Ecclesiastica quid sit, nu. 6. 349*
Libertas Ecclesiastica a quo sit concessa, nu. 1. 350
Libertas Ecclesiastica quando violetur, & quando contra libertatem Ecclesiasticam quid fiat, nu. 1. 352
Licentia imponendi onera Ecclesiasticis personis, quādo concessa intelligatur, n. 2. 384
Ligna deferens ad hostes, quo vallum construunt in excommunicationem, incidunt, nu. 6. 193
Lignamina deferri ad Christiani nominis hostes nequeunt, & quae sint haec lignamina, nu. 1. 199
Ligna ad ignem faciendum, an deferri ad hostes possint, nu. 3. 200
Linum, lanaeque ad Christiani nominis hostes deferri nequeunt, nu. 2. 201
Litterae Apostolicae quanam sint, nu. 1. 151
Litteras Apostolicas falsare quid sit, & quot modis contingat falsare, nu. 2. 152
Litteras Apostolicas mutari quando in excommunicationem non incidat, nu. 1. 154
Litteram, vel punctum corrigens in litteris Apostolicis, an in excommunicationem incidat, nu. 2. 155
Litteras Apostolicas falsandas consulens, mandans ve, in excommunicationem hanc non incidit, nu. 3. 156
Litteras Apostolicas delens, aut scindens, an in excommunicationem incidat, numero 4. ead.
Litteras priuatas Romani Pont. falsans in excommunicationem non incidit, nu. 5. ead.
Litteras alterius a Romano Pontif. falsans in excommunicationem non incidit, numero 6. 157
Litteris Apostolicis falsis vtens in excommunicationem non incidit, nu. 7. ead.
Litteras Apostolicas falso fabricare quid sit, nu. 1. 160
Litteras Apostolicas falso fabricare quot modis contingat, nu. 2. ead.
Litteras Apostolicas falso fabricans in excommunicationem incidit, quae excommunicatione declaratur, quousque pateat, nu. 3. 161
Litteras mittens ad hostes Christianae Reipublicae, an in excommunicationem incidat, si ad eos non peruenierint, nu. 2. 207
Litterae ne deferantur ad Curiam impediens, an in excommunicationem incidat, sub nu. 1. 221
Litteras obsignare, vid. in verb. Obsignare litteras.
Loca, quae habet Romana Ecclesia quo iure habeat, nu. 1. 403
Loquens de rebus ad Rempublicam Christianam pertinentibus cum eo, quem verisimile est ad hostes Christiani nominis delaturum, in excommunicationem incidit, nu. 1. ibi, Secundo. 206

M

- M** *Aior excommunicatio quid operatur, nu. 4. 25*
Mandans alicui, vt Cardinalem interficiat, vel mutilat, vel vulneret, vel

- vel percutiat, vel capiat, in carceremve conijciat, vel vt hostiliter insequatur, in excommunicationem incidit, nu. 1. 279
- Mandans offendi Cardinalem, an in excommunicationem statim incidat, an post mandati executionem, nu. 1. 281
- Mandans Cardinalem offendi, si mandati eum peniteat, an in excommunicationem incidat, si nihilominus mandatarius mandatum exequatur, nu. 2. ead.
- Mandans offendi Cardinalem, si interim moriatur, an in excommunicationem incidat, si post eius mortem mandatarius rem exequatur, nu. 3. 284
- Mandatarius exequens mandatum ipsi factum de offendendo Cardinalem, an in excommunicationem incidat, nu. 4. ea.
- Mandatarius mandatum de offendendo Cardinalem per se non exequens, sed per alium, an in excommunicationem incidat, nu. 5. ead.
- Mandans alicui, vt Cardinalem verberet, mutiletue, an in excommunicationem incidat, si mandatarius Cardinalem interfecit, nu. 6. 285
- Mandans, ut Cardinalem aliquem offendat, an in excommunicationem incidat, si alium offendat, nu. 7. ea.
- Mandantes electionem Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, sedisque Apostolicæ Legatorum, vel Nuntiorum, vel factam ratam habentes, vel ad ipsam auxilium, fauoremve præstantes, in excommunicationem incidunt, n. 3. 304
- Mandans Cardinalem occidi in excommunicationem non incidit, vbi mandatum reuocauit, nu. 2. 281.
- Idem si ratione alia mandatarius id nouit, ead. ibi, Quinto. Incidit tamen, vbi mandas certiore non fecit mandatariū, si id potuit, quando mandatarius mutatam voluntatē non nouit, ead. ibi, Secundo loco.
- Mandata Ecclesiæ, quæ absoluendo a censuris dari debent, quanam sint, nu. 4. 449
- Mandatum quid sit, nu. 1. 279
- Mandatum a iussu differt, & a præcepto, nu. 2. ibid.
- Materia capitis xv. Bullæ Cænæ Domini iure antiquo quoque acta est, nu. 2. 361
- Medicinam ægroto hæretico an facere possumus, vid. in verb. Ægroto hæretico.
- Membri partem abscindens, an mutilare hic dicatur, & in excommunicationem incidat, si eunti ad Sedem Apostolicam abscindat membri partem, nu. 3. 230
- Memoriter recitans dicta hæreticorū fautor eorū dicitur, vbi libenter id facit, n. 10. 70
- Mentalis hæreticus, an in excommunicationem incidat, uid. in verb. Animo hæresim.
- Metallorum genera nulla ad hostes deferri possunt, nu. 1. 197
- Metallorum genera septem sunt, & quæ, nu. 2.
- Metu negans fidem verbis, animo tamen eam retinens, an hæreticus sit, nu. 13. 36
- Metu negans fidem mortifere peccat, nu. 14. ea.
- Metu recipiens hæreticum in excommunicationem non incidit, nu. 3. 61
- Minor excommunicatio quid operetur, nu. 2. 25
- Mittentes arma, & alia prohibita ad Christiani nominis hostes in excommunicationem

cationem incidunt, nu. 3. 165

Monasteriorum nomine quæ comprehendantur, nu. 6. 374

Monitorium quid sit, nu. 4. 322

Morari in Curia quinam dicantur quoad rem hanc, nu. 1. 240

Mutilare quid sit, nu. 1. 230

Mutilantes eos, qui ad Apostolicam Sedem eunt, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 2. ibid.

Mutilantes rompetas in excommunicationem incidunt, nu. 1. 250

Mutilantes, vulnerantes, percutientes Cardinalem in excommunicationem incidunt, nu. 1. 274

N

Naves, triremes, et huiusmodi ad Christiani nominis hostes deferri nequeunt, nu. 2. 200

Naufragium quid sit, & unde dictum, nu. 1. 124

Naufragium passi bona capiens quando in excommunicationem non incidat, n. 1. 128

Naufragio si quid perisset, nisi quis illud liberasset, an liberans ipsum retinere possit, esto dominus pro derelicto non habuerit, nu. 3. 134

Navis in tempestate derelicta in mari praterquam ab uno, an eius fiat, si salva in portum venerit, nu. 4. 135

Necessitatis causa hæreticum recipiens in excommunicationem non incidit siue sit necessitas animæ, siue corporis, siue famæ, siue rei, nu. 5. 63

Necessitate aliqua si hæreticus præmatur opem ferre ei possumus, nu. 7. 64

Negotium quid sit, nu. 5. 308

Negotiorum gestor quinam sit, nu. 1. 317

Nobis, & Romana Ecclesiæ, id est verba hæc quid significant, nu. 2. 409

Nova pedagia, nouæque gabellæ quanam sint, nu. 6. 138

Nova vectigalia imponere potest Imperator, Papa, Reges, Concilium generale, habens facultatem a dictis, Non recognoscens superiorem: Qui hoc præscripsit tanto tempore, cuius memoria non extat, nu. 1. 139

Nova pedagia, seu gabellas imponens in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio declaratur, quousque pateat, nu. 1. 142

Nova vectigalia imponentes, qui in excommunicationem non incidant, nu. 1. 144

Numi aurei, argentei, alteriusue materiæ, an ad Christiani nominis hostes deferri possint, nu. 6. 197

Nunciata christiani nominis hostibus quænam sint in perniciem Christianorum, n. 1. 204

Nunciata Christiani nominis hostibus quænam sint in perniciem Christianæ religionis, nu. 2. ibid.

Nunciantes Turcis, & Christianæ religionis hostibus ea, quæ in perniciem Christianæ Republicæ vertuntur in excommunicationem incidunt, quæ regula quousque pateat, declaratur, nu. 1. 205

Nunciantes aliqua Christiani nominis hostibus quando in excommunicationem

nem

nem non incidant, nu. 2. 206

Nuncios aliqui in damnum Catholicae religionis in excommunicationem incidunt, quae excommunicatio quousque pateat declaratur, nu. 3. 208

Nuncios hostibus Christianae religionis, quae ipsi hostes sciunt, an in excommunicationem incidat, nu. 2. ibi. At quid de iis qui nunciant quae non noceant. 208

O

Obdire nolens Romano Pontifici ob aliquod interesse non est schismaticus. nume. 4. 102

Obferuantiæ quaecumque non prosunt quominus offendentes hanc Bullam in eius penas incidant, nu. 4. 463

Obfignare literas quid sit, nu. 1. 162

Obfignare falso supplicationes duobus modis contingit, nu. 2. ea.

Obfignantes falso supplicationes sub nomine Ro. Pont. aut gerentis uicem eius, in excommunicationem incidunt, quae excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 3. ea.

Obsidens Cardinalem, ut eum capiat, vel ut interficiat, insultum pe faciens ad ades Cardinalis in excommunicationem incidit, esto nihil damni cederit, nu. 3. 277

Obsidens Cardinalem, quo illum infamet, an in excommunicationem incidat, n. 5. 278

Occidentes eum, qui ad Rom. Curiam pro suis causis, & negotijs vadit, in excommunicationem incidunt, quae excommunicatio quousque pateat declaratur, nu. 1. 309

Occidentes Iudeos, & alios infideles pro suis causis, & negotijs ad Rom. Curiam euntes in excommunicationem incidunt, nu. 2. 310

Occidentes ad Rom. Curiam euntes pro suis negotijs quando in excommunicationem non incidunt, nu. 3. 310

Occultans haereticum ob haeresim haereticorum fautor dicitur, nu. 17. 73

Occupantes loca Romanae Ecclesiae in excommunicationem incidunt, nu. 3. 408

Occupare quid significet, nu. 5. 405

Offendens hanc Bullam an pluribus excommunicationibus obligetur, ex quo saepius promulgatur, nu. 2. 10

Offendens Bullam hanc in pluribus capitibus in tot excommunicationes incidit, quot capita ipsius offendit, nu. 4. ead.

Offendentes Romipetas dum in Vrbe morantur in excommunicationem incidunt, num. 1. 252

Offendentes ab Vrbe peregrinos recedentes in excommunicationem incidunt, quae excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1. 253

Offendens uno ex modis contentis in Bulla aut Patriarchas, aut Archiepiscopos, aut Episcopos in excommunicationem incidit, quae excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1. 300

Offendens electum in Episcopum an in excommunicationem incidat, nu. 3. ead.

Offendentes Apostolicae Sedis Legatos, & nuncios in excommunicationem incidunt, num. 1. 301

Offen-

offendēs Bullam hanc quoad c. 11. an in excommunicationes plures incidat, nu. 2. 306
 offendentes eos, qui ad Romanam Curiam pro suis negotijs confugerunt, dum in curia
 ea prosequuntur, aut procurant, ac demum, ubi a Curia discedunt, in excommunica-
 tionem incidunt, nu. 1. 315

offendentes negotiorum gestores, advocatos, procuratores, actores eorum, qui pro suis
 causis ad Curiam confugerunt earum causarum gratia in excommunicationem inci-
 dunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 4. 317

offendentes auditores, iudices ve eorum, qui pro suis causis ad Curiam confugerunt earū
 causarum gratia, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio quousque
 pateat, declaratur, nu. 3. 319

onera triplicis generis sunt personarum, rerum, & mixta, & quæ sint, nu. 2. 381.

onera imponens personis ecclesiasticis, an in excommunicationem incidat, vid. in verb.
 Imponens onera.

oppugnandi Christianos ab eisdemque se defendendi gratia nihil ad Christiani nomi-
 nis hostes deferri potest, nu. 3. 202

ordinationes quid sint, nu. 2. 349

ordines mendicantium quinam sint, nu. 2. 398

P

Paleas, & ligna deferens ad hostes, quo illis Christianorum vrbes incendat, in ex-
 communicationem incidit, nu. 8. 193

papa immediatus Christi domini Vicarius, nu. 3. 105

papa Ecclesiæ caput est constitutus, nu. 4. ea.

papa a nemine iudicari potest, nu. 5. ea.

papa errans admoneri potest, nu. 5. 109

papæ an resisti possit, si iniquam sententiam cōtra aliquem ferat in executione, n. 6. ea.

papæ plures, ubi sunt, cui adhærendum, nu. 3. 101

patriarchæ sunt Episcopi, qui pluribus provincijs præsunt, nu. 2. 256

patriarchæ dicuntur primates, nu. 3. ea.

patriarchæ vnde dicti, nu. 4. ea.

patriarchæ qui primi, ibid. nu. 5. ea.

patrimonium, quod pro titulo alicui clerico est assignatum privilegia bonorum Ecclesiæ
 habet, nu. 1. 377

peccator simplex schismaticus non est, nu. 7. 99

peccati materia ubi agitur, Romanus Pontifex in quoscunque iurisdictionem habet, num.
 2. 13

pecuniam an dare teneatur ei, qui vult Cardinalem interficere, nisi pecuniam ei tribuat,
 n. 5. 296

pedagia nova imponens, vid. in verb. Noua pedagia.

pedagium, & vectigal exigens, vel sponte accipiens publicanus ab Ecclesia-
 sticis personis in excommunicationem Bullæ Cænæ Domini non incidit, ubi
 Eccle-

- Ecclesiasticis personis impositum non est per statutum, decretumve aliud, n. 9. 391*
percutere quid sit, nu. 1. 313
percutere quot modis contingat, nu. 2. ead.
*percutiens recurrentes ad Romanam Curiam pro suis causis, & negotijs in excommu-
 nicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, numero 3.
 ead.*
peregrini quinam dicantur, nu. 2. 242
*peregrinos ad Urbem devotionis causa accedentes qui interficiunt, in excommunicatio-
 nem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 245*
*peregrinos devotionis causa ad Urbem accedentes qui interficiunt quando in excommu-
 nicationem non incidunt, nu. 1. 248*
prescriptio longissima multa operatur, nu. 3. 463
personæ Ecclesiastica quænam sint, nu. 1. 342
personis quæ onera imponantur, nu. 2. 399
Item quæ bonis, nu. 3. ead.
Item, quæ fructibus, nu. 4. ead.
pertinax quot modis quis dicatur, quo hæreticus sit, nu. 10. 33
perturbare quid significet, nu. 4. 409
pirata quinam sint, & unde dicti, nu. 1. 115
*pirata, seu Cursarii, & Latrunculi maritimi discurrentes mare Ecclesiæ in excommuni-
 cationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, numero 1.
 116*
*pirata, qui per multos annos piraticam exercuerunt, an in excommunicationes plures
 inciderint, nu. 2. ead.*
plumbum ad Christiani nominis hostes deferri non potest, nu. 3. 197
*plura delicta committens, pro quibus singulis excommunicatio fertur, an in plures ex-
 communicationes incidat, vid. in verb. Capiens, detinens, spoliens.*
*plures clericos percutiens, an in plures excommunicationes incidat, vid. in verb. Cleri-
 cos plures.*
pæna ordinaria ubi inferri non potest arbitraria infertur, nu. 3. 12
*potestas Ecclesiastica quamobrem pertineat ad gubernandum etiam naturalia, ac secu-
 laria, nu. 2. 13*
*potestas Ecclesiastica ad gubernandos fideles secundum Evangelicam legem in super-
 naturalibus a Christo Domino in primis est instituta, nu. 2. ead.*
*potestas Ecclesiastica pertinet etiam ad gubernanda naturalia, & secularia quatenus
 supernaturalia ipsis opus habent, & ad supernaturalem finem pertinent, numero 2.
 ead.*
*precibus impediens iudicem Ecclesiasticum, an in excommunicationem incidat, vid. in
 verb. Pretio mouens.*
præceptum a quo fiat, nu. 3. 279

- Præminentia quid sit, nu. 4. 32*
prælatus veniens ad suam diocesim, si non recipiatur, in excommunicationem incidit non recipiens, secus tamen in legatis, & nuntiis, quamvis puniantur per Extravag. Super gentes, & regna de consuetud. Quare, & dici potest per hanc Bullam in excommunicationem non recipientes incidere, nu. 4. ib. Tertio. 304
prescriptiones quæcunque non prosunt quominus offendentes hanc Bullam in eius penas incidunt, nu. 3. 463
pretio monens Ecclesiasticum iudicem ne sua iurisdictione utatur, in excommunicationem non incidit, sub nu. 1. 369
principes, qui nolunt in suis regnis clericos beneficiorum, quæ ab Apostolica Sede habuerunt, possessionem recipere, in excommunicationem incidunt, nu. 2. 326
privilegia concessa per viam contractus non facile tolluntur sicut ea, quæ per gratiam, nu. 2. ver. Decimo. 448
privilegia concessa ab Imperatore Ecclesiasticis personis, an tolli possint ab ipso sine excommunicatione, nu. 1. ver. verum quid. 358
privilegia a Deo quæ Ecclesia habeat, n. 2. 350
privilegia a Romano Pont. quæ Ecclesia habeat, nu. 3. 351
privilegia ab Imperatore quæ Ecclesia habeat, nu. 4. ea.
privilegia quæcunque non prosunt quominus offendentes hanc Bullam in eius penas incidunt, nu. 1. 462
procurator quisnam sit, nu. 3. 317
procurator, an sine licentia possit defendere hæreticum, vid. in verb. Aduocati.
procurantes trahi ad suum tribunal personas Ecclesiasticas in excommunicationem incidunt, nu. 2. 348
procurare causam quid sit, nu. 8. 309
procurantes prædicta contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt, nu. 4. 393
pro cessare quid sit, nu. 2. 398
pro derelicto quando quid habere dicatur, nu. 2. 133
prohibens, ne ea, quæ ad victum pertinent ad Romanam Curiam deferantur in excõicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 321
prohibere quomodo differat ab impedire, seu perturbare, nu. 2. 322
prohibere potens, ne Cardinalis offendatur, an in excommunicationem incidat, n. 2. 294
prohibentes, ne quis ad Romanam Curiam ac edat pro suis negotijs in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 330
propositum auctoris in hoc opere quodnam sit, pag. 1.
prosequi causam quid sit, nu. 7. 209
publicare hanc Bullam Ecclesiæ Antistites, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & huiusmodi solemniter in suis Ecclesiis debent, & quoties, & quinam excusentur ab obligatione, nu. 3. 467

Publica-

publicationis solemnibus huius Bullæ forma quænam sit, nu. 2. ea.

R

Ratibatio quid sit, nu. 1. 286

Ratibatio duobus modis fit, nu. 2. ibid.

Ratum habens delictum commissum in Cardinalem in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 3. ibid.

Ratum habens animo tantum delictum aliquod in Cardinalem commissum in excommunicationem non incidit, nu. 4. 287

Ratum habens delictum haud nomine suo in Cardinalem commissum in excommunicationem non incidit, nu. 5. ea.

Ratum habens delictum in Cardinalem commissum, ubi prius illud improbavit, in excommunicationem non incidit, nu. 6. 288

Ratam percussorem clericum habens mortifere peccat, nu. 1. 17

Receptor hereticorum quisnam dicatur, nu. 1. 55

Recipi hereticus potest ob multas causas, nu. 2. 56

Receptores hereticorum in excommunicationem Bullæ incidunt, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 57

Receptor hereticorum in excommunicationem Bullæ incidit, esto semel tantum recipiat, nu. 2. 58

Receptor piratarum in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 122

Receptores hereticorum, an heretici sint, nu. 3. 75

Recipiens patrem, fratrem, amicumve, ut hereticum, in excommunicationem incidit, nu. 3. 58

Recipiens hereticum ob aliam causam quam ob hæresim in excommunicationem non incidit, nu. 1. 60

Recipiens consanguineum hereticum, an existimetur ob hæresim, consanguinitatemve recepisse, nu. 2. 61

Recurrere quid sit, nu. 6. 308

Recurrentes, appellantesve a decretis iudicis Romanæ Curie ad laicos iudices, & curias in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 323

Recurrentes, appellantesve a decretis iudicum Romanæ Curie, quando in excommunicationem non incidunt, nu. 2. 325

Recurrentes a decretis iudicum Ecclesiasticorum ad iudices seculares, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 370

Recurrentes a iudicibus Ecclesiasticis ad iudices seculares, quando in excommunicationem non incidunt, nu. 2. ead.

Reditus, & proventus quid significant, nu. 3. 373

Religio quot modis sumatur, & in quam sententiam hic accipitur, nu. 1. 92

Remigantes coacti in navibus piratarum in excommunicationem Bullæ Cæne

c 2 Domini

- Domini non incidunt, sub nu. 4. 122
 Idem si in nauibus Turcarum, nu. 16. 73. & nu. 1. ibi, Item afficit. 209
 Reseruans sibi Episcopus crimen heresis, an intelligatur sibi seruasse heresim, quam
 quis animo tantum inclusam habet, nu. 20. 39
 Reseruans sibi Episcopus peccatum aliquod, an intelligatur seruasse, quod & animo
 tantum conceptum est, nu. 21. ea.
 Retinens libros hereticorum heresim continentes in excommunicationem incidit, quæ
 regula quosque pateat, declaratur, nu. 1. 83
 Retinens, aut imprimens libros hereticorum de religione tractantes, in excommuni-
 cationem incitat, quæ regula declaratur, quosque pateat, nu. 3. 94
 Retinentes gratias, litterasve impetratas a Sede Apostolica in excommunicationem in-
 cidunt, nu. 4. 333
 Retinere quid significet, nu. 5. 409
 Rom. Pont. præsentē Bulla hæc promulgatur ceremonijs quibusdam adhibitis, nu. 1. 7
 Rom. Pont. Reges Imperio priuare, coadiutoremque illis dare potest, nu. 3. 14
 Romana Curia, qui locus sit, nu. 3. 308
 Romipeta quis dicatur, nu. 1. 242
 Sæluocondotto quomodo accipiatur, vid. in verb. Societate.
 Saraceni unde dicti, & qui proprie Saraceni, & quando Christianorum hostes esse
 ceperunt, nu. 1. 184
 Saraceni quinam sint, ad quos arma, & alia prohibita deferri nequeunt, nu. 2. 185
 Satelites, i. sbirri, qui hereticos capere nolunt, an fautores hereticorum sint, n. 8. 70
 Sbirri idest publica familia interponentes se contra clericos, vid. in verb. Exec.
 Schisma quid sit, nu. 1. 97
 Schisma græcum nomen est, nu. 2. ea.
 Schismatis species due sunt, nu. 4. 99
 Schismaticus quid sit, nu. 5. ea.
 Schismaticus non semper hereticus est, nu. 9. ea.
 Schismaticus, qui subtrahit se ab obedientia Ro. Pont. quatenus caput est vniuersalis Ec-
 clesiæ, in excommunicationem incidit, quæ regula declaratur, quousque pateat, nu. 1. 101
 Schismaticus, qui non obedit Romano Pont. quinam sit, qui in excommunicationem nō
 incidit, nu. 2. ea.
 Schismaticus, qui subtrahit se ab vnitatē Ecclesiæ vniuersalis, ne sit eius membrum in
 excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 103
 Sciens quem in mortem Cardinalis inspirasse, an in excommunicationem incidat, si id
 non patefecerit, nu. 6. 297
 Scribentes processum, & sententias in causis criminalibus contra Ecclesiasticas perso-
 nas in excommunicationem incidunt, nu. 1. 401
 Secularis persona quenam sit, nu. 1. 308
 Securitate data de veniendo ad aliquem locum, & data intelligatur ad moran-
 dum,

- dum, & recedendum sub num. 1.229*
Sedes Apostolica quid sit, nu. 1.224
Sedem Apostolicam adire, ab eave recedere quisnam dicatur, ibid. nu. 2.
Sepeliens hereticum fovere dicitur heretico, nu. 18. 73
Sequester, & sequestrum quid sint, nu. 3.321
Sequestrantes sine licentia legitima fructus ecclesiasticos in excommunicationem inci-
dunt, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1.378
Species quid sit, nu. 1.384
Spirituales causæ quænam sint, nu. 1.334
Spirituales causæ annexæ quænam sint, nu. 2. ea.
Spoliare proprie quid sit, nu. 1.233
Spoliare quot modis contingat, nu. 2. ea.
Spolians hic quando in excommunicationem incidat, nu. 3. ead.
Spolians euntē ad Apostolicam Sedem in excommunicationem incidit, quæ excom-
municatio quousque pateat declaratur, nu. 4. ea.
Spolians uxore sua maritū euntē ad Apostolicā Sedē an in excoicationē incidat, n. 5.234
Spolians euntē ad Apostolicam Sedem an in excommunicationem incidat, si ijs rebus
eum spoliēt, quas ei accommodavit, nu. 6.234
Spolians euntē ad Apostolicā Sedem qñ in excoicationem non incidat, num. 7.235
Spolians romipetam, quem alius interfecit, an in excoicationem incidat, n. 4.252
Spoliantes eos, qui per mare eunt quando in excoicationem non incidant, nu. 1.118
Spoliantes bonis confugientes ad Romanam Curiam pro suis negotijs, & causis in ex-
communicationem incidunt, si earum causarum, & negotiorum causa id faciant, quæ
excommunicatio declaratur, nu. 1.314
Stammum ad Christiani nominis hostes deferri non potest, & quamobrem, n. 1.196
Statutum faciens, quo inquisitores hæresis officium impeditur hereticorum fautor di-
citur, nu. 4. 69
Statutum non valet prohibens in funeribus, ut solum tot missæ, & non plures celebren-
tur, nu. 1. 360
Statutum diminuens libertatem ecclesiasticam non valet, & statuentes in excommuni-
cationem incidunt, nu. 1.355
Statutum quid sit, nu. 1.349
Statutum contra libertatem ecclesiasticam facientes in excommunicationem incidunt,
quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur, nu. 1.354
Statutum faciens contra libertatem ecclesiasticam quando in excommunicationem non
incidat, nu. 1.357
Statutum faciens, ut in funeribus, in primis missis tot sumptus fiant, & tot religiones
vocentur, & cruces adsint, an in excommunicationem incidat nu. 2.360
Statutis contra libertatem factis utentes in excommunicationem incidunt, nu. 1. ea.
Statutum facientes, unde præiudicatur Romano Pontifici, & iuribus Apostolica
Sedis,

N D E X

- Sedis, necnon iurib. quarumcunq. Ecclesiarum, in excoicationem incidunt, n. 1. 361*
Subripientes bona eorum, qui naufragium passi sunt, in excommunicationem incidunt, quæ regula, quousque pateat, declaratur, nu. 1. 125
Superstitio quid sit, nu. 1. 40
Superstitio duplex est, nu. 2. ea.
Superstitiones manifestam hæresim quanam sapiant, nu. 5. 41
Superstitiosi in excommunicationem incidunt, nu. 10. 47
Supplicare licet Pontifici, nu. 2. 108
Supplicari ei potest, a quo appellari non licet, nu. 3. ea.
Supplicans pro hæretico hæreticorum fautor dicitur, nu. 7. 70
Supplicationes quid sint, nu. 1. 158
Supplicationes gratiam, aut iustitiam continentem quanam sint, nu. 2. ead.
Suspecti de hæresi an in excommunicationem incidunt, nu. 13. 48.
T*Aciturnitas au operetur, vid in verb. Tolerantia.*
Telum torquens in Cardinalem, lapidemve coniiciens in excommunicationem incidit, esto eum non attigerit, nu. 2. 277
Tempus, quo Bulla hæc promulgari cepta est, non omnino scitur, nu. 1. 7
Terra in quam sententiam accipitur, nu. 3. 302
Terram deferentes ad hostes, quo illa vallum faciant contra Christianos in excommunicationem incidunt, nu. 7. 193
Terra, unde ferrum sit, an prohibita sit deferri ad hostes Christiani nominis, nu. 4. 194
Terris infidelium, idest in terris eorum ubi quis est, si de vno loco ad alium eorum arma deferat, an in excommunicationem incidat. vid. in verb. Hostilit.
Territorium quid sit, nu. 2. 302
Tolerantia nõ operatur quoad ea, quæ in Bulla Cene Domini habentur, nu. 1. 459
Tolerantia, & patientia Romani Pont. erga eos, qui contra contenta in hac Bulla venerint, necnon absolutio tributa, iuribus Apostolicæ Sedis, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ nullum præiudicium faciunt, nu. 1. 459
Tormentis captus ab hostibus si cogatur secreta Christianorum patefacere an in excommunicationem incidat, nu. 1. ibi, Tertio. 206
Tradentes arma hostibus Christiani nominis ubicunque sint, in excommunicationem incidunt, nu. 8. 167
Tradens arma turcis, qui sunt apud Christianos in excoicationem incidit, nu. 9. ead.
Trahi facientes personas Ecclesiasticas ad suum tribunal in excommunicationem incidunt, nu. 1. 347
Transfuge, qui cum armis, alijsve prohibitis ad Christiani nominis hostes confugiunt, in excommunicationem incidunt, nu. 2. 165
Trinitarij quinam hæretici sint, nu. 9. 46
Turcæ populi quinam sint, & unde dicti, nu. 3. 185
Testes falsum deponentes pro hæretico in causa hæresis eorū fautores dicuntur, n. 6. 70
Timo-

Timore honorans hereticum, an hereticorum fautor sit, nu. 16. 73

V

Vagabundum euntem ad Apostolicam Sedem quando offendens in excommunicationem incidat, sub nu. 1. 229

Vestigalia quid sint, nu. 3. 138

Vestigalia accipiens a sponte dante in excommunicationem non incidit, nu. 1. 149

Vestigalia exigens quando in excommunicationem non incidat, nu. 4. ead.

Vestigalia augens, an in excommunicationem incidat, vid in verb. Augentes.

Vestigalia noua imponens, vid in verb. Noua vestigalia.

Vestigalia exigēs a clericis sponte dantib an in penā incidat, vid in ver. Accipientes.

Velanauium, & pannus, vnde fiunt vela, deferri nequeunt ad Christiani nominis hostes, nu. 2. 201

Vendens arma, cartas lusorias, fucos, & id generis, quibus bene, maleque uti possumus, an peccet, nu. 2. 89

Vendentes, donantes, permutantes ve, arma, & alia prohibita cum Christiani nominis hostibus in excommunicationem incidunt, nu. 5. 166

Vendentes arma, & alia prohibita ijs, quos sciunt ad hostes delaturos in excommunicationem incidunt, nu. 7. 167

Verberans euntem ad Sedem Apostolicam, an in excoicationem incidat, nu. 5. 231

Verberantes romipetas, an in excommunicationem incidant, nu. 2. 250

Verba contumeliosa in Cardinalem dicens in excoicationem non incidit, nu. 6. 278

Verba secundum communem usum loquendi, accipienda sunt, nu. 2. 29

Vexare quid significet, nu. 6. 409

Victus gratia, quæ parantur deferri ad Christiani nominis hostes nequeunt, nu. 2. 202

Vitualium nomen idem significat quod nomen Victus, nu. 1. 214

Victus nomine, quæ comprehendantur, nu. ibid.

Vniuersitas in excoicationes huius Bullæ non incidit, esto ipsam offendat, nu. 1. 15

Vniuersitas Bullam hanc offendens, an puniri possit al aratione, ex quo in excommunicationem non incidit, nu. 2. 16

Vniuersitas, si offēdat hāc Bullā, an singuli ex ea in excoicationem incidant, num. 3. ea.

Vniuersitas interdicti, non excommunicari potest. & quamobrem, nu. 2. 110

Vniuersitas in interdictum incidit appellās a Rom. Pont. ad futurum Cōcilium, quod in interdictum quousque pateat, declaratur, nu. 1. 111

Vniuersitas appellans ad futurum Concilium a Papa quando in interdictum non incidat, n. 2. ea.

Vniuersitati appellanti ad futurum Concilium a Papa fauorem præbens in quam penā incidat, nu. 2. 112

Vniuersitas excommunicari non potest, & quamobrem, nu. 1. 15

Vniuersitas homo uerus non est, nec baptizari potest, sub nu. 1. ea.

Vouens non nere die Sabbathi hereticus non est, nu. 3. 41

Vrbis

Vrbis nomine quid comprehendatur, nu. 3. 243

Vrbis unde dicta, nu. 4. ea.

Vsurpantes iurisdictionem contra morantes in Curia in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, nu. 2. 240

Vsurpare quid significet, nu. 3. 409

Vsurpare fructus Ecclesiarum quarumcunque, seu Ecclesiasticos fructus, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, num. 1. 374

Vsurpantes Ecclesiastica bona quando in excommunicationem non incidunt, n. 1. 376

Vsurpantes supremam iurisdictionem, quam habet Romanus Pontifex in terris Ecclesiæ in excommunicationem incidunt, sicut etiam perturbantes, & retinentes, necnon vexantes, nu. 7. 409

Vniclesiæ heretici quinam sint, nu. 3. 48

Vulnerantes romipetas in excommunicationem incidunt, nu. 1. 250

Zingliani quinam heretici sint, nu. 5. 46

F I N I S.

BARTHOLOMAEI V GOLINI

EX MONTE SCVTVLO

Diocesis Ariminen.

IVRISCONS. AC BARBIANI

Archipresbyteri De censuris, atque casibus

Romano Pontifici reservatis.

P A R S P R I M A.

S V M M A.

1 *Propositum auctoris in hoc opere quodnam sit.*

Generatim de censuris eccl. id est de excommunicatione tam maiori, quam minori, necnon de suspensione, atque interdicto superioribus annis tractavi, in lucemque tractatum ipsum edidi: nunc mihi agendum proposui de censuris eisdem speciatim, & primum de ijs, quarum absolutio Romano Pontifici reservata est, deinceps de alijs ob rationes in prooemio allatas, verum, quod censuræ, de quib. primo mihi agendum est, partim per sententiam feruntur, partim per ius, seu iure ipso, & in ijs, quæ per sententiam, principem locum obtinent, quæ feria V. maioris hebdomadæ per litteras promulgantur (generatim enim sunt, & diuturniores) ob eam rem de his prius, & ut novissime a Clemente V I I I. per suas litteras latae sunt, agamus. Id quod ut dilucidius fiat, litteras ipsius proponamus, sed in hac prima parte prooemium, in secunda censuras ipsas: in postrema tractationem absolutionis earum. Prooemium igitur hoc est.

A L I-

LITTERAE PROCESSVS
S. D. N. D. CLEMENTIS
PP. VIII. LECTAE DIE

Cœnæ Domini Anno 1598.

Clemens Episcopus Seruus Seruorum Dei ad
perpetuam rei memoriam.

Rationalis Romani Pontificis vigilantia, & sollicitudo cum in omni christiana Reipublica pace, & tranquillitate procuranda pro sui muneris officio assidue versatur, tum potissimum in Catholica fidei sine qua impossibile est placere Deo, vnitate, atque integritate retinenda, & conseruanda maxime elucet: nimirum, vt fideles Christi non sint paruuli fluctuantes, neque circumferantur omni vento doctrinae in nequitia hominum ad circumuentionem erroris, sed omnes occurrant in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei in virum perfectum, neque se in huius vitae societate, & communione laedant, aut inter se alter alteri offensionem præbeat, sed potius in vinculo charitatis conuincti; tanquam vnus corporis membra suo Christo capiti; eiusque in terris Vicario Romano Pontifice Beatissimi Petri successore à quo totius Ecclesiae vnitas dimanat, augeantur in ædificationem, atque ita diuina gratia adiutrice sic præsentis vitae quiete gaudeant, vt futura quoque Beatitudine perfruantur.

tur.

tur. Ob quas ſanè cauſas Rom. Pontifices prædeceſſores noſtri hodierna die, quæ anniuerſaria Dominicæ Cœnæ commemoratione ſolemnis eſt, ſpiritualem Eccleſiaſticæ diſciplinæ gladium, & ſalutaria iuſtitia arma per miniſterium Summi Apoſtolatus ad Dei gloriam, & animarum ſalutem ſolemniter exercere conſueuerunt. Nos igitur, qui bus nihil optabilius eſt, quam fidei inuiolatam integritatem, publicam pacem, & iuſtitiam Deo Auctore tueri, vetuſtum, & ſolemne hunc morem ſequentes. Excommunicamus, &c.

De diuiſione huius Bullæ, & quid in ſingulis eius partibus agatur. Cap. I.

S V M M A.

I. Bulla hæc in tres partes diuiditur, & quid in una quaque agatur.

Quoniam Bulla hæc in duas primarias partes diuiditur, in præmiū, & tractationē, quæ tractatio incipit ibi. Excoīcamus, & anathematizamus, tractatio autē in alias duas primarias partes ſubdiuiditur, quarū poſterior incipit ibi, volētes, ſiō rem hanc totam in tres partes diuiſimus, in quarū prima generatim de quibusdā ad totā Bullā pertinentib. agimus, & quōnes plures diſſoluim⁹, in altera cenſuras per hanc Bullā latas ea rōne, quā in præmio diximus, explicamus, in tertia de abſolutione harū cenſurarū, necnō de aliis quibuſdā ad Bullā pertinentib. tractamus. De his oīb. igitur ſigillatim, & prius de prima

parte agamus, quæ ut dilucidius ſit, res, quæ in hoc capite explicabuntur, recenſebimus. Deinde in Capita eas diſtributas explicabimus.

Primum igitur explicabitur, cur litteræ huiusmodi Bulla dicantur, & cur Bulla Cœnæ Domini.

Deinde, quamobrem promulgentur.

Tertio, quando promulgētur, & quibus cerimoniais.

Quarto, quis primo eas promulgauerit.

Quinto, an mutantur.

Sexto, an ex quo ſingulis annis promulgantur, toties excommunicatione iteretur, & nouis excommunicationibus afficiantur, eam offendentes.

Septimo, an a iure vel ab homine ſint, id eſt, an ſententiæ, leges ſint.

A 2 Oſta-

Octauo, an offendens plura capita huius Bullæ in plures excommunicationes incidat.

Nono, an Bulla hæc afficiat infideles.

Decimo, an afficiat omnes christianos, & quo iure Romanus Pontifex id faciat.

Vndecimo, an vniuersitatem afficiat.

Duodecimo, an afficiat consilium, fauoremve præstantem ijs, qui delicta per Bullam prohibita committunt.

Decimotertio, quando Bulla hæc obliget.

Decimoquarto, an afficiat probabiliter eam ignorantes.

Decimoquinto, an si notoriū sit quem delictum aliquod commisisse ex ijs, quæ per Bullam hæc prohibentur, notorium etiam sit ipsum excommunicatum esse a deo, ut vitare eū debeamus, esto denunciatus non sit.

Decimosexto, ea verba, Excommunicamus, & Anathematizamus, quid significant, & an inter se differant.

Decimoseptimo, quis auctor huius Bullæ sit. Hæ igitur quæstiones sunt, quas singulas suo capite, & prius primam declarabimus.

De hisce litteris, cur Bulla Cene Domini dicantur. Cap. II.

S V M M A.

1 Bullæ nomen quid significet, & in quâ

partem hic accipiatur.

2 Bulla hæc cur Cene Domini Bulla nominetur.

3 Bulla hæc quibus temporibus promulgari olim consuevit.

Quo ad primam quæstionem igitur, cur hæc litteræ Bulla dicantur, & cur Bulla Cene Domini, antequam eam dissoluamus, explicandum prius est nomen hoc Bulla, quid significet. Bulla igitur quatuor significat. Primum, ac proprie insigne quoddam triumphantium ad cordis formam factum, quod in triumpho Romani gerebant inclusis quibusdam in eo, quibus contra inuidiam se tutos existimabant. Significat etiam ornamenta quædam. Tertio, plumbum, quod appenditur litteris apostolicis, in quo capita Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli impressa sunt, in quam sententiam accipitur in c. licet, ibi, ut falsa Bulla falsis litteris apponatur, de cri. fals. Significat demum litteras apostolicas, quæ ideirco sic nominantur, quoniam plumbo ornantur, & ipsæ pro signo appenditur, in quo, ut dixi, capita Apostolorum impressa sunt. Hoc præmisso in hanc postremam sententiā hic accipitur, si pro litteris Apostolicis, nomine sumpto à plumbo illis appenso, quod Bulla nominatur, eo quod sæpius litteræ Apostolicæ eo signo muniri solent, & sicut aliæ litteræ, ita hæc signo appposito vim habet, ut tradunt DD. ac Ias. in l. admo-

nendi.

nendi. in repet. num. 91. ff. de iure iuran. & facit ca. post cessionem, & ibi Canonistæ de probat. Quare & litteræ etiam dicuntur, vt in initio huius Bullæ habetur, atque sic tradidit Rebuff. in sua Prax. benef. in explanatione Bullæ Cænæ Domini, art. 4. in verb. Bullarum, & in Bullæ nouæ declaratione, in tertia parte signaturæ, vbi declarat, quibus prædita qualitatibus esse Bulla debeat, & sequitur Iac. de Graff. lib. 4. deci. c. 18. numero 3. versicul. Ad secundam. Ex quo igitur Bulla Apostolicæ litteræ dicuntur, iam quæstionem dissoluamus, cur Cænæ Domini Bulla non minetur.

2 Bulla † Cænæ Domini ergo hæ litteræ dicuntur, quoniam in die iouis sancto, quo tempore Christus Dominus postremam illam venerandamque cænam cum suis discipulis habuit, publicantur, & promulgantur, vt colligitur ex Gloss. Clem. 1. in verb. Solemnes, & in ver. Generales. de indic. & vt dixit Nauar. in Man. cap. 27. nu. 52. ver. Quarto no. & vt habetur in præfatione harum litterarum, seu huius Bullæ, & vt ego obseruatum vidi, Romæ dum essem, quo tempore S. Iacintus in Sanctorum numerum à Clemente VIII. adscriptus est.

3 Olim vero † tribus temporibus processus huiusmodi promulgari consuevit, scilicet die iouis sancti, & die Ascensionis, & die dedicationis Basilicæ Sanctorum Petri,

& Pauli, vt ait Gloss. in cit. Clem. 1. in ver. Solemnes. de iud. Sed de quæstione hæc satis, ad aliam veniamus.

De Bulla Cænæ Domini, cur singulis annis promulgetur.

Cap. III.

S V M M A.

I Bulla hæc idcirco singulis annis promulgatur, ut Christi fideles uniuersi in officio contineantur.

I **A**ltera quæstio est, † quamobrem Bulla hæc, & hæ litteræ singulis annis promulgentur. Ratio ea est, vt Christi fideles oēs in officio contineantur, nam cū Ecclesia unum corpus sit, vt ait Apost. ad Eph. capit. 4. & huius corporis vnum caput Christus Dominus in Cælo sit, vnum in terris eius Vicarius Romanus Pont. vt habetur in Extrauag. unā sanctam. de maior. & obed. ideo, ne vnitas hæc lædatur, sed vna sit fides, vnum corpus, & vnū caput, & sic fides vna, pax sancta, charitas vera inter fideles seruentur, his litteris Romanus Pontif. Christi Domini Vicarius delicta quædam grauissima, quibus fidei puritas impediri, vnitas diuidi, charitas tolli possit, coercere penis propositis, studet, atque elaborat, vt optimè ex proëmio harum litterarum habetur, bellissimè declaratur. At planè dū hæreticos anathemate ferit at

A 3 que

que excommunicatione, quid aliud tunc se velle significat, quam vt in fide vna Christi fideles vniuersi uiuant? Dum itidem eisdem poenis schismaticos, apostatasque prosequitur, quid aliud se velle indicat quam, ne Ecclesiæ vnitas tollatur? Dum denique eisdem armis contra libertatem Ecclesiasticam impediētes inuehitur, in eosque, qui oneribus grauissimis populos afficiunt grauius lædūt, quid aliud studet, quam vt charitatem tueatur? Hæ igitur causæ sunt, quamobrem hæ litteræ ab vniuersis Rom. Pontificibus promulgantur, hæ quamobrem singulis annis tanta maiestate renouantur, vt scilicet, ex quo tanta res agitur, ea firmitus hominum memoriæ inhæreat, Bullæ huius iterata publicatione, argumen. l. Ballista. ff. ad Trebell. Sed de hoc satis, ad alia transeamus.

De Cerimonijs, quæ adhibentur, dum Bulla hæc promulgatur.
Cap. IV.

S V M M A.

† Romano Pon. presente Bulla hæc promulgatur ceremonijs quibusdam adhibitis.

Tertia quæstio est, quando Bulla hæc promulgetur, sed quoniam in secundo Capite id explicauimus, vbi quamobrem Bulla Censuræ Domini diceretur, exposui-

mus, ob eam rem hoc omisso, breuiter quibus ceremonijs promulgetur, aperiamus.

† Pontifex Max. † igitur in die iouis sancto diuinis de more in Palatio pontificio celebratis, pontificiis vestibus indutus, & diademate ex triplici corona constructo capiti imposito decoratus, præcedentibus Cardinalibus quam plurimis pontificiis vestibus indutis, in sella serico panno obrizo, aureisq. Bullis expolita maiestate quadam ad Xystum, & porticum Basilicæ Sancti Petri, vnde ab vniuerso populo conspici potest vehitur: vbi eo sedente, duo Cardinales alter latina lingua, alter nostrati alta voce has litteras recitant, cereo accenso ante Pontificem stante. Quib. litteris recitatis, Romanus Pont. ad detestandos, qui contra eam Bullam venerint, in vulgus cereum dictum projicit, & hoc facto inde discedit. Hæc summa breuis est ceremoniarum, quæ fiunt, dum hæ litteræ promulgantur, quæ partim etiam adhibentur, dū excommunicationes ab aliis inferioribus proferuntur, vt declarauimus in Tractatu nostro de Censuris Tab. 2.

De tempore quo Bulla hæc promulgari cepta est. Cap. V.

S V M M A.

† Tempus, quo Bulla hæc promulgari cepta est, non omnino scitur.

Quarta quæstio est, quando Bulla huiusmodi promulgari cepta est, in qua quæstione Sor. dist.

dist. 22. quæst. 2. artic. 3. conclus. 5. lib. 4. ait Bullam huiusmodi antiquam non esse, sed anno 1420. sub Martino Quinto publicari ceptam esse, idem sensisse videtur Nauarr. in ca. ita quorundam. nota. 1. 1. nu. 23. de iudæ. & Iacob. de Graff. lib. 4. decis. cal. consc. capit. 18. nume. 3. Hanc opinionem reprobatur Ioā. Bapt. Antonucius in Catechesi Neapolitana lib. 3. capit. 1. in fine. Et hoc ob eam rationem, quoniam ante Martinum Quintum Clementinæ constitutiones a Clemente Quinto late emanarunt, in quibus Bullæ huius mentio fit, ut habetur in Clemen. 1. iunct. Gloss. in ver. Solemnnes, & in verb. Generales de iud. ibi enim mentionem facit Clemens V. solemnium dierum, in quibus Romani Pontifices processus generales facere consueverunt. Gloss. igitur hæc interpretans ait hos dies esse diem iouis hebdomadæ sanctæ, & diem Ascensionis, & diem dedicationis Basilicarum Petri, & Pauli. Processus autem generales hos esse contra hæreticos, eorum credentes, & contra portantes sarracenis merces, & contra huiusmodi. Ex quibus uerbis Glo. apparet Bullam hanc ante Martinum promulgari consueuisse, nam Clemens V. Clementinarum auctor fuit anno 1305. Martinus V. vero anno 1417. ut habetur in Cathalogo Romanorum Pont. nuper impresso.

1 Quid ergo concludendum. † Ego sic distinguendum censeo. Aut

quærimus, an casus, qui in Bulla sunt, a iure antiquo prohibiti sint, & multos prohibitos sine dubitatione fuisse concludendum est, ut de hæreticis habetur in ca. excommunicamus. 1. & 2. de hæretic. in antiq. de deferentibus ad hostes prohibita. in ca. ita quorundam. de iudæ. de romipetis in ca. si quis romipetas. 24. quæst. 3. de aliis in capit. si quis suadente diabolo. 17. quæst. 4. & in cap. quoniam, de immunit. Eccl. lib. 6. Aut quærimus, quando per Bullam, & per litteras huiusmodi prohiberi ceperunt, & multo post id factum fuisse censeo, sed quo tempore, a nemine pro certo habetur, ut ex dictis patet. Et sanè, quod quæstio hæc parum utilitatis affert, ob eam rem non grauis iactura fit, si id ignoretur, atque idcirco de hoc satis, ad alia transeamus.

De Bullæ huius mutatione.

Cap. VI.

S V M M A.

1 Bulla hæc aliquando, sed in paucis mutatur.

1 **Q**uinta quæstio est † an Bulla hæc mutetur. i. an casus alii ad eam addantur, ex eave, qui sunt, ammoveantur. Et in hac quæstione breuiter concludendum est, quoniam in arbitrio Romani Pontif. id positum est, pro temporum ratione, ac rerum necessitate

A 4 tate

que excommunicatione, quid aliud tunc se velle significat, quam ut in fide vna Christi fideles vniuersi uiuant? Dum itidem eisdem poenis schismaticos, apostatasque persequitur, quid aliud se velle indicat quam, ne Ecclesiæ vnitas tollatur? Dum denique eisdem armis contra libertatem Ecclesiasticam impediētes inuehitur, in eosque, qui oneribus grauissimis populos afficiunt grauius lædūt, quid aliud studet, quam ut charitatem tueatur? Hæ igitur causæ sunt, quamobrem hæ litteræ ab vniuersis Rom. Pontificibus promulgantur, hæ quamobrem singulis annis tanta maiestate renouantur, ut scilicet, ex quo tanta res agitur, ea firmitus hominum memoriæ inhæreat, Bullæ huius iterata publicatione, argumen. I. Ballista. ff. ad Trebell. Sed de hoc satis, ad alia transeamus.

De Cerimonijs, quæ adhibentur, dum Bulla hæc promulgatur.
Cap. IV.

S V M M A.

† Romano Pon. presente Bulla hæc promulgatur ceremonijs quibusdam adhibitis.

Tertia quæstio est, quando Bulla hæc promulgetur, sed quoniam in secundo Capite id explicauimus, vbi quamobrem Bulla Censuræ Domini diceretur, exposui-

mus, ob eam rem hoc omisso, breuiter quibus ceremonijs promulgetur, aperiamus.

† Pontifex Max. † igitur in die iouis sancto diuinis de more in Palatio pontificio celebratis, pontificiis vestibus indutus, & diademate ex triplici corona constructo capiti imposito decoratus, præcedentibus Cardinalibus quam plurimis pontificiis vestibus indutis, in sella serico panno obrizo, aureisq. Bullis expolita maiestate quadam ad Xystum, & porticum Basilicæ Sancti Petri, vnde ab vniuerso populo conspici potest vehitur: vbi eo sedente, duo Cardinales alter latina lingua, alter nostrati alta voce has litteras recitant, cereo accenso ante Pontificem stante. Quibus litteris recitatis, Romanus Pont. ad detestandos, qui contra eam Bullam venerint, in vulgus cereum dictum projicit, & hoc facto inde discedit. Hæc summa breuis est ceremoniarum, quæ fiunt, dum hæ litteræ promulgantur, quæ partim etiam adhibentur, dū excommunicationes ab aliis inferioribus proferuntur, ut declarauimus in Tractatu nostro de Censuris Tab. 2.

De tempore quo Bulla hæc promulgari cepta est. *Cap. V.*

S V M M A.

† Tempus, quo Bulla hæc promulgari cepta est, non omnino scitur.

Quarta quæstio est, quando Bulla huiusmodi promulgari cepta est, in qua quæstione Sor. dist.

dist. 22. quæst. 2. artic. 3. conclus. 5. lib. 4. ait Bullam huiusmodi antiquam non esse, sed anno 1420. sub Martino Quinto publicari ceptam esse, idem sensisse videtur Nauarr. in ca. ita quorundam. nota. 1. 1. nu. 23. de iudæ. & Iacob. de Graff. lib. 4. decis. cal. consc. capit. 18. nume. 3. Hanc opinionem reprobatur Ioā. Bapt. Antonucius in Catechesi Neapolitana lib. 3. capit. 1. in fine. Et hoc ob eam rationem, quoniam ante Martinum Quintum Clementinæ constitutiones a Clemente Quinto late emanarunt, in quibus Bullæ huius mentio fit, ut habetur in Clemen. 1. iunct. Gloss. in ver. Solemnnes, & in verb. Generales de iud. ibi enim mentionem facit Clemens V. solemnium dierum, in quibus Romani Pontifices processus generales facere consueverunt. Gloss. igitur hæc interpretans ait hos dies esse diem iouis hebdomadæ sanctæ, & diem Ascensionis, & diem dedicationis Basilicarum Petri, & Pauli. Processus autem generales hos esse contra hæreticos, eorum credentes, & contra portantes sarracenis merces, & contra huiusmodi. Ex quibus uerbis Glo. apparet Bullam hanc ante Martinum promulgari consueuisse, nam Clemens V. Clementinarum auctor fuit anno 1305. Martinus V. vero anno 1417. ut habetur in Cathalogo Romanorum Pont. nuper impresso.

1 Quid ergo concludendum. † Ego sic distinguendum censeo. Aut

quærimus, an casus, qui in Bulla sunt, a iure antiquo prohibiti sint, & multos prohibitos sine dubitatione fuisse concludendum est, ut de hæreticis habetur in ca. excommunicamus. 1. & 2. de hæretic. in antiq. de deferentibus ad hostes prohibita. in ca. ita quorundam. de iudæ. de romipetis in ca. si quis romipetas. 24. quæst. 3. de aliis in capit. si quis suadente diabolo. 17. quæst. 4. & in cap. quoniam, de immunit. Eccl. lib. 6. Aut quærimus, quando per Bullam, & per litteras huiusmodi prohiberi ceperunt, & multo post id factum fuisse censeo, sed quo tempore, a nemine pro certo habetur, ut ex dictis patet. Et sanè, quod quæstio hæc parum utilitatis affert, ob eam rem non grauis iactura fit, si id ignoretur, atque idcirco de hoc satis, ad alia transeamus.

De Bullæ huius mutatione.

Cap. VI.

S V M M A.

1 Bulla hæc aliquando, sed in paucis mutatur.

1 **Q**Vinta quæstio est † an Bulla hæc mutetur. i. an casus alii ad eam addantur, ex eave, qui sunt, ammoveantur. Et in hac quæstione breuiter concludendum est, quoniam in arbitrio Romani Pontif. id positum est, pro temporum ratione, ac rerum necessitate.

A 4 tate

rate in aliquibus, aliquando mutari, & ad eam etiam aliquid aliquando addi, ut id conspici potest ex Bulla Gregorii xiiij. quam interpretatur Nauarr. in Man. cap. 27. nu. 54. quæ in aliquibus non conuenit cum Bulla Clementis viii. quam interpretandam nos sumptimus, quamuis in pluribus temper conueniat, ut colligitur ex eisdem Bullis, & ex Bulla Pauli i. i. i. quam refert Rebuff. in Prax. benef. ubi eam declarat, & probatur in extrauag. Et si dominici gregis. de peniten. Hæc autem sunt ea, quæ pertinent ad hæreticos, ad libertatem Ecclesiasticam, & id generis. Quare interpretatio vnius & ad aliarum cognitionem pertinet. Et de quæstione hac itidem satis.

De Bulla hac, an sit lex, vel sententia.
Cap. VII.

S V M M A.

I Censuræ latæ per hanc Bullam an sint a iure, vel ab homine.

I **S**exta quæstio est, † an excommunicationes, & censuræ per hanc Bullam latæ ab homine, a iure sint, Felicianus Episcopus Scalensis in Enchiridio de excommunicatione c. 16. & Mart. Alfö. de Viuald. in Candelabro pa. 2. in explicatione huius Bullæ in §. volentes, a iure ipsas esse existimant. Primo, quoniam mortuo Ro-

mano Pontifici. non extinguuntur, sed durant, donec alii processus fiant, ut habetur in Bulla, ergo a lege sunt, nam legislatoris morte leges non extinguuntur. c. si. de off. leg. & l. leges, & constitutiones, C. de le. Hæc ratio mihi non quadrat, nam Bulla hæc non sua natura perpetua est, sed quoniam id Pontifex cauit; id quod hinc patet, quoniam ante Pium V. extinguebatur cum ipso Romano Pontifice, sed ipse deinceps, & alii successores, quo in officio fideles Christiani continerentur, & ut post mortem duraret, sanxerunt, non igitur ratio hæc quicquam facit. Secundo probatur horum opinio hac ratione, Bulla hæc respicit futurum tempus, contra enim eos censuras fert, qui delicta per ipsam prohibita fecerint, at in futurum prospicere proprium legis est, cap. cognoscentes, & c. si. de consti. sententia vero non utiq; ergo Bulla hæc lex, & non sententia est. Hæc ratio etiam mihi non probatur, nec vera est, nam generales sententiæ pro futuris etiam feruntur, ubi ratio id suadet, arg. c. a nobis, c. de sent. excom. & ca. Romana. §. caueant. eo. lib. 6. & ut id asseruit Couar. in c. alma. p. 1. §. 10. num. 1. in fin. de sent. excom. lib. 6. ubi ait ita forem si usu, & praxi iam diu inducū esse, ut excommunicationes generales ab homine pro futuris culpis ferri possint, neque ratio igitur hæc quicquam facit. Tertio probatur horum sententia, quoniam exco-

communicationes

tiones, quæ per Bullâ feruntur, nulla indigent admonitione, quæ vero per ſententiam ſic. Hæc ratio itidem opinionem hanc non tueretur, tû quod ſatis admonitio præuenit, ubi promulgatur, & ſemper admonet, tum quod & excommunicationes pro futuris culpis late per ſententiam admonitione non requirunt, vt id abundè probauimus in Tractatu de Cenſuris cap. 18. §. 3. nume. 2. prope finem Tab. 1. Poſtremo probatur horum ratio hoc modo, caſus huius Bullæ plures habentur in iure, ſcilicet in extrauag. Et ſi Dominici gregis. de poenit. & in extrauag. 5. eodem, ergo iuris ſunt. Hæc ratio etiam non me mouet, nam, etſi recenſentur inibi caſus Bullæ, non tamen ob id iuris ſunt, quod enim iure prohibitum eſt & ſententia prohiberi poteſt, arg. capit. ita quorundam. iunct. Glo. de iude. Poſtremo in cit. iuribus non ſtatuitur de nouo, vt hi caſus reſeruati ſint, ſed de clarantur eſſe reſeruati.

Quare, cum nullis rationibus opinio hæc nitatur, contrariam ſententiam, vt excommunicationes huiusmodi ab homine ſint, ego ſequor, quam & ſequitur Nauar. in Man. capit. 27. & Rebuff. in Prax. benefi. in explicatione Bullæ in principio in verb. Ad futuram, ibi iſta tamen Bulla, & Iacob. de Graſſ. lib. 4. deciſ. caſ. conſc. capit. 18. nume. 4. & ſenſit idem Addic. ad Nauar. in conſi. 1. quæſt. 9. ver. Aduerte. lib. 1. de conſtitu. & Sor.

diſt. 22. quæſt. 2. art. 3. & Illuſtriſſimus Franciſcus Toletus in Bulla Coenæ Domini in principio. nu. 5. Probatur autem primo, quoniam per modum ſententiæ fertur, ac promulgatur, & dicitur proceſſus qui non ſit in ferendis legibus, ergo ſententia, & non lex eſt. Secundo loco, quoniam, antequam Romani Pontifices ſtatuerent, vt poſt eorum mortem duraret, morte extinguebatur, ergo ſententia, & nõ lex eſt; nam lex, eſto id non caueatur, tamen perpetua eſt, arg. c. fin. de off. leg. & habetur in c. fi. de coſtit. & ibi not. ſententia vero generalis extinguitur cum eius auctore, vt probauimus in Tractatu noſtro de Cenſuris, Tab. 1. capi. 2. §. 2. & ca. 9. §. 4. in fine, & vt tradunt Gloſſ. Abb. Mar. Socin. Sen. Felin. ac DD. in ca. a nobis. 1. de ſentent. excomm. ac Feder. de Sen. in conſi. 16. etenim ſunt, vt edicta, & banana, quæ feruntur, quo facilior gubernatio ſui temporis ſit, vt ſenſit Bald. in leg. 1. C. de poſtulan. Poſtremo facit, quoniam Romanus Pont. ſententias appellat, vt habetur in tertia parte, verſi. Non obſtantibus, ibi. Per quæ contra hos vniuerſales proceſſus, ac ſententias. Ex his igitur concludo ab homine, & non a iure Bullam hanc eſſe, quid autem referat, an ab homine a iure ſit, in Tractatu meo de Cenſuris declarauimus, ſed iã ad alia Capita veniamus.

De publicatione huius Bullae singulis annis,
an offendens eam saepius censuris ob-
ligetur. Cap. V. III.

S V M M A.

- 1 Faciens aliquid, pro quo à diuersis ex-
communicatione lata est, an in plures ex-
communicationes incidat.
- 2 Offendens hanc Bullam an pluribus ex-
communicationibus obligetur, ex quo
saepius promulgatur.
- 3 Haereticus per multos annos an noua ex-
communicatione obligetur singulis an-
nis, ex quo singulis annis Bulla haec pro-
mulgatur.
- 4 Offendens Bullam hanc in pluribus ca-
pitibus in tot excommunicationes inci-
dit, quot capita ipsius offendit.

Septima quaestio est, an ex quo
singulis annis Bulla haec pro-
mulgatur, toties nouis excommuni-
cationibus constringatur, qui eam
offendit. † Generatim an si pro eo-
dem facto ab eodem, a diuersisve
per sententias plures, legesve plu-
res excommunicatio lata sit, in ex-
communicationes plures incidat
offendens, disputauimus in Tra-
ctatu de Censuris capitu. 16. §. 3.
Tab. 1.

Quoad quaestionem propositā

- † breuiter concludo hunc in excō-
municationem vnā tantum inci-
dere, nam hoc sensit Nauar. in ca-
ita quorundam, no. 11. num. 32. de
iudæ. & Felicianus Episcopus Sca-
lensis in Enchiridio de Censuris
cap. 16. de excommu. versi. Ad ra-

tiones, etenim innotare potius ex
cōmunicationes latas, quā nouas
ferre credendum est. † Quare, qui
in heresim incidit, & si in excom-
municationem huius Bullae sta-
tim incidit, non tamen, si per mul-
tos annos in ea perseueret, singu-
lis annis noua excommunicatione
irretitur, vbi Bulla haec promulga-
tur. Id quod locum habet, vel a di-
uersis Romanis Pontificibus pro-
mulgetur, atque sic sensit Nauar.
eo. not. 11. num. 34. versi. Dixi ita
latas, vt sint suae. Ita igitur in hac
re concludendum cenleo, etenim
iterata illa publicatio fit, vt supra
dixi, quō magis, magisque fideliū
memoriae haec inhæreant, ac perte-
riti ab offensione huius Bullae auo-
centur.

- 4 Verum quid si quis plura capi-
ta, vel vniuersa huius Bullae offen-
dat, an in vnā, pluresve excom-
municationes incidet, in tot scili-
cet, quot Bullae capita offendit?
Hoc nobis etiam dissoluendum
proposueramus. In hac quaestione
sine dubitatione concludendum
est in tot excōmunicationes hunc
incidere, quot Bullae capita offen-
dit. Primò, quia, vbi quis quidpiā
facit, ex quo plura delicta specie
diuersa oriuntur, pro singulis deli-
ctis pena imponi potest, dummo-
do iterati ea pena possit, vt tradi-
dit Bart. in l. Senatus. num. 1. ver.
si vero resultant. ff. de accusa. & in
l. nunquam plura. nume. 11. versi.
Pro hoc. ff. de priuat. delict. ergo
multo magis hic in excommunica-
tiones

siones plures incidet, ex quo diversa facta sunt, pro quibus singulis excommunicatio per Bullam lata est, iterari enim excommunicatio potest, ut id nos pluribus probauimus in cap. 16. §. 3. Tracta. de Censu. Præterea id probatur etiā, quoniam qui plures clericos vna percussione percutit, in tot excommunicationes percussus incidit, quot sunt clerici, quos percussit, ut id asseruit Ioan. And. in cap. de lictum. de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & nos disputauimus in eod. c. 16. §. 3. nume. 8. ergo multo magis in casu nostro. Alioquin si contrariū vellemus, impunitatem aliquorū cōsequeretur, propterea quod plura delicta committit contra l. 2. ff. de priua. delict. Nunquam plura delicta concurrentia, dicitur enim ibi, faciunt, ut vilius impunitas detur, neque enim delictum ob aliud delictum minuit pœnam. Hæc ibi, facit quoque l. si seruus seruum. ff. ad leg. aquil. ibi enim dicitur, si seruus alienum seruū surripuerit, & occiderit, & furti, & damni iniuriæ actionem competere. Ergo multo magis in casu nostro id asserendum est. Quare, si quis in hæresim aliquam incidat, si appellet ad futurum concilium, si romipetas offendat, ac demum, si reliqua omnia peragat contra Bullam, in omnes Bullæ excommunicationes incidet, non enim ob vnā causam excommunicatus excusatur, quò minus in alias excommunicationes inci-

dat. argum. cita. l. 2. ff. de priua. delict. Immo & in eodem genere delicti si in plures species eius committit, in plures excommunicationes incidit, ut si in plures hæreses, nam pro omnibus hæresibus excommunicatio fertur, & qui vnā hæresim habet, hereticus est. Non est igitur, quod hac de re dubitemus, ad alia transeamus.

De Bulla hac an infideles afficiat. Cap. IX.

S V M M A.

- 1 Baptizatus qui non est, offendens hanc Bullam in eius excommunicationem, ac censuras non incidit.
- 2 Iudei, ac turcæ excommunicari non possunt.
- 3 Catechumenus excommunicari non potest.

1 **N**ona quæstio est, an Bulla hæc infideles afficiat, id est an, qui baptizatus non est, si Bullam hanc offendat, in excommunicationem incidat. In qua quæstione concludimus, qui baptizatus non est, esto Bullam hanc offendat, in excommunicationem non incidere, nam per excommunicationem quis vsu communionis spiritualium Ecclesiæ priuatur, ut probauimus in Tractatu de Censuris cap. 6. Tab. 2. quorum baptis-
mi susceptione participes effici-
mur, ut tradidit Catech. multis in
locis in expositione eius articuli,
Credo

Credo sanctorum communione,
& Navar. c. 20. num. 53. cum seq.
de orat. & hor. canon. ergo, qui
Christi fidem baptismi susceptio-
ne professi non sunt, nec ad Ecce-
siae communionem recepti, ipsis
privari excommunicatione non
possunt, non enim, quod quis non
habet, illud ei adimi potest, argu-
men. cap. ad dissoluendum, & ibi
Abb. de spons. impub. & leg. de-
cem, ubi las. ac DD. no. ff. de verb.
3 obli. † Non igitur Iudaei, non Tur-
cae, non alii, qui baptismo initiati
non sunt, in excommunicationem
& censuras huius Bullae eam offen-
dentes incident, nam excommuni-
cati non possunt ob praedictam ra-
tionem, & ut tradidit Abb. in ca.
ab excommunicato. num. 9. versi.
Exemplum secundi. de rescrip. &
in cap. relatum. versicu. Not. 1. ubi
quoque Felin. de sentent. excom-
mun. & Gemin. in cap. Romana. §.
in universitatem. nume. 10. versic.
Item baptizatum, & Philip. Fran.
in versicul. In Gloss. de sententia
excommunic. libr. 6. & Couar. in
capitul. alma. p. 1. in princip. nume-
ro primo, de sententia excommu-
nic. lib. 6. & Mar. Socin. Sen. in ca-
pitul. mulieres, numero 26. cum se-
quent. versicul. Quinto quarto, &
in capitul. relatum. numero quar-
to. eodem in antiq. & Syl. in verb.
Excommunicatio. 1. numer. 7. &
Tabe. eodem 4. numero primo, &
Marquar. de Sussann. in Tractatu
de iudae. & aliis. idem. capi. octa-
vo. nume. 2. in 2. p. prin. & Navar.

obli.

in Tractatu de iubileo. not. 3. 1. num.
4. in versicul. An autem ibi quar-
to, ubi communiter opinionem
hanc receptam esse restatur, & in
capitul. ita quorundam, not. 8. nu-
mero 4. & numero 7. de iudae. & in
Man. capitul. 27. num. 13. Et pro-
batur etiam in capitu. omnis chri-
stianus. 1. 1. quaest. 3. & in capitul.
audiuimus, §. fin autem, versicu. si
cut autem. 24. quaestio. 1. Hinc Iu-
dæus violentam manum in cleri-
cum iniiciens, in excommunica-
tionem non incidit eius, c. si quis sua-
dente diabolo. 17. quaest. 4. ut habe-
tur in capiti. postulasti, de iudae. Id
quod sensit Mar. Socin. Sen. in ca-
pitul. peruenit. numero 28. cum se-
quent. versicul. Septimo principa-
liter, de sententia excommunicat.
& Archid. in citat. capitul. si quis
suadente diabolo, & Marquar. eo-
dem capitul. 8. numero quinto.
qui ergo baptizatus non est, in ex-
communicationes ac censuras hu-
ius Bullae non incidit.

Id quod locum habet ob easde
3 rationes, † esto catechumenus sit,
id est ad christianam fidem, baptis-
mumve venire velit; nam nec hic
excommunicari potest, ut dixit Na-
parr. in eod. Tracta. de iubileo. no.
31. num. 48. versicul. Quarto, & in
Man. capitul. 27. numer. 13. & ut
nos id asseruimus in Tractatu de
Censuris, capitul. 17. §. 5. numer.
3. Tabul. 1. Alia igitur poena ad ar-
bitrium iudicis punietur. argumē.
cap. de causis, de off. deleg. & l. 1.
ff. de iur. deliber. ubi enim poena
ordi-

ordinaria in reum non cadit, ad arbitrium iudicis punitur, vt tradidit Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 5. cas. 449. sed iam ad alia veniamus.

De Bulla hac, an vniuersos christianos afficiat. Sup. Cap. X.

S V M M A.

- 1 Christiani omnes offendentes hanc Bullam in eius penas incidunt.
- 2 Potestas Ecclesiastica quamobrem pertineat ad gubernanda etiam naturalia, ac secularia.
- 3 Romanus Pont. Reges imperio priuare, Coadiutoremque illis dare potest.

1 **D**ecima quaestio est, an Bulla hac vniuersos fideles, & christianos afficiat. Videbatur igitur dicendum vniuersos non afficere, eos. s. qui in temporalibus Romano Pont. subiecti non sunt, ac propterea ob delationem armorum ad christiani nominis hostes, Imperatorem, Reges, & huiusmodi Principes viros in excōicationem Bullae non incidere, nā Romanus Pont. in laicos, qui ipsi in temporalib. subiecti non sunt, quoad temporalia iurisdictionē non habet, vt asseruit Fek in c. quē in ecclesiarum. nu. 44. vers. Tertia declaratio, de constitu. ergo non videntur puniri posse, qui arma, ne a proposito exemplo discedā, ad praedictos hostes deferunt, nā

ad poenam inurendam iurisdicio postulatur, vt habetur in l. imperium, & ibi DD. ff. de iurisd. om. iudic.

Contrariam sententiam tamē amplexari debemus, s. oēs Christianos, quacūque dignitate praediti sint, & in quocunque gradu constituti Bullam hanc offendentes in eius penas incidere. Primò, quia hoc in multis locis Bullae dicitur, & praesertim in c. 2. & in c. 7. & in c. 18. & in vers. Non obstantibus, at verisimile non est tot Romanos Pont. qui in iure Pontificio, ac civili floruerunt, quique doctissimos viros apud se sp. habet, & in omni scientiarum genere peritissimos, argu. l. omnium. C. de testament. iunct. cap. 1. de constitu. lib. 6. rem hanc conatos fuisse, si iure id non possent. Praeterea probatur id etiam rationib. 1. nam potestas ecclesiastica, quā supremā Romanus Pont. habet, etsi ad gubernandos fideles secundū euangelicam legem in supernaturalibus a Christo Domino in primis instituta est, pertinet tamē etiam ad gubernanda naturalia, ac secularia, quatenus supernaturalia ipfis opus habent, & ad supernaturalem finem spectant, vt tradunt DD. Nauarr. in c. nouit. not. 3. nu. 82. & hum. 97. de iud. & in consil. 1. de for. comp. lib. 2. & in re nota, in c. ita quorundam. not. 11. in Glo. 5. de iud. & Alphons. Alvarez. in Thesauo Christ. relig. cap.

cap. 16. in principio, & in capitu.
31. numero. 20. & Couar. in Reg.
peccatum. in 2. p. relect. §. 9. nume-
ro 7. vbi & alios idem sentire in-
nuit, ergo Romanus Pontif. ne su-
pernaturalis ille finis impediatur,
de naturalibus ac secularibus di-
sponere potest, & ob id propo-
sitis pœnis prohibere cuique, ne ar-
ma, & alia huiusmodi ad christia-
ni nominis hostes deferantur, ne
Ecclesia hœresibus, schismate apo-
stasiaque polluat, ne Ecclesia-
stica iurisdicção violetur, ac, ne
singula persequar, quæ in Bulla
habentur, ne Christi fideles iniu-
ste oneribus iniuriæ afficiantur,
ex quo enim Christus dominus
eam potestatem Ecclesie tribuit,
quò ad æternam vitam suam po-
pulum dirigeret, & ea omnia tri-
buisse intelligitur, sine quibus cõ-
mode id fieri non posset, ac pro-
pterea concessisse, vt impedimen-
ta hæc Ecclesia tolleret. argum.
1. 2. & eorum, quæ ibi DD. not. ff.
de iurisd. omn. iud. & cap. præte-
rea. de off. deleg. Postremo om-
nia, quæ per hanc Bullam censu-
ris propositis prohibentur, pec-
cata grauissima sunt, vt per se pa-
tet, & negari hoc non potest. At
vbi tractatur de materia peccati
Romanus Pontif. in quemcumq.
iurisdictionem habet, vt dicitur
in capit. nouit. de iud. Nos enim
intendimus, ait namque ibi, de-
cernere de peccato, cuius ad nos
pertinet sine dubitatione censu-

ra in quam, quemlibet exercere
possumus, & debemus. Hæc ibi.
Summus Pontif. eadem paulo
post etiam repetit, nam inquit.
Nullus, qui sit sanæ mentis, igno-
rat, quin ad officium nostrum
spectet de quocunque mortali
peccato corripere quẽlibet chri-
stianum: & si correctionem con-
templerit, per distictionem Ec-
clesiasticam coercere. Hæc ibi. Iu-
re merito igitur christiani omnes
hac Bulla comprehenduntur.

3 † Hinc, vbi reges, atque Impera-
tores iustitiam non colunt cole-
re nesciunt quam obrem subdi-
torum animæ detrimentum pa-
tiuntur, Romanus Pontif. aut eos
regno priuat, aut Coadiutores
eis præbet, vt habetur in capit. 2.
de re iud. lib. 6. & in capitu. gran-
di, de supplend. neglig. præla. lib.
6. & facit c. licet. de for. compet.
& c. 1. de homic. lib. 6. Concludo
igitur quoscumque hanc Bullam
offendentes in ipsius pœnas inci-
dere, sed de quæstione hac satis,
ad aliam transeamus.

De vniuersitate, seu Collegio, an in ex-
communicationes huius Bullæ inci-
dat eam offendens. Cap. XI.

S V M M A.

1 Vniuersitas in excommunicationes hu-
ius Bullæ non incidit, esto ipsam offen-
dat.

2 Vniuersitas Bullam hanc offendens an
puniri

puniri possit alia ratione, ex quo in excommunicatione non incidit.

- 3 Vniuersitas si offendat hanc Bullam, an singuli ex ea in excommunicationem incidant.

VNdecima quæstio est, an Bulla hæc vniuersitatem, Collegiumve afficiat, exempli gratia Communitas, seu Respublica Lugi de communi consilio prohibita per hanc Bullam ad Turcas defert, an in excommunicationem incidet? In hac quæstione, quò absolutam eius cognitionem habeamus, tria contèplanda sunt. Primum id quod diximus, an scilicet vniuersitas offendens hanc Bullam in excommunicationes eius incidat, secundo, an alias puniri possit. Tertiò, an singuli ex vniuersitate excommunicationi ipsi saltem obligentur.

- 1 Quoad primam quæstionem, concludendum est vniuersitatē in excommunicationes huius Bullæ non incidere, esto Bullam offendat, & hoc ob eam rationē, quoniam vniuersitas excommunicari non potest, vt dixit Gloss. in capitul. sicut, in verb. Adultera. 7. quæst. 1. & in capitul. penul. in verb. vniuersitas, de cens. lib. 6. & in extranagati. vñc. in verb. singulares personæ. ne sed. vac. aliq. in nouet. & Innocent. in capitul. grauem, de sentent. excommunic. & Abba. in capitul. bonæ memo-

ria. numer. 20. de elect. & in capitul. dilectæ in Christo, & ibi quodque Felin. de except. & idem Felin. in capitul. eam te, in verb. Illud. numero 34. ibi. Secunda declaratio, de rescript. & Bald. in capit. Imperatorum. numero 6. de iurament. calum. & Gemin. in capitul. 1. §. quo vero. numero 6. de vsur. lib. 6. & Specul. de sentent. excommunic. communis denique DD. sententia hæc est, & habetur in capitul. Romana. §. in vniuersitatem. de sentent. excommun. libro 6. Idque iure merito, nam vniuersitas homo non est, sed corpus quoddam fictum, argument. leg. mortuo. ff. de fideiuss. & l. rerum mixtura. versicul. Tertium. ff. de vlucap. & vt dixit Innocent. in cit. capitul. grauem, & Gemin. in eo. §. in vniuersitate. versicul. Et ob hoc nullum eorum, & Anch. numer. 7. versicul. Quare autem vniuersitas non sit capax, & Philipp. Franc. versicul. In ea Glo. & communiter DD. ibi, & Felin. in cit. capitul. dilectæ in Christo. numero 1. de except. & in cit. capi. eam te. versicul. Aliud singuli. numero 34. ibi. Secunda declaratio vident. de rescript. Si ergo vniuersitas homo non est, ergo baptismum suscipere non potest, homo enim baptismi tantum capax est, vt probauimus capitul. 16. Tabu. 2. in comment. nostro de sacramentis, ergo nec in Ecclesiasticâ communionem recipi (per baptismum enim

enim in hanc communionem adscribimur, vt tradidimus in Tractatu de Censuris. capitul. 6. & capitul. 9. Tab. 2.) si igitur vniuersitas nec baptismum suscipere potest, nec in Ecclesię communionem recipi, ergo nec ab ea communionem per excommunicationem excludi poterit, quod sit excommunicatione, ac propterea nec excommunicari, vbi enim nō est habitus, ibi priuatio non datur. argumen. l. decem, & ibi communiter nor. ff. de verbor. obligat. non est ergo, quod de hoc dubitemus, quod & pluribus in Tractatu de Censuris probauimus capit. 26. numer. 4. Tab. 2. in quo etiam capite quæstiones alias ad rem hanc pertinentes disputauimus. In excommunicatione huius Bullæ igitur vniuersitas non incidet. Id quod significauit nobis etiam auctor Bullæ, quoniam, vbi vniuersitatem Bullam offendentem punire voluit, separatim interdictio eam subiecit, vt habetur in 2. par. huius Bullæ Cap. 2. vers. vniuersitates vero, & de quæstione hac satis.

2 Quoad alteram ¶ an vniuersitas Bullam hanc offendens puniri alia ratione possit. Concludo breuiter ipsam puniri posse. argument. capitul. 1. & 2. de schism. & habetur in eodem vers. vniuersitates, & de quæstione hac itidem satis.

Quoad tertiam quæstionem,

3 ¶ an singuli ex vniuersitate in excommunicationem incidant, sic distinguendum censeo. Aut est delictum, quod animo perficitur, & personæ singulari, non vniuersitati conuenit, cuiusmodi hæresis, & schisma sunt, & in hoc casu, quoniam qui consentit etiam vt membrum vniuersitatis, statim schismaticus, hæreticus est; ob eam rem, quamuis vniuersitas nihil deinceps statuatur, tamē in hoc casu in excommunicationes singuli incident, qui in hoc consentiunt. Sicut e contrario vbi non consentiunt, esto vniuersitas aliquid contra fidem statuatur, tamen in excommunicationem nō incident, nam, ex quo culpa vacant, & mortiferē non peccant, excommunicationem euadunt. argument. capitul. nemo, & capitul. nullus. r. 1. quæst. 3. Nec repugnat, si dicatur id, quod a maiori parte vniuersitatis sit, ab omnibus factum censeri, nam ea regula locum in ijs habet, quæ vniuersitati conueniunt, non autem in ijs, quæ sunt singulorum, cuiusmodi hæresis, ac schisma est, in his enim anima quæ peccauerit, morietur, & hic locum habent, quæ habentur in capitul. 2. de ijs, quæ sunt a maiori parte capitul. Aut est delictum, quod non animo tantum perficitur, & vniuersitati conuenire potest, cuiusmodi est, exempli gratia, arma ad christiani nominis hostes transmittere, & in hoc

hoc casu singuli, qui consenserint, in excommunicatione hanc non incidet, quoniam non ut singulares personae id faciunt, sed ut universitas, & factum illud non singulorum, sed ut universitatis factum dicitur. arg. l. si municipales. & l. sicut. ff. quod cuiusque universi. nom. In hac quaestione igitur sic concludendum censeo. Sed de quaestione hac satis, ad alteram veniamus.

De praestante consilium, auxilium, fauoremve ijs, qui delicta per Bullam prohibita committunt, an in excommunicationem incidat. Cap. XII.

S V M M A.

- Consilium** } Praestans ad delictum
Auxilium } committendum mortifere peccat.
Fauorem }
1. **Consilium, Auxilium, Fauoremve praestans ad delictum aliquod committendum ex ijs, quae per Bullam hanc prohibentur, in excommunicationem non incidit, quae regula, quousque pateat, declaratur.**
 2. **Consilium, auxilium, fauoremve praestans ad delictum committendum, ubi & contra hunc excommunicationis fertur, an ante, postve delictum in excommunicationem incidat.**

Dodecima quaestio est, an consilium, auxilium, fauoremve praestans, ijs, qui delicta per Bullam prohibita committunt, in

excommunicationem hanc incidat. Quo rei huius cognitionem absolutam habeamus, duo contemplanda sunt. Primum, ubi excommunicatio, censurave alia in aliquos fertur, si quid delicti commiserint, an ij comprehendantur, qui illud committendum mandauerint, vel ad id consilium, auxilium, fauoremve dederint. Deinde, esto non comprehendantur, quid iuris, si expressi sint, an scilicet in excommunicationem incidant re non secuta, esto per illos non steterit, quominus ea praestiterint.

Quoad propositas quaestiones omnino pro certo habendum est, qui delictum faciendum mandant, vel ad illud committendum consilium, auxilium, fauoremve praestant, hos mortifere peccare. argumen. cap. cum quis. versicul. si vero iniectio. eadem. de senten. excom. lib. 6. nam, si quis ratam percussionem clerici non suo nomine factam habuerit, esto in excommunicationem non incidat, tamen hunc peccare ait ibi Romanus Pont. ergo multo magis in casu nostro, ex quo delicta prohibita gravissima sunt, atque sic dixit etiam Caietan. in Summ. in verb. excommunicatio, capitul. 47. versicul. Tertium est, quod dantes auxilium, & in verb. Restitutio capitulo primo, versicul. Ingrediendo, ibi consilium, hoc est dans consilium efficacax, & Navar. in Man. c. 11. nu.

B

15. vers.

15. versicul. Sexto dicimus viden. vbi cit. Glos. vid. & Tab. in verb. excommunicatio. 5. cal. 49. ibi, Nam omnia. Hoc præmisso.

2 Quoad primam quæstionē igitur ¶ an, qui delictum committendum mandauerit, consilium, fauoremve præstiterit, in excommunicationem incidant. Concludo hos in excommunicationem non incidere. Primò, quia verba propriè accipienda sunt, nisi aliter de mente loquentis constat, & in potiori sententia, argumen. l. non aliter. ff. de leg. 2. & leg. cum quæritur. ff. de stat. homin. ergo vbi lex excommunicat, qui hoc, illudve fecit, ij non comprehenduntur, qui illud delicti mandauerint, ad illudve committendum consilium, auxilium, fauoremve præstiterint, quandoquidem hi propriè facere non dicuntur, argumen. leg. 1. §. deiecisit, ff. de vi, & vi armat. sed fictè, vt dixit optimè Bartol. in leg. sed si vnus. §. 1. numero 2. cum sequen. vbi de mandante ait. ff. de iniur. & idem viden. in leg. si is qui pro emptore, & ibi quoque Iaso. numer. 348. vbi quæstio hæc disputatur, qui per alium facit, an ipse facere dicatur. ff. de vsucap. Præterea, quoniam ubi lex vult hos comprehendere, id exprimit, vt in capitul. 1. de hom. libro 6. & in capitul. felicis. de poen. eod. libro. & in Clemē. si quis suadente diabolo, eodem, & in Bulla nostra multis in locis. in capitul. 2. & in capitul. 10. & capit.

16. & capi. 20. ergo alias non comprehenduntur, alioquin superuacanea esset huiusmodi expressio. argumen. l. 1. ff. ad munic. & contra cap. si Papa, de priuileg. lib. 6. Tertiò, quoniam sumus in poenis, ergo benigna interpretatio faciēda est. argumen. cap. in poenis de reg. iur. lib. 6. & l. factum. §. in poenalibus. ff. eo. etenim in poenis argumentum a simili non sumitur, vt dixit Glos. in cit. capitul. in Poenis. Hinc etsi, qui matrimonium cum cōsanguinea, affine, monialive contrahit, excommunicatus est per Clement. 1. de consang. & affinit. non tamen in eam poenam incidit, qui cum eisdem spōsalia contrahit, vt inquit Gloss. ibi in verb. contrahere, & hoc ob eam rationem, quoniam constitutio illa poenalis est. Vbicunque igitur lex facientem excommunicat, pro regula habendum est eum, qui consulit, mandat, fauet, auxiliatur, non comprehendit, atque sic dixit Caiet. in verb. Excommunicatio. capitul. 47. numer. 3. nam, etsi per cit. Clemē. 1. de consanguin. & affinita. excommunicantur, qui incestas nuptias contrahunt, non tamen inquit eos comprehendit, qui contrahentium nomine eas contrahunt. Non igitur proxenetæ, qui student has nuptias faciendas, non sacerdos, qui his nuptijs interest, iuris illius poena obligabuntur. Idem dixit Syl. in verb. excommunicatio. 10. numero quinto versiculo.

Quar-

Quartò, ibi; Tertium cōsultentes, & Tab. in verb. excommunicatio. 3. cal. 49. & Naua. qui ipsos sequitur in Man. capit. 27. nume. 51. in quibus locis DD. illi rem hanc tractauerunt, ab hac opinione igitur non discedemus, sed pro regula habebimus cōsultentes, fauentes, auxiliantesque in excommunicationem non incidere.

Excipitur tamen primò, vbi canon eos comprehenderet, hoc autem cognoscitur, si & ipsos nominet, quod factum habetur in cap. felicit. de pen. libro sexto. & in cap. 1. de homic. lib. eodem. & in Cle. si quis suadente diabolo, de pe. & in locis allegatis in hac Bulla, atque sic DD. eisdem in locis inquirunt.

Secundò, excipitur, vbi, etsi vnus canon id non dicit, alius tamen id addit, quod contingit canonibus si quis suadente diabolo. 17. quæstio. quarta. nam excommunicat ipse iniicientes manus violentas in Ecclesiasticam personam, & tamen comprehendit etiam id mandantem, cōsultentem, iuuantem, non prohibentem, non quidem vi, ac proprietate verbi, cum aliud sit manus iniicere, aliud cōsultere, vt per se patet, sed legislatoris voluntate, qui ad hos quoque excommunicationem. capit. si quis suadente diabolo, pertinere voluit, vt habetur in c. mulieres, & in capit. quantæ. de sent. excom.

Tertiò, vbi lex alias inutilis esset, cuiusmodi casus habetur in capitu. significauit. de iudæ. nam ibi excommunicantur, qui ad faracenos arma deferunt, & in deferentium numero habentur etiā qui mittunt, sed hoc & lex ipsa declarauit.

Postremò excipitur, quoad aliam pœnam, nam, quod delinquant prædicta facientes, & pœna ordinaria non obligantur, ob eam rem extraordinaria ad arbitrium iudicis punientur. argument. l. de causis. de offic. delega. & l. 1. ff. de iur. deliber. Hi omnes tamen in casibus propositis, vbi eos in excommunicationem incidere diximus, excommunicationem etiam euadunt, vbi ijs aut cōsuluerunt, aut mandarunt, aut auxilium præstiterunt, qui sine ipsis tamen ea delicta committere volebant, esto cōsiliū ipsis datum non esset, vel mandatum, vt sensit Glos. in capitu. felicit. in ver. fauorem, & in verb. simpli. de pœn. lib. 6. & in Clemen. si quis suadente. in verb. Defensauerit. eod. & Nauar. in Man. cap. 27. numero 51. versu. Quibus addendum, etenim neque ad alias pœnas, & ad restitutionem tenentur, nisi auctores fuissent, vt delictum fieret, & sine quib. id factū non fuisset, ita dixit Caie. in Sum. in verb. restitutio, c. 1. versu. Ingreddiendo, ibi. Cōsiliū. hoc est dans cōsiliū efficax, & Nauarr. in Man. c. 17. nu. 17. ver. Nonò peccat,

cat, cum seq. Et de quaestione hac satis, aliam aggrediamur.

3 Altera quaestio est, *†* an ubi consulentium, auxiliantium, fauentiumve canon, seu sententia mentione facit, an inquam statim atque consilium, auxilium, fauoremve praestiterint, in excommunicationem incidant, esto delictum secutum non sit, an verò delicto secuto. Caiet. in Sum. in verb. Excom. c. 25. vers. ibi. No. 1. sic tacito distinguit. Aut sunt praedicti excoicati accessorie cum facientibus, & committentibus delictum, & in hoc casu, nisi re secuta, hos in excommunicationem non incidere ibi ait, idque merito, nam accessorium naturam sui principalis sequitur, ut dicitur in ca. accessorium. de reg. iur. lib. 6. sicut igitur, qui delictum committere volunt, in excommunicationem non incidunt, nisi delicto secuto, ita nec praedicti. Accessorie autem excommunicati intelliguntur, qui cum principalibus excommunicantur, ut exempli gratia, si dicatur excommunico appellantes ad futurum concilium una cum fautoribus suis, & consilium, auxiliumque praestantibus, ut habetur in Bulla Pij II. quam ibi refert Caiet. & accessorie ipsos excommunicatos esse sensit. Aut sunt excommunicati ut principales, & tunc in excommunicationem statim incidunt atque consilium, auxilium, fauoremve praestiterunt, ut sensit Caiet. ibid. Hanc distinctionem se-

quitur Nauar. in Man. c. 27. n. 51. vers. Addo, quod refert, & apertius in Extrauag. de datis, & promissis pro gratia, vel iustitia obtinendis. not. 26. n. 43. vers. Ad opposita responderetur, nam in Man. ait referri, an disponens loquatur principaliter de faciente, & secundo de mandante, aut principaliter de omnibus, in primo casu ait in excommunicationem non incidere consulentem, aut mandantem, antequam opus fiat, in posteriori vero sic. Idem & apertius ait in cit. extrauag. Ego autem sic distinguendum censeo. Aut constat disponentem voluisse praedictos in excommunicationem incidere statim atque consilium, fauorem, auxiliumve praestiterunt, esto secuta res non sit, & in hoc casu huic stabimus, tum quod in claris coniectura opus non est. arg. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obli. tum quod excommunicatio secundum mentem proferetis obligat, ut DD. concludunt. Constare autem intelligo, ubi ex verbis disponentis id colligitur, quod multis modis contingere potest. Primo si hoc exprimat aperte dicendo, se velle consulentes post consilium statim in excommunicationem incidere, vel re non secuta. Secundo loco, si tacito ex verbis colligatur, exempli gratia, excommunicauit consulentem, non autem facientem, ut habetur in Cle. cupientes. §. 1. de poen. ibi enim religiosi excommunicantur, qui audi-

auditoribus ſuadere nituntur, ne decimas ſoluant, eſto auditores a ſoluendis non retrahantur, & nō ſoluentes non excommunicantur. Tertio, ſi æque principaliter, vt delictum committēs, & delictum mandans excommunicentur, vt habetur in cap. i. de homic. libr. 6. nam ibi excommunicatur tam is, qui interficit, quam is, qui interficiendum per aſſaſſinos mandat. Principaliter autem intelligo, vbi alternative excommunicatio fertur, vt pote, ſi dixerit, vel fecerit, vel mandauerit, vt habetur in eod. capi. i. ibi enim ſtatuitur, vt in ſententiam excommunicationis incidat, qui interfecerit, vel mandauerit interfici, at in alternativa ſat eſt partem adimpleri. arg. l. ſi hæredi plures. ff. de condi. inſtit. & §. hæredi plures, in inſti. de hæred. inſtit. idem habetur in cap. felicis. de pœn. & in Cle. ſi quis ſuadente diabolo. eod. nam alternative excommunicantur offeſdentes Cardinalem, aut id cōſulentes. Aut conſtat diſponētem noluiſſe niſi re ſecuta hos in excommunicationem incidere, & in hoc caſu, ob rationes in initio huius quæſtionis allatas niſi re ſecuta non incidant. Id autem cognoscitur. Primo, ſi id exprimitur. Secundo, vbi tacito ex verbis colligitur, ſcilicet ſi acceſſorie ipſos excommunicauerit, ſicut inquirunt Caiet. & Nauar. Hoc autē fit, vbi quis excommunicatur cū ſuis fautoribus & conſiliariis, ut

habetur in cita. Bulla Pii II. nam, ex quo excommunicat delictum facientes cū fautorib. & conſiliariis, ſicut facientes ante factū nō incidūt, ita nec cōſulentes, aut fauentes. arg. c. acceſſorium. de reg. iur. libr. 6. Aut de mente diſponentis non conſtat, & in hoc caſu cōcludendum eſt niſi re ſecuta in excommunicationem hos non incidere. Primo, quia ſi is, qui delictū commiſſurus eſt, eſto committere propoſuerit, ante delictum cōmiſſum in excommunicationem non incidit, multo minus, qui cōſilium tantum dedit. Poſtremo, quia ſumus in pœnis, ergo benignior interpretatio facienda eſt, vt ſcilicet in excommunicationē hos non incidere dicamus, antequam re ſecuta ſit. argum. capit. odia. & in capitul. in pœnis, cum cit. ibi a Gloſſ. de reg. iur. libr. 6. & l. interpretatione. ff. de pœ. atque ſic conſcluſit Nauar. in extrauag. de datis, & promiſſis pro gratia, not. 26. num. 43. verſicul. Trigeſimo not. ibi, Dantes. Non conſtare autem intelligo, ubi excommunicantur ſimpliciter facientes, & conſulentes, & huiusmodi, vt habetur in ead. extraua. nam ibi excommunicantur facientes, & deinde dantes ad id conſiliū, & tamē ipſos in excommunicationem non incidere, ibi ait Nauarr. niſi re ſecuta. In hac igitur materia ſic concludendum cenſeo. Et de quæſtione hac ſatis, ad alia, veniamus.

De Bulla hac quando obliget.

Cap. XIII.

S V M M A.

- 1 Bulla hac quando obliget, vt eius offendens in eius censuram incidat.
- 2 Ignorantia probabilis huius Bullae an excuset ipsam offendentem.

Decimatertia quaestio est, quando Bulla hac obliget. In qua re breuiter dicimus quoad se vim obligandi statim habere, posteaquam promulgata est. Id quod hinc patet, quoniam, qui ipsam statim nouit, si eam offendat, in excommunicationes eius incidit, nec tempus ullum expectandum est, ex quo eius expectatio nihil operatur, certus enim certior fieri non potest. argument. leg. i. ff. de action. emptio. & vt habetur in capitulum qui de reg. iur. libro 6. nam et si constitutiones, ubi aliter cautum non est, post duos menses obligant, vt habetur in authent. vt factae nouae constitutiones, tamen scientes obligat, esto lapsi duo menses non sint, vt dixit Gl. in capitu. 2. in verb. Haec tenus, de reb. Eccl. non alien. quam sequitur ibi, & ad hoc eam semper allegari ait Phil. Franc. in verb. contractus. in fine, & Gemin. in verb. laici, & Abba. in capitulum. 1. numero 11. de postulat. praelat. & Felin. in capitulum. 2. numero 7. versicul. Circa secundum, ibi. Secun-

do limita, de constitutio. ergo multo magis Bulla hac cum nullam praescriptam die, a lege ab homineve, habeat. Quoad alios vero, ubi probabiliter ad notitiam ipsorum venit, nam ex quo praescriptum tempus non habet, arbitrium est. argumen. leg. i. ff. de iur. deliber. & capit. de causis. de off. delegat. Quare, quod Romae prius promulgatur, quam in aliis locis, ob eam rem citius ibi, quam alibi probabile est notam fore. Et de quaestione hac satis.

- 2 Verum si an posteaquam tantum temporis elapsum est, vt verisimile sit, ad notitiam omnium venisse, qui tamen probabilem ignorantiam habet, excusabitur, quod minus in excommunicationes Bullae incidat? Ego censeo, hunc excusari. Primo, quia ignorantia probabilis admittitur etiam in constitutionibus, & legibus, posteaquam promulgatae sunt, vt dixit Felin. in eodem capitulum. 2. numero 20. versicul. Circa quartum, & vltimum, de constitut. & Caieta par. 2. quaest. 90. articulum. 4. nam ibi ait, si Romae noua lex promulgetur, & curia ipsa non procuret, vt promulgatio ad ecclesias cathedrales deueniat, nec prelati, qui ibi sunt, insinuant suis ecclesiis, accusari nec apud Deum, nec apud homines ignorantiae posse absentes nescios, & sequitur eum Nauarr. in consil. 1. quaest. 4. numero 18. de constit. libro 1. & numero

mero 22. & probatur per capitul.
ſi. q. niat. accu. poſſ. & l. ſi. ff. de de
cr. ab ord. fact. ergo idem & hic.
Poſtremo, quoniam auctor huius
Bullæ, & ſi non incognitam fore
Bullam hanc ijs præſumit, ad
quos pertinet, ex quo valuis. Ec-
cle. Lateran. & Baſilicæ princi-
pis Apoſtolorum eas affigi cura-
uit, vt habetur in 3. part. capitul.
5. non tamen prohibet, quin con-
tra præſumptionem hanc igno-
rantia probari poſſit, & probata
admitti poteſt, ac debet, nam præ-
ſumptio hæc hominis eſt, quæ
probationem contrariam admit-
tit, vt ſenſit Abb. in capitul. quan-
to. numero 3. verſicu. venio nunc
ad ſecundum, ibi, etſi male arbi-
trabitur, corrigetur factum per
iudicem appell. de præſumpt. ete-
nim & præſumptio iuris tantum,
quæ itidem eſt illa, quæ probatio-
nem contrariam non tollit, vt in-
quit Abb. in eodem capitul. quan-
to. numero 2. verſicul. Circa pri-
mum, & ſequitur ibi Felin. nume-
ro 3. verſicul. Et adde probabilis
ignorantia, probationem contra-
riam admittit. Qua ratione autē
probetur, declarauit Felin. in eo-
dem capitul. quanto, de præſump-
t. Quare ruſtici, & ſimplices ho-
mines præſertim, qui in locis iis
morantur, vbi Bulla hæc non pro-
mulgatur ſæpius excommunica-
tiones huius Bullæ euadent, & ſic
remanet diſoluta 14. qu. an affi-
ciat ignorantes, nam aut probabi-
lem ignorantiam habent, & excu-

ſantur, aut non, & tunc ſecus, ſed
iam ad alias veniamus.

*De excommunicato per hanc Bullam ob
delictum notorium, an vitan-
dus ſit, antequam denun-
cietur. Cap. XV.*

S. V. M. M. A.

I Excommunicatus per hanc Bullam an
notorius ſit adeo, vt & non denun-
ciatus vitari debeat, propterea quod
delictum commiſſum notorium eſt.

I Decimaquinta quæſtio eſt, ¶
an, ſi notorium ſit quem de-
lictum aliquod commiſiſſe ex iis,
quæ per Bullam hanc prohiben-
tur, notorium etiam ſit ipſum ex-
communicatum eſſe, adeo vt vita-
re eum debeamus, eſto denuncia-
tus non ſit, cum hodie vitare ex-
communicatum non debeamus,
niſi aut notorius, aut denuncia-
tus ſit, ob extrauagan. ad euitan-
da, quam inferuimus, & declara-
uimus in Tractatu noſtro de cen-
ſuris, capitul. 13. §. 7. Tab. 1. vt
exempli gratia notorium eſt hæ-
reticum ſchiſmaticumve quem eſ-
ſe, an igitur dicendum eſt & noto-
rie ipſum eſſe excommunicatū?
nam, ſi id eſſet, ſine dubitatione
vitare eum deberemus, ob cit. ex-
trauagan. Hanc quæſtionem mo-
uit Nauar. in capitul. 22. nume. 6.
de Orat. & hor. canon. ſed tamen
non aperte rem mihi explicari
videtur.

B 4 Ego

Ego igitur ut absolutam rei huius cognitionem habeamus, sic distinguendum censeo. Aut notorium tantum est factum, exempli gratia arma ad christianae religionis hostes, quem detulisse, sed notorium non est hunc nullam excusationem habere, quamobrem id iure fecerit, & in hoc casu hunc vitare nos non debere concludo, nam, ut quis excommunicatum vitet, non solum requiritur, ut notorium factum sit, quamobrem excommunicatione lata est, verum etiam, & hoc scilicet nullam causam ipsum habere, quamobrem se excuset, quominus deliquerit, ut id probauimus in Tractatu nostro de Censuris in Tab. 1. capitul. 13. §. 7. numero 4. Quare Iul. Cla. in pract. crim. lib. 5. §. fin. quaest. 9. versicu. Sed aduerte, inquit, ut notorium delictum sit, non sat esse ipsum delictum notorium esse, verum requiri, ut notorium etiam sit de linquentem nullam defensionem, nullamque excusationem habere, ergo idem hic.

Aut notorium est factum ipsum, notorium etiam est nullam excusationem ipsum habere, sed tamen notorium non est qui tale delictum fecit, excommunicatum esse, & in hoc etiam casu vitare hunc non debemus esto enim reliqua notoria sint, excommunicatio tamen, quae est proxima causa, quamobrem ipsum vitemus, notoria non est, atque sic

dixit Nauarr. eodem numero 6. non enim consequitur, notorium factum est, ergo & poena est notoria, ex diuersis enim illatio non fit argumenti. Papinianus exuli ff. de min. Quare quod multa per Bullam hanc prohibita sunt, quae facile ignorare possumus, an secus excommunicationem adiunctam habeant, ob eam rem esto sciamus, quem talia commisisse, non ideo vitare ipsum cogemur, si ob id excommunicatum esse ignorabimus.

Aut notorium est delictum commissum esse, item committentem nullam in hoc excusationem habere, postremo pro tali delicto excommunicatione quem obligari, & in hoc casu his tribus concurrentibus hunc vitabimus, esto denunciatus non sit, quamuis quod raro tria haec concurrunt, raro erit casus in quo quem vitare debeamus, pauci enim casus sunt, pro quibus excommunicationem latam notorium sit. Hinc Illustrissimus Tolletus in Bulla Coenae Domini excommunicatio. prima numero 12. inquit, quod licet excommunicentur haeretici, & aliquorum sectae exprimentur, non tamen ob id sunt nominatim excommunicati quousque ab ecclesia declarentur tales, & propterea non tenemur eos vitare, quamuis maxime debemus vitare haereticos propter periculum peruersionis. In hac

hac igitur questione sic concludendum censeo, ad alia transeamus.

De explicatione horum verborum Excommunicamus, & Anathematizamus, quæ habentur in singulis capitulis secundæ partis. Cap. XVI.

S V M M A.

- 1 Excommunicamus, & Anathematizamus diuersa sunt.
- 2 Excoīcamus. } quid significant
Anathema } quoad Bullam hanc
tizamus.
- 3 Minor excommunicatio quid operatur.
- 4 Maior excommunicatio quid operatur.
- 5 Anathema significat quid detestabile.
- 6 Anathematizare significat detestari.

Decima sexta questio est, an ea verba, quæ in singulis capitulis secundæ partis habentur. Excommunicamus, & Anathematizamus idem significant, & inter se differant, duo igitur hic considerata sunt. Primum, an diuersa sint, id est diuersa significant. Alterum, esto diuersa sint, quid singula sint, ac significant.

- 1 Quoad primum igitur dico diuersa esse inter se, tum quod diuerso nomine nominantur, ergo non idem argumen. l. si idem, C.

de codicill. tum quod copula. Et, quæ ponitur inter ipsa, inter diuersa poni solet, vt ait Glo. communiter recept. in Rubr. ff. de iur. & fact. ignor. Postremo probatur id in capitul. cum non ab homine. de iudic. vbi iubetur clericum incorrigibilem prius excommunicari, deinde anathematis mucrone feriri, ergo diuersa sunt, atque sic sensit Nauarr. in Commentario de datis, & promissis pro iustitia, vel gratia obtinenda. numero 20.

- 2 Quoad alterum, quid significant DD. concludunt, vt inquit Nauar. ibid. per verb. Excommunicamus, minorem excommunicationem ferri, per verbum Anathematizamus, maiorem excommunicationem promulgari, & hoc ob cit. c. cum non ab homine. de iudic. Horum sententia hic nullo modo mihi quadrat, nam, ex quo eodem tempore & maior & minor excoīcatio fertur, quid minor operabitur, cum per anathema & id efficiatur, quod minor excommunicatio efficit? ¶ nā minor excommunicatio sacramentorum communione tantum priuat, ¶ maior vero & sacramentorum, & christianorum communione, vt habetur in capitul. fin. de cler. excommunic. min. & in capitul. penult. de sentent. excommun. Nec obstat capitul. cum non ab homine, nam ibi diuerso tempore minor excommunicatio fertur, & idcirco operatur, ibi enim

enim Romanus Pontif. docens quomodo agendum sit contra clericum incorrigibilem, iubet vt prius minori excommunicatione afficiatur, deinde nisi se correxerit, maiori, ac demum vt iudici Ecclesiastico tradatur, hic vero statim & excommunicatio, & anathema feruntur. Quid igitur concludendum?

Ego censeo per verbum excommunicamus, maiorem excommunicationem ferri, per verbum autem Anathematizamus, non censuram vllam, sed maledictionem, ac detestationem promulgari, & ob id perinde esse, ac si dictum esset excommunicamus, & Maledicimus, siue execramur, & Detestamur, &c. Primum probatur hinc, quia verbum excommunicare simpliciter prolatum maiorem excommunicationem significat, vt dicitur in capitul. penult. de sentent. excommunic. ergo hic maiorem excommunicationem significabit, ex quo simpliciter prolatum est, non autem minorem. † Secundum hinc, quoniam verbum Anathema significat quid detestabile, & execrabile, † & ob id verbum Anathematizare significat Detestari, & execrari, vt probatur in capit. si is qui praest. 1. 1. question. 3. & vt nos egimus abunde in capitul. fin. §. 1. numer. 2. Tab. 2. vbi quae vox sit Anathema, vnde dicta, & quid significet, declarauimus, & in Tab. 1. capitul. 2. §. 10. nume. 2.

& Couar. in capitul. alma. pars. 1. §. 8. num. 6. vers. Et receptum est, solemnem maledictionem, quae fit per execrationes publicas aduersus excommunicatum, quod fit, vt anathema propriè excommunicationem maiorem praemitat. Ecce hic vir doctissimus sentit aperte id, quod diximus, verbum Anathematizare, execrationem, ac detestationem significare. Immo addit post excommunicationem sequi, quod perpetuo in hac Bulla seruatum est. Verba igitur haec sic interpretabimur, excommunicamus scilicet maiori excommunicatione, & Anathematizamus, id est Execramur, seu detestamur, maledicimusve. Quae interpretatio hinc etiam plurimum comprobatur, quod grauitati delictorum, de quibus per Bullam agitur, optimè respondet, vt scilicet, qui delicta haec commisserint, non solum extra Ecclesiam ejciantur, quod fit excommunicatione maiori, verum etiam & maledicti sint, quod non semper contingit excommunicatione. argum. capitul. a nobis. 2. de sentent. excommunicat. cum simil. ita igitur in hac re sentit, & sententiam hanc verissimam concludo. Sed de questione hac satis, ad postremam veniamus.

De Auctore huius Bullæ
Cap. XVII.

S V M M A.

Auctor huius Bullæ Clemens octavus
fuit.

¶ **P**ostrema quæſtio eſt ſi Bullæ hu-
ius auctor quiſnam ſit, qui
planè Clemens Octavus Pontif.
Max. eſt, vir cum omni liberali
doctrina præditus, & iuriſconſul-
tus celeberrimus, tum ſanctitate,

religioneque præclarus, atq. his
miſerrimis temporibus in Eccle-
ſia Chriſti Domini gubernanda,
eiſdemque grege cuſtodiendo,
Summus paſtor vigilantiffimus:
de cuius laudibus ſatius eſt, ut il-
le alter de Africa dicebat, ſilere
quam pauca dicere, quamobrem
ad ſecundam partem huius Bullæ
veniamus, hæc enim præmiſimus,
quod dubitationes quaſdam com-
munes, quæ contingere poſſent,
tolleremus.

ex parte Dei omnipotentis Patris, & fi-
lii, & ſpiritus ſancti, auctoritate quo-
que beatorum Apoſtolorum Petri, &
Pauli, ac noſtra quocumque huius
Venerabilis, Lutheraſ, Xinglianos, Calviniſtas, V-
eteros, Anabaptiſtas, Trinitarios, Et a Chriſtiſtis fi-
de Apoſtatas, ac omnes, & ſingulos alios Hæreticos,
quocumque nomine ceſſent, & cuiuscunque ſectæ
ſunt, ac eorum credentes receptatores, ſuſceptores, &
generatim proſcripti illorum hæreticos, ac eorumdem
libros Hæreticos continentes, vel de religione tragan-
tes ſine auctoritate noſtra, & ſedis Apoſtolice ſcien-

BARTHOLOMAEI V GOLINI

EX MONTE SCVTULO

Diœcesis Ariminen.

IVRISCONS. AC BARBIANI

Archipresbyteri Tractatus de Bulla Cœnæ

Domini.

PARS SECVNDA.

De excommunicatione lata contra Hæreticos, eorum Credentes, Receptatores, Fautores, Defensores, & offendentes ob eorundem libros, & contra Apostatas, atque Schismaticos.

Cap. I.

EXcommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis Patris, & filij, & Spiritus Sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac nostra quoscumque Husitas, Vuiclepitas, Lutheranos, Zuinglianos, Calvinistas, Vgonottos, Anabatistas, Trinitarios. Et a christiana fide Apostatas, ac omnes, & singulos alios Hæreticos, quocumque nomine censeantur, & cuiuscunque sectæ existant, ac eorum credentes, receptatores, fautores, & generaliter quoslibet illorum defensores, ac eorundem libros Hæresim continentes, vel de religione tractantes sine auctoritate nostra, & sedis Apostolicæ scienter

ter legentes, aut retinentes, imprimentes, seu quomolibet defendentes ex quauis causa, publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore. Necnon schismaticos, & eos, qui se à nostra, & Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.

S V M M A.

- 1 *Hæresis Græca vox est, et unde dicta.*
- 2 *Hæresis, nomen vi sua vitium non significat, sed Ecclesiæ consuetudine.*
- 3 *Hæresis omnium pessimam electionem significat.*
- 4 *Hæresis catholica fides, ac religio dici non potest, & quamobrem.*
- 5 *Lex Christiana diuinitus data est.*

IN hoc capite excommunicantur hæretici, a fide Apostata, ipsis quacunque ratione fauente, necnon Schismatici, & ob id in quatuor partes diuiditur, quarum secunda incipit ibi. Et a christiana fide. Tertia ibi. Ac eorum credentes. Quarta ibi. Necnon schismaticos, de quibus singulis agendum nobis est, quatenus ad rem hanc pertinet, & primò de hæreticis, verum, ne terminos ignoremus, præmittenda hæc sunt. Primum hæresis nomen unde dictum sit, & quid significet. Deinde quid hæreticus sit. Tertiò, an superstitiosi hæretici sint. Quarto, an & blasphemii, quibus præmissis regulam ponemus, qua ex-

communicationis huius cognitionem dilucidiorè habebimus.

- 1 *Hæresis nomen igitur † Græca vox est ducta à verbo Græco αἵρεσις, quod significat eligo, vt tradidit Couar. cap. 1. num. 2. ver. His accidit, lib. 3. var. resolut. & Alfon. de Cast. lib. 1. capit. aduersus hæreses omnes, & Mar. Socin. Sen. in Rub. de hæret. num. 6. Rebuff. in Prax. benef. in exposit. Bullæ Cœnæ Domini, articu. 1. in verb. Hæreticos, ibi. Secundò, & Damianus Rosius in Tractatu de hæresibus agnoscendis, lib. 1. in principio. Hinc S. Hieronymus relatus in cap. hæresis, 24. quæst. 3. sic inquit. Hæresis Græcè ab electione dicitur, quod scilicet eam sibi vnusquisque eligit disciplinam, quam putat esse meliorem. hæc S. Hieronymus. † Electio igitur facta ab aliquo de opinione, ac secta aliqua, hæresis dicitur, & ob id sua vi vox hæc vitiosa non est, vt inquiunt cit. auctores eisdem in locis, & pluribus id probauit Couar.*

Atqui, quod verba secundum commonem vsum loquendi accipiuntur.

piuntur, & quod eam sententiam habent, quam vsus comprobauit. argumen. l. Labeo. ff. de suppl. le. & l. cum delanionis. §. a finam. ff. de fund. instruct. & vt tradidit Bartol. communiter recept. in l. omnes populi. nu. 58. ff. de iustit. & iure. Vnde Horat. quem refert Glos. in cit. l. Labeo. in ver. Muta- ta, inquit.

Multa renascentur, quæ iam ce- cidere, cadentque.

Quæ nunc sunt in honore, vo- cabula, si volet vsus.

Quem penes arbitrium est, & vis, & norma loquendi. † Ob eam rem communi loquendi vsu apud Ecclesiam receptum est nomen hoc Hæresis electionem omnium pessimam significare. eam nempe, quæ contra Christianam, ca- tholicamque fidem est. Idque me- 4 rito, † nam lex Christiana hæresis dici non potest, tum quod nō ab hominibus electa est, nec contra 5 ipsam eligere quicquam licet, † sed ab ipso Deo data est, ac diui- no numine inspirate ab eam pro- fitentibus accepta. Hinc apud Io. cap. 6. Christus Dominus inquit: Nemo potest venire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eum, & apud eundem cap. 15. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Hinc Paul. ad Corint. sic quoque ait Sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus huma- næ sapientiæ verbis, sed in osten- sione spiritus, & virtutis, vt fides vestra non sit in sapientia homi-

num, sed in virtute Dei. Ex quo igitur Deo inspirante, & reuelan- te hominibus data est, ergo nec ex hominum arbitrio, nec ex hu- mano ingenio pēdet. Tum quod eam baptismi susceptione profes- si sumus, ergo ab ea recedere no- bis non licet, aliudve, quod ipsi repugnet, eligere, alioquin hære- ticus quis dicitur, & grauissimam infamiæ notam incurrit, atque sic asseruit Couar. ibid. versicul. ve- rum enim vero, & Alfons. de Ca- str. & Damian. Ros. in cit. locis, & in hanc sententiam hic accipi- tur. Hæresis nomen igitur unde ductum sit, & quid significet, & in quam partem hic accipiatur, iam uidimus, modo quid hæreti- cus sit, explicemus, quod secun- do loco explicandum nobis pro- posuimus.

S V M M A.

- 1 Hæreticus quisnam sit.
- 2 Hæresis in eos cadit, qui Baptismum susceperunt.
- 3 Infideles, qui baptismum non suscepe- runt, hæretici propriè non sunt.
- 4 Hæreticus quis est ex electione.
- 5 Errans in fide hæreticus non est.
- 6 Hæresis est contra ea, quæ sunt fi- dei.
- 7 Hæreticus sit is, an Apostata, qui in omnibus fidei repugnat.
- 8 Apostasia hæresis species est.
- 9 Hæreticus est, qui pertinaciter con- tra fidem aliquid sentit.
- 10 Pertinax quot modis quis dicatur, quo

quo hæreticus sit.

- 11 Dubitans in fide an hæreticus sit.
- 12 Dubitationes, quæ alicui obrepunt eorum, quæ sunt fidei, non faciunt hæreticum, si ipsis non assentiantur.
- 13 Metu negans fidem verbis, animo tamen eam retinens, an hæreticus sit.
- 14 Metu negans fidem mortifere peccat.
- 15 Animo hæresim inclusam habens hæreticus est.
- 16 Animo hæresim inclusam habens in excommunicationem latam in hæreticos non incidit.
- 17 Animo hæresim inclusam habens signo a quo eam exprimens, in excommunicationem incidit.
- 18 Inquisitores hæreticorum in excommunicationem incidunt, si odio, amoreve contra hæreticos omittant inquirere.
- 19 Confessarii inquirere diligenter debent, an penitentes, qui de fide male sentiunt, signo aliquo suam hæresim expresserint.
- 20 Reseruans sibi Episcopus crimen hæresis, an intelligatur sibi seruasse hæresim, quam quis animo tantum inclusam habet.
- 21 Reseruans sibi Episcopus peccatum aliquod, an intelligatur seruasse, quod & animo tantum conceptum est.

I.

§. Secunda quæstio, quam nobis præmittendam proposuimus, est, quid hæreti-

cus sit. † Hæreticus igitur, ut rem aggrediamur, est christianus, qui eligit opinionem contra ea, quæ sunt fidei Christianæ pertinaciter.

- 2 Dixi Christianus, † quoniam hæresis, quatenus crimen est, infidelitatis species est ad eos pertinenens, qui Christi fidem baptismo professi sunt, sed eius dogmata corrumpunt, ut dixit S. Thom. 2. 2. quæst. 11. art. 1. versu. Respondeo dicendum. iunct. Caietan. ibi in principio artic. idem Syluest. in verb. Hæresis. 1. nume. 4. vercul. Tertio requiritur, & Alfon. de Castr. aduersus omnes hæreses. lib. 1. capitu. 9. versicul. Plurima ergo exiguntur, & Glos. in Clem. vnic. §. fin. in verb. Hæreticum. de vsur. & sequitur Zabar. ibi. quæst. 19. & Mar. Soc. Sen. in Rubr. de hæret. num. 22. & ibi quoque Abba. qui idem ait in capitu. firmissimè. num. 3. eo. & Damian. Ros. eod. lib. 1. in princip. in definitione hæresis, ea ratione qua quis hæresis culpa afficitur, & nonnulli alij, quos refert Conar. capitul. 1. num. 2. versicul. At si hæresim. variat. resolut. & nouissimè Illustrissimus Tolet. lib. 4. Institutionis sacerdot. capitul. 3. numer. 5. versic. Adhuc opus est quarto, & Iul. Clar. in practi. crimin. lib. 5. §. hæresis. versicul. Ad hoc autem, † quare, qui baptismo initiati non sunt cuiusmodi Iudæi, & pagani, hæretici proprie dici nequeunt, sicut inquiunt cit. auctores eisdem
in

in locis, idque merito, tum quod si contrarium diceremus, & Philosophi plures, qui dogmata plura contra Christianam fidem reliquerunt, hæretici dicendi essent, quod absurdum est, nō enim Platonem, Aristotelemve hæreticum propriè quis dicet, tum quod de hæretico hic agimus, qui per hanc Bullam excommunicatione puniatur, at, qui baptizati non sunt, excommunicatione puniri nequeunt, ut probauimus in Tractatu de Censuris, capitu. 17. §. 5. Tab. 1. Quamuis opiniones eorum christianæ fidei repugnantes hæretici dici possint, ut asseruit Couar. eo. cap. & sentit Damian. Ros. eo. in definitione hæresis ea ratione, qua propositio hæretica constituitur. Christianus ergo, ut sit, requiritur, quod hæreticus quis dicatur, & baptizatus. Non ergo catholicum hæretici propriè dici queunt, nec qui baptizati, sed nō secundum formam Ecclesiæ, quippe quia baptizati non sunt.

- 4 Dixi Eligi, † quoniam, ut quis hæreticus sit, hoc etiam requiritur, ut sciens contrarium dogma contra fidem habeat, quod fit electione. † Quare, qui errore aliquo ductus contra fidem quidpiam sentit, paratus tamen ad illud omittere de errore doctus. hic hæreticus non est, ut habetur in cap. dixit Apostolus, 24. quæst. 3. Sed, qui sententiam suam, quamuis falsam, atque peruersam nulla pertinaci animositate defen-

dunt, dicitur enim ibi, præsertim quam non audacia suæ presumptionis pepererint, sed à seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, querunt autem cauta sollicitudine veritatē corrigi parati, cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Hec ibi S. Aug. Ex quibus patet errantem in fide hæreticum non esse, idem dixit S. Tho. 2. 2. quæst. 11. art. 2. in resp. ad tertium argument. & Damian. Ros. eod. lib. 1. in definitione hæresis ea ratione, qua quis hæresis culpa afficitur. Idque merito, nam hæresim errorem intellectus esse inquit communiter DD. & Couar. lib. 3. capit. 1. num. 2. variar. resolut. & Alfons. de Castro, cap. 1. contra hæreses omnes, & Damian. Ros. eodem in definitione hæresis, ea ratione, qua ex se hæresis est.

- 6 Dixi contra ea, quæ sunt fidei, † quoniam hæresis venit contra ea, quæ sunt fidei, ut tradidit id pluribus Alfons. de Castr. eodem lib. 1. capit. 9. versic. Deinde post fidem susceptā, & S. Tho. 2. 2. qu. 11. artic. 2. versic. Respondeo dicendum, & Rebuff. in Prax. benef. in expositione Bullæ Cœnæ Domini, art. 1. in verb. Hæreticos, & Damian. Ros. in cit. locis, & DD. communiter. † At quid si contra fidei articulos omnes quis tene- ret, an & hic hæreticus dicetur? Nonnulli existimarunt hunc apostatam dici, ut Syluest. in verb.

Hære-

Hæreſis. quæſt. 2. num. 4. ver. quar-
to quòd aliquam veritatẽ , &
quidam alii, quos refert, ſecutum
que ſe alias fuiſſe inquit Alſon. de
Caſt. eo. lib. 1. cap. 9. verſi. Tertio,
vt quis vere dici poſſit hæreti-
cus. Contrarium tamen ſentit idẽ
Alſonſ. ibid. Nam conſentaneum
non eſt, vt ipſe ait, eum, qui hære-
ticus eſt, hæreticum eſſe deſinere
hæreſum additione, ſicut non de-
ſinit iſe eſſe albus, qui albus eſt, al-
bi additione , nec fur furtorum
multitudine, immo ſicut hic ma-
gis fur, & ille magis albus eſt, ita
hæreticus hic maximè hæreticus
dici debet. Ego autem ſic diſtin-
guendum cenſeo. Aut quæritur,
an ſentiens contra omnes articu-
los fidei hæreticus ſit, & ſine du-
bitatione hæreticum hunc eſſe
cenſeo, immo magis hæreticum
eo, qui contra articulum aliquem
tantum ſentit ob rationes, quas
ibidem Alſonſ. reddidit. Aut quæ-
ritur, an Apoſtata hæreticus hic
dici debeat, & in hoc caſu ſic ſub
diſtinguendum cenſeo. Aut hic
nihilominus chriſtianum ſe eſſe
intendit, quod faciunt hæretici,
qui ſacrarum litterarum ſenten-
tiam veram ſe tenere exiſtimant,
& in hoc caſu Apoſtata propriè
hunc dici non poſſe cenſeo, ſi-
cut nec monachus Apoſtata eſt,
qui in religione manet, ſed reli-
gionis vota tranſgreditur. Aut
aliam ſectam, & religionem ſequi-
tur, vtpote ſit Turca, vel Iudæus,
nec chriſtianus eſſe deinceps

vult, & in hoc caſu hũc vere apo-
ſtata eſſe concludo, & eum, qui
vulgò dicitur Renegato. Et quo-
niam, qui omnes articulos fidei
negat, a chriſtiana religione hic
deſicere videtur, ob eam rem, qui
priorem ſententiam ſequuntur,
8 apoſtata hunc nominarunt. †
Erit igitur Apoſtaſia ſpecies hæ-
reſis, hæreſis verò genus, quod &
infra videbimus.

9 Dixi demum pertinaciter, tñã
qui pertinaciter contra fidem ſen-
tit, hæreticus eſt. argum. Clem. 1.
§. primo. verſic. Quod ſi quis, de
Summ. Trinit. & Clem. 1. §. vlt. in
verb. Pertinaciter. de uſur. & vt in-
quiunt Rebuff. eod. art. 1. in verb.
Hæreticos, ibi. Secundo requiri-
tur, & Damian. Roſ. eod. libr. 1. in
principio, in definitione hæreſis,
ea ratione, qua quis hæreſis cul-
pa afficitur; Non ergo infans ba-
ptizatus, & apud infideles nutri-
tus hæreticus eſt, eſto hæreticam
opinionem habeat ob ignoran-
tiam, modo edoctrus paratus ſit
10 ſe corrigere. Pertinax autẽ † mul-
tis modis quis dicitur. Primum,
vbi ſciens aliquid ab Eccleſia de-
ſinitum eſſe, cõtrarium tamen ip-
ſe in eo ſentit, hic enim pertinax
eſt, quoniam Eccleſiæ definitioni
non ſe ſubiicit. Qui ergo, exem-
pli gratia, ſcit Spiritum ſanctum
a Patre, & filio procedere, vel
reſurrectionem mortuorum fo-
re de ſententia Eccleſiæ, & con-
trarium ſentit, hic hæreticus ſta-
tim eſt, nec expeſtatur, an corri-

C

gi

gi uelit, nam, quomodo paratus hic est corrigi ab Ecclesia quam tunc sciens manifeste oppugnat? & cuius definitiones sciens aspernatur? Vbi ergo ab Ecclesia aliquid pro certo de fide definitum est, qui contra illud sciens sentit, statim est hæreticus, esto dicat se paratum esse corrigi, ut asseruit, & pro regula hoc posuit Alfons. de Castr. eod. lib. 1. capit. 9. uersic. Ceterum circa ea, quæ expressa sunt. Item pertinax ille dicitur, qui errat in fide, & edoctus de ueritate, contumax tamen in errore perseverat, ac propterea est hæreticus. Edoctus autem ab eo esse debet, qui ipsum ex officio docere habet, ut pote uel ab Inquisitore hæresis, aut a suo Episcopo, ita sensit, ac declarauit Rebuff. in eodem uerb. Hæreticos, ibi quæret quis, non ergo contumax constituetur, si a priuata persona edoceatur. Postremò contumax etiā ille dicitur, qui aliquid credit, qd ab Ecclesia definitum adhuc non est, sed ita credit, ut nolit suā opinionem dimittere, esto Ecclesia contrarium definiat, ita dixit, ac declarauit Caieta. 2. 2. q. 11. artic. 2. & in Summ. in uerb. Hæresis. Hi ergo hæretici proprie sunt, hi, quos Bulla præsens excommunicat, quamuis hæreticorum nomine alii nominentur, quos refert glo. in cap. firmissimè. de hære. qui tamen proprie hæretici non sunt. Verum quid de eo, qui dubitat in fide, an hic hæreticus est? Quid

de eo iridem, qui ob timorē contra fidem aliquid dicit, animo tamen fidem retinens? Quid demū de eo, qui animo hæreticus est, extrinsecus tamen signo aliquo id non exprimit?

II Quoad primam quæstionem, ¶ uidebatur dicendum eum, qui dubitat de re aliqua, quæ ad fidem pertinet, hæreticum esse, nam dubius in fide infidelis est, ut dicitur in capitu. 1. de hæ. Ego tamen, ut rem hanc totam dilucidius explicem, sic distinguendum censeo. Aut hic, qui dubitat de fide, seu de aliquo, quod ad fidem pertinet, & Ecclesia tenet, scit Ecclesiam sic credere, ac tenere, & in hoc casu hæreticus hic est, nam non uult subicere se Ecclesie definitioni, & sic pertinax est, esto assermet se paratum esse corrigi, atque sic dixit Caiet. 2. 2. quæst. 10. art. 2. & in Summ. in uerb. Hæresis, & Nauarr. in Man. capitul. 11. num. 22. uersic. Secundo, qui pertinaciter, & Illustrissimus Tolet. lib. 4. Instit. Sacerd. cap. 4. num. 8. & in Bulla Cens. Domini Excom. 1. numero 6. uersicul. Non solum autem est hæreticus, & ut nos diximus supra proximè, & in hoc casu loquitur citat. cap. 1. de hæret. ut inquit Io. And. ibi, quem refert Abb. etenim, ex quo scit, quod Ecclesia credat, ac teneat, nihilominus dubitat, hic pro certo, ac firmiter non credit, at firmiter quis credere debet ea, quæ fidei sunt, ut habetur in cap. firmiter.

ter. de Sum. Trin. & fid. cathol. & vt declarauit Catech. in explanatione primæ partis Symboli, & dicitur in Symbol. S. Athanas. ibi. Nisi quis fideliter, hic ergo hæreticus erit.

- 12 Excipitur tamen, † vbi subreptio, & dubitatio aliqua de fidei rebus non deliberata, & contra voluntatem contingeret, itidē & scrupuli, nam in hos casu hæreticus hic non est, vt dixit Ioan. Andr. in cit. capitul. 1. de hæret. quem sequuntur Abb. ibi, & Feli. & communiter receptum testatur Nauar. in Man. capitul. 1. 1. num. 22. versu. Tertio peccat mortaliter, & Zabar. in Clem. 1. numer. 6. q. 2. de Summ. Trin. & Tolet. eodem numero 8. nam quo dubius in fide hæreticus sit, duo requiri ait, vt sit cum pertinacia, & idcirco sciatur determinatum esse ab Ecclesia, & de fide, & tamen dubitet. Postremo, vt sit dubium voluntarium, id quod inquit propter scrupulos, qui contra voluntatem veniunt, & facit capitul. sed pensandum. distinct. 6. & cap. inter hæc, de pœn. distinct. 2. Idque iure merito, tum quod in manu nostra non est, quo minus hi scrupuli nobis, occurrant, tum quod hæresis est electio cum consensu, qui consensus hic desideratur, secus autem si illis assentiretur. Aut hic ignorat, quid Ecclesia definierit, & in hoc calu si paratus est corrigi, & credit ea quæ credit, Ecclesiam quoque crede-

re, sine dubitatione hic culpa vacat, et hæreticus non est, ita tenet Inno. in capitul. 1. in fine de Sum. Trin. & Nauar. in Man. capitul. 1. 1. num. 22. versu. secundo, qui pertinaciter, ibi: Addimus, vbi & Innoc. cōmuniter receptum esse testatur, nam ex quo credit, quod Ecclesiam credere opinatur, suā opinionem fidei Ecclesiæ submittit, vt dixit Innoc. ibid. & sequitur Felin. vbi & Bald. & Cardin. idem sentientes refert in capitul. 1. de hæret. Postremò id habetur in cap. dicit Apostolus. 24. quæst. 3. Hæreticus igitur hic non est, & hoc non solum verum est, vbi rusticus, & imperitus esset, verum etiam, si homo prudens, & doctus sit, qui opinionem aliquam contra fidem habeat, existimans Ecclesiam sic tenere, paratus corrigi edoctus de errore, vt asseruit Alfons. de Castr. cap. 9. versu. At non idem est in prælatis, in tractatu suo aduersus hæreses omnes. Hinc Ioachim, qui contra Ecclesiam opinionem quandam habuit, pro hæretico habitus non est, quoniam ignorans, & errans eam opinionem habuit, & veritatem subiecit, volens se conformare ad sententiam Ecclesiæ, vt dixit Zabar. Clemen. 1. numer. 6. quæst. 2. de Summ. Trinit. & habetur in capitul. 2. eodem. Aut scit ab Ecclesia determinatum id non esse, & in hoc casu hæreticus non est, si opinionem quampiam sequatur, modo paratus sit ample-

Et definitionem Ecclesie, si quā faciet, ita dixit Caiet. in Si mm. verb. Hæresis, in verb. Quantum vero ad ambigua. Hæc autem, quæ diximus, locum habent in iis, quæ ad fidem pertinent, nam in aliis, quamcunque opinionem sequatur, & quocunque animo prædictus sit, hæreticus non erit, ut dixit Felin. in cap. 1. versicul. Tertio declarat. de hæret. & habetur optime in c. in quibus. 22. quæst. 2. In quibus rebus, dicitur enim ibi, nihil interest ad capeſcendum regnum Dei, utrum credantur, an non, & utrum vera putentur, an falsa, & aliud pro alio putare, nō est arbitrandum esse peccatum, aut, si est, minimum esse, atque leuissimum. Hæc ibi S. Augusti. idē pluribus asseruit Alfonsi. de Cast. aduersus hæreses omnes lib. 1. ca. 1. vers. Non est ergo omnis error, ubi ergo de fide non agitur hæreticus non est, nec dici potest, quamcunque opinionē quis tueatur, atque sic DD. communiter concludunt, sed de priori quæſtione satis, iam alteram aggrediamur.

Quoad alteram quæſtionem
13 ¶ quid iuris sit de eo qui ob metum grauem dicit, facitve quidpiam contra fidem, quam tamen animo retinet, an hæreticus sit. Caiet. 2. 2. q. 92. articu. 1. quæſtionem hanc disputans sensit hunc hæreticum esse, & ob id in excommunicationem incidere, tum quod, etsi coactus id vult, velle

tamen censetur, quoniam voluntas coacta voluntas est. argum. l. mulier. ff. quod met. caus. tum quod non excusatur ab excommunicatione statuti lata contra fures, qui ut obediāt domino, furatur: Hæc Caietan. Contrariam opinionem tamen sequitur Sylu. in verb. Hæresis. 1. numer. 9. vers. Sexto quæritur, nam hunc neque hæreticum esse, neque excommunicatum ait, idem asserunt Ioan. Tabien. in verb. Hæreticus. numero 3. versicul. Secundo, & Nauar. in Man. cap. 10. num. 27. & in consil. 10. de hæret. lib. 5. & Illustrissimus Tolet. libr. 4. Institut. Sacerdot. capit. 4. num. 1. cum sequ. ubi idem ait de eo, qui ira, vel aliquo alio motiuo quid contra fidem facit, & Iul. Clar. lib. 5. §. Hæresis. versicul. sed nunquid ille, in sua practica crim. hanc opinionem ego etiam sequor, & hoc ob eam rationem, quoniam hæretici definitio ei non conuenit, non enim volens propriè hic dicitur, ergo nec excommunicatione, quem Ecclesiam in tanto periculo obligare voluisse, quæ ipsius pietas est, verisimile videtur.

14 Peccat tamen mortiferè, ¶ quid uis enim potius perpetrare, quam contra fidem venire quis debet. argum. ca. sacris, de iis, quæ vi met. ve caus. fiunt, etenim corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem. Immo, qui contrarium asserit, hæresis nomine

mine damnatur, vt dixit Maio. de irregular. libro 5. capit. 34. nume. 2. vbi hæreſim hanc damnatam ait, Fabio Pontifice, & refert Platina in vita dic. Fabii. vide Maiol. qui multa de re hac dicit ibidem. At de quæſtione hac itidem ſatis, iam tertiam quæſtionem explicemus.

15 Poſtrema quæſtio hæc eſt, ꝑ an hæreticus ſit, qui animo hæreticam opinionem incluſam habens, nullam tamen externam ſignificationem eius dedit. In qua quæſtione duo contèplanda ſunt, primum, an hic proprie hæreticus ſit, poſtremò, an in hæreticorum pœnas incidat.

Quoad primam quæſtionem concludendum eſt hunc hæreticum eſſe, nam huic definitio hæretici conuenit, ponimus enim hunc ſcienter, & pertinaciter opinionem hanc habere, quo caſu hæreticus dicitur, vt ſupra probauimus, præſertim quod actus exterior deformitatem maiorem interiori non addit. Poſtremò hoc dixit Caiet. in verb. Hæreſis, in Sū. Aduerte ſecundo, ait enim ibi, q̃ licet hæreticus purè mentalis ſit, verè, & proprie hæreticus eſt. Hæc ibi, ſi ergo vere, & proprie hæreticus eſt, ergo eſt hæreticus, idem inquit 2. 2. q. 11. artic. 3. etenim ſicut fides perficitur interius ita & hæreſis, & ſequitur hoc Nauar. in capit. cogitationis. numero. 10. verſicul. Contra tamen facit, de pœnit. diſt. 1. & Tolet. eod. ca-

pitu. 4. numer. 1. iun&. numer. 2. & clar. eod. verſic. quæro, an occultus hæreticus. Pro certo igitur habendum eſt hunc hæreticum eſſe, & facit communis illa opinio hæreſim eſſe errorem intellectus, vt diximus.

16 Quoad alteram autem ꝑ an hæreticus hic in hæreticorum pœnas incidat, exempli gratia in excommunicationem, quæ a iure poſitiuo in hæreticos inferitur, cōcludendum eſt hunc non incidere. Primò, quoniam hoc aſſeruit Caiet. in Summ. in verb. Hæreſis, in fine. verſicu. Aduerte ſecundo, & 2. 2. quæſt. 11. in art. 3. & 4. verſic. Ex his autem patet primo, & Nauar. in Man. capit. 25. numero 56. verſicul. Quinta, & in cita. capit. cogitationis. numero 8. ver. Ex his inferitur, vbi quæſtionem hanc diſputauit, & Tabie. in verſ. Excommunicatio. 5. caſ. 4. nume. 4. verſicul. Quinto, vbi hoc diſputauit, & Armill. in verb. Excommunicatio. 9. in fin. & Angel. in verb. Hæreticus. numero 2. ver. Sed ſi ſit occultus, & Iacob. de Graſſ. libr. 4. caſ. conſc. capitul. 1. num. 13. & Coua. in reg. Peccatū. 2. p. in initio. num. 7. & Illuſtriſſimus Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, Excomm. 1. numero 8. verſicu. His ſuppoſitis, qui & hoc cōmuniter receptum eſſe teſtatur eod. capit. 4. numer. 4. pertinent denique huc, quæ diximus in Tractatu noſtro de Cenſuris. capit. 9. §. fin. Tab. 1. vbi & hoc aſſeruimus,

C 3 Pro-

Probatur postremo per doctrinam S. Thom. communiter receptam. 1. 2. quæst. 91. art. 4. nam, ut ibi ait, homo non potest de actibus huiusmodi interioribus iudicare, quoniam latent, ergo nec poenam inferre, etenim de his potest legem facere, de quibus potest iudicare; iudicium autem hominis non potest esse de interioribus motibus, qui latet, sed solum de exterioribus actibus, qui apparent. Hæc ibi S. Thom. ex quibus deinceps infert necessariam legem diuinam humano generi fuisse, quoniam per illam prauæ cogitationes comprimuntur, ac puniuntur. Quod cum ita sit, manifestò constat hæreticum hunc, ex quo animo tantum inclusam hæresim habet, in excommunicationem a iure positio latam non incidere, nec ratione alia ab eodem puniri posse, esto igitur perfectum hæresis delictum sit, quod mente concipitur, non tamen humana lege puniri potest, quoniam sub iurisdictionem hominis non cadit quoad forum exterius, ex quo sua natura occultum est. Hinc Apostolus de his agens inquit ad Corin. cap. 6. Nolite ante tempus iudicare, quousque veniat dominus, qui manifestabit consilia cordium, ex quibus verbis pater, quæ occulta sunt, ad exterius forum non pertinere, quod & sensu Caieta. 2. 2. quæstion. 11. articulo tertio, & quarto. versicul. Ex his si quidem, & Tabien. in eod. loco, & in-

numeralii, quos refert, ac sequitur Couar. in reg. peccatum. 2. p. in initio. nume. 7. Hæreticus ergo hic in excommunicationem non incidet.

17 Excipitur tamen ubi externo signo ad id apto & sufficienti hæresim hanc significaret, exempli gratia credit hic Ecclesiam potestatem non habere iubendi, ne ieiuniorum tempore carnibus vescamur, atque idcirco huiusmodi temporibus carnib. vescitur, vel rebaptizat pueros, vel alios, quoniam ergo hæresim hanc animo conceptam hoc pacto explicat, ob eam rem, ut hæreticus in excommunicationem incidet, ita inquit Caiet. in Summ. in verb. Hæresis. & 2. 2. quæst. 11. art. 3. & 4. versicu. Ex his autem patet primo, & Nauar. in cit. ca. cogitationis. num. 10. versic. Secundo inferitur, & Armill. eod. ubi supra, & Martinus Alfon. de Viuald. in Cā delabro. p. 2. in explanatione Bullæ. cas. 1. num. 2. & nos in cit. cap. 9. §. fin. & Jacob. de Graff. libr. 4. cas. consc. cap. 1. num. 13. & clar. eod. §. hæresis. versicu. sed hic incidenter. vel igitur solus hic scit, & nemo alius id sciat hunc carnibus vesci, in excommunicationem tamen incidet. Non enim per se, sed per accidens occultum hoc est, ac propterea lex, quæ certa est, eum obligat. argumen. §. conditionis. versic. Quæ enim per rerum naturam sunt certa, non mutant obligationem, licet apud

nos

nos in certa sint, ita inquit Imperator ibi in Instit. de verb. obliga. namque sua natura scibile, & cognoscibile est, per accidens autem probari nequit. Vel verbo igitur, vel facto hæresim quis explicet, in excommunicatione incidit, esto nemo alius eum videat, atque sic
 18 dixit Navar. in cit. locis. Quare inquisitores, qui odio, vel amore, lucre ducti omittunt inquirere contra aliquem de hæresi suæ spei, quod illa omissione voluntatem suam explicant, in excommunicationem incidunt latam per Clemen. 1. §. verum, ubi questio hæc disputatur de hæresi atque sic dixit Caiet. in cit. ver. ex his autem patet. 2. 2. questio. 1. 1. art. 3. & 4. & Alfons. de Viual. in Candelabro, in explanatione Bullæ. cas. 1. nu. 3. in 2. p.

19 Ex his, quæ diximus, si confessorii, diligenter animadvertere debent, cum audiunt poenitentes, qui victi tentationibus dissentiant a fide, an verbis, signove alio hæresim illam prodiderint, quo sciatur an in excommunicationem Bullæ, aliorumve canonum inciderint, ut hoc adnotavit Caiet. in cit. versicul. Ex his autem patet primo, ibi: Et propterea oportet confessores, & sequitur Navar. in eod. c. cogitationis, nu. 1. vers. Tertio infertur, de poen. d. 1. nam, si ratione quapiam suam hæresim explicarunt, in excommunicationem in hæreticos latam inciderunt, non autem si eam animo inclu-

sam habuerunt.

20 At quid si Episcopus peccatum hæresis non ob censuram, sed ob peccatum ipsum sibi reservet, an, qui in animo hæresim inclusam habet, adire, quo absolvatur, Episcopum cogetur? Nam hanc questionem movit Caiet. in cit. versic. Ex his autem patet, & concludit reservatum esse, nam quodcunque peccatum occultum sibi Episcopus reservare potest, reservatio enim ademptio iurisdictionis est, & non poena. Quid igitur concludendum? Ego ut generatim rem agam, sic distinguendum censeo. Aut peccatum, quod reservatur, suam perfectionem omnem habet, statim atque animo tantum conceptum est, ut hæresis, & invidia, & in hoc casu, si invidiam, hæresimve Episcopus sibi reservet, & animo tantum conceptam reservatam esse censeo, ut dixit Caiet. Nam ea peccata, ut dixi, animo tantum concepta perfecta sunt, quæ fiunt deinceps, ac sequuntur ex illis, eorum peccatorum effectus sunt, ut comedere carnes in diebus ieiunii, calumnias inferre proximo, & id generis. Aut peccatum, quod reservatur, perfectionem suam omnem non habet, ubi animo tantum conceptum est, ut homicidium, simonia, furtum, & alia multa, & in hoc casu si Episcopus hæc sibi reservet, intelligitur peccata hæc sibi reservare, ubi peccata huiusmodi perfecta omnino sunt, ut po-

te homicidium commissum, & furtum factum, nam verba in potioris significationem re dubia accipienda sunt, argum. l. cum quaeritur. ff. de stat. hom. de completo peccato igitur intelligitur reservatio facta, cuiusmodi non sunt prædicta animo tantum concepta, ut dixit Nauar. in eod. ca. cogitationis. num. 10. vers. Contra quod tamen.

Excipio tamen, ubi expresse cogitationis peccatum sibi reservaret, id enim potest, ex quo & peccata cogitationis ad poenitentiae forum pertinet, ut habetur apud Triden. Syn. sess. 14. capitu. 5. vers. sic. Ex his colligitur, de confessione; Nemo tamen id mea sententia faciet ob animarum periculum. Et hæc notanda sunt, quoniam non passim apud omnes inveniuntur, ac de hæreticis satis. Iam ad Idololatrias, & superstitiones veniamus, & hæretici sint necne, contemplemur, explicato tamen prius, quid superstitio sit, & quod duplex, quæ in sequenti præstabimus.

S V M M A.

- 1 Superstitio quid sit.
- 2 Superstitio duplex est.
- 3 Vouens non nere die sabbati hæreticus non est.
- 4 Cultum diuinum exhibens creaturæ hæreticus est.
- 5 Superstitiones manifestam hæresim quanam sapiant.

6 Lamiæ hæreticæ sunt, si demonem colant.

7 Dæmoni honorem dulciæ tribuens hæreticus est.

8 Dæmonem consulens de futuris contingentibus, de absconditisue cordium, hæreticus est, & manifestam hæresim sapit.

9 Dæmones quare de futuris contingentibus consulti ambigua responsa tribuant.

10 Astrologi quanam hæretici sint, & in hæreticorum penas incidant.

11 Astrologi quanam damnati a Sixto Quinto.

12 Dæmonem consulens de reb. præteritis, vel præsentibus, hæreticus non est, peccat tamen grauissime.

13 Dæmonem requirens, ut tentet aliquam, & ad amandum impellat, hæreticus non est.

II.

S. Tertia quæstio est, an idololatra, & superstitioni hæretici sint, quam rem, ut magis explicatam habeamus, prius contemplemur, quid superstitio sit, & quod duplex. Superstitio igitur est religio exhibita aut ei, cui non debetur, aut quomodo non debetur, ut colligitur ex traditis a S. Thom. 2. 2. quæst. 92. arti. 1. in respon. propè finem, ibi, sic ergo superstitio est vitium, & ab Illust. Tolet. lib. 4. Instruct. Sacerdotis, cap. 14.

2 Duplex autem est superstitio. Prima, qua exhibetur diuinus cul-

cultus uero Deo, ſed modo indebito, quod contingit, uel ubi pernicioſus cultus adhibetur, uel ubi ſuperfluus, qui diuini cultus fini non reſpondet, ita dixit S. Thom. 2.2. quaſtio. 93. artic. 1. in reſpon. & artic. 2. Pernicioſus cultus autem adhibetur, ubi caeremoniae adhibita non conueniunt cum re ſignificata, ut ſi quis modo ueteris legis caeremonias adhibeat, quae uenturum Chriſtum ſignificabant, hic plane erraret, & ſuperuacaneum, & inutile hoc eſſet, quoniam ex quo Chriſtus Dominus iam uenit, non conueniunt. Adhibetur etiam pernicioſus cultus, ubi alias caeremonias quis adhibet praeter eas, quas Eccleſia probauit, ita S. Thom. ibid. ſuperfluus cultus autem eſt, ubi per eum aut Dei gloria non adest, ſeu ad Dei gloriam non refertur, ac pertinet, aut mens hominis in Deum non refertur, nec carnis concupiſcentia reſtringitur, aut contra Eccleſiae institutionem, communemue conſuetudinem eſt, ut dixit S. Thom. ibid. His praemiſſis, quoad primam hanc ſuperſtitionis ſpeciem ſuperſtitioſus haereticus non eſt.

3 Quare, ¶ qui uouet non nere die ſabbati ſimpliciter, uel non peſtere caput, hic haereticus non eſt, nihil enim facit, creditue contra fidem, quamnis cultus ſuperfluus ſit, quandoquidem nec ad honorem Dei redundat, neque

ad ſubiiciendam carnem ſpiritui pertinet. Excipitur tamen primò quoad cultum pernicioſum, ubi aſſereret caeremonias illas ueteris legis uigere, hoc enim contra Eccleſiae declarationem eſt, quae ipſas ceſſaſſe aſſerit, idem & de alijs ſimilibus. Secundo excipitur, quoad ſuperfluum cultum, ubi aſſereret Eccleſiam hanc prohibere non poſſe, uel contra Eccleſiam utiles eſſe, alias autem ſi ex ſimplicitate eas adhibeat, haereticus non eſt, ac de ſuperſtitionis prima ſpecie haecenus, ad aliam ueniamus.

Altera ſpecies ſuperſtitionis eſt, qua exhibetur diuinus cultus ei, cui non debetur, quae ſpecies ſicut diuini cultus fines diuerſi ſunt, ita & ipſa in plures diuiditur.

Finis autem primus diuini cultus eſt, ut uero Deo reuerentiam exhibeamus, quare ¶ qui creaturae diuinum cultum latriae exhibet, hic contra finem hunc facit, & Idolatra dicitur, de qua re agit S. Thom. 2.2. quaſtio. 94. & Tolet. eod. capi. Hic ergo haereticus eſt, ¶ & ſuperſtitio hanc manifeſtam haereſim ſapit, ut habetur in c. accuſatus. S. ſane. iun. & Glo. de haeret. lib. 6. nam ibi Gloſſ. ait manifeſtam haereſim ſapere hanc, circa aras idolorum nefarias preces emittere, ſacrificia offerre, idem tradidit Caietan. 2.2. quaſtio. 95. artic. 4. uerhcul. Circa diuinationum, & Io. Tabie. in uerb. excom-
muni-

municatio. 5. cas. 4. num. 13. nam
 ibi ait superstitiosos hosce hære-
 ticos esse, & in excommunicatio-
 nem incidere, qui honorem la-
 triæ exhibent dæmoni ei sacrifi-
 cando, adorando, orationes exe-
 crabiles effundendo, laudes eius
 canendo, genua ad eius honorem
 flectendo, hæc enim manifestam
 hæresim sapiunt, vt dixit Tabien.
 ibid. Idq; iure merito, tum quod
 hæc agendo fit contra primum
 præceptū decalogi, quo cauetur,
 vt alienos Deos non colamus, tū
 quod est contra articulum pri-
 mum fidei, in quo proponitur in
 vnum Deum credendum. Iure
 igitur hæc faciens hæreticus est,
 & in hæreticorum poenas incidit,
 atque sic dixit Paul. | Ghirland. in
 Tract. de Sortileg. quæst. 10. num.
 5. versic. Primo casu, & Tole. eod.
 cap. 14. numer. 6. In omnibus er-
 go sortilegiis hæresis est, vbi ad
 6 ratio interuenit. Quare † & lamię
 hæreticæ sunt, quæ Dæmonem co-
 7 lunt. † Item hæreticus quis est, &
 manifestam hæresim sapit, vbi ho-
 norem dulę Demoni tribuit, vt
 pote tribuendo ei nomen sancti-
 tatis, vel petendo, & inuocando
 eum, vt apud Deum pro nobis in-
 tercedat, ita dixit Ioan. Tabie. in
 cit. loco. etenim contra manifestā
 definitionem Ecclesiæ venit, quæ
 habet dæmones pro reprobatis,
 & damnatis, & pro Dei hostibus
 esse. Ego tamen excipio, vbi hæc
 faceret passione aliqua ductus, vt
 pote Amore, ratione ve alia, quo

dæmon ei præsto esset, vt scilicet
 impelleret suis tentationibus mu-
 lierem, virum ve ad se amandum,
 non autem quod dæmonem tali
 honore dignum censeret, sanctū-
 que esse illum existimaret, atque
 sic sentiunt D. Anto. & Tabien.
 quos refert, ac sequitur Iacob. de
 Grass. libr. 4. decil. cas. consc. cap.
 1. num. 11. & Toler. ibidem. & nu-
 12. Idque merito, tum quod, vt
 quis hæreticus sit, vt animo con-
 tra fidem credat, necessario po-
 stulari, supra conclusimus, tum
 quod qui metu fidem negat, mo-
 do eam animo retineat, hunc hæ-
 reticum non esse itidem probaui-
 mus, & qui Deum blasphemat, in
 hæreticorum numero non habe-
 ri videbimus, modo, quæ contra
 Deum profert, vera esse non cre-
 dat, quamuis igitur in casu no-
 stro grauissimè hic peccet, hæ-
 resis tamen notam non incurrit,
 ac de primo cultus diuini sine
 satis.

Secundus finis diuini cultus
 est, vt quis a Deo, quem colit, de
 futuris instruat. Quare, qui his
 de rebus, de futuris scilicet con-
 tingentibus dæmones consulit,
 hic in aliam superstitionis speciē
 incidit, quæ diuinitas dicitur,
 per ipsam enim quis dæmones cō-
 sulit pactis tacito, vel expresse cū
 ipsis initis, & diuinitas hæc mul-
 tis modis fit, quos retulit S. Tho.
 2. 2. quæst. 95. artic. 3. In hac autē
 8 † superstitione hæreticus ille est,
 & manifestam hæresim sapit, vbi
 ad

ad ea faciendā, ſciendāve dæmo-
num opem, cōſiliumve poſtulat,
quæ dæmones ſua vi nec ſcire,
nec facere queunt, & hoc locum
habet, quacunque diuinationis
ſpecie id facere conetur, etenim
creaturæ tribuere vult, quod crea-
toris proprium eſt, vt inquit
Pau. Ghirland. ead. quæſt. 10. nu-
mero 6. verſic. Secundo autem ca-
ſu, & numer. 10. & in multis aliis
locis ibi, & Gundiffaluus de Villa
diego in Tractatu de hæret. quæſt.
9. numero 6. Qui ergo per diuina-
tionem, aut futura contingentia,
aut abſcondita cordis hominum
ſcire tentat, hic hæreticus eſt, quā-
doquidem hæc ſcire Dei propriū
eſt, nam de futuris illud in Euan-
gelio habetur. Non eſt veſtrum
noſcere tempora, vel momenta,
quæ Pater poſuit in ſua poteſta-
te, de cordium cogitationibus au-
tem illud, Deus ſcrutator cordiū
eſt, & alibi, ſcrutans corda, & re-
nes Deus. Hæc igitur Dæmon ſci-
re non poteſt, ꝑ hinc de rebus hu-
juſmodi conſulti. Dæmones ſic
ambigua reſponſa tribuunt, vt in
diuerſas ſententias interpretatio-
ne trahi poſſint, idque aſtute, nā,
ſi quod conſulens volebat, & exi-
ſtimabat, dæmones reſpondiſſe
non euenit, non dæmones menda-
ces, ſed ſe reſponſi eorum malum
interpretem fuiſſe fatetur, ac quæ-
ritur, cuiuſmodi generis fuit, re-
ſponſum illud; Ibiſ redibis non,
10 morieris in bello. Quare ꝑ & hac
ratione hæretici ſunt Astrologi,

& chiromatici, qui ex aſtrorum,
manuumve inſpectione neceſſa-
rie aliquid futurum ſignificāt de
futuris contingentibus, ſecus ſi
dicerent id fieri poſſe, ita Paul.
Ghirland. quæſtio. 3. num. 13. cum
ſequen. & quæſtio. 11. numer. 16.
11 & numer. 22. eod. & ob id ꝑ Si-
ſtus Quintus hos damnauit in
Bulla incip. Cœli & terræ crea-
tor. In his igitur caſibus quī hæ-
reticus ſit dæmonem conſulen-
12 do. Excipitur ꝑ tamen, vbi quī
de præteritis, vel præſentibus dæ-
monem conſuleret, nā quod hæc
a Dæmone ſciri poſſunt, ob eam
rem hæreſim non ſapiunt, quam-
uis grauiffimè peccet, ex quo
communione hoſtis Chriſti Do-
mini vtitur, & damnatur etiam a
13 Siſto V. per eandem Bullam. ꝑ
Secundo excipitur, vbi quī a dæ-
mone quærit, quod facere poteſt,
vt pote tentare mulierem ad amo-
rem, nam & ob id in Euangelio
tentator dicitur, iuxta illud. Ac-
ceſſit tentator, atque ſic aſſeruit
Felin. in Rub. de hæret. in fine. Itē
& de ſignis morbi in infirmo, ſci-
licet an ſint ſalutis, mortisve ſi-
gna, nam & hæc medici noſcunt,
ſed iam ad tertium diuini cultus
finem veniamus.

Tertio ordinatur diuinus cul-
tus ad dirigendos humanos a-
ctus ſecundum inſtitutum Dei,
qui colitur, & contra hunc fi-
nem eſt ſuperſtitio obſeruation-
um, de quibus eadem ſenti-
mus, quæ de proximis nunc dixi-
mus

mus. Atqui iam de blasphemis agamus.

S V M M A.

- 1 *Blasphemus an hereticus sit.*
- 2 *Blasphemiae hereticales quanam sint.*

III.

- 1 **S.** Postrema quaestio, † quam explicandam, praemittendamque nobis proposuimus, haec est, an qui Deum blasphemant blasphemis hereticalibus
 - 2 heretici sint. † In qua quaestione explicandum prius est, quanam blasphemiae hereticales sint. Blasphemiae hereticales igitur sunt blasphemiae, quae sapiunt haeresim, & quas qui credit, hereticus est, & hoc fit, ubi de Deo aliquid dicitur, ac de sanctis, quod contra fidem est, ut exempli gratia Deum esse iniustum, Deum non curare mortalia, & ad summam, ubi ei tribuuntur, quae illi non conueniunt, vel adimunt, quae ei conueniunt, hereticum enim est asserere Deum iniustum esse, cum in psalmo illud habeatur: Iustitiae Domini plena est terra, sicut etiam hereticum est asserere eundem mortalia non curare, cum eius providentia universa gubernentur, iuxta illud psalmi. Omnia a te expectant, ut des illis escam in tempore oportuno, atque sic sensit
- Additio ad Diaz in Praet. crim.

Canon. capitul. 110. vers. Et quis sapissimè, & Tho. Zerol. in Prax. Episcop. in verb. calus, ibi, Blasphemiae.

Hoc praemisso pro regula habendum est blasphemum regulariter hereticum non esse, atque idcirco in excommunicationem hereticorum non incidere, nam haeresis est in credendo, non autem in dicendo, ut vidimus, & sapientius, qui aliquid contra Deum dicit, scit, & credit contrarium eius, quod dicit.

Excipitur tamen, ubi quod dicit etiam crederet, tunc enim hereticus esset, & ob id in excommunicationem incideret, ut dixit Io. Bapt. Antonucius in Catechesi Neapolitana. capi. 16. paulo post princ. lib. 4. & cap. 22. numero 4. lib. 2. eod. & Illustrissimus Tolent. lib. 4. Instruct. Sacerd. capi. 13. numero 8. nam ait Blasphemiam cum haeresi esse, quando quis assentit cum intellectu his, quae corde, vel ore dicit, id quod dubitationem non habet, quis enim inficiabitur hunc hereticum esse, qui Deum iniustum asserit? caret igitur quaestio hac dubitatione, alias igitur hereticus non erit. Ex his iam patet, quatenus ad rem nostram pertinet, quoniam heretici sint, qui quoniam per Bullam excommunicantur, ideo Bullam ipsam aggrediamur, & quoniam in ipsius primo capite heretici excommunicantur, ut dixi, ideo regulam ponamus, & quatenus pateat, quibusque

que quasi cancellis concludatur, amplificationibus, exceptionibus que, aperiamus, id quod in sequenti prestabimus, quam rationem quoque ad reliquas huius Bullæ excommunicationes explicandas perpetuo obseruabimus.

S V M M A.

- 1 Heretici in excommunicationem huius Bullæ incidunt, quæ regula quatenus pateat, declaratur.
- 2 Hussitæ heretici quinam sint.
- 3 Vuiclefitæ heretici quinam sint.
- 4 Lutherani quinam sint.
- 5 Zuingliani quinam heretici sint.
- 6 Calvinistæ heretici quinam sint.
- 7 Hugonotti heretici quinam sint.
- 8 Anabaptistæ quinam heretici sint.
- 9 Trinitarij quinam heretici sint.
- 10 Superstitiosi in excommunicationem incidunt, si superstitione heresim sapiant.
- 11 Hereses plures habens an in plures excommunicationes incidat.
- 12 Heretici quinam sint, qui in excommunicationem non incidunt.
- 13 Suspecti de heresi an in excommunicationem incidant.
- 14 Hereticus non est, nec in excommunicationem incidit, qui non credit id, quod ab aliquo Episcopo damnatum est, & non ab Ecclesia uniuersali.

§. Præmissis explicatis, iam regulam ponamus, ut polliciti sumus. In excommunicationem hanc igitur incidunt primo Hussitæ, Vuiclefitæ, Lutherani, Zuingliani, Calvinistæ, Vgonotti, Anabatistæ, & Trinitarii, ut habetur in initio capitis, hi enim omnes heretici sunt. Hussitæ a Ioan. Huss. Boemo nominati sunt qui in Concilio Constantiensi damnatus, & viuus combustus est, ut refert Damian. Ros. in Tractatu de hæresibus agnoscendis, libro 3. in verb. Hussitæ, huius errores triginta enumerantur in Bulla Martini Quinti, incip. Inter cunctas pastoralis curæ, lata Constantiæ Anno Pontificatus sui primo, Octauo Calend. Martii. Vuiclefitæ vero dicti sunt a Ioanne Vuiclefo Anglo, qui & ipse in eodem concilio Constantiensi damnatus, & combustus est, ut ait idem Damia. eod. lib. in verb. Ioann. Vuicleffus, & Rebuff. in Prax. Benef. in explicatione Bullæ Ccenæ Domini in verb. Vuicleuistas. articul. 1. eius errores quadriginta quinque enumerantur in eadem Bulla Martini Quinti. Lutherani vero dicti sunt a Martino Luthero Germano, patria Issibienfi, cuius imago Romæ combusta est anno 1526. die 12. Iunii, ut inquit Rebuff. eod. in vers. Lutheri, & Damian. eod. libro in verb. Lutherus, ubi multa de ipso,

- fo scripsit, eius errores 41. enume-
rantur, ac damnantur a Leone X.
in Bulla incip. Exurge domine, &
iudica causam tuam, lata Romæ
anno 1520. decimoseptimo Ca-
lend. Iulii. Pontificatus sui anno
Octauo, eundem hæreticum de-
clarauit in alia Bulla incip. Decet
Rom. Pont. lata eodem anno, ter-
tio Non. Ian. † Zuingliani dicti
sunt ab Huldrico Zuinglio Cano-
nico Constantiensi, qui asseruit in
Sacramento Eucharistiæ non es-
se verum corpus, & sanguinem
Christi. Item peccatum origina-
le non esse peccatum, sed morbū
naturæ, & alios etiam errores, ita
dixit Damian. eodem lib. in verb.
- 6 Zuinglius. † Calvinistæ autem di-
cti sunt a Ioan. Caluino Picardo,
qui Paulo 111. Pont. Max. Eccle-
siam persecutus est, & Galliam,
& Sabaudiam suis erroribus infe-
cit, & tandem pediculari morbo
miserrimus interiit, ita dixit idē
- 7 Damian. eo. in verb. Calvinistæ. †
Anabatistæ autem sunt hæretici,
qui pueros baptizatos iterum ba-
ptizandos asseriebant, cuius erro-
ris inuentor fuit Petrus de Bruis,
qui & combustus fuit. Et dicti
sunt Anabatistæ, quod idem signi-
ficat, quod rursus baptizantes,
αὐτὰρ græcè, latinè significat Rur-
sus, & baptistæ a verbo βαπτίζω,
quod significat Lauo, ab errore
igitur, in quo errant, nominati
sunt, ita dixit Damian. in verb.
- 8 Anabatistæ eo. † Vgonotti autem
anab Hugone Ludi magistri Pa-

risiensi, anab Hugone Capeto di-
cti sint, incertum est, illud con-
stat nunc sacramentarios vocari,
vt ait idem Damian. eodem libro
in verb. Hugonistæ. † Trinitarii de-
mum ab hæresi sunt nominati, nā
contra Trinitatem asseriebant, vt
dixit idem Damian. eodem lib. in
verb. Trinitarii. Hi oēs ergo hæ-
retici, qui partim nominantur ab
auctorib. hæresum, partim ab er-
rorib. quos sequuntur, cuiusmodi
rōne hæretici oēs nominantur,
vt habetur in capitu. quidam au-
tem hæretici. 24. quæst. 3. in excom-
municationem hanc Bullæ inci-
dunt, & per Bullam hanc excom-
municantur.

Secundo excommunicatio hæc
afficit omnes alios hæreticos,
quocumque nomine nomen-
tur, & de quacūque secta sint ob
verba illa. Ac omnes, & singulos
alios hæreticos quocumque nomi-
ne censeantur, & cuiuscunque se-
ctæ existant, plures enim hæreti-
corum sectæ sunt, & vario nomi-
ne nominantur, vt habetur in eo.
capit. quidam autem hæretici, &
in l. Ariani. C. de hære. & Man. &
in eod. lib. 3. Damian. Ros. præter
quā quod alii plures de hæreti-
cis scripserunt, sat est per hanc
Bullam omnes excommunicari,
qua pœna & antiquo iure affecti
sunt in cap. excommunicamus. 1.
& 2. de hæret. & in cap. ad abolen-
dam. eodem. Item afficit non so-
lum, qui in hæresim iam ortam in-
cidit, verumetiam, & qui nouam
inuenit,

inuenit, nam Bulla excommunicat omnes hæreticos, nec distinguit, ergo & hunc.

Tertio excommunicatio hæc afficit eum hæreticum, qui dubitat de eo, quod ab Ecclesia definitum est, quamuis asserat se paratum esse corrigi, vt supra probauimus.

Quarto obligat etiam eum, qui credit aliquid contra fidem inscius, & de veritate edoctus sententiam mutare non vult, sed in ea pertinax perseuerat, vt id etiã asseruimus.

Quinto obligat hæc excommunicatio hæreticum occultum per accidens, idest eum hæreticum, qui pro tali probari non potest, quoniam occultus est, vt hoc quoque supra conclusimus.

10. Sexto afficit etiam eos, qui ob superstitiones hæretici sunt, aut Idolatras, & eos, qui cultum latriæ creaturæ tribuunt, vel dæmones de futuris consulunt, quæ ipsi nequaquam scire possunt, vt antea declarauimus, & vt dixit Iac. de Graff. lib. 4. cas. cons. capit. 1. numero 16. sicut etiam excommunicatione hac afficiuntur, qui in hæreticales blasphemias erumpunt, modo verum esse censeant, ac credant, quod dicunt, vt id quoque supra diximus.

Septimo excommunicatio hæc afficit quoscunque hæreticos, quacunque dignitate præditi sint, & ob id vel Ecclesiastica, vel secula-

ri, vt habetur in Bulla, in verb. Non obstantibus, vel igitur Cardinales, vel Patriarchæ, vel Archiepiscopi, vel Episcopi, & multo magis inferiores Ecclesiasticæ personæ; Item vel Imperatores, vel Reges, inferioresve sint in excommunicationem hanc incidunt, si in hæresim aliquam incidunt, vt habetur in cit. vers. Non obstantibus, ibi, Etiam si, vt præmittitur.

Octauo excommunicatio hæc obligat, qui in hæresim aliquam incidunt, esto priuilegium habeant, ne possint excommunicari per litteras apostolicas non facientes plenam, & expressam mentionem sui priuilegii, vt dicitur in eod. vers. Non obstantibus, ibi, Etiam continentibus, quod excommunicari.

Nono afficit quoscunque hæreticos, & ubicunque sint, nam Romanus Pontifex catholice Ecclesiæ Episcopus est, eique a Christo Domino dictum est, Pasce oues meas, ac propterea, ex quo de tuenda fide agitur, vniuersalis iudex est. argum. capit. cuncta per mundum. 9. quæstio. 3. ob eam rem, sicut eius canones omnes obligant. cap. 1. & capitulum fin. de constit. ita sententiæ, & excommunicationes huius Bullæ omnes complectuntur, etenim totius terrarum orbis Romani Pontificis parochia est, ac territorium, quoad ea, quæ ad fidem pertinent. argum. cit. cap. cuncta per mundum, 9. quæstio. 3. Immo,

mò, & qui nouam hæresim inueniret, excommunicatione hac obligaretur, generaliter enim Bulla loquitur, & futurum tempus etiã respicit.

Postremo excommunicatio hæc afficit non solum, qui plures hæreses sequitur, verum etiã & qui vnã tantum; Nam & hic hæreticus est, & ob id sicut Bulla huius verba ei conueniunt, ita & eiusdem Bullæ excommunicatio, ac pœna. arg. m. l. 4. §. toties. ff. de damn. infectio. ¶ At quid si quis in plures hæreses incidat, pro quibus singulis excommunicatio lata est, an in plures excommunicationes hic incidet? Planè sentio hunc in plures excommunicationes incidere, in tot scilicet, quot sunt hæreses, quas sequitur, tum quod plura delicta non tribuunt immunitatem a pœna. argument. l. nunquam plura. ff. de priuat. delict. tum quod si in excommunicationem incidit, qui vnã hæresim sequitur, ergo & in plures, qui plures amplectitur, contumacia enim multiplicata, & pœna multiplicari debet. argum. cap. ac si clerici. de iud. tum quod, qui eadem percussione clericos plures percutit, in excommunicationes plures incidit, vt probauimus in Tractatu nostro de Censuris, cap. 16. §. 3. nume. 8. Tab. 1. & supra in prima parte, capit. 8. sentio igitur hunc in excommunicationes plures incidere. His igitur rationibus regula hæc amplificatur, iam ex-

ceptiones eius ponamus.

12. Primum igitur ¶ in excommunicationem huius Bullæ non incidit hæreticus, qui animo tantum hæresim inclusam habet, & sic hæreticus tantum est, vt dicitur, mentalis, sicut probauimus supra.

Item in excommunicationem hanc non incidit, vbi Bulla promulgata non est, & probabiliter ignoratur. argum. cap. fin. de constit. libr. 6. & vt nos probauimus in Tractatu nostro de Censuris, cap. 9. cum sequen. Tab. 1. Quare, si apud Indos christianos factos id contingeret, in excommunicationem hanc ipsi non inciderent, si Bullam hanc ignorarent.

13. Tertio ¶ in excommunicationem hanc non incidunt, qui hæretici re vera non sunt, esto de hæresi suspecti sint, nam suspecti huiusmodi hæretici non sunt, vt habetur in capitul. excommunicamus. §. qui autem, de hæretic. Non itidem, qui in re, de qua questio inter DD. est, & de qua Ecclesia non definiuit, opinionem falsam eligunt, modo parati sint definitioni Ecclesiæ stare, ac se corrigere, nam hi hæretici non sunt, vt dixit Innocent. quem refert, ac sequitur Ioan. Nicol. Arelat. in Tractatu de hæret. not. 15. atque idcirco in excommunicationem non incidunt, quæ in hæreticos lata est. Non denique, qui superstitionibus vtuntur, quæ hæresim

reſim coniunctam non habet ob eandem rationem, & vt dixit Na uarr.in conſil. 1.de ſortileg.libro quinto.

14 Poſtremo ꝑ in excommunicationem hanc non incidit, qui nō credit aliquid, quod ab aliquo Epifcopo in ſua diœceſi damnatum eſt, modo ab Eccleſia vniuerſali, vt hæreticum damnatum ante illud non ſit, vt dixit Sylueſtr. in verb.excommunicatio.7.numero quinto.& Tabien.in verb. Excommunicatio.5.caſ.4. numer.8. verſicul. Seprimo de illis, etenim non ad Epifcopos, ſed ad Romanum Pontif. eorum, quæ ad fidem pertinent, definitio ſpectat, vt dixit Gloſſ. communiter recepta. in ca. quoad translationem, in verb. Reſeruata. de offi. legat. & Innoc. in capitu. ad abolendam. in verb. Hæreticos, & Abb. num. 3. verſic. Not. 1. de hære. Nec obſtat cit. capit. ad abolendam, vbi hæreticus iudicandus eſſe dicitur, qui tenet contra ea quæ Epifcopus iudicauit, nam intelligitur illud, & locū habet, vbi Epifcopus cōuincit aliquem de delicto, quod hæreſim iam damnatam coniunctam habet, ſi enim declarauit eum ob id hæreticum eſſe, ab omnibus pro hæretico habebitur, ita ſenſit Tabien. ibid. & Innocen. in cit. capi. ad abolendam. in verb. Hæreticos, nam inquit Innocen. hæreticus, ideſt in hæreſim iam damnatam, & indubitata incidentes, alias enim, ſi de articulis fidei du

bitatio oriretur, & dubium eſſet, quis bene, vel male diceret, hoc ſolum Romana Eccleſia determinat. Hæc Innoc. ibi, ergo & hæreticus ſolum eſt, qui in re, quæ ad fidem pertinet, & a Romana Eccleſia damnata eſt, offendit, non autem ſi ab alio inferiore Prælato, ſed iam de Apoſtatis agamus, ſeu de excommunicatione in Apoſtatas lata.

Verſ. Et a Chriſtiana fide Apoſtatas.

S V M M A.

- 1 Apoſtaſia quid ſit.
- 2 Apoſtatare non poteſt, qui chriſtianus non eſt.
- 3 Apoſtaſia triplex eſt.
- 4 Apoſtata a fide quinam ſit.
- 5 Lamię Apoſtatę ſunt.

Hic excommunicantur Apoſtatę, cuius excommunicationis cognitionem vt magis abſolutam habeamus, tria præmittenda nobis ſunt. Primum quid ſit Apoſtaſia, & ob id quid ſint Apoſtatę. Deinde quotuplex ſit Apoſtaſia. Tertio, eſto eius ſpecies plures ſint, de qua Apoſtaſia hic agatur, & quæ puniatur hac excommunicatione.

- 1 Quoad primum igitur ꝑ Apoſtaſia nil aliud eſt, quam defectio a Deo facta ab eo qui chriſtianus eſt: ita ſenſit San. Thom. 2.2.

D quæſt.

- quæst. 12. artic. 1. & 2. in respon.
Dixi autem defectio, quoniam
Apostata deficit a Deo, & ut vul-
go dicitur, si rebella, quare ob id
S. Thom. inquit eam esse retro ces-
sionem a Deo. Dixi a Deo, quo-
niam, quæ sit ab homine apostata-
sia non dicitur, sed simpliciter re-
bellio, seu defectio. Dixi Ab eo,
2 † qui christianus est, quoniam
qui ad Deum nunquam accessit
baptismi susceptione, ab eo apo-
statare, id est deficere, & retroce-
dere nequaquam potest, ubi e-
nim non est habitus, ibi priuatio
non datur. argument. l. decem, &
ibi communiter not. ff. de verbo.
obl. Quare infideles, qui Christi fi-
dem baptismo non susceperunt,
de apostasie crimine non puniun-
tur, ut dixit S. Tho. q. ea. art. 2. Ex
his iam constat, quisnam Apostata
sit, nam est Christianus, qui a
Deo recessit.
- 3 Quoad secundum † triplex A-
postasia est, nam, ex quo Apostata-
sia est discessio quædam a Deo
ut diximus, sicut tribus modis
cum Deo coniungimur, primo
per fidem, deinde per debitam,
& subiectam voluntatem ad obe-
diendum præceptis eius, tertio
per præcipua quædam ad super-
erogationem pertinentia, per re-
ligionis scilicet professionem, sa-
crive ordinis susceptionem, ita
& tribus modis ab eo seiungi-
mur. Nam, qui Christi Domini fi-
dem relinquit, hic apostata a fide
dicitur. Qui autem discedit a re-

ligione, quam professus est, vel ab
ordine, quem suscepit, ut laicus
eundo, ac se gerendo, apostata a
religione, vel ab ordine dicitur,
ut habetur in cap. 1. & in cap. 3. &
in c. a nobis, & in cap. si. de apost.
Qui demum, diuinis mandatis
obedire non vult, hic apostata a
diuinis mandatis dicitur, ita tra-
didit S. Thom. ead. q. ar. 1. in resp.
& Gloss. in cap. 1. in verb. Apostata-
sia. de Apostat. & Innocen. & Ab-
ba. & Mar. Socin. Sen. numer. 3. &
Pau. Ghirlan. de hæret. q. 2. num.
8. & Borgas part. 16. de Irregular.
in tit. de Apostat. & Maiol. de Ir-
regularit. capit. 34. lib. 5. sed iam
de quibus apostatis hic agatur,
& qui excommunicantur, explicemus.

Quoad tertium Bulla hac ex-
communicantur solum Apostatæ
fidei, id est qui a fide recedunt,
nam excommunicamus, dicitur
enim ibi, & cat. Et a christiana
fide apostatas, ergo de his tan-
tum agitur, & non de aliis, ex quo
apostatas a fide tantum nomi-
nat, inclusio enim vnius alterius
exclusio est. argumen. cap. nonne
de præsumpt. & l. cum prætor. ff.
de iud.

- 4 Apostata a fide vero † est apo-
stata, qui relicta Christiana reli-
gione, ad aliam religionem, se-
ctamve se transfert. Dixi Apo-
stata, ut sub quo genere sit ha-
beat. Dixi Relicta religione
christiana, & sic simpliciter, &
generaliter, quo separetur ab hæ-
reticis

reticis qui in aliquibus tantum a Christi fide deficiunt, Dixi, Ad aliam religionem, sectamve se transferunt, quo separentur ab hæreticis, qui in omnibus a christiana religione deficiunt, sed christianos tamen se esse censent & volunt, non autem sectam aliam sequuntur, ac religionem, nam apostata, præterquam quod a christiana fide deficiunt, ad aliam religionem se transferunt, vt probatur in leg. eum, qui. C. de apostat. ibi enim legislator pœnam ponens in eos, qui faciunt quem apostatare, inquit: Eum, qui ex cultu christianæ religionis in nefariam sectam, ritumve traduxerit, capite puniendum esse. Ecce ibi agitur de apostatis a fide, idest, qui faciunt a fide apostatare, vt habetur ex Rubr. & inquit, Ex cultu christianæ religionis in nefariam sectam, ritumve traducere, ex quibus verbis apparet duo postulari, quo quis apostata sit, primum vt a christiana religione discedat, alterum vt ad aliam sectam se transferat, idem habetur in l. i. C. eod. ibi enim de apostatis agens legislator inquit, si quis ex christiano iudæus effectus, ex quibus verbis ad apostatam constituendum duo proximè dicta requiri comprobatur. Idem sentit Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 78. vers. Apostata, nam ait eum apostatare a fide, qui a christiana religione transit ad iudaismum vel aliam sectam infidelium.

Apostata a fide igitur propriè ille dicitur, qui relicta christiana religione ad aliam se transfert, cuiusmodi fuit Iulianus ille apostata, de quo in capitu. Iulianus. l. i. quæst. 3. & cuiusmodi sunt lamie vulgo dictæ Strighe, quæ vel tacito professionem per aliquem ministrum diabolo, vel expresse ipsi dæmoni solemniter, vel non solemniter faciunt, nam in professione illa christianam fidem abnegant, & se dedunt, & consecrant ipsi diabolo, & eum tanquã verum Principem, & Deũ colunt, atque adorant, vt tradidit id pluribus Paul. Ghirland. in Tractatu suo sortileg. quæstio. 3. numero 1. cum multis sequen. & huiusmodi sunt, qui a Turcis capti fidem abnegant, & turcæ fiunt, vulgoque dicuntur Renegati. His sic præmissis, iam regulam vt fecimus antea, ponamus, id quod in sequ. præstabimus.

S V M M A.

- 1 *Apostatæ fidei in excommunicationem Bullæ incidunt, quæ regula, quousque pateat, declaratur.*
- 2 *Apostatæ hæretici sunt.*
- 3 *Apostata an in duas excommunicationes incidant, in alteram, quatenus Apostata, in alteram, quatenus hæretici.*
- 4 *Apostata religionis in excommunicationem incidit.*

D 2 Vidi-

§. Vidimus quinam Apostatæ sint, de quibus hic agitur, iam, qui in excommunicationem hanc incidant, videamus, id quod regula posita fiet.

In excommunicationem hanc igitur † Bullæ Apostatæ a christiana fide incidunt, nam hos Bulla excommunicat, ut habetur in versicu. Proposito, idque iure merito, nam & ipsi hæretici sunt, ut dixit Innocen. in capit. 1. numer. 2. versicul. Apostata perfidiæ, & Host. quem refert, ac sequitur Abba. versic. Qua pœna, & Mar. Soc. Sen. num. 3. vers. Sed quarunt hic DD. de Apost. & Maiol. de Apostat. c. 34. in Tractatu de Irregu. & facit c. cōtra christianos. de hæ. li. 6. vbi cōtra hos ut cōtra hæreticos procedendum dicitur. Imo pestilentiores ipsis hæreticis sunt: iure igitur & ipsi excommunicantur.

2 Atqui, quod † Apostatæ hæretici quoque sunt, an in † duas excommunicationes etiam incidunt, in vnam quod hæretici, in alteram quod apostatæ sunt? Nam Bulla hos ambos excommunicat, ut vidimus. Ego sentio per Bullam hanc Apostatas semel tantum excommunicari, & in excommunicationem vnam incidere. Primo, quia Romanus Pont. separatim eos excommunicat, & ob id hæreticorum nomine eos comprehendere se nolle significavit, ex-

go nec hæreticorum excommunicatione eos affici velle indicavit, separatorum enim separata debet esse ratio. argumen. l. Papi- nianus exuli. ff. de minor. Postremo, quoniam apostasia species hæresis est, sub se enim habet hæresim in specie, & apostasiam, ac vna species sub alia non est, ut docuit Philosophus, ergo pœna imposita in vna specie ad aliam non transfertur. argument. l. in agris. ff. de acqu. rer. domin. In excommunicationem vnam igitur apostatæ fidei incidunt. Quæ regula amplificatur ut superior, nam locum habet, quicumque sint huiusmodi apostatæ vel clerici, vel laici, ubicunque sint, quamcunque sectam sequantur, & privilegium etiam habeant, ne possint per apostolicas etiam litteras censuris irretiri, ut diximus antea de hæreticis.

4 Excipiuntur † tamen Apostatæ religionis, ut ob id, qui dimittunt habitum religionis, nam, et si apostatæ & ipsi dicuntur, ut habetur in citat. capitul. de apostat. tamen in excommunicationem hanc Bullæ non incidunt, & hoc ob eam rationem, quoniam Bulla de Apostatis a fide tantum loquitur, ergo non de aliis. argumen. c. nonne, de præsumpt. & l. cum prætor. ff. de iud. excommunicantur tamen per ca. 2. ne cler. vel mon. lib. 6. atque sic dixit Borgas. de Irregular. par. 6. de Apostat. numer. octavo.

Secundo excipiuntur clerici , qui ſine legitima cauſa habitum clericalem dimittunt, nam nec hi in excommunicationem hanc incidunt, eſto apoſtata dicantur, & excommunicari poſſint, vt habetur in tit. de Apoſt.

Poſtremo excipiuntur apoſtata inobedientia, ideſt, qui Romano Pont. vel canonibus non obediunt, nam neque hi hac excommunicatione comprehenduntur, quamvis excōmunicari poſſint, vt dixit Innocen. in capitu. 1. numero. 2. de Apoſtat. & Tabien. in verb. Apoſtaſia. numer. 7. verſic. Quinto . Quare ob id Apoſtatas hoſce non propriè apoſtatas eſſe, quidam dixerunt, ſed iam ad alia veniamus.

Verſ. Ac eorum credentes.

S V M M A.

- 1 *Credēs hæreticorum quiſnam dicatur.*
- 2 *Credere hæreticis duobus modis contingit.*
- 3 *Credere quem hæreticis duobus modis conuincitur.*

Hic excommunicantur credētes hæreticorum, verum vt ſciamus, quinam hi ſint, ob eam rem, qui credentes hæreticorum dicantur, explicemus.

- 1 *† quatenus ad rem noſtram pertinet, ille propriè dicitur, qui hæ-*

reticis credit in illis erroribus, quos habent contra fidem, vt habetur in capitu. penult. §. ſin. de hæret. Credentes autem eorum, ſcilicet hæreticorum erroribus, dicitur enim ibi, hæreticos ſimiliter iudicamus. Hæc ibi, ex quibus patet eos hæreticorum credentes eſſe, qui eorum erroribus credunt, idem ſenſit Carer. in Tractatu de hæret. num. 175. verſicu. Et nota, ait enim ibi, quod tales receptatores, fautores, & credētes nō puniuntur aliis pœnis in iure non expreſſis, nec pœnis hæreticorum, præter quam credentes hæreticis contra fidem. Ecce hic manifeſtò apparet credentes hæreticorum eos dici, qui contra fidem eis credunt, qui in aliis ergo iſtis credunt, hæreticorum credentes non ſunt, idem ſenſit Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. caſ. 4. numero 12. Verſicul. Vndecimo, & Sylueſt. in verb. Hæreſis. numero 10. verſicul. Septimo, & Angel. in verb. Hæreticus. num. 22. verſic. Quis dicatur credens, de his ergo credētibus hic agitur.

- 2 *Credere autem hæreticis † duobus modis contingit, explicite, & implicite, explicite, vbi credentes credunt erroribus ipſorum, & ſciunt quinam errores illi ſint, implicite vero, vbi credunt idem, quod credunt hæretici, ſed ignorant, quid ipſi credant, ſic enim & in vera fide quis credit explicite, vbi ſpeciatim*

D 3 nouit

nouit quid Ecclesia credat, implicite, vbi credit, sed nescit, quid Ecclesia credat, vt homines idiotæ, & simplices, ita sensit Syluest. in verb. Hæresis. 1. numer. 10. versicul. Septimò, & Nauar. in Man. capit. 17. num. 55. versicu. Tertia, quod verbum Credentes, & Caiet. in Summ. in verb. Excommunicatio. capit. 45. & Iac. de Graff. lib. 4. decis. cas. consc. capit. 1. num. 22. & Tolet. in Bulla Cœnæ domini, Excomm. 1. numer. 17. Quare, quod tales hæretici etiam sunt, vt habetur in cit. cap. pen. §. si de hæ. esto expressi non fuissent, tamen in excommunicatione hanc Bullæ incidissent, fuit igitur potius declaratio hæc, quam necessaria expressio, vt hoc etiam animaduertit Nauar. ibid. & si Caiet. ibidem credentes eos dicat, qui implicite credant, quæ ipsi credunt, esto quid credant, ignorēt, quod ratione non caret, quod & sequitur Iacob. ibid. Qui ergo dicet Caluinium virum bonum fuisse, & se velle mori in eius fide, quam tamen ignorat qualis sit, credens hæreticorum est, ex quo scit pro hæretico ab ecclesia iudicatum esse.

- 3 Credere autem † duobus modis conuincuntur, verbis, & factis. Verbis, vbi aperte fatentur se credere illorum erroribus, vel publice prædicant, ac defendunt eorū errores. argumen. cap. super quibusdam, de verbor. signifi. Factis verò, vel quod sequuntur eorum

ritum, & communionem ab eis accipiunt, vt dixit Ancharan. in cap. 2. num. 2. versicul. Secundò, de hæret. lib. 6. & Ioan. Tabien. in ver. Excommunicatio. 5. cas. 4. numero 12. versicul. Vndecimo, vel quod eorum contiones frequentant, nam & hi credere censentur, vt sensit Gemin. in citat. cap. 2. num. 7. versicu. Sed quid, de audientibus, & sequitur Feli. aperte in capi. excommunicamus. 1. numero 5. versicul. Vltimo circa istum, de hæret. & Ioann. Nicola. Arelat. in Tractatu de hæret. not. 16. quacunque ratione igitur credentes hæreticorum sint, ad Bullam hanc pertinent. His ita præmissis, iam rem ipsam aggrediamur, & regulam de more ponamus.

SA JIS V
S V M M A.

- 1 Credentes hæreticorum in excommunicationem Bullæ incidunt, quæ regula declaratur, quousque pateat.

I.

- 1 §. Præmissis iam antea dictis. † In excommunicationem hanc Bullæ igitur hæreticorum credentes incidunt, vt expressum hoc habetur in versiculo proposito. Quæ excommunicatio amplificatur quatuor illis modis, quos in prioribus regulis posuimus, quicunque igitur sint, vbi-
cunque morentur, in quocunque
fidei

fidei errore hæreticis credant, & priuilegium habeant, ne possint excommunicari, in huius tamen excommunicationem Bullæ incidunt.

Item afficit excommunicatio hæc hæreticorum credentes, vel explicitè, vel implicitè credant, nam credentes sunt, quacunque ratione credant.

Postremo afficit etiam ipsos, vel factis, vel verbis se credere fateantur.

Excipiuntur tamen primo, qui inscitia ducti ipsis crederent, vt pote aliquis hæreticus nondum pro tali habitus, ac declaratus, prædicat errores aliquos iuris idiotis, ac simplicibus, qui existimant eum recte sentire, & recte docere, planè in excommunicationem hi non incident, quippe qui hæretici non sint. argumē. capit. Apostolicæ. de cler. excom. min.

Item in excommunicationem non incidunt, qui ob mortis metum se credere illis dicunt, modo fidem animo retineant, quamuis grauissime peccent, sic enim & Petrus Christum Dominum negauit, & Marcellinus idolis thus obtulit.

Tertio, vbi animo crederent, sed tamen nulla ratione id exprimerent, sicuti supra de hæretico mentali conclusimus.

Postremo, vbi extra fidem ipsis in re alia crederent, vt pote in medicina danda, in dogmate ali-

quo philosophiæ, in contractibus, & huiusmodi, nam non hæreticis credunt, quatenus hæretici sunt, atque idcirco dispositio huius Bullæ in his locum non habet, atque sic sensit Syluestr. in verb. Hæresis. num. 10. versicu. le. primam.

Quæ autem diximus de credentibus hæreticorum, eadem sentimus & de credentibus apostatarum, nam & ipsi hæretici sunt, vt vidimus supra. Præterea post hæreticos, & apostatas credentes excommunicantur, ergo & ad credentes eorum excommunicatio hæc referri debet, sed iam de receptatoribus eorundem agamus.

Verf. Receptatores.

S V M M A.

- 1 *Receptator hæreticorum quisnam dicatur.*
- 2 *Recipi hereticus potest ob multas causas.*

IN hac parte receptatores hæreticorum etiam excommunicantur. Quam rem vt facilius cognoscamus, † quisnam receptator sit, prius explicemus. Anchara. in cap. 2. num. 3. versicu. Tertio quæro. & Gemin. num. 8. versicu. Sed, qui dicantur, de hæret. lib. 6. receptatorem hæreticorum eum esse inquiunt, qui sciens quem hæreti-

D 4 cum

cum esse, ipsum recipit.

Horum opinio mihi non satisfacit, tum quod non distinguunt causas receptionis, tum quod declaratio est eadem cum declarato. Ego igitur, ut rem paucis absoluiam, quatenus ad rem nostram pertinet, eum receptatorem hæreticorum esse sentio, qui sciens quem hæreticum esse, hæresis gratia ipsum recipit, sic enim sentiunt Caietan. in Summ. in verb. Excommunicatio. capit. 2. in fine, & Nauar. in Man. capit. 27. numero 55. versic. Quarta, & Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 4. num. 10. versicul. Nono, & Jacob. de Graff. libro 4. cas. consc. capit. 1. num. 26. nam Caieta. inquit receptatorem hæreticorum eum esse, qui recipit hæreticum, quatenus hæreticus est, quatenus autem hæreticus est, recipi quis non potest, nisi ob hæresim recipiatur. Idem inquit Nauar. nam ait receptatores hæreticorum ad effectum incurrendi hanc censuram eos solum dici, qui hæc faciunt eis eo respectu, quod sunt hæretici, ex quib. verbis facillime comprobatur hæreticorum receptatorem eum esse, qui hæresis gratia ipsos recipit, idem sensit Tabien. in cita. loco, receptator hæreticorum igitur hic est, & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini. Excommunicatio. 1. numero 21. ubi ait: Receptatores hæreticorum eos dici, qui in domibus, vel in alio loco eos recipiunt,

ut occultent ipsos, ne veniant in manus iudicum. Et quoniam multis modis receptio hæc fieri potest, & ob multas causas, ob eam rem hæc duo etiam absoluiamus.

Receptator igitur hic non solum intelligitur priuata persona, quæ in suas ædes hæreticum recipit, verum etiam & publica persona, utpote princeps terrarum, qui hæreticum vel in suam Ciuitatem, regnum, vel prouinciam recipit, nam & hic receptator est. Præterea Bulla simpliciter receptatores excommunicat, nec distinguit de loco receptionis, ergo nec nos distinguere debemus. argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Quare Principes animaduertant, ne ad se confugientes hæreticos recipiant, si excommunicationem hanc euadere velint.

2 Ob multas itidem causas receptio hæc fieri potest ad hæresis fauorem, nam primo recipi potest, quo lateat, libereturve a manu iudicis, hic enim receptator dicitur. argum. l. 1. & 2. ff. de recept. & l. 1. §. quod autem prætor ait. ff. de seruo corrup. & l. 1. & 2. C. de iis, qui latro occultat. Item recipi potest, ut hæresim suam doceat, & conuenticula faciat, nam & hic receptator hæretici proprie dicitur, ut sensit Ioann. Tabien. eodem versicu. Nono, & facit l. conuenticulam. C. de episcopis, & clericis. Item recipi potest hæ-

hæreticus, vt deinceps alio eum transmittat, & sic ob huiusmodi causas. Ad summam Receptator hæreticorum duobus modis dicitur. Primo, vbi ob hæresim eum recipit. Postremò, ubi ob aliam causam, vt ob amicitiam, vel cognationem, sed tamen receptio illa in hæresis fauorem redundat; idque merito, cum ob l. 2. ff. de recept. tum quod si diceremus primo modo tantum receptatorem quem dici, pauci in excommunicationem hanc inciderent. Qui ergo recipit amicum, fratrem, & huiusmodi ne capiantur, in excommunicationem incidit, quamuis ob amicitiam, vel fraternitatem id faciat. Nec interest deinceps, an ei victum subministret. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

- 1 Receptatores hereticorum in excommunicationem Bullæ incidunt, quæ regula quousque pertineat, declaratur.
 - 2 Receptator hereticorum in excommunicationem Bullæ incidit, esto semel tantum recipiat.
 - 3 Recipiens patrem, fratrem, amicum, vt hereticum, in excommunicationem incidit.
- I.
- 1 §. In excommunicationem igitur hanc Bullæ incidunt receptatores hereticorum,

quos diximus ob ver. in initio positum, quæ regula, vt superiores, amplificatur, nam, vel receptator priuata, publicæve persona sit, laicus, vel clericus, in excommunicationem hanc incidit.

Item receptator in excommunicationem incidit, esto hæreticus ipse non sit, tum quod Bulla, vt dixi, non distinguit, tum quod si hæreticus esset, & ob hanc causam in excommunicationem incideret, non enim absurdum est, vt receptator hæretici hæreticus non sit, sicut & fautor, & defensor, vt sensit Alfons. de Castr. aduersus hæreses omnes. lib. 1. capi. 9. versic. Quapropter hæreticorum fautores, & defensores, & Carer. de hæret. num. 162. versic. Nunc de receptatoribus.

Tertio incidit in excommunicationem receptator hæretici, esto & ipse hæreticus sit, nam simpliciter excommunicantur receptatores hæreticorum, ergo & hæretici receptatores comprehenduntur. argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Præterea si contrarium diceremus, meliori conditione hæreticus esset, quam non hæreticus, quod absurdum est. Hinc excommunicatum excommunicati communione uti non posse probauimus in Tractatu nostro de Censuris. Quare hic duabus excommunicationibus irretitus erit, altera, quia hæreticus est, altera, quia est receptator hæreticorum: pluribus enim

enim excommunicationibus irritus quis esse potest, vt asseruimus in eod. Tractatu nostro. cap. 16. §. 3. Tab. 1.

Quarto receptator hæreticorum in excommunicationem incidit, esto deinceps eum peniteat, quod ipsum receperit, & tradat iudici puniendum, tum quod statim atque eum recepit, in excommunicationem incidit, nam purè excommunicatio per Bullā lata est, quo casu statim obligat. argum. §. omnis stipulatio. versu. Pure, in Institu. de verb. obli. & vt nos probauimus in eod. Tractatu c. 13. §. 1. Tab. 1. tum quod sic de recipiente bannitum, vt ita dicā, concludit Nell. in Tractatu de bā. in 3. p. 2. temp. numero 24. & facit, quod dixit Clar. libr. 4. recept. sentent. in verb. Emphyteus. q. 13. versicul. Sed quid si emphyteuta.

2 Quinto ꝑ in excommunicationem incidit hæretici receptator, esto semel tantum recipiat, nam, etsi nomen hoc Receptator, frequentiam actus significat, propterea quod a verbo frequentatiuo venit, vt inquiunt Grammatici, tamē hic sat est, vt semel recipiat, quo in excommunicationem hāc incidat, vt inquiunt Gemin. in capitu. 2. num. 8. versicu. Sed qui dicantur receptatores, de hære. lib. 6. & Rebuff. in Prax. benefi. in explicatione Bullæ cœnæ Domini. art. 1. in verb. Et receptatores, & Oldrad. consil. 36. & Ioann. Tabi.

in verb. Excommunicatio. §. cass. 4. num. 10. in fine, & Sylu. in verb. Hæresis. num. 10. versicu. Septimo ibi: Receptatores, & Angel. in verb. Hæreticus. num. 23. versicu. Quis dicitur receptator, & Iacobi de Grass. lib. 4. decis. cas. consc. ca. 1. num. 23.

3 Sexto in excommunicationem receptator incidit, qualiscunque sit hæreticus, quem recipit, nam Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. Quare ꝑ uel parentem, uel filium, uel fratrem hæreticum quis recipiat, in excommunicationem incidet, nō enim ratione sanguinis recipiens excusatur, ut dixit Glo. in capitul. excommunicamus. §. credentes, in uerb. Receptatores, de hæret. quam sequitur Paul. Ghirland. in Tractatu de hæret. quæst. 9. nu. 2. Item uel uxorem hæreticam maritus recipiat, uel è contrario uxor maritum, in excommunicationē hanc etiam incidet, ut dixit Carer. in Tractatu de hæret. nu. 169. uersicu. An autem liceat uxorem receptare, ubi & quosdam alios. idem sentientes refert, ac planē, si ratione consanguinitatis id non licet, minus ratione matrimonii. argumen. §. sed naturalia, in Inst. de iur. nat. gent. & ciuil. Item uel amicum hæreticum recipiat, excommunicationem hanc nō euadet, ut dixit Carer. eod. num. 172. uersicu. An autem excuset, & nonnulli alii, quos ibi refert, idq; merito, nam si consanguinitas, quæ natu-

naturalis amicitia quædam est, non excusat, nec amicitia excusabit. argumen. l. i. ff. de admin. tut. l. fin. C. de iis, qui uen. ætat. impet. Hæcque locum habent nō solum ubi intendunt hæresi eorum fauere, uerum etiam, ubi id non intendunt, sed tamen receptio illa per se, & proximè id operatur, utpote, quia fit, ne in manus iudicum ueniant, ne puniantur, & ad summam ut iudicium euadant, ut supra id etiam diximus.

Septimo in excommunicationem incidit, etiam si hæreticus, quem recepit, hæresim deinceps abiurauerit, nam pena excommunicationis obligat statim ipsum recipientem, esto igitur hæreticū pœniteat hæresis, non tamen receptator excommunicatione liber erit, sed absolutio necessario postulabitur. argumen. capi. cum desideres. de sentent. excommun. Etenim nec hæreticus ipse per ab iurationem hæresis excommunicatione solutus est, sed est opus absolutione, ut asseruit Carer. cū aliis ab ipso citatis. eodem num. 173. uersicu. Quid autem si hæreticus.

Octauo in excommunicationem hanc receptator incidit, qui cūque hæreticus hic sit, uel Rex, uel Imperator, uel laicus, uel clericus, & quæcunque persona ob rationem supra allatā, quod Bulla simpliciter loquitur, & quod agitur de fauore religionis, & ob id est hoc amplificādum. argum.

l. sunt personæ. ff. de relig. & sump. At quid si Romanus Pontif. qui Bullam huiusmodi tulit, in hæresim incidisset, quod Deus auertat, & ab aliquo reciperetur, an recipiens, in excommunicatione Bullæ incideret? Ego sic distinguendum censerem. Aut ab Ecclesia adhuc toleratur, quia neq; notorius, neque hæreticus declaratus est, & in hoc casu receptatorem in excommunicationem Bullæ non incidere censeo. argumen. capitu. cum secundum leges. §. si. de hæret. libro 6. & ob extrauagā. ad euitanda, non enim est uerisimile obligare se recipientem uoluisse, etenim nec ludens aleis cum Episcopo in excommunicationem per Episcopum latam contra tali ludo ludentem incidit. Quare nec in excommunicationem alias iuris hic incidet. Aut notorius, denunciatusue hæreticus est, & in hoc casu ipsum recipientem in excommunicationem incidere censeo, modo incorrigibilis sit, nam tunc ea dignitate priuatur, & ut priuata persona est, præterea a se gesta ante hæresim ualent, ergo & Bulla firma remanebit, & ob id recipiens in excommunicationem incidet.

Nono in excommunicationem incidit, in quemcunque locum hæreticum quis recipiat, uel in proprium regnum, uel in proprias ædes, uel in prouinciam, ut præmissimus, & uel in suas uel in alienas

alienas ædes recipiat. argu. l. i. §. quod autem. ff. de seru. corrupt. & ut Rebuff. ibid. dixit.

Postremo ob quascumque causas recipiat in fauorem hæresis, nam ob multas recipi posse antea præmissimus. Hi ergo hæreticos recipiendo in excommunicationem huius Bullæ incidunt, iam eos, qui hanc pœnam euadunt, ponamus.

S V M M A.

- 1 Recipiens hereticum ob aliam causam quam ob hæresim in excommunicationem non incidit.
- 2 Recipiens consanguineum hæreticum, an existimetur ob hæresim, consanguinitatem verecepisse.
- 3 Metu recipiens hæreticum in excommunicationem non incidit.
- 4 Ignorans quem hæreticum esse in excommunicationem non incidit eum recipiens.
- 5 Necessitatis causa hæreticum recipiens in excommunicationem non incidit, siue sit necessitas animæ, siue corporis, siue famæ, siue rei.
- 6 Auxilium ab hæreticis recipere possumus, quo res nostras tueamur, etiam contra christianos.
- 7 Necessitate aliqua si hæreticus premitur, opem ferre ei possumus.
- 8 Fame laboranti hæretico subuenire possumus.
- 9 Aegroti hæretico medicinam facere possumus.
- 10 Hæreticis regno priuatis, sed adhuc in possessione existentibus, an lici-

tè opem feramus nō regnum tuendum.

II.

§. Explicatis, qui in excommunicationem hanc incidunt, iam explicemus, qui eam pœnam euadunt. Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui ob aliam causam ab hæresi hæreticos recipiunt, nam causa prohibitionis est hæresis, idest fauor hæresis, vbi ergo receptio non sit ob fauorem hæresis vel in eius fauorem nō redūdat, recipiens in excommunicationem non incidit, cessante enim causa prohibitionis cessat prohibitio. arg. capitu. cum cessante. de appellat. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patro.

Quare, qui hæreticum quem piam recipit ob consanguinitatē, affinitatem, amicitiam ve, ac propterea si amicum quis ob amicitiam, si pater filiū, quia filius est, & hospes, si hospitem ob id tantum recipiant, in excommunicationem non incident, quoniam fauere hæresi hi non existimantur, vt sensit Nauarr. in consil. 23. num. 8. de sentent. excommunicat. lib. 5. & in Man. capit. 27. nu. 55. versicul. Quarta, ibi, quales multē occurrere possunt, & Martinus Alfons. de Viuald. in Candelabro p. 2. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. cas. 1. num. 8. & 9. & Iac. de Graff. lib. 4. decis. cas. confc. n.

26. in fine, cap. 1. Hæc tamen vera sunt, modo in fauorem hæresis receptio non redundet, nam si receptio eorum fiat, ne a iudice comprehendantur, vel ne puniantur, vel ut ob has causas occultentur, secus est, ut supra dixi. Receptio igitur hos excusabit, ubi fauor hæresis non sequitur, utpote, quia hospitii gratia receptio fit, nullo hæresis fauore consequente, ita Tolet. in Bulla Cœnæ Domini ex commun. 1. numero 21. cum seq.

- 2 † Atqui an in dubio consanguineus existimabitur recepisse ut hæreticum, consanguineum uel hæreticum consanguineum recipiens? Ego censeo hunc existimandum esse dubia ut consanguineum recepisse, tum quod in pœnis benignior interpretatio facienda est. capitulum in pœnis, & ibi gl. de regul. iur. libro sexto. & l. interpretatione. ff. de pœn. tum quod re dubia nec dolus, nec delictum præsumitur. argument. l. merito. ff. pro soc. atque sic sensit Nauarr. in cita. versicul. Proximè, nam ubi quis fauet hæretico cognato tamquam cognato, nō tamquam hæretico fauere censei ait, ergo idem hic, & hæc in foro exteriori locum habent. In foro autem interiori facillimè sacerdos id arbitrabitur, nam, ut res est & pœnitens fatetur, res diiudicabitur, non autem ut præsumitur, atque sic de fauente hæreticis ait Nauarr. eodem numero 55. versicul. Quarta, ibi, quoad forum autem

interius, quare si pœnitens se hæreticum recepisse fateatur in fauorem hæresis, in excommunicationem eum incidisse sacerdos iudicabit.

- 3 Secundo in excommunicationem non incidit, qui coactus vi, metu uel probabili hæreticum recepit, ut dixit Carer. in Tractatu de hæreticis. numero 171. versic. Limita etiam, ubi & Bal. & alios quosdam idem sentientes refert, & Iacob. de Graff. eodem capitulo. 25. etenim & hic non ob hæresis fauorem recepisse apparet. Ac planè, si vis præcisa est, quod violentum simplex ab Aristotele dicitur libro tertio Moral. nemo iure id dubitabit, nam hic non agere, sed pati dicitur, ut habetur in capit. sacris, de iis, quæ vi, metu uel caul. fiunt, & facit capi. contra christianos. de hæret. libr. 6. Quare, si hæreticus multos secum habens alicuius domum ingredietur, eumque cum familia constringat, quod superioribus annis exules hic Barbiani, & in aliis vicinis locis faciebant, nemo, ob receptionem hæretici hunc dominum domus in excommunicationem incidisse dicat, quippe quia non ut hæretico fauit, sed quod resistere non potuit, eum recepit. Si vis itidem præcisa non est, sed mortis metus infertur, nisi recipiatur, planè hunc quoque excusari censeo, non enim verisimile est, iudicem, qui ob oculos æquitatem ha-

habere debet. argum. l. quod si ephesi. ff. de eo, quod cer. loc. & minus legem, qua cum mitius agimus, iuribus vulgaribus, minimè omnium Ecclesiam, quæ benignissima mater est, voluisse tanto periculo quem ad excludendum hæreticum obligari, præsertim quòd hæresis gratia id non facit. Quare ob hanc rationem in excommunicationem non incidunt, qui in locis hæreticorum viuunt, & hæreticorum communione vtuntur, propterea quòd eos expellere nequeunt, excusantur etiam & terrarum Principes, qui in eorum regnis hæreticos tollerant ob bonū pacis, & quòd expellere ipsos nō possunt, sic enim & Iulianum Apostatam Ecclesia tolleravit, quoniam expellere ipsum non poterat, ob pacem igitur seruandam tollerari poterunt, quod & sensit S. Thom. 2. 2. quæstio. 10. ar. 1. in fine, & Glo. in cap. Iulianus. 1. q. 3. & Nauar. in cons. 1. q. 24. in fin. de constit.

- 4 Tertio in excommunicatione hanc non incidit, qui hæreticum recipit, quem hæreticum esse probabiliter ignorat, ita enim sensit Gloss. in cap. accusatus. §. ille quoque, in verb. Non posset, de hære. lib. 6. & Carer. in Tractatu de hæret. num. 170. vers. Limita etiam nisi ignorantes, & Ioan. Tabien. in verb. Excommunicatio. §. cas. 4. numero 10. vers. Nono, & Syluest. in verb. Hæresis. 1. num. 10. & facit capit. quicumque, in verb.

Scienter. iun. & Gloss. de hæret. lib. 6. Idque iure merito, nam ignorantia hæc, facti ignorantia est, quæ excusat, vt habetur in cap. ignorantia. de reg. iur. libro 6. & in l. regula. ff. de iur. & fact. ignor. etenim nec qui bannitum recipit, quem talem esse probabiliter ignorat, in pœnam statuti latam in recipientes bannitos incidit, vt dixit Barto. in l. omnes. 2. C. de agricol. & cens. & sequitur Nell. in Tractatu de ban. in 3. part. secundi temporis. numer. 20. Postremo lex de re possibili esse debet. capit. erit autem lex. dist. 4. At si obligaret ignorantes, esset de re impossibili, & sic iniqua, & contra l. impossibilium. ff. de reg. iur. Hæc autem ignorantia probabilis esse debet, vt diximus, vt probatur per capit. apostolicæ. de cler. excommunic. min. & capitul. vt animarum, de constitut. libr. 6. & l. regula. §. sed facti ignorantia. ff. de iur. & fact. ignorantia. & vt dixit Carer. in re nostra in eo. Tractatu. num. 170. vers. Limita etiam, nisi ignorantes, & de recipiente bannitum. Barto. in citat. l. omnes. Et scientia in dubio non præsumitur, nisi probetur, vt habetur in capitulo, præsumitur. de reg. iur. lib. 6. & vt ait Carer. ibidem. Quare accusator in articulis proponere, & probare debet recipientem sciuisse eum hæreticum esse, vt dixit Carer. ibid. ubi & quosdam alios idem sentientes refert. Excipitur tamē ubi hæreticus aut notorius,
aut

aut denunciatus eſſet, vt aſſeruit Carer. ibidem: quod tamen mea ſententia locum non habet, vbi & hoc probabiliter ignoraret, quid enim, ſi vbi hæreticus denunciatus eſt, quis abſens erat? quid ſi etiam præſens in lecto graui morbo affectus iacebat? planè in his, & huiusmodi caſibus, quos tamè ipſe probabit, excuſabitur. argument. capitu. fin. de his, qui matrimonium accuſare poſſunt, ac planè, ſi re vera ipſum hæreticum denunciatum eſſe ignoraret, eſſo in ciuitate ſit, ubi denunciatus eſt, ſunt enim multi ſimplices, & alii etiam, qui ſua negocia agunt, aliena vero non curant, in excommunicationem hic non incidet, nam hunc recipiendo mortifere non peccat, & in maiorem excommunicationem quis non incidet, niſi ob mortiferum peccatum. arg. capitul. nullus, & cap. nemo Episcoporum. 11. qu. 3. ut & nos probauimus in Tractatu noſtro de cenſuris, ca. 27. num. 2. Tab. 2. Immo pro regula habendum eſt nos ad uitandum quempiam criminofum non teneri, niſi ubi aut denunciatus, aut notorius eſt ob extrauag. ad Fuitanda.

¶ Quarto in excommunicationem non incidit hæreticum recipiens, vbi hæreſis eum poenituit, nam tunc licitè eum recipimus, quia hæreticus hic proprie non eſt, ſed fuit, & ſic ceſſat cauſa prohibitionis, ergo & prohibitio ceſſare debet. argumen. cap. cum ceſ

ſante. de appellat. Quamuis ſi aut notorius, aut denunciatus fuiſſet, & nondum ab excommunicatione ſolutus, ob excommunicationem uitare eum deberemus, ne in excommunicationem incidamus, iuxta cap. nuper. de ſent. excom.

5 Quinto ¶ in excommunicationem non incidit, qui neceſſitatis cauſa hæreticum recipit, & idcirco, ubi eum recipit, quo ſuæ neceſſitati ſubueniat, & hoc ob rationem antea latam, quòd non ob fauorem hæreſis recipitur. Et quoniam neceſſitas quadripartita eſſe poteſt, animæ, corporis, famæ, rei, ob eam rem quæcunque neceſſitas adſit, quo nobis ſubueniat, hæreticum recipere poterimus. Nam ecce primo ſi puer baptizandus ſit, propterea quod mors impendat, & non adſit chriſtianus catholicus, qui baptiſmum ei adminiſtret, ne puer ſine baptiſmo è vita hac diſcedat, recipere hæreticum poterimus, immo & rogare debebimus, vt ipſe baptiſmum adminiſtret, ita dixit Ioan. Arela. in Tractat. de hæret. not. 34. & nos abunde in Tractatu noſtro de Cenſuris. cap. 13. §. 16. num. 4. Tab. 1. vbi & quid iuris de poenitentia, & de aliis ſacramentis eſſet, diſputauimus, atque abſoluimus.

¶ Ob ſalutem noſtram corporis quoque ab hæretico medicinam ægroti recipere poſſumus, ut ſi hæreticus excellens medicus ſit, & alium

aliud medicum æquè bonum nō habeamus, nam & ab excommunicato eam licitè recipimus, vt in eo. Tractatu id etiam probauimus. Postremò hæretico ægroto medicinam facere possumus, vt infra probabimus, si itidem fame præmamur, nec alium, qui nobis subueniat, habemus, recipere hæreticum qui nobis subueniat, possumus, nam necessitas legi non subiicitur. argumen. cap. quod licitum. de reg. iur. & capitu. discipulos. de consecra. distin. 5. & non vt hæretico faueatur, sed vt saluti nostræ consulatur, recipimus, & facit capitu. accusatus. §. ille quoque, iun. Gloss. in verb. Non possit, de hæret. libr. 6. Si quoque, ne quis nos interficiat, veremur, eorundem opera, quo nos tueamur, vt possumus, vbi aliunde nobis prospicere non valeamus, etenim vt paulo post videbimus, & ad regna, imperia, & res nostras tuendas, eorum auxilio licitè vtimur, ad summam quæcunque necessitas corporis sit, ipsorum opem implorare poterimus.

Ob famam, honoremque tuendum itidem ad eorundem auxilium confugere possumus, quid enim, si mulieri vis inferatur, & non habeat, qui vim propulset? Planè licitè opem & ab hæreticis implorabit, & sanè ob eam rationem, quoniam non ob hæresim recipitur.

6 Postremo † ob res nostras tuendas hæreticos recipere possumus:

idque merito, nam hic nō eorum opera vtimur, quo hæresi faueamus, sed quo res nostras tueamur. Quare Imperatores, ac Reges, alique Principes licitè pro militibus, ac ducibus exercitiū in bello hæreticis vtūtur, quo sua regna & imperia tueantur, recuperentue cōtra Turcas, vt id pluribus conclusit Anchar. in capit. præfidentes, nu. 3. uer. Ego autem quæro, de hæret. li. 6. Imò & contra christianos, ubi iustū bellū in ipsos geritur, quod fecisse memoriæ proditū est Frācisçū Galliarū Regē contra Carolū Quintū, qui Turcas secū habuit, ut refert Nauar. in ca. ita quorundā, not. 4. nu. 27. de iudæ. Imò & non existente necessitate, sed solū ob utilitatē, & cōmodū haberi milites, ac duces hæretici possunt, quod fecisse Carolū Quintū, & Philippū eius filiū Hispaniarū reges, qui Lutheranis pro ducib. ac militib. in variis bellis vsi sunt, ut tradidit Nauar. in Man. c. 27. nu. 55. ver. Quarta, ubi & tpe pacis, & belli ob utilitatē, ac necessitatem christianis hæreticos habere licere conclusit, in quatuor igitur his casibus licite hæreticos recipiemus.

7 Econtrario fēt, quo hæreticis in necessitate subueniamus, in vno de quatuor modis, licite eos recipiemus. Nā primo ob aīa salutē licite recipimus, si hoc aīo eos recipiamus, quo rescipiscant, & hæresim relinquunt, etenim non modo hic non peccamus, sed contra potius

potius meremur, atque idcirco in excommunicationem non incidimus. argumen. cap. nullus, & capitu. nemo. Episcoporum. 11. quæstio. 3. Hinc etsi alias quis excommunicati communione utens in minorem excommunicationem incidit, ut habetur in cap. nuper, de sentent. excommuni. & ut nos probauimus in Tractatu nostro de Censuris. capitu. 23. §. 12. Tab. 2. ubi tamen eius communione vitimur, quo a contumacia rescipiscat, eam penam euadimus, ut habetur in c. cum voluntate. de sentent. excomm. & ut nos in eodem Tractatu egimus; ergo idem & hic.

8 Quo itidem salutem corporis tueantur, & ne indignè ea priuentur, licitè opem eis ferimus, si enim fame laborant, victum eis præstare possumus, ut dixit Gloss. in ca. accusatus. §. ille quoque, in verb. Non possit, de hæret. libr. 6. nam propter necessitatem famis aliquid hæretico nos dare posse inquit, & eam Gloss. sequuntur nonnulli, quos refert Geminian. ibidem. eandem opinionem sentit Gloss. in capit. 1. distin. 30. nam in necessitate, quo ad vitæ necessaria, patri hæretico magis subueniendum esse, quam alteri ait, & eam opinionem communiter receptam esse restatur Abb. in ca. si quis Episcopus. nume. 2. de hære. ergo pro certo habent hæretico subueniri posse. Hæc eandem opinionem, ut in necessitate subueni

re hæretico possimus, sequitur quoque Carer. in Tractatu de hæret. nu. 167. uer. An autem liceat aliquem receptate cōsanguineū. eandem sequitur Nauar. in Man. capitul. 27. numer. 55. versicul. Quarta, ibi, Tum quia tenetur quis, ubi non solum id nos posse, sed ad id nos teneri probat. Eandem opinionem ego quoque uti verissimam sequor. Primo ob cit. capit. accusatus. §. ille quoque, de hæret. libr. 6. nam ibi dicitur, eum, qui abiurauit, si post abiurationem hæreticis munera mittat, vel donet, seu fauorem ei impendat, qui excusari non possit, relapsum iudicari hunc debere. Hæc ibi: ego noto ea verba seu fauorem impendat, qui excusari non possit; nam, si ubi fauor, quem impendit, excusari non potest, quia scilicet sit factus causa hæresis, relapsus iudicatur, ergo a contrario sensu, quod argumentum validissimum dicitur in le. 1. & ibi DD. not. ff. de off. eius, ubi fauor excusari potest, puniri non debet, nec pro relapso haberi, at quæ excusatio maior esse potest ei, qui hæreticum recipit, quam necessitas famis, & tuendæ eius vitæ causa, ne fame pereat? Planè animæ salute excepta, maiorem non reperio, atque ob id Gloss. ibi ius illud declarans exemplum de fame posuit. Secundo facit capit. quoniam. in fine. 11. quæst. 3. ubi & excommunicatis subueniri posse in hoc casu dicitur humanitatis

E intuitu-

intuitu, non autem quo in contumacia perseverent, ergo idem de hæreticis sentiendum. Tertio facit capit. pascere. distinct. 86. ubi dicitur hominem is occidere, qui pascendo hominem servare potuit, & non pavit: quo iure Naua. in citat. versicul. Quarta, probat non modo id nos posse, sed etiam ad id teneri. Quarto facit, quoniam per dationem cibi, ac potus non dicitur quis recipere aliquem, ut habetur in leg. 1. §. quod autem. ff. de seru. corrupti. Accedit postremo subuentionem hanc in animæ salutem redundare, viuendo enim hæreticus fortasse rescipiscet, quod non fiet, si fame in eo statu moriatur, necessitate famis igitur subuenire illi. possumus. † Quare ob easdem rationes, & eidem morbo affecto medicinas licite faciemus, & ne alias iniuste interficiatur, opem feremus. Quod, & de eius pudicitia tuenda sentimus, nam nec mulierem bannitam adulterare cuiquā licet. Quo ad rem tuendam demum hæretico opem ferre possumus, nam si priuata persona sit, re sua priuari non debet, nisi postquam hæreticus declaratus est, & a iudice, ut habetur in capit. cum secundum leges, de hære. libro 6. si vero publica persona sit, ut Rex vel Princeps priuari regno non potest, nisi a superiore, quod factum legimus a Sixto Quinto in Bulla incip. Ab immensa æterni regis potentia, & ab aliis Summis

Pontificibus ut in capitul. 2. de re iudic. libro sexto. & infra alibi diximus. Quare, antequam hæretici priuentur, licite eis subuenimus. † At quid si ob magnam eorum potentiam regno priuati a superiore, qui potest, excludi tamen nequeunt, an licite hisce opem feremus ad sua regna tuenda? Ego sic distinguendum censeo. Aut bellum contra eos Principes priuatos regno motum est licite ab eo, qui potest, ut potest auctoritate Romani Pontif. & in hoc casu, quoniam ex parte oppugnantis bellum iustum est, ob eam rem eis opem ferre non licet, sicut nec contra iudicem iuste aliquem condemnantem, & punientem. Nec facit, si dicatur, si eis non subueniatur, regno occupato ab oppugnanter, ei resisti deinceps non poterit, quandoquidem mala facienda non sunt, ut bona eueniant, salus enim animæ periclitatur, & nihil prodest homini, ut inquit Christus Dominus, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero detrimentum patiatur. Aut bellum intetur ab alio in damnum ipsius regni, & sine auctoritate superioris: & in hoc casu ne regnū pereat, detrimentumque patiatur, licite eis opem feremus, nam & Romani milites christiani licite opem ferebant Iuliano apostata, qui ob potentiam regno priuari de facto non poterat, ne res publica detrimentum pateretur,

vt

ut habetur in capitu. Iulianus. 1. 1. quæstio. 3. Quare, & regno aliquo Christianos ab hæretico aliquo possessio, si ab hostibus eius regni oppugnetur, licet ad illud tuendum Principi illi hæretico subueniemus.

Sexto in excommunicationem quis non incidit hæreticum recipiens, ubi Romanus Pont. id iubet, nam, ex quo excommunicatio per Bullam ab eo latam est, noluisse hunc recipientem in excommunicationem incidere verisimile est. arg. 1. quidam consulebant. ff. de re iud. c. ubi boni p. r. g. 1. 1.

Postremo in excommunicationem non incidit, ubi quis recipit hæreticum, nec denunciatum, nec notorium, & hoc ob extrauag. ad euitanda, quæ neminem criminofum vitare nos cogit, nisi notorius, denunciatusve sit, id quod & in censura irretito locum habet, ut declarauimus in Tractatu de censuris capitul. 13. §. 7. Tab. 1. ubi eam posuimus, idque merito, etenim ante declarationem, notorietatemve, ut ita dicam, hæreticus suo iure priuari non debet, & ob id neq. hoc, quo minus recipiatur, argum. c. cum secundum leges, de hæret. lib. 6. sed iam de fautoribus hæreticorum agamus.

Vers. Fautores.

S V M M A.

- 1 Fautor hæreticorum quis dicatur.
- 2 Fauere in iudicio hereticis dicitur, quæ hæresis gratia omittit contra hereticum procedere.
- 3 Iudex laicus hæreticorum fautor dicitur, si requisitus non curat, ut constitutiones contra hereticos late seruentur.
- 4 Statutum faciens, quo inquisitoris hæresis officium impeditur, hæreticorum fautor dicitur.
- 5 Iudex nolens exequi sententiam contra hæreticum, hæreticorum fautor dicitur.
- 6 Aduocati, & procuratores, qui sine licentia hereticum defendunt, hereticorum fautores dicuntur.
- 7 Supplicans pro heretico, hæreticorum fautor dicitur.
- 8 Satellites, idest sbirri, qui hereticos capere nolunt, an fautores hæreticorum sint.
- 9 Denunciare nolens hereticum is, ad quem hoc ex officio pertinet, fautor hæreticorum dicitur.
- 10 Laudans hereticum, fautor hereticorum dicitur.
- 11 Admonens hereticum ut fugiat, quia iudex eum capere vult, an hereticorum fautor dicatur.
- 12 Carcere inclusum hereticum illinc eruens, hereticorum fautor dicitur.
- 13 Frangendi carcerem gratia, instrumenta præbens heretico, hereticorum fautor dicitur.

E 2

14 Ali.

- 14 *Alimenta prebens heretico ob heresim fautor hereticorum dicitur.*
- 15 *Honorans hereticum quando hereticorum fautor dicatur.*
- 16 *Timore honorans hereticum, an hereticorum fautor sit.*
- 17 *Occultans hereticum ob heresim hereticorum fautor dicitur.*
- 18 *Sepeliens hereticum fauere dicitur heretico.*

IN hac parte fautores hereticorum etiam excommunicantur: verum, quo rem hanc absolutam, & explicatam magis habeamus, duo pramittenda sunt, primum, quinam fautores sint, deinde quod modis hereticis faueri contingat.

- 1 Quoad primum igitur † DD. Gern. & Arich. in ca. quicumque, de heret. libr. 6. multa non minus confuse, quam obscure dicunt. Ego autem fauorem hereticorum esse sentio, qui vel ne ob illud crimen oppugnentur, ipsis opem fert, vel animum dat, quo in illo crimine perseverent, vel, ubi eos ab eo vitio auocare, ex officio ve castigare potest, ipsos tolerat, aut alimenta, sumptusve praestat, de habitatione ve eos accommodat. Ac prior is scilicet, qui opem fert, ne ob heresis crimen oppugnentur, quod fautor sit, cum per se id constet, probatione non eget, sicut nec secundus, qui animum in eo crimine perseverandi dat. Is denique, qui potest ab eo crimine ipsos auocare punireve ex

officio, & haec non facit, quod hic fautor sit, probatur in capitulo, qui potest obuiare. 23. questio. 3. Qui potest obuiare, & perturbare peruersos, dicitur enim ibi, & non facit, nihil est aliud, quam fauere impietati eorum. Haec ibi, ex quibus aperte habetur etiam malis fauere, qui ipsis non obstat. Idem habetur in capitulo, quanta de sentent. excommunic. Eos delinquentes fauere interpretamur, ait enim ibi Romanus Pontifex, qui cum possint, manifesto facinorosi desinunt obuiare. Haec ibi, Non est igitur quod de hoc dubitemus, hi ergo hereticis fauere dicuntur, hi eorum fautores nominantur, sed iam de modis, quibus hereticis fauetur, agamus, quod secundo loco pramittendum esse polliciti sumus.

Modi ergo, quibus hereticis fauetur, plures sunt, sed quoniam partim in iudicio, partim extra iudiciū habetur, ideo prius de prioribus, deinceps de aliis agamus. In iudicio igitur primo fauet heresis inquisitor, qui heresis gratia omittit contra hereticum procedere, scilicet non capiendo, in carcerem non coniiciendo, ubi potest, ita Tolet. in Bulla Canon. Domini Excommunic. r. num. 20. Id quod locum habet, ubi primum hoc efficere potest, nam si sine causa moratur, in excommunicationem incidit, hoc enim agendo pro certo fauere heretico dicitur. argum. cit. ca. quanta

de

de sentent. excommun. & vt in-
quiunt Gemin. in cap. 2. num. 10.
versic. qui autem dicantur fauto-
res, & Anch. num. 5. versic. Quin-
to quæro, qui dicantur fautores.
de hæret. lib. 6. & Syluest. in verb.
excommunicatio. 7. num. 11. ver-
ficu. Quinta est, & Ioann. Tabien.
in verb. Excommunicatio. 5. cal.
4. numer. 9. versic. Octauo, & Re-
buff. in Prax. benef. in expositione
Bullæ Cœnæ Domini articu. 1. in
verb. Fautores, vbi ait eos qui ha-
bent iurisdictionem, tunc fauto-
res hæreticorum dici, si negligent
capere, vel punire hæreticos. Et
facit pro hac sententia Clement.
cupientes. §. verum. de hæret. vbi
qui odii, gratiæ, vel amoris, lucri,
aut commodi temporalis obten-
tu contra hæreticum procedere
omittit, punitur, & in excommu-
nicationem incidit, ergo multo
magis, vbi hæresis gratia id omit-
tet, sicut etiam, si testes diligen-
ter non scrutaretur ob eandem ra-
tionem.

3 Laici quoque iudices si inqui-
sitore, Episcopo, eorumve vica-
riis postulantibus, curare nolunt,
vt constitutiones contra hæreti-
cos, eorum credentes, receptato-
res, fautores, & defensores eorū,
eorumque filios promulgatæ ser-
uentur, ipsive non seruant, hi quo-
que fautores hæreticorum dicun-
tur, vt habetur in c. vt officium. §.
statuimus etiam, ibi, Etenim tan-
quam hæreticorum fautor. de hæ-
ret. lib. 6.

4 Qui statutū faciunt per quod
inquisitionis officium impedi-
tur, hæreticorum fautores etiam
dicuntur. argum. cap. statutum ci-
uitatis. eod. lib. 6. Qui etiam bene-
ficio ecclesiasticum eis confert.
arg. cap. vt commissi. §. si. de hære-
eo. lib.

5 Iudices quoque, qui nolunt
executionem in hæreticos facien-
dam ab inquisitionis iudice man-
datam perficere, necnō, qui alias
directè, vel indirectè inquisitio-
nis officium, latam sententiam,
& ad summam processum, ac iu-
diciū impediūt hæresis gratia,
& hi hæreticis fauere dicuntur. ar-
gument. capitu. vt inquisitoris. §.
prohibemus quoque. de hæret. li-
bro sexto. Quare, si iudex secula-
ris nollet accommodare suos mi-
lites ad hæreticum capiendum,
hic hæreticorum fautor dicitur,
atque sic quoque dixit Iacob. de
Grass. eod. cap. numer. 18. & in si-
mili Nauarr. consil. 14. de hæret.
lib. 5.

6 Aduocati quoque & Procura-
tores, qui in causa hæresis suum
officiū præstant, & ipsi fauere
hæreticis dicuntur. argument. c. si
aduersus. de hæret. atque ita di-
xit Carer. in Tractatu de hæret.
num. 19. versic. Item hæresis con-
trahitur, & Gemi. in capi. 2. num.
11. & Ancharan. numer. 5. de hæ-
ret. libr. 6. & Rebuff. eod. artic. in
versis. Fautores, ibi. Item aduoca-
ti. Hoc autem locum habet, vbi
fauerent ei in hæresi, & scirent

E 3 ipsum

ipsum re vera hæreticum esse, & tamen eum tuerentur, secus autem si id facerent, quod illum innocentem existimarent, esto deinceps nocens appareat, ita sensit Zab. in Clemen. 1. de poen. in principio. num. 17. versicul. Decimo tertio quæro, cum seq. & Ioann. Nicol. Arelat. in Tractatu de hæreticis. not. 45. incip. Defendens hæreticum, ubi & alios idem sentiētes refert, & Iacob. de Grassi. cod. capitu. numer. 18. ubi & testes falsum deponētes pro hæreticis, fautores dici asseruit. Pertinent quoque huc, quæ dixit Gundissalu. de Villadieg. in Tractatu de hæret. quæstion. 16. & idem Carer. ibid. In hoc etiam casu pro hæretico accusato, vel inquisito nō potest quis impunē absque licentia comparere, cōmunisque opinio hæc est ex mente Affli. super. 1. part. Constit. Regni, Rub. 1. num. 43. quem refert Quint. Mandos. in Tractatu de sign. grat. in titul. Absolutio ab hæresi, versic. Tam detestanda. fol. 95. Idem sensit Clar. lib. 5. §. Hæresis, versicu. Vltterius pro hæreticis, in sua præcrimin.

- 7 Supplices etiam pro hæreticis eis fauere dicuntur, id enim non licet, atque merito, nam si pro eo, qui in crimen læsæ maiestatis incidit, supplicare non licet, et habetur in leg. quisquis, §. denique. C. ad leg. Iul. maiestat. multo minus pro hæretico, atque sic dixit Gundissalu. in ead. quæst.

nume. 3. & Ioann. Tabien. in verb. excommunicatio. 5. cas. 4. num. 9. versic. Verbis autem dicitur quis fauere, & facit cap. 1. 14. quæst. 6. viden. solum igitur eum tueri licet, ubi iniuste molestia afficitur, vel iniuste affici creditur, quamuis, ubi primum iniusta causam habere cognoscitur, desinere a defensione debeamus.

- 8 Satellites publici quoque vulgo Sbirri appellati, ad quos pertinet ex officio hæreticos capere, si hæresis gratia eos non coeperint, hæreticorum fautores etiam dicuntur, quod & sensit Iaco. de Grassi. eo. cap. num. 19. Excipitur tamen, ubi eos capere non poterunt.
- 9 Non denunciātes nec accusantes etiam hæreticos, ad quorum officium hoc pertinet (modo ob hæresim id faciant) atque sic dixit Ioann. Tabien. ibid. & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, ex commun. 1. num. 20. ubi etiam inquit eos, qui ex officio non tenentur, in poenam hanc non incidere. In iudicio igitur his rationibus & aliis huiusmodi hæretico fauere quis dicitur.

Extra iudicium etiam hæreticis quis fauere potest, & hoc aut dictis, aut factis, & dictis primum hæretico is fauet, qui eum ob suam hæresim serio laudat, secus autem si ex simplicitate, ut pote dicendo eum esse virum bonum, sacrarum litterarum studiosum, & verum christianum, atque sic dixit

Ge-

Gemin. in capitu. 2. nume. 10. verficul. Qui autem dicantur fautores, ibi, ite posset quis fauere verbo, & Ancharan. numero 5. de haret. libro 6. Item libenter audiens eorum libros, qui haresim continent, vbi leguntur, modo signo aliquo id declarat, item memoriter recitantes, eosdem. Item, qui ait iniuste ipsos condemnatos, & inquisitores non bene processisse contra ipsos, ita Tolet. ibid. **11** Atqui si quis amore prosequens hareticum non ob haresim, sed ob amicitiam, sciens iudicem velle eum ob haresim capere, ipsum admonuit, ut aufugeret, an hic fautor haretici dicitur? Planè vbi ob fauorem haresis id faceret, hunc haretici fautorem esse nemo inficiabitur, ut hoc etiam sensit Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 4. numero 9. verficul. Verbis autem dicitur quis fauere. At quid si ob amicitiam? & in hoc casu idem sentio, scilicet hareticorum fautorem dici, quoniam iam ei fauet, & hic fauor in haresis fauorem redundat, & pertinet huc, quæ antea dicta sunt de receptatoribus, & hoc sensisse mihi videtur Andr. de Iser. quem refert, ac sequitur Ioann. Nicol. Arelat. in Tractatu de hære. not. 29. nam ibi ait, qui ob amicitiam, & familiaritatem admonuit hareticum, ut fugeret, quia iudex volebat eum capere, hunc teneri de tali admonitione. Facit quoque,

quod dixit Tabien. eodem numero 9. verficul. secundo facit, atque sic sensit etiam Martinus Alfons. de Vinald. in suo Candelabro part. 2. in explanatione Bullæ Cænæ Domini. capitula. 1. numero 9. Verbis quoque fauet qui hareticum instruit de celanda veritate, vel falsitate dicenda, vel qui eos falsis. rationibus, falsisve testibus è iudicum manu liberat, ut probatur in capitu. accusatus. §. sacerdotes, & ibi not. Gemin. de haret. libro 6. atque sic sensit Rebuff. eodem verficul. Fautores, ibi. Item fautores sunt. His igitur, & aliis huiusmodi modis fauere haretico verbis quis dicitur. Quare, & qui, vbi satellites hareticum capere volunt, clamat, quo animum haretico faciat, ne se capi permittat, dicendo ei se paratum oppem ferre, & pro viribus ut se defendat, esto aliud hic non agat, tamen hareticorum fautor hic dicitur, vbi ob haresim id facit. Fauet etiam, qui precibus liberat eum. argumen. capit. 1. §. illud. 14. q. 6. viden.

Factis quoque fauere hareticis quis dicitur, ut dixit Tabi. in verbo Secundo fauet facto, & Rebuff. eodem ibi. Facto etiam, idque multis modis.

12 Primo si vbi quis dimittit, eruit, ve è carcere, è manibusve iustitie hareticum, ne puniatur ob haresim, hic enim sine dubitatione haretici fautor dicitur, etenim, si iudices fauere hareticis dicuntur,

E 4 qui

qui eos impunè abire permittunt, ut antea probauimus, multo magis, qui sic erunt, & facit ad hoc capitul. accusatus. §. lacerdotes. de hæret. libro sexto. & capitul. ut inquisitionis. §. prohibemus, ibi: Seu indebitè eos liberando. eod. titul. & lib. vbi hoc habetur, idem sensit Nauar. eod. confi. 14. numero 3. idem dixit Carer. in Tractatu de hæreticis. numer. 19. de eo, qui hæreticum liberauit, facieue, ne in manus iudicum perueniret.

- 13 Item fauet hæreticis facto, qui instrumenta hæretico in carcere incluso tribuit, quibus effraeto carcere effugit, etenim & qui sciens dedit instrumenta ad furandum, ut pote scalam, maleos, & id generis, furti tenetur, ut habetur in l. si pignori. §. qui feramenta. ff. de furt. & facit capitul. ex iniusta. 23. quæstio. 4. & sequitur hoc Gemin. in citat. cap. 2. num. 12. versi. Quid autem de agente, & sensit hoc etiam Iaco. de Graff. lib. 4. decis. cal. consc. capitul. 1. num. 17.

- 2 Tercio factis quis fauet hæretico, qui ob hæresim alimenta ei præstat, ut dixit Gemin. in citat. capitul. 2. num. 12. versic. Quid autem, de agente, & Ancharan. nume. 5. versicu. Et de istis aduocatis, ibi. Quod autem quis faueat, & Rebuff. eod. versic. ibi: Facto etiam. Item qui arma, vel pecunias præbet, quibus se liberet. Tole. in Bulla Cœux Domini Excommun. 1.

numer. 20. versicu. Commissione. Qui itidem iudicem quacunque ratione corrumpit, ut liberet hæreticum.

- 15 Quarto factis hæreticus fauet, qui eos ob hæresim adorat, veneraturve, aut communionem ab ipsis sciens recipit, aut eos associatur, aut visit, aut dona, munera veniunt eis, ut probatur in capitul. accusatus. §. ille quoque. de hæret. libro 6. ibi enim relapsus dicitur, qui post hæresis abiurationem hæc præstat, idem dixit Ioan. Nicolau. Arelat. in Tractatu de hæreticis. not. 5. incip. Nota perpetuo, & Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cal. 4. num. 9. ibi. Secundo fauet facto, quæ ego intelligo semper, vbi ob hæresim ea præstat, non autem vbi ob aliam causam, modo in fauorem hæresis non redundet, id quod probatur in cita. §. ille quoque, nam qui abiurauit hæresim, relapsus iudicandum esse ibi dicitur, vbi prædicta facit, modo fauor, quem impendit hæretico, excusari non possit, ergo secus, vbi excusari potest, id autem contingit, vbi ob aliam causam ab hæresi fauor præstitus probatur, & ideo Gloss. ibi in verb. Non possit, declarans exemplis quando ob aliam causam ab hæresi fauor præstitus dicatur, & excusari possit, inquit, si hæc præstabat ob famem, vel ignorantiam, & eam sequuntur ibi Geminia. & Philipp. Franc. & alii ab ipsis cit.

Quare

16 † Quare ſubditi Principis hæretici, qui ob timorem ſolum eum honorant, & non ob hæreſim, hæreticorum fautores non dicuntur. Quamuis ſi contra Eccleſiam bellum moueat, a peccato non excuſarentur ipſi opem ferendo, cum potius mortem oppetere, quam contra Eccleſiam pugnando mortiferè peccare debeant. argumen. capitul. ſacris, de iis, quæ vi, metulſe cauſ. ſiunt, & vt dixit Nauarr. de chriſtianis, qui remigum officium præſtant coacti in nauibus turcarum contra chriſtianos in capitul. ita quorundam, propè finem, de iudeis, & facit ca. Iulianus. 11. quæſt. 3. ubi Iuliano Apoſtata chriſtiani milites opem ferebant aduerſus hoſtes patriæ, non autem ubi contra chriſtianos, & de hoc ibi commendantur. Notandus igitur eſt §. ille quoque, quoniam declarât hanc rem totam, quando ſcilicet præſtans aliquid hæretico fauere ipſi dicatur, nam, ſi ob hæreſim quidpiam præſtet, hæretico fauere dicitur, ſi ob aliam cauſam, ſecus, modo in fauorem hæreſis nõ redundet, vt ſupra ſapius dixi. Ad ipſum tamen probare hoc pertinebit, & an eius iureiurando ſtandum ſit, vir bonus id arbitrabitur, argum. l. ff. de iur. delib. & ca. de cauſis, de off. deleg.

17 Quinto occultans ſciens hæreticum ob hæreſim ne capiatur, puniaturve, hæretico fauere quoque dicitur, nam hunc & tan-

quam hæreticum puniri poſſe dixit Bald. in leg. prima. C. de iis, qui latron. occult. & ſequitur Ioan. Nicol. Arela. in eodem Tractatu. not. 31. verſicul. Adnotato, etenim occultans alienum delictum facit illud ſuum, vt dixit Gloſſ. in eodem titu. C. de his, qui latro. occult.

18 Poſtremo † ne ſingula proſequar, qui hæreticum mortuum Eccleſiaſtica ſepultura donat, hæretico fauere dicitur. argumen. capitul. quicumque. de hære. libro ſexto. ubi hoc agens, punitur excommunicatione, nec antea abſoluitur, quam è tumulo propriis manibus eiecerit, facit quoque Clement. 1. de ſepulturis. Excipitur tamen, ubi ob ignorantiam in loco ſacro eum ſepeliret, ſcilicet ignorans eum hæreticum eſſe. Item, ubi eum profana ſepultura donaret, non hæreſis fauore, ſed ne putredine aerem corrumpere, vel ob amicitiam, conſanguinitatemve illud facit, ob citat. §. ille quoque, & vt reſpondit Nauarr. in ſimili, in conſil. 12. de hæret. libro quinto. In omnibus igitur his modis hæretico fauere quis dicitur. His ita præmiſſis, iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

1 Fauens hæretico in excommunicationem

tionem incidit, quæ regula quousque
pateat, declaratur.

I. si hereticus sit, qui in excommunicatione

S. Fautores hereticorum qui
nam sint, declarauimus, id est
qui in excommunicatione
hanc incidant, declaremus. Fautores
hereticorum igitur in ex-
communicationem hanc Bulla
incidunt, ut in versicul. proposito
habetur, quæ regula declaratur
multis modis. Primo ut, superio-
res, nam locum habet, quicumque
fautor sit, vel Imperator, vel Rex,
vel Dux, vel interior, vel Cardinalis,
vel Patriarcha, vel Archiepiscopus,
vel Episcopus, & ad summam vel laicus, vel clericus sit.
Item vel priuilegium habeat ne
possit per litteras Apostolicas
excommunicari, ut diximus supra.

Secundo in excommunicationem hanc hereticorum fautores
incidunt uel dictis, uel factis faueant,
ut supra diximus.

Tertio in excommunicatione
incidunt non solum, ubi heretico
uino fauent, uerum etiam & ubi
mortuo.

Excipitur tamen, ubi ob aliam
causam ab hæresi heretico fauerent,
ut diximus supra ob S. ille
quoque. Qui ergo heretico alimēta
subministrat, ne fame pereat,
in excommunicationem hanc non
incidit, ut supra probauimus.
Qui itidem ob metum ei fauet, o-

beditue, modo non contra Eccle-
siam tantundem, ut habetur in ca-
pitu. Iulianus. in h. C. 14. quæ-
3. & sensu Nani. com. 1. libro
5. quæstion. 2. Qui itidem ob utili-
tatem regni, & christianorum
eius, hereticis non tamen in hære-
si fauent, excommunicationem
hanc euadunt. argum. cit. capitu.
Iulianus. Quare & Principes chri-
stiani, qui hereticos tollerant in
suis regnis, quoniam expellere
eos nequeunt, & quo ipsorum o-
pe utantur, & ne pax perturbetur,
quod contingit Imperatori
in Germania, & in Ungaria, & Re-
gi Polonorum in Polonia, in ex-
communicationem hanc non in-
cidunt, sed de fautoribus satis,
iam de defensoribus eorundem
agamus.

Vers. Et generaliter quoslibet illorum Defensores.

S. V. M. A.

- 1 Defensor quis dicatur.
- 2 Defensor hereticorum in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, declaratur.
- 3 Defensores hereticorum an heretici sint.

Fautores an heretici sint.

Receptatores an heretici sint.

Hic

Hic defensores quilibet hæreticorum excommunicantur, uerum, ne terminos ignoremus, quisnam defensor sit iam videamus.

1 Defensor igitur proprie is dicitur, qui aliquem aut ab aliquo oppugnatum defendit, aut ne oppugnetur, preesto illi est, & ad summam ne aut re, aut verbis personæ, rei, famæve damna patiatur. argumen. auth. de defensor. ciuit. Quare a fauore differt, sicut species a genere, nam omnis defensor est fautor, non autem omnis fautor est defensor, quandoquidem & fautor is etiam dicitur, qui extra dictos casus fauet.

Hoc præmissis ię regulā ponamus.

2 Defensores hæreticorum igitur quicumque in excommunicationem hanc Bullæ incidunt, ut habetur in versicul. proposito, quæ regula amplificatur, ut superiores. Item locum habet uel de facto defendant in iudicio, uel extra, nam Bulla simpliciter loquitur, & generaliter, ergo generaliter, & simpliciter intelligi debet. argumen. l. de pretio. ff. de publi. in rem act. & l. i. §. & generaliter. ff. de legat. præstan. Tertio locum habet, quicumque hæreticus sit, cui fauetur. Qui ergo, ne hæreticus in manum iudicis ueniat, ne examineturue, defendit, uel aduocatus, uel notarius, uel testis aliusue sit, in excommunicationem incidit, ita Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, excom. i. nume. 18. cum

Bulla

sequenti.

Excipitur tamen primo, ubi ob aliam rem ab hæresi, eum tuerentur, ob capit. accusatus. §. ille quoque. iunct. gloss. de hæret. libro 6. namque cessante causa prohibitionis, cessat & prohibitio. capit. cum cessante. de appel. & excommunicantur defensores hæreticorum, ubi ob hæresim id faciunt. Quare, qui defenderet eum in iudicio, aut in causa Ciuili, aut ab homicidio, hæretici defensor hic non diceretur, ita Tolet. eod. numer. 19.

3 Postremo excipitur, ubi de iure eos defenderent, utpote probando eum hæreticum non esse, & heresis notam iniuste ei inuistam esse, modo tamen de licentia superioris id facerent, ut diximus supra in uersicu. Fautores. in fine. Quare & qui defendit hæreticum, ne iniuste ab aliquo priuato offendatur, in excommunicationem hanc non incideret, ut dixit Angel. in uerb. Hæreticus. numer. 25. & Syluest. in uerb. Hæresis. i. num. 10. uers. Defensores, & Martinus Alfons. de Vinald. in Candelabro. part. 2. in explanatione Bullæ. cas. i. nume. 7. & Tolet. eodem numer. 19. Atqui an defensores hæreticorum, item & fautores, necnon receptatores hæretici ipsi sunt? Concludendum est breuiter, errores eorum defendant, hæreticos esse, secus autem, si perfonas tantum, nam sic dixit Alfons. de Castr. lib. 1. aduersus hæreses

res omnes. cap. 9. uersicul. Quapropter hæreticorum fautores, sed de his iam hætenus, ad alia ueniamus.

Verf. Ac eorundem libros hæresim continentes sine auctoritate nostra, & sedis Apostolicæ scienter legentes.

S V M M A.

- 1 *Legens libros hæreticorum hæresim continentes in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, declaratur.*
- 2 *Legens litteras hæreticorum hæresim continentes an in excommunicationem incidat.*
- 3 *Legens ob curiositatem libros hæreticorum hæresim continentes in excommunicationem incidit.*

IN hac parte excommunicantur, qui hæreticorum libros hæresim continentes legunt, quare, ne a proposito ordine discedamus, regula materiam hanc totâ explicemus.

In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui hæreticorum libros legunt hæresim continentes, ut habetur in uersicul. proposito id expresse. Quæ excommunication afficit quoscumque legentes, nâ Bulla indefinitè loquitur,

dum inquit, Legentes, indefinita uero uniuersalis uim habet. argument. l. de quibus. & ibi not. Bar. ff. de leg. 2. & l. de pretio. ff. de publi. in rem acti. Siue clerici ergo sint, siue laici, siue in dignitate positi, ut Cardinales, & alii inferiores ecclesiæ Antistites, siue Imperatores, ac Reges in excommunicationem hanc incidunt, ubi contra partem hanc ueniunt, & facit Bulla Iulii Tertii. 7. incip. Cum meditatio cordis nostri. uiden.

Item afficit legentes hos libros hæreticorum hæc excommunication, quorumcunque hæreticorum libri sint, ob rationem proximè allatam.

Tertio esto legentes ignorent auctorem libri, modo sciant hæretici librum esse, & hæresim continere, hæc enim duo requirit Bulla, ut scilicet liber hæretici sit, & hæresim contineat, non autem ut hæretici nomen quis norit, ut habetur in proposito uersicul.

Quarto in excommunicationem incidunt, hæretici libros legentes, esto impressi non sint, nam liber non impressus liber est, ut per se patet. Præterea Bulla non distinguit, ergo nec nos. Postremò ob odium hæresis, & hæreticorum prohibitio hæc fit, & ob periculum in primis, ne quis hæresis labe inficiatur, quæ rationes locum habet tam in libro impresso, quam non impresso, ergo & eadem dispositio locum habere debet. argu. l. illud.

illud. ff. ad leg. Aquil. & cap. cum dilecta, de confirm. vtil. vel inuti. Quare hac ratione in primis Martinum Lutherum seminasse suam hæresim Paul. Fusc. testatur libr. 2. De visitat. Eccle. capitul. 31. numer. 11.

Quinto in excommunicationem incidunt qui vnum librum tantum legunt ob rationes proximas. Nec repugnat quod Bulla plurium numero vtatur, & libros nominet, nam hoc dicit respectu habito ad plures legentes, alioquin, si necessario postularetur, vt plures libros legerent, & illud necessario postulari dicendum esset, vt plures legerent, quoniam & plurium numero quoad legentes vtitur, quod absurdum est, & ob id fugiendum, argument. l. nam absurdum. ff. de bon. libe.

Sexto excommunicatio hæc afficit legentes, quemcunque talem librum legant ob easdem rationes, & cuiuscunque liber sit, vel legis, vel alterius, quod & sentit Iacob. de Graff. libro 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numer. 36.

Septimo afficit legentes, quamcunque partem libri legant, ac plane, si ea pars legatur, quæ hæresim continet, dubitationem non habet, quandoquidem ob id prohibita lectio est. At quid de legentibus alias partes, quæ hæresim non continent, an & hi in excom-

municationem hanc incident? Videbatur dicendum in excommunicationem hos non incidere, quasi cesset causa prohibitionis, quia partes illæ hæresim non continent, & ob id prohibitio cessare debeat. argument. capit. cum cessante. de appellat. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patronat. Contrariam sententiam tamen verissimam censeo, vt & hi in excommunicationem incidunt. Primum, quia Bulla excommunicat legentes libros hæreticorum hæresim continentes, & ob id totius libri lectionem prohibet, qui enim prohibet, ne liber legatur, totus liber prohibet ne legatur, vt per se patet, ergo & ne partes legantur, prohibet, nam pars in toto continetur. capit. in toto. de reg. iur. lib. 5. & qui totum prohibet, partem prohibet. argument. l. Iulianus. ff. de leg. 3. Secundo, quoniam Bulla non respectum habuit solum ad effectum, scilicet ne in hæresim quis labatur, sed ad initium, voluit omnino aditum claudere, quominus hæreticorum libros quis legat, ergo quamcunque partem quis legat, in excommunicationem incidit. Postremo facit, quia qui legit partem hanc, legit partem libri, qui hæresim continet, ergo in excommunicationem incidit, ex quo prohibetur quis librum legere, qui hæresim continet: hanc igitur opinionem uti verissimam sequor. Nec repugnat ratio

tio contraria, negatur enim cessare causam prohibitionis, nam causa hæc duplex est, remota, ne quis hæresi inficiatur, & proxima, ne periculum adeat, esto igitur prima cesset, non tamen secunda cessat, quæ sat est. argument. §. affinitatis, in Institut. de nupt. Præterea ratio illa cessat, ubi contrarium expressum est, ut hic, nam prohibitum est, ne librum talē quis legat, & sic ut nullā partē legere quis possit, ita igitur concludendum censeo.

Octauo in excommunicationem incidunt, qui & minimam partem legunt, utpote proœmium seu præfationem, nam proœmium est pars, & caput libri, in quo proponitur in primis, de qua re agendum est in ipso opere. Item quo ordine, adeo quod ex proœmio, quid auctor velit, cognoscitur. argument. l. fin. & ibi not. Barto. numero 3. ff. de hæred. institut. & ut ait Abb. in capitu. aduersus. num. 2. de immunit. Eccl. & Nauarr. in capitul. si quando. in octaua exceptione, de rescript. Idem si indexem quis legat, nam index vel pars libri est, vel summa eius, quod libro continetur, quando quidem in indice ponuntur, quæ in primis notatu digna in libro sunt, si epistolam ad lectorem itidem, eamve, cuius opus dicatur, quis legat, & in excommunicationem hunc incidere censeo, nam & in ipsis de opere ipso agitur. At quid si quis legere incipit, ac deinceps penitentia ductus desinit, an

in excommunicationem hic incidit? Et in hoc casu hunc in excommunicationem incidere censeo, nam, qui legere incipit, legit, ac legens talem librum per Bullam excommunicatur, esto igitur desinat, excommunicationem tamen non euadet. Quare statim atque legere incipit in excommunicationem quis incidit, sicut & qui clericum percutere incipit, in excommunicationem illico cadit. capit. si quis suadente diabolo. 17. question. 4. Nec obstat quod de minimis non curatur, tum quod & eadem ratio est in eo, qui incipit legere, & parum legit, scilicet periculum, ne hæresim illam imbibat, quo casu minima curantur. argument. l. 1. C. quæ res export. non deb. ubi ad Barbaros unum deferri prohibetur etiam gustus gratia, & ibi Bald. ac DD. no. & Viu. in sua Sylu. opin. 765. numer. 2. cum sequen. & hoc ne eius dulcedine inuitati, Romanum Imperiū inuadant, curantur ergo minima, ubi ratio in ipsis uiget, quæ in magnis, tum quod prohibitio est, ne quis librum legat, nec distinguitur de minimo, ac multo, statim igitur atque talem librum legere incipit, in excommunicationem incidet, sic enim & appellare is dicitur, qui iter arripit ad urbem. capit. dilecti filii. 2. de appellat. Non igitur sequenda est opinio Iacob. de Graff. libro 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Cens. Domini. numero 34. qui

legentes tres, uel quatuor lineas in excommunicationem non incidere ait.

2 Nono in excommunicationem incidunt, uel liber paruus, magnusue sit, nam, quæ secundum plus, & minus differunt, specie nõ differunt. At quid, ¶ si hæreticorum litteras hæresim continentes quis legat, an in excommunicationem hanc incidet? Videbatur dicendum quem non incidere, tum quod litteræ non sunt liber, & sic uerba Bullæ ei non conueniunt, ergo nec dispositio. argument. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. tum quod sumus in pœnis, ergo benignior interpretatio facienda est. capit. in penis. de reg. iur. libro sexto. & l. interpretatione. ff. de pœn. Contrarium tamen uerius uidetur, nam quod sapius in libris hæreses conscribuntur, & ad plurium manus ueniunt, ob eam rem libri mentio facta est, non autem litterarum, at ubi legislator mentionem unius facit ex pluribus ob frequentiore eius usum, minus frequens excludere non censetur. argument. l. 1. C. de rapt. uirg. iun&. Gloss. ergo idem & hic. Præterea uerba conueniunt, quoniam nomen hoc liber significat cartam, quandoquidem cortice arboris, qui liber dicitur, antiqui pro carta utebantur, sicut igitur liber ex multis cartis constans liber dicitur, ita & epistola ex paucioribus confecta. Accedit postremo fauor religio-

nis, ac fidei, ergo amplificanda est dispositio. argument. l. sunt perlo-
næ. ff. de relig. ex quib. omnibus cessant rationes contrariæ, & ob id postrema hæc opinio remanet firma.

Decimo in excommunicationem quis incidit quacunque ratione legat, uel uerba proferendo, uel ea tantum inspiciendo, nam & qui scripturam inspicit, legere quoque dicitur. Argument. l. 1. §. inspectio. ff. quemadmod. testa. aper. Inspectio tabularum etiam lectionem earum indicat, ait ibi Iureconsultus, idem & apertius habetur in leg. 1. §. legi. ff. de iis quæ in testamen. delent. Facit quoque quod dicit Iaso. in l. qui Romæ. §. duo fratres. numer. 6. ff. de uerb. obliga. nam ait ibi, uerbum legere, intelligi oculis corporeis. Non igitur opus est lingua, ut quis exprimat, quo legere dicatur, sed sat est, ut oculis percurrat. Accedit postremo communis usus loquendi, quoniam & hic talis legere dicitur, in excommunicationem igitur & hic incidet, atque sic dixit quoque Iac. de Graff. lib. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Cænæ Domini. c. 1. nu. 34.

3 Postremo in ¶ excommunicationem non incidunt, qui non dolo malo, sed ob curiositatem legunt, tum quod Bulla simpliciter loquitur, & non distinguit, quo animo quis legat, ergo nec nos distinguere debemus. argument. l. de pretio.

rio. ff. de publ. in rem act. tū quod duos tantum casus excipit, scilicet vbi quis ignoranter legit, & vbi de licentia, ergo alias a regula non discedimus, exceptio enim regulam confirmat in contrariū. argumen. leg. nam quod liquide. §. penultim. ff. de pœn. lega. Hiergo in excommunicationem hanc incidunt, qui hæreticorum libros hæresim continentes legunt, iam, qui pœnam hanc euadant, contemblemur.

S V M M A.

- 1 Legens libros hæreticorum quando in excommunicationem non incidat.
- 2 Legens librum catholicorum hæresim continentem in excommunicatione non incidit.
- 3 Legens libros gentilium hæresim continentes in excommunicationem non incidit.
- 4 Audiens legentem librum hæretici hæresim continentem in excommunicationem non incidit.

I.

¶ Qui legendis libris hæreticorum in excommunicationem inciderent, vidimus, iā qui eam pœnam effugiunt, videamus.

- 1 Primum igitur † in excommunicationem hanc nō incidit, qui legit hos libros, ignorans esse hæreticorum, & hæresim continere

ob verbum illud scienter, nam si in excommunicationem incidit, qui scienter legunt, ergo sumpto argumento, a contrario sensu, quod validissimum est argumen. l. i. & ibi no. ff. de off. eius, secus si non scienter, atque sic dixit Rebuff. in Prax. benef. in explicatione Bullæ Cœnæ Domini. articul. i. in verb. Legentes, ibi enim ait, in excommunicationem non incidere eum, qui legit ignoranter librum hæretici, in quo non erat scriptum nomen auctoris, vel quod, qui composuerat, pro hæretico non habebatur: idque merito, nam ignorantia hæc facti ignorantia est, quæ, vbi est probabilis, excusat, capitu. ignorantia. de reg. iur. libro 6. & argumen. cap. si. de constit. eod. lib. & cap. apostolica. de cler. excommun. min. & l. regula. ff. de iur. & fact. ignor. Id quod verum esse censeo, vbi hæreses etiam legeret, quas liber continet, sed ob simplicitatem eas non nouit. Non igitur bibliothecam ingressus, & sumens librum talē, eumque legens, in excommunicationem incidit, ignorans esse talem. At quid si nouit esse hæretici librum, sed ignorat tamen hæresim continere, an in excommunicationem librum hunc legens incidet? Ego sentio in excommunicationem hunc non incidere, quādoquidem verba Bullæ ei non cōueniunt, nam excommunicantur, qui scienter legunt libros hæreticorum hæresim continentes, at
hic

Nescienter legit tantum librum hæreticorum ignorans hæresim continere, ex quo igitur ei verba non conueniunt, ergo nec dispositio argumenti leg. 4. §. toties. ff. de damn. infect. etenim ubi plura simul copulantur ad aliquem actum, omnia simul adesse debet, alioquin actus non valet. argum. leg. si hæredi plures. ff. de condit. institut. Quare & è contrario, qui legeret librum, quem scit hæresim continere, ignorat tamen hæreticorum esse, in excommunicationem huius capituli ob easdem rationes non incidet. An autem in aliam incidet, infra videbimus.

Secundo in excommunicationem hanc non incidit, ubi de licentia Romani Pontif. qui Bullam hanc promulgauit, eos legeret, ob verba illa sine auctoritate nostra, nam, si legens incidit in excommunicationem, ubi sine auctoritate legit, ergo secus si cum auctoritate, inclusio enim vnius alterius exclusio est. argum. capitu. nonne. de præsumpt. & l. cum prætor. ff. de iud. atque sic dixit quoque Rebuff. eodem. Idem contingit, si a successore licentia tribuatur ob verba illa, Et sedis Apostolicæ, nam successor eiusdem auctoritatis est cum eo, cui succedit, capitu. innotuit. de electione. Atqui an collegium Cardinalium vacante sede auctoritatem hanc tribuere potest? Planè sentio & id ipsum posse quamuis

electioni Romani Pontif. operam dare tantum debeant. capitu. ubi periculum. de elect. lib. 6. uid. Bullam Inlii Tertii. 7. incip. Cum meditatio.

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, qui legit libros catholicorum referentes dicta hæreticorum etiam deprompta ad verbum ex libris hæreticorum, nam ij hæreticorum libri non sunt, Bulla vero excommunicat legentes libros talium, ex quo igitur Bulla hos non comprehendit, nec nostra interpretatione comprehendemus. argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem actio. Quod verum esse sentio, vel legens in primis eos libros legeret, quò sciret dicta hæreticorum, & rationes eorum, nam prima ratio semper remanet proposita, hæreticorum libros non esse, sicut non incidit etiam audiendo eadem verba relata ab alio, atque sic dixit Nauart. in Man. capitu. 27. nu. 55. versicu. Septimo, & Martinus Alfons. de Viuald. in Candelabr. par. 2. in explicatione Bullæ. cap. 1. nu. 12.

Quarto in excommunicationem hanc non incidit, qui vult eos legere, quo videat, si hæresim contineant, quod locum habet, ubi pro cerro nescit hæresim continere, & hæretici libros esse.

Quinto in excommunicationem hanc non incidit, qui librum alicuius catholici legit, in quem

F hæresis

hæresis aliqua irrepit ipso auctore non animaduertente, nam liber ille hæretici non est, ex quo non dolo malo hæresim ibi posuit, quod requirit Bulla, ut supra vidimus. Excipio tamen, ubi ille liber prohibitus esset, nam tunc, nisi expurgatus sit, eum legens retinens in excommunicationem aliam, quæ tamen reservata Romano Pontifici non est, incidit, ut habetur in reg. 10. Indicis in fine, in versu: Quod si quis libros. Sicut etiam incidit in eandem, si libros catholicorum legat ab hæreticis elucidatos, antequam permitti sint, ut in Indice habetur.

Sexto in excommunicationem hanc non incidit, qui partem aliquius libri, qui in plura volumina diuisus est, legit, quæ pars hæresim non continet, nam vnus liber per se esse videtur, qui quauis hæretici sit, hæresim tamen non continet, quod Bulla requirit.

3 Septimo in excommunicationem hanc non incidit, qui libros gentilium, & eorum, qui christiani non sunt, legit, esto hæresim contineant, nam hoc capite solum prohibetur lectio librorum, qui sunt hæreticorum, at hi hæretici non fuerunt, & si hæreticas opiniones habuerunt, nam, ut quis hæreticus sit, baptismi susceptione christianum factum esse oportet, ut antea probauimus. Quare, qui Virgilium, & Cicero-

nem de natura Deorum, & Otuidium quoad suas metamorphosis legunt, qui Deorum multitudinem ponunt, in excommunicationem hanc non incidunt.

4 Octauo in excommunicationem hanc non incidit, qui audit alios huiusmodi libros legentes, nam Bulla excommunicat legentes non autem auditores legentium, & qui legentes audit, sine dubio non legit, ut per se patet, ergo in excommunicationem non incidit, atque sic sensit Nauarr. in Man. capitul. 27. numer. 56. versicul. Septima, ibi, sicut non incideret, quamuis si credat hæresim, quæ refertur, in excommunicationem iam dictam hæreticorum incidat. Quæ autem diximus de audiente, ut non incidat in hanc excommunicationem, eadem sentimus & de eo, qui talem librum alteri sibi legendum tradidit, nam quod neque hic verè, ac propriè legit, & sic verba Bullæ ei non conueniunt, ob eam rem in excommunicationem hanc non incidit, esto peccet hoc faciendo, quamuis contrarium sentiat Iac. de Graff. libro 4. decis. cas. conscient. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numer. 34. sed non rectè, meo iudicio, ut ex dictis patet.

Nonò in excommunicationem non incidit, qui suadet, & consulit, hortatur præcipit alicui, ut tales libros legat, nam nec hic

hic legere dicitur, quod requirit Bulla, ergo nec hic in excommunicationem hanc incidet, esto peccet.

Decimo in excommunicationem hanc non incidit, qui memoriter aliquid recitat, quod habuit a libris hæreticorum, nam nec hic, ut per se patet, propriè legit. argum. cap. si. de re iud. libr. 6. & cap. sacro. de sent. excomm. in antiq. & cap. i. de excep. libr. 6. aliud est enim legere, aliud memoriter recitare, ut in capit. fin. de re iud. libr. 6. & in c. i. de sent. excomm. lib. probatur: Quamvis contrarium senserit, & malè Jacob. de Grass. ibid. Excipio tamè in tribus propositis casibus, ubi ea faceret, ut hæreticis faueret, nam tunc ut hæreticorum fautor in excommunicationem incidet, ut diximus antea, & hac ratione opinio Grælocum habebit.

Postremo in excommunicationem hanc non incidit, qui probabili metu cōpullus hos libros legit, exempli gratia in manu hæreticorum quis est, & nisi libros tales legat, mortem ipsi minantur, planè hic legens in excommunicationem non incidit, quandoquidem verisimile nō est, cum tanto periculo Ecclesiam, quæ pia mater est, lectionem hanc prohibuisse. Quamvis mortiferè peccet, si in contemptum fidei, clauum ve Ecclesiæ, ut legeret, iuberet, in hoc enim casu mortem potius oppetere, quam mortiferè sic

peccare deberet. argument. capit. sacris, de iis, quæ vi, metu ve causa fiunt.

Verf. Aut Retinentes.

S V M M A.

- 1 Retinens libros hæreticorum hæresim continentes in excommunicationem incidit, quæ regula quousque pateat, etiam declaratur.
- 2 Liber hæretici repertus apud aliquem, facit, ut hereticus existimetur.
- 3 Librarii retinentes libros hæreticorum hæresim continentes in excommunicationem incidunt.
- 4 Libros hæreticorum habens hæresim continentes debet inquisitori tradere cōburendos.

IN hac parte excommunicantur, qui hæreticorum libros hæresim continentes retinent, quare quo materiam hanc optimè noscamus, regulam & hic hac de re conformemus.

- In excommunicationem hanc
- 1 igitur incidant, qui retinent libros hæreticorum hæresim continentes, ut habetur in versicu. proposito, nam & is, penes quem libri huiusmodi reperiuntur, hæreticus existimatur. argum. capitul. sane. 2. 24. q. 2. & ut dixit Rebuff. in Prax. benef. in explicatione Bullæ Cœnæ Domini artic. 1. in verb. Tenentes. Immo, & de hæresi condemnari posse ibidem ait, item
 - 2

F 2 &

& Imperatores retinere huiusmodi scripta prohibent. in l. quicumque. §. nemo. C. de hæret. atque sic dixit quoque Iacob. de Grassi. lib. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numer. 36. In excommunicationem igitur incidunt, quæ excommunicatio multos afficit. Et primum eos, qui ipsos libros retinent, quo ipsi studeant, vel ut heresim eorum sequantur, vel ob curiositatem, nam Bulla non distinguit de causa retentionis, ergo nec nos distinguere debemus. argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem actio. Id quod locum habet, esto animum habeant tradendi eos Inquisitori, eosve comburendi postquam legerint, ob eandem rationem, et enim statim atque retinere incipiunt, excommunicatione obligantur, ex quo excommunicatio hæc lata sententiæ est, & ob id statim obligat. argument. c. pastoralis. §. fin. de appel. Hæc locum habent, quicumque sint, ut hoc in Bulla infra videbimus.

- 3 Secundo † excommunicatio hæc afficit eos, qui hos libros retinent, quo ipsos aut vendant, aut permutent, aut donent, aut locent, accomodent, quacunqueve ratione alia in alios transferant, nam qui ob has causas libros retinent, & retinere hi dicuntur, præterea Bulla non distinguit, ut proxime dicebamus. Quare librarii, seu bibliopolæ in hoc cauti sint, ne in hanc poenam incidunt.

Tertio excommunicatio hæc afficit eos, qui eos libros retinent, quo ipsos conglutinent, nam & hi retinere dicuntur, esto deinceps non conglutinent, & hoc ob rationes ante allatas, & ob id etiam si sui non sint, ut dixit Iacob. de Grassi. ibidem numero 36.

Quarto excommunicatio hæc afficit eos, qui non malo animo eos retinent, sed potius ut hæreticorum errores confutent, nam Bulla, ut sæpè diximus de animo non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus, etsi hoc voluisset, id cauisset, non enim ignorabat ob id aliquando a catholicis hos libros teneri. Quare & in excommunicationem hanc incidunt, qui hos libros ad suam bibliothecam exornandam retinent.

Quinto excommunicatio hæc afficit eos, qui hos libros occultos habent, & scandalum non dant, nam & hi sine dubitatione retinent, & sic Bullæ verba eis conveniunt, ergo & dispositio, ac poena. argument. leg. q. §. toties. ff. de damn. infecti. Quare & qui eos retinent, & nunquam legunt, hanc etiam poenam patiuntur, ex quo Bulla non solum prohibet, ne legantur, ut antea vidimus, verum etiam & ne retineantur.

Sexto excommunicatio hæc afficit eos, qui retinent partem libri huiusmodi, modo hæresim con-

contineat , nam ſicut totum li-
brum retinens in excommunica-
tionem inelidit, ita & qui partem.
argument. l. quæ tota. ff. de rei ven-
di. Immo, & qui folium retinet
huiusmodi libri, nam & hoc libri
pars eſt. Hos ergo excommunica-
tio hæc afficit, debent igitur ꝑ ad
Inquiſitorem eos deferre combu-
rendos, vt habetur in l. quicun-
que. §. nemo. C. de hæret. & vt di-
xit Rebuff. in verſicu. Tenentes,
vbi ſupra, & Iaco. de Graſſ. in eo.
loco. Excipiuntur tamen nonnul-
li, qui hanc poenam euadunt,

*Libros habens hereticorum hæreſim
continentes quando in excommunica-
tionem non incidat.*

I. M. N. 2

¶ Retinentes libros hæretico-
rum, quando in excommu-
nicationem incidant, vidi-
mus, iam vbi eam poenā euadunt,
videamus.

¶ Primum igitur ꝑ retinentes li-
bros hæreticorum hæreſim con-
tinentes in excommunicationem
non incidunt, vbi ignorant librū
talem eſſe, nam Bulla excommu-
nicat ſcienter retinentes, ergo nō
eos, qui id ignorantes retinent,
incluſio enim vnius alterius ex-
cluſio eſt. argument. capitul. non-
ne, de præſumpt. & l. cum prætor.
ff. de iud. Quare, qui ſuccedit ali-

cui, qui habebat huiusmodi li-
bros, ſed ipſe nunquam eos ani-
maduertit, planè ob probabilem
ignorantiam excuſatur, nam qui
in ipſo alterius ſuccedit, iuſtam ha-
bet cauſam ignorantia, vt dicitur
in cap. cum quis in ius. de reg. iur.
lib. 6. & l. qui in alterius. ff. eod. im-
periti etiam litterarum, qui hos
tales libros habent, id ignorantes
excuantur.

Secundo in excommunicationem
hanc non incidunt, qui hos
libros ignorantes retinuerunt,
& poſteaquam id ſciuerunt, eos
ad inquiſitorem mittere neque-
unt, vt pote animaduertent
hoc, dum eſſent in lecto, vel
de multa nocte, & iter cœnoſum
erat ad Inquiſitorem, tunc enim
excuantur. argument. l. qui ſol-
uendo. ff. de ſolut. etenim nec qui
rem alienam ſe habere meminit,
dum eſſet in lecto, tenetur ſta-
tim ſurgere, atque eam reſtitue-
re, ſed ſat eſt, vt animum habeat
reſtituendi, cum primum com-
modè id poterit. Interim tamen
eos legere non debent, nam in
excommunicationem anteceden-
tem inciderent, in eos latam, qui
tales libros legunt, atque ſic ſen-
ſit Iacob. de Graſſ. ibidem nume-
ro 35.

Tertio in excommunicationem
hanc non incidunt, qui de
licentia Romani Pontif. eos reti-
nent, nam hac ratione retineri
poſſunt, vt dicitur in Bulla. Qua-
re Inquiſitores huiusmodi licen-

F 3 tia

tia fuit huiusmodi libros apud se habent, vt vidi Bononiæ apud S. Dominicum, & habetur in Bulla Iulii III. lata de anno 1550. die 5. Iunii incip. Cum meditatio cordis nostri. fol. 500. & Paul. IV. incipien. Quia in futurorum. lata 1558. 21. Decembris. fol. 628. & Pii IV. incipie. Cum promunere, fol. 82.

Quarto in excommunicatione hanc non incidunt, qui librum hæretici retinent, hæresim tamen non continentem, sicuti est contrarium nec incidunt, qui librum catholici retinent hæresim continentem, vt diximus supra de legente, duo enim simul requiruntur, quo retinens hic in excommunicationem incidat, & vt hæretici libet sit, & vt hæresim contineat, sicut dicitur in Bulla, ac propterea vno deficiente excommunicationem hæc euadet. argument. si hæredi plures. ff. de condit. institut. At quid de aromatariis, & laniis, qui habent huiusmodi libros, quo carnes, aromata ve obuoluant, dum ea vendunt, an ob id eos retinere poterunt? Ego sentio hos in excommunicationem incidere, nam hi sine dubio libros hos retinent, & id negari non potest, hoc enim pro certo ponimus, at Bulla retinentes excommunicat, ergo & nos. Nec interest, quod eos non retinent, quo ipsos legant, alii ve legendos tribuant, cum quod Bulla non confiderat, quo animo retineantur, ergo nec nos considera-

re debemus. argument. I. de pretio ff. de publi. in rem act. tum quod ansam eos legendi tribuant, ex quo partim huic, partim illi cum carne, aromatibusve alienant.

Quare nec hos excommunicationis huius immunes esse censeto.

Postremo in excommunicationem hanc non incidunt, qui auferunt hos libros ab iis, qui eos retinent, quo ipsos quam primum Inquisitori deferant, nam hi contra mentem Bullæ eos non retinent, modo interim eos non legant, vt in superiori casu diximus: sed iam de imprimentibus agamus.

Verf. Imprimentes.

S V M M A.

- 1 Imprimere libros quid sit.
- 2 Imprimentium nomine quanam comprehendantur.

Hic excommunicantur Imprimentes libros hæreticorum hæresim continentes. Quæ excommunicatio vt quatenus pateat, dignoscamus, præmittenda nonnulla sunt. Primum imprimere, quatenus ad rem nostram pertinet, nil aliud esse, quam typis mandare, & quod vulgo dicitur stampare. Secundo per Bullam Leonis X. incipien. Inter sollicitudines nostris humeris, latam Romæ anno

no 1515. quarto nonas Maii Pontificatus sui anno tertio, in Concilio Lateranensi, prohibitum fuisse, ne ullus liber, scripturae imprimatur Romae, nisi per Vicarium Romani Pontificis & Sacri Palatii Magistrum examinata, & scripta sit manu propria ipsorum, in aliis vero locis per Episcopum, & Inquirentem hereticarum prauitatis, propositis contra facientes penis: hodie vero ex decreto Trid. Synod. sess. 4. in decreto de editione, & versu factorum librorum, non licere librum ullum de rebus sacris imprimere sine licentia ordinariorum, id est Episcoporum, immo, si est religiosus, qui opus imprimere vult, licentiam a suis superioribus habere debet, ut ibi dicitur. Tertio ad imprimendum multorum operas postulari, primo eorum, qui verba litteris illis stamineis componunt, qui proprie dicuntur compositores. Item, qui prelo verba composita mandant, qui proprie impressores dicuntur. Quarto, qui subministrant litteras illas aeneas, atramenta, & cartas, & huiusmodi alia ad impressionem necessaria. Quinto haec fieri aliquando per se, & aliquando per alios, adducendo operarios ad haec munera obeunda, quod saepius fit. Sexto, quoad rem nostram Imprimetium nomine tria hominum genera comprehendunt, primum, qui verba componunt, & qui eas prelo mandant, & qui ad haec duo agenda operam pra-

stant, nam impressio haec una est actio, quae ex pluribus partibus constat, ex compositione, & prelo mandatione, altera enim sine altera efficere impressionem non potest, at propterea sicut aedes construere dicitur tam is, qui pavimenta, & parietes construit, quam is qui tectum, ita & hic tam compositores, quam prelo mandantes comprehenduntur. Item comprehenditur hoc nomine, & is qui praedicta facienda curat, nam, qui est causa causae, est causa causati. argument. l. manumissionis. ff. de manumiss. & probatur hoc apud Triden. Synod. sess. ead. versicul. Sed & impressoribus, dum inquit sed & impressoribus modum in hac parte, ut par est, imponere volens sic inquit. Nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris, & caetera. Ex quibus verbis apparet impressorum nomine tam imprimentes per se, quam imprimi facientes comprehendunt, supra enim dixerat se velle imponere modum impressoribus, quod deinceps faciens tam de imprimentibus quam de imprimi faciendis loquitur, & sic impressorum nomine utroque comprehendit, ergo idem & hic, quod & rationi consentaneum est, non ne absurdum enim esset, typographiae magistrum, ac dominum, ad quem totum negotium pertinet, & qui opera imprimenda sumit, & ob id ad eum in primis pertinet, an libri imprimendi

probatum sint nec ne, inspicere, immunem a poena esse, cum eam patiantur compositores, & impressores, qui sepius non animadverunt, quid componant, imprimantve, sed quod ipsis mandatur, agunt. Planè ridiculum hoc esset. Postremo impressorum nomine, & eos, qui libros imprimendos tribuunt, comprehendere censeo, nam, si prædicti comprehenduntur, quanto magis, qui opera imprimenda tribuunt, tum propter quod unumquodque est tale, & illud magis tale? Non pro certo tamen id pono, cum alia poena ipsi fortasse puniantur. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus.

S. V. M. M. A.

- 1 Imprimentes libros hereticorum heresim continentes in excommunicationem incidunt, quæ regula quousque pateat, declaratur.
- 2 Vendens arma, cartas lusorias, fucos, & id generis, quibus bene, maleque uti possumus, an peccet.
- 3 Imprimentes libros hereticorum heresim continentes quando in excommunicationem incidunt.

S Præmissis explicatis, iam qui in excommunicationem hanc incidunt, explicemus. In excommunicationem hanc incidunt imprimentes libros here-

ticorum heresim continentes, ut habetur in versicul. proposito. Quæ excommunicatio afficit primo magistrum, & Dominum ipsius typographiæ, qui opera imprimenda sumit, & operarios conducit, nam & hic imprimere dicitur, ut supra præmissimus.

Item afficit excommunicatio hæc compositores, qui verba ex litteris illis æneis conformant, & conglutinant, nam quod & antea diximus, concurrunt & ipsi ad impressionem faciendam.

Tertiò afficit excommunicatio hæc eos, qui litteras, seu verba iam conformata prælo mandant, nam hi propriè impressores sunt; Ac demum uniuersi, qui immediate operas suas præstant. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidunt, quicumque sunt, vel clerici, vel laici, vel in dignitate positi, atque sic in tribus his casibus sensit Iacob. de Grassi. libr. 4. decis. in expositione Bullæ cœnæ Domini.

Postremo & qui opera ipsa imprimenda tribuunt, vel sint auctores ipsorum, vel non.

At quid de iis, qui impressoribus cartas præbent, item atramentum, necnon litteras illas æneas, ac demum reliqua ad impressionem pertinentia, an in excommunicationem hanc incidunt? Ego sentio in excommunicationem hos non incidere. Primo quia imprimentes, & im-

presso-

pressores non sunt, ut per se patet, & sic verba Bullæ eis non conueniunt, ergo nec pœna. argumē. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. Postremo, quoniam hæc vendere impressoribus licet, esto igitur ipsis male utantur, tamen in culpa non sunt, sicut nec is, qui arma vendit, nec qui cartas lusorias, nec qui fucos, quorum prima ad tuendum se inuenta sunt, altera ad animos recreandos, postremo ad se exornandum, alioquin nihil esset ferè, quod damnari non posset, cum & bonis male quis uti possit, ut id pluribus egit Nauarr. in capitul. negotium de pœnitent. distinct. 5. & in Man. capitul. 14. numero 42. & pertinent ad hoc, quæ dixit Alfons. de Cast. aduersus hæreses omnes contra Vniclēs in verb. Studia generalia, non igitur in excommunicatione hanc incident. Peccarent tamen mortiferè, si scirent hæc emi ad opus hæretici imprimendum, & tamen ea illis præstarent. Immo in excommunicationem, in quâ fautores hæreticorum incidunt, & ipsi inciderent, nam & hoc facere est, ut per se patet, & hic est primus casus, in quo pœnam hæc quis euadit.

- 3 Secundo in excommunicationem hanc non incidunt, ubi prædicti scilicet Magister typographiæ, compositores, & prælo mandantes librum hæretici esse & hæresim continere probabiliter ignorarent, quæ ignorantia

probabilis erit, si ab Inquisitore, superioreve Ecclesiastico liber subscriptus erit, & probatus. Immo operarii prædicti excusabuntur, si a Magistro typographiæ liber ipsis traditus fuerit, quandoquidem an probatus sit nec ne, ad ipsos perquirere non pertinet, sed ad dictum Magistrum: quamuis secus esset, si & ipsi scirent hæretici librum esse, & hæresim continere. At quid de correctore? Hunc in excommunicationem hanc non incidere censeo, quandoquidem impressor proprie non est, sed eius, quod impressum est, inspector. Quamuis, si animaduertisset librum hæresim continere, & hæretici librum esse, & taceret, tanquam hæreticorum fauorem in excommunicationem, de qua supra egimus, & ipsum incidere existimarem, atque in hanc sententiam accipiendam esse opinionem Iacobi de Grass. censeo in lib. 4. decis. ibi dem numero 37. qui corrigentes impressorum nomine comprehendendi voluit.

Postremo in excommunicationem hanc quis non incidit, ubi de Romani Pontif. licentia id fieret, quam licentiam tribuere uerisimile non est.

Verf.

Verf. Ac eorum quomodolibet Defendentes ex quavis causa, publicè, vel occultè, quouis ingenio, & colore.

S V M M A.

- 1 Defensio quatuorplex sit.
- 2 Defendens libros hereticorum hæresim continentes in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quatenus pateat declaratur.
- 3 Defendens libros hereticorum hæresim continentes disputationis gratia in excommunicationem incidit.
- 4 Defendens librum heretici hæresim continentem quando in excommunicationem non incidat.

Hic excommunicantur ii, qui defendunt libros hereticorum hæresim continentes, quam excommunicationem, vt dilucidorem habeamus, præmittendū vnum est, & defensionem aliam esse iuris, aliam facti. Iuris, quæ rationibus nititur, & sic, vbi quis rationibus conatur defendere. Facti vbi omissis rationibus, factis tantum defendere conatur, vt pote si dicat quis se velle armis defendere opus, seu librum talem esse catholicum, sicut Turcæ, qui in suo Alchorano cautum habēt, vt sua fides non rationibus, sed armis defendatur. Hoc præmissis, iam re-

gulam de more ponamus.

- 2 In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui defendunt libros hereticorum hæresim continentes, vt habetur in proposito versic. quæ excommunicatio multis modis amplificatur. Nam primum locum habet, quomodolibet defendant, vt habetur in citaversi. Hoc autem intelligo, vel de iure, vel de facto defendant, quæ defensionis rationes, quomodo sint, iam præmisimus. Item vel tacito, vel expresse, tacito vt pote dicendo librum talem plurimi valere, hortando quem, ut eum emat, vel legat. Expresse, aperte eum commendando, & dicendo non esse comburendum, ita Tolet. in Bulla Cænæ Domini, excommuni-

Secundo excommunicatio hæc afficit defendentem, ob quamcūque causam defendat, ne ad manus Inquisitoris veniat, & comburatur, ob versicul. Ex quavis, causa. Causæ vero plures esse possunt, vt exempli gratia, si dicat a doctissimo viro conscriptum esse, ac propterea tolerandum. argumen. Iad bestias. ff. de pœni. quæ causa inepta est, tum quod infantissimus & stultissimus, non autem doctissimus censendus est, qui a Christi fide discedit, & nec quicquam sapit, qui sibi nō sapit, tum quod sapientia huius mundi stultitia est apud Deum. Itē si dicat, ne scandalum oriatur, tolerandū esse, vel quo ingenia Christi fidelium

hum ad sacram scripturam servandam excitentur, uel quo nota sit eorum impietas: quæ rationes etiam nihil faciunt, non prior, nā scandalum illud passivum, non activum est, & in hoc casu scandalum potius nasci permitti debet, quam veritatem relinqui; hinc Christus Dominus, cum audisset quosdam sic scandalizatos esse, dixit; Sinite, cæci sunt, & duces cæcorum. Non altera ratio, nec postrema ob eorum periculum, qui in sacris litteris versati non sunt.

Tertio, si dicat permittendum esse, uel ob sententiarum gravitatem, uel ob sermonis elegantiam, uel ob rerum, quæ tractantur, ordinem, quandoquidem & hæ rationes respuendæ sunt, qui enim ordo in eo esse potest, qui ab Ecclesia, quæ est, ut castrorum acies ordinata, discedit? quæ sententiarum gravitas, ubi a vera fide aberratur? hæ rationes nihil faciunt, nā Ecclesia sancta Dei non necesse habet compensare tantam fidei iacturam cum illis sententiis, cum non desint scripta catholicorum, qui his plura, & saniora docent, præterquam quod & divinam scripturam habemus, quæ sententiis, & doctrinis referta est. De sermonis elegantia uero nihil est dicendum, quandoquidem non desunt Cicero, Virgilius, Horatius, Cæsar Commentarii, & alii multi, qui & rationis ubertate, & verborum ornatu hæreticos lon-

gè antecedunt, nulla igitur ex causa tolerandi sunt libri huiusmodi.

Tertio excommunicatio hæc afficit defendentem, uel publicè, uel occulte eum defendat, ob uersicul. Publicè, uel occultè, esto igitur scandalum non detur, quod contingit, ubi publicè non laudaretur, tamen in excommunicationem hanc incidet. Quare, & qui scriptis defenderet, ut pote componendo apologiam, quo librum hæretici tueatur, esto id faciat in suo cubiculo solus, tamen in excommunicationem hanc incidet. Quod locum habere censeo, etiā si eam scripturam non publicet, sed domi apud se habeat. At quid si quis secum meditatus librum huiusmodi diceret uerba proferendo solus. Hic liber optimus est, an in excommunicationem hanc incidet? Planè non incidere censeo, cum defensio hæc non sit, quamvis, si ob id, quod hæresis ibi posita placeat, secus.

3 Postremo excommunicatio † hæc afficit defendentem, quocunque ingenio, & colore id faciat, ob uersicu. quocunque ingenio, & colore, ut pote, si dixit se disputationis gratia eum defendere, uel ut inquirat rationes, quibus hæresis conuincatur, uel quo dubitationes, si quæ sint, tollantur, in excommunicationem igitur & hic incidit.

4 Excipitur † tamen is, qui ignorans talem librum hæretici esse,

&

& haeresim continere illum defendit, obuerb. illud scienter, multo ante positum, quamuis admonitus de hoc, si non desisteret, in excommunicationem incidere.

Secundo excipitur, qui diceret se uelle defendere librum talem, sed nondum defensionem aggressus est, non enim qui dicit se uelle arborem ascendere, arborem tunc ascendit, & qui se uelle religionem percutere, illum percutit. Secus tamē si iam parasset se ad defendendum, & diceret, qui uult contrarium asserere, huc ueniat, nam & hic iam defendit, ex quo ad hoc iam paratus est, sicut & de fendere Dux ille arcem dicitur, qui contra hostem armatus stat, esto non pugnet, & itineris arripio ad Romanam Curiam appellationis vim habet, ut habetur in capitul. dilecti filii, 2. de appel. quamuis ut fautor haereticorum in excommunicationem incidere.

Postremo excipitur, ubi de licentia Romani Pont. id faceret, ut habetur in Bulla, sed iam ad alia veniamus.

Verf. Vel de religione Tractantes.

S P M M A.

1 Religio quot modis sumatur, et in qua

sententiam hic accipitur.

2 Legens libros haereticorum de religione tractantes in excommunicationem incidit, quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

3 Retinens, aut imprimens libros haereticorum de religione tractantes in excommunicationem incidit, quae regula, quousque pateat, etiam declaratur.

4 Libri haereticorum quinam licite retineri possint.

Supra de excommunicatione lata ob libros haereticorum haeresim continentes actum est, hic agitur de excommunicatione lata ob libros eorundem de religione tractantes, quae excommunicatio ut dilucidius appareat, quousque pateat, religionis nomine quid significetur, praemittamus. † Religio igitur duobus modis sumitur, primo pro virtute, quae Graeco nomine latría dicitur, cuius proprium est Deo cultum debitum exhibere, de qua egit pluribus S. Thomas, 2. 2. quaestio. 81. Secundo sumitur pro vniuersitate hominum, ut collegio, Deum colentium, & hac ratione quatuor modis, primo pro vniuersitate hominum colentium Deum per fidem, & hac ratione comprehenditur tota Christianitas, & dicitur religio christiana, & in hanc sententiam accipitur in capitu. gaudemus, in versicul. In fauorem praesertim christianae religionis. de diuort. Secundo pro cultu Dei per fidem, & bona ope

ta, vt habetur apud acta Apoſto-
lorum. 2. ibi. Viri religioſi, & ſic
comprehenditur vniuerſitas bo-
norum chriſtianorū. Tercio pro
ſtatu clericorum. Quarto pro ſta-
tu poſtulantium tria vota, obe-
dientiæ, caſtitaſis, & paupertatis,
& dicuntur religiones, vt fra-
trum mendicantium, & non men-
dicantium, & monialium, ita in-
quiunt Sylueſt. in verb. Religio. 1.
in principio, & Ioan. Tabien. eo.
in principio. Præmittendum ſecū-
do loco eſt, quatenus ad rem no-
ſtram pertinet, religionem, hic ſu-
mi tam primo modo, quam ſecū-
do, & ſic comprehendere libros qui
tractant tam de cultu debito ipſi
Deo, quā de religione chriſtiana,
& de chriſtianis religioſis, & de
clericis, ſicut etiam de mona-
cis, tum quod ſimpliciter, ac ge-
neraliter loquitur Bulla, nec di-
ſtinguit, de qua religione, vt per
ſe patet, ergo nec nos diſtingue-
re, ſed generaliter eam intelli-
gere debemus. argumen. leg. de pre-
tio. ff. de publ. in rem actio. tum
quod periculum animarum in-
eſt in huiusmodi libris, de qua-
cunque religionis iam dictæ ſpe-
cie pertractant, verendum enim
ſemper eſt, ne errores ſimplicium
hominum auribus inculcent, ex
quo nihil hæretici intaxum re-
liquerunt, quod ſuis erroribus
fœdare conati non ſint, quod
igitur Bulla hæc errores omnes
contra chriſtianam religionem
amouere voluit, ob eam rem vt

libros de quacunque religione
tractantes, comprehenderet, ge-
neraliter religionem expreſſit, &
libros de religione tractantes. His
præmiſſis, iam regulam de more
ponamus.

In excommunicationem hanc
igitur incidunt, qui libros hære-
ticorum de religione tractantes
legunt, vt habetur in Bulla, quæ
regula iis modis amplificatur, &
coarctatur, quibus ſuperior poſi-
ta de legente libros hæreticorum
hæreſim continentes, ob eaſdem
rationes.

Secundo loco excommunica-
tio hæc locum habet, vel libri ta-
les hæreſim non contineant, tum
quod Bulla excommunicat al-
ternatiuè, ſcilicet legentes libros
hæreticorum hæreſim continen-
tes, vel de religione tractantes,
dictio enim illa, vel, alternatiua
dictio eſt, at alternatiua requirit
ſolum ex alternatiuis vnum ad-
impleri. argument. l. ſi hæredi
plures. ff. de condit. inſtit. ergo, ex
quo excommunicat legentes li-
bros hæreticorum hæreſim con-
tinentes, vel de religione tractan-
tes, ſat eſt, quo in excommunica-
tionem hanc quis incidat, vt le-
gat libros hæreticorum de reli-
gione tractantes, eſto hæreſim
non contineant, tum quod ca-
ſus hic eſt diuerſus a ſuperiore,
declarat hoc alternatiua vel, at
ſuperior prohibet, ne quis legat
librum hæretici hæreſim conti-
nentem, ergo hic ne legat librum
hære-

heretici de religione tractantem, esto hæresim non contineat, alioquin casus hic posterior contineatur sub superiore, nam libertatis heretici de religione tractans esset liber hæretici hæresim continens, ne igitur superuacaneus casus hic sit, & inutilis, contra cap. si Papa. de privileg. libr. 6. locum habere dicendum est excommunicationem hanc, esto liber hic hæresim non contineat. In omnibus igitur his casibus in, excommunicationem incidit. Quam excommunicationem quis euadit in omnibus casibus, quos in regula de legente librum heretici hæresim continentem posuimus. Quare in excommunicationem hanc non incidit, qui legeret talem librum, ignorans talem librum heretici esse, vel de licentia Romani Pontificis ob verbum illud scienter, & versi, sine auctoritate nostra, & sedis Apostolicæ.

- 3 In excommunicationem hanc etiam incidunt, qui eosdem libros hereticorum de religione tractantes aut retinent, aut imprimunt, de quibus, quoniam supra egimus, ob eam rem, quæ huic pertinet, illic sumamus, ne superuacane illa iteremus. At quid si liber de religione tractans hæresim non contineat, an eum defendens in excommunicationem hanc incidet? nam defendens librum hæresim continentem incidit, ut supra vidimus. Ego sentio hunc in excommunicationem incidere,

vbi defenderet librum talem, vel heretici opus, at si id quod comprehensum est eo libro, non habito respectu ad ipsam, sed secundum se tueatur, quod catholicum sit, excommunicationem tunc euadere sentio, quandoquidem non opus heretici, sed quod catholicum est, defendit. Hec igitur sunt, quæ de libris hereticorum in Bulla habentur.

At quid de aliis libris, & scriptis hereticorum, qui vel hæresim non continent, vel de religione non tractant, an licitè ipsos habebimus? ut rem hanc breuiter expediam, nonnullas regulas, & hic instituto nostro ponamus. Id quod in sequenti præstabimus.

S. W. M. M. A.

- 1 Libri hereticorum quinam licitè retineri possint.

L.

S. Quinam hereticorum libri retineri possint, explicandū nobis proposuimus, iam igitur rem aggrediamur. † Primum igitur licitè retineri possunt libri alii hereticorum, modo a Theologis catholicis iussu Episcoporum, & inquisitorem examinati, & probati sint, ut habetur in Regula secunda Indicis librorum prohibitorum in lucem editi iussu Trid. Synod. Verum, quid si prædictis non

non seruatis retineantur? Si liber hæretici sit, vel alterius ob hæresim damnatus, vel ob suspicionem falsi dogmatis prohibitus, eum retinens in excommunicationem incidit, ut habetur in Regu. 10. eiusdem indicis in fin. versu. Quod si quis libros, sat igitur est, quo in excommunicationem hanc incidat, ut vel liber hæretici sit, esto hæresim non contineat, de religione ne non tractet. Vel alterius ob hæresim damnatus, uel ob suspicionem falsi dogmatis prohibitus.

Secundo licite retineri libri possunt, qui catholicè conscripti sunt ab illis, qui postea in hæresim lapsi sunt, modo a Theologis uniuersitatis catholice, vel ab inquisitore generali probati sint, ut habetur in Regul. 2. eius Indicis in uersicul. Libri etiam catholici conscripti, & qui contra faciunt, mortiferè peccant, & ad arbitrium ordinarii puniuntur, ut habetur in eodem Indice Regul. 10. in fine in uersicu. Qui uero libros iunct. uersicul. Quod si quis libros.

Tertiò licite retineri libri possunt, qui catholicè conscripti sunt ab illis, qui post lapsum ad Ecclesiam rediere, modo & ipsi ut superiores probati sint, alioquin contra faciens in pœnas proximè dictas incidit, ut habetur in cita. uersicul.

Quarto licite retinentur versiones scriptorum etiam Ecclesia

sticorum, quæ hætenus editæ sunt a damnatis auctoribus, modo nihil contra sanam doctrinam contineant, ut habetur in Regu. 3. Indicis dicti. Quare, si quid è græco in latinum uerterunt, licite illud retinebimus. Excipiuntur tamen versiones veteris testamenti, nam hæ ad iudicium Episcopi uiris tantum doctis, & piis concedi possunt, ut habetur in ead. regul. 3.

Quare qui contra fecerit, mortiferè peccabit, & ad arbitrium Episcopi punietur, ut habetur in eadem Regula 10. in fine in uersicu.

Qui uero libros alio nomine. Item excipiuntur versiones noui testamenti factæ ab auctoribus hæreticis primæ classis, qui habentur in eodem Indice, quæ nemini concedi debent, quoniam ex earum lectione utilitatis parum, periculi plurimum emanare solet, ut dicitur in ead. Regul. 3. Et qui contra fecerit, eisdem pœnis, quas proximè diximus, punietur pereandè Reg. 10. in fine.

Quinto licite retinentur annotationes factæ ijs versionibus, quæ permittuntur, uel factæ Vulgatæ editioni, modo loca suspecta expuncta sint ab uniuersitate catholica Theologorum, uel ab inquisitore. Ab his tamen licite retinentur, quibus versiones licet retinere, qui autem hi sint, diximus supra proximè. Qui uero contra fecerint, si annotationes illæ hæresim damnatam contineant, uel ob falsi dogmatis suspicionem damnatæ

arta sint, in excommunicatione
incidunt, ut habetur in Regula
10. in fine versicul. Quod si quis li-
bros hæreticorum. Si uero nihil
tale continebunt, & nihilominus
eas habuerint, non probatas a
prædictis, & mortiferè peccabunt,
& ad arbitrium iudicis punien-
tur.

Sexto retineri licet totum uolu-
men Bibliorum, quod uulgo Bi-
blia Vatabli dicitur, aut partes
eius a uiris piis & doctis de con-
cessione Episcoporum, ut dicitur
in cit. Regul. 3. versu. Quibus con-
ditionibus, ergo qui sine permis-
su Episcopi ea retinent, mortiferè
peccabunt, & ad arbitrium Epi-
scopi, punientur, ut habetur in
Reg. 10. in fine versicul. Qui uero
libros.

Septimo licite retinentur libri,
qui hæreticorum auctorum ope-
ra interdum prodeunt, in quibus
nulla, aut parua de suo apponunt,
sed aliorum dicta colligunt, cuius-
modi sunt Lexicha, Concordan-
tiæ, Apophtegmata, similitudi-
nes, Indices, & huiusmodi expur-
gatis tamen prius expurgandis,
si quæ sint, de consilio Episcopi,
& Inquisitoris, cum Theologis ca-
tholicis, ut habetur in Reg. 5. Qua
requi contra fecerit, si hæresim cõ-
tineant, mortiferè peccabit, & ad
arbitrium Episcopi punietur, ut
habetur in Reg. 10. in fine.

Postremò licitè etiam hi libri
retinentur, quorum principale ar-
gumentum bonum est, obiter ta-

men in illis aliqua inserta sunt,
quæ ad hæresim, seu impietatem,
diuinationem, seu superstitionem
spectant, modo a catholicis Theo-
logis auctoritate Inquisitoris ge-
neralis expurgati sint, ut habetur
in Regul. 8. Qui uero contra fece-
rit in excommunicationem inci-
det, ubi hæresim continebunt, a
alias autem mortiferè peccabit,
& ad arbitrium Episcopi punie-
tur, ob cit. Regul. 10. in fine. Hæc
igitur sunt, quæ de libris hæreti-
corum habuimus, ex quibus pa-
tet & per Indicem illum excom-
municari retinentes, vel legentes
libros hæresim continentes, cu-
ius excommunicationis absolu-
tio reservata non est, sicuti in Bul-
la nostra, ut antea vidimus. Hoc
etiam huc addimus in omnibus
casibus, in quibus in excommuni-
cationem quis incidit, & in illis
mortiferè ab illis peccari. Modo
probabilis ignorantia eos non ex-
cuset. argument. capitu. Apostoli-
cæ. de cler. excommunic. ministr.
& capitu. fin. de constitut. libr. 6.
Vel de auctoritate Romani Pon-
tis. id non faciunt, nam hi excu-
santur, sicut etiam, qui alios au-
diunt eos libros legentes, vel sciūt
tales libros habere, & non de-
nunciant. Sed iam ad alia venia-
mus.

Verf.

Verf. Nec non schismaticos,
& eos, qui se a nostra, &
Romani Ponti. pro tem-
pore existentis obedi-
entia pertinaciter subtra-
hant, vel recedunt.

S. V. M. M. A.

- 1 Schisma quid sit.
- 2 Schisma græcum nomen est.
- 3 Ecclesia uniuersalis corpus quoddam est.
- 4 Schismatis species duæ sunt.
- 5 Schismaticus quis sit.
- 6 Excommunicatus proprie schismaticus non est.
- 7 Peccator simplex schismaticus non est.
- 8 Apostata schismaticus non est.
- 9 Schismaticus non semper hereticus est.

IN hac postrema parte huius ca-
pituli schismatici excommuni-
cantur, verum, ne terminos igno-
remus, quatuor præmittenda sunt.
Primum quid sit schisma. Dein-
de, vnde dicatur. Tertio, quoru-
plex sit. Postremo, qui schismatici
per hanc Bullam excommunicen-
tur.

- 1 Schisma igitur nil aliud est,
quam separatio ab unitate Ecce-
lesie uniuersalis, qua christianus
vel subtrahit se ab obedientia ca-
pituli Ecclesie, scilicet Romani Po-

ntificis, quatenus Ecclesie caput
est, vel a communione membro-
rum Ecclesie nolens esse eiusdem
Ecclesie membrum. Hæc descri-
ptio colligitur ex dictis S. Thom.
& Caieta. 2. 2. quæst. 39. artic. 1. &
ex dictis eiusdem Caieta. in Sum.
in verb. Schisma, & Tabien. & Syl-
uest. eod. & Iacob. de Graff. libr. 4.
deci. cas. consc. in expositione Bul-
læ Cænæ Domini, nume. 39. cum
seq.

- 2 Dixi autem Separatio, † quo-
niam verbum hoc Schisma, græ-
cum nomen est, quod latine sci-
sionem, seu scissuram significat,
& ob id separationem, & diuisio-
nem ab aliquo, vt habetur in cap.
schisma. 24. q. 1. & vt dixit Gloss.
in c. quia, de elect. & Caiet. in Sū.
eod. & Mar. Socin. sen. in Rubr. de
Schis. quoniam igitur per schisma
separatur quis ab unitate Ecce-
lesie uniuersalis, ob eam rem dixi-
mus Separatio.

- 3 Dixi secundo. Ab unitate Ec-
clesie, † quoniam Ecclesia vnum
corpus est, cuius caput in cœlis
Christus Dominus est, in terra
eius Vicarius Romanus Pontif.
membra vero sunt christiani om-
nes, qui ergo separat se ab hoc
corpore, uel a membris, vel a capi-
te, ab unitate Ecclesie separatur,
& schismaticus dicitur.

Dixi tertio vniuersalis Ecce-
lesie, quoniam schisma, de quo a-
gimus, separat a communione
Ecclesie uniuersalis militantis,
quæ est congregatio omnium

G chri-

christianorum fidelium viuentium, vt id sensit Caietan. 2. 2. quæstio. 39. articul. 1. versicul. Ad euiden-
tiam, horum, & in Sum. in verb. Schisma. ibi. Primo, si quis ex in-
tentione non se habeat, vt pars
vniuersalis Ecclesiæ, & Syluest. eo-
dem paulo post prin. ibi, Et tertio
in specie. Quare, qui remouet se
ab obedientia sui Episcopi, non
propriè schismaticus hic est, de
quo agimus, quoniam non sepa-
rat se ab vniuersalis Ecclesiæ capi-
te, atque sic dixit Abba. in Rubr.
de Schif. & Mar. Socin. Sen. nume-
ro 3. eodem. Qui etiam separat se
ab aliqua congregatione homi-
num tantum, neque hic schisma-
ticus est, quoniam non separat
se ab vniuersalis Ecclesiæ Vni-
one.

Dixi quarto Christianus, nā,
cum per schisma separetur quis
ab vnitae Ecclesiæ vniuersalis,
qui in Ecclesiam ipsam receptus
non est, quod fit baptismi susce-
ptione, vnde, & christiani nomen
tunc consequitur, ab eius Eccle-
siæ vnitae separari non potest,
vbi enim habitus non est, ibi pri-
uatio esse nō potest, arg. l. decem,
ff. de verb. oblig.

Dixi quinto, qua subtrahit se
vel ab obedientia capitis Eccle-
siæ, scilicet Roman. Pontif. quate-
nus Ecclesiæ caput est, vel a com-
munionem membrorum eiusdem,
nolens esse eiusdem Ecclesiæ mem-
brum, nam, cum Ecclesia hæc vni-
uersalis militans vnum corpus

mysticum sit, cuius caput in coelis
Christus Dominus est, in terra e-
ius Vicarius Romanus Pont. mē-
bra vero reliqui Christiani, vni-
tas Ecclesiæ huius duplex est.

Altera, quæ consistit in connexio-
ne membrorum eius adinuicem,
quamobrem fideles habent se vt
membra, & parres huius Eccle-
siæ, & quæ faciunt, vt credere, spe-
rare, diligere, sanctificari, & alia
huiusmodi, vt membra, & partes
eius corporis se facere credunt.
Quare fit, vt Indi christiani, qui
in tam longinquis regionibus
sunt, eodem animo præditi sint,
& se quoque habeant, vt mem-
bra huius Ecclesiæ, & quæ ope-
rantur, eodem animo operentur.
Altera vero vnitas est, quæ con-
sistit in ordine omnium mem-
brorum eiusdem Ecclesiæ ad v-
num caput, quod vt dixi, in cœ-
lo Christus Dominus est, in ter-
ris eius Vicarius Romanus Pon-
tif. mouentur enim Christi fide-
les a spiritu sancto non solum ad
credendum & ad reliqua, verum
etiam & ad obediendum vni, &
eidem capiti huius Ecclesiæ tan-
quam tali qui est Summus Ponti.
Hæc igitur est altera vnitas, cuius
beneficio omnes Christiani obe-
diunt vni capiti, atque sic tradi-
dit Sanct. Thom. 2. 2. quæstio. 39.
articul. 1. in responsi. ibi, Ecclesia
autem vnitas, & Caietan. ibidem
in versicul. Ad euideniam, idem
Caietan. in Summ. in verb. Schif-
ma, & Mar. Socin. Senior in Ru-
br.

br. de schism. numero 5. versicul. quæ vnitas. Qui ergo separant se aut a capite, aut a membris huius Ecclesiæ, hi propriè schismatici sunt. † Ex quibus patet schismaticis species duas esse, quarum altera eius est, qui subtrahit se ab obedientia Romani Pontificis, quatenus Ecclesiæ caput est, altera vero eius, qui ab vnitate membrorum eiusdem seiungitur.

Dixi postremo quatenus Ecclesiæ caput est, quoniam, si quis subtraheret se ab obedientia Romani Pontif. ob inimicitias, quas secum gerit, ob aliudve commodum, & non quatenus Ecclesiæ caput est, schismaticus hic propriè non dicitur. Hoc igitur schisma est. † Ex quo patet etiam quid sit schismaticus, nam propriè is christianus dicitur, qui subtrahit se, aut ob obedientia Romani Pontif. quatenus Ecclesiæ caput est, aut ab vnitate & communione membrorum eiusdem Ecclesiæ, quatenus Ecclesiæ membra sunt, idque iure merito, nam vt quis sit membrum Ecclesiæ catholicæ, duo postulantur necessario, & vt habeat se vt pars illius in credendo, sperando, & cæ. & vt subsit Roman. Pontif. vt capiti Ecclesiæ catholicæ, quoties igitur quis subtrahit se aut a communione huiusmodi membrorum, aut a subiectione capitis, schismaticus est, vt dixit Caietan. 2.2. quæstion. 39. articul. 1. versicul.

6 In eodem articulo aduerte. † Ex his iam patet excommunicatum, esto ab Ecclesiæ communione separetur, non tamen propriè schismaticum esse, tum quod ipse hoc non intendit, quod necessario postulari supra sensimus, tum quod nec ipsa Ecclesia ob id illum excludit, sed solum a fructibus communionis, atque sic dixit Ioann. Tabien. in verb. schisma. in principio. versicul. Secundo modo, & Mar. Socin. Senior in cit. Rubr. de schisma. numero 9. versicul. Magis large. † Constat etiam ob eandem rationem, nec qui alias mortiferè peccat, & cõtrariu est, schismaticum esse, vt dixit S. Thom. 2.2. quæstio. 39. artic. 1. in respon. ad prim. argument. & sequuntur communiter DD. Innocent. in capitu. de schismaticis, & Mar. Soc. Sen. ibid. numer. 8. versicul. Non licet omne peccatum, & Tabien. in verb. Schism. nu. 1. vers. Primo secundum. Quare, qui mandato Ecclesiæ non obedit ob odium, amorem, inimicitiasve, nec hic schismaticus propriè est. † Constat etiam Apostatam schismaticum non esse, nam apostata discedit omnino ab Ecclesia Christi, & non vult amplius esse de eius Ecclesia, sed ad aliam religionem se transfert, at schismaticus, esto separet se ab vnitate Ecclesiæ, non tamen intendit ad aliam religionem se transferre, sed aut nouam Christi Ecclesiam, aut nouum caput constituere. † Constat itidem

G 2 schisma.

schismaticum non semper hæreticum esse, nam si solum separat se ab obedientia Romani Pontif. vel ab unitate membrorum Ecclesie, modo teneat unitatem fidei, & sic aliud caput non constituat, aliamve ecclesiam, hæreticus non est, ut dixit Caietan. in Sum. in verb. Schisma. Constat deum ex iam dictis, unde schisma dictum sit, & quoduplex sit. Iam quartum, quod nobis præmittendum proposuimus, de quibus scilicet schismaticis hic agatur explicemus.

Pro certo igitur habendum est de utroque genere schismaticorum hic agi, nam de subtrahentibus se ab obedientia Romani Pontif. expressum id habetur in versicul. proposito, de subtrahentibus autem se a communione membrorum Ecclesie, & ab eorum unione, colligitur ex verb. schismaticos, quod habetur in initio. versicul. nam excommunicantur per Bullam schismatici, & qui subtrahunt se ab obedientia Romani Pontif. & schismaticorum duæ sunt species tantum, ut supra probauimus, ergo, ex quo Bulla excommunicauit subtrahentes se ab obedientia Romani Pontif. idque expresse, quæ species una schismaticorum est, concludere necessario debemus sub verbo illo Schismaticos, excommunicare eos tantum, qui ab unitate membrorum Ecclesie se subtrahunt, de hac enim specie

necessario intelligi debet, aut de alia, & de alia, ex quo de ipsa speciatim agitur, intelligi non potest, ergo necessario de hac accipi debet, valet enim argumentum a partium enumeratione, argumen. S. actionum, in Institut. de action. & facit l. cum quidam. ff. de liber. & posthu. Nec repugnat quod speciatim excommunicantur subtrahentes se ab obedientia Romani Pontif. nam fecit hoc, vel quo magis timeatur, argumen. capitul. si aduersus, de hæret. vel quod lapsius contingere hoc potest, atque idcirco magis illud expressit, argumen. capitul. ubi periculum. de elec. lib. 6. & leg. nam ad ea. ff. de leg. His præmissis, rem aggrediamur, quam duabus regulis explicemus.

S V M M A.

- 1 Schismaticus, qui subtrahit se ab obedientia Romani Pontif. quatenus caput est uniuersalis Ecclesia, in excommunicationem incidit, quæ regula declaratur, quousque pateat.
- 2 Schismaticus, qui non obedit Romano Pontif. quisnam sit, qui in excommunicationem non incidit.
- 3 Pape plures ubi sunt, cui adherendum.
- 4 Obedere nolens Romano Pontif. ob aliquod interesse non est schismaticus.

S. Ma-

S Materiam huius verſiculi duabus regulis explicandā nobis propoſuimus, iam ergo rem aggrediamur.

1 Primum igitur, ꝑ vt de ſubtra-
hentibus ſe ad obedientia Roma-
ni Pontif. agamus, in excommu-
nicationem hanc incidunt, qui
ab obedientia Romani Pontif.
tanquam capitis vniuerſalis Ec-
cleſiæ ſe remouent, vt dicitur in
Bulla: Quæ regula declaratur, vt
locum habeat.

Primo, eſto credant vnitatem
Ecceſiæ, quoad vnum Caput,
ideſt eſto credant Ecceſiam vni-
uerſalem vnum caput tantum ha-
bere, & non plura, ita dixit Caiet.
in Summ. in verb. Schiſma verſic.
Et aduerte perſpicaciter, & in
hoc caſu quis hæreticus non eſt;
vitium enim purum ſchiſmatis
hoc eſt, vt ait Caiet. ibid. idem di-
xit 2.2.q. 39. art. 1. prope finem, id
autem apparebit, ubi quis parere
ei nolit, vt capiti vniuerſalis Ec-
cleſiæ. Quare, ſi Episcopuſ re-
nueret parere mandato Roma-
ni Ponti. ob hanc rationem, in ex-
communicationem hanc incide-
ret.

Secundo in excommunicationem hanc incidit is, qui ſeparat
ſe ab obedientia Romani Pontif.
exiſtimans vniuerſalis Ecceſiæ
Caput vnum non eſſe, & ſic vni-
tatem Ecceſiæ, quoad caput tol-
lit, eſto credat ecceſiam in ſe ip-

ſa vnam eſſe, nam hic de commu-
ni DD. ſententia, & hæreticus eſt,
vt teſtatur Caiet. in Sum. in verb.
Schiſma. in eod. verſi. Hoc autem
apparebit, vbi conſtituet ſibi al-
liud caput.

Tertio in excommunicationem hanc incidit non ſolum, qui
verbis declarat ſe remouere ab
obedientia Romani Pont. altero
ex dictis modis, verum etiam,
ubi facto id declarat, utpote con-
gregando concilium generale ſi-
ne licentia Romani Pontif. ita di-
xit Caietan. in Summ. eodem ver-
ſic. Alii autem modo, & 2.2. quæſ.
39. artic. 1. verſicul. Ad tertiam,
ibi, Secundum operis uolunta-
tem.

Postremo excommunicatus
prædictuſ erit, eſto ad unitatem
redeat per pœnitentiam, nam, ni-
ſi abiurauerit Schiſma, & abſolu-
tuſ fuerit, excommunicatuſ per-
manebit, ut habetur in ca. quia. &
ibi notat. Ab. de ele. & facit c. 1. de
Schiſ. & c. cum deſideres. de ſent.
excom. Hi omnes ergo in excom-
municationem hanc Bullæ inci-
dunt, quam pœnam tamen non
nulli euadunt.

2 Nam primo ꝑ in excommunica-
tionem hanc non incidit, qui non
vult adhærere, & obedire Roma.
Pontifici uero, quoniam proba-
biliter, an talis ſit, ignorat: quod
contingere poteſt, ubi duo, plu-
reſue electi ſunt & ignoratur, quiſ
nam canonicè electuſ ſit, tunc e-
3 nim ꝑ nemini adhærendo non pe-

G 3 cat,

cat, atque idcirco in excommunicationem non incidit. argument. cap. nullus, &c. nemo Episcoporum. 11. questio. 3. Immo nemini tunc adhaerendum est, sed expectandum, ut declaretur, quisnam legitimus sit, interim tamen animo paratus esse debet, qui erit legitime electus, ad ei parendum, hic igitur in excommunicatione non incidit, atque sic dixit Caiet. in Summ. eo. versicu. Alio autem modo. si autem tempore dubiorum Pontif. incertitudo veri Pontif. hominem dubium reddat de certo Christi Vicario, dicitur enim ibi, teneatur primò, quod certum est, scilicet, ut quilibet se reputet & habeat, ut vnius Ecclesie Catholice, & ad unum ipsius Caput in cœlo Christum, & dubios Vicarios Christi habeat, ut dubios nullo, ut certo, & indubitato Pontifici inhæreat, quoniam errandi periculo non se tenetur opponere, nec dubia tenetur habere pro certis, immo temerè ageret inhærendo dubio Pontifici tanquam certo. Hæc Caieta. ibi, ex quibus patet hunc non peccare, & ob id in excommunicationem non incidere.

Secundo in excommunicationem hanc non incidit, qui adhæret uni ex pluribus electis, quem probabiliter credit legitime, ac canonice electum, abstrahit se autem ab eo, qui canonice electus, quod tamē ipse probabiliter ignorat, atque sic dixit Gloss. Summ.

24. questio. 1. versicul. Qui uero, & sequitur Abb. in citat. capitul. quia, numero 2. de elect. & in Rubr. de schif. & Alfonsi. de Castr. aduersus hæreses omnes, libr. 1. cap. 9. versic. Schisma quod latine sonat.

4 Tercio in excommunicatione hanc non incidit, ubi tenuit obedire Romano Ponti, nō quod illum pro vero Capite nō habeat, sed uel ratione rei, uel personæ. Rei, ut pote quia iussit, ut rei iudicata pareret, vel restitueret locū, quē occupauit, uel aliquid aliud agat, quorum tamen nullum præstare vult, in hoc enim casu nec in excommunicationem hanc incidit, nec schismaticus est, alioquin uniuersi, qui eius præceptis legibusve non obtemperarent, schismatici, & excommunicati essent, quod absurdum est, atque sic dixit Caietan. 2. 2. questio. 39. articul. 1. versicul. In respon. ad secundum, & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, excommun. 1. numero 14. versic. Secundo, ibi, Multienim. & Iacob. de Graff. libr. 4. decis. cas. conscen. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numer. 40. Idem de eo, qui remouet se ab obedientia Romani Pontif. in temporalibus, ut pote ciues Urbis alius cuius a Romano Ponti. deficiunt, & alteri principi se dedunt, nam non ratione spiritualium deficiunt ab ipso, in quo casu, ut Caput Ecclesie consideratur, & habetur, sed ratione temporalium, etenim Rom.

Rom. Pontif. consideratur & quatenus Rex quidam temporalis est in regno temporali Ecclesiæ, ut a se feruit Nauarr. in Comen. de datis, & promissis pro iustitia, vel gratia obtinendis. not. 17. numer. 29. versicul. Tercio quod resolu posse videtur, & in hoc casu, ut alius princeps habetur, atque sic sensit Caietan. 2. 2. quæstio. 39. artic. 1. versicul. Ad hoc dicitur, ibi, ut caput illis in spiritualibus. His igitur, & huiusmodi aliis modis ratione rei subtrahit se quis ab obedientia Romani Pontif. sine schismatis nota. Ratione vero personæ eodem modo quis se subtrahit, ubi id facit, non quod illud pro Capite Ecclesiæ vero non habeat, sed quoniam illi inensus est, ut D. Alphonsus Piccolominus Montis Martiani, qui Gregorio XIII. non parebat, & ob hanc causam is schismaticus non erat, esto non pareret, atque sic dixit Caietan. ibidem, sicut etiam exules Romandiolæ superioribus annis.

Postremo in excommunicationem non incidit, qui ab obedientia eius Pontif. se abstrahit, qui ea dignitate priuatus est, ut ob hæresim, quod & dubitationem non habet, quoniam tunc Pontifex non est, at de prima specie schismatis satis: ad aliam veniamus.

S V M M A.

- 1 Schismaticus, qui subtrahit se ab unitate Ecclesiæ uniuersalis, ne sit eius membrum, in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, declaratur.
- 2 Elisabeth asserta Regina Angliæ hæretica, & schismatica est.

II.

- 1 **S**. Absoluta prima regula, iam secundam aggrediamur. † Qui ergo subtrahunt se ab unitate Ecclesiæ uniuersalis, ne sint membra eius, quoniam verè schismatici sunt, in excommunicationem etiam incidunt ob verba Bullæ, quæ excommunicat schismaticos.

Secundo incidunt, esto crederent esse vnam Ecclesiam, ut dixit Caietan. in Sum. in verb. Schisma, versicu. Et aduertere, esto igitur nec duas Ecclesias faciant, tamen in excommunicationem incidunt.

Tercio multo magis in excommunicationem hanc incidunt, ubi haberent schisma cum hæresi, ut pote, quia non solum separant se a membris aliis Ecclesiæ, sed etiam credunt non esse vnam Ecclesiam, sed plures, vel vnam credunt esse, sed aliam a Romana, quo casu schismatici huiusmodi hæretici sunt, quandoquidem contra illum articulum fidei veniunt.

G 4 Credo

Credo & vnam sanctam Ecclesiā catholicam, atque sic dixit Caiet. in eodem versic. Id autem & factis, & dictis declarabitur. † Quare Elisabeth asserta Regina Angliæ, quæ modo cum tanta nominis christiani iactura viuit, schismatica est, & hæretica, schismatica, quia separauit se ab unitate Ecclesiæ tam quo ad Caput, quā quo ad membra, hæretica, quoniam aliam Ecclesiā a Romana facit, & se ipsam aliud caput constituit. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidunt. Hæc sunt, quæ de primo hoc capite habuimus, iam ad alterum veniamus.

De excommunicatione, & alia censura latitis contra appellantes ad futurum concilium.
Cap. II.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos cuiuscunque status, gradus, seu conditionis fuerint, Vniuersitates verò, & capitula, quorumcunque nomine nuncupentur, interdiciamus ob ordinationibus, seu mandatis nostris, ac Romanorum Pontif. pro

tempore existentium ad vniuersale futurum conciliū appellantes. Nec non eos, quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.

S V M M A.

- 1 Appellatio a Romano Pont. ad futurū concilium cur prohibita sit.
- 2 Appellatio fit, a minori ad maiorem.
- 3 Papa immediatus Christi Domini Vicarius est.
- 4 Papa Ecclesiæ Caput est constitutus.
- 5 Papa a nemine iudicari potest.
- 6 Concilium an sit supra Papam, magna olim contentio erat.
- 7 Appellatio ne interponatur a Papa ad concilium, quando definitum sit.

IN hoc capite excommunicantur, & censuris afficiuntur appellantes a Papa ad futurum concilium, nec non ipsis fauentes. Diuiditur autem in tres partes, quarum secunda incipit ibi, Vniuersitates uero, tertia ibi. Nec nō eos, sed iam de prima agamus, in qua excommunicantur singulares personæ ad futurum Concilium a Papa appellantes. Verum, quo rem hanc faciliorem reddamus, præmittenda hæc sunt. Primum cur Ecclesia appellationem hanc prohibuerit. Deinde, quando. Postremo Bulla hæc quid noui addat.

Quo-

- 1 Quoad primum igitur ꝑ ſciendum eſt ob id Eccleſiam appellationem hanc prohibuiſſe, quoniam eam permittendo, fateri etiam ſimul videbatur Concilium maius, atque ſuperius eſſe ipſo Roman. Pontif. ꝑ nam appellatio ab inferiore ad ſuperiorem fit, vt habetur in cap. 2. & ibi no. Gloſſ. in verb. Officiali, de conſuetud. libro 6. & ſequuntur ibi Philipp. Franc. in verſicul. Tertio no. & in verſicul. Secundo not. ex Gl. & Gemin. in verſicu. Not. vnum, idem habetur in leg. 1. §. ſi quis in appellatione. ff. de appellat. & vt tradidit Abb. in Rubr. de Appellatione. 2. communis denique DD. ſententia hæc eſt, ſed quia hoc in detrimentum, ac dedecus Romani Pontif. redundabat, ꝑ qui Chriſti Domini Vicarius proximus,
- 4 & immediatus eſt, ꝑ qui ab eodem Eccleſiæ Caput eſt conſtitutus. cap. non decet, diſt. 12. & cap. ſacroſancta. diſtinct. 22. Vnde a Chriſto Domino dictum eſt Petro, tu vocaberis Cephas, quod ſignificat latine idē, quod caput, & eidē dictum eſt: Paſce oues meas,
- 5 ꝑ quam obrem & a nemine iudicari poteſt, capitu. nemo, cum multis ſequen. 9. quaſi. 3. ob eam rem ne Apoſtolicæ Sedis iniuria hæc irrogaretur, & a nemine iudicari poſſe dignoſceretur, cenſuris propoſitis, ac pœnis cautum, ac prohibitum eſt per hanc Bullam, ne ad futurum concilium appellaretur.

- Quoad ſecundum multo antea definitum id eſt, ꝑ nam cum magna eſſet contentio de hoc ob id, quod concilium ſupra Papam eſſe nonnulli exiſtimabant, vt habetur apud Panorm. in ſuis quaſtionibus, in 1. q. dub. 2. & apud Vgonium Episcopum Famaguſtanum in Tractatu de Conciliis, capitul. Appellatio ad concilium a Papa, & apud Caieta. in Tractatu de auctoritate Papæ, & concilij, Cap. 1. cum multis ſeq. Tractat. 1. apud Tabie. in verb. Concilium. numero 14. cum ſequent. & ut reſert Nauarr. in Gloſ. Summ. numer. 32. de pœnit. diſtinct. 5. ubi ait Italos ferē omnes in hac ſententia eſſe, vt Papa ſupra Concilium ſit, ſcholam vero Pariſienſem cum tota Gallia contrarium aſſerere,
- 7 ꝑ ob eam rem Pius Secundus indiſta Congregatione Mantuæ de communi Cardinalium, cunctorum prælatorum, ac diuini, & humani iuris interpretum Curiam Romanam ſequentium, approbatione, prouocationes hæc ad futurum concilium damnauit, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, & interdicti præcepit, ne qua perſona cuiusuis dignitatis, vniuerſiſve quouis colore quaſito appellationes hæc interponeret, & contrafacientes ſtatuit reos etiam eſſe pœnarum læſæ maiestatis, & hæreſis, quibus pœnis eos quoque affici voluit, qui his fauerent, auxiliumve ad id præſtarēt,

vt

ut habetur in sua constitutione, incip. Execrabilis, & pristinis temporibus inauditus, lata Mantuæ 1459. 15. Calend. Februarii Pont. sui anno secundo, quam conformauit, & ampliauit Iulius Secundus per aliam constitutionem latam Romæ 1500. Nono Calend. Iulij. Pont. sui anno Sexto. incip. Suscepti regiminis nos cura sollicitat. Prioris autem constitutionis meminit Caieta. in Summ. in verb. Excommunicatio, capit. 25. & Syluest. in verb. excommunicatio. 7. in fine. & Nauarr. in Commentario de Datis, & promissis. not. 8. prope finem, & not. 26. num. 43. versi. Tertiò quod consulens, & in Man. cap. 27. num. 58. Ex his iam patet, quamobrem Ecclesia id prohibuerit & quando, quæ duo proponenda nobis proposuimus, iam tertium aggrediamur, scilicet quid noui hæc Bulla addat. Quoad hoc igitur constitutiones prædictorum Roman. Pontificum vberiores sunt, ut ex ipsis constat quoad pœnas; Bulla vero hæc restrictior est quoad absolutionem excommunicationis, quandoquidem quoad hoc omnia priuilegia tollit, sicut etiam quoad incurrendum in ipsam, ut suo loco videbimus, cum per ipsas constitutiones reseruetur tantum absolutio Rom. Pont. non autem priuilegiis derogetur. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus.

- S V M M A*
- 1 Appellans ad futurum concilium a Papa, in excommunicationem incidit, quæ regula declaratur, quousque pareat.
 - 2 Supplicare licet Pontifici.
 - 3 Supplicari ei potest, a quo appellari non licet.
 - 4 Appellans a quouis alio, præterquam a Romano Pont. in excommunicationem non incidit.
 - 5 Papa errans admoneri potest.
 - 6 Papa an resisti possit, si iniquam sententiam contra aliquem ferat, in executione.

Premissa causa, quamobrem Ecclesia appellationem a Papa ad futurum concilium prohibuerit, iam, qui contrafaciendò in excommunicationem huius Bullæ incidunt, videamus.

- In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui a Papa ad futurum concilium appellant, ut habetur expressum hoc in initio huius capituli propositi. Quæ excommunicatio omnes afficit, & quocumque, cum ob diuisionem illam omnes, quæ neminem excludit, argumendi Iulianus. ff. de lega. 3. & capi. si Romanorum. dist. 19. cum ob diuisionem illam singulos, nam ex quo singuli in excommunicationem hanc appellantes incidunt, ergo & omnes. Quæ diuio
fin.

singulos, necessario adhibita non est, quoniam dictio illa omnes, singulos complectitur, & quoscunque, & per dictionem illam omnes, non comprehenduntur vniuersitates, quandoquidem ipsæ non excommunicantur, vt habetur in cap. Romana. §. in vniuersitatem. de sentent. excommunic. libro 6. & nos abunde in Tractatu nostro de censuris in Tab. 2. Ad-dita ergo est dictio illa singulos, vel ut apertius, quid altera dictio ne omnes, comprehendatur, dignosceretur, vel ne quis existimaret dictione illa Omnes, comprehendere vniuersitates, vt quidam voluerunt, & existimarunt, sed non recte, cum id sua vi non comprehendat, vt asseruit Quin. Mandos. in Tractatu de Commis. Commis. 2. in verb. omnesque, & in verb. singulos, vbi & alios quam plures idem sentientes refert, idque merito, nam dictio illa, omnes, est signum vniuersale quod adiectum alicui, facit, vt singula eius comprehensa intelligantur, vt docent Logicæ artis Magistri, nō autem est nomen vniuersitatis. Dum igitur Bulla excommunicat omnes, & singulos, copulam illam, Et, pro idest, interpretabimur, hoc enim quoque aliquando significat, vt habetur in Instit. de tut. §. 1. ibi, Est autem tutela ius, ac potestas, nam dictio illa, Ac, pro idest, ponitur, vt ibi no.

Secundo excommunicatio hæc afficit appellantes cuiuscunque

status sint, scilicet vel clerici, vel laici, nam ex quo excommunicat singulos cuiuscunque status hæc Bulla, vt habetur ibi, singulos cuiuscunque status, status hominū bipartitus est, nam alii sunt laici, alij sunt Ecclesiasticæ personæ, vt habetur in cap. duo sunt gene. 1. 2. q. 1. ergo omnes comprehendit, atque sic habetur in Bulla Pij 1. & Iulij 11.

Tertiò afficit homines, cuiuscunque gradus sint, ob uerbum illud Gradus, nam, cum excommunicantur tam laici, quam Ecclesiasticæ personæ, vt proxime probauimus, in vtroque horum diuersi gradus sunt, in Ecclesiasticis enim personis post Romanum Pontif. quem in his semper excipio, in Ecclesia, inquam, diuersi gradus sunt, tam ratione dignitatis, quā ordinis, & religionis, sunt enim Cardinales, sunt Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Archipresbyteri, presbyteri, & alij clerici inferiores: in religionibus quoque variij gradus. In laicis quoque tantundem, adest enim Imperator, adsunt Reges, Duces, Marchiones, Comites, iudices, & alij in dignitate positi, itē & priuata personæ, hi omnes ergo appellantes a Romano Pontif. ad futurum concilium in excommunicationem hanc incidunt, ex quo excommunicantur omnes, cuiuscunque gradus sint, atque sic habetur in cit. Bullis Pij Secundi, & Iulij Secundi.

Quar-

Quarto in excommunicationem incidunt, vel viri, mulieresve sint, vel liberi, vel serui, ex quo enim Bulla excommunicat omnes cuiuscunque conditionis, ut habetur in ipsa ibi, seu conditionis, conditio vero hominum sic huiusmodi, ut partim liberi, partim serui, ut habetur in Institut. de iur. pers. partim viri, partim mulieres sint, ut per se patet, iure omnes hanc Bullam offendentes in excommunicationem hanc incidunt, ut habetur in capitu. mulieres, & in c. de monialibus, & in c. relatum. de sen. excom. ergo idem & hic, non enim ratio alia contrarium suadet, & pertinent hic, quæ dixit Mandoss. in ead. commiss. in verb. Omnes, in vers. vnde vel personæ.

Quinto in excommunicationem hanc incidunt, vel ab ordinationibus, vel a mandatis appelleretur, ut habetur in Bulla, & ob id siue a generalibus, siue a specialibus appelleretur, atque idcirco ab eius sententijs, admonitionibus, censuris, & pœnis, tum quod & hæc ordinationes, ac mandata sunt, & eadem ratio in omnibus his viget, ut per se patet, ergo & eadem dispositio vigere debet. argumen. capitu. cum dilecta, de cōfirmat. vtil. vel inutil. & leg. illud. ff. ad leg. Aquil. tum quod expressa hæc habentur in citat. Bullis Pij Secundi, & Iulij Secundi. Quæ diximus autem, locum habent etiam, si quis ad Concilium præ-

sens appellet, quicquid dixerit Jacob. de Graff. libr. 4. decis. cas. conse. in explicatione Bullæ Coenæ Domini. numer. 46. tum quod ratio prohibitionis, & hic viget, ergo & dispositio. argumen. leg. illud. ff. ad leg. Aquil. & eorum quæ dixit Guid. Papæ decis. 373. tum quod idcirco ad futurum concilium appellantem excommunicauit Bulla, quoniam raro contingit concilium hoc congregatum esse, ubi quis appellat, sed non ob id excluditur, quin appellans ad concilium iam congregatum in excommunicationem hanc incidat. argument. l. vnic. iun. & Gloss. sponsam. C. de rapt. virg. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidunt, iam eos, qui pœnam hanc euadunt, explicemus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, ¶ qui contra ordinationes Romani Pontif. præces eidem offert, idest supplicat, ut vulgo dicitur, ut exempli gratia, Romanus Pontif. ad tremes quem damnavit, is ergo cōdemnatus poterit Romano Pont. supplicare, quo eam pœnam sibi remittat, nam ad ¶ omnes præces offerre possumus & supplicare, 2 quibus appellare non licet, ut habetur in le. si quis aduersus, & ibi not. Ias. num. 1. C. de præc. imper. off. & ut dixit de Papa, Stephanus Anfrer. ad decis. Capell. Tholosa. dec. 479. ver. Secundo capitu. supplicatio. Idque iure merito, nam per

per supplicationem hanc non adi-
tur alius superior iudex, sed idē,
vt citati auctores in ijsdem locis
inquiunt, & ob id non fit iniuria
Apostolicæ sedi, quæ per appella-
tionem fieret.

- 4 Secundo loco in excommuni-
cationem hanc non incidit, vbi
appellat quis ab aliis iudicibus
inferioribus Apostolicæ sedis,
vel sint legati è latere, nam solum
Bulla loquitur de appellat. a Ro-
mano Pontif. ergo secus de aliis.
argumen. capitu. non ne. de præ-
sumpt. & l. cum prætor. ff. de iudi.
Quamobrem nec appellans a col-
legio Cardinalium sede vacante,
in excommunicationem incidet,
atque sic sensit Iacob. de Grassi
bro 4. deci. cas. conse. in expositio-
ne Bullæ Cœnæ Domini. nume-
ro 44.

Tertio in excommunicationē
hanc non incidit, qui appellat a
sententiis, & ordinationibus Im-
peratoris, vel Regum, & aliorum
inferiorum iudicum, tum quod
cessant rationes in his, quæ prohi-
bent appellationem a Romano
Pontif. argumen. capitul. 2. de re
iud. libro 6. tum quod nec de his
Bulla loquitur, ergo nec nos lo-
qui debemus. argumen. l. de pre-
tio. ff. de publ. in rem act. etenim li-
mitata causa limitatum producit
effectum. arg. l. in agris. ff. de acq.
rer. do.

- 5 Quarto in excommunicatio-
nem hanc non incidit, si ipsum
errantem in aliqua re quis admo-

neat, nam etsi, vt Papa in iis, quæ
fidei sunt, errare non potest, vt cō-
munis Theologorum schola do-
cet, si tamen, vt singularis perso-
na erraret, admoneri potest, vt dixit
Syl. in verb. Concilium. numer. 8.
vers. Quinto.

- 6 Quinto in excommunicatio-
nem hanc non incidit, qui iniquā
sententiam a Roman. Pontif. ha-
buit, si in eā executioni resistit. Si
ergo regno iniuste quem priuet,
quod se, suaque tueri licet, cap. di-
lecto. de sent. excom. li. 6. & clem.
pastoralis. de re iud. resisti ei pote-
rit.

Postremo in excommunicatio-
nem non incidit, qui iniuste re ali-
qua priuatus tantundem ipsi si-
ne scandalo adimit: sed de priori
huius Capituli parte hactenus, ad
alteram veniamus. Si illud addi-
derimus appellantem ad conciliū
provinciale, non incidere in ex-
communicationem, quoniā Bul-
la de cōcilio vniuersali loquitur,
atque sic dixit Iacob. de Grassi ibi-
dem num. 45. repugnat tamen ra-
tio, immo maior, quam in priori
casu, ex quo Romanum Ponti. in-
feriorem provinciali Synodo fa-
cit, quæ est inferior generali. Qua-
re contrariam opinionem verio-
rem sentio, & ob rationem reddi-
tam a nobis in alio casu in capite

Vers.

Verf. Vniuerſitates verò,
Collegia, & Capitula,
quocunque nomine nun-
cupentur, interdici-
mus ab ordinationibus, ſeu
mandatis appellantes.

S. V. M. M. A.

- 1 Collegium quid ſit.
- 2 Vniuerſitas interdici, non excommu-
nicari poteſt, & quamobrem.

IN hac poſtrema parte huius
capitis interdiciuntur vniuerſi-
tates quæ ab ordinationibus, ſeu
mandatis Roman. Pontif. ad futu-
rum concilium appellant, ut ha-
betur in verſicu. propoſito, quod
& per Bullam Pij Secundi, & Iu-
lij Secundi factum eſt, quas & ſu-
pra meminimus. Verum, quo rei
huius cognitionem uberio-rem ha-
beamus, præmittenda duo ſunt,
Primum Collegia, & capitula, ſeu
vniuerſitates quid ſint. Poſtremo
cur vniuerſitates interdiciantur
per Bullam, non autem excom-
municentur, ſicut ſingulares per-
ſonæ, de quibus antea egimus.

- 1 Quoad primum igitur Colle-
gium, ſeu Capitulum, vel vniuer-
ſitas nil aliud eſt, quam corpus
quoddam fictum ex pluribus ho-
minibus conſtans uno nomine cō-
prehenſum, ut colligitur ex l. rerū
miſtura. §. tertium. ff. de uſucap.

& huiusmodi vniuerſitates mo-
do dicuntur Collegia, ut Colle-
gium doctōrum, modo Capitula,
ut Capitulum canonicōrum eccle-
ſiæ Cathedralis, de quibus ha-
betur in tit. de ijs, quæ ſiunt a maio-
r. part. capi. modo Communitates,
& Parlamenta, quæ ſunt conſilia
ciuitatum, ut habetur etiā in Bul-
la Iulij Secundi, quam ſupra me-
minimus.

- 2 Quoad alterum autem ob eam
rem Collegia, & vniuerſitates hu-
iusmodi interdici ſubiectæ, non
excommunicatæ ſunt, quoniam
ordinario iure vniuerſitas excom-
municari non poteſt, ut habetur
in cap. Romana. §. in vniuerſitatē.
de ſentent. excommuni. lib. 6. & ut
nos id pluribus probauimus in
Tractatu noſtro de cenſuris, cap.
26. Tab. 2. Quamobrem autem id
factum ſit, ea ratio eſt, quoniam,
cum excommunicatio omnium
pœnarum, quas inurit Eccleſia,
grauiffima ſit, ut habetur in capi.
corripiantur. 24. queſt. 3. & nos id
probauimus in ead. Tab. 2. capi.
ultimo. §. ultimo. nu. 8. & ſub vni-
uerſitatē comprehendantur di-
uerſi generis homines, & quod a
maiori parte ſit, ab omnibus fa-
ctum eſſe cenſeatur, argume. tot.
tit. de ijs, quæ ſiunt a maio. par. c.
contingeret ſæpius innocētes, qui
neque conſilium ad id dederunt,
neque conſenſum præſtiterunt, &
ob id innocētes ſunt, grauiffi-
ma hæc pœna puniri, ut habetur
in cit. cap. Romana. §. in vniuerſi-
tatem,

tatem, ne igitur in tantam penam quis innocens incideret alterius culpa, ob eam rem factum est, ut uniuersitates non excommunicentur, & ne impunes abeant, altera leuiori pœna interdictio scilicet subiiciantur. Quid autem interdum hoc operetur in uniuersitate, abū de nos id egimus in Tractatu nostro de Censuris, capitul. 12. Tabul. 5. His ita præmissis, iam regulam, ut moris nostri est, ponamus.

1. *Uniuersitas in interdictum incidit appellans a Romano Pontif. ad futurum Concilium, quod interdictum, quousque pateat, etiam declaratur.*
2. *Uniuersitati appellans ad futurum concilium a Papa quando in interdictum non incidat.*
3. *Uniuersitas appellanti ad futurum concilium a Papa fauorem præbēs in quam penam incidat.*

§. Collegium, seu uniuersitas quid esset uidimus, iam quādo in hoc casu Bullam offendens in interdictum incidat, uideamus. Uniuersitas igitur in interdictum incidit, quæ a Romano Pontif. ad futurum concilium appellat, ut habetur id expressum in Bulla. Quæ regula locum habet, uel uniuersitas laicorum, uel clericorum sit, Bulla enim simpliciter,

& generaliter loquitur, ergo simpliciter, & generaliter intelligi debet. argu. h. i. §. & generaliter. ff. de legat. præstan. & l. de pretio. ff. de publi. rem. a.

Item locum habet, quocūque nomine nuncupetur, scilicet uel Collegium, uel Capitulum, uel Consilium, uel Parlamentum, uel Communitas, ob uersic. Quocumque nomine nuncupentur, id quæ merito, nam (modo uniuersitates sint) nihil intèrest, uoluit enim Bulla uniuersitates interdictio subiicere, ut ex dictis patet, & ex citata Bullis Pij Secundi, & Iulij Secundi.

Tertio locum habet interdictum hoc, esto singuli omnes de uniuersitate non cōsenferint, sed maior tantum pars, nam nihilominus uniuersitas interdictio subiecta erit, quandoquidem, quod sita maiori parte uniuersitatis, ab omnibus factum esse censetur, ut habetur in l. quod maior, ff. ad municip. de incol. & in tit. de ijs quæ fiunt a maior. par. capitu. Quare, esto innocentes aliqui sint, interdictio tamen subiecta uniuersitas erit.

2. In hoc tamen interdictum uniuersitas non incidet, ubi a maiori parte uniuersitatis appellatū nō fuerit, nam tunc ab uniuersitate id factum non dicitur, ut habetur in eo. tit. de ijs, quæ fiunt a maior. part. cap.

Item in interdictum non incidit, ubi legitimè congregata non

non est, nam nec tunc, quod fit, ab vniuersitate factum id dicitur, quæ autem necessario requiruntur, quo ab vniuersitate facta legitimè dicantur, posuimus in Tractatu nostro de Censuris. cap. 6. §. 1. Tab. 1. Atqui, an singuli, qui auctores fuerunt, vt appellaretur, interdicti nihilominus erunt? Ego cenfeo hos excommunicatos esse, nam, ex quo ab vniuersitate appellatio facta dici non potest, a singulis facta esse dici necesse est, valet enim argumentum a partiū enumeratione. argumen. §. actio- num. in Instit. de action. at singuli sic appellantes, id est singulares personæ ratione hac appellantes in excommunicationem incidunt, vt supra vidimus, ergo & hi quoque in excommunicationem incidunt. argument. l. illud. ff. ad leg. Aquil.

Postremo in interdictum hoc vniuersitas non incidit in casibus in antecedenti parte propositis, vtpote vbi supplicaret, nam id fieri posse antea conclusimus.

3 At quid si vniuersitas non appellet, sed appellanti fauorem, auxiliumve præstet, an in interdictum hoc incidet? Hoc enim Bulla non dicit. Ego tamen cenfeo & in hoc casu in interdictum ipsam incidere, nam vna pars legis aliā declarat, & antecedentia consequentia. argument. l. si seruus plurium. §. fin. de legat. 1. at supra singulares personæ auxilium, fauoremve præstantes in excommuni-

cationem incidunt, vt supra vidimus, ergo & vniuersitas interdictio subiacebit. Præterea hoc tacite habetur in Bulla Pii Secundi, nā, vt ibi ait, qui scienter consilium, auxilium, fauoremve talibus dederint, pari pœna plestantur. Ad id id in sequenti versiculo haberi. Hæc ibi, si ergo vult ibi Bulla, vt qui auxilium, fauoremve præstiterint, pari pœna puniantur, sicut appellantes: ipsi appellantes, si singulares personæ sint, in excommunicationem incidunt, si vniuersitates in interdictum, ergo ex his patet & hic in interdictum vniuersitatem incidere. Accedit postremo & mens Romani Pontif. & fauor Apostolicæ sedis, ex quibus omnibus & in hoc casu vniuersitates in interdictum hoc incidere concludo, sed de hac parte hæcenus: iam ad postremam veniamus.

Verf. Nec non eos, quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.

2 Fauorem, auxiliumve præstans appellanti ad futurum concilium, in excommunicationem incidit, quæ regula etiā declaratur.

Hic excommunicatur etiam, qui auxilium, vel fauorem præ-

præstiterunt, quo ad futurum concilium a Romano Pontif. appellatur, quam rem ut dilucidiorē habeamus, tria præmittenda sunt. Primum quis auxilium præbere dicatur. Alterum quis fauorem præstare. Tertium, an hæc præstas statim in excommunicationem incidat, an post appellationem secutam.

Quoad primam questionem igitur auxilium præstare is dicitur, qui aut re, aut verbis opem ei fert. Re præstando ei pecuniam, quo satisfaciat consiliariis, aduocatis, tabellionibus, & huiusmodi, quorum opera ad appellationem hanc faciendam vitur, item tabellio, qui scribit hanc appellationem. Verbis, qui ei consiliū dat, quomodo formanda sit appellatio, intra quod tempus sit interponenda, & eam licite fieri posse. Item, qui ei, ut testis interest. Quare ob id aduocati, tabelliones, testesque qui ad actionem hanc suas operas præstant, auxilium præstare dicuntur, ut habetur in Bullis Pii Secundi, & Iulii Secundi iam citatis in prima parte huius capituli.

Quoad secundam, fauorem præstare quis dicitur, qui ratione alia hos appellantes adiuvat, utpote ipsos apud se habendo, associando, ne quis eos offendat, litteris apud alios eos commendando, & id generis, ut alibi etiam supra diximus.

Quoad tertiam, breuiter con-

cludendum est in excommunicationem hanc non incidere, nisi appellatio secuta sit, ob verbum illud, Appellatū fuerit, quod præteritum perfectum cum sit, rem perfectam significat. argumen. eorum, quæ dixit Glo. in capitu. quicunque. §. 1. in verb. Innodetur. de hæret. lib. 6. Quamuis per Bullam Iulii Secundi comprehendatur etiam, qui solum id fieri licere consuluerit, & sic esto appellatio secuta, non est, quod etiam not. Caieta. in Summ. in verb. Excommunicatio. capit. 25. & Martinus Alfons. de Viualdo in Candelab. in 2. p. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. cas. 2. num. 19. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidunt ii, quorum auxilio, vel fauore a Romano Pontif. ad concilium futurum appellatū fuerit, ut habetur in versicul. proposito. Quæ excommunicatio afficit vel re, vel verbis hæc præstet, nam Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.

Secundo excommunicatio hæc afficit non solum, qui hæc præstant in ipsa appellatione, ut potest si eam scribant, si ut testes interfint, verum etiam etsi antea ad id opem tulerunt, nam & ob eam rem Aduocatos, tabelliones, testes comprehendi proxime diximus.

H Po-

Postremo vel per se, vel per alios id agant, & hoc ob eadem rationem, quoniam Bulla nō distinguit.

Excipiuntur tamen nonnulli, qui pœnam hanc euadunt, nam primo qui consulit, vt appellaretur, in excommunicationem tamen hanc non incidit, si appellatum non sit, quandoquidem Bulla hæc perfectum postulat, vt prædiximus, ob verbū illud appellatum fuerit, atque sic dixit Nauar. in Man. capitu. 27. numer. 58. versu. Tertia, & Iacob. de Grass. lib. 4. decis. cas. cons. in expositione Bullæ Cœnæ Domini, capitul. 2. numer. 47. quamuis incidat in excommunicationem Bullæ Iulii Secundi, & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, capitulo 10. numero quinto.

Secundo in excommunicationem hanc non incidit, qui probabiliter hæc ignorans fecit, vt pote rusticus testis adhibitus est ad appellationem interponendam, vel associatus est eum, qui ibat ad appellandum, etenim ignorantia huiusmodi probabilis excusat argumen. capi. Apostolicæ. de cler. excomm. min. & capit. fin. de consuet. lib. 6. Præterea hoc probatur per Bullam Pii Secundi, vbi excommunicantur, qui scienter hæc fecerint, ergo secus, si ignoranter, atque idcirco, & in casu nostro idem dicendum, vna enim lex aliam declarat, & vetustior recentem. argumen. leg. nō est nouum,

cum duabus seq. ff. de leg. Sed de hoc Capite satis, ad aliud veniamus.

De excommunicatione lata contra Piratas, eorumque Fautores.

Cap. III.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Cursarios, ac latrones Maritimos, discurrētes Mare nostrum, præcipue à Monte Argentario vsque ad Terracina; Ac omnes eorum fautores, receptatores, Defensores.

S. V. M. M. A.

Pirata quinam sint, & unde dicti.

IN hoc capite excommunicantur Pirata, eorumque fautores. Diuiditur autem in duas partes, quarum secunda incipit ibi, Ac omnes eorum fautores. De prima igitur agamus, quam vt dilucidiorē habeamus, duo præmittenda sunt. Primum quinam Pirata, Cursarii, ac latrunculi maritimi sint. Deinde, an iure antiquo punirentur.

Quoad primum igitur sciendum

dum est Piratas eos esse, qui in mari rapinam exercent spoliando, capiendove eos, qui negociandi causa, aliisve honestis causis nauigant, vt probatur per Bullā nostram, iunct. capitul. excommunicationi. de rapt. nam in eo cap. agitur de Piratis, vt D.D. ibi interpretantur, & hos esse ibi ait S. Syno. qui christianos pro negociatione, vel aliis honestis causis nauigio vectos aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt, ergo Piratæ hi sunt, quos diximus. Dicos autem Piratas alii inquirunt a Sparta latrone, qui primus Mare infestauit, alii quod per mare semper permeant, ducto nomine a verbo græco *πῆρα*, quod significat Transeo, alii vero a nomine græco *πῆρα*, quod significat dolum, & fraudem, seu damnum, ac propterea, qui in Mare damnum dant, hos Piratas dixerunt, vt habetur in Lexicō Græco in verb. *πῆρα*, & in verb. *πῆρα τὰ* quoquomodo tamen sit, illud certum est, omnia nomina hæc illis convenire, & ad summam eos esse, qui in Mari latrocinia, ac rapinas exercent, & quoniā hæc agendo ratib. huc, illucq. cursitant, ob eam rem nostrati lingua Cursarii dicti sunt, & latina Latrunculi, quoniam latrocinia exercent, pro iisdem igitur accipiuntur in hac Bulla Piratæ, Cursarii, & Latrunculi, vt sensit etiam Caiet. in Sum. in verb. Excommunicatio. cap. 18. ibi, vnum genus persona-

rum nominatur diuersis nominibus, & de quæstione hac primā satis.

Quoad alteram quæstionem an iure antiquo id prohibitum esset, concludendum est & iure antiquo id speciatim prohibitum fuisse, vt habetur in capitul. excommunicationi, de rapt. Excommunicationi subdantur, dicitur enim ibi, qui Romanos, aut alios Christianos pro negociatione, vel aliis honestis causis nauigio vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt. Hæc ibi, ex quibus patet id, quod diximus, scilicet prohibitum fuisse, ne quis Christianos nauigantes caperent, aut spoliaret. Differt autem dispositio eius cap. excommunicationi, a Bullæ nostræ dispositione in tribus. Nam ibi excommunicatio comminatoria fertur, iubetur enim, ut excommunicentur Latrones huiusmodi, dum dicitur. Excommunicationi subdantur, hic vero ipso iure sunt excommunicati. Item excommunicantur, qui capiunt ac spoliant nauigantes, hic vero, qui piraticam exercent, esto neminem capiant. Postremo ibi, vt excommunicationi subdantur, iubetur, in quocunque mari latrocinia faciant, hic vero, qui in mari Ecclesiæ hæc exercent. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus. *opra mital, amar, 201, 1011*
ost, etia requirere qd. distind
ellogl, mteqto mzmam mubh
iamunoxe illud mca, mmanca

S P M M A.

- 1 Piratæ, seu Cursarij, & Latrunculi maritimi discurrentes mare Ecclesiæ in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, etiam declaratur.
- 2 Piratæ, qui per multos annos piraticam exercuerunt, an in excommunicationes plures inciderint.

L

S Præmissis quinam Piratæ sint, iam, quando in excommunicationem hanc incidunt, videamus. ¶ In excommunicationem hanc igitur incidunt Piratæ, seu Cursarii, seu Latrunculi maritimi, discurrentes mare Ecclesiæ, præsertim a Monte Argentario usque ad Terracinam, ut habetur in Bulla.

Quæ excommunicatio afficit quoscunque, qui Piraticam exercent, siue laici, siue Ecclesiastici, siue personæ publicæ, siue privatæ, siue serui, siue liberi, siue viri, siue mulieres, nam excommunicantur omnes Piratæ, ergo cuiuscunque gradus, ac conditionis sint, comprehenduntur. arg. ca. si Romanorum, dist. 19. & leg. Iulianus. ff. de leg. 3.

Item excommunicatio hæc afficit hos Piratas, statim atque discurrere ceperint per mare, esto adhuc neminem ceperint, spoliaverintve, nam Bulla excommuni-

cat Piratas discurrentes Mare Ecclesiæ, ut habetur in verbis, & non considerat, an adhuc damnum dederint, sed simpliciter dicit, Excommunicamus Piratas discurrentes, sat igitur est, ut eo animo mare ingrediantur, parati latrocinia facere oblata occasione, puniuntur igitur affectus, esto non sequatur effectus. Nec repugnat, quod ait Alfons. de Viualdo in Candelibro. 2. par. in explanatione Bullæ Ccenæ Domini, cas. 3. numer. 10. ubi ait, in excommunicationem hos non incidere, nisi cum effectu depredatio sequatur, nam Bulla, quam ibi interpretatur, est Sisti Quinti in qua erant præter verbum discurrentes, alia, scilicet Capiendo, & cætera & sic illud Discurrentes, determinabatur per sequentia, quæ hic non ad sunt, & eadem ratione respondetur ad Rebuff. eodem artic. in versu. Et illos, & ad Caieta. in Sum. in verb. Excommunicatio, capit. 18.

Atqui an piratæ huiusmodi, si per multos annos piraticam exercuerint, in excommunicationem unam, pluresve inciderint? Ego censeo sic distinguendum. Aut hi omittunt eam artem, & nolunt amplius eam exercere, & in hoc casu una tantum excommunicatione constrikti sunt, ea scilicet, qua in initio constrikti fuerunt, ubi eam artem exercere ceperunt, nam per Bullam hanc, statim atque hanc artem inci-

incipiunt, excommunicantur, vt dixi. Aut deinceps mutata voluntate ad eam redeunt, & in hoc casu in aliam excommunicationem incidunt, sicut in nouum peccatū is incidit, qui posteaquam eum pœnituit homicidii, quod committere volebat, iterum animum inducit, vt illud committat. Aut ex quo eam artem exercere ceperunt, eam nunquam dimiserunt, sed aut actū, aut habitu animum semper ad exercendam eam habuerunt, & in hoc casu vna excommunicatione tantum ligati sunt, ea scilicet, qua sunt constricti, vbi eam artem exercere ceperunt, esto deinceps plures spoliauerint, ac ceperint, quandoquidem Bulla excommunicat hos piratas per mare Ecclesie discurrentes, non autem quoties capiunt, sic enim & hæreticus in excommunicationem vnā incidit, statim atque hæresim animo conceptam ratione quāpiam expressit, & in nouā excommunicationem toties non incidit, quoties operatur secundū illam hæresim, sicut si hæresis eum pœniteat, illamque abiuret, nam, si deinceps in eam hæresim incidat, excommunicatione iterum obligatur, & dicitur relapsus. argumen. capit. super eo, & capitul. accusatus. §. ille quoque. de hære. lib. 6.

Tertio excommunicatio hæc afficit hos piratas, esto animum inducant spoliare homines alicuius rationis tantum, nam sat est,

vt piraticam exercent, vel vnius gentis enim deinceps, vel omnium homines expoliare, capere sibi proponant, nihil interest, quæ differunt enim secundum plus, & minus, diuersam speciem non faciunt, præterea non distinguit Bulla, contra quos Piraticam exercent, ergo nec nos distinguere debemus. argumen. de pretio. ff. de publ. in rem act. iure igitur, & hi pœnam hanc non euadent, atque sic sensit Angel. in verb. Excommunicatio. 5. ca. 18. ibi. Quod nota, & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini Excomm. 2. num. 3. versicul. Tertio, ibi. Ego puto, & Nauarr. in Man. ca. 27. num. 59. versicu. Quarta contra Syluest. in verb. Excommunicatio. 7. num. 55. cum seq. versicu. Vigesima, ibi vnde tria, & contra Rebuff. in Prax. benef. in expositione Bullæ Cœnæ Domini, not. 1.

Quarto excommunicatio hæc afficit hos piratas vel magna hominum manu id faciant.

Postremo in excommunicationem hanc incidunt discurrentes per mare prædictum, esto alias Romano Pont. subiecti non sint, nam ratione delicti subiecti sunt. arg. capit. dilecti. de for. compet. & capi. si. de constit. lib. 6. Sed iam qui pœnam hanc euadant, explicemus.

S. V. M. M. A.

I Spoliantes eos, qui per mare eunt, quando in excommunicationem non incidunt.

II.

S Qui in excommunicationem hanc incidunt, vidimus, iam qui eam evadunt; videamus. I Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui discurrunt mare causa negotiandi; alteriusve rei huiusmodi gerendæ, & oblatam navim expoliant, nam quod hi proprie Piratæ non sunt, ex quo Piraticæ non exercent ex professo, ob eam rem in excommunicationem hanc non incidunt; etenim verba Bullæ eis non conveniunt, ergo nec dispositio. argum. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. atque sic sensit Sylvestr. in verb. Excommunicatio. 7. numer. 35. cum sequent. versicul. Vigesima, ibi. Unde tria faciunt piratam, in secundo requisito, quem sequitur Rebuff. eod. versic. secundum, & Tolet. eodem vbi supra, & communiter receptum hoc testatur Navarr. in Man. capitu. 27. num. 59. versicul. Secunda. Quare exules quidam superiorum temporum, qui mare ingressi, ut fugerent, navim quandam mercibus onustam nauci expoliarunt, in excommunicationem hanc non inciderunt.

Secundo in excommunicationem hanc non incidunt, qui mare percurrunt, ut capiant, spoliarentve publicos hostes, & præsertim Christiani nominis hostes, nam Bulla hæc ad Christianorum favorem facta est, ergo non pro ijs, qui eorum hostes sunt. Quare, qui Turcas capiunt, spoliarentve, in excommunicationem hanc non incidunt, esto ob id artem hanc exercent, sicut equites Melitæni, & equites S. Stephani de Florentia, etenim & in cita. capitul. excommunicationi de rapt. iubetur solum, ut excommunicationi subiciantur, qui Romanos, aut alios Christianos capiunt, spoliarentve, ergo secus si alios. argum. capitul. non ne, de præsumpt. & leg. cum prætor. ff. de iudic. Item poenam hanc evadunt, qui mare percurrunt, quo illud expurgent his piratis, quod Pompeo Magno felicissime contigit, qui intra tres menses mare huiusmodi piratarum plenum expurgavit, atque sic sensit Mar. Socin. sen. in cita. cap. excommunicationi, numero 4. versicul. Sed quæro, quia textus dicit, ibi. Sed dic, quod textus noster, vel Christiani autem, vel alterius generis piratæ hi sunt, nihil interest. Tertio in excommunicationem hanc non incidunt, qui mare percurrunt, quo eos capiant, vel expolient, qui ad Turcas, hostesve alios Christiani nominis arma, & alia id generis exportant, nam hi non modo a lege non puniuntur.

niuntur, sed potius præmio affi-
ciuntur, quandoquidem Ecclesia
statuit, vt qui hos capiunt, seruos
suos faciant, vt habetur in ca. ita
quorundam, de iudæ. In excom-
municationem etiam non inci-
dunt ob eandem rationem, qui
mare percurrunt, quo hæreticos,
schismaticos, apostatas, exulesve
reipublicæ hostes capiant. Non
denique in excommunicationem
incidunt, vbi bellum etiam iniu-
stum esset inter duos Principes,
& milites vnus mare percurre-
rent, quo alterum expoliarent, nā
sic dixit Ang. in verb. Excommu-
nicatio. 5. capitu. 18. ibi. Nisi ha-
beat bellum, & Syluestr. in verb.
Excommunicatio. 7. numero 56.
versicul. unde tria faciunt pira-
tam, & Armill. in verb. Excommu-
nicatio. 13. & Martinus Alfons.
de Viuald. in eo. cal. 3. numer. 23.
& Rebuff. eodem versu. Tertium,
& Tolet. in Bulla Cœnæ Domini,
excommun. 2. numer. 2. & Nauar.
in Man. capitu. 27. num. 59. versu-
cul. Secunda, idque merito, nām
non ex professo id agunt, sed cau-
sa belli, & sic cessat ratio Bullæ, er-
go & dispositio cessare debet. ar-
gument. l. pen. §. pen. ff. de iur. &
fa. & ignor. Postremo ratione bel-
li id facit, quod licet, iuxta illud,
virtus, an dolus in hoste requi-
rat? in omnibus igitur his casibus
excommunicationem hanc quis
euadit.

Tertio in excommunicatione
non incidunt, qui aliena maria,

& non Ecclesiæ ob hanc rationem
percurrunt, nām actus agentis nō
operatur præter eius intentionem,
arg. l. non omnis. ff. si cer. pe. & c.
cum voluntate, de senten. excom.
& Bulla excommunicat solum di-
scurrentes mare ecclesiæ, vt in ip-
sa habetur, ibi. Discurretes mare
nostrum, præcipue a Monte Argē-
tino, vsque ad Terracinam, ergo
secus si aliena maria percurrant,
valet enim argumentum a contra-
rio sensu. argument. l. 1. ff. de off.
eius, satis enim habuit Romanus
Pont. sua maria tuta habere, cum
aliena a suis dominis tuta haberi
possint. Quare, qui percurrunt
mare Venetorum, item, & omnia
Indorum maria, & ad summam
modo ecclesiæ maria non percur-
rant, in excommunicationem hanc
non incident. Excommunicari ta-
men poterunt beneficio eius. cap.
excommunicationi. de rapt. in
Bulla tamen Pauli Tertii, quam
interpretatur Rebuff. in sua Prax.
benet. & in Bulla Gregorii xi i. l.
quam interpretatur Nauarr. in
Man. capitu. 27. numer. 59. piratæ
excommunicantur quodcumque
mare transcurrant, & fortasse
secundum eas hanc interpreta-
bimur.

Quarto in excommunicatio-
nem non incidunt, qui flumina
transcurrunt, nām Bulla de tran-
scurrentibus mare tantum loqui-
tur, ergo non de transcurrenti-
bus flumina, tum quod flumen
mare non est, ut probatur in §.

H 4 &

& quidem naturali iure, & §. flumina, in Institut. de rer. diuis. tum quod inclusio unius, alterius exclusio est. capitul. nonne. de præsumpt. & l. cum prætor. ff. de iudi. atque sic sensit Host. quem refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in cit. capitu. excommunicationi. num. 4. versicu. Secundo quæro, de rapnam ibi, ait eum canonem locum non habere in illis, qui navigant in aqua dulci, & sic in fluminib. hæc enim aquam dulcem habet, non autem maria, quandoquidē amaram eam habent, vnde nomen etiam sibi vendicarunt, nam mare ab amaritudine dictum opinantur, ex quo igitur canō ille locum non habet in fluminibus, & ibi de hac eadem materia agitur, ergo nec Bulla hæc locum habebit. Idque merito, nam lex ad ea se accomodat, & ijs prospicit, quæ sæpius accidunt. argument. l. nam ad ea. ff. de le. at sæpius contingit piratas in mari naues expoliare, & captiuos facere, ergo non in fluminibus locum habebit, in quibus raro, vel nunquam hæc accidunt, sed in mari ubi hoc sæpius contingit. argumen. capit. vbi periculum. de elect. libr. 6. & l. aut facta. ff. de pœn. Quare qui in Tiberi prope Romam, & in ditione Ecclesię naues expoliauerit, captiuosve fecerit, in excommunicationem hanc non incidet, cum flumen sit, & non mare. Excipio tamen, vbi persequendo in mari piratæ aliquos in flumine ipsos

consecuti sint, & cœperint, initium enim hic spectatur, atque sic asseruit Tolet. eodem numero tertio versicul. Vnde quamuis piratæ.

Postremo in excommunicationem hanc non incidunt latrones, qui in terris agunt hæc, nam Bulla excōmunicat maritimos latrones, non autem terrestres, vt habetur in Bulla, ex quo igitur hisce verba non conueniunt, nec dispositio conuenire debet. argument. le. §. toties. ff. de dam. infectio. Quod locum habere censeo uel deinceps in mari se occultent. Secus autem si & in mari spoliēt. In omnibus igitur his casibus latrones pœnam hanc euadunt. At quid, si piraticam exercent, ut solum iudæos, aliosque a Christiana fide alienos capiant, expolientve, an in excommunicationem incident? Videbatur dicendum hos in excommunicationem non incidere, nam in cit. capitul. excommunicationi. de rap. ubi de materia hac agitur, mentio eorum fit tantum, qui Christianos capiunt, aut expoliant, ergo secus si a Christiana religione alienos aggrediantur, inclusio enim unius alterius exclusio est. argument. capitul. nonne. de præsumpt. & leg. cum prætor. ff. de iudic. Contrarium tamen suadere uidetur Bulla nostra, quæ simpliciter loquitur, & Christianorum nullam mentionem facit, ergo simpliciter intelligi

ligi debet. argumen. le. de pretio. ff. de publ. in rem a. Quid igitur concludendum? Ego sic distinguendum censeo. Aut hi infideles pacifice viuunt cum christianis, & in terris christianorum, sicut multi Hæbrei Romæ; & in hoc casu, qui contra hos piraticam exerterent, in excommunicationem hanc incidere censeo, cum ob rationem proximè allatam, tum quod Romanis legibus viuunt, & offendi non debent, vt habetur in leg. iudei. 1. & in leg. nullus. C. de iudæ. Nec obstat cita. capitul. excommunicationi, nam Bulla nostra simpliciter loquitur, præterea hoc redundaret in damnum Ecclesiæ, quandoquidem mercatores huiusmodi ad christianorum Vrbes merces non deferrent, quod est contra mentem ipsius Bullæ, quæ christianis prodesse, & non obesse voluit. Aut non pacifice viuunt cum christianis, & tunc contrariam opinionem veriore concido, cum ob rationem redditam, tum quod proximæ redditæ hic cessant; sed de prima parte huius capituli hæcenus, ad postremam, in qua fautores, receptatores, & defensores horum excommunicantur, transeamus.

Verf. Ac omnes eorum fautores.

S V M M A.

- 1 Fautor piratarum quisnam sit.
- 2 Fauere piratis, quot modis quis dicatur.
- 3 Fautor piratarum in excommunicationem incidit, quæ regulæ, quousque pateat, declaratur.
- 4 Fautores piratarum qui in excommunicationem non incidunt.

Hic excommunicantur fautores eorum, qui maritimis latrunculis, & piratis iam dictis fauent. Sed vt rem dilucidiorē habeamus, duo præmittenda sunt. Primum quid sit fautor. Deinde quot modis fauere contingat.

- 1 Quoad primum igitur fautor piratarum ille dicitur, qui ob piraticam quacunque ratione eis opem fert, iunctis iis, quæ diximus Capite primo in verf. Fautores; quamobrem quoad hoc nihil præterea dicimus.
- 2 Quoad alterum ¶ duobus modis quis fauere dicitur vel verbis, vel factis. Verbis, vt pote consulendo quid agant, quo expolient, vt sensit Nauarr. in Man. capitul. 27. numer. 59. versicul. Declaratio prima, ibi. Et negari non potest. Item fauere dicitur, qui ei significat, quando aliqui nauigaturi sint, & quando mercatores diui-

diuites transeant, & quomodo
grandem prædam agere possint.
Item si naues christianorum eos
persequentes cellauerit, & vbi sint,
indicare noluerit. Item, vbituto
aquiri possint, eos docuerit, & a-
lia huiusmodi. Rebus autem fa-
uet, qui ipsis aut arma, tela, na-
uesve eis præbet, aut ea, ex quibus
veteres sarciantur, recentefve
fiant, & sic aut ligna, aut canabè
eis præbet, aut pulueres, plumbū
ve ad bombardas necessaria, aut
comeatus præstat, ac demum ali-
quid efficit, quo artem illam exer-
ceant, & in illa perseuerent, atq.
sic sentit Rebuff. in Prax. benef. in
expositione Bullæ cœnæ Domi-
ni. artic. 2. in verb. Auxilium. Qua-
re, & remiges, qui remigando eis
opem ferunt, fauere his maxime
dicuntur, nam & eundo cum ali-
quo quis auxilium dat, vt ait
Bald. quem refert Rebuff. ibid.
& ob id fauet. His præmissis, reli-
qua enim ex dictis in primo ca-
pite in verb. Fautores, haberi pos-
sint, iam regulam de more ponam-
us.

3 In excommunicationem igitur hanc incidunt, qui latruncu-
lis hisce maritimis, ratione qua-
piam, re scilicet, aut verbis fauet,
& tam per se, quam per alios. Quæ
regula eisdem modis amplifica-
tur, quibus amplificata est supe-
rior regula. Item regula propo-
sita in cit. vers. Fautores, cap. 1. iam
igitur casus, in quibus fautores in
excommunicatione non incidunt

ponamus.

4 In excommunicationem igitur hanc non incidunt fautores
in illis casibus, in quibus non in-
cidunt ipsi Piratæ, quos in supe-
riori regula posuimus. Item neq;
in casibus positus in eo. C. 1. in cit.
vers. Fautores.

Quare in excommunicatione
hanc fautor ille non incidet, qui
eis in aliquo subuenerit probabi-
liter ignorans esse tales. argumen-
cap. Apostolica. de cler. excomm.
min. & cap. fin. de constit. libr. 6. Si
ergo e nauis exeuntes adeunt ali-
quem hospitem, cauponamve pe-
tendo sibi panem, ac vinum præ-
stari, hæc præstantes in excom-
municationem non incidunt, si
probabiliter eos tales esse ipsi
ignorent.

Non incidit etiam in excom-
municationem, qui coactus ei o-
pem fert, vtpote captiuos a se ta-
ctos remigare cogunt, vel hospi-
tem aggrediuntur, & cum nō pos-
sit se tueri, permittit omnia eos ac-
cipere, quæ volunt, hi ergo in ex-
communicationem nō incidunt,
quandoquidem proprie hi faue-
re non dicuntur. argumen. cap. fa-
cris, de ijs, quæ vi metusve caus-
fiunt, atque sic de christianis ser-
uis factis infidelium, qui remigū
officium obire coguntur, dixit Ia-
cob. de Graff. libr. 4. decis. cas. con-
sc. in expositione Bullæ Cœnæ Do-
mini. nu. 55. & facit ad hoc quod
dixit Nauarr. in Man. cap. 27. nu-
mer. 63. in fine, vbi in simili idem
dicit,

dicit, quamuis peccent. Idem asseruit Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, Excomm. 5. in fine, ubi remiges peccare & ipse asserit contra christianos remigantes, quamuis metu mortis id faciant, id quod & pluribus tradidit Nauar. in cap. ita quorundam. no. 11. numer. 10. cum sequ. de Iudæ. qui tamen eos in excommunicationem non incidere inquit.

Non etiam, qui eis in necessitate fauet, ut supra diximus de hereticis.

Postremo, ubi vniuersitas eis fauet, nam quod vniuersitas excommunicationis capax non est, ut habetur in capitul. Romana. §. in vniuersitatem. de sentent. ex lib. 6. ob eam rem poenam hanc euitabit, aliam tamen patietur. argum. cap. postulasti, de iudæ. reliqua vide in eod. cap. 1. in ver. Fautores.

Verf. Receptatores.

S. V. M. M. A.

Receptor piratarum in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, etiam declaratur.

Hic excommunicantur, qui recipiunt hos latrunculos maritimos ac Piratas. Et quoniam, quinam receptor sit, diximus in cap. 1. in ver. Receptatores, ob eam

rem hoc omisso, regulam breuiter ponamus.

In excommunicationem hanc quoque **†** incidunt receptatores horum latrunculorum, quæ regula locum habet, vel ipsos, vel sua recipiant, & sic de habitatione eos accommodent, ut dixit Rebuff. in Prax. benef. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. articul. secundo. versicul. Auxilium, sic enim & furti tenetur, qui res furtiuas a fure habitas recipit, ut habetur in §. conceptum. in fine. in Institut. de obligat. quæ ex delicto nasci. locum etiam habet in omnibus casibus, in quibus antecedentes regulæ locum habent. Hanc tamen poenam euadunt omnes in casibus, in quibus Piratæ etiam euadunt, & ipsi fautores, & in quibus hereticorum receptatores euadere diximus. eod. vers. Receptatores.

Et quoniam de defensoribus eadem sentimus, quæ de defensoribus hereticorum antea diximus in cap. 1. versicul. Et generaliter quoslibet illorum defensores, & hæc regula easdem ampliationes, exceptionesque patitur, quas superiores regulæ huius capituli patiuntur, ob eam rem ipsis omissis, ne actum agamus, ad quartum caput veniamus.

De

De excommunicatione lata in eos, qui subripiunt bona eorum, quorum naues aut intransuersum iactæ, aut naufragium passæ sunt.

Cap. IV.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui christianorum quorumcunque nauibus tempestate, seu in transuersum, ut dici solet, iactatis, vel quoquomodo naufragiū passis siue in in ipsis nauibus, siue ex eisdem eiecta in mare, vel in litore inuenta, cuiuscunque generis bona tam in nostris Tyrreni, & Adriatici, quam in cæteris cuiuscunque maris regionibus, & litoribus surripuerint. Ita ut nec ob quodcunque priuilegium, consuetudinem, aut longissimi etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcun-

que prætextum excusari possint.

S V M M A.

I Naufragium quid sit, & unde dictum.

In hoc capite excommunicantur subripientes bona christianorum, quorum naues aut tempestate in transuersum iactatæ, aut naufragium passæ sunt, quam rem, ut dilucidorem habeamus, absolutamque eius cognitionem consequamur, præmittenda duo sunt. Primum quid sit naufragium. De inde iure antiquo an id cautum esset.

I Quoad primum igitur naufragium nil aliud est, quam damnum secutum ex fractione, vel periclitatione nauis in mari, siue damnum sit in ipsa naui, siue rerum, ac personarum, quæ in ipsa naui sunt, ut colligitur ex tit. ff. de inc. ruin. naufr. iunct. tit. ff. ad l. Rod. de iact. & ut sentiunt Syl. in verb. Naufragiū, in principio, & Tab. eod. Dictumque est naufragium, idest fractio, nam ex fractione, periclitationeue nauis prædictæ damna sequuntur, ut cit. auctores iisdem in locis inquirunt.

Quoad alterum autem per concilium Lateranense excommunicantur, si eis, qui naufragium passi sunt, bona non restituant, ut habetur in cap. excommunicatione, de

derapt. Illi etiam, qui christia-
nos naufragium patientes, qui-
bus secundum regulam fidei au-
xilium esse tenentur, damnata cu-
piditate spoliant rebus suis, nisi
ablata reddiderint, excommuni-
cationi se noverint subiacere. Hec
ibi, ex quibus patet & antiquitus
huic perspectum fuisse, quamvis
non ita abunde, ut per hanc Bul-
lam, nam & absolutio excommu-
nicationis ibi reservata non est,
ut hic in Bulla, ab aliis etiam Ro-
manis Pontif. est provisum huic,
ut a Paulo Tertio in Bulla incip.
Accepimus nuper, lata anno
1545. die 13. Martij Pontificatus
sui anno Undecimo, & in Bulla in-
cip. Accepimus per statuta ab eo-
dem lata, & a Julio Tertio in Bul-
la incip. Cum nobis, lata die 22.
Octobris 1554. & a Pio Quinto in
Bulla incip. Cum nobis, sed tamē
per eas Bullas non sic generaliter
perspicitur, sicut per hanc, nam
ibi solum perspicit ijs, quorū bo-
na ad portus, & litora S. Romane
Ecclesie perveniunt, non autem
generatim, ut hic. His ita præmis-
sis, iam regulam de more ponam-
us.

S. V. M. M. A.

- 1 Subripiētes bona eorum, qui naufra-
gium passi sunt, in excommunicationem
incidunt, quæ regula quousque pa-
teat, etiam declaratur.

§. Præmissis prædictis de Nau-
fragio, iam qui in excom-
municationem hanc inci-
dunt, videamus. In excommuni-
cationem hanc igitur incidunt,
qui subripiunt eorum bona, qui
in mari naufragium passi sunt, ut
habetur in Bulla, quæ excommu-
nicatio latissime patet.

Nam primò locum habet, qui-
cunque sint, qui hæc subripue-
rint, Bulla enim excommunicat
omnes, & singulos talia subripie-
tes, ergo neminem excludit. argu-
cap. si Romanorum. distin. 19.
& l. Iulianus. ff. de le. 3. Quare sub-
ripientes, vel sint laici, vel Eccle-
siastica personæ, vel in dignita-
te positæ, vel priuatæ, vel viri, vel
mulieres, vel servi, vel liberi, in ex-
communicationem hanc inci-
dunt.

Item excommunicatio hæc
afficit subripientes, quorumcun-
que christianorum subrepta bo-
na sint, & hoc ob verba illa, chri-
stianorum quorumcunque, siue
igitur Itali, siue Hispani, siue In-
di, alteriusve nationis sint, in ex-
communicationem subripientes
incidunt, Dicitio enim illa Quo-
rumcunque, omnes comprehen-
dit. argum. cap. venerabilem, pro-
pe finem, qui fil. sint legiti. Præte-
rea eadem ratio est in omnib. chri-
stianis, ergo eadem dispositio ef-
se debet. argum. c. cum dilecta. de

cod.

confirm. vtil. vel inuti. & l. illud. ff. ad leg. Aquil. vel igitur sint res domini minorum navis, vel magistri eiusdem, vel remigum, vel alterius, nihil interest, modo res christianorum sint. An autem locum habeat hoc in christianis cuiuscunque conditionis, infra id declarabimus.

Tertio excommunicatio hæc afficit subripientes, vel naues naufragium passæ sint ob tempestatē, vel alio quouis modo, ob versicul. Tempestate, vel quoquomodo naufragium passis. Siue igitur vētis, a quis, incendio ve naues naufragium passæ sint, siue ob inscientiam magistri, siue ob hostium insecutionem, nauiumve imbecillitatem, vetustatemve, siue quod nimis onustæ essent, ad summam quoquomodo, vt Bulla ait, naufragium passæ sint, horum bona subripientes in excommunicacionem hanc incident, atque sic sentit Martinus Alfonsus de Viuald. in Candelabro. par. 2. in explanatione Bullæ. cas. 4. nu. 28.

Quarto excommunicatio hæc afficit subripientes, vel subripiāt ex ipsa navi in ipso naufragio, vel in mari, vbi iam ipsa acta sunt, vel in litore, vbi eo sunt appulsa, ibique inuenta, ob verba illa Bullæ, siue in ipsis navibus, siue ex eisde eiecta in mare, vel in litore inuenta, etenim & edicto tenetur de incend. ruin. naufr. qui bona huiusmodi rapit, siue ex mari, siue ex naufragio, siue ex litore, vt habe-

tur in l. si quis ex naufragio. §. alioquin. ff. de incen. ruin. naufr. Esto igitur leuanda nautica gratia proiecta sint, tamen ea recipiens excommunicatione hac afficitur, furti tenetur, & ad restitutionem obligatur. §. fin. in Instit. de rer. diuis. & ita ibi not.

Quinto excommunicatio hæc afficit subripientes bona, cuiuscunque generis sint, ob versicul. Cuiuscunque generis bona, nam verbum illud cuiuscunque, omnia complectitur. argumen. cap. venerabilem, prope finem, qui fil. sint legit.

Sexto excommunicatio hæc afficit hos subripientes in quocunque mari, vel Ecclesiæ, vel alterius sit, & in cuiuscunque maris litore hæc bona subripiant, ob versicul. Tam in nostris Tyrreni, & Adriatici, quam in cæteris cuiuscunque maris regionibus, & litoribus. Quare vel quis recipiat bona patientis naufragium in mari Indorum, in eorumve litoribus, vel in mari Turcarum, eorumdeque litoribus, sicut etiam aliorum infidelium, in excommunicacionem hanc incident ob verba illa. In cæteris cuiusque maris, regionibus, & litoribus, verba enim illa generalia sunt, ergo & generaliter intelligi debent. argument. l. 1. §. & generaliter. ff. de leg. præstand.

Septimo excommunicatio hæc afficit subripientes, esto assererēt se priuilegium ad hoc habere, ob

ver-

verſicu. Item vt nec ob quodecun-
que priuilegium, etenim iniquiſſi-
mum priuilegiū hoc eſt, vt quod
afflictionem addat afflictio, con-
tra l. diuus. ff. de off. præſidis. Qua-
re nec priuilegium Imperatoris,
nec Regum, minus inferiorum
principum excuſare poteſt, quo
minus hæc talia ſubripiens in
excommunicationem hanc inci-
dat.

Oſtauo excommunicatio hæc
afficit ſubripiētes, eſto conſue-
tudo adſit in loco, vt quis bona
talia ſubripere poſſit, & ſibi habe-
re, nam conſuetudo lex eſt. argu-
men. l. de quibns, & l. diuturna cō-
ſuetudo. cum multis aliis ſeq. ff. de
leg. & lex & iuſta, & æqua eſſe de-
bet, vt habetur in capitul. erit au-
tem lex. diſtinct. 4. at conſuetudo
hæc eſt iniquiſſima, & iniuſtiſſi-
ma, vt quæ afflictionem afflictio
addat, contra citat. l. diuus, ob eā
rem vt odioſa reſpuenda eſt, quā
& damnauit Iulius Secundus, &
habetur in Bulla Pauli Tertii in-
cip. Accepimus nuper, vbi eam
conſtitutionem Iul. probauit, id
que merito, nam & Caietan. in
Sum. in verb. Excommunicatio.
capitu. 23. in fine, ibi, Aduerte, &
Nauar. in Man. capitu. 27. numer.
118. verſicul. Tertia, & Armill. in
verb. Excommunicatio. capit. 78.
legem hanc iniquiſſimam fore in-
quiunt, quæ ſtatueret, vt bona nau-
fragium patientium huic, vel illi
tribuerentur, uel publicarentur.
Valeret tamen ſtatutum, vt libe-

rantes de naufragio tantum ha-
berent, nam hoc intereſt naufra-
gium patientium, vt dixit Armill.
in verb. Naufragium, atque ſic
quoq; habetur in ead. Bulla, im-
mo & indulgentia tribuitur, qui
naufragium paſſis opem ferunt,
in ead. Bulla, & videnda hic con-
ſtitutiones multæ, ſcilicet tam præ-
miſſæ, quam alię eiſdem Pauli in-
cipien. Accepimus, & Iuli i. r. in-
cip. Cum nobis, & Pii V. incipien.
Cum nobis. Per conſuetudinem
igitur ſubripiens ab excommuni-
catione Bullæ non excuſabitur, ſi-
cut nec excuſatur a pœna ciuilis
iuris, vt habetur in l. nauigia. C. de
fortis.

Nono excommunicatio hæc af-
ficit ſubripiētes, eſto allegarent
longiſſimam & immemorabilis
temporis poſſeſſionem, ob uer-
ba illa, Aut etiam lōgiſſimi, & im-
memorabilis temporis poſſeſſio-
nem, ut pote aſſerendo ſemper ho-
mines huius loci in poſſeſſione
huiusmodi fuiſſe, vt res huiusmo-
di habere poſſent.

Decimo excommunicatio hæc
afficit ſubripiētes, quæcūque
aliam cauſam ſuæ rationis alle-
gent, ob verba illa, Seu alium quæ-
cūque prætextum. Quare, qui af-
ſeret ſe periculum adiſſe, vel ſum-
ptus feciſſe, quo eas res haberet,
non licite excuſabitur. Hoc tamē
quomodo accipiendum ſit, paulo
poſt explicabimus.

Vndecimo excommunicatio
hæc afficit ſubripiētes, eſto de-
inceps

inceps animo mutato ea restituant, nam statim atque quis subripuit, ut ea sibi retineret, in excommunicationem incidit, ut habetur in Bulla, quamvis igitur deinceps eum poeniteat, quod tamen iam excommunicatus est, per eam poenitentiam excommunicatione non liberatur, sed opus est absolutione. argumē. capitulum cum de fides. de sentent. excommun. & ut nos in tractatu nostro de Censuris egimus. Quare & e contrario qui in initio ea bona non malo animo accipit, in excommunicationem non incidit, in quam tamen deinceps incidet, si mutata voluntate, ea sibi retinere velit.

Decimo excommunicatio hæc subripiens afficit, vel subripiens in suo litore hoc faciat, nam quod de materia peccati agitur, ob eam rem Romano Pontifici subiectus est, ut habetur in capitulo. nouit. de iud. & ob id poenam hanc illi inurere ob favorem christianæ religionis potest, cuius præcipua cura ad Romanum Pontificem pertinet, præsertim quod miserrabiles personæ sunt. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidunt, iam qui poenam hanc evadant, explicemus.

S V M M A.

- 1 Naufragium passi bona capiens quando in excommunicationem non incidat.

- 2 Pro derelicto quando quid haberi dicatur.
- 3 Naufragio si quid perisset, nisi quis illud liberasset, an liberans ipsum retinere possit, esto dominus pro derelicto non habuerit.
- 4 Navis in tempestate derelicta in mari præterquam ab uno, an eius fiat, si salva in portum venerit.
- 5 Fluminis impetu delata, ut linum, ligna, & id generis, an qui ea capit sua faciat, restituere ve teneatur.
- 6 Hostibus, exulibusve res ademptæ, atque ab ipsis recuperatæ cuius sint.
- 7 Bestiis feris ut lupo, vulpi, milvino, res subreptæ, atque liberatæ, cuius sint.

II.

¶ Qui subripiendo bona eorum, qui naufragium fecerunt, quorumve naues intransversum factæ in excommunicationem hanc incidant, vidimus, iam qui eam poenam evadant, videamus.

- 1 Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit universitas, quæ talia subripuit, quandoquidem per Bullam universitates non excommunicantur, sed omnes, & singuli, ut in ipsa habetur, & ob id singulares personæ, ut antea probauimus, idque merito, tum quod ordinario iure universitas excommunicari non potest, ut habetur in capitulo. Romana. §. in universitatem. de sentent. excom.

commun. lib. 6. tum quod non videtur verisimile, ut vniuersitas conueniat ad hæc facienda, quamuis si id faceret, alias puniretur.

Secundo in excommunicationem hanc non incidit, qui res ex naufragio subripit, quæ non sunt christianorum, nam in Bulla excommunicantur, qui christianorum bona subripiunt, ergo sumpto argumento a contrario sensu iuxta leg. 1. ff. de off. eius, secus si aliorum sint. Quare si erunt res Turcarum, vel Iudæorum, huiusmodi infidelium, qui christiani non sunt, pœnam hanc subripientes euadent, atque sic dixit quoque Martinus Alfons. de Vinal. in Candelabro 2. part. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. cas. 4. numer. 29. At quid si pacem cum christianis habeant, an & tunc subripientes pœnam hanc effugient? Planè sentio & in hoc casu pœnam hanc hos effugere, nam religionis christianæ gratia privilegium hoc concessum est, quod in infidelibus locum non habet. Quamuis ad restitutionem in hoc casu subripientes teneri censeo. argum. l. iudæi. 2. & l. nullus. C. de iud. atque sic sentit Vinald. ibid. & pertinent huc dicta in antecedenti Cap. & Armill. in ver. Excommunicatio. c. 78.

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, ubi quis subripit res eorum, qui christiani quidem sunt, sed christiani nominis

sunt inimici. argument. l. nauigia. versicul. Nisi talia. C. de furt. Quare, qui eorum, quæ aut hæretici, aut schismatici sunt, ut Regina Angliæ, & alii multi, res huiusmodi occupauerint, in excommunicationem hanc non incident, tum quod Ecclesiæ Romanæ hostes sunt, tum quod hæretici ipso iure rerum suarum dominio priuati sunt, ut habetur in capitul. cum secundum leges. de hæret. li. 6. atque sic conclusit Vinald. ibid. num. 30.

Quarto in excommunicationem quis non incidit, qui subripit huiusmodi res hostium suorum, in quos iustum bellum gerit, tum quod licet in bello se quacumque ratione tueri. argum. capitul. dilecto. de sentent. excomm. libr. 6. & l. ut uim. de iust. & iur. tum quod, ut inquit Poeta noster, virtus, an dolus quis in hoest requirat? Quare si duo Principes christiani inter se bellum gerunt, & naues alterius eorum, quæ comeatui ferebant, naufragium passæ in alterius manum peruenerint, in excommunicationem hanc non incident. Quod tamen locum habere censeo ex parte eius, qui iuste bellum gerit, vel probabiliter se gere re opinatur.

Quinto in excommunicationem non incidit, qui subripit res, quæ sunt quidem christianorum, sed sunt vel res, quæ portabantur ad hostes christiani nominis contra prohibitionem Ecclesiæ,

de qua infra videbimus, quando-
quidem hos etiam capere licet,
& seruos suos facere, vt habetur
in cap. ita quorundam. de iude. vel
sunt res eorum, qui Piraticā exer-
cent, quos etiam capere licet, vt
habetur in cit. l. nauigia. C. de fur.
& ut dixit Angel. in verb. Naufra-
gium. numero 1. & sensit hoc
Mar. Socin. Senior in capitul. ex-
communicationi. num. 4. versicu.
Sed qua ro. de rapt. vel sunt exu-
lum, qui hostes ciuitatis sunt. arg.
cit. l. nauigia.

Sexto in excommunicationem
quis non incidit, ubi extra nau-
fragium quid subriperet, nam ex
quo Bulla de nauibus naufragiū
passis, vel in transuersum iactis a-
git, secus de spoliatis, subri-
pientibusue bona eorum, qui ta-
lia passi non sunt, inclusio enim
unius alterius exclusio est. capitul.
nonne. de præsumpt. & leg. cum
prætor. ff. de iudic. Quare qui ali-
quam nauem caperet extra huius-
modi casus, eamue expoliaret, in
excommunicationem hanc non
incidit, modo piraticam non exer-
ceat, de qua re supra egimus, sed
excommunicari potest, ut habe-
tur in capitul. excommunicationi.
de rapt. Item eandem pœnam eu-
dit, qui subripit res, quæ quidem
sunt de naufragio, sed neque ex
nauis, neque ex mare, neque ex li-
tore subripit, uerum apud aliquē
depositæ erant, vel ut dominis ser-
uarentur, vel ut sibi haberet, tum
quod in illis tantum casibus dici-

tur quid de naufragio subripi, &
in illis tantum Bulla loquitur,
tum ob le. si quis ex naufragio. ff.
de incen. ruin. naufr. nā etsi ibi a-
gitur de subripiētibz huiusmo-
di res, non tamen eo edicto teneri
ibi dicitur, qui rem ex naufragio
seruatam, & alio in loco positam
subtrahit, sed furti, aut vi bono-
rum raptorum, ergo idem in ca-
su nostro dicendum est. Quam ob
rem etiam sentio nec in excom-
municationem tertium incidere,
qui hæc bona ex naufragio subre-
pta etiam sciens esse talia ab eo,
qui subripuit, aut emit, aut dono,
ratione uel alia accepit, restituere
tamen illa Domino debet, atque
sic dixit Martinus Alfonsus de
Vinald. in Candelabro. part. 2. in
expositione Bullæ Cœnæ Domi-
ni. cas. 4. numero 33. & Iacob. de
Graft. libro 4. deci. cas. consc. in ex-
positione Bullæ Cœnæ Domini.
num. 64.

Septimo in excommunicatio-
nem hanc non incidit, qui mini-
ma, leuiaque quædam subripuit,
vt pote gladiolum, vaginam, fasci-
culum pœnarum, & id generis, tū
quod de minimis non curatur. ar-
gument. l. scio. ff. de in integ. re-
stitut. tum quod excommunica-
tio non fertur, nisi pro mortifero
peccato, argumen. cap. nemo Epi-
scoporum, & cap. nullus. r. r. quæf.
3. at rem minimam subripiendo,
mortifere quis non peccat, vt
DD. cōmuniter concludunt. Nec
obstat quod dicitur in Bulla, Cu-
iusque

iusque generis bonorum, nam et si hoc verum est subripientem bona huiusmodi in excommunicationem hanc incidere, cuiusque generis sint, non tamen verum est hoc in subripiente bona cuiusque quantitas, nam hoc Bulla non dixit, nec quantitatem declarauit, ergo adiuris communis interpretationem confugiemus. arg. l. commodissime. ff. de lib. & posthum. quo iure minima non curantur, vt iam dixi.

Octauo in excommunicatione non incidit, qui non dolo malo eas res accipit, vt dixit Caieta. in Sum. in verb. Excommunication. capit. 23. versicul. Et quia primus actus, & Nauar. in Man. capit. 27. numer. 118. versic. Secunda, & Vuald. ibid. numero 3. & Iacob. de Grass. lib. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numero 61. versicu. Quarto, Quare qui recipit, vt restituat domino, hic in excommunicationem non incidit, nam Bulla loquitur de subripiente, & sic de dolo, qui restituere non vult, sed pro se habere, cuiusmodi non est hic. Facit postremo l. 3. §. sed enim. ff. de incend. ruin. naufrag. ibi enim dicitur, si quis capit ex naufragio, quo custodiat, saluaque faciat ei, qui amisit, eo edicto non teneri, quoniam dolus abest. Hac ibi, ergo nec in excommunicationem incidet, immo merebitur. Qui itidem ignorans esse res huiusmodi ipsas accipit, neque hic

in excommunicationem incidit, ob eandem rationem, quod dolo caret. argument. citat. leg. 3. §. sed enim, atque sic dixit Iacob. de Grass. ibidem numero 61. nam neque qui ignorans bannitum recipit, punitur pœna statuti punientis bannitum recipientem, vt dixit Barto. in ead. l. 3. §. non solum. Qui itidem accipit res ex naufragio, quæ suæ sunt, quas magistro nauis accommodauerat, neque hic in excommunicationem incidit, modo tamen de eo certiore magistrum faciat, ne damnum patiatur, caret enim & hic dolo. Qui etiam recipit pro sibi debitis a naufragio patiente, quæ aliter recuperare non poterat, ob eandem rationem pœnam hanc euadit, modo tamen debitoris bona sint, & scandalum non interueniat. Qui denique existimaret licere sibi ea bona capere, vt pote quia homo rusticus, & simplex est, neque hic in excommunicationem incidit, atque sic dixit Syluest. in verb. Naufragium. numer. 2. versic. si quis tamen simpliciter, & Iacob. de Grass. ibid. numero 61. versic. Secundo.

Nono in excommunicationem non incidit, qui ante naufragium, vel in ipsa trepidatione rapiont, nam Bulla loquitur de naufragium passis, ergo secus ante naufragium, atque sic sensit Iacob. de Grass. ibidem numero 62. versicul. Sexto, tenetur tamen ad edicto. ff. de incend. ruin. naufrag. vt ha-

I 2 betur

becur in leg. Padius. eodem.

Decimo in excommunicationem hanc non incidit, qui subripienda hæc aut iussit, aut mandauit, aut consuluit, aut suasis, aut hortatus est, & hoc ob eas rationes, & quod Bulla hoc non dicit, ergo nec nos dicere debemus, argument. l. de pretio. ff. de publi. in rem act. Preterea quod quando Bulla hoc voluit, id expressit. Et quod generaliter dispositio loquens de faciente non comprehendit prædictos. argum. capitu. 1. de pœn. lib. 6. & cap. si quis suadente diabolo. 17. questio. 4. iunct. c. mulieres. §. fin. de sentent. excom. & capitu. pœnæ. de pœn. dist. 1. & ut nos in priori parte abundè id egimus. Quare nec qui rata hæc habuerint, nec qui eos defenderint, & receperint, aut fauerint, in pœnam hanc incidet, quãdoquidem hi proprie non subripiunt de naufragio.

Vndecimo in excommunicationem non incidit, qui bona subripit eius, qui naufragium in flumine, utpote aut Eridano, aut Tyberi, aliove flumine passus est, nam Bulla loquitur de naufragio facto in mari, ergo locum non habet in eo, quod factum est in flumine. argumen. capitu. non ne. de præsump. & l. cum prætor. ff. de iudi. Id quod eo magis dicendum est, quoniam sumus in pœnis, & ob id. strictior interpretatio facienda est. argumen. capitu. in pœnis. de reg. iur. lib. 6. & l. interpre-

tatione. ff. de pœ. etenim quod hoc raro contingit, & non cum tanto damno, ob eam rem Bulla hoc prætermisit. argument. l. nam ad ea. ff. de leg.

Duodecimo in excommunicationem quis non incidit subripiens huiusmodi bona, ubi dominus eorum pro derelictis ipsa habuit, nam tunc naturali ratione fiunt occupantium, ut habetur in leg. 1. & sequen. ff. pro derelict. & l. falsus. §. sed iactum ex naue. ff. de furt. atque sic dixit Abb. in capitu. cum dilecti. numero 11. de accusa. & Syluest. in verb. Naufragium. numer. 4. versicul. Quarto quaeritur, & Angel. eodem numero 3. & Armill. eod. in fine, & Viual. ibidem. num. 35. Quare, vel quis hoc ignorans ea bona subripiat, pœnam hæc evadit, scit enim hoc Bulla. argum. §. conditiones. vers. Quæ enim, in Institu. de verb. obligat. quæ ob id talem subripientem obligare non intendit, ipsa enim favere his voluit, qui naufragium patiuntur, cui favori renuntiare domini possunt. argument. l. quod favore. C. de leg. Esto igitur subripiens hoc ignoret, excommunicationem tamen evadit, sic & qui pro derelicto ignorans aliquid furatur, furti non tenetur, esto furandi animum habeat, ut habetur in l. falsus. §. qui alienum. vers. Quod si dominus. ff. de furt. & qui percutit laicum, quem clericum esse existimat, in excommunicationem non incidit,

edie, quamvis clericum percutere velit, ut dixit Gloss. communiter recepta in cap. si vero aliquis, de sent. excomm. Atqui quando pro derelicto quis habere quidpiam dicetur? Iam hoc quoque explicemus.

2 Pro derelicto autem id haberi dicitur, quod dominus ea mente abiecit, ut in numero rerum suarum id esse nolit, ideoque statim dominus eius esse desinit, ut declarat Imperator in §. hoc amplius. in Institut. de rer. diuis. Verum, quod in dubio quis rem pro derelicto haberi non censetur, ut habetur in leg. 2. §. fin. ff. ad leg. rhod. de iact. & ut Gloss. ibi not. in liquiue leuanda. ff. eodem. nemo enim existimatur profundere suum. argument. licum de indebito. ff. de condit. indebit. ob eam rem qua ratione id cognoscatur, breuiter aperiamus. Primum igitur pro derelicto quis habere aliquid dicitur, ubi in numero rerum suarum illud esse nolle dixit, utpote si dixit inuenienti prosit, vel, ut dici solet, valeat, vel in bonam partem, vel in malam illud accipiat, in his enim casibus manifeste constat dominum pro derelicto rem suam habere, & in hoc casu ad coniecturas confugiendum non est. argument. li. continus. ff. de verbor. oblig. & pertinent huc tradita per DD. & Alexand. in l. si quis. §. differentia. ff. de acquiren. poss. Secundo ex factis pro derelicto rem suam quis

habere colligitur, ubi aliquid aut fecit, aut omisit, ex quo eum abiectione iudicator, ut exempli gratia naufragium prope Ariminum fecit, eo quis delatus, cum posset perquirere, noluit, plane hunc pro derelicto res suas habere existimabimus, ex quo ad eas quarendas potens animum non adiecit. Qui itidem ante naufragium in ipsa trepidatione quibusdam rebus tantum accommodatis, quo delectæ in mare ad litus saluæ peruenirent, aliarum curam abiecit, utpote habebat libros, & vestes, vestes in arca clausas in mare proiecit, libros autem apertos, plane ex hoc libros pro derelicto habere censetur, non autem vestes, ut dixit Gloss. in l. 2. §. fin. ff. ad leg. rhod. de iact. & Abba. in capitu. cum dilecti. numero 11. versicul. In Gloss. in verb. Dilapidatione. de accusat. Ex re quoque, quæ abiicitur pro derelicto, rem haberi diiudicabitur, nam si res parui momenti sint, vel res, quæ in mare proiectæ seruari nequeunt, ut sacrum, piper, & id generis, quæ raro contingit ad litus salua peruenire, existimandum est pro derelictis a proijciente haberi. Idem si essent mala punica, & limones, & cerasa, & ficus, quæ in aquam proiecta corrumpuntur, nam & hæc sic proiecta pro derelictis habentur, quod de malis punicis superioribus annis Arimini contingit. Quare, qui eas inuenerunt,

& sumperunt ad litus proiecta, in excommunicationem hanc non inciderunt, etenim corrupta prope modum erant. In his igitur casibus, qui bona hæc habuerit, in excommunicationem hanc non incidet. At si pro derelicto non habeantur, quid tunc fiet? In hoc casu domino restituentur, si compareat, & ob id proclama fiet in vicinis locis, ubi res reperta sunt sumptibus domini rerum, si non comparuerit, ad Episcopum loci deferentur, quo inter pauperes distribuat, soluto pretio inuētoribus, pro suo labore. ar. c. cū. tu. de usur.

3 At quid si quis è naufragio rem quam piā accepit, quam dominus, esto pro derelicto non habuit, habiturus tamen eam non fuisset, quoniam periisset, an licet eam retinebit, & poenam hanc euadet? In hoc casu pro regula habendum cenfeo, ad restitutionem hunc teneri, si absque vitæ periculo ex naufragio eripuit, argum. cap. excommunicationi, de vi bonot. rap. etenim & qui asinū in foueam prolapsū eruit, quo factum est, ut mortuus non sit, restituere is domino illum tenetur, esto periisset, si ipse illinc eum nō eruiisset, atque sic dixit Alfons. de Viuald. in Candelabro, in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. casu 4. numer. 34. Quare ratione hæc, qui linum, ligna, & id generis vj fluminis lata ab impetu fluminis rapit, dominus earum non efficitur, si pro derelicto dominus

ea non habuit, esto periissent, vel igitur dominus, dum currit ad liberandum ea è flumine, peruenire eo ad tempus nequeat, vel alias impediatur impetu gradinis, itineris difficultate, ratione vel alia, semper restitutio faciēda erit, nec rapiens consuetudine excusabitur, nam corruptela potius dicenda est, & contra naturalem legem, qua indicū est, ne afflictionem afflictio addamus. argumen. l. diuus. ff. de off. præsid. Ad impensas tamen, quas fecit is, qui eas è flumine abstraxit, & pro suo labore rerum dominus satisfacere tenetur, ut pote re sua bene gesta. argumen. tot. tit. ff. de nego. gesto. & ff. de in rem vers. atque sic sentit Tabien. in verb. Naufragium. numer. 2. versicu. Si vero esset res, & Syluest. eod. num. 2. & Nauarr. qui hos sequitur in Man. cap. 17. num. 98. versic. Duodecimo peccat, & Viuald. ibid. ad restitutionem quoque huiusmodi rerum, quas a naufragio quis seruauit, tenetur, esto vitæ periculo se exposuerit, modo tamen alias seruari potuissent, ut pote vel quod alius periculū aduideret, vel ad litus saluæ appulsæ essent, solutis tamen impensis pro sua opera, & pro eo periculo ad arbitrium boni viri, ut dixit Nauarr. & citat. auctores eisdem in locis, & Iaco. de Grass. lib. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. num. 60. ibi, secus vero. *hoc non oportet*

217 Excipitur tamen, ubi alias res

sal.

salua non fuissent, utpote, vel quod ad litus non peruenissent, vel quod ei periculo alius se non subiecisset. Quid enim si esset saccharum, in sacco inuolutum, vel aromata? Planè quod domino extincta erant, ad ipsum, qui ea abstraxit, & liberauit, pertinebunt. Nec audiendus erit dominus, si dicat se malle ea perire, quandoquidem reipublice non interest, ut re sua quis male utatur, ut dicitur in §. sed & maior asperitas, in Institut. de iis, qui sunt sui, vel alien. iur. & facit l. quidam in suo testamēto. ff. de cond. insticu. Nec repugnat si dicatur, ergo restituere ipsas domino debet, quoniam se tali periculo subiicere ex officio charitatis debebat, nam hoc negatur, non enim quis pro tuendis alienis rebus vitæ suæ, suarumve rerum periculum adire cogitur, quandoquidem charitas ordinata esse debet, & ob id prius se, suaque, quam aliena tueri. argum. le. præses. C. de ser. & aq. Hoc igitur casu excepto, alias ad restitutionem tenebitur, alioquin in excommunicationem incidet.

At quid si orta tempestate, & naui periclitante omnes inde abierunt vno excepto, qui voluit ibi permanere, an si naui salua in portum venerit, qui in ea permansit, dominus eius erit? Ego sentio hunc dominum non esse, quoniam ad litus appellere potuit, vel in portum salua venire quod fecit, si tamen in hoc elaborauit, ut in

portum salua ueniret, præmium ei pro labore debetur. Quæ autem diximus de sponte remanente in naui, eadem & multo magis sentimus de eo, qui morbo detentus, ibi remansit, atque sic dixit Marcus Tullius Cicero lib. 1. officiorum.

Quæ autem hic diximus de rebus ereptis ex naufragio, locum habent, & in rebus è fluminibus ereptis, quoad restitutionem. Quare notanda sunt, nam & hic Barbariani sæpius per flumen feruntur linum, cannabes, & ligna, quæ vicini sibi extrahunt, & non restitunt, nam peccant non restituendo, nisi domini pro derelicto ea habeant, quod cognoscitur, ubi domini ad ea quærenda non veniunt, cum possint, quod quia sæpius fit, ob eam rem ratione hac se excusare possunt ea retinentes.

At quid si de ijs, quæ ab hostibus nobis auferuntur, aut ab exilibus ut superioribus annis in Romandiola contingebat, si recuperentur, an dominis restituantur? In hac questione sic distinguendum censeo. Aut hostes publici sunt, qui abstulerunt ipsa, & a militibus recuperata sunt, qui tueri hæc debent, sicut etiam a Iudicibus, vel a publica familia, & in hoc casu dominis restituenda esse censeo, nulla etiam mercede soluta, ut habetur in l. ab hostibus capti. C. de postli. reuers. nam recepta, & non capta videntur, &

milites nostros defensores eorū esse decet, non dominos, vt dixit Imperator ibi. Idem habetur in l. si quis ingenuam. §. quod si publicē. ff. eo. & in l. si captiuis. §. expulsi hostibus. ff. eo. nam ibi res captas ab hostibus ad priores dominos redire aiunt, vbi per milites captæ sunt. Et quoniam ad ipsos patriam tueri pertinet, ob eam rē nec præmium eis dare domini tenentur. Restituere quoque sine præmio debent, vbi dono ea recuperarunt. argu. l. cum non redemptum. C. eodem. Secundo loco restituere quoque debent ab exulibus recuperata, vbi a militibus a Principe contra ipsos missis, aut a publica familia, aut a præfide loci recuperata sunt, nam ad ipsos pertinet hæc tueri, ex quo ad hoc instituti sunt. Hinc etsi statutum præmium tribuit bannitum interficienti, non tamen tribuit publice familie id est alli Sbirri hoc facientibus: ita dixit Barto. in l. 1. §. vtrum. ff. ad Syllan. & sequitur Fel. viden. in ca. de hoc. num. 10. de fimo. Quare nostrati milites hoc animaduertant, qui contrarium faciebant, nam tuta conscientia retinere ea nequeunt, nisi pro derelictis habita essent, quod fortasse credere par est. Aut redempta sunt ab hostibus pretio dato, & in hoc casu restituito pretio a rerum domino restitui res ei debent, siue redimat quis ab hostibus, siue ab alio, qui ab ipsis eas redemisset. argument. citat. l. ab hostibus

iunct. l. cum & postliminium. C. eo. & in bello. §. si quis seruum. ff. eo. & sensit hoc Barto. in l. si ber captus. C. eo. §. & Coua. in Reg. peccatum. 2. par. §. 1. num. 7. vbi rem hanc pluribus egit. Hoc autē locum habet, vel ab hostibus, vel exulibus recuperentur, & a quocūque. Aut sunt recuperata vi ab exulibus, sed ab eo, qui ad hoc nō tenebatur, & in hoc casu mercedem dominus ipsorum ei præstabit.

7 Verum quid de ijs, quæ a fera bestia nobis auferuntur, vt pote a Lupo, a Vulpe, a miluio, an ea recuperans dominis restituet? eorumve dominus fiet? Pro regula habendum est hæc recuperantem dominum non fieri, sed dominis permanere, atque idcirco si restituere nolit, dominos & ad exhibendum agere posse, & recuperantem furti actione teneri, vt dixit Iureconsultus in eleganti textu. l. Pomponius. ff. de acquirend. rer. domin. & leg. Pomponius. in fine. ff. famil. hercis. quamvis pro labore mercedem soluere domini debeant.

Excipitur tamen, vbi dominus pro derelicto rem talem habuit, vt supra vidimus. Item, vbi a bestia recipi nō potest, atque auferri, tūc enim nostrum esse desinit, vt dicitur in citat. l. Pomponius, in fine. ff. famil. hercis. iunct. Glos. fin. Recuperari tamen non posse tunc intelligo, vbi longe a deo abiit, vt difficilis sit persecutio, argum.

gum. Sapium. in fine, in Instit. de
rendit. & ubi dominus persequi
desit. Sed de his haec tenus, iam
vnde digressi sumus, eo reuertamur.
De subripiantibus ergo res
ex naufragio, quando contingat
iplos in excommunicationem in
cidere, videmus.

Quæ autem diximus de subripiantibus ex naufragio nauium,
eadem dicimus de subripiantibus
ex nauibus, quæ in transuersum
iactatae sunt, ut habetur in Bulla
ibi, seu in transuersum, ut dici so
let, iactatis. Quare ne iam dicta
iteremus, ad quintum Caput tran
seamus.

De excommunicatione lata contra im
ponentes noua vectigalia, vel au
gentes, exigentes vel

Item excommunicamus, &
anathematizamus om
nes, qui in terris suis no
ua pedagia, seu gabellas,
præterquam in casibus si
bi a iure, seu ex speciali se
dis Apostolicæ licentia
permisissis, imponunt, vel
augent, seu imponi, vel
augeri prohibita exi
gunt.

- 1 Pedagium quid sit.
- 2 Guidagium quid sit.
- 3 Vectigalia quid sint.
- 4 Portorium quid sit.
- 5 Gabella, Dutia, & Duana quæ nomi
na, & quid significant.
- 6 Noua pedagia, nouæque gabellæ quæ
nam sint.

IN prima parte huius Capituli
(diuiditur enim in tres par
tes, quarum secunda incipit ibi.
Vel augent, tertia ibi, vel augeri)
excommunicatur, qui in suis ter
ris noua pedagia, seu gabellas im
ponunt, ut in initio capituli huius
habetur: quam rem ut dilucidio
rem habeamus, præmittenda nõ
nulla sunt. Primum nomina hæc
Pedagia, seu Gabellæ quid signifi
cent, & in re nostra, quid compre
hendant. Alterum, quæ pedagia
noua dicantur. Tercium a quibus
imponi possint. His enim propo
sitis regulam constituemus, ex
qua liquido constabit, quos ex
communicatio hæc afficiat.

Quoad primum igitur nomen hoc Pedagium latinum non
est, sed barbarum, vltatum ta
men, significat enim id, quod da
tur a transeuntibus per loca ali
qua ratione personæ, ut dixit Gl.
in capitu. super quibusdam. S. præ
terea. in verb. Pedagium. de verbor.
signifi. Vectigal vero ideum, quod
pedagium esse inquit Ancharan
in

- in capit. quanquam. numer. 1. de cens. libr. 6. quæ declaratio mihi non satisfacit ob ea, quæ mox dicemus. Ego igitur ut rem abunde agam, quatenus ad rem nostram pertinet, nomina hæc nos habere dico Pedagogium, Guidagium, Vestigalia, Portoria, Gabellas, Datia, Duana. Pedagogium proprie illud dicitur, quod datur pro personæ transitu per aliqua loca, ut dixit Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullæ Censæ Domini, artic. 3. in ver. Pedagia, & sic pro ipsa persona, quod in aliquibus locis soluitur, ut Ferrariæ, ut dixit Anchar. in eod. capit. quanquam. nume. 1. & Faventia, quod ego vidi, quamvis quædam tantum personæ id præstent. Guidagium vero pro eo datur, quo quis tutus per aliqua loca transeat, exempli gratia dominus alicuius terræ milites habet, qui expurgatas a latronibus vias tenent, illud igitur, quod præstatur a transeuntibus pro custodia viarum, Guidagium dicitur ut sensit Gloss. & DD. in eod. capitul. super quibusdam. §. præterea. in verb. Pedagia. de ver. sign. & Rebuff. ibid. in ver. Guidagium.
3. † Vestigalia vero sunt pecuniæ, quæ pro rebus solvuntur, quo quis ex loco aliquo eas exportet, vel per aliquem locum cum ipsis transeat, vel eas ad aliquem locum importet, & hoc ubi per terras quis defert, ac demum pro rebus, quæ venduntur, ut habetur in l.

- inter publica. ff. de verbor. signifi. Publica vestigalia, dicitur enim ibi, intelligere debemus, ex quibus vestigal fiscus capit, quale est vestigal portus, vel venalium rerum, item salinarum, & metallorum, & piscinarum. Hæc ibi, idem probatur in l. sed & ij. ff. de publican. & vestigal. & in l. Cesar. eod. titu. idem sensit Gloss. in l. 1. §. hic titulus, in verb. Pendant. ff. eodem. & Rebuff. eod. in versicul. vestigal.
4. Portorium vero dicitur pecunia illa, quæ soluitur pro rebus, quæ naui aliquo portantur, vel ex aliquo loco exportantur, vel per aliquem locum, & dictum est a portu, quoniam præstatur, ubi in portum naues delatæ sunt, vel è portu alio feruntur, atque sic sensit Alex. in lege censoria. ff. de verbo. signi. & Non. Marcellus in verb. portorium. † Gabella vero, Datia, & Duana sunt nomina barbaræ, usu hominum receptæ, quorum singulis prædicta omnia significatur, atque sic dixit Ioan. Tabien. in verb. Pedagia, nume. 1. versicul. Sed vestig. & Sylvest. in verb. Gabella. in principio, & sensit hoc et Rebuff. ibid. in verb. Hodie, & Tolet. in Bulla Censæ Domini, Excommun. 3. numer. 2. ac de primo satis, iam alterum præmittamus, scilicet quæ nova pedagia, seu gabellæ sint.
6. Nova pedagia igitur, seu novæ gabellæ primum sunt hæc scilicet, quæ nunquam impositæ fuerunt. Secundo illæ quoque quæ alibi impositæ

posita sunt, sed non ibi, ubi modo imponuntur, ideo alibi licita sint. Postremo, quae impositae ab ijs sunt, qui eas imponendi potestatem non habent, & tantum temporis non effluxit, ut earum impositionis memoria non extet, argu. ea super quibusdam. S. praeterea de verb. sig. Sed iam, qui praedicta imponere possunt, videamus, quod erat tertium nobis proponendum.

S. V. M. M. A.

I Nova vectigalia imponere potest Imperator, Papa, Reges, Concilium generale, Habens facultatem a dictis, Non recognoscens superiorem. Qui hoc praescripsit tanto tempore, cuius memoria non extat.

S. Quinam vectigalia imponere possint, tertio loco explicandum nobis proposuimus, siam igitur rem aggrediamur. Primum igitur vectigalia haec omnia Imperator imponere potest, ut habetur in eodem capi. super quibusdam. S. Praeterea, & ibi communiter not. de verb. sign. & Rebuff. ibid. in versicul. Secundo facit, & facit vectigalia. ff. de publ. & vectigal. & C. vectigal. non in. sit. non poss. Et quoniam Romanus Ponti. in suis terris. Princeps, & Imperator est, ob eam rem & illa imponere ipse potest, atque sic

sensit Abb. in cita. cap. super quibusdam. numer. 3. versic. Not. tex. singularem, & Sylve. in verb. Gabbella. 3. num. 2. versic. Ex quibus patet, & hoc dubitationem non habet.

Secundo loco imponere possunt ea Reges. An igitur & Reges vectigalia imponere possunt? Hosti. eos id non posse sensit, sed solum Imperatorem, hoc sentire videtur quoque Abb. in cit. capitu. super quibusdam, & hoc per l. vectigalia. ff. de publ. & vectigal. nā ibi dicitur, vectigalia sine Imperatoris praeepto neque Praefidi, neque Curatori, neque Curiae constituere licere. Hac ibi, quae tamen lex non probat, nam loquitur de iis, qui subiecti alijs sunt, ut praeses, & Curator, at Rex non est subiectus Imperatori. Item lex illa nullam mentionem Regum facit, ergo de ipsis eam loqui non inter pretabimur, cui enim verba legis non conveniunt, nec dispositio convenire debet argum. l. 4. §. toties. ff. de damn. infec. & quod lex non dicit, nec nos dicere debemus argum. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Quamvis igitur de iure opinionem hanc verā esse dicat Ab. ex habitis iam, tamē dictum eius falsum esse convincitur. Quare contrariam opinionem, ut scilicet & Reges vectigalia imponere possint, sequitur Innoc. in capitu. innovamus. de cens. ibi enim ait & a Regibus denuo imponi posse, idem Rebuff. ibidem in versicul.

Secun-

Secundo fallit, vbi & speciatim Regem Gallie id posse auctoritatibus probat, & Philippum Valesium vectigal salis imposuisse testatur, & alios etiam alia vectigalia imposuisse, idem Vivald. in expositione Bullae coenae Domini. cap. 5. num. 36. in Candelabro. pag. 2. Probatum autem primo per cit. cap. super quibusdam. S. preterea, nam ibi declarans Romanus Pontifex. quae vectigalia interdicta sint, inquit ea esse, quae apparent Imperatorum, vel Regum vel Lateranensis Concilij largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine a tempore cuius non extat memoria, introducta. Hae ibi, si ergo ea vectigalia licita sunt, quae Imperatorum, vel Regum permessa sunt, sicut Imperatores ea permittere possunt, ita & Reges, alioquin non recte ibi dictum esset vectigalia ea licita esse, quae ex largitione Regum permessa sunt, si ea constituere non possent, cum nemo det, quod non habet. argum. I. nemo plus iuris. ff. de regu. iur. Nec repugnat quod Hosti. nomina Regum inquit ibi intelligi de electo in Imperatorem, qui dicitur Rex Romanorum, quandoquidem duo huic interpretationi repugnant. Primum, quod discedimus a verbi proprietate, & notoria, quandoquidem nomen hoc Rex, tam dicitur de Rege Romanorum, quam de aliis regibus, & ob id non est dicendum. argum. I. non aliter. ff. de leg. 3. sed sicut

Romanorum Rex id potest, ita & alii Reges. Alterum quod electus pro Imperatore, adhuc non est Imperator. Addo dictionem illam, vel, inter diuersa poni, argumentum, si heredi plures. ff. de condi. inst. Ex quo igitur vectigalia illa licita esse ibi probatur, quae Imperatorum, vel Regum largitione concessa sunt, sicut illud Imperatorum proprie accipitur, ita & illud Regum accipiemus. Postremo pro hac sententia facit. cit. capitulum. innouamus, nam ibi prohibetur, ne quis praesumat statuere nouas pedagiorum exactiones. ff. ne auctoritate & consensu Regum, & Principum. Ecce hic optime probari Reges vectigalia imponendi potestatem habere, nam esto velimus nomine Regum Imperatorem electum intelligi, tamen illo verbo Principum, alios inferiores, & sic Reges accipi interpretabimur, nam ab Imperatore primi ipsi sunt. Hanc igitur opinionem ego ut verissimam sequor, cum obliuiscor proximae citatae, cuius quod Reges in suis regnis hodie quoad hoc superiorem non agnoscunt, & habent merum, & mixtum imperium, quocasu quis vbi superiorem non recognoscit, potest vectigalia imponere, ut dixit Naua. in re nostra in Mancapita. 27. numero 6. v. v. ff. de Terris. & Rebus. ibid. in verb. Secundo fallit, ibi. Idem in alio principe non recognoscente superiorem, quod & conspexisse Dec. etiam testatur, et

Mar.

Martinus Alſonſi de Viuald. in Candelabro. par. 2. caſ. 5. numero 36. de explanatione Bullæ Cœnæ Domini, tum quod Romanus Pōtif. id ſcit, & tacet, & ex quo per tanta temporum ſpatia ius hoc exercuerunt, quod eorum memoria in contrarium non eſt, id acquiſiſſe videntur perſcriptione, argumen. citat. S. præterea. de ver. ſign. & ut dicit Abba. in cit. capit. innouamus, tum denique quod hanc opinionem ſequuntur Barto. & Bald. in leg. cum proponas. num. 9. verſicul. Sexto not. ibi. Pacta per Principem, vel Regem. C. de naut. ſœner. Quare ab hac opinione diſcedendum non cenſeo. Alioquin Reges omnes excommunicati eſſent, quod abſurdum eſt. Principes autem alii inferiores recognoscentes ſuperiorem in temporalibus illicitè ea imponunt, & Bullam hanc offendunt, in eiusque pœnas incidunt. Nec facit, ſi dicatur, ubi Romanus Pontif. id ſcit, & tolerat, cum ipſis videri eum diſpenſare. iuxt. tradita per DD. & Felin. in capit. 2. de treug. & pac. nam tolerantia hæc contra Bullam hanc diſpenſationem non inducit, vt nos infra 3. par. c. 4. ver. Quin etiam. pag. 494. Reges igitur imponere veſtigalia noua poſſunt.

Tertio Concilium generale veſtigalia noua imponere poteſt, cuiusmodi eſt Lateranenſe, vt habetur in eodem. S. præterea, nam ſi ii, quibus Lateranenſe Cōcilium

facultatem hanc dedit, id quēnt, ut dicitur in eodem S. præterea, multo magis concilium ipſum id poterit. Quare & concilium Tridentinum id potuiſſet, nam & ipſum Concilium generale eſt, quādoquidem auctoritate Romani Pontif. indictum fuit, quo caſu generale Concilium dicitur, ipſe ſolus enim congregare Concilium poteſt, ut dixit Gloſſ. in cap. quod translationem. de off. legat.

Quarto imponere ea poſſunt, qui aut a Romano Pontif. aut ab Imperatore, aut a Rege, aut Concilio generali imponendi facultatem habent, vt habetur in cit. ca. ſuper quibusdam. S. præterea. de verb. ſign. & cit. cap. innouamus. de cenſ. & in uerſi. propoſito.

Quinto, qui non recognoſcunt ſuperiorem, ad quem ab ipſis appelletur in temporalibus, vt probatur in capit. 1. quæ ſint regalia in vſ. feud. & not. in cap. ſuper quibusdam. de verb. ſig. & Nauar. in Man. capit. 27. num. 61. verſicul. Tertia, & Martinus Alſonſi de Viual. in Candelabro par. 2. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. nu. 36. caſ. 5. & Rebuff. in citat. loco, Quæ ratio immunes huius pœnæ etiam reddit multos Principes, & multo magis Sereniſſimam Venetorum Rempublicam, quæ neminem ſuperiorem in temporalibus agnoſcit, & ob id licitè ea onera imponere poteſt, vt dixit etiam Iacob. de Graſſ. libro 4. deciſ. caſ. conſc. in Expoſitione

ne

ne Bullæ Cœnæ Domini. numero 67. & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini Excomm. 3. numer. 5. versic. Quarto.

Postremo vectigalia noua imponere potest, qui ius hoc præscripsit tanti temporis cōsuetudine, cuius memoria non extat, vt dicitur in eo. S. præterea. Quare, quod multæ Ciuitates alteri subiectæ id agunt, vel ex hac consuetudine, vel ex concessione a dictis facta, ea licitè exigunt. Hi omnes ergo in suis terris noua vectigalia imponere possunt, alii vero nō. Quare Marchio Montis Scutuli, nec non homines loci illius, aliaque huiusmodi oppida facultatē hanc non habent, nisi vno ex dictis modis fuerit ipsis tradita facultas, & ob id nisi sint in possessione, ad ipsos probatio pertinebit. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

- I. *Noua pedagia, seu gabellas imponens in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio declaratur, quousq; pateat.*

II.

§. Positis, quid vectigalia, Gabellæ, & huiusmodi alia sint, nec non, qui imponere ipsa possint, iam, qui Bullam hanc offendens in excommunicationē incidat, videamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit, qui potestatem imponendi non habens noua pedagia, seu gabellas imponit, vt in Bullæ verbis habetur, quæ excommunicatio in multis casibus afficit.

Primò quicumque sit, qui ea imponit, nam in Bulla dicitur. Excommunicamus omnes, at dictio illa omnes, vniuersos, ac singulos comprehendit. argument. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & capitu. si Romanorum. distinct. 19. ergo quoscunque complectitur. Vel igitur clerici, vel laici sint, vel viri, vel mulieres, in excommunicationem incidunt, si noua vectigalia imponant, etiam si iusta per se sint, vt dixit Tolet. eodem numero 4. Illi ergo, ait enim ibi, qui non habentes auctoritatem imponendi gabellas imponunt etiam iustas ex parte causæ, excommunicantur hac excommunicatione. Hæc ibi. Idem Caieta. in Summ. in verb. Excommunicatio. capitu. 71. vers. Sed ad hoc.

Secundo afficit imponentes cuiuscunque generis vectigalia vel sint portoria, vel pedagia, vel gubdagia, & quocunque nomine nominentur, & sic vel pro exportatione, vel importatione vel transitu, vel emptione, vel venditione, vel permutatione, & quacunque alia causa, nam & hoc sensit Nauar. in Man. c. 27. num. 61. versic. Pedagium, cum ob rationem, & mē-

tem

rem Bullæ, tum ob verborum naturam, quæ prædicta omnia comprehendunt, ut dixit Nauarr. ibidem, & Iacob. de Graff. libro 4. deciſ. caſ. conſc. in expoſitione Bullæ Cœnæ Domini. num. 65.

Tertio afficit excommunication hæc imponentem onera hæc, vel imponat ſuper rebus alias licitis, & imponi cōſuetis, vel alias illicitis, vel imponi nō cōſuetis, cuiusmodi res ſunt, quæ pro ſe, familiaræque ſux victu quis portat, vel ad fiſcū, vel ad ruſ colendum, ſuper his enim communi iure veſtigalia non imponuntur, vt habetur in l. vniuerſi. C. de veſtigalibus.

Quarto afficit excommunication hæc non ſolum, ſi imponantur, quō præſtentur a perſonis, quæ alias ad ea præſtanda non tenentur, vt clerici, & perſonæ Eccleſiaſticae, & Eccleſiæ, vt habetur in capit. quamquam. de cenſ. lib. 6. verum etiam ſi imponantur, quō ab iis præſtentur, qui alias, vbi licita ſunt, ad ea præſtanda obligantur, nam Bulla ſimpliciter loquitur de imponentibus nouas gabellas, ubi non poſſunt, & auctoriſtatem non habent, nec diſtinguit, ergo nec nos diſtinguere, ſed ſimpliciter eā intelligere debemus, argumen. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.

Quinto afficit excommunication hæc imponentem in quibuſcūque ſuis terris ea imponat. Vel igitur habeat ibi dominium dire-

ctum, & utile. Vel vtile tantum, vt feudatarii. Vel directum tantum, vt domini. Vel pro parte loci illius dominus ſit, nihil intereſt, quoniam excommunication hæc in eos fertur, qui in ſuis terris veſtigalia imponūt, at pronomen hoc ſuum, ſignificat & rem, in qua quis dominium pro parte habet, vt in l. pupillus. §. ſin. ff. de verbo. ſignificat. & facit l. ſi quis ſeruos ſuos. ff. de lega. 3. & not. hoc Gem. per illum text. in capitu. cum non decet. num. 2. de elect. libro 6. & in capitu. ex eod. numer. 1. eod. & Iaſo. in l. ſerui electione. §. Labeo. numero 29. verſicul. Adde etiam quod ad materiam. ff. de le. 1. Significat etiam pronomen hoc ſuum, id, in quo quis dominium tantum directum habet, alius autem utile, ut vſufructuarius. argu. l. ſi quis ſeruos. ff. de leg. 3. Multo magis autem locus ille comprehenditur, in quo quis plenum dominium, & ius habet. argument. l. ſeruos autem ſuos. ff. de leg. 3. Immo ob ſubiectam materiam hæc, ſi non licet ei, qui directus dominus eſt, veſtigalia hæc imponere, multo minus ei, qui utilis dominus tantum eſt. Quæcunque igitur terræ ſint, nihil intereſt. Immo ne melior conditio ſit prædonis, quam iuſti domini, uel de facto terras aliquas quis teneat, in excommunicationem hanc incidit, veſtigalia noua imponens. Poſtremo dum Bulla dicit in ſuis terris, nō intelligitur ſolum ſi imponan-

ponantur in locis, vt in Ciuitatibus, in oppidis, & huiusmodi, verumetiam si in suis territoriis in quacunque parte, vtpote vel ad pontem aliquem, vel ad flumen, vel ad confines, vel ad alium locum territorii, nam in quibusuis locis ea imponant, in suis terris ea imposita dicentur argumen. capitur. cum Episcopus. de off. ordin. libro 6. Afficit quoque excommunicatione hæc imponentes etiam ob istam causam, vbi potestatem imponendi non habent, hos enim Bulla persequitur, qui potestatem non habentes imponendi hæc onera, ea tamen imponunt, ita Caietan. & Tolet. eisdem in locis, & DD. communiter concludunt.

Postremo afficit excommunicatione hæc ipsos imponentes, statim atque ea impoluerunt, esto adhuc exigere cæpta non sint, nam Bulla hæc excommunicat imponentes noua vectigalia, & imponere, differt a verbo Exigere, vt per se patet, ergo non expectabitur, vt exigantur, ex diuersis enim non fit illatio argumen. l. Papinianus exuli. ff. de mino. Præterea separatim excommunicantur exigentes, ergo separatorum separata esse debet ratio argument. l. fin. ff. de calum. not. Ias. in l. si ex falsis. nume. 30. C. de trans. & facit in simili capit. grauem. de sentent. excom. Hi omnes ergo vectigalia noua imponentes in excommunicationem hanc incidunt, iam eos, qui

pœnam hanc euadunt, explicemus.

S V M M A.

I. *Noua vectigalia imponentes qui in excommunicationem non incidunt.*

III.

S. Qui in excommunicationem hanc inciderint, vidimus, iam qui pœnam hanc euadant, videamus. Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui ea imponendi iure proprio facultatem habent. Hi autem quinam sint, antea præmissimus. Quare quod in horum numero est Serenissima Venetorum Respublica, ob eam rem licite eas imponere, & sine vlllo excommunicationis periculo potest, vt ex dictis supra constat.

Secundo in excommunicationem hanc non incidunt, qui ea imponendi facultatem ab iis habent, qui iure proprio imponere ea possunt, atque sic sensit Ioann. Tabie. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 19. numer. 1. versicu. Primo not. Qui ergo a Romano Pontifice licentiam hanc habet, pœnam hanc euadet. argumen. capit. super quibusdam. §. præterea. de verbor. sign. nam si ii, qui a Concilio Lateranensi facultatem hanc habent, id queunt, ut ibi dicitur, multo magis

magis quia Romano Ponti. nam Concilium vim habet a Romano Pontif. & ab ipso indicitur, & confirmatur, vt dixit Ioann. Andr. quem refert, ac sequitur Abba. in cit. §. praterea, & facit Glos. in capitu. quod translationem, de off. leg. Et quamuis in cit. §. praterea. Concilii tantum mentio fiat, non excluditur tamen Roman. Pont. qui ei præst. argumen. capitu. significasti. de elect. Qui itidem a Concilio generali facultatē hanc habet, licitē illa imponit, esto enim Concilium Lateranense nominetur in eo. §. praterea, idem tamen & de aliis cōciliis huiusmodi asserendum est, nam eandem potestatem habent, atque sic sensit Abbas in eodem capitu. super quibusdam. num. 3. Qui ab Imperatore itidem eam facultatem habet, ea imponere valet, vt habetur in eodem ca. super quibusdā, & ibi not. Abb. ac DD. & in capitu. annouamus. de cens. & in ca. nou. vectigal. impon. non poss. quod tamen ego intelligo in suis terris imperii, vel mediate, uel immediate subiectis.

Tercio in excommunicatōnem hanc non incidunt, qui vectigalia imponendi ius habent acquisitum ex longa consuetudine, cuius memoria in contrarium non est, vt in cita. §. praterea dicitur.

Quarto in excommunicatōnem non incidunt, qui suadent, consulunt, hortantur, iubent, vt

noua vectigalia imponantur, tum quod ipsorum mentio non fit in Bulla, & sic eius verba hisce non conueniunt, tum quod sumus in pœnis, atque idcirco dispositio coarctanda est. argumen. capitu. in pœnis. de regul. iur. lib. 6. Sicut nec etiam qui iniustas gabellas imponunt, non enim excommunicantur, qui ex parte causæ iniustas eas imponunt, sed qui nouas, & iniustas ex parte potentia, ita Tolet. in Bulla Cœnæ Domini Excommunicatio. 3. versicul. Secundo, qui iniustas ergo gabellas imponunt, modo aliam facultatem habeant eas imponendi, hanc pœnam euadunt.

Postremo in excommunicatōnem hanc non incidunt, qui imponunt nouas collectas, seu taxas inter ciues, nam hæc vectigalia non sunt, ac propterea pœna huius Bullæ ad hos deriuare non potest. argument. l. Papinianus exuli. ff. de min. atque sic sensit Caietan. in Sum. in verb. Pedagogium. versic. Ex quibus sequuntur duo. Quare Respublica, ac Senatus, qui de communi cōsensu ob sumptus factos collectam quandam imposerent, Bulla hac non comprehenduntur, sed iam ad aliam partem huius capitis veniamus.

K

Vers.

Verf. Vel augent.

S. V. M. M. A.

*Augentes uestigalia in excommu-
nicationem incidunt, quae excom-
municatio declaratur, quousque pa-
teat.*

Hic excommunicantur, qui uestigalia praedicta legitime imposita augent. Quam rem ut facilius cognoscamus, praemittendum unum est, uestigalia, quae augentur, duplicis generis esse posse, partim licite posita, partim illicite, utpote quia noua sunt, & ob id prohibita. Item ex quo Bulla non distinguit, de utriusque hic agi. Hoc praemisso, iam & hic regulam constituamus.

In excommunicationem igitur hanc incidunt, qui uestigalia imposita augent, ut habetur hoc in versicul. Quae regula iisdem modis, & rationibus amplificatur, quibus superior, idque merito, tum quod sicut non potest nouum uestigal induci, & sic totum quoddam imponere, ita nec iam inductum nouiter augeri, & sic nec in parte nouum induci, valet enim argumentum de toto ad partem. argument. leg. quae de tota. ff. de rei uendi. & leg. 3. ff. pro derelict. & capitu. pastoralis. §. item cum totum. ff. de off. delegat. tum quod fraus fi-

ret legi, nam & ex quo nequeunt noua iudici, vetera augentur, quod est contra mentem Bullae eiusque rationem, Bulla enim prohibere, vult affectum, & non modum, quandoquidem ratio prohibitionis ea est, ne hominum facultates per haec uestigalia exhauriantur, ut dixit Rebus in Prax. benefi. in expositione Bullae. Coenae Domini argument. in verb. De iure veto canonico, at ratio haec locum habet etiam in auditione, ut per se patet, ne igitur fraus legi fiat contra capitulum, ocerum est, de regul. in lib. 6. & ne quod una uia prohibetur, per aliam fiat, contra capitulum cum quid eodem sit, & lib. sed ut ubi eadem ratio est ubi eadem dispositio fit, iuxta capion. cum dilecti de confut. mal. uel inuol. & ibi l. uel ad leg. A qua iure nec augeri uestigalia possunt. Quare Nauarr. esto id expresse cautum non fuisset, id locum tamen habiturum fuisse, ut scilicet augentes in excommunicationem hanc incidere, dixit in Man. capitul. 2. numero 61. versicu. Declaratio prima, idem sensit Syluestr. in verb. Excommunicatio. 7. numero 54. versicul. Decima nona est in processu, ubi & sic praticari ait, sicut etiam in verb. Gabellar. 3. numero 7. versicul. Quartum quod imponentes.

Postremo in excommunicationem hanc incidunt, qui augent dicta uestigalia, vel sint licite imposita,

fit, uel illicitè, ac de illicitè im-
positis non est dubitandum, non
etiam de licitè impositis, quoniam
hic prohibentur, ut in initio præ-
missimus.

Hanc tamen poenam euadunt
homines, quos diximus eam eua-
dere in antecedenti regula, ob eas
dem rationes. Et ideo et Serenissi-
ma Venetorum Respublica licet
te Vestigalia imponat etiam an-
gere sine excommunicationis me-
tu potest, ut & supra uidimus, &
diximus.

**Verf. Seu imponi, vel augeri
prohibita exigunt.**

I Exigentes Vestigalia prohibita im-
poni, uel augeri, id est noua Vestigalia
in excommunicationem incidunt, quæ
excommunicatio declaratur, quousque
patet.

Hic excommunicantur, qui ex-
igunt Vestigalia prohibita
imponi, uel augeri, ut dicitur in
uersiculo. Quod ut dilucidius sit,
præmittenda duo sunt. Primum
quæ Vestigalia prohibita sunt im-
poni, uel augeri, alterum a qui-
bus permittitur Vestigalia exigere
queant.

Quoad primum igitur Vestiga-
lia prohibita imponi, uel augeri
sunt primo ea, quæ imponuntur

aut pro rebus, quas pro se, sua-
que familia quis fert, aut pro re-
bus suis, aut pro rebus, quæ in se
runtur pro colendo ture, ut habet
tur in l. uniuersi. C. de Vestigali-
bus prohibita sunt noua Vestigalia,
quæ sunt ea, quæ supra diximus in
principio huius Capituli, & de
hoc satis. Itaque illis autem

Quoad alterum, ut paucis il-
lud absolamus, concludendum
est communi iure neque ab Ec-
clesia, neque ab Ecclesiasticis per-
sonis exigere ea posse, ut habetur in
ca. quanquam de Censuris 6. His
sic præmissis, iam regulam ponam

In excommunicationem hanc
igitur incidunt, qui exigunt Ve-
stigalia prohibita imponi, uel
augeri, ut dicitur in uersiculo.
Quæ regula his modis declara-
tur.

Nam primo locum habet ex-
communicatio hæc in eo, qui exi-
git prohibita ratione rerum, id
est de rebus, super quibus impo-
ni nequeunt, ut supra diximus per
l. uniuersi. C. noua Vestigalia, atque
sic sentit Caietanus in Sum. in verb.
Pedagium uersiculo. Sed ad hoc
ut exigentes incurrant hanc ca-
nonem, etenim & qui ea impo-
nunt, modo ea imponendi pote-
statem non habeant, in excom-
municationem incidunt, uel supra
uidimus.

Secundo locum habet hæc ex-
communicatio in eo, qui exigit
Vestigalia ab eo imposita, qui

K 2

non

non potest, esto alias licita sint, atque sic sensit Caieta. in Sum. eod. etenim & vectigalia imponi prohibita & ea sunt, quæ imponuntur ab eo, qui facultatem eam non habet.

Tertio excommunicatio afficit eum, qui vectigalia exigit, quæ antiquitus alibi imposita sunt, sed non ibi, ubi exigit, & sic pro nouis ibi habentur, noua enim vectigalia dicuntur etiā respectu loci, ubi exiguntur, non habito respectu, an secundum se licita sint, alibive sint imposita, fieri enim potest, ut transeuntes per Montem Scutulū patriam meā pro suis personis licite pedagium soluant ob longam consuetudinem, cuius memoria in contrarium non sit, iuxta capitul. super quibusdam. §. praterea. de verbo. significa. a transeuntibus autem per Montem columbarum minus licite id exigatur, quoniam oppidum illud ius exigendi non habet.

Quarto excommunicatio hæc afficit exigentes hæc vectigalia quicumque sint, siue qui ea imposuerunt, siue eorum hæredes, siue successores, siue conductores eorum, siue famuli ad exigendum propositi, tum quod simpliciter excommunicantur qui exigunt, nec distinguit Bulla qui nam sint, ergo nec nos distinguere debemus. argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem acti. tum quod Bulla excommunicat om-

nes, qui imponunt talia, & exigunt, ut in principio huius Capituli habetur, ad quod referuntur etiam, qui exigunt, ut per se patet, ergo nemo excluditur. argument. leg. Iulianus. ff. de lega. 3. atque sic dixit de hærede imponentis, de publicano, & conductore, nec non de famulo ad exigendū proposito. Nauarr. in Man. capit. 27. numero 61. versicul. Quarta, & Iacob. de Graff. libro 4. decis. cas. cons. in expositione Bullæ Cœnz Domini. numero 69. & de conductore facit C. de exactor. trib. lib. 11.

Quinto excommunicatio hæc afficit etiam eos, qui capiunt personas, & ad eum ducunt, qui exigit huiusmodi vectigalia, quod faciunt sapius Beruarii hic Barbiani, quamuis hic licite exigantur, quod tamen id verum sentio, ubi alias exacta ob fugam non fuissent, argument. Clement. primæ. iunct. Gloss. de sepult.

Sexto excommunicatio afficit eos, qui imponunt quempiam ad ea exigenda, atque sic dixit Iacob. de Graff. ibid. nam hi propriè facere dicuntur, ex quo per alios id agunt, alioquin contingeret vilem personam, quæ exigit, sapius excommunicari, potètem virum autem qui hæc exigenda curat, poenam euadere, quod absurdum est. argument. cit. Clement. i. iunct. Gloss. Hi omnes ergo in excommunicationem incidunt, iam qui

pa-

pœnam hanc effugiant, explicemus.

§ V M M A.

- 1 *Vestigalia accipiens a sponte dante in excommunicationem non incidit.*
- 2 *Exigere vestigal quando quis dicitur.*
- 3 *Inuitus soluere vestigal quis dicitur.*
- 4 *Vestigalia exigens quando in excommunicationem non incidat.*

L

§. Qui caput hoc offendendo in excommunicationem incidunt, vidimus, iam qui pœnam hanc euadant, videamus.

- 1 *Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui recipit hæc a laico sponte solvente, nam Bulla inquit Exigunt, & sic*
- 2 *excommunicat exigentes, at texigere est extorquere ab inuito, qui non vult soluere. argument. leg. soluendo, iunct. Glos. exigere. ff. de negot. gest. & l. fideicom. missa. §. si rem, iunct. Gl. exegerat, ff. de leg. 3. ergo secus si a sponte dante recipiat, atque sic dixit Angel. in verb. excommunicatio. §. cas. 19. & Tabi. in verb. Excommunicatio. §. cas. 19. numer. 1. &*
- 3 *& Caietan. in Summ. in verb. excommunicatio. cap. 39. versic. Et quia exigere, & in cap. 71. versicu. Secundum est, & Nauar. in Man.*

cap. 27. num. 61. versic. Quarta, ab inuito laico, igitur vbi quis accipit, in excommunicationem hæc incidit, alias non, quamuis cōtrarium sit, si a clericis sponte dantibus accipiant, nam in excommunicationem incidunt huius Bullæ positam infra. capitul. 18. & vt dixit Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, Excommun. 3. in fin. † Inuitus autem soluere is quoque dicitur, qui soluit rogatus, vt solueret tanquam debitum, esto vis non adhibeatur, vt inquit Caietan. & Nauar. ibid. Multo magis ergo, vbi ipse, vel res detinerentur, vel minæ inferrentur.

- 4 *Secundo loco † in excommunicationem hanc non incidit, qui probabiliter ignorans vestigalia illicita esse, ea exigat, vel ignorantia iuris, vel facti sit. argument. capitul. Apostolicæ. de cler. excommunic. min. & capitul. 2. de constitut. libro sexto. atque sic dixit Nauar. eodem capitul. numer. 61. versicul. Quarta, ibi excusari tamen posset. Quare famuli, & rudes homines, qui sæpius ad hæc exigenda præponuntur ad portas, & ad alia loca, pœnā hanc euadēt, vbi hoc probabiliter ignorant, sicut & qui conducunt ab aliquo Principe dicta vestigalia, & ob id existimant iure imposita esse, atque sic sensit Iacob. de Grass. ibid.*

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, vbi quis vestigalia licita, & permissa ab

iis exigit a quibus iure non licet, ut pote a clericis pro rebus suis; nam etsi alias vectigalia licita sint, illicitè tamen ab his exiguntur, quamvis quod noua non sūt, in excommunicationem hanc non incidant, sed in eam, quæ habetur in ea, quamquam de cens. lib. 6. at quæ sic dixit Nauar. in Man. capit. 27. num. 61. versicu. Quinta. & Caieta. in Summ. in verb. Pedagogium. ver. Et quia verba propriè intelligenda sunt, etenim per hanc Bullam illicita per se tantum prohibita sunt, non alia, ut dixit Caiet. ibid.

Quarto in excommunicatione hanc non incidit, qui inuitus ea exigit, ut pote praeficitur quis a Principe huic muneri inuitus, sed quia repugnare ob probabilem metum non audet, ob eam rem in excommunicationem non incidit, argumēt. eorum, quæ tradunt DD. in capit. sacris. de iis, quæ vi metue caus. fiunt, atque sic dixit Angel. in verb. Pedagogium. numer. 6. versicu. Verum est, quod subditus.

Quinto in excommunicatione hanc non incidit, qui antiquitus licitè imposita, sed ob aliquam causam diu intermissa rursus exigit, exempli gratia Civitas, quæ iusta vectigalia exigebat in ditionem alicuius Principis venit, & eo tempore vectigalia non exigit, modo pristinam libertatem adeptam, vetera vectigalia exigens non offendit, & ob id in excommuni-

cationem, ubi singularis persona est, non incidit, ut dixit Sylvestr. in ver. Gabella, 3. nu. 5. versicu. Aduertenda sunt quedam.

Sexto in excommunicationem hanc non incidit privata persona, quæ cum ad id obligata non sit, pecuniam ab aliquo accipit, quod eum tutum per aliquem locum ducat, nam hic iuste locat suas op̄as, ex quo ad eas gratis prestandas non tenetur, atque sic dixit Ioan. Andr. quem refert, ac sequitur Abb. in capit. super qui busdam. num. 7. versicu. Sed dubitari posset, & Sylvestr. in verb. Gabella, 3. nu. 6. versu. Tertium, quod priuatus, & Tabien. in verb. Pedagogia, num. 5. versicu. Quarto dubitatur.

Postremo in excommunicationem hanc non incidit, qui dolo vectigalia exigit, ut pote aggreditur quis homines in via, & cogit soluere Gabellam, inquit, se ad id propositum esse, cum non sit, nam hic tenetur poena concussio nis. argument. titul. ff. de concuss. non autem hac poena, quæ in eos infertur, qui suo iure vectigalia hæc exigere sibi persuadent, sed de hoc capite satis, ad aliud veniamus.

De excommunicatione lata contra falsantes literas Apostolicas, nec non eas fabricantes, falsoque signantes. Cap. VI.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios litterarum Apostolicarum etiam in forma Breuis, ac Supplicationum, gratiam, vel iustitiam concernentium per Romanum Pontif. vel S. R. E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pontif. signatarum. Nec non falso fabricantes litteras Apostolicas etiam in forma Breuis. Et etiam falso signantes supplicationes huiusmodi sub nomine Romani Pontif. seu Vicecancellarii, aut gerentes vices prædictorum.

S V M M A.

- 1 *Litteræ Apostolicæ quænam sint.*
- 2 *Litteras Apostolicas falsare quid sit, & quot modis contingat falsari.*

CApit hoc diuiditur in tres primarias partes, in quarum prima excommunicantur falsarii litterarum Apostolicarum, ac supplicationum, in secunda fabricantes falso litteras Apostolicas: In tertia falso signantes supplicationes huiusmodi. Secunda incipit ibi. Nec non falso fabricantes. Tertia ibi: Et etiam falso signantes. Omissis igitur duabus posterioribus, de priori agamus, & primo de prima eius parte, in qua excommunicantur falsarii litterarum Apostolicarum. Quam rem ut dilucidiorē habeamus, tria præmittenda sunt. Primum litteræ Apostolicæ quænam sint. Deinde quid sit falsare. Tertio quot modis contingat falsari huiusmodi litteras, quibus explicatis, regulam de more ponamus.

- 1 Quoad primum igitur litteræ Apostolicæ eæ dicuntur, quæ emanant a Romano Pontif. quibus decernit, mandat, conceditve aliquid, quod ad iurisdictionem, ordinemve spectat, quicquid enim scribit tãquam Papa, aliquid horum comprehendit, vel quod ad iurisdictionem, vel quod ad ordinem pertinet. Et dicuntur Apostolicæ, quoniam a Romano Pon-

K 4 tif.

tit. proficiuntur, qui tenet locum, & sedem Petri Apostoli, qui primus Christi Domini Vicarius fuit. Hæ autem litteræ, partim dicuntur simpliciter litteræ Apostolicæ, & sunt, quas diximus, partim Breuia nominantur, & sunt ex litteræ, quæ a solis secretariis conficiuntur, & per Papam signantur in cera rubea annulo plicatoris, eandemque vim habent, quam rescripta, & Breuia inde dicta sunt, quoniam brevibus verbis, idest paucis scribuntur, & in parvis negotiis, ita dixit Felin. in Rubr. de rescript. numero 8. versicul. Breuia dicuntur, & Rebuff. in Prax. benefic. De Brevis Apostol. ubi quid sint, & in quibus causis concedantur, docet, & qua forma conficiantur, & de primo hætenus.

2 Quoad alterum autem scilicet quid sit falsare, quatenus ad rem nostram pertinet, litteras falsare nil aliud est, quam aut addendo, aut detrahendo, aut corrumpendo, aut mutando contra mentem Romani Pontif. eius dispositionem litteris comprehensam secundum substantiam, vel qualitatem, aut totam, aut ex parte tollere, ut probabimus.

Dixi ergo primum Addendo, falsari litteras apostolicas, ut exempli gratia, si cum litteræ ad favorem Titii scriptæ sunt, addatur etiam in favorem Socratis, hoc enim sine dubitatione contra dispositionem, & mentem, & substantiam

litterarum, per additionem est. arg. l. si quis legatum. ff. ad leg. Corn. de fals. nam ibi in crimen falsi incidit, qui in testamento legatum sibi scripsit, & ob id per additionem crimen illud committitur.

Dixi aut Detrahendo, quoniam si aliquid ex litteris detrahatur, quod in favorem alicuius esset, & ratione hac falsum committitur. argument. l. si quis legatum. §. similiter & is, qui libertatem. ff. eodem, nam ibi in crimen falsi incidit, qui de testamento libertatem seruo datam delet, ergo idem & hic, & facit capitu. licet. de crim. fals.

Dixi aut corrumpendo, quod fit, ubi quis litteras omnino deleuit, abrasitve, unde ipsis impetrans uti non potuit, quo casu & falsum committere quis dicitur. argument. capitul. licet. versicul. Quinta. ibi. Per rasuram, & apertius in versicul. Sexta, & versicul. Septima, de crimin. fals. & facit etiam le. qui testamentum, ibi. Deleverit. ff. de fals. ubi poena falsi tenetur, qui testamentum deleuit, vel interleuit, ut ibi dicitur.

Dixi demum Mutando in substantialibus, si pro Titius, Seius apponeretur, deletio Titio, nam sicut in superioribus casibus ex parte, ita & hic in totum falsantur, sicut etiam in proximo casu, & facit l. si quis patris sui aboleverit. ff. de fals. ubi crimen falsi

com-

committit, qui hæreditatem ex testamento relictam ab intestato volebat accipere, ut ibi dicitur, ergo idem hic, ubi alius pro alio adscribitur, facit quoque citat. cap. licet. versicu. Quinta; Ex quibus patet falsum in dictis casibus committi semper quoad substantiam, & litteras aut ex parte aut totas tolli.

Dixi Vel qualitatem, nam & quo ad ipsam falsitas committitur, utpote per litteras mandatum erat, ut prouideretur alicui de beneficio primum vacaturo. Quidam vero adiecit, ut super illo beneficio sibi pensio constitueretur, quo casu dispositio firma remanet, sed tamen non talis, qualis a Romano Pontif. fuit concessa, hic igitur in crimen falsi incidit, & litteras falsare dicitur. argument. l. impuberem. §. penult. ff. ad leg. Cornel. de fals. ubi qui, cum Titio fundus legaretur, adiecit sua manu conditionem pecuniæ sibi dandæ, in crimen falsi incidere hunc ibi dicitur, ergo idem & hic. Idem si per litteras concessus erat saluus conductus per triennium, & quis triennio deleto reposuit quinquennium, hic enim ex parte est contra mentem disponentis. In his omnibus casibus igitur litteræ falsæ redduntur ac vitiantur, tollitur enim mens ipsius disponentis, vel qualitas contra eius voluntatem addiicitur, ut ex dictis patet. Et ex his etiam constat, quot modis litteræ falsentur,

quod tertio loco nobis explicandum proposueramus. His ita præmissis, iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

- I** Falsans litteras Apostolicas in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio declaratur, quousque pateat.

I.

S. Falsare litteras Apostolicas quid sit vidimus: iam qui Apostolicis litteris falsandis in excommunicationem hanc incidunt, videamus. † In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui litteras Apostolicas falsant, ut habetur in Bulla hac expressum.

Quæ excommunicatio afficit quoscumque ob iditionem illam. Omnes, quæ neminem excludit. argument. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & capit. ad audientiam. de decim. atque sic dixit Caiet. in Summ. in verb. Excommunicatio. capit. 27. versicul. Aduerte tertio. Quare & Cardinales, & alii inferiores Ecclesiæ Præsides crimen hoc committentes in excommunicationem hanc incident, & laici Principes, nec non scribæ ipsarum litterarum, & priuatæ personæ.

Item excommunicatio hæc afficit quacunque ratione has

lit.

litteras falsent, vel secundum substantiam, vel qualitatem, ac formam, & aut ex toto, aut ex parte, nam his modis falsari dicuntur.

Tertio afficit excommunicatio hæc cuiusunque generis litteræ falsentur, vel simpliciter litteræ Apostolicæ sint, vel in forma Brevis, ut dicitur in Bulla, ibi: Falsarios litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis, esto deinceps illis non utantur, nam Bulla excommunicat fallantes, & non considerat, an illis deinceps utantur, atque sic dixit Iaco. de Grassi. lib. 4. decis. eas. cons. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numero 79. Secus autem si quis adimat dictionem aliquam, ut aliam reponat, deinceps vero mutata sententia pristinam reponat, ut dixit ibi dem Grassi.

Quarto vel motu proprio, vel ad alterius petitionem concessæ sint, non enim Bulla distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argumen. l. de pretio. ff. de pub. in rem act.

Postremo afficit excommunicatio hæc, vel sint data a Romano Pontif. electo, nondum tamen consecrato, nam post electionem legitimè factam statim iurisdictionem consequitur, ut asseruit Abb. per illum text. in capitul. licet. num. 5. versicu. Quarto no. de elect. & ibi Innocent. & DD. In omnibus igitur his casibus falsantes litteras Apostolicas in excom-

municationem incidunt, quam tamen pœnam hi euadunt, quos ponemus in seq.

S V M M A.

- 1 Litteras Apostolicas mutans quando in excommunicationem non incidat.
- 2 Litteram, uel punctum corrigens in litteris Apostolicis, an in excommunicationem incidat.
- 3 Litteras Apostolicas falsandas consulens, mandansve, in excommunicationem hanc non incidit.
- 4 Litteras Apostolicas delens, aut scindens an in excommunicationem incidat.
- 5 Litteras priuatas Romani Pontif. falsans in excommunicationem non incidit.
- 6 Litteras alterius a Romano Pontif. falsans in excommunicationem non incidit.
- 7 Litteris Apostolicis falsis utens in excommunicationem non incidit.

II.

§. Offendentes hanc partem quando in excommunicationem incidant, declarauimus, iam ubi eam euadunt, declaramus. † Primo igitur, qui de licentia Romani Pontif. eas mutaret, nam tunc, quod cessat vitium falsi, ex quo contra mentem Romani Pontif. id non fit, ob eam rem huius Bullæ pœna cessat. argumen. c. cum cessante. de appella.

Se.

2. Secundo ꝑ poenam hanc eua-
dit, qui aliquam litteram, vel pun-
ctum corrigit, quod non mutat
substantiam, ita dixit Ioann. Ger-
son quem refert, ac sequitur Na-
uarr. in Man. capit. 27. numer. 62.
versic. Sexta, & Martinus Alfons.
de Viuald. in Candelabro. part. 2.
in explanatione Bullæ Cœnæ Do-
mini. cas. 6. num. 53. & Iacob. de
Grass. lib. 4. decis. cas. consc. in ex-
positione Bullæ Cœnæ Domini.
nu. 78. Idem sentit Add. ad Diaz.
in sua Prax. crimin. cano. 117. ver-
ficu. Erit etiam a dicta pœna, &
Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, ex-
comm. 4. nume. 6. vbi alios plures
idem sentientes refert, & sic te-
nendum inquit, etenim in excom-
municationem quis non incidit,
vbi mortiferè non peccat, argum.
capitu. nemo Episcoporum, & ca-
pitu. nullus. 11. quæst. 3. quod pla-
nè non facit hic, qui simpliciter,
& sine dolo tradita corrigit. Con-
trarium tamen nonnulli sentiunt,
vt Caietan. in Summ. in verb. Ex-
communicatio. capit. 27. in fine,
secutus S. Antonium, & Angel. in
verb. Excommunicatio. cas. 3. nu-
mer. 3. secutus etiam Hosti. quem
refert Abba. in capitu. ex litteris.
num. 3. de fide instrumen. Horum
opinio locū habere posset, vel vbi
parua illa correctio sententiam
tolleret, vt dixit Viuald. ibid. nu.
54. vel vbi & alias hoc sub hac pœ-
na prohibitū esset, quod esse pro-
hibitum ait Hosti. relatus ibi a Pa-
nor. & alii omnes, qui eum sequū

tur, nam inquit Hosti. in Curia esse
canonem excommunicationis la-
tæ sententiæ in quemcunque aliū
ab officialibus super hoc in curia
deputatis, qui in rescripto bulla-
to, vel notato aliquid, vel vnam
figuram, vel litteram, vel etiam di-
midiam abraferit, deleuerit, dimi-
nuerit, compleuerit, vel mutaue-
rit, sine illius licentia, ad quem
spectat. Et inquit sape hoc in cu-
ria publicari, ne quis id ignoret.
Ob hanc igitur causam opinionē
propositam secuti sunt Abb. in eo-
dem capitu. ex litteris. nume. 3. &
Ang. eod. & Tabien. in verb. excō-
municatio. 5. numer. 5. versicul.
Quarto an possit, & Sylu. in verb.
Excommunicatio. 7. num. 8. versic.
Quarta, ibi: Corrigens autem lit-
teras. Quæ tamen opinio præposi-
tæ sententiæ non repugnat, quan-
doquidem Bulla nostra hoc non
dicit, nec excommunicat corre-
ctiones huiusmodi facientes. Im-
mo, ex quo expressum est in sen-
tentia illa Curia, contrarium sen-
tire debemus, vbi hoc non habe-
tur, vt in casu nostro. argumen. ca-
nonne. de præsump. & l. cum præ-
tor. ff. de iud. Postremo hic re vera
non falsat, vt per se patet, ergo in
excommunicationem hanc Bul-
læ non incidit, quæ falsarios excō-
municat, cui enim verba legis nō
conueniunt, nec dispositio conue-
nire debet. argumen. l. 4. §. toties.
ff. de damn. infect. & ca. indemni-
tatibus. §. supradicta. de elect. libr.
6. & facit capitu. fin. de crim. fals.
vbi

vbi Bulla falsa esse non censetur ob rasuram factam in loco non suspecto. Quare si quid erroris in gramatica esset, sine huius Bullæ offensa eum corrigere quis poterit, & multo magis litteram, vel punctum addere, nam etsi in supplicatione dictum esset Titio Ariminensi, & errore notarii dictum esset Titio Pisauriensi, corrigens, & ponens, sicut in supplicatione non peccat, ita dixit Iacob. de Grassi. ibid. num. 83. Non ergo presbyter, qui in litteris suis beneficii correxerit aliquid huiusmodi, quod rei substantiam, eiusque qualitatē non mutat, in excommunicationē hanc incidet, quod est notandum.

3 Tertio in excommunicationē hanc non incidit, qui litteras huiusmodi falsandas consuleret, mandaretve, nam Bulla non excommunicat hos consulentes mandantesque, ergo nec nos dicere debemus, præsertim quod sumus in penis. argumen. capit. in penis. de reg. iur. libr. 6. etenim, vbi lex hos comprehendere vult, eorum mentionem facit, ut in prima parte huius operis probauimus. In penam tamen hic incidet, capit. ad falsarios. de crimin. falsatque sic dixit Iacob. de Grassi. ibidem num. 81.

Quarto in excommunicationem hanc non incidit, qui subreptitias, obreptitiasve litteras a Romano Pontif. impetrasset, nam et si tacita veritate, & falso expresso concessæ sunt, tamen ipsæ litteræ

non sunt falsatæ, ita dixit Caieta. in Summ. in verb. Excommunicatio. capit. 27. versicul. Vnde non comprehendit, & Sylue. in verb. Excommunicatio. 7. num. 6. & Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 5. numer. 2. & Ang. in verb. Excommunicatio. 3. numer. 4. & Nauar. in Man. capit. 27. numer. 62. versicul. Quarta, & Martinus Alfons. de Viualdo in Candelabr. 2. part. in explanatione Bullæ Cenzæ Domini. cas. 6. num. 51. & Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ. art. 4. in verb. Et supplicationum, & Tolet. in Bulla Cenzæ Domini. Excommun. 4. numer. 5. nam hic propriè falsarius non dicitur, quamuis litterarum commodo carere debeat. cap. sedis, & cap. ex tenore, & c. super litteris. de rescrip.

4 Quinto in excommunicationē hanc non incidit qui huiusmodi litteras aut omnino deleteret, aut scinderet, modo is sit, ad cuius fauorem litteræ concessæ sunt, & ad quem ipsæ pertinebant, suo enim fauori quisque renunciare potest. argument. l. si quis in scribendo. C. de pact. atque sic dixit Mar. Socin. Sen. in capit. excommunicationi. num. 12. versicul. Quanquam quis posset totam lacerare. de cri. fals. & Abb. in capit. ex litteris. num. 3. versicul. Posset tamen impetrare de fid. instrum. & Tabien. in verb. Excommunicatio. 5. cas. 5. numer. 5. versicul. Posset tamen impetrare.

5 Sexto in excommunicationē hanc

hanc non incidit, qui litteras priuatas Romani Pontif. falsat, intelligo autem eas, quæ vt priuata persona scribit, nam hæ litteræ Apostolicæ propriè non sunt, ex quorum earum definitio eis non cõuenit, at planè absurdum non ne esset, si ad aliquem amicum suum scriberet, vt animi gratia se videret, has litteras apostolicas dicere, & eas falsantem asserere in excommunicationem incidere? Et hæ exceptio notanda est.

6. Septimo ¶ in excommunicationem hæc non incidit, qui alterius litteras falsat, nam Bulla excommunicat falsarios litterarum Apostolicarum, ergo secus si aliorum. Quare vel quis falset litteras Episcoporum, vel Archiepiscoporum, vel Patriarcharum vel nunciu Apostolici, vel Pœnitentiariæ, vel Legati, aut delegati Romæ Pontif. uel Collegii Cardinalium, vt dixit Iacob. de Graff. ibid. num. 82. vel Pœnitentiariæ, vt inquit Addit. ad Diaz. in sua Prax. crim. eod. cap. vbi supra. versic. Illud autem notandum censeo, vel alterius Principis laici, vtpote Regis, vel Imperatoris, in pœnam hanc non incidet, quandoquidem Apostolicæ litteræ non sunt, vt dixi, & ob id nec Romani Pontif. atque sic dixit Nauarr. in Man. cap. 27. numer. 62. versic. Tertia quod videntur, & Mar. Socin. sen. in capit. ad falsariorum. num. 9. versic. Secus in fallentibus litteras aliorum inferiorum. de crimi. fals. & Rebuff.

in Prax. benef. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. arti. 4. in verb. Apostolicarum, & Viuald. eo. num. 51. & Tolet. eod. num. 3.

7. Octauo ¶ in excommunicationem hanc non incidit, qui hisce litteris falsatis utitur, nã per Bullam excommunicantur solum falsarii litterarum Apostolicarum, non autem illis vtentes, vt habetur expressum in Bulla, aliud autem est litteras falsare, & aliud illis uti, vt per se patet, ex quo igitur diuersa sunt, pœna in uno casu posita ad alium non transfertur. arg. l. Papinianus exuli. ff. de min. atq; sic dixit Caieta. in Summ. in verb. Excommunicatio. cap. 27. numer. 62. versicul. Quarta, & Iacob. de Graff. ibidem numer. 85. Punitur tamen per ca. ad falsariorum. de crim. fals.

Postremo in excommunicationem, hanc non incidit, qui antequam absoluantur, & signentur huiusmodi litteræ, eas falsat, nam ad huc Apostolicæ litteræ non sunt propriè, ex quo a Romano Pontif. non sunt signatæ, & approbatæ. Sicut etiam, si quis falset litteras Apostolicas, quæ iam expirauerunt, modo utiles illas non reddat, vt ait Syluest. in verb. Excommunicatio. 7. §. 4. numer. 10. versic. Et tertio, & Viuald. ibidem nume. 52. & Iacob. de Graff. ibid. num. 83. Sed de hac parte hæc teneamus.

Verf.

Verf. Ac supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium per Romanum Pontif. vel S. R. E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pontif. signaturum.

- S. V. M. M. A.*
- 1 Supplicationes quid sint.
 - 2 Supplicationes gratiam, aut iustitiam continentes quanam sint.

Hic excommunicantur falsantes supplicationes signatas a Romano Pontif. vel a S. R. E. Vicecancellario, vel ab eorum vicegerentibus. Merum ut rem hanc dilucidiorē habeamus, præmittenda hæc sunt. Primum supplicationes quid sint. Item quæ supplicationes gratiā contineant, & quæ iustitiam. Postremo quid sit Vicecancellarius.

- 1 Quoad primū igitur supplicationes nil aliud sunt, quā preces factæ superiori in scriptis, quod aliquid ab eo impetretur, quod ei de iure non debetur. Argumentum. tit. de præc. Imp. offer. & sunt illæ, quæ vocantur Signaturæ, posteaquam per Romanum Pontif. admittæ sunt, ubi ipsi factæ sunt, vel per Vicecancellarium, ubi ei

porrectæ, & communius incipiunt Beatissime Pater, vel Pater Sancte, vel Dignetur S. V. & expelluntur in papyro, & non apponitur plumbum, ita dicit Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullæ Cœnæ Domini articuli. 4. in verb. Et supplicationum, & in ea. Prax. benefi. in tit. De signatura gratiæ, ubi abunde de ipsis agit. Et de primo satis.

- 2 Quoad alterum autem Supplicationes gratiam concernentes sunt supplicationes, quibus petitur aliquid gratiose sibi concedi, ut pote beneficium Ecclesiasticum, argumentum. Clemen. gratiæ, & Clement. fin. de rescriptis, & dicuntur gratiam continere, quoniam petitur id, quod ius non concedit, est enim gratia quoddam quasi privilegium contra legem concessum, argumentum. S. sed & quod Principi verfic. Planē. in instit. de iur. nat. gen. & civil. Supplicationes autem iustitiam continentes sunt eæ, quibus quis petit id, quod ius concedit, sed alio modo, ut pote, ut detur sibi iudex, & ut causa alteri committatur, argumentum. tot. tit. de off. leg. & dicuntur supplicationes, quoniam superior iudicem ei dare non tenetur, ex quo habet ordinarium, dicuntur etiā de iustitia, quoniam vult, ut iudex datus secundum iustitiam causam definiat, atque sic sensit Rebuff. in eod. articulo. in verb. Gratiā. Ex quibus patet plurimum differre inter se, sicut etiam & hac ratione,

Verf. Nec non falso fabricantes litteras Apostolicas etiam in forma Breuis.

S V M M A.

- 1 Litteras Apostolicas falso fabricare quid sit.
- 2 Litteras Apostolicas falso fabricare quot modis contingat.
- 3 Litteras Apostolicas falso fabricans in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio declaratur, quousque pateat.

IN hac parte excommunicantur, qui litteras apostolicas falso fabricant, quam excommunicationem ut dilucidiorē habemus, præmittenda hæc sunt. Primum quid sit fabricare, deinde quid falso litteras fabricare, postremo quot modis contingat litteras falso fabricare.

Quoad primum igitur fabricare nil aliud est, quam aliquid construere, vel nouum construatur edificium, vel antiquum reficiatur. argument. capitu. consuluit. de iudæ. & l. fin. C. eod. quod quidem verbum de ædificiis proprie dicitur, quamuis ad multa alia transferatur, & fortasse dictum est a nomine Fabri, & a græco nomine δῖκος, quod significat domum, quasi significet verbum hoc fabricare domos, & ædificia facere.

327

1 Quoad secundum autem falso litteras fabricare, quatenus ad rem nostram pertinet, nil aliud est, quam litteras conficere sine mandato, & consensu Romani Pontif. eiusve, ad quem mandatū hoc est, & hoc tam quo ad sententiam ipsarum, quam quo ad subsignationem eorundem. arg. cap. quam graui, & c. licet, & c. ad falsarios. de crim. fals.

2 Quoad tertium vero duobus modis contingit litteras falso fabricari, primo, ubi ea omnia falsa sunt, ex quibus litteræ conficiuntur, utpote ubi quis ipsemet litteras conficit, & signa, aliaque omnia, & filum etiā falsa apposuit, habentia tamen figuram eorum, quæ vera sunt, sicut faciunt, qui pecuniam adulterinam fabricant, exempli gratia litteras huiusmodi quis conformauit & signo simili ei, qui est Romani Pontif. quod cudendum sibi curauerat, signauit, & de hoc litterarum genere agitur in cit. cap. quam graui, ubi ponit Romanus Pont. nonnullos modos, quibus comprehendatur, quando litteræ falsæ sunt, & apertius in eod. capit. licet, uer. Prima species falsitatis hæc est, ut falsa Bulla falsis litteris apponatur. Secundo loco falsæ fiunt, ubi conficiuntur litteræ contra mentem Romani Pont. sed tamen aliquid de veris litteris apponitur, ut filum de vera Bulla, quod multis modis contingit, ut dicitur in eod. capit. licet, uer. Secunda, cū multis sequ. cod.

ead. & hæc notanda ſunt, nam ex his habetur in quam ſententiam accipiendæ ea iura ſunt, ſcilicet citat. c. licet, & c. quam graui. de crim. falſi. nam in cita. c. licet, in prima parte agitur, de fabricantibus litteras falſas, in verſic. Quinta agitur de falſatibus veras litteras Apoſtolicas, ſicut etiam in c. quam graui. de fabricantibus litteras falſas. His ſic præmiſſis, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit, ꝑ qui litteras Apoſtolicas falſo fabricat, ideſt, qui fabricat litteras nomine Romani Pont. cum tamen id ei mādātum non ſit, & ſic falſum eſt Apoſtolicas eſſe. Differt igitur caſus hic a ſuperiore, nam ibi excommunicatur qui falſant, ac vitiant litteras, quæ vere apoſtolicæ ſunt, hic vero eos, qui litteras ſibi tales conſingunt, quæ excommunicatione lo cum habet in omnibus aliis caſibus, quos poſuimus in antecedentibus regulis.

Item excommunicatione hæc afficit fabricantem huiusmodi litteras, cuiuſcunque generis litteræ ſint, & ſic uel gratiam, uel iuſtitiam contineant, uel in forma Breuiſ, uel in forma ordinaria eas fabricet, cū ob verba illa, litteras Apoſtolicas, quæ generalia ſunt, & ob id generaliter ſunt intelligenda, arg. l. r. §. & generaliter. ff. de leg. præſt. tum ob dictionem illam, et in forma Breuiſ, quæ dictio explicat caſum magis dubiū, & impli-

cat, ſeu continet caſum minus dubium.

Tertio excommunicatio hæc afficit eū, qui nō modo litteras totas falſas fabricat, verum etiam qui ex parte, utpote addendo falſis uerum ſignum, ut habetur in cit. c. licet. de crim. falſi. quod feciſſe quendam, & grauiter punitum fuiſſe audiui, qui litteras quaſdā a ſe factas furtim ſignauit ſigno Rom. Pontifici.

Poſtremo afficit excommunicatione hos fabricantes, eſto deinceps illis non utantur, nam Bulla excommunicat fabricantes, & non conſiderat ipſis utētes, ergo nec nos. arg. l. de præſcriptio. ff. de pub. in rem act. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidunt. Quam tamen effugiunt primo, qui nondum eas perfeciſſent, quæ tamen exceptio mihi non placet, quoniam Bulla excommunicat fabricantes, at qui incipit fabricare, fabricat, ergo & in excommunicationem incidit. Hanc igitur pœnam euadent, qui litteras huiusmodi facerent, quo formam & modum eorum diſcerent, utpote eſt nouitiuſ quidam ſcriba, qui fabricat ſibi, quo eas fabricandi notitiam conſequatur, & non id facit, ſed quo eas falſas faciat, nec quo illis quis utatur, ſed iam ad poſtremam partem huius capituli ueniamus.

Verf. Etiam falso signantes
supplicationes huiusmo-
di sub nomine Romani
Pontif. feu Vicecancella-
rij, aut gerentium vices
prædictorum.

S V M M A.

- 1 Obfignare litteras quid fit.
- 2 Obfignare falso supplicationes duobus modis contingit.
- 3 Obfignantes falso supplicationes sub nomine Romani Pontif. aut gerentis vicem eius, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

IN hac postrema parte huius capituli excommunicantur, qui falso signant supplicationes huiusmodi, gratiam, vel iustitiam continentes. Quod ut dilucidius cognoscamus, præmittendum est si gnare quid significet.

- 1 Signare igitur ¶ nil aliud est, quam signum supplicationibus hisce apponere, argum. S. sed cum paulatim. & S. possunt, in Insti. de testa. ord. quod in his supplicationibus fit.

Secundo præmittendum etiam est falso signari, vbi nomine alicuius signatur, eo ignorante, & non consentiente, & non mandante.

- 2 Tertio ¶ supplicationes huius-

modi duobus modis falso signari. Primo, vbi adulterino signo signantur, quod fit vbi, fabricato falso signo, persimili, vero eas quis signat. Secundo, qui vero signo eas signat, sed non de consensu eius, ad quem hoc pertinet, ut nunc dixi. His sic præmissis, iam regulam ponamus.

- 3 In excommunicationem hanc igitur incidunt, ¶ qui supplicationes iustitiam, gratiamve continentes sub nomine Romani Pontif. aut gerentis vicem eius falso signant, idest contra voluntatem Romani Pontif. eiusve vicem gerentis signant, & sic non de eorum licentia.

Quæ excommunicatio afficit signantes vel adulterino signo, vel vero, sed non de prædictorum licentia, ut diximus.

Excipitur tamen vbi quis supplicationes non signaret, nam in excommunicationem hanc non incideret, utpote signaret alias litteras Apostolicas, quamvis in superiorem incideret primo loco positam, nam litteræ Apostolicæ a litteris supplicationum differunt, ut dixit Nauarr. in Man. capitul. 27. numer. 62. versicu. Declaratio prima. Quæ autem diximus de signante supplicationes sub nomine Romani Pontif. eiusve vicem gerentis, eadem dicimus de signante nomine Vicecancellarij, eiusve vicem gerentis sine eorum licentia. Ex his iam patet in hoc capite tria hominum genera excommunicari,

nicari, primo qui falsant litteras ueras, & Apostolicas, & cæt. dein de, qui non ueras fabricant, ut in secundo casu, postremo, qui prædicta signant nomine prædictorum, ipsis hoc non mandātibus, ut in hoc postremo casu. Sed iam ad septimum Caput ueniamus.

De excommunicatione lata contra deferentes arma, & alia prohibita ad Saracenos, Turcas, & alios Christiani nominis hostes. Cap. VII.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos, Turcas, & alios christiani nominis hostes, & inimicos, vel hæreticos per nostras, siue huius sanctæ sedis sententias expresse, vel nominatim declaratos deferunt, seu transmittunt æquos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canabem, fu-

nes, tam ex ipso canabe, quam alia quacūque materia, & ipsam materiam, aliaque huiusmodi, quibus christianos, & catholicos impugnant. Nec nō illos qui per se, vel alios, statū christianæ reipublicæ in concernentibus christianorum perniciem, & dānū, ipsos Turcas, & christianæ religionis inimicos, necnon hæreticos in damnum catholicæ religionis certiores faciunt. Illisque ad id auxilium, vel fauorem, quomodolibet præstant. Non obstantibus, quibuscunque privilegiis, quibusuis personis, Principibus, Rebus publicis per nos, & sedem prædictam hactenus concessis de huiusmodi prohibitionem expressam mentionem non facientibus.

S V M M A.

- 1 Deferentes arma, ac reliqua per Bullā prohibita in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Transfuga, qui cum armis, alijsve prohibitis ad Christiani nominis hostes cōfugiunt, in excommunicationem incidunt.
- 3 Mittentes arma, & alia prohibita ad Christiani nominis hostes in excommunicationem incidunt.
- 4 Deferentes nomine alterius cuiusmodi sunt miliones, ac nauta, arma & alia prohibita ad Christiani nominis hostes, in excommunicationem incidunt.
- 5 Vendentes, donantes, permutantesve arma, & alia prohibita cum Christiani nominis hostibus in excommunicationem incidunt.
- 6 Dantes arma, & alia prohibita Christianis, qui sunt apud hostes, an in excommunicationem incidunt.
- 7 Vendentes arma, & alia prohibita ijs, quos sciunt ad hostes delaturos, in excommunicationem incidunt.
- 8 Tradentes arma hostibus Christiani nominis ubicunque sint, in excommunicationem incidunt.
- 9 Tradens arma Turcis, qui sunt apud Christianos, in excommunicationem incidit.
- 10 Deferens arma, & alia prohibita in excommunicationem incidit, esto non hoc animo deferat, ut Christiani per illa oppugnentur.
- 11 Donans arma, & huiusmodi prohibi-

ta Christiani nominis hostibus referenda gratiæ causa, in excommunicationem incidit.

- 12 Deferens arma, & prohibita hostibus Christiani nominis in excommunicationem incidit, esto cum illis paciscatur, ne in Christianos illis utantur.
- 13 Deferentes arma ad Christiani nominis hostes in excommunicationem incidunt, esto deinceps ab ipsis ea recuperent.
- 14 Deferentes arma ad Christiani nominis hostes in excommunicationem incidunt, esto contra Christianos illis non utantur. Vel.
- 15 Tempore pacis ea deferant.
- 16 Et vndeunque ipsa arma habeant. Et quid iuris si ab ipsis hostibus.
- 17 Deferentes arma ad Christiani nominis hostes in excommunicationem incidunt, esto priuilegium habeant a principibus laicis ea deferendi. Et quid iuris, si Romanus Pont. priuilegium hoc concedat.

C Aput hoc in tres partes diuiditur, quarum secunda incipit ibi. Nec non illos, qui per se, & cæt. Tertia ibi. Illisque ad id auxilium, & cæt. nunc de prima agamus, in qua excommunicantur, qui arma, & huiusmodi alia, quibus Christianos oppugnant, ad Christiani nominis hostes deferunt, quæ excommunicatio quatenus pateat, ut dilucidius explicetur, tria hic agemus. Primū, qui nam hæc deferentes in excommunicationem incidunt. Deinde Christiani nominis hostes quinā sint. Postre-

Postremo quorum armorum, rerumque delatio per excommunicationem hanc prohibita sit. Quo ad primū igitur, regulam de more ponamus, sic enim facilius, qui in excommunicationem hanc incidunt, quive eam euadāt, cognoscemus.

1 In excommunicationem hanc ergo incidunt omnes, qui arma, ac reliqua hic prohibita ad christiani nominis hostes deferunt, ut habetur in initio huius capituli, nam, ex quo excommunicati omnes prohibita deferentes, ergo nemo excluditur, sed ob dictionem illam omnes, vniuersi comprehenduntur. argumen. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & capitu. si Romanorum. distinct. 19. Quare in excommunicationem hanc incidunt, qui caput hoc Bullæ offendunt, esto sit Imperator, Rex, Dux, alijve Principes viri, multo magis priuati homines, item vel laici, vel clerici, ut sensit Nauarr. in cap. ita quorundam not. 8. num. 8. de Iudæis, postremo uel subditi sint Romano Pontif. in temporalibus, vel non sint subditi.

2 Item in excommunicationem hanc incidunt transfuge, qui cum armis, & rebus huiusmodi prohibitis ad huiusmodi hostes aufugiunt, ut dixit Nauarr. in cit. cap. ita quorundam. not. 8. num. 33. de Iudæis, id quod dubitationem non habet, nam, si in excommunicationem hanc incidunt, qui ad hostes talia tantum deferunt, quanto

magis in eandem penam incidēt, qui cum armis se ipsos dedunt argument. aucthē. multo magis. C. de sacros. Eccl.

3 Tertio in excommunicationem hanc incidunt etiam ij, qui per alios hanc deferenda curant, nam in Bulla non solum excommunicantur, qui per se deferunt, verum etiam & qui transmittunt, ob verbum illud seu transmittunt, quod per alios significat mittere, ut per se patet. Præterea id probatur etiam ratione, nam per Bullam excommunicantur qui deferunt, seu transmittunt, & per verbum, Deferunt significantur ij, qui per se portant, ergo per verbum illud Transmittunt significantur ij, qui per alios id faciunt, alioquin verbum illud nihil operaretur, contra capitul. si Papa. de priuileg. libro 6. & i. quoties. ff. de reb. dubi. & facit in simili. capit. significauit. §. illi quoque. & ibi Abba. numer. 2. & Felin. numer. 4. de Iudæis. et Nauar. in eod. cap. ita quorundam. not. 8. num. 9. versic. Dixi in deferendo, non est igitur, quod de hac re dubitemus. Quare vel per famulos, vel per homines mercede conductos, utpote per nautas, per muliones, ve hanc deferenda curent, excommunicatione hac hi obligabuntur, atque sic dixit Bebu. in Prax. benefic. in expositione Bullæ cœnæ Domini artic. 5. in verb. Deferunt.

4 Quarto in excommunicationem

L 3 nem

nem hanc incidunt non solum, qui suo nomine hæc deferunt, verum etiam & qui alieno nomine, nam hi deferunt, at Bulla deferentes excommunicat, ergo & hi in excommunicationem incidunt. argumen. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. tum quod verbum, Deferre, significat factum, & non ius, ergo nihil interest, an suo, vel alieno nomine quis talia deferat, tum quod & in his ratio Bullæ viget, ob id enim ad eos hæc deferri prohibentur, ne illis christianos oppugnent, at cuiuscunque nomine deferantur, id fieri potest, ergo & hoc a Bulla prohibetur, & ob id contrarium facientes excommunicantur, ubi enim dispositionis ratio viget, & dispositio vigere debet. argum. capitul. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. Aquil. Quare Muliones, qui suas operas ad hæc deferenda locant, item & nautæ, qui suis navibus hæc transfretanda accipiunt, in excommunicationem hanc & ipsi inciderent. Id quod locum habet vel gratis ea deferenda sumant, ob easdem rationes, atque sic asseruit Rebuff. ibid.

3 Quinto in excommunicationem hanc incidunt, quocunque titulo prohibita ipsis hostibus tradant, nam verba illa Deferunt, vel Transmittunt, nudum factum significant, nec distinguunt contractum vnum ab alio, ergo nec nos distinguere debemus. argum. l. de pretio. ff. de publi. in re

a&. siue igitur prohibita hæc illis vendant, siue donent, siue cum rebus aliis ea permurent, in excommunicationem hanc incident, vt dixit Nauarr. in capit. ita quorundam. not. 8. numer. 18. de iuda. & de permurante cum dictis hostibus pro aliis armis, ita dixit Mart. Alfons. de Viuald. in Candelabr. par. 2. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. cas. 1. num. 60. Idem, si de his rebus ipsos hostes accommodent, ob eandem rationem, atque sic sensit Rebuff. ibid.

6 Sexto in excommunicationem hanc incidunt, vel mediate, vel immediate ipsis hostibus ea tribuant. Immediate, ubi ipsis hostibus ea tribuunt, vt hoc expressum habetur in Bulla. §. Mediate, ubi quis ad christianos, qui in terris infidelium huiusmodi aut negotiantur, aut morantur, ea deferunt, esto de licentia suorum Principum id faciant, nam sic dixit Nauarr. in capit. ita quorundam. not. 4. num. 12. versic. Quarto inferitur, de iuda. Idque merito, tum quod satis videtur hi ad hostes hæc deferre, ex quo deferunt ad eorum subiectos, è quorum manibus, cum volunt, auferre ipsis illa queunt, tum quod satis hostibus tradunt, ex quo christianis mercatoribus. mox ea ipsis hostibus vendituris tradunt. argum. l. qui sic soluit. ff. de solut. Excipio tamen ubi ad christianos in terris hostium morantes ea deferunt, qui ea abscondita habere volunt, quo ipsis oblata

occa-

occasione in hostium pernitiem vtantur, atque sic dixit Nauarr. ibid. etenim & ratio, & verba Bullæ cessant, ergo & dispositio cessare debet, argument. cap. cum cessante. de appell. & leg. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr. † At quid de ijs, qui vendunt hæc illis, quos certo sciunt ad hostes huiusmodi ea esse missuros, an in excommunicationem hanc incident? (ipsos enim peccare dubium non est.) Ego sentio & hos in excommunicationem incidere, tum quod per alios ea transmittere videntur, quos in excommunicationem incidere conclusimus, tum quod eorum opera deferuntur, sic enim & qui ad furandum, aut scalas ad subponendum fenestris, aut feramenta ad eas efringendas, quo quis furetur, sciens accommodat, furti tenetur, vt habetur in §. interdum, versic. Ope. in Instit. de obligat. quæ ex delicto, & in excommunicationem incidit, qui in territorio Ecclesiæ existens, vnde frumentum extrahi prohibitum est, exteris illud vendit, quos scit illinc deportturos esse, vt in Bulla Gregorij infra videbimus. Ad do si non hac ratione, quod ipsi prohibita hæc transmittant, in excommunicationem hanc incident, saltem alia ratione poenam hanc non euadunt, quoniam illis fauent, quod eadem poena per hoc caput prohibitum est. Quare & qui accommodant illis naues, æquos, mulos, currus, boues, seruosve ad

hæc deferenda (modo scientes id faciant) in excommunicationem hanc incident, quod & sensit Nauarr. in cit. ca. ita quorundam. num. 8. num. 24. versicu. Vndecimo. de iudæ.

8 Septimo † in excommunicationem hanc incident, qui hæc deferunt, traduntque huiusmodi hostibus, vbicunque hostes illi sint, nam Bulla ipsa non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus, & eius ratio generalis est, & ob id, vbicunque tradantur, locum habet. argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. & l. pen. §. penul. ff. de iur. & fact. igno. Qui ergo, exempli gratia, Constantinopolim, & ad alia loca ipsorum hostium prohibita hæc deferunt, in excommunicationem hanc incident. Qui itidem tradunt ea hostibus huiusmodi venientibus ad loca christianorum, poenam hanc non euadunt, nam sic dixit Mar. Soci. Sen. in cap. ita quorundam. num. 14. versic. Ex prædictis ergo infero, etsi enim in poenis sumus, ubi tamen animarum fauor, Ecclesiæ ve agitur, & ratio eadem est, dispositio dilatatur, vt inquit Gl. & Barto. communiter recepti in authen. sacramenta puerum. C. si aduers. vend. & Mar. Socin. Sen. in eod. cap. ita quorundam. num. 14. cum seq. Qui demum & hisce hostibus hæc tradunt, qui non modo ad christianorum ciuitates venerunt, verum etiam in ipsis pacifice, & de superiorum licentia vi-

L 4 tam

eam ibi degunt, excommunicationem non euadunt, modo probabiliter credant ipsos hostes ob id ea accipere, quo aut ad tetras hostium deferant, aut quò in christianorum perniciem oblata occasione vtantur, nam & hic Bullæ verba locum habet, quoniam prohibita hæc ad hostes christiani nominis deferuntur, & etiam ratio eiusdem, quoniam ipsis christianos oppugnare possunt, atq; sic sensit Nauarr. in eod. capitul. ita quorundam. num. 14. versicul. Octauo infertur, ibi, Excipio tamen eos.

9 † Quare Turcis, qui apud christianos morantur, tradens hæc, in excommunicationem hanc incidet, tum quod pro certo habendum est inde abeuntes ea secum laturos, tum quòd & contra christianos oblata occasione ipsis vtetur. Nisi ergo rei paruitas hunc excuset, mea sententia penam hæc non euadet.

10 Octauo † in excommunicationem hanc incidunt prohibita hæc huiusmodi hostibus deferendo, esto ob aliam causam ea ipsis tribuant, & nò quo illis christianos oppugnent, nam Bulla simpliciter loquitur, & non distinguit, & ob id nec nos distinguere debemus. Postremo ratio prohibitionis ea est ne ipsis christianos oppugnent, vt habetur in Bulla, & hoc contingere potest ob quamcunque causam hæc deferantur. Quare qui negotiandi gratia, &

sic ob lucrum, ob aliamve causam hæc deferant, in excommunicationem hanc incidet, vt dixit Nauarr. in Man. capitu. 27. nume. 63. versicul. Sexta, ibi. Per illa verba. Quibus christiani, & Tab. in verb. Excommunicatio. 6. num. 2. versu. Primo, ibi. Et isti prohibentur siue ex intentione. & facit cit. capit. ita quorundam. de iudæ. vbi ob quorundam cupiditatem, qui ad hostes prohibita hæc deferebāt, excōmunicatio lata in ipsos est, quod & sensit Glo. in verb. ferrū, & Ioan. And. quos refert, ac sequitur Abba. ibi. numer. 2. & communiter receptum hoc esse testatur Mar. Soc. Sen. ibid. num. 12. versu. Sentit igitur hæc Glof. & Nauarr. in glof. 2. in fine, esto in consil. 6. de iud. intentionem inspiciendam iudicauit, sed mihi non placet.

11 † Quare, & qui gratiæ referendæ causa prohibita hæc illis tribuūt, in excommunicationem hanc incident, exempli gratia, legati missi a Principibus christianis ad Turcas, aut Medici, chirurgi, qui arma ad se tuendum, exornandumve secum tulerunt, in excommunicationem hanc incident, si ab ipsis Turcis aut munere aliquo affecti referendæ gratiæ causa, aut rogati, arma sua ipsis tradiderint, nisi probabilis causa eos excuset, vt dixit Nauarr. in eod. capitul. ita quorundam. not. 8. num. 22. & numer. 30. Probabilis causa autem erit, si res parua sit, vt exempli gratia, si pugio, vel ensis tantum.

Idem

Idem etiam si christiani permurerent arma cum Turcis, modo Turcarum arma meliora sint christianorum, nam tunc non esset hoc arma hostibus dare, sed a dimere, ut dixit Nauarr. ibid. nu. 23.

12 Nono ¶ in excommunicationem hanc incidunt prohibita hæc ad hostes deferendo, quamuis paciscantur cum ipsis, ne in christianos eis utantur, tum quod oblata occasione, pacto non stabunt, omnes enim sibi melius malunt esse, quam alteri. argument. l. preces. C. de serui. & aqu. tum quod si subditus sit is, quo cum quis paciscitur, ad arbitrium superioris sui tamen pacto non obstante illis uti eum oportebit. argument. capitu. quemadmodum. iunct. glo. de iure iuri.

13 Decimo ¶ in excommunicationem hanc incidunt, qui hæc ad hostes deferunt, esto deinceps ab ipsis hostibus vel pretio, vel dono, vel vi ea recuperent, nam. statim atque hostibus tradita sunt, tradens in excommunicationem incidit, ex quo Bulla hæc agentes ipso iure excommunicat. argument. capitu. pastoralis. §. fin. de appell. Quæ excommunicatio nulla re alia tollitur, quam absolutione. argument. cap. cum desideres, de senten. excom. atque sic dixit Nauarr. in cit. c. ita quorundam. not. 8. nu. 29. & Syl. in verb. Excommunicatione. 7. versicu. Nono. nume. 64. & versu. Sexto, & Mar. Alfonsi. de Viuald. in Candelabr. par. 2. in expla

natione Bullæ Cænæ Domini. cas. 7. nu. 64.

14 Undecimo ¶ in excommunicationem hanc incidunt ad hostes prohibita deferentes, esto deinceps contra christianos illis non utantur, ut inquit Nauarr. in eod. capitu. ita quorundam. not. 10. nu. 42. versicu. Decimooctauo, & in Gl. 3. & in multis aliis locis ibid. Et hoc ob eandem rationem, quæ proximè reddidimus, quoniam statim excommunicatione quis obligatur, ut prohibita ad hostes detulit. Postremo quoniam fat est contra christianos ipsos illis uti posse, atque sic dixit Rebuff. in expositione Bullæ. articul. quinto. in versicu. Impugnant. in sua Praxi, illud enim Impugnant, explicans inquit seu impugnare possunt, & idem iudicari de potentia, sicut de actu ait. Quare vel ipsis christiani nominis hostes occidantur, modo hoc animo data non sint, vel ipsimet hostes, quibus hæc tradita sunt, christiani deinceps fiant, non idcirco tamē fiet, quominus prohibita hæc tradens in excommunicationem inciderit, sicut eandem poenam non euitant, qui ad hostes eosdem armis non egentes ea deferunt, ut dixit Nauarr. in cap. ita quorundam. not. 10. num. 4. de iudæ. quem sequitur Viuald. ibidem. nu. 65.

15 Duodecimo ¶ in excommunicationem incidunt, non solum, qui belli tempore prohibita hæc ad

ad hostes deferunt, verum etiam & qui tempore pacis, tum quod contra Bullæ prohibitionem deferunt, tum quod contra eius rationem faciunt, nam illis contra christianos alias uti possunt, esto tunc non utatur, ex quo igitur et ratio, & verba Bullæ hisce conuenit, & dispositio conueniet. argumen. leg. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & l. regula. §. penult. ff. de iur. & fact. ignor. atque sic dixit Ioan. Tabie. in verb. Excommunicatio. 6. num. 2. vers. Primo, ibi. Et tam tempore pacis. Quod & multo magis dicendum est, si induciarum tempore hæc tradantur, argumen. cap. significauit, in fine, & ibi Gl. & DD. de iud. & ita Tolet. in Bulla Cœnæ Domini. Excom. 5. num. 11. & ad summam quocunque tempore hæc deferantur, deferentes in excommunicationem hanc incidunt.

16 Decimotertio † in excommunicationem hanc incidunt prohibita deferentes, vndeunque ea habeant, viget enim semper ratio Bullæ, quoniam illis christiani oppugnari possunt, ergo & dispositio vigere debet. argumen. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & l. a Titio. ff. de furt. Siue igitur è terris, & locis Romanæ Ecclesiæ illa quis habuerit, siue è Ciuitatibus aliorum Principum christianorum, siue è suis locis, ut pote quia Princeps, Duxque est alicuius loci vnde hæc habentur, semper in excommunicationem hanc incidet. Immo & qui

ab ipsis hostibus hæc comparauerit, & ad alios hostes christiani nominis ea detulerit, in penam hanc incidet, ut dixit Nauarr. in eodem capitu. ita quorundam. numer. 23. versicul. Decimoquarto. Quare qui equorum pullos a Turcis emunt, & grandiores effectos eisdem vendunt. Item qui equos macros, ad bellumque ineptos ab eisdem habent, eosdemque pingues, & ad bellum aptos redditos restituunt, in excommunicationem hanc incidunt, ut dixit Nauarr. ibidem. Quod locum tamen habere censeo, ubi hæc ab hostibus habita in christianorum potestatem venerunt, ut pote in eorum ciuitates, & territoria, alioquin si adhuc in hostium locis sint, & inde ad alia hostium loca transferant, vel etiam ibidem vendant, in excommunicationem hos non incidere sentio, quando quidem hæc christianorum omnino nunquam fuerunt, nam & sic declarasse Gregorium Nonum, ut scilicet in excommunicationem non incidant, qui de una ciuitate infidelium ad aliam hæc deferunt, inquiunt DD. quidam, & Nauarr. in citat. capi. ita quorundam. not. 8. nume. 27. & in hoc casu locum habere potest id quod dixit Tabie. in verb. Excommunicatio. 6. numer. 8. versic. Septimo. Excipio tamen vbi ex vno loco hostium in alium eorundem locum deferrent, vbi contra christianos bellum gereretur, exēpli gratia Constanti-nopolis

opolis oppugnatur a Christianis, & quidā christiani, qui apud hostes sunt, ex aliis locis hostium eo arma deferunt, hi planē in excommunicationem incident, & si non ob hanc rationem, quod arma hostibus dederunt, saltem ob illam, quod hoc modo eis fauent, id quod etiam excommunicationis poena proposita prohibitum est in fine huius Capituli, atq; sic sensit Tab. eod. ibi. Nisi fieret in dispendium christianorū, & apertius Naua. in cit. c. ita quorundā. not. 8. nu. 27.

17 Decimoquarto fin excommunicationem hanc incidunt, etiam si priuilegium habeant deferendi ea ad hostes christiani nominis a principibus laicis, nam esto Imperator, Rex, Dux, Respublicave aliqua facultatem hanc suis subditis concedant, tamen qui hac licentia, & concessione vtentur, excommunicationem hanc nō euadent, & hoc ob eam rationem, quoniam causa hęc ad Ecclesiam pertinet, vt probauimus, atque idcirco Principes laici de ipsa re decernere contra Ecclesiam nihil queunt. argument. capitul. fin. de constitut. libro sexto. & l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. atque sic concludit Nauarr. in citat. capitul. ita quorundā. not. 1. numer. 13. versicul. Tertio, ibi. Aliosve Monarchas. Possunt tamen a suis penis, quas suis legibus contra tales inferunt, suis priuilegiis eos liberare. argument. leg. Princeps. C. de leg.

& capitul. proposuit de concess. prab. in fine.

Postremo in excommunicationem hanc incidunt, esto a Romano Pontif. priuilegium ad id simpliciter habeant, quo possint prohibita hęc ad hostes christiani nominis deferre. Imō uel ab hoc Pontifice priuilegium habeant, qui Bullam hanc confecit, ob clausulam positam in fine huius Cap. Non obstantibus. Dixi autem simpliciter, id est non facta expressa derogatione huius Bullæ videlicet. Non obstante prohibitione facta in Bulla Cœnæ Domini de non portandis & cēt. atque sic id habetur in fine huius Capituli ibi. Non obstantibus.

An igitur Romanus Pontif. permittere potest, vt quis hic uerita ad christiani nominis hostes deferat? Videbatur dicendum id non posse. Et hoc ob eam rationem, quoniam contra ius diuinū, naturale, & contra præceptum de calogi dispensare non potest, vt dixit Felin. in capitul. quæ in Ecclesiarum. num. 30. versicul. Ceterum limitatur, ibi. Sed crediderim, & in versicul. Et pro prædictis adduci possunt, quæ late habentur in Summa de constitut. at permittendo hęc contra ius naturale diuinū facit, quo pro patria, parentibus, & religione pugnare cauetur, & per consequens prohibetur contra eosdem pugnari. argument. l. veluti. iunct. Gloss. communiter recept. ff. de iust. & iur. quod

quod fieret concedendo hæc ad hostes deferri, saltem iudicare, armando suos hostes contra Ecclesiam. Contra decalogum etiam in duobus facit. Primo contra primum præceptum, nam armat hostes contra principatum christianorum, & sic contra Deum, item contra præceptum De non occidendo venit, adiuuat enim christiani nominis hostes, qui iniuste contra nos bellum gerunt, & ob id iniuste occidere volunt, quæ prohibita sunt per decalogum, cuius leges iuris naturalis, & diuini sunt, ut dixit S. Thom. prim. 2. q. 100. articu. 1. in respon. versicu. quædam enim sunt, quæ statim, ergo Romanus Pontif. non videtur priuilegium hoc concedere posse. Contraria tamen sententia, ut concedere priuilegium hoc Pontif. Max. queat, verior videtur, quoniam id significatur in Bulla in hoc Cap. in versicul. Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, ex quo patet & alias priuilegia huiusmodi concessa esse, & in futurum concedi posse, modo expresse Bullæ huic per illa derogetur. Quid igitur concludendum? Ego sic distinguendum censeo. Aut querimus an Romanus Pontif. concedere facultatem, ac priuilegium alicui possit, ne in excommunicationem hæc incidat, si hæc ad christiani nominis hostes deferat, & in hoc casu id ipsum posse sine dubitatione censeo, nam Romanus Pont. positiuo iuri præ-

est. argumen. capitu. proposuit. de concess. præben. & antecessoris legem etiam tollere potest, sicut & suam. argumen. capitu. innotuit. de elect. & l. qui condemnare. ff. de re iud. & eorum, quæ dixit Glo. Magistr. in cap. cum inferior, de maior. & obed. & capitu. inferior. distinct. 2. 1. etenim par virtus ligandi, atque soluendi est, capitu. verbum. de penit. di. 1. at excommunicatione hæc & ab homine, & a iure lata est, ab homine per hanc Bullam, a iure per cit. cap. ita quorundam, ergo ab ea Roman. Pontif. quem liberare potest, sicut alij Principes a suis pœnis, quas in eos ferunt, qui hæc ad hostes huiusmodi important, atque sic asseruit Nauar. in cit. cap. ita quorundam. not. 1. num. 1. 3. versu. Tertio. de iudic. Aut querimus, an Romanus Pontif. possit a culpa eximere, ut scilicet hic non peccet, qui hæc ad christiani nominis hostes deferat, & in hoc casu sic distinguendum censeo. Aut id sine iusta causa facit & in hoc casu id non posse censeo ob rationes, quas in priori opinione, retulimus. Aut cum legitima causa, & tunc id posse censeo, nam in hoc casu potius interpretari, ac declarare ius diuinum dicitur, quod potest, quam illud tollere, ut DD. communiter concludunt in cap. quæ in Ecclesiis, & ibi Felin. nume. 25. versicul. Secunda conclusio. de constitut. etenim & ob hanc rem dispensare potest in præceptis decalogi, ut dixit S. Thom.

§. Thom. 1. 2. qu. 100. art. 8. in respon. & pertinent huc, quæ ibi ait Caietan. in verb. Ad primam. vident. ubi ait existere legitima causa, tunc non esse dispensare contra decalogum, sed declarare, & interpretari. Accedit quod mens legislatoris ea fuisse videtur, ut existente causa id possit, ergo perinde habendum, ac si id expresse canisset, ut dixit Gloss. communiter recept. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. Quare si aut ob redemptionem captiuorum, & præsertim alicuius principis uiri id permitteret, aut causa grauioris famis, cuiusmodi superioribus annis fuit, quo frumentum ab ipsis hostibus haberetur, aut ob aliam utilitatem publicam alicuius loci id permitteret, in his omnibus casibus licita causa esset, & priuilegium ab ipso tunc habens etiam in conscientia foro tutus esset. Quare quod Veneti, aut Ianuenses se sustentant negotiando in terris infidelium, licite priuilegium hoc ipsis, sicut & alias concessum est, a Romano Pontif. concedi potest. Hoc tamen intelligo, modo in detrimentum Reipublicæ christianæ id non redundaret, non enim mea sententia liceret turcis christianos oppugnantibus priuilegium concedere, ut tunc quis arma, & huiusmodi alia ad ipsos deferret, ita igitur ego sentio, saluo semper S. R. E. iudicio. Hi ergo in excommunicationem hanc incidunt, iam eos, qui poenam hanc

euadunt, enumeremus, id quod in seq. præstabimus.

S V M M A.

- 1 Deferentes arma, & alia prohibita in excommunicationem non incidunt his casibus, scilicet, Qui de licentia Romani Pontif. id facit.
- 2 Qui necessitate compulsus, ut pote uiuentorum, & maris tempestate cum armis eo defertur.
- 3 Qui ab eisdem hostibus captus est.
- 4 Qui fame compulsus hæc tradit.
- 5 Qui ad fauorem christianorum infidelibus ea tradit.
- 6 Qui iniuria oppugnatus ad suam defensionem infideles uocat, cum aliunde id non possit, & arma, & huiusmodi illis tradit.
- 7 Qui illis infidelibus tradit, qui hostes christiani nominis non sunt.
- 8 Qui prohibitionem hanc probabiliter ignorans christiani nominis hostibus tradit.
- 9 Qui christianis arma tradunt, qui in terris huiusmodi christianorum hostium sunt, quo ipsis oblata occasione contra hostes atantur.
- 10 Qui parua deferunt.
- 11 Qui pro redemptione captiuorum deferunt.
- 12 Incipientes deferre arma ad hostes in excommunicationem incidunt, etiam si deinceps desistant.

L.

§ Qui in excommunicatione hanc inciderint vidimus, iam

iam qui pœnam hanc euadant,
 1 videamus. † Primum igitur in ex-
 communicationem hanc non in-
 cidit Romanus Pont. qui hæc pro-
 hibita ad hostes christiani nomi-
 nis deferenda curaret, tum quod
 suis legibus quis nō obligatur. ar-
 gumen. l. digna vox. C. de leg. & c.
 proposuit. de concess. præb. tum
 quod neque id potest, non enim
 se ipsum excommunicare quis va-
 let, vt probauimus id pluribus in
 Tractatu nostro de Censuris Tab.
 1. c. 2. §. 8. Non itidem qui ab ipso
 facultatem hanc habet, vt proxi-
 me conclusimus.

2 Secundo † in excommunicatio-
 nem hanc non incidunt, qui ne-
 cessitate compulsi prohibita hæc
 ad huiusmodi hostes detulerunt,
 vt pote vel quia nauem hisce reb.
 onustam habentes, & ad christia-
 nos ea deferentes vi uentorum, &
 maris tempestate, ad Turcas, ad
 aliosve christiani nominis hostes
 delati sunt, hi enim nec in excom-
 municationem incidunt, nec pec-
 cant, tum quod hi nec deferunt,
 nec transmittunt hæc volentes,
 quod requirit Bulla, sed inuiti eo
 fluctibus maris vel ventis impel-
 luntur, quo casu quis excusatur.
 argumen. capitu. sacris. de iis, quæ
 vi metusue caus. fiunt. Idque meri-
 to, lex enim de re possibili esse de-
 bet, vt dicitur in capit. erit autem
 lex. distinct. 4. at si vellet obligare,
 vt ne tunc eo appellerentur, esset
 obligare ad impossibile, quod le-
 gi non subiicitur. argumen. capit.

2. de reg. iur. Non igitur in excom-
 municationem hanc prædicti in-
 cidēt, atque sic asserit Felin. in ca-
 pitu. significauit. num. 7. versicul.
 Ultimo limita. de iudæ. & Rebuff.
 in Prax. benefi. in expositione Bul-
 læ Cœnæ Domini. arti. 5. in verb.
 Deferunt, ibi. Item etiam nō pro-
 cedit, & Nauarr. id sensit in capi-
 tu. ita quorundam. not. 10. nume,
 27. eodem. Facit quoque pro hac
 opinione l. Cæsar. ff. de publi. per
 quam legem ratione hac. mercib.
 delatis ad aliquem locum, nec ad
 portorium, gabellamve soluendā
 pro ipsis, quem tunc obligari di-
 xit Barto. in l. 1. C. de naufrag. lib.
 10. Item qui a Principe coactus ea
 deferret, non igitur hac de re du-
 bitandum est. Excipio tamen vbi
 illinc libere discedere cum rebus
 possent, tunc enim si christiani
 nominis hostibus alienent, in ex-
 communicationem hanc incidēt,
 vt sensit Felin. ibidem, quod &
 dubitatione caret, habēt enim in
 hoc casu locum & Bullæ verba,
 quoniam ad hostes arma defe-
 runt, habet locum & eius ratio,
 quoniam illis christiani oppugna-
 ri possunt, vt per se patet, ergo &
 eiusdem dispositio habere debet.
 argumen. l. illud. ff. ad leg. Aquil.
 & l. penul. §. penul. ff. de iur. & fac.
 ignor. At quid si potuissent in ma-
 re prohibita illa proicere, an id
 debuissent, ex quo pro certo vi-
 debant ad loca hostium perue-
 niendum ipsis esse? id cogita habi-
 to respectu vnde maius damnum.

Item

3 Item in excommunicationem hanc ob easdem rationes non incidunt, qui ab ipsis hostibus cum eisdem rebus in terra, marive capiuntur, quamobrem res huiusmodi ad manus hostium perueniunt. Quare qui hostibus se cum armis dedunt, quando vident se nulla ratione eorum manus effugere posse, hi poenam hanc euadent, vt sensit Nauarr. in cit. cap. ita quorundam. not. 8. numer. 34. Sicut etiam, qui hostibus arcem armis munitam tradunt, quando aliter eam tueri non valent. Quod locum tamen in iis non habet, qui sine probabili aut mortis, aut cruciatus, aut captiuitatis metu, sed sponte se cum armis dedunt, vel pretio ducti id agunt, quod his temporibus a custode arcis Clauarini in Vngaria factum audiimus, nam, vt dicitur, pretio accepto a Turcis eam arcem ipsis prodidit, in excommunicationem hanc igitur ille incidit, atque sic sensit Nauarr. in eodem capitulo ita quorundam. not. 8. numer. 33. vers. Vigesimo insertur.

4 Non itidem in excommunicationem incidunt, qui fame compulsi hęc hostibus tradunt, vbi aliunde, vnde se sustentent, habere nequeunt, nam tunc quod necessitas legi non subiicitur, vt habetur in cap. 1. de reg. iur. & in cap. si discipuli, de consecrat. distin. 5. & vt sensit Viu. in sua Sylu. opin. 366. nume. 4. versicul. Et hinc est, quod necessitas, ob eam rem por-

nam hanc effugient, vt id quoque asseruit Nauar. in cit. cap. quorundam. no. 8. n. 26. & Rebu. ibidem.

At quid si armorum traditione in huiusmodi necessitate facta damnum graue in christianos venturum sit, an arma tradenda sunt? anve fame pereundum? Ego sentio in excommunicationem quę tunc non incidere, quandoquidem verisimile non est Ecclesiam, quę pietatis mater est, in excommunicationem hunc incidere voluisse. argumen. cap. si vero. de sent. excommun. etenim excusatur, si legem naturę de se conseruando humanę legi de rebus hisce non deferendis prętulit. Verum an saltem hic peccat? Planē, vbi ex huiusmodi rerum traditione detrimentum graue in Ecclesiam redundaret, hunc peccare sentio, nam in hoc casu pro Dei Ecclesia potius gloriosam mortē oppetere deberet, quam cum grani eiusdem detrimento turpiter viuere, quod Eleazarum illum venerandum hebręorum senem pro patriis legibus, fecisse memorię proditum est libr. 2. Machabæor. capitu. 6. quod & tetigisse videtur Nauarr. ibidem. numer. 26. Non demum in excommunicationem incidunt, qui viarum errore ducti, ad hostes hęc etiam detulerunt, quandoquidem neque hi volentes id faciunt, non enim in errore consensus est, aut voluntas, vt habetur in l. cum testamentū, & in l. seq. C. de iur. & fact. igno. atque id.

idcirco nec mortifere peccant, & ob id nec in excommunicationem incidunt, argument. capitul. nemo Episcoporum, & c. nullus. 11. q. 3.

- 8 Tertio ¶ in excommunicationem hanc non incidunt, qui ad favorem christianorum hæc infidelibus tradunt, nam tunc prohibitionis ratio cessat, & ob id & prohibitio. argument. capitul. cum cessante. de appell. & l. adigere. §. quavis. ff. de iur. patron. Quare qui arma, & huiusmodi prohibita per Bullam tradunt infidelibus, qui pugnant contra alios infideles pro christianis, & sic adiuvant, defenduntque christianos, quod in Indiis sæpius hoc contingere legi, in excommunicationem hanc non incident, ut sensit Nauarr. in cita. capitul. ita quorundam. not. 4. num. 15. etenim & Iudæi cum Romanis fœdus inierunt, & mutuam operam sibi promiserunt, ut habetur libro 1. Machabæor. capitul. 8.
- 6 ¶ Non itidem in excommunicationem incidit Christianus Princeps, qui iniuria oppugnatus ad suam defensionem, cum a christianis habere non possit, unde se defendat, infideles ad suam defensionem vocavit, & arma, ac reliqua ad bellum necessaria illis tradidit, tum quod defensio quocunque iure permissa est. argument. l. ut vim. ff. de iustit. & iur. & capit. dilecto. de sentent. excomm. libr. 6. & ob id ea permissa sunt, quæ ad defensionem pertinent, concessio

enim aliquo, omnia concessa intelliguntur, sine quibus concessum haberi non potest, argument. capit. praterea. de off. deleg. & l. 2. & ibi not. Ias. & DD. ff. de iurisd. omn. ind. & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procur. ergo & infideles vocari, & arma eis tradiqueunt, tum quod in primis ad defensionem Christianorum vocatur, quamvis deinceps, & christianos oppugnent secundo loco: quod tamen nihil interest, quod enim in primis agitur, hoc potissimum consideratur. argument. ca. cum voluntate. de sentent. excomm. & l. si quis nec causam. ff. si cert. petat. atque sic dixit quoque Nauarr. in cit. capitul. ita quorundam. not. 4. num. 15. versi. Nono inferitur, & num. 25. & num. 27. Modo tamē finito bello caveat, ne apud hostes huiusmodi arma remaneant, quibus deinceps christianos oppugnent, alioquin si cum posset ea ipsis auferre, non auferret, in excommunicationem hanc incideret, cessat enim tunc ratio permissionis, atque idcirco cessare permissio debet. argu. capit. cum cessante. de appell. atque sic dixit Nauarr. in cit. locis. Non itidem in excommunicationem hanc incidunt christiani Principes, qui sub suo imperio christiani nominis hostes habent, si eo bellica instrumenta deferant, quo civitate tueantur, ac muniant, nam & hic prohibitionis ratio cessat. Curare tamen debent, ne contra christia-

nos

nos ijs vtantur, vt proximè diximus.

7. Quarto ¶ in excommunicationem hanc non incidunt, qui ad eos infideles hæc deferunt, qui hostes christiani nominis non sunt, neque occupant, occupare vt curant res christianorum, neque contra christianos religionis odio pugnant, sed ob aliam causam, in quorum numero Indianos quosdam audio esse, qui contra christianos non religionis odio pugnant, sed quia iniuste a christianis sua occupari aiunt. Ad hos ergo, qui hæc deferunt, in excommunicationem non incidunt, esto bellum contra christianos habeant, modo bellum iustum sit, vt pote quia iniuste christiani eorum bona occupare nituntur, etenim mens Bullæ est diminuire potentiam hostium iniuste contra Ecclesiam religionis odio pugnatum, atque sic asseruit etiam Nauarr. in eodem capitu. ita quorundam. not. 4. numero 13. versic. Septimo infertur. Non etiam in excommunicationem incidunt, qui adiunant principem infidelem contra alium Principem infidelem, vt dixit Nauarr. in eod. not. 4. numero 23. versicu. Decimo quinto infertur. Hoc tamen semper intelligo, modo arma apud eos non relinquuntur, quibus deinceps christiani oppugnentur, atque sic sensit Tolet. in Bulla Censuræ Domini Excomm. 5. numero 12. versic. Octauum dubium. Non

item in excommunicationem hæc incidunt christiani, qui cum vicini sint Turcis, & christiani nominis hostibus ferrum ad eos deferunt, quo ex illo arma sibi fabricant, modo illis tradant, quos veri simile est restituturos esse, quod pacis tēpore fieri posse censeo, nā non dicitur tradi, quod statim est quis recuperaturus. argu. l. aliud est capere. ff. de verb. sig. & l. si cui plusquam. ff. de prætor. stipul. etenim hic cessant & ratio, & verba Bullæ, ergo & dispositio cessare debet. argumen. capitul. cum cessante. de appella. Quare Polonus, qui prope Turcas habitat, si Turcæ egregio artificii sua arma reficienda tribuat, penam hanc euadet.

8. Quinto ¶ in excommunicationem hanc non incidunt, qui probabili ignorantia facti vetita hæc ad christiani nominis hostes deferunt, vt dixit Nauar. in eodem capit. ita quorundam. not. 8. numero 25. versic. Duodecimo infertur, nā hæc & prudentissimos fallit, & ob id excusat, vt dicitur in l. regula. ff. de iur. & fac. ignor. & facit capit. Apostolicæ. de cler. excomm. min. & c. fin. de constit. lib. 6. Quare remiges, magisterque navis, qui suā nauim locant alicui vsque ad aliquem locum infidelium, qui cum permissis rebus eo deferri prohibita aliqua occulte inserit, remiges inquam, & magister navis excusabuntur, sicut etiam baiulus, qui huius rei inscius arcam

M portat

portat ad nauim rebus huiusmodi onustam, atque sic sensit Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. articul. 5. in verb. Deferunt. At quid si condutor nauis onustam armis nauem ad locum aliquem christianorum deferre se velle dicat, vbi vero in altum venerunt, cogit remiges, & magistrum nauis vela facere ad hostes, an in excommunicationem ipsi incident? Planè si resistere possint sine vitæ periculo, & non resistunt, in excommunicationem eos incidere censeo, nam illi fauere existimantur. argumē. capit. quantæ, cum ibi not. de sentent. excommun. at si resistere nequeant, pœnam hanc euasuros concludo, quandoquidem verisimile non est, quem matrem Ecclesiam cum tanto vitæ periculo ad resistendum obligasse, atque sic in simili dixit Nauarr. in eod. capit. ita quorundam. not. 8. numero. 26. Ignorantia facti ergo excusat. Ignorantia iuris quoque probabilis excusabit, vt pote si esset rusticus, & rudis quidam, qui hæc deferat, quod eo magis etiam sentio, quoniam parochorum incuria, & inscitia, Bulla hæc multis in locis non publicatur, & ignoratur.

9 Sexto ¶ in excommunicationē hanc non incident, qui arma, & huiusmodi prohibita ad christianos deferunt, qui in terris hostium huiusmodi habitant, quo ipsis contra dictos hostes oblata occasio-

ne vtantur, interimque abscondita habeant, nam nec verba Bullæ, nec eius ratio hic locum habent, ergo nec dispositio locum habere debet. argumen. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. & l. regula. §. pen. ff. de iur. & fact. ignor. Quare, qui ad hunc finem christianis prohibita hæc deferunt, qui Constantinopolim, aliave loca hostium christiani nominis incolunt, in excommunicationem non incident, modo interim abscondita ea habeant, atque sic sensit Nauarr. in eodem capit. ita quorundam. not. 4. numero 12. versicul. Quod tamen mea sententia, & versicul. Sexto inferitur. Atqui an christianis subditis Turcarum Principi licet arma, & iequos vendere Turcis subditis eidem Principi? Vide Nauarr. in consi. 4. de iudæ. libro quinto.

10 Septimo ¶ in excommunicationem hanc non incident, qui de prohibitis rebus rem paruum deferunt, vt gladiolum, & id generis, vt dixit Felin. in cit. capit. ita quorundam. num. 3. versicu. Secus de cultello paruo, vbi & plures alios idem sentientes refert, & Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Cœnæ Domini articul. quinto. in versu. Ferrum, idque iure merito, nam & armorum appellatione gladium, quo ad pennas incidendas, panemve quis vitur, non comprehenditur, nec statuto puniente portantem arma, dixit Glos. recept. in Authen. de arm. in verb. Minores,

nores, & Barto. in l. i. ff. de vi publica & Franciſ. Aretin. in conſil. 38. Præterea in quouis foro rei paruitas excuſat. argumen. l. ſcio. ff. de min. & not. Nauarr. in eod. cap. ita quorundam. not. 8. nume. 30. Addo ob id nullum damnum chriſtianiſ inde venturum, quod & inquit Nauarr. ibidem, hoc autem arbitrio boni viri, an inde dānum chriſtianiſ euenturum ſit, iudicabitur. argument. l. i. §. de iur. liber. & capitu. de cauſis. de offi. deleg. Quare qui exempli gratia, in finibus Aethiopix a bellis chriſtianorum longe remotis tradit ferrum parux quantitatſ Saraceno, vt inde clauos faciat ad ædem conſtruendam, quam ceptam iam habet, in excommunicationē hic non incidet, nam ob locorum longinquitatem, belli remotionem, rei paruitatem, & finem, quā obrem datur, in fraudem non dari, nec in detrimentum chriſtianiſ nominis arbitrio boni viri diiudicabitur, vt aſſeruit Nauar. ibidem not. 10. num. 29. omnino vident. & Martinus Alphonſ. de Viuald. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini, caſ. 7. numero 61. in Candelabr. par. 2. nam ait, ſi quis mitteret aliquem pretioſum gladium, vel pugionem, archibuſetumve alicui Principi, quo eius gratiam ſibi conciliaret, in excommunicationem hanc ob rei paruitatem non incideret, hoc verum ſentio, niſi eſſet in bello contra chriſtianiſ.

11. Octauo † in excommunicationem hanc non incidunt, qui pro redimendis captiuis hæc deferūt, vt probatur in capit. ſignificauit, de iudæ. An igitur redemptionis cauſa prohibita hæc licite ad chriſtianiſ nominis hoſtes deferūtur? In hac quæſtione, quam diſputauit Gloſſ. & DD. in cit. capit. ſignificauit, tres ſunt ſententiæ. Gloſſ. 1. in eod. capitu. ſignificauit, tenet hoc ſine auctoritate Romani Pontificis non poſſe, hanc eandem opinionem indiſtincte tenuit Abba. ibid. num. 2. & magis tutam, & æquā inquit Mar. Socin. Sen. ibid. nu. 14. Sequitur quoque eam Goſfr. vt inquit Socin. ibid. Probatur autem primo hac ratione, quoniā ſi hoc fieret, daretur materia delinquendi, & fraudum, ſemper enim hæc redemptionis cauſa eaſe detuliſſe allegarent, quod eſt contra l. conuenire. ff. de pac. dot. Hæc ratio mihi non ſatisfacit, nā, eſto homines id cœlent, non tamen legem cœlarent, quæ ſemper certa eſt. argumen. §. conditionis. in Inſtitut. de verbor. oblig. & pertinent huc tradita per DD. in Clement. cupientes, §. verum. de pœnit. non igitur fraudem facerent, nam in excommunicationem inciderent. Secundo pro hac ſententia ſic argumentatur Abb. non ſunt faciendā mala, vt eueniant bona, huiuſmodi enim compenſatio a iure improbat. argumē. capitul. ſuper eo, de uſur. at ratione hac chriſtianiſ oppugnarentur.

M 2 quod

quod malum est, ergo per bonum illud redemptionis cōcedendum hoc non videtur. Hæc ratio mihi non quadrat, nam non fit malum, vt eueniat bonum, sed è contrario bonum fit in primis redimendo captiuos, quamuis deinceps contingere malum possit, at quod primum est, semper considerandum est. argumen. cap. cum voluntate. de sent. excommun. & l. non omnis. ff. si cert. pet. & hanc responsum sentit Innoc. in eodem capit. significauit. Postremò probatur sententia hæc, quoniam redemptio hæc respicit priuatum fauorem, scilicet captiuorum, at prohibitio hæc respicit publicam vtilitatem, ergo præferenda est hæc publica vtilitati priuata. arg. §. sed & maior asperitas, in Instit. de ijs, qui sunt sui, vel alien. iur. Hæc ratio etiam mihi non probatur, quoniam hic fauor animæ agitur, ne scilicet captiui a fide auocentur, quod non cōtingit in ijs, qui captiui non sunt, ergo fauor hic cuique vtilitati est perferendus. argument. l. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. Quare cum nullis rationibus opinio hæc nitatur, contrariam sequitur Innoc. in cita. cap. significauit, eum quoque sequitur Host. vt inquit Ab. & Mar. Socin. Sen. in cit. cap. significauit, & hoc ob eam rationem quoniam pro redemptione captiuorum, alias prohibita, vt vasa sacra, alienari possunt, vt habetur l. sancimus. C. de sacr. sanct. Eccl.

& capit. 1. de pign. Hæc ratio mihi non satisfacit, nam per alienationem vasorum Respublica christiana detrimentum non accipit, quandoquidem pecunia tribuitur, quod non fit in casu nostro, cum igitur diuersa ratio sit, & diuersa dispositio esse debet. arg. l. Papinianus. exuli. ff. de mino. Tertia fuit opinio Ioann. Andr. qui distinguendo has opiniones inter se sic conciliare nitebatur, nam opinionem Glo. ante factum tenebam dicebat, & hoc ob eam rationem, quoniam si hostes hoc animaduernerent, prohibita tantum ad se deferri vellent, opinionem autem Innocent. post factum, quasi ob necessitatem id factum sit, atque idcirco dignum excusatione. argumen. capit. quoniam. 11. quæst. 3. & capit. 2. de regu. iur. Hæc distinctio mihi non placet, nam de quolibet verum est affirmare, vel negare, aut igitur licet, aut non licet, si licet, quā docunque deferri poterunt, si nō licet, neq; ante, neque post. Quid igitur concludendum est? Ego sequendam censeo opinionem Innocent. vt scilicet pro redemptione captiuorum prohibita hæc deferri queant, quam & sequitur Nanarr. in capit. ita quorundam. not. 8. num. 26. de iudæ. Probatum autem primo per cit. capit. significauit, nam ibi ait Romanus Pontif. licite deferri posse aliquid ad Saracenos, vnde aliquod commodum, & subsidium ipsis veniat.

in

in articulo redemptionis, ut habe-
tur ibi, ergo & prohibita ita hic
deferri poterunt, nam & hinc cō-
modum habere queunt. Secundo
loco probatur hæc opinio, quo-
niam exceptio debet esse de regu-
la. argumen. leg. nam quod liqui-
de. §. fin. ff. de pōn. legat. at in cit.
capit. significauit. permittitur pro
recuperandis captiuis in Alexan-
driam iri, modo in mercib. quas
deferunt, nihil habeant, vnde pos-
sit Saracenis commodum, subfi-
diumve aliquid peruenire, exce-
pto redemptionis articulo; Ergo
hinc etiam probatur pro captiuis
redimendis, & alia prohibita de-
ferri posse, nam si præter merces
nihil deferri potest, vnde subfi-
dium, & commodum Saracenis
veniat, excepto redemptionis ar-
ticulo, ergo pro eo articulo præ-
ter merces, & sic permissa, & ea,
vnde commodum Saracenis ad-
uenit, & sic prohibita deferri pos-
sunt, & ob id etiam hic prohibi-
ta, valet enim argumentum a cō-
trario sensu. argum. l. i. & ibi com-
muniter not. de offi. eius præterea
si cōtrarium diceremus, exceptio
non esset de regula. Postremo fa-
cit pro hac sententia ratio hæc,
quoniam deferuntur hæc, ut quis
a seruitute se redimat, & ab ani-
mæ periculo, quod & humano, &
diuino iure permissum est. argu.
l. ut vim. ff. de iustit. & iur. & cap.
dilecto. de senten. excommunica.
ergo in excommunicatione hanc
non incident hæc deferentes pro

captiuorum redemptione, ex quo
saltem quoad pœnam positiuo iu-
te prohibitum idest. In hac igitur
quæstione sic concludendum cen-
seo. Excipio tamen, vbi ratione
alia redimi possunt, vnde christia-
nis detrimentum non venit, tunc
enim, quod cessat necessitas, ob
eam rem & permissionem cessa-
re censeo, nanque ad remedium
extraordinarium non confugi-
mus, vbi ordinario locus est. argu-
men. l. in causæ. 2. ff. de mino. Item
excipio, vbi bellum inter christia-
nos, & ipsos hostes tunc esset, nam
neque in hoc casu deferri ea pos-
se censerem, quæ plurimum chris-
tianis obessent, atque sic sentit
Innoc. in ca. significauit, ibi in ar-
ticulo quando exerceret. de iudg.
& communiter receptam opinio-
nem hanc testatur Syl. in verb. ex-
communicatio. 7. num. 61. & Vi-
uald. in explanatione Bullæ Cœ-
næ Domini. nu. 67. Postremo, ubi
magna quâtitas deferretur, nam
in ci. cap. significauit. permittitur
aliquid deferri, ergo non in ma-
gna quantitate, sed de exceptione
hac satis, ad alias redeamus. No-
no euaditur excommunicatio, u-
bi Christianus, qui est in terris in-
fidelium ad aliam terram eorun-
dem prohibita defert, ut dixit Syl-
uest. in verb. Excommunicatio. 7.
§. 65. & Tabien. eod. 6. numero 7.
& Tolet. in Bulla Cœnæ Domini
Excommunicat. 5. nume. 3. Quod
tamen locum non habet, vbi ter-
ra illa a Christianis oppugnatur,
M 3 tunc

tunc enim quod auxilium affert infidelibus in Christianos, excommunicationem non euadit.

Postremò in excommunicationem hanc non incidunt, qui parant hæc, quò ad hostes prædictos deterrent, sed ea non detulerunt, tū quòd qui parat hæc, quò ad hostes ea deferat, nondum illa defert, vt per se patet, quod requirit Bulla, & sic eius verba huic non conueniunt, ergo nec dispositio. argument. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. tum quod per eam præparationem iidem hostes Christianos oppugnare nequeunt, & sic cessat ratio prohibitionis, ergo & pœna. argument. cap. cum cessante. de appellat. Pro certo igitur habendum est hos in excommunicationem hanc non incidere, quamuis grauer peccent ob eum animum, etenim & qui viderit mulierem, & concupierit illam iam mechatus est, vt inquit Christus Dominus.

- 12 At quid de iis, qui prohibita deferre iam ceperunt, sed tamen ad hostes nondum peruenerunt, neque ea illis tradiderunt, an, statim atque iter ad hoc ceperunt, in excommunicationem hanc incidunt, esto deinceps iter non perficiant, prohibitaque hostibus non tradant? Quod in excommunicationem incidunt, suadere videntur verba illa Bullæ Deferunt, seu Transmittunt, quæ verba significant actum delationis, & transmissionis, non autem traditionis, er-

go in excommunicationem hanc incident, statim atque ea deferre ceperunt ante traditionem, alioquin a verborum proprietate discederemus, cōtra l. non aliter. ff. de leg. 2. Secundo loco facit, quoniam vbi lex vult actum consummatum esse, id exprimit, vt in capitulo si quis suadente diabolo. l. 7. quæ. 4. nam quod volebat in excommunicationem eius canonis incidere, qui re ipsa clericum offenderet, ob eam rem dixit, Iniecerit manus violentas, & sic usus est præterito perfecto, vt rem perfectam significaret, & sic conatus non sufficit, ergo ex quo hic id non dixit, deferentes tantum in excommunicationem hanc incidunt.

Quod autem in excommunicationem hanc non incidunt, nonnulla suadere videntur. Primum quia in simili hoc dixit Nauar. in cit. capitulo. ita quorundam. not. 8. num. 29. nam cum ibi de huiusmodi reagatur, ait tamen in excommunicationem eius canonis eos non incidere, qui arma eo detulerunt, sed ducti pœnitentia hostibus non tradiderunt, ergo idem & hic, ex quo ea deferre tantum ceperunt. Hæc tamen ratio mihi non probatur, nam ob eam rem in eo casu in excommunicationem hanc non incidunt ob solam delationem, quoniam Canon ait subministrat, quod verbum re ipsa traditionem factam significat, vt inquit Nauar. ibidem. at verba De-

Deferunt, vel Transmittunt, quæ sunt in Bulla nostra, non requirunt traditionem factam, sed simplicem delationem, vel transmissionem, ut igitur res diuersa ad rem nostram non pertinet. Secundo facit, quoniam verba cum effectu sunt intelligenda. argumen. l. i. §. hæc verba. ff. quod quis. iur. ergo & in casu nostro cum effectu intelligenda sunt, ut scilicet Deferant, & tradant. Hæc ratio non modo opinionem hanc non probat, sed potius contrarium, nam si verba cum effectu sunt intelligenda, effectus horum verborum est, ut deferentes, aut transmittentes, sint excommunicati, alioquin si postea quam tradiderint, in excommunicationem inciderent, non excommunicarentur, qui portant, vel deferunt, & sic verba suum effectum non operarentur, nec obstat cap. si quis suadente diabolo. 17. quæst. 4. nam ibi idcirco requiritur effectus, quoniam id expressit Ecclesia, inquit enim Manus iniecerit, & sic non conatum punit, sed effectum, at hic punit solum conatum. Quicquid dixerit igitur Mar. Alf. de Viuald. in Candelabro part. 2. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini in cas. 7. num. 64. qui contrarium sentit, opinio hæc mihi non quadrat; & eodem modo responderetur ad Nauarr. in Man. capit. 27. num. 65. versicu. Nono. Postremo facit, quoniam nisi tradant, prohibitionis ratio cessare videtur, non enim oppugnare christia-

nos huic rebus non traditis hostes poterunt. Hæc ratio etiam me non mouet, quandoquidem Bulla voluit conatum, & principium actus prohibere, quippe qui sciret tradentes per aliam constitutionem punitos esse, scilicet per cit. cap. ita quorundam, & cit. capitul. significauit, de iudæ, præterea cum Bulla inquit. Quib. christianos oppugnent, non ob id dixit, quo significaret necessario requiri, ut tradantur hostibus, & illis christianos oppugnent, sed ob id, ut describeret, quænam essent prohibita ad hostes deferri. Quid igitur concludendum? Ego priorem sententiam sequor ob rationes pro ipsa allatas. Postremo, quoniam Romanus Pontifex voluit initium prohibere, & conatum ipsum, quippe qui sciret tradentes, & subministrantes hæc hostibus, excommunicatos fuisse per cit. capitul. ita quorundam. de iudæ. Accedit, quod si contrarium diceremus, miliones, & magistri nauium, qui hæc prohibita scientes ad hostes deferunt, in excommunicationem hanc non inciderent, ex quo non ipsi, sed domini rerum ea hostibus tradunt, cuius contrarium supra asseruimus. Hanc igitur opinionem uti veriore & tutiorem sequor, & multo magis, ubi ad hostes peruenerunt, esto deinceps mutata sententia allata ipsis non tradiderint, ac de priori parte huius Capituli hætenus, ad alteram veniamus, scilicet, quinā

M 4 sint

sint ij, ad quos hæc deferri prohibitum est.

Verf. Qui ad Saracenos, Turcas, & alios christiani nominis hostes, & inimicos, vel hæreticos per nostras, siue huius sanctæ sedis sententias expresse, vel nominatim declaratos.

S V M M A.

- 1 Saraceni unde dicti, & qui proprie saraceni sint, & quando christianorum hostes esse ceperunt.
- 2 Saraceni quinam sint, ad quos arma, & alia hic posita deferri nequeunt.
- 3 Turcæ populi quinam sint, & unde dicti.
- 4 Hostes christiani nominis præter Turcas, & Saracenos sunt alii mahometicæ perfidiæ sectatores, iudæi, Pagani, Apostatæ fidei.
- 5 Hostes christiani nominis quinam sint proprie.
- 6 Hæretici per Apostolicam sedem expresse, nominatim declarati quinam sint.

IN hac parte quatuor hominū genera nominantur, scilicet Saraceni, Turcæ, & alii christiani nominis hostes, & inimici, necnon

Hæretici nominatim ab Apostolica sede declarati, ad quos arma, & alia hic in Bulla expressa deferri nequeunt. Quare ne ignoremus quinam hi sint, ob eam rem id hic explicemus, & primo de Saracenis agamus, de quibus hæc contemplabimur. Primò unde dicti sint. Deinde, qui propriè Saraceni. Tertio Saracenorum nomine qui comprehendantur, quatenus ad rem nostram pertinet.

- 1 Quoad primum igitur Saraceni dicti sunt a Saraca Arabiæ Vrbe, ut inquit Nauarr. in capitulo ita quorundam. not. 4. num. 3. versic. Quarto ergo loco, de iudæ. & Couar. lib. 4. var. resol. capit. 9. & Petrus Messias in Noua secunda Sylua variæ lectionis, in 3. par. ca. 4. inde enim nomen sumpserunt, non autem a Sara vxore Abrahami, ut ipsi se iactant, tum quod si a Sara ortum ducerent, Sarani dicendi essent, & non Saraceni, tum quod originem ducunt, ut testantur nonnulli, quos refert Couarr. ibidem & Petrus Messias in eod. Tract. part. 4. capitul. 14. ab Agar Ancilla Abrahami, nam ex ipsa ortus est Ismael, qui eius gentis auctor fuit, ac propterea olim ab Agar Agareni, & ab Ismael Ismaelitæ sunt nominati. Ex his igitur apparet unde ortum duxerint, & quomodo a Saraca Vrbe Principe Arabiæ Petreæ, quæ inter Iordanem, & Libanum posita est, de qua prouincia Arabiæ erant ipsi

ipsi Saraceni. Hostes autem christiani nominis esse ceperunt, postquam Haracleus christianorum Imperator Regem Persarum Col dram deuicit, nam, cum milicassent sub ipso Heracleo Imperatore, & confecto bello stipendium peterent, eo ipsis turpiter denegato, ab Haracleo, & ab imperio Romano defecerunt, & multas provincias christianorum occuparunt, ac deinceps sigmentis Mahometi decepti ab ipso leges acceperunt, & Mahometicam impietatem sunt secuti, quæ christiana religioni repugnant, unde christiani nominis hostes sunt. Hinc ergo Saraceni dicti proprie, hinc christiani nominis hostes facti.

2 Quoad tertium † quatenus scilicet ad rem nostram pertinet, quoniam Saraceni proprie sunt, & si DD. variæ sententiæ sunt, quas refert Nauart. in citat. capitul. ita quorundam. no. 4. num. 2. & suam deinceps affert opinionem aliis improbatis, asserens Saracenorum nomine omnes Mahometicæ perfidiæ sectatores contineri, qui christiani nominis hostes sunt actu, vel habitu, & ad eorum fautores, quatenus tales sunt, quæ opinio quoad eum canonem taceri potest, quandoquidem simpliciter ibi ad Saracenos arma, & alia deferri prohibetur, tamen quod in hac Bulla Romanus Pontif. aperte rem declarauit, non est quod a verborum proprietate disceda

mus. Dico igitur Saracenorum nomine comprehendere proprie gentem illam, quam supra diximus, non autem alios christiani nominis hostes, Mahometicæ perfidiæ sectatores. Et hoc ob eam potissimum rationem, quoniam de aliis christiani nominis hostibus Bulla mentionem partim speciatim, ut de Turcis, & Hæreticis, partim generatim, ut de aliis mentionem inquam, facit, ut videbimus. Non est igitur ea difficultas hic, quæ aderat in eodem capitulo ita quorundam, & in capitulo significauit, & in capitulo ad liberandam de iude, nam Romanus Pontif. aperte declarauit, quos hac Bulla comprehendere voluit. Ad hos igitur arma, aliaque hic prohibita deferri nequeunt, vel transmitti, alioquin tam deferentes, quam transmittentes in excommunicationem incidunt, ut supra declarauimus, sed iam de Turcis agamus.

3 Turcæ itidem sunt, ad quos hæc prohibita deferri nequeunt, ut in Cap. hoc huius Bullæ habetur. † Turcæ autem sunt populi quidam ab Asia maiore profecti Mahometicæ perfidiæ & ipsi sectatores. Nomen autem hoc superserunt ab Vrbe quadam antiquissima, quæ Troconia dicebatur, & eius populi Troconi, sed quoniam Scitæ, qui regionem illam incolendam venerunt, eam urbem Turcia, & habitatores turcas nominarunt, hinc Turcæ dicti, ut tradidit Petrus

trus

trus Messias in cit. capit. 4. Hi ergo proprie Turcæ sunt, & ad hos prædicta deferri nequeunt. Ex his iam apparet Saracenorum nomine gentem vnam significari, quam diximus, non autem omnes sectam Mahometicam sectantes, nam & Turcæ eam sequuntur, & tamen Saracenorum nomine non comprehenduntur, ac de Turcis hætenus. Iam quod excommunicatur in hoc capite, & tertium genus hominum qui nec Saraceni, nec Turcæ sunt, per ea verba. Et alios christiani nominis hostes, & inimicos, ob eam rem quinam hi sint, qui comprehendantur sub nomine aliorum hostium christiani nominis, explicemus.

4 Alii hostes, & inimici christiani nominis ergo sunt. † Primo omnes alii Mahometicæ perfidiæ sectatores, esto proprie saraceni non sint, vel Turcæ, nam Mahometicæ sectam non solum prædicti sequuntur, sed alii plures, qui diuerso nomine nominantur, ut Tartari, Mauri, & Indi, & alii oēs, sicut enim inter christianos, & qui christianam fidem sequuntur partim Itali, partim Galli, partim Hispani, & alio nomine nominantur, ita & Mahometicæ perfidiæ sectatores vario nomine appellantur, qui ergo Saracenorum, & Turcarum nomine non comprehenduntur, per prædicta verba comprehenduntur.

Secundo loco illis verbis comprehenduntur etiam Iudæi, nam

etsi eorum speciatim mentio facta non est, tamen per prædictam clausulam generatim exprimuntur, etenim & ipsi christiani nominis hostes accerrimi sunt, ut de claruit exemplis quampluribus Marquard. de Sufa. in Tractatu suo. de iudæ. idem dixit quoque Nauarr. in cit. capit. ita quorundam. not. 4. num. 17. versic. Vnde cimo infertur, ibi, Quos tamen arbitror comprehendere per processum Cœnæ Domini. Nec ad hos igitur enumerata hic deferri possunt. Ac planè si tradantur a iudæis, & huiusmodi prohibita iudæis, qui habitant in terris Saracenorum, & Turcarum, aliorumve infidelium, qui christiani nominis hostes sunt, dubium non est hosce Bullam offendere, & in excommunicationem hæc incidere, quandoquidem illis contra christianos uti facile possunt, atque sic respondit Nauarr. eod. not. 4. numer. 12. versicul. Quinto infertur, etenim nec ad christianos, qui in huiusmodi locis habitant, deferri hæc semper posse conclusimus, si vero tradantur iudæis, qui cum christianis habitant, & christianis subditi sunt, distinguendum est, nam si periculum sit ipsos iudæos oblata occasione armis, & alijs hic prohibitis contra christianos vsuros, ad hostesve christiani nominis ea delaturos, in excommunicationem hanc incident, qui hæc ipsis tradent, nam conveniunt eis verba Bullæ, quia tradunt ea hostibus

ribus christiani nominis, conuenit & ratio, quoniam illis Christianos oppugnare possunt, ergo & dispositio conuenire debet, argumen. l. 4. §. toties. ff. de damn. in re. & leg. regula. §. penul. ff. de re iur. Quare quod, ubi Iudæi habitant in terris christianorum, quæ Turcis, & aliis christiani nominis hostibus vicinæ sunt, ut in Vngaria, & in finibus Polonia, vel in ciuitatibus obsessis a Turcis, verisimile est arma contra christianos oblata occasione moturos, ad hostes vel delaturos, ob eam rem in illis casibus ea illis tradere non licebit. Si vero sunt in Ciuitatibus longè remotis ab infidelibus, & ab ipsis non obsessis, cuiusmodi sunt Ciuitates Italiae, quod tunc periculum cessat ob eorum paucitatem, & verisimile non est contra christianos illis vsuros, in excommunicationem non incident, qui hæc ipsis tradunt, nam & Bononia vidi Iudæos vendentes enses per ciuitatem deambulantes, atque sic sensit Nauarr. in eodem not. 4. num. 14. versicu. Octauo infertur, cessat enim tunc prohibitio nis ratio, ergo & prohibitio cessare debet, argumen. ca. cum cessante. de appe. & leg. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. Quæ autem diximus de Iudæis habitantibus cum christianis, eadem sentimus & de alijs infidelibus, qui apud christianos eis subiecti sunt, siue Saraceni, siue Turcæ, alijve huiusmodi sint, nam neque actu, neque

habitu contra christianos his uti queunt, ut dixit Nauarr. ibidem numer. 14. Non igitur in excommunicationem incident, qui Turcis seruis factis christianorum arma vendunt, ubi periculum cessat, quod dixi.

Tertio comprehenduntur etiam pagani, qui hostes christiani nominis sunt, ob generalem illam clausulam Bullæ iam propositam, ergo & ad ipsos prohibita hæc de ferri non poterunt. Pagani vero sunt gentes, quæ Idola, & Deos multos colunt, & alio nomine Gentes dicuntur, inde sic dicti, quod sicut geniti, ita sunt, id est sine baptismo. Excipiuntur tamen, qui christianis in sensu non sunt, hoc enim esse potest, quandoquidem sicut Deos multos colunt, ita & Christum Dominum colere possunt. Quod igitur in his cessat ratio dispositionis, quod scilicet christiani nominis hostes non sunt, ergo & dispositio cessare debet, atque sic asseruit quoque Nauarr. in cit. capitu. ita quorundam. not. 4. num. 21. versicu. Decimotertio infertur. Hinc Machabæi olim cum Romanis fœdus inierunt, ut habetur lib. 1. Machabæorum. capitul. octauo. Hinc hodie in indijs aiunt Indos plures contra alios Indos christianis opem ferre, & è contrario Christianos ipsis Indis. Qui ergo hisce prohibita tradent, in excommunicationem hanc non incident.

Quarto comprehenduntur et sub

sub hac generali clausula Apostata fidei, hi scilicet, qui a Christi fide defecerunt, & sectam aliam sequuntur, cuiusmodi fuit Iulianus ille Apostata, de quo in capitu. Iulianus. r. i. quæst. ; licet enim baptismum susceperint, tamen a fide christiana se abdicarunt, quia hostes christiani nominis sunt, & ob id verba Bullæ eis conueniunt, ob eam rem & dispositio videlicet, ut nec prohibita hæc ad ipsos deferantur. argumen. l. 4. §. toties. ff. de damn. int. & cap. indemnitatibus. §. supradicta. de elec. libro 6. atque sic sensit Nauarr. in eod. not. 4. num. 11. versic. Tercio inferitur. Ac planè ubi apud hostes sunt, non est quod de hoc dubitemus. Secus autem si christianis subditi essent, & periculum non esset ijs contra christianos vsuros, vel ad hostes ea delatores, tunc enim tradentes hæc illis in excommunicationem hanc non inciderent, ut conclusimus supra de iudeis. Ex his apparet nos de Apostatis fidei, non autem religionis, aut ordinis agere, de quibus omnibus egimus in capitu. r. Bullæ. Ad hostes igitur christiani nominis deferre hæc nequeunt, cuiuscunque generis sint. Hostes & autem tales ij proprie sunt, qui christianos ob hanc causam tantum, quod christiani sūt, & sic ob christianam religionem odio persequuntur, non autem ij, qui ob aliam causam, utpote ob iniuriā a Christianis acceptam, aut ob bo-

na ab ipsis occupata, christiano-
rum inimici sunt, hi enim proprie Christiani nominis hostes non dicuntur, atque sic sensit Nauarr. in eodem not. 4. num. 21. versicul. Decimotercio inferitur, ibi, intelligo autem, & num. 10. versic. Secundo. Quare, si ob huiusmodi causas christianos oppugnant, non autem odio religionis, & non occuparent res christianorum, sed iuste sua repeterent, ad ipsos talia deferentes, in poenam hanc non inciderent, quandoquidem mens Canonum, Bullæque est comprimere potentiam hostium christiani nominis, ut dixit Nauarr. in eod. no. 4. num. 13. versic. Septimo inferitur.

6 Heretici demum, qui sunt aut a Clemente octauo huius Bullæ auctore, aut ab alio Romano Pontifice heretici declarati nominatim, ut habetur in versic. proposito huius Bullæ, sunt hi, ad quos hæc deferri nequeunt, ut Helisabeth asserta Angliæ Regina, quandoquidem ipsa a Pio Quinto nominatim, atque expresse heretica declarata est in Bulla incip. Regnās in excelsis, lata ann. 1569. Quinto Calen. Martij, Pontificatus sui anno quinto. Quare caueāt christiani Principes, ne ad ipsam prohibita transmittenda curent. Caneant etiam, ne ad subditos eius prædicta deferant, quandoquidem sat ipsi deferre dicuntur, ex quo illi se tradunt, a quibus cum voler auferre, & contra christianos uti poterit,

terit, etenim & ratione hac ipsi fauent, quamobrem in hoc capite etiam excommunicantur.

Excipiuntur autem primo, qui ad eos hæreticos hæc deferunt, qui a Sede Apostolica, & ob id a Romano Pontif. expresse nominatimque declarati non sunt, nam Romanus hic Pont. excommunicat solum declaratos per sententiam suam & Sedis Apostolicę, sergō secus, vbi declarati non sunt, inclusio enim vnius, alterius exclusio est. argum. l. cum prætor. ff. de iud. & capitul. non ne. de præsumpt.

Secundo excipiuntur, qui ad hæreticos etiam notorios deferunt, nam Bulla loquitur solum de ijs, qui declarati sunt speciatim, ac nominatim, ergo secus de alijs, qui notorij de facto sunt. Exceptiones tamen hæc duę mihi nō placent, nec verę etiam sunt, nam esto ob prædictam rationem prohibita delatio non sit, est tamen ob hanc, quod christianę religio nis hostes sunt, ad quos etiā prohibitio superiorū pertinet ob antecedent. ver. Qui ad Saracenos, ibi. Et alios christiani nominis hostes.

Postremo excipiuntur ij, quos in priori regula huius Capituli excepimus. His omnibus iam patet, quinam sint ij, ad quos prohibita hæc deferri nequeunt, iam tertiā partem aggrediamur, in qua prohibita hæc quænam sint, habentur.

Verf. Equos, arma, ferrum, filum ferri, stamnum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canabem, funes tam ex ipso canabe, quam alia quacunque materia, & ipsam materiam, aliaque huiusmodi, quibus christianos, & catholicos impugnant.

S V M M A.

- 1 *Equi ad christiani nominis hostes deferri nequeunt, esto pulli sint, debiles empti ab hostibus morbofi, & facti viles, non eque.*
- 2 *Arma equorum, & quibus equi accommodantur, deferri nequeunt.*

Hic enumerantur res, quæ ad christiani nominis hostes deferri, transmitti nequeunt, & quoniam numero duodecim sunt, ideo singula sigillatim, ac prius primam explicemus.

- 1 Equos igitur † primum nemo ad christiani nominis hostes ducere, transmittere potest, vt id

cx.

expressum habetur in Bulla, idque merito, nam cum per ipsam Bullam prohibeantur ea deferri, quibus christiani oppugnari possunt, equi inter animantes ratione carentes aptissimi ad bellum, & ad pugnam sunt, ut experientia rerum magistra docet, unde illud Virg. Bello armantur equi.

Quare nec equi, qui adhuc pulchri sunt, duci ad christiani nominis hostes poterunt, nam gradioribus factis contra christianos uti possent, & sic ratio Bullæ locum & in his habet, ergo & dispositio locum habere debet. argumen. capitulum cum dilecta. de confirm. util. vel inut. & l. illud. ff. ad l. Aquil. Item & verba locum habent, quando quidem pulli equorum equi sunt, & differunt a grandioribus secundum plus, & minus, quod diversam speciem non facit, sicut nec homo senex, & homo infans, ut per se patet.

Nō itidem equi deferri ad eosdem possunt, esto debiles, infirmi, macrive sint, nam fortes, pinguesque fieri possunt, præterea Bulla nō distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argument. leg. de pretio. ff. de public. in rem act.

Tertio duci ad eosdem equi nequeunt empti ab hostibus ipsis morboſi, posteaquam curati sunt, ut dixit Nauar. in Man. c. 27. num. 63. versi. Tertia.

Quarto non itidem equæ, tum

quod equorum nomine & ipse comprehenduntur. argumen. l. i. ff. de verb. sig. tum quod & ad bellum ipsæ aptæ sunt, & alios equos generare possunt. Quare ob id vel minus habiles ad bellum, sed ad sobolem sint commodæ, traduci tamen ad ipsos nequeunt, cuiuscunque generis igitur sint, deferri nequeunt, atque hoc sensu Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. art. 5. in verb. Equos, & Iacob. de Graff. libro 4. dec. cas. cons. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numero 87.

2 Postremo nec arma, nec alia necessaria ad equos armandos eo deferri mea sententia queunt, ut frenum, habenæ, sella, seu ephippium, ferra, quibus pedes æquorum muniuntur, cingula, seu fasciæ, quibus ephippium constringitur, & si quid aliud est, quod ad equos armandos requiratur, tum quod prohibitum est, ne equi ad ipsos hostes ducantur, ergo & accessoria prohibita esse existimantur, accessorium enim naturæ sui principalis sequitur, ut habetur in cap. vnic. de consecr. Eccl. vel altar. lib. 6. & ca. accessorium. de reg. iur. eodem lib. tum quod Bulla prohibet eo arma deferri, at ea quibus equi induuntur, arma dicuntur, unde illud Virg. Bello armantur equi, tum quod nisi hæc adessent, non admodum ad bellandum equi apti essent, ut per se constat, esto apud Iulium Cæsarem in suis

suis Commentarijs referatur populos quosdā equis sine ephippijs in bello uti, sed vna hirundo non facit ver. argumen. l. nam ad ea. ff. de leg. Adde equos aptissimos esse ad bombardas ferendas, & ad currus vehēdos, equi ergo ad hostes deferri nequeunt, alioquin in excommunicationem hanc incident, esto vnum equum tantum deferant, excipio tamen vbi quis equum omnino ineptum ipsis traderet, pro corio tantum habēdo, cessat enim ratio prohibitionis, ergo & prohibitio cessare debet. argum. cum cessante. de appell. & l. adigere. S. quamuis. ff. de iur. patron.

Verb. Arma.

S V M M A.

- 1 Arma ad christiani nominis hostes deferri nequeunt.
- 2 Arma sunt instrumenta ad offendendum, defendendumve parata.
- 3 Arma duplicis generis sunt.
- 4 Arma per se triplicis generis sunt.
- 5 Arma per accidens quamquam dicantur.
- 6 Ligna deferentes ad hostes, quo vallum construunt in excommunicationem incident.
- 7 Terram deferentes ad hostes, quo illa vallum faciant contra christianos, in excommunicationem incident.
- 8 Paleas, & ligna deferens ad hostes

quo illis christianorum urbes incendunt, in excommunicationem incident.

- 9 Lapidēs deferens ad christiani nominis hostes, quo turrim contra christianos fabricent, in excommunicationem incident.
- 10 Gladiolos deferens ad hostes christiani nominis, an in excommunicationem incidat.

1 **H**ic prohibetur, ¶ ne ad christiani nominis hostes arma deferantur, ut id quoque in Bulla capite hoc habetur.

2 Arma autem ¶ huiusmodi quatenus ad rem nostram pertinet, sunt instrumenta ad offendendum, defendendumve parata, ut asseruit Rebuff. in Prax. benefic. in eodem art. 5. in verb. Arma, & Glo. in extranag. copiosus. de iud. & Ang. in verb. excommunicatio. 7. num. 59. versic. Primo tamen sciendum est, & Nauarr. in Man. cap. 27. num. 63. versic. Quarta, & Ang. in verb. excommunicatio. 5. cas. 21. & Armill. in ver. Excommunicatio. 14. & Alfonf. de Viuald. in Explanatione Bullae Cœnæ Domini. ca. 7. num. 67.

3 Itē ¶ duplicis generis sunt, quædam videlicet per se, quædam per accidens. Per se ¶ rursus triplicis generis sunt. Partim ad offendendum, ut enses, lanceæ, Clauæ ferreæ, arcus forati, vulgo schioppi dicti, bombardæ, arietes, arcus, sagittæ, pilæ ferreæ, lapideæve ad bombardas accommodatæ, ut de mul.

multis habetur in le. 2. C. quæ res export. non deb. & not. Gloss. in capitul. ita quorundam. in verb. Ferru. de iudæ. & Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ. arti. 5. in verb. Arma, ibi. Et lapides machinarum, & Sylu. in verb. Excommunicatio. 7. nume. 59. & lo. Tabie. in verb. Excommunicatio. 6. num. 2. & Nauarr. in eod. capit. ita quorundam. no. 5. num. 1. cum multis sequ. & de nonnullis etiam per se constat. Partim sunt ad defendendum, vt galeæ, scuta, lorica, ocrea, quibus crura teguntur, atque armatur, chiroteca ferrea, manopole vulgo dictæ, atque in ciuitatis locis de nonnullis etiam his habetur. Partim sunt ad offendendum, & defendendum, vt turres lignæ, quæ vulgo Case matte nominantur: Cuiusmodi armis superioribus annis contra Romandiolæ exules Serenissimus Ferrariæ Dux vsus est. Hæc per se igitur arma bellica sunt, & ad id inuenta, atque fabricata. Quare quod ipsis hostes armantur, & ob id oppugnari christiani queunt, ob eam rem ad ipsos deferri non debent, alioquin deferentes, transmittentesve in excommunicationem hanc incidunt, id quæ merito, perniciosum enim & proditori proximum est, vt inquit Imperator in cit. l. 2. C. quæ res export. non deb. barbaros, quos indigere conuenit telis, eos, vt validiores reddantur, instruere. Hæc ibi Imperator, iure excommunicationis poenam pa-

tiuntur, sed de armis per se hæc nus, iam quæ per accidens arma sint, explicemus.

25 Per accidens tamen arma bellica, vero sunt instrumenta ad aliud agendum fabricata, sed intentione tamen hominis pro armis bellicis habita, vt exempli gratia ligones, rastra, secures, sudes, & id generis, hæc enim non ad pugnandum, sed ad terram, fundosque colendos fabricata sunt, vt per se patet, quæ tamen armorum loco habentur, si ipsis ad pugnandum quis uti velit, & ob eam rem arma intentione hominis dicuntur, quia sua natura, & per se ad id facta non sunt, sed tamen sunt talia, quia sic homines volunt, atque sic sensit Anchar. in Clemen. 1. §. quia vero. numer. 30. versicu. Circa hoc, de stat. monac. ubi ait lapides armorum appellatione contineri, si habeant ob id, vt illis aut offendant, aut defendat, & in re nostra dixit Tabien. in verb. Excommunicatio. 6. num. 2. versicu. Primo nomine. Illa vero, ait ibi, quibus possumus uti pro armis, et pro alio vsu, dici arma ex intentione vtendi his pro armis defensionis, vel offensionis, id est sunt arma, si quis hoc animo aut ad defendendum, aut offendendum utatur. Idem sensit Ang. in verb. Excommunicatio. 5. cal. 21. & Sylu. in verb. Excommunicatio. 7. nu. 59. versicu. Quibus etiam, in alijs utimur, & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, excommunicatio. 5. nu. 7. eū seq.

ſeq. & Nauar. in cit. c. ita quorundam. not. 5. num. 59. verſicu. Octa nō inferitur, nam ibi aiteos, qui lapides, & alia, quæ nocere poſſunt, vel defendere, ad hoſtes deferunt, licet ad id parata nō ſint, in excommunicationem incidere, ſi ob id ea deferant, quo in præliis ad offenſionem, & deſenſionem contra chriſtianos vtantur, non autem eos, qui ad alios uſus bona fide illa deferunt, quamuis ipſi hoſtes in aliquo calu contra mentem deferentium in prælio in chriſtianos vtantur. Hæc igitur inquit ibi Nauarr. ex his igitur patet, quæ arma intentionis ſint.

- 6 † Quare qui ad hoſtes lignorum faſſiculos, ac manipulos deferūt, quo ipſis vallum conſtruant, vt ſe facilius contra chriſtianos tueantur, faciliusve chriſtianos oppugnent, † ſicut & qui terram ad idẽ important, in excommunicationem hanc incident. † Qui itidem paleas, & ligna ad incendendam chriſtianorum urbem, quod ob eorum intentionem arma ſunt, quibus chriſtiani oppugnantur, eſto alias talia ſua natura nō ſint, eandem pœnam non effugient. †
- 9 Qui etiam lapides ad turrim Turcarum deferunt, quo in chriſtianos eam oppugnâtes proiiciant, eadem cenſura obligabuntur, nã etſi lapides ad conſtruendas eðes facti ſunt, intentione tamen arma ſunt. Hæc autem locum habent, eſto non hoc animo deferant, ſed vt lucrentur, ſciunt ta-

men, vel ſcire poſſunt contra chriſtianos illis uſuros, ita Iacob. de Graſſ. lib. 4. deci. caſ. conſc. in Bullæ cœnæ Domini, explicatione. numero 88. Ex his iam conſtat inſtrumenta ferrea rerum aliarum intentione arma fieri poſſe, nam & alias inſtrumenta quæcunque arma dicuntur, vt id probauit Nauarr. in cit. capit. ita quorundam, not. 5. Hæc igitur arma per accidens ſunt, illa per ſe, quæ ſi quis ad hoſtes deferat, in excommunicationem hanc incidet, vt cit. auctores eiſdem in locis inquit. Excipiuntur tamen qui hæc arma per accidens ad chriſtiani nominis hoſtes deferunt, non eo animo, quo arma ſint, nam in excommunicationem hanc non incident, ex quo nec per ſe, nec per accidens arma deferunt. † Quare, qui gladiolum ad calamos aptandos, ad incidendum panemve ad hoſtes huiusmodi deferunt, in excommunicationem nō incident, nam armorum nomine non comprehenduntur, vt inquit Ange. & Syl. ibidem, & nos ſupra, modo tantam eorum copiam non deferant, vt illinc arma fieri poſſint, tunc enim non quod arma detulerint, ſed quod ad bellũ utilia importauerint, in excommunicationem incident, atque ſic ſenſit Nauar. eo. not. 5. nu. 25. verſic. Decimotertio inferitur, & Mart. Alfon. de Viuald. in Candelabro part. 2. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. art. 7. nume. 67. & quoniam

N ar.

armantur etiam equi ad bellum, ideo & arma equorum deferri prohibitum est, quod & antea asseruimus; & de armis hactenus.

Verb. Ferrum.

S V M M A.

- 1 Ferrum ad christiani nominis hostes deferri non potest.
- 2 Tam factum, quam infectum.
- 3 Ferrum factum, & infectum quodnam sit.
- 4 Terra, unde ferrum fit, an prohibita sit deferri ad hostes christiani nominis.
- 5 Ferri parua quantitas si ad hostes christiani nominis deferatur, an deferens in excommunicationem incidat.

1 **H**ic quoque prohibitum est, ne ad christiani nominis hostes ferrum deferatur, idque merito, nam ex ferro arma fiunt, quæ ut vidimus ad eosdem hostes deferri nequeunt, ex quo igitur consequens prohibitum est, & antecedens prohibitum esse debet. argu. l. oratio. ff. de spons.

- 2 Ferri autem ꝑ nomine tam factum, quam infectum comprehenditur in hac materia, ut habetur in l. 1. C. quæ res export. non deb. & ut inquit Io. Tabien. in verb. Excommunicatio. 6. num. 3. vers. Secundo, & Nau. in cit. c. ita quo

rundam. no. 6. de iudæ. & in Man. cap. 27. num. 63. vers. Quinta, & Rebuff. in Prax. benef. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. artic. 5. in verb. Ferrum. ꝑ Factum autem ferrum intelligo id, ex quo aliquid fabricatum est, ut arma, & id generis, infectum autem id, quod est adhuc in massa, vel in laminis, ut Nauarr. ibid. tradidit, etenim & argentum infectum illud dicitur, sicut & aurum, ex quo nihil effectum est, ut habetur in l. cum aurum, & in l. etsi non sint. §. argento factio, & §. infectio, & leg. Quintus Mutius. ff. de aur. & argent. legat.

- 4 At quid ꝑ de terra, unde ferrum fit, an & hæc ferri nomine continebitur, unde in excommunicationem hanc ad hostes ipsam deferens incidat? Syl. in ver. Excommunicatio. 7. numero 59. versicu. Et secundo, quod nomine ferri. tenet & hanc terram comprehendendi, nam declarans nomine ferri infecti quid contineatur, inquit, idest vena ferri. Contrariam tamen opinionem sequitur Nauarr. in cit. c. ita quorundam. not. 6. & hoc ob eam rationem, quoniam vena ferri, seu terra, ex qua ferrum conflatur, non est ferrum, ergo ex quo ei nomen non conuenit, nec nominis definitio conuenire debet. argumen. leg. 4. §. toties. ff. de damn. infect. Quid igitur concludendum? Ego sentio opinionem Syl. sequendam esse. Nā esto verbi natura proprie non comprehendatur,

adatur, ex mente legislatoris tamē comprehenditur, quis enim dubitet, si Romanus Pontif. interrogaretur, an vellet saltem terram hanc ad christiani nominis hostes deferri, id constanter negaturum esse? quippe qui noscet inde ferrum conflari posse, ergo perinde habendum est, atque si illud expressisset, vt tradidit Gloss. communiter recepta in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. etenim ferrum de proximo conflandum pro conflatu habetur. argument. l. penul. ff. de milit. test. præterea fraus legislatoris menti fieret, nam prohibet ferrum deferri, & tamen quodammodo deferri posset, & deferretur, si terra, vnde illud fit, deferre quis possit, at iuri fraus facienda non est, capitu. fraus. de regu. iur. libr. 6. Postremo facit, quod hic agitur de fauore Ecclesiæ, ergo latior interpretatio facienda est. argument. l. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. fune. Concludo igitur nec terram hanc deferri posse: & multo magis vbi hoc animo exportaretur, quo inde ferro conflato contra christianos, hostes vterentur, quem casum & ipse Nauasub Bulla cœnæ Domini comprehendit dixit in Manual. capitu. 27. numero 63. versicul. Secundo, ibi. Nisi cum ea mente, & Iacob. de Grassi. libr. 4. decis. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numer. 89. Et ex his cessant rationes a Nauarr. adductæ, si propositas rationes quis contempletur. Ferrum

igitur factum, infectumve sit, ad christiani nominis hostes deferri non debet, quamuis crediderim ex quo armorum speciatim mentio facta est, nomine ferri, ferrum proprie hic accipi, alioquin in excommunicationes quis incidet.

5 Excipio ¶ tamen, vbi parua quantitas ferri facti, vel infecti deferretur, tunc enim in excommunicationem deferens non incidet, vt diximus antea, & Syl. in verb. Excommunicatio. 7. num. 59. versic. Et secundo, & Ioann. Tabien. in verb. Excommunicatio. 6. numer. 3. & Nauarr. in citat. capitul. ita quorundam, not. 6. numero 12. Quod tamen verum censeo, vbi ex parua illa ferri quantitate, ratione loci, ac temporis magnum detrimentum christianis non contingit, vt exempli gratia, bellum geritur a Turcis contra christianos, & Turcæ volūt nocte insidijs paratis concludere clauis foramina bombardarum christianorū, quominus deinceps ipsis vti christiani queant, id est inchiodare, qui igitur in hoc casu vel vnum clauum Turcis dederit, ob grauedānum, quod inde ex re illa parua sequitur, sine dubitatione tradens in excommunicationem incidet, idē de eo sentio, qui in prælio hosti pilam ferream traderet, sciens, scireve potens, vel debens eam in christianos proiecturum, in huiusmodi igitur his casibus, vbi a re parua detrimentum gra-

ue proficisci potest, & rem parua
tradens in excommunicationem
incidet.

Verb. Filum ferri.

S V M M A.

- 1 *Filum ferri ad christiani nominis ho-
stes deferri non potest, & quamob-
rem.*

1 **H**ic quoque ad hostes chri-
stiani nominis filum ferri de
ferri prohibetur, ut in versic. pro-
posito habetur: etenim eo pilæ ar-
matae fiunt, & bombardis, scilicet
pila plures simul iunctæ, at
que inclusæ, indeque eiectæ gra-
ue damnum inferunt. Addo ex fi-
lo ferri arma alia fieri posse, ut po-
te spicula sagittarum, & alia etiã
armorum genera, ubi quantitas
magna adest.

Verb. Stamnum.

S V M M A.

- 1 *Stamnum ad christiani nominis ho-
stes deferri non potest, & quamob-
rem.*

1 **H**ic quoque ad christiani no-
minis hostes deferri prohibi-
tum est stamnum, ut in eodem ver-
sicul. habetur, etenim ad bombar-
das faciendas accommodatū est,

ac propterea ad bellum aptum, &
ad alia etiam utile, stamnum autē
species metalli est, quod in fodi-
nis inuenitur cum argento, & in
fornace primum liquefit, & Plu-
mbum album vocat.

Verb. Chalybem.

S V M M A.

- 1 *Chalybs ad hostes Christiani nominis
deferri non potest.*

1 **H**ic quoque prohibetur est
ne ad christiani nominis ho-
stes chalybs deferatur, ut in versic-
cul. habetur, & proprie hic accipi-
tur pro eo ferro, quod vulgo dicitur
acciaio, quamvis alias genera-
tim pro ferro accipiat, sed quo-
niam speciatim ferri mentio fa-
cta est, ob eam rem pro metalli
specie accipere hic debemus.

Verb. Omniaque alia metal- lorum genera.

S V M M A.

- 1 *Metallorum genera nulla ad hostes de-
ferri possunt.*
- 2 *Metallorum genera septem sunt, &
que.*
- 3 *Plumbum ad christiani nominis hostes
deferri non potest.*
- 4 *Aurum ad christiani nominis hostes
deferri*

deferri non potest.

5 *Argentum ad christiani nominis hostes deferri non potest.*

6 *Nummi aurei, argentei alteriusve materiae an ad christiani nominis hostes deferri possint.*

1 **H**ic tamen ne deferantur alia metallorum genera, prohibetur, idque merito, nam ex metallo arma omnia fiunt, ut bombar-

2 dae, enses, & alia huiusmodi. Immo, quoniam metallum genus est, ob id plures species sub se habet, scilicet septem, aurum, argentum, electrum, aes, stannum, plumbum, & ferrum, ut inquit Iliodo. & Luc. de poëna, quos refert ac sequitur Rebuff. in sua Prax. benefic. in expositione Bullae coenae Domini. art. 5. in verb. Metallorum genera, & habetur apud Pli. Hist. lib. 3. cap. 1. & cap. 14. & cap. 16. cum sequi. ob eam rem praeter praedicta, scilicet ferrum, stannum, chalybem, comprehendit etiam aurum, argentum, plumbum, & si

3 milia. Quare neque plumbum ad christiani nominis hostes deferri licebit, prohibito enim genere, & species omnes prohibita sunt, & remoto genere remouetur & quae libet eius species. argument. l. si quid carum. §. inter emptum. ff. de leg. 3. not. Iason in l. filius a patre. numer. 10. ff. de libe. & posthum.

4 tamen Minus etiam ob eandem rationem aurum argentumve ad eosdem deferri potest, vel facta vel infecta sint.

5 At quid tamen de nummis aureis argenteisve, alteriusve materiae, an ad ipsos hostes impune deferantur? Videbatur dicendum haec non comprehendi. arg. leg. Quintus. §. 1. ff. de aur. & argen. lega. & l. cum aurum. ff. eod. Atqui contrariam sententiam veriore censeo, nam metalla ob eam rem prohibita sunt, quoniam ad bellica instrumenta confirmanda sunt apta, ergo multo magis pecuniae, quae & nerui belli dicuntur, ut testatur Alfonso. Aluarez in suo Thesouro. capit. 7. numero 3. & ad bellum omnium maxime accommodatae, illis enim comeatus parantur, arma habentur, exercitus fiunt, urbes, arcesque expugnantur. Declarauit hoc in Vngaria Clauarini Vrbs, quae non armis, non militum virtute, sed auro expugnata est, sensit hoc Virgili. dum inquit ibi, Auri sacra famas, quid non mortalia peiora cogis? & Horat. lib. 3. carmi. in ode, inclusam Danaem turris aeneae. Postremo probatur id etiam hac ratione, quoniam per Bullam prohibitum est, ne metalla ad hostes christiani nominis deferantur, ut vidimus, ergo & ea, quae fiunt ex ipsis, quandoquidem metalla non per se prohibita sunt, sed quoniam ex illis fiunt, & conflantur ea, quae ad bellum apta sunt, ergo & nummi cuiuscunque materiae prohibiti erunt, ex quo ad bellum aptissimi sunt, ut proxime vidimus. Postremo facit, quoniam ubi per statutum pro-

N 3 hibetur,

hibetur, ne frumentum ex aliquo loco extrahatur farina quoque quæ ex frumento fit, extrahi non potest, ut asseruit Viu. in sua Sylu. opin. 765. ergo idem & hic. Nec obstant iura supra citata, nam ob eam rem argenti legato nummi non comprehenduntur, ne heredes nimis offererent, & sic sumus in re odiosa, ac hic sumus in re gratiosa ob fauorem Christianæ Religionis. argumen. l. sunt personæ. ff. de religio. & sumpt. fun. ergo est amplianda. cap. odia. de reg. iur. libr. 6. & l. cum quidam. ff. de liber. & posthum. Adde si non ex hoc capite deferentes in excommunicationem incidunt, ex illo tamen eos incidere, quod illis fauent, quod eadem poena in hoc capite prohibitum est, ut videbimus. Ab hac igitur opinione discedendum non censeo, quam & tenuit Nau. c. 27. num. 63. versic. Sexta, & Vinald. in Candelabr. in 2. par. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. cas. 7. nu. 38.

Excipio tamē christianos, qui sub imperio hostium christiani nominis sunt, nam si pecuniam præstent pro tributis, ex quo aliter effugere id nequeunt, in poenam hanc non incident, quippe quia coacti id faciunt.

Secundo eadē ratione, & quod de duobus malis minus est eligendum, si Christianus Princeps inferior viribus non potest resistere, exempli gratia, Turcarum Principi, ne bello ab eo vexetur, lice-

bit redimere vexationem pecunia data. argum. c. dilectus. 1. de si mon.

Tertio quando quis aliter se, suosque populos tueri nō potest, tantum in singulos annos vel ex conventionē præstari ei poterit, quo beneuolum eum sibi reddat, sibi que bellum non moueat. Immo & ijs, qui apud Principem plurimum possunt, pecuniam elargiri licebit, quo principem a bello contra christianos mouendo auocent: sed de his hæcenus, ad alia transeamus.

Verb. Arque Bellica instrumenta.

S. V. M. M. A.

I Bellica instrumenta deferre ad hostes christiani nominis nequeunt, & quæ sint hæc.

Hic quoque t. ne ad eosdem hostes bellica instrumenta deferantur, prohibitum est, ut dicitur in eodem versic. Hæc autem sunt (præter bombardas, sclopetos, arcus, quæ meminit Rebuff. eod. artic. 5. in versicu. Bellica instrumenta, de quibus supra egimus in verb. Arma) ut inquit Nauarr. in Man. capit. 27. numer. 63. versic. Sexta, ibi Per bellica instrumenta, Timpani, Fistulæ, Litui, Cornua, & Tubæ, his enim militum animi ad pugnandum alligantur.

eiuntur. Hinc Virg. de Palinuro li-
bro 6. Aeneid, inquit; Aere ciere
viros, Martisque accendere can-
tu. Hæc interpretatio, etsi taceri
potest, ego tamen his maiora in-
telligo, scilicet ea omnia, quæ ad
expugnandas Vrbes, Naues, exer-
citusque superandos pertinent,
cuiusmodi sunt turres lignæ, sca-
la ad conscendendos muros, in-
gnes arte facti, qui dicuntur tuo-
chi artificiali, manus fereæ, quib.
naues comprehenduntur, ne au-
fugiant, quas meminit Iulius Cæ-
sar in suis commentariis, & id ge-
neris.

Verb. Lignamina.

S V M M A.

1. Lignamina deferri ad christiani nomi-
nis hostes nequeunt, & quæ sint hæc
lignamina.
2. Naues, triremes, & huiusmodi ad
christiani nominis hostes deferri ne-
queunt.
3. Ligna ad ignem faciendum an deferri
ad hostes possint.

Hic t. ad eosdem lignamina
deferri prohibentur, vt in
cit. versicu. habetur, Nomen hoc
autem barbarum est, vsitatum ta-
men, & idem significat, quod la-
tinè Lignum. Ligna igitur ad
hostes christiani nominis defer-
ri nequeunt, & quoniam ea prohi-
bentur deferri, quibus christia-

ni oppugnantur, ob eam rem non
quævis ligna, sed ea solum, quæ
ad bellum apta sunt, prohiben-
tur.

Hæc autem sunt ligna, ex qui-
bus hasta, clipei, arcus, sagittæq;
sunt.

Item ea, ex quibus rotæ sunt
ad vehendas bobardas, & ex qui-
bus naues adificantur, & remi,
malus, antennæ, & turres lignæ.
Hæc igitur & id generis lignorum
nomine comprehenduntur, qua-
tenus ad rem nostram pertinet.
Quare Angel. in verb. Excommu-
nicatio. 5. §. 1. per hoc verbum Li-
gnamina, inquit cōprehendi quæ-
cunque ligna, per quæ naues, ga-
lex, aut aliqua machinæ bellicæ
possint fieri ad impugnandos chri-
stianos, vel defendendum se ab
eis, non autem alia, quæ solum ad
ignem faciendum, vel ad aliquam
aliam similem actionem a bellicis
remotam essent apta, & sequitur
etiam Nanarr. in cit. cap. ita quo-
rundam. not. 7. num. 12. versicul.
Alterum, & numer. 13. versic. Ip-
so iure, & num. 16. Concludo igitur,
& in Man. capitu. 27. numero
63. versicu. Sexta, ibi per lignami-
na videtur intelligi, idem inquit
Syl. in verb. Excommunicatio. 7.
num. 59. versic. Et tertio, quod no-
mine lignaminum, & Tabien. in
verb. Excommunicatio. 6. versic.
Tertio, & Tolet. in Bulla cenæ Do-
mini, Excommunicatio. 5. nu. 9.
idem sensu Glo. in verb. Lignami-
na. in cit. extrauag. copiosus. de iu-
da.

da. & Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. artic. 5. in verbi Lignamina, ubi ait omnia ligna intelligi, quibus fieri possunt naues, galeæ, & Machinæ offensivæ, & defensivæ.

3. Secundo nomine hoc comprehenditur etiam naues, triremes, & huiusmodi, necnon turres ligneæ, tum quod ligna ob id prohibita sunt, ne inde naues fiant, & propterea quod unumquodque est tale, & illud magis tale. argum. auth. multo magis. C. de sacrosan. Eccl. tum quod statuto prohibente, ne frumentum extrahatur, nec farina extrahi potest, ut dixit Barto. in l. quæ solum. §. illud. ff. de le. 3. quem communiter receptum te statur Viu. in sua Syl. opin. 765. & opin. 766. immo nec panis extrahi potest, ut dixit idem Viu. in e. opin. 766. numer. 5. versicul. Ceterum ut redeat, nec igitur instrumenta bellica, & quæ ad bellum sui esse possunt ex lignis fabricata, ut naues, ad hostes christiani nominis deferri nequeunt, atque sic dixit Nauarr. in cit. capitul. ita quorundam. not. 7. numer. 20. versicu. Tertio infertur, & in Man. ca. 27. numer. 63. versicul. Sexta, ibi. Per lignamina, & Viuald. ibidem numero 59. Quare nec naues ad bellandum aptæ vulgo Galeæ dicuntur, nec onerariæ, quæ ad comessus ferendos sunt accommodatæ, quod sensit Nauarr. eod. num. 27. versicu. Quarto infertur, nec na-

ues speculatoriæ, quæ ad speculandum mittuntur, nec nauculæ, & scalmi, quibus ad terram descenditur, ob eandem rationem ad eosdem deferri queunt. Ligna igitur hæc deferri prohibentur.

3. Excipiuntur tamen ea, † quæ ad ignem faciendum necessaria sunt, nam hæc deferentes in excommunicationem hanc non incidunt, ut inquit Ang. & Sylu. & Rebuff. in cit. locis, & Nauarr. in Man. capitul. 27. numero 63. versicul. Sexta, ibi, Per lignamina. Quod tamen locum habere censeo, ubi detrimentum graue christianis inde non nasceretur. Quare si ligna huiusmodi ad hostes deferantur, quibus ab ipsis aut Vrbs aliqua christianorum incendatur, aut vallum contra christianos construatur, aut etiam dum, vel christianos oppugnant, vel a christianis oppugnantur, panes coquantur, ne fame pereant, qui scientes hæc deferunt, scilicet probabiliter debentes, in excommunicationem hanc incidunt, etenim in his casibus & Bullæ verba hisce conueniunt, quia ligna deferunt, & ratio est, quia illis oppugnantur christiani, præterea sunt arma intentione, ex quo his christiani oppugnantur, quæ prohibita sunt deferri, ut diximus.

Verfi.

Verſi. Canabem.

S V M M A.

1 Canabis ad hoſtes chriſtiani nominis deferri non poteſt, & quomobrem.

2 Vela nauium, & pannus, vnde ſunt vela, deferri nequeunt ad chriſtiani nominis hoſtes.

1 Hic quoque prohibetur, ne canabis deferatur. Id quod ob eam rationem fit, quoniam eo vti queunt, & ad vela nauium facienda, & ad funes, & ad alia huiusmodi, vt ad ſchalias quibus in muros, ac naues conſcenditur. † Quare ob id nec vela, nec pannus, vnde vela conſciuntur, deferri poſſunt, ſicuti in ſuperiori caſu in ſimili aſſeruimus. At quid de ferentibus ſemen canabis? Plane ſi hoc animo deferant, quo chriſtiani obſint, in excommunicationem hanc incident, ſicut diximus ſupra de terra ferri, alias vero fortale non incident.

Verſi. Funes tam ex ipſo canabe, quam alia quacunque materia, & ipſam materiam.

S V M M A.

1 Funes deferri ad chriſtiani nominis hoſtes nequeunt ex quacunque materia.

2 Linum, Lanaque ad chriſtiani nominis hoſtes deferri nequeunt.

1 Hic prohibentur funes, & eorum materia ad chriſtiani nominis hoſtes deferri, nam ipſis ad multa vtimur, vt proxime diximus, ſive igitur ex canabe ſint, vt dicitur ibi, ſive ex lino, lana, alia vere contexti, nihil intereſt, quandoquidem deferri prohibentur, ex quacunque materia conſtent, ob verba illa Bullæ, ſive ex alia materia, atque ſic dixit Nauarr. in Manual. capitul. 17. numero 63. verſicul. Sexta, ibi. Per funes.

Materia quoque, vnde funes ſunt, eodem deferri prohibetur.

2 Quare neque linum, neque lana, neque aliud, vnde ſiant, deferri poteſt, alioquin deferens in excommunicationem incidet.

Verſi. Alia denique huiusmodi, quibus chriſtianos, & catholicos impugnant.

S V M M A.

1 Homines deferri, ac duci nequeunt ad chriſtiani nominis hoſtes, quo eorum ope contra chriſtianos vrantur.

2 Viſtus gratia qua parantur, deferri ad chriſtiani nominis hoſtes nequeunt.

3 Oppugnandi chriſtianos, ab eiſdemque

que se defendendi gratia nihil ad christiani nominis hostes deferri potest.

4 Terribiles christianis quibus hostes fiunt, ea deferri ad eos nequeunt.

3 Eunt ad christiani nominis hostes, quo ipsis opem ferant, in excommunicationem incidunt.

Hic generatim ad hostes christiani nominis deferri prohibentur omnia, quibus christiani oppugnantur. Et quoniam clausula hæc generalis est, quæ præter speciatim prohibita, alia non nominata prohibet, ideo quænam sint, explicemus.

1 Primum igitur ꝑ deferri prohibentur homines, cuiuscunque sexus sint ad christiani nominis hostes, quo ipsis in bello contra christianos utantur, utpote ad remigandum, bellandum, & ad alia munera obeunda.

2 Secundo loco ꝑ prohibentur ea deferri, quæ ad victum pertinent, quo christiani nominis hostes contra christianos in bello sustententur, ut panis, vinum, farina, carnes, oua, caseus, pisces, & alia, ut frumentum, ordeum, legumina, & huiusmodi ad victum necessaria. Immo & medicina, quibus vulnerati sanentur, & medici etiã ad eosdem deferri prohibentur. Quare, qui ad turcas modo hæc deferunt, qui in Vngaria bellum contra christianos gerunt, sine dubitatione in excommunicationem hanc incident, atque sic sensit Na-

uar. in cit. cap. ita quorundam, not. 10. num. 44. versic. Vigesimo infertur, & facit ea, quod olim, de Iudæ.

3 Tertio ꝑ præter prædicta, & alia deferri prohibentur, quibus aut christianos oppugnent, aut se ab illis defendant. Qui ergo ad ipsos stupem, picem, clauos ad naues, triremelque construendas deferunt, pœnam hanc non euadent, atque sic dixit Nauarr. in cap. ita quorundam, no. 7. num. 17. versic. Ex quo infertur, de Iudæ. Qui deferunt etiam vela navium, seu telam ad ea faciendam, in excommunicationem hanc incident, ut dixit Caietan. quem & sequitur Nauar. in cit. c. ita quorundam. not. 7. num. 13. versic. Materiam autem secundariam. Qui ligones etiam, nec non rastra, & id generis ad hostes deferunt, quo ipsis aut vallum construât, vel fossam fodeât, vel minas, seu cuniculos agât, excommunicatione hac obligabuntur, nam etiam arma hæc ad oppugnandum, defendendumq. facta non sunt, deferentium tamen intentione alia fiunt, atque sic sensit Nauar. in cit. cap. ita quorundam. not. 3. in fin. Qui lapides quoque, terram, arenam, calcem, fabrosq. ad turrim discendam, quo inde facilius christiani oppugnentur, tutioresque contra ipsos sint, ad christiani nominis hostes deferunt, excommunicatione hanc nõ effugiunt. Id quod locum habet, esto inter ipsos, & christianos bellum

sum tunc non fit, sat enim est, ut contra christianos hæc fiant, atque sic respondit Nauar. eod. not. 10. num. 45. versic. Vigesimo primo infertur. Multo magis ergo in penā hanc incident, qui arcem iam factam, turrim, speculam munitam, non munitamve ipsis tradunt, vel aliam quamcunque fabricam ligneam, lapideamve cuiuscunque generis, quæ vel ad oppugnandos christianos, vel ad tuendos hostes a christianis apta sint, nam tunc, modo id sciant, scireve debeant, in excommunicationem hanc incident, ut sensit Nauar. in eo. not. 10. num. 43. versic. Decimo nono infertur. Excipitur tamē, ubi quis coactus illa tradidit, utpote quia captus est, quamvis strenue illa defendendo se gesserit. Qui itidē tribuit iumenta, currus ad vehenda, quæ ad exercitum pertinent, ut boues, mulos, asinos, & id generis, atque sic sensit Jacob. de Grass. libr. 4. decil. cas. consc. in expositione Bullæ Cœnæ Domini, n. 87. hac poena obligabitur.

4 Quarto et ea quoque deferri uentur, quibus hostes prædicti christianis magis terribiles sunt, esto ad bellum apta non sint. Nō igitur plumæ, non galeri, militaresq. panni, ut hodie pelles ex ceruo deferri debent, ut sensit Nauar. in eod. not. 10. num. 44.

Quinto nec pulueres ad bombardas pertinentes, sclopetosue, nec sulfur, nec nitrum, ex quibus pulueres prædicti fiunt, obeasde

rationes, nam deferentes in excommunicationem hanc incident, si eum qui prædicta omnia ad id sciens parat, uenditue iis, qui ad hostes ea deferre uolunt, & sicut Principes, qui scientes de suis terris, atque locis, ac portibus ea exportari, id permittunt, nam per alios hi deferre uidentur, quos & comprehendit supra diximus, atque sic sensit, Nauar. eod. not. 8. num. 16. versic. Quinto infertur. & num. 20. versic. Septimo infertur.

Sexto qui pecuniam deferat, quoniam quidem per ipsam prædicta omnia facile parantur, ut ante diximus.

5 ¶ At quid de iis, qui eunt ad hostes, quo ipsis contra christianos opem ferant, an in excommunicationem hanc incident? plane in excommunicationem hanc incidere hos censeo, nam, si prædicta deferendo incident, quæ per se operari nequeunt, quanto magis ipsi met se dedendo incident? Adde hos pro certo hostibus fauere in damnum christianæ religionis, & etiā in hoc capite excommunicantur, ut uidebimus. Hæc igitur sunt alia huiusmodi, quæ ad hostes christiani nominis deferri prohibentur, & sic absoluta est prima pars huius Capituli, quæ tria cōpletebatur, ut uidimus, iam alteram aggrediamur.

Verf. Nec non illos, qui per se, vel alios de rebus statum christianæ Reipubli

ca

ca concernentibus in christianorum perniciē, & damnum ipsos Turcas, & christianæ religionis inimicos, nec non hæreticos in damnum catholicæ religionis certiores faciunt.

1 Nunciata christiani nominis hostibus quenam sint in perniciem christianorum.

2 Nunciata christiani nominis hostibus quenam sint in perniciem christianæ religionis.

Hic duo genera hominum excommunicantur. Primum eorum, qui certiores faciunt Turcas, & christianæ religionis inimicos de rebus statum Reipublicæ concernentibus christianorū perniciē, alterum eorum, qui de illis rebus certiores hæreticos faciunt in damnum catholicæ religionis, de quibus singulis agendum est. Verum, ut res dilucidior reddatur, præmittenda duo sunt. Primū quanam sint illa, quæ Turcis, & christianæ religionis inimicis nunciata in christianorum perniciem & damnum vertantur. Deinde quæ hæreticis nunciata in damnum christianæ religionis sint. Postremo

quid iuris, si de statu alicuius præuati certiores fiant.

1 Quoad primum igitur, ea in christianorum perniciem, & damnum nunciata dicuntur Tempore pacis, quibus nunciatis ad occupanda loca christianorū, christianosve ipsos oppugnandos, rebus, ve suis spoliandos, Turcæ, & alii christiani nominis hostes impelluntur, ut si quis eos certiores faciat, loca aliqua christianorū non bene munita esse, & facile occupari posse, si famem itidem alicubi vigere, quamobrem locus ille obsidione facile capi possit, si consilium initum a christianis esse de recuperando aliquo loco ab ipsis hostibus occupato, si apparatus ad bellum fieri, & alia id generis significet, quæ omnia, ut per se patet, in perniciem christianorum vertuntur. Belli vero tempore, si de consiliis Ducum exercitus quis eosdem certiores fecerit, videlicet tali die christianos eos aggredi velle, auxilia ad id temporis expectari, & per talem locum transitura, comeatus, pecuniam, armaque importari, in tali loco cuniculos fieri, factosve esse, item ad talem horā hostes aggredi nostros posse. Quæ omnia etiā in christianæ religionis perniciem redundare possunt: & ex his constat quouis tempore prohibitum esse per hanc Bullam, ne huiusmodi hæc nuncientur hostibus.

2 Quoad alia vero, quæ in perniciem christianæ religionis redundare

dundare possunt, hæc videlicet sunt. Primo prædicta omnia, quandoquidem si christianorum res, & loca ab hæreticis occupentur, ad eorum normam vivere christianos cogunt, & sic secundum suam hæresim, quod christianæ religioni detrimento esse nemo ignorat. Deinde, si eorum Princeps eligendus sit, & affuturi sint huic electioni, qui christianum principem nolunt, sed tamen id ignoratur, quia celant hoc, quo admittantur ad electionem, & de hoc suo animo hæreticos certiores faciunt, nemo enim dubitat Principe hæretico subiectorum animos quoad religionem facile labefactari, quandoquidem quales in Republica Principes sunt, tales solent esse reliqui ciues, testis est Anglia, quæ ob id a se christianam religionem propemodum exclusit. Hæc igitur & id generis sunt, quæ prædictis nunciari non debent, nam ex quo Bulla simpliciter loquitur, simpliciter intelligi debet. argu. l. de pretio. ff. de publi. in rem act.

Quoad tertium concludo non comprehendere eos, qui de statu aliquius privati certiores faciunt, esse in damnum eius id vertatur, nam Bulla loquitur, & punit nunciantes de statu christianæ religionis, ergo alias secus, qui ergo nunciat mercatores diuites transire per aliqua loca, & capi posse, hæc poenam euadit, secus autem si de statu vnius regni, Prouinciæ, ciui-

tatis, vel loci, modo ad perniciem christianorum hoc redundet, atque sic dixit Iacob. de Grassi. libro quarto decis. casc. conscient. in expositione Bullæ Ccenæ Domini. numero 91. & vt nos supra diximus. His sic præmissis, iam de primo dicto regulam primam ponamus.

S V M M A.

- 1 Nunciantes turcis, & christianæ religionis hostibus ea, quæ in perniciem christianæ Reipublicæ uertuntur, in excommunicationem incidunt, quæ regula, quousque pateat, declaratur.
- 2 Nunciantes aliqua christiani nominis hostibus, quando in excommunicationem non incidunt.
- 3 Nunciantes aliquid in damnum catholice religionis in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

I.

S Perspectis ijs, quæ prohibentur nunciari Turcis, & alijs christianæ religionis inimicis, iam qui in hoc offendentes, in poenam excommunicationis incidunt; videamus ¶ In excommunicationem hanc igitur incidunt primo, qui de rebus statum Reipublicæ christianæ concernentibus in christianorum perniciem turcas, & christianæ religionis inimicos certiores faciunt, vt habetur in versic.

Quæ

Quæ excommunicatio declaratur, ut locum habeat primo, quicumque sit, qui hæc nunciet. Vel igitur Princeps vir, publica persona, priuatave sit, clericus, vel laicus, vir, vel mulier, in excommunicationem hanc incidet, nam Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argumen. l. de pretio. ff. de publi. in rem acti. Quare vel hereticus sit hac poena obligabitur.

Secundo afficit excommunicatio hæc, quacunque ratione id faciat, & sic, vel per se, vel per alios, ut dicitur in hoc versicul. Item, vel per nunciū, vel per literas, nā & qui nuncium, litterasque mittit, per se loqui videtur, ut sentit Gloss. in Clement. fin. & ibi DD. de sentent. excommunic. & nos in Tractatu nostro de Censuris Tab. 2. capitu. 23. §. 1. Verum, quid si quis non hæc nunciet, id est neque nūcium, neque litteras mittit, sed tamen cum iis personis loquatur, quas certum est hostibus ea nuntiuros, an in excommunicationem & hic incidet id animaduertens? Planè sentio & hunc in excommunicationem incidere. arg. capitu. quantæ. de senten. excom. Præterea ex verisimili mente Romani Pontif. Postremo, quoniam saltem tanquam fautor poena hac obligatur. Nuncius autem, qui mittitur vel christianus sit, vel non christianus, nihil interest quoad ipsam mittentem.

Tertio afficit excommunicatio

ubicunque sit is, qui hæc nunciat, vel interris christianorum, vel Turcarum, nam, ut dixi, Bulla hæc non distinguit. At quid, si quis ab hostibus captus tormentis, quaestionibusque subiiciatur, quo secreta christianorum patefaciat, an huiusmodi vi, metuve patefaciens in excommunicationem hanc incidet? Videbatur dicendū hunc non incidere, quoniam Ecclesia non videtur cum tanto vitæ periculo excommunicatione obligare quem voluisse, nā nec christiani remiges, qui coacti in nauibus hostium contra christianos remigant, in excommunicationem incidunt, ut supra dixi. Contrariam sententiam tamen sequor, ut scilicet in excommunicationem hanc incidat, quoniam offendit Bullā, ut per se patet. Nec obstant rationes prædictæ, quandoquidem remiges nulla ratione alia possunt se tueri, quam verè remigando, at hic potest multa fingere, quamobrem veritatem hostibus non appetiat, etsi ad iusiurandum eum impellant, liquido etiam iurabit se nihil scire, esto nihil ignoret, quandoquidem a non iudice, & non rite iusiurandum defertur, vel igitur libertatem ei polliceantur, patefacere non debet. Excipio tamen, ubi pro certo hostes scirent consilia christianorum huc nosse, quamuis & hic fingere fortasse poterit.

Quarto excommunicatio hæc afficit quæcunque ex iam dictis nun-

nunciantur ob rationem iam supra redditam.

Quinto excommunicatio hæc afficit quoscunque christiani nuntius hostes certiores faciat, ut habetur in versicu. ibi, Turcas, & christianæ religionis inimicos.

Qui autem præter Turcas inimici huiusmodi sint, in prima parte huius Capituli declarauimus. Et hoc locū habet vel in terris christianorum, vel in suis sint huiusmodi hostes. Item, vel pacificè cum christianis uiuāt, tum quod fauor hic ad vniuersam christianam Rempublicā pertinet, & ob id renunciari ei non potest. argu. capitu. si diligenti. de for. compe. & ea. contingit interdum. de sen. excom.

Sexto excommunicatio hæc afficit, esto deinceps nihil damni sequatur, nam Bulla prohibet, ne quid nuncietur in damnum christianorum, idest quod possit esse ipsis damnum, esto igitur non sequatur, nihil interest, nam nuncians fecit, quantum in se fuit. Postrimo Bulla nō requirit, ut damnum sequatur, sed ut damnum esse possit, ut dixi. Hos omnes ergo excommunicatio hæc afficit nunciantes: sed iam videamus, qui per nam hanc euadant.

2. Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui litteras, nunciosve miserunt, sed ad hostes, non peruenierunt, vel quod interceptæ litteræ sunt vel amissæ, vel nuntii capti, interfe-

ctique fuerunt, eoue ire noluerūt, nam esto hi peccauerint, tamen re uera hostibus prædicta non nunciarent, non enim, qui uult nunciare, idcirco nunciat, sicut nec, qui uult arborem ascendere, ascendit.

Secundo in excommunicationem non incidunt, qui probabiliter id ignorantes ea nunciant, ut pote, si nuncius cum litteris mittatur ad Turcas, & ignoret nuncius, quid illis litteris comprehendatur, nam nuncius in excommunicationem nō incidet, quamuis mittens nuncium pœnam hanc non euadat. Hoc autem contingere potest in iis locis, qui propè Turcas sunt, ubi pacificè inter se uiuunt. Item in famulis mercatorum, & nuntiorum, qui apud Turcas sunt, & huiusmodi christianæ religionis hostes.

Tertio in excommunicationem hanc nō incidunt, qui ex legitima causa hæc faciunt, & non in damnum christiani nominis, sed alicuius Principis christiani tantum, ut exempli gratia Princeps christianus contra alium christianum Principem iuste bellum gerit, uel se gerere opinatur, & ad suum auxilium Turcas uocauit, quod aliquando fieri posse antea uidimus, si ergo Princeps hic de statu sui ad aduersarii certiores turcas faciat, esto christianus sit, in excommunicationem tamen non incidet, quandoquidem non de rebus statum Reipublicæ christianæ uniuer-

læ

sa concernentibus in christiano-
rum perniciem commurem nun-
ciat, quod requirere Bulla hic vi-
detur, sed illius principis tantum,
in quem bellum gerit, ex quo igi-
tur prohibitionis causa cessat, &
prohibitio cessare debet. argum.
cap. cum cessante. de appell. & le.
adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr.
Multo minus in excommunicatione
nem incidet, qui in damnum tan-
tum privatae personae hæc nūcia-
ret.

Quarto in excommunicatione
non incidunt, qui ea nunciant,
quæ in christianæ religionis dam-
num non sunt, exempli gratia Car-
dinalem talem Pontificem Maxi-
mum creatum esse, christianos
principes concordēs inter se viue-
re, & id generis. Sicut nec etiam,
qui ut hostes decipiant, per talem
locum, exempli gratia, christiano-
rum exercitum transire nunciant,
cum per alium iter faciat, unde
hostes adortus facile illos profli-
gat, & sic stratagemate utuntur,
nam Bulla excommunicat eos,
qui nunciāt in damnum christia-
næ reipublicæ, ergo secus, si alias
nunciant, inclusio enim vnius al-
terius exclusio est. arg. ca. nonne,
de præsu. & leg. cum prætor. ff. de
iud.

At quid de iis, qui nunciant
hostibus huiusmodi hæc, quæ ip-
somet hostes antea nouerint, an in
excommunicationem hanc inci-
dent? Videbatur dicendum hos in
excommunicationem non incide-

re, quandoquidem certioratio il-
la, ut ita dicam, operari nihil vide-
tur. argum. capitu. certus. de re-
gu. iur. lib. 6. & l. 1. in fine. ff. de con-
trahend. emp. Verum contrariam
opinionem sequor, ut in excom-
municationem hanc incidant. Pri-
mo, quia verba Bullæ eis conue-
niunt, nunciant enim in damnum
christianæ reipublicæ, ergo & di-
spositio eis convenire debet. argu.
l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. Po-
stremo, quia per illos non stat,
quin obfint, esto deinceps dam-
num non sequatur, quod sat est,
fatis enim habuit Bulla nunciari
ea, quæ in perniciem christiano-
rum esse possunt. Quare esto dam-
num non sequatur, nihil interesse
antea conclusimus. Nec obstat ra-
tio contraria, nam respectu habi-
to ad eum, cui nunciatur, nihil in-
terest, secus autem ad nunciantē.
Addo & per nuncium huiusmodi
posse hostes tanquam magis cer-
tiores factos animos inducere ad
offendendum christianos, sed de
regula priori hæc satis, aliam po-
namus.

In excommunicationem hanc
quoque incidunt, † qui de prædi-
ctis in damnum catholicæ religio-
nis hereticos certiores faciunt, ut
habetur in versic. proposito. Quæ
excommunicatio eisdem modis,
quibus superior, amplificatur, &
coarctatur. Postremo locum ha-
bet, quicumque hæretici sint, qui
certiores fiunt, vel notorii, denun-
ciatiue sint, vel non tales, nā Bulla
hic

hic non distinguit, ergo nec nos ob fauorem religionis. argument. h. de pretio. ff. de publ. in rem act. argument. leg. sunt personæ. ff. de religio. & sumpt. fun. sed iam ad postremam partem huius Capituli veniamus.

Vers. Illosque ad id auxilium consilium, vel fauorem quomodolibet præstant.

S. V. M. M. A.

- 1 *Auxilium ferens hostibus christiani nominis in damnum christianorum in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur.*
- 2 *Consilium præstans hostibus christiani nominis in damnum christianæ religionis in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quousque pateat declaratur.*
- 3 *Fauorem præstans christiani nominis hostibus in perniciem christianæ religionis, uel christianorum in excommunicationem incidit.*
- 4 *Fauens christiani nominis hostibus contra aliquem Principem christianum, ne Princeps ille christianus maior fiat, an in excommunicationem incidat.*

IN hac postrema parte huius capituli excommunicantur, qui in damnum christiani nominis, ac

religionis, & christianorum operantur hostibus christiani nominis, aut auxilio, aut consilio, aut fauore quomodocunque. Et quoniam dictum hoc tria complectitur, ob eam rem tres regulas ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit primo, qui auxiliū fert hostibus christiani nominis in damnum, ac perniciem christianorum, ut habetur in vers. proposito.

Quæ excommunicatio afficit auxilium ferentem. Vel per se auxilium ferat, ut pote pugnando pro ipsis hostibus contra christianos, fabricando ipsis arma, ferendo eis comeatum, & alia ad bellū necessaria contra christianos, itē remigando in eorum nauibus contra Ecclesiam. At quid de ijs, qui coacti id faciunt, ut captiui, in excommunicationem hos non incidere censeo, nam & sic dixit Nau. in c. ita quorundam. not. 11. de iuda. & Viui. in sua Syl. opin. 126. nu. 13.

Item afficit, vel per alios auxilium ferat, ut pote subministrando ipsis milites, magistros nauium, remiges, bitumen, & alia ad naues fabricandas, necnon peritos in arte militari, & fabros ad turres ædificandas. Atqui an christiani captiui in nauibus ad remigandum uincti in excommunicationem incidant remigando contra christianos metu mortis ducti? Hos peccare mortife-

O

re

re tradunt DD. Nauarr. in ca. ita quorundam. no. 1. num. 10. cum seq. de iud. & Tolet. in Bulla Cq. n. Domini excommunicatio. 3. numer. 17. & nos supra Capi. 3. huius part. versic. Ac omnes eorum fautores. num. 4. Non tamen in excommunicationem incidere sensit idem Nauarr. quandoquidem eos obligari cum tanto periculo noluisse Ecclesia existimatur.

Terrio afficit excommunicatio hæc auxilium ferentem directe, vel indirecte. Diteste, ut diximus, indirecte, ut si Princeps aliquis christianus bellum moueat contra obsidentem Turcas, quo ab obsidione discedat, per obliquum enim auxilium ipsis Turcis fert, & ob id in excommunicationem hanc incidit, nam excommunicatio hæc afficit ferentem auxilium quomodolibet, ut dicitur in versu proposito.

Postremo afficit, vel deinceps damnum non sequatur, nā Bulla solum considerat auxilium præstitum esse. In omnibus igitur his casibus auxilium ferēs huiusmodi hostibus in excommunicationem incidit. Excipiuntur tamen nonnulli casus, in quibus opem ferens in excommunicationem hanc non incidit.

Primo, ubi non in damnum christianorum auxilium fert, sed contra alios hostes eiusdem generis, nam cessante causa cessat & effectus. arg. c. cum cessante. de ap-

pel. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. pat.

Secundo, ubi quis per obliquum suam rem agens auxilium ipsis fert, exēpli gratia, Princeps christianus contra Turcas bellum gerit, qui Princeps occupauerat loca alterius Principis christiani. Quare hic alius Princeps, ut sua recuperet, ipsi bellum mouet, plane hic sua recuperare volens, in excommunicationem non incidit, esto bellum mouendo prossit turcis, nam suā rem agere hic potest; & in vna quaque dispositio- ne inspicitur id, quod primū agitur, & non quod per accidens con- sequitur. arg. c. cum voluntate. de sent. excom. & l. si quis nec causā, & ibi not. las. & DD. ff. si cert. per. sed iam alteram regulam ponamus.

In excommunicationem hanc quoque incidit, qui in damnum christianæ religionis hostib. christiani nominis cōsiliū præstat, quæ regula amplificatur, ut superior. Quare, vel per se, vel per alios id faciat, in excommunicationem hanc incidet. Item vel tempore pacis, vel belli. Item directe, vel indirecte, nam Bulla generali- ter loquitur ob verbū illud Quo- modolibet, ergo & generaliter in- telligi debet. argumen. l. 1. §. & generaliter. ff. de leg. præstan. Qui ergo consulit Turcis ut dissiden- tibus christianis Principibus, bellum contra christianos moueant, qui consulit, qua ratione

turres

turres contra christianos edificanda, qua ratione ciuitates christianorum expugnanda, contra quam partem bombardæ accommodanda, quando prælium committendum, item quomodo a christianis ipsi se tueri, aufugereye possint obfessi, & sic qui cōsiliarii munere apud ipsos fungitur, qui vulgo dicitur Ingegnero, in excommunicationem hanc incidet. Si cuteriam, qui christianos dolo inducit, vt adorianur hostes ad aliquem locum, & dum illuc eunt, in itinere hostes in insidijs collocati ipsos aggrediuntur. Et hæc omnia locum habent, esto damnum non sequatur, vt diximus in superiori regula.

Excipitur tamen, vbi cōsiliū daret contra christiani nominis hostes, cessat enim ratio prohibitionis, ergo & prohibitio cessare debet. At quid, si alias erant facturi? Ego censeo eos incidere ob ea, quæ diximus supra in prox. versiculo, sed iam ad tertiam regulam veniamus.

3 In excommunicationem hanc demum incidit, † qui fauet eisdē in perniciem christianæ religionis, vel christianorum, vt dicitur in versicul. proposito. Quare vel animū hostibus faciat, dum sunt in prælio contra christianos, vel suadeat, vt in prælium reuertantur, vbi fugiunt, vel tradat arma ipsis pugnantibus, vel faueat ijs, qui hostibus christiani nominis fauent, in excommunicationem

hanc incident, atque sic in simili dixit Nauarr. in ca. ita quorundā, not. 11. num. 9. & not. 4. num. 8. de iudæ.

4 At quid † si quis faueret ijs hostibus contra aliquem Principem christianum, ne tam fortior ille fiat, vnde ab alijs resisti ei nō possit, an in excommunicationē hanc incidet? Videbatur dicendum nō incidere. Primo, quia contra religionem id non facit, quod requirit Bulla. Secundo, quoniam licet sua tueri. argum. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. Postremo quoniam & Rex quidam Gallorū fœdus iniit ob id cum turcis, vt refert Nauar. in c. ita quorundam. not. 4. nu. 27. de iudæ. Contrariam tamen opinionem veriore sentio, & hoc ob eam rationem, quia hostibus prædictis fauet, quod in magnum detrimentum christianæ religionis redundat, vt per se patet, ergo & in eius pœnam incidit. Non obstant prædicta, quoniam non oppugnatur ipse, & idcirco non se tueretur, sed alios oppugnat iniuste. Non denique postrema ratio, quoniam, qui fœdus iniit, id propterea facit, quo se oppugnatum defenderet, at hic non oppugnatur. Postremo, ex quo christianus Princeps est, existimandum non videtur contra ius aliquid contrarium, vnde suæ animæ detrimentum patiatur, quippe, qui Christi admonitionis eius immemor nō sit. Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, ani-

ina vero suæ detrimentum patia-
tur: Id quod & vsus declarat, non
enim christianus Princeps inueni-
tur, qui alterius christiani Princi-
pis bona occupet, nisi in ijs ius ali-
quod habeat, aut se habere opine-
tur, ita igitur in hac re sentio. Sed
de capite hoc satis, ad alterum ue-
niamus.

*De excommunicatione lata contra impe-
dientes, ne victualia, & alia ad vsum
Romanæ Curia necessaria ad ipsam
Curiam deferantur.*

Cap. VIII.

Item excommunicamus, &
anathematizamus om-
nes impediētes, seu in-
uadentes eos, qui victua-
lia, seu alia ad vsum Ro-
manæ curiæ necessaria
adducunt. Ac etiam
eos, qui ne ad Roma-
nam curiam adducan-
tur, vel afferantur, pro-
hibent, impediunt, seu
perturbant. Seu hæc fa-
cientes defendunt per
se, vel alios, cuiuscun-
que fuerint ordinis, præ-
eminentiæ, conditionis,

& status, etiam si Pontifi-
cali, seu regali, aut alia
quavis Ecclesiastica, vel
mundana præfulgeant di-
gnitate.

S V M M A.

- 1 Impedire quid significat, & in quam
partem hic accipiat.
- 2 Impedire quot modis quis dicatur ne
victualia ad Romanam curiam dese-
rantur.
- 3 Inuadere quid significat.

Hoc caput in tres partes diui-
ditur, quarum altera inci-
pit ibi. Ac etiam eos, Tertia ibi.
Seu hæc facientes. In prima par-
te, de qua primo agendum est, ex-
communicantur, qui impediunt,
seu inuadunt eos, qui victualia, &
alia ad vsum Romanæ Curia ne-
cessaria adducunt. Quam excom-
municationem, vt dilucidiorē
habeamus, præmittenda qua-
tuor sunt. Primum verba hæc im-
pedire, & inuadere quid signifi-
cent. Deinde victualium nomine,
quæ comprehendantur. Tertio
quænam sint illa alia ad vsum
Romanæ Curia necessaria præ-
ter victualia. Postremo quid sit
Romana Curia, & vbi esse dica-
tur.

- 1 Quoad primum igitur † ver-
bum impedire, significat pedes
implicare, id est in, seu contra pe-
des

des ire, & propriè pedibus obſtacula opponere, quominus ſuam functionem obeant. Et quoniam, qui hoc agit, detinet, quominus quis eat eo, quo volebat, ob eam rem factum eſt, vt impedire hic dicatur. Eſt autem verbum hoc ex tribus compositum ex In, Pes, & ire, quaſi in pedes, ſeu contra pedes ire, vt diximus. Hic igitur accipitur pro detinere, quominus viſtuala ad Romanam Curiam adducantur. Hoc autem multis modis contingit, dolo malo, & bona fide. Item mediate, & immediate, ac demum directe, & indirecè.

Dolo malo impedire is dicitur, qui ob id ſolum impedit, quia viſtuala, & huiusmodi ad Romanam curiam deferri non vult, ſic enim & qui in iudicium vocatum impedit, ne ſiſtatur, dolo malo facere dicitur, in leg. prima in principio. ff. de eo, per quem fac. erit.

Non dolo malo, ſeu bona fide autem impedire is dicitur, qui ob aliquam iuſtam cauſam impedit, vt pote vel quo in ſua Ciuitate, & in ſuis terris annonæ caritas non ſit, ſed abundantia. Vel quoniam peſtis in Curia eſt, & ob eam rem, ne ſua Ciuitas ea infeſciatur, prohibet, ne quis ſuorum eo proficiſcatur, quod & ſenſit Caietan. in verb. Excommunicatio. capitu. 9. in Summ. & Nauarr. in Manual. capitu. 64. verſicu. Secundo. Vel ne deferens periculum aliquod adeat, aut ob fluminum

impetum, aut ob latrones, qui itinera obſident, aut ob morbum, quo detinetur, nam & hic dolo malo impedire non dicitur. argument. l. ſed eximendi. iunct. Gloſ. ſi. ſi. ne quis eum, qui in ius, & eorum, quæ dixit Innocent. quem refert, ac ſequitur Sylueſt. in verb. Excommunicatio. 6. numer. quinto. verſic. Sciendum eſt tertio, ibi. Et idem eſt ſecundum Innocent. At quid ſi quis impedit eos, qui aliunde res huiusmodi deferunt, quo in ſua Ciuitate remaneant, an Bullam hanc offendet? Planè ſi caritas annonæ ibi grauis ſit, excuſari hunc a pœna cenſeo. argument. le. preces. C. de ſeru. & aqu. iunct. capitu. quod non licitum. de regul. iur. & capi. ſi diſcipuli, de conſec. diſt. 5.

Immediate uero, ubi quis per ſe impedit. argument. l. i. §. feciſſe. ff. per quem fact. erit. Mediate uero, ubi per alios quis impedit. argument. cit. l. §. feciſſe. cum cit. ibi a Gloſ. in verb. Aliis, & l. ſi per aliū. ff. ne quis eum, qui in ius uoc. & arg. l. is damnum dat. ff. de regul. iur. cum ſimil. Quare dominus loci per ſuos milites impediens offendere Bullam hanc dicitur.

Directe demum impedit, qui ſimpliciter, & apertè ne prædicta deferantur, prohibet. Indirecte uero, qui per obliquum impedit, ut pote prohibendo, ne ex ſuo territorio res extrahantur, ſeu ne quis inde diſcedat, ſeu ne quis eum de equis, mulis accōmodet,

O 3 per

per summe territorium transeat, & id generis, utpote pro molitura aliquid præstet, vel pro vectigali. Quacunque ratione igitur quis impediat (modo bona fide id non faciat). Bullam hanc offendit.

- 3 Inuadere vero est impetu aliquem aggredi, seu in aliquem irruere, quo eum aut spoliat, aut interficiat, aut damnum, iniuriamve inferat. Hinc Virg. lib. 1. Aene. inquit: Inuadunt Urbem somno vinoque sepultam. Dicitur est autem ab In, quod significat contra, & a verbo Vado, quod significat, Eo. Inuadere igitur id est, quod contra vadere, & ire, quo damnum inferat, ut diximus vi adhibita. Omnis ergo, qui inuadit, impedit non autem est contrario Omnis, qui impedit inuadit, est enim verbum Impedire velut genus, Inuadere vero, ut eius species, sed de primo hoc satis, iam secundum aggrediamur, victualium nomine, quæ comprehendantur.

1 Victualium nomen idem significat, quod nomen hoc Victus.

2 Victus nomine quæ comprehendantur.

3 Curia necessaria quanam sint.

Secundo loco explicandum nobis proposuimus, victualium nomine quæ compre-

hendantur. Nomen igitur hoc victualia, barbarum nomen est, vsitatum tamen, non enim germanæ latinæ cultores eo utuntur, sed pro ipso nomine hoc victus, quæ voce quæ significantur, iam declaremus.

- 2 Primum igitur victus appellatione comprehenduntur vniuersa, quæ ad vsum hominis necessaria sunt. Item, quæ ad potum. Tercio, quæ ad cultum corporis, quæque ad viuendum homini necessaria sunt, ut habetur in le. verbo victus. ff. de verborum signifi. Verbo victus, dicitur enim ibi, continentur, quæ esui, potui, cultuique corporis, quæque ad viuendum homini necessaria sunt. Hæc ibi, ex quibus patet Victus nomine prædicta omnia comprehendere, atque sic dixit quoque Rebuff. in Prax. benefi. in expositione Bullæ, ar. 6. in verb. Victualia. Et frumentum igitur, & farina, & panis, & legumina, & quæ, & vinum, & oleum, & carnes, & oua, & caseus, & mel, & acetum, necnon sal, & alia (quæ ad esum pertinent) ut herba, olera, capra, alia, pisces, poma, & alia huiusmodi (his etenim homines vescuntur, & ad esum partim pertinent, partim ad potum) victus nomine comprehenduntur. Et quoniam concessio aliquo, concessa intelliguntur etiam alia, sine quibus concessum haberi non potest. argument. l. 2. ff. de iurisdic. omn. iud. ob eam rem & alia, sine quibus prædicta haberi ne-

nequeunt, conſeſſa viſtus nomine cōprehenduntur. Quare quod panis fieri nequit ſine lignis, ſicut nec coqui carnes, oua, & piſces, ob eam rem & ligna comprehenſa intelliguntur, atque ſic dixit de lignis Viuald. in Candelabr. in explanatione Bullę Cœnæ Domini. caſ. 8. nu. 73.

Secundo loco Viſtus nomine veſtes etiam, quibus tegimur, cōprehenduntur, vt habetur in cita. l. verbo viſtus, veſtem quoque viſtus habere vicem Labeo ait. Hęc ibi, ex quibus manifeſto conſtat viſtus nomine, & veſtes comprehendendi, idem habetur in l. in ſtrum. ff. eodem. In viſtum ergo, ait enim ibi iureconſultus, accipiemus. Et quoniam veſtes diuerſi generis ſunt, & ex diuerſa materia ſunt, vt per elegans textus docet in l. veſtis. ff. de aur. & argen. legat. ob eam rem vel ex lana, vel ex lino, vel ex ſerico, vel ex bombyce aliave materia cōſtent, & linum, & lana, & reliqua, ex quibus prædicta contexuntur, comprehenduntur, vt de lino dixit Viuald. in Candelabro. part. 2. in explanatione Bullę Cœnæ Domini. caſ. 8. numero 73. etenim conſeſſo conſequenti, & antecedens cōceſſum eſſe intelligitur. argument. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de proſcurat.

Tertio viſtus nomine etiam ſtramenta comprehenduntur, id eſt lecti, culcitæ, & alia, quæ ad lectum pertinent, vt habetur in leg.

quos. §. i. ff. de verbor. ſign. verbū viuere, dicitur enim ibi, quidam putant ad cibum pertinere, ſed Offilius ad Atticum ait his verbis & veſtimenta, & ſtramenta contineri, ſine his enim viuere neminē poſſe. Ecce ibi eo verbo viuere, quod idem ſignificat, quod nomē viſtus, & veſtimenta, & ſtramenta ſignificari.

Quarto nomine viſtus & medicina etiam comprehenduntur, vt not. Bartol. per illum text. in l. ſi cū dotem, §. ſi autem in ſuiſſimo. in fin. ff. ſolut. matrim. & la. in l. cum antiquitas. num. 7. verſicul. Tertio not. C. de teſt. vbi de iure verbo viſtus medicinas venire ait, idem Bartol. in l. legatis. ff. de aliment. præſtand. & facit citat. l. viſtus. de verb. ſig. nam poſteaquam viſtus appellatione contineri iureconſultus dixit, quæ eſu, potui, cultuique corporis neceſſaria ſunt, clauſulam hanc addidit. Quæque ad vinēdum homini neceſſaria ſunt. Hæc ibi, præter prædicta illa igitur, quæ ſunt ad viſtum homini neceſſaria, niſi medicina? ſine ipſis enim quotuſque ante ſuū diem moreretur? vnde illud: Honora medicos propter neceſſitatem, & viſtus nomine igitur medicina comprehenduntur, ſed iam tertium aggrediamur.

3 Per clauſulam vero ꝑ illam generalitatem, ſeu alia ad vſum Romanę Curię neceſſaria adducunt, duo alia comprehendendi cenſeo. Primum vniuerſa, quæ pertinent etiam

ad

ad commodum, & decorem eorum, qui in Curia morantur, & sic reliqua omnia, quæ victus nomine quidem non comprehenduntur, sed pertinent tamen aliquo modo ad homines, cuiusmodi sunt equi, muli, ac reliquæ animantes, quæ ad prædicta importanda pertinent, quandoquidem & hæc ad humanum victum necessaria sunt, ac propterea ad ipsa alenda paleæ, fœnum, ordeû, spelta, & id generis. Item & pecunia, quandoquidem omnia per illam parantur.

Secundo loco comprehendi per clausulam hanc cenfeo vniuersa, quæ ad munera Curie ob eunda necessaria sunt, vt carta, tam quæ ex pannis lineis, quam quæ ex coreis ouium fiunt, atramentum, ceta, candelæ, quibus ad lucubrationes vtuntur, ex quacunque materia sint, atque sic de carta dixit Viuald. ibidem num. 73. Item & alia id generis, atqui de hoc satis, ad postremum veniamus.

I Curia Romana quid sit, & vbi esse dicatur.

II.

Quartum propositum restat explicandum, scilicet, quid Romana Curia sit. Romana Curia demum nil aliud est, quam

locus, vbi Sedes Apostolica residet, & domicilium habet Romanus Pontifex cum iudicibus, & aliis magistratibus suis.

Dixi primo locus simpliciter, & certum non perscribens, quoniam, vbi est Romanus Pontifex, siue audientia, id est iudices sui, ibi est Curia, argumen. Clement. nec Romani. §. sanè. versicu. Et tamen adiecto. de elect. & vt dixit Felin. in capitu. ego. numer. 14. versicul. Not. bene Glo. de iureiuran. Intellico autem Curiam ibi esse, vbi est Pontifex Max. modo domicilium eo transtulerit cum tota sua familia, vt dixit Ancharan. in eodem §. sanè. num. 5. versicu. Tertio not. Secus ergo si quo eat cito rediturus, & non cum sua audientia, vt DD. inquit ibi, quo fit vt Curia esse dicatur aliquando, vbi non est Romanus Pontifex. Idem dixit Quint. Mandosin. Gloss. facultatum. §. sanè. versicu. Quo nulla in Romana curia, pag. 19. & quâuis Romana Curia dicatur, nihil interest, vbi alibi est, quandoquidem ob eam rem sic nominatur, quoniam sapius Pontifex Max. Romæ suum domicilium, & suam audientiam habet.

Dixi etiam Sedes Apostolica, quoniam Curia Romana non solum dicitur esse ibi, vbi est Romanus Pöt. dum viuit, sed etiam post mortem, vbi sunt Cardinales, vt not. Oldrad. & Castrenf. in l. suggestioni, quos refert, ac sequitur Iaso. ibi. numero 20. C. de verbor. sign.

signifi. Quod dico tamen de Cardinalibus intelligo hac conditione, si audientia Romani Ponti, ibi adfit, idest iudices, & Magistratus Apostolicæ Sedis. argumen. l. vbi periculum. §. porro, iunct. Glo. curia, de elect. lib. 6.

Dixi demum cum suis iudicibus, & magistratibus, ob allegatam Gloss. quoniam vbi audientia est, idest audientiam habet Sedes Apostolica, & ibi esse Curia dicitur. Ex quibus iam manifesto constat, vbi Curia esse dicatur, quod explicandum nobis proposuimus. Sine igitur Romæ, siue Arimini, siue Bononiæ, aliove in loco audientia Sedis Apostolicæ sit, ibi Curia esse dicetur, atque sic sensit etiam Iacob. de Grass. libro quarto Decis. casc. conscien. in expositione Bullæ cœnæ Domini. numero 94. vide Nauarr. in extrauag. de datis, & promissis pro iusticia, vel gratia. no. 17. His sic præmissis, iam regulam de more ponamus.

S. V. M. M. A.

- 1 Impediens deferentes victualia, & alia ad usum Romanæ Curie necessaria ad ipsam Curiam, in excommunicationem incidit, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur.

S. Præmissis iam dictis, qui in excommunicationem hanc incidant, uideamus. † In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui impediunt eos, qui uictualia, seu alia ad usum Romanæ Curie necessaria adducunt, ut habetur in initio huius Capituli.

Quæ excommunicatio afficit, cuiuscunque generis homines sint, qui impediât, tum ob dictionem illam omnes, quæ neminem excludit. argumen. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & ca. Romanorum. dist. 19. tum ob clausulam illam in fine huius capituli positam cuiuscunque fuerint ordinis. Quare uel laici, uel clerici sint, uel in dignitate constituti, uel non constituti, uel uiri, uel mulieres, in excommunicationem hanc incident, si in hoc Bullam hanc offenderint.

Secundo loco excommunicatio hæc afficit etiam eos, qui Romano Pontif. in temporalibus ordinario iure subiecti non sunt, nā si talia deferentes impediunt, pœnam hanc non effugient, tum quod generalis prohibitio est, tum quod sacrilegium committitur, offenditur enim Sedes Apostolica in prædictis, ut ait Caiet. in Summ. in uerb. Excommunicatio. capitul. 19. ergo & ad Romanum Pontif. punitio pertinet, ut sensit Nauarr. in capit. nouit. not.

not. 6. numer. 40. versicul. Peccatum autem Ecclesiasticum. de iudiciis.

Tertio excommunicatio afficit, vel ipsi, vel per alios, & sic mediate, vel immediate, vel directe, vel indirecte prædicta deferentes impediunt, nam & his rationibus quem impedire antea præmissimus.

Quarto excommunicatio hæc afficit hos impediētes, quæcunque sint, quæ aut ad victum, aut ad usum Romanæ Curia deferantur. Quare si Magistratus, vel princeps aliquis hos impediat, in penam hanc incidet.

Quinto afficit excommunicatio hæc hos impediētes, esto deinceps res ijs non adimant, qui eas deferunt, nam Bulla excommunicat simpliciter impediētes, qui ad Romanam curiam hæc adducunt, nec postulat, ac requirit, ut res ipsis auferantur, ergo neque nos requirere debemus. argum. l. de pretio. ff. de public. in rem act.

Sexto afficit excommunicatio hæc impediētes, vel impediānt deferri res pro Romano Pont. vel pro Cardinalibus, vel pro alijs prælatis, vel pronūciis Principū, Rerumve publicarum, qui apud Sedem Apostolicam morantur, vel pro magistratibus vel etiam pro ipsorum famulis, vel curialib. ac demum, & pro suis iumentis, quandoquidem hi omnes in Romana Curia sunt, & priuilegium

concessum dominis pertinet etiam ad famulos, ubi domini uti eo priuilegio etiam commode nō possunt, argum. capitul. licet. Scitum conceditur. de priuilegi. lib. 6. Ac planè si non adessent, qui prælatis Curia seruirent, quomodo esse possent? Quare ob id sentio priuilegium hoc pertinere et ad stabularios equorum, ac coquos, ad pistores, ad macellarios, ad olitores, & ad alios huiusmodi omnes, ut scilicet si res ipsi deferantur, in excommunicationem hanc incidant, qui deferentes impediunt, & ad summam sentio penam hac obligari omnes, qui impediunt, quo minus aliquid Romæ deferatur, id est ad Romanam Curiam, ad quemcunque deferatur, nam omnes, qui ibi morantur, ad usum Romanæ Curia utiles sunt, suis artificijs, artibus, & laborib. Hinc Gregori. xi. in Bulla inci. Inter multiplices nobis, lata de anno 1578. die 7. mensis Maii, Pontif. sui anno Sexto hac de re agens non dixit Romanam Curiam, sed almam urbem, quo verbo simpliciter intelligi uoluit, in excommunicationem incidere, qui impediunt, quo minus prædicta ad urbem deferantur, in qua Romana Curia est, & Pius Quintus in Bulla Cupientes, lata anno 1566. die 11. Octob. dixit ad Urbem Romam, & Clemens vi. in Bulla. Ad sacram.

Septimo afficit excommunicatio hæc impediētes quicumque sint,

sint, qui impediuntur. Vel igitur iumentis, uel nauibus, uel humeris, uel curribus hæc deferant, in excommunicationem hanc incidunt, qui ipsos impediunt, nam Bulla generaliter loquitur ob uerba illa. Eos qui, argument. Clem. 1. iun. & Gloss. 1. de sepult. ergo & generaliter intelligi debet, argument. l. 1. §. & generaliter. ff. de legat. præstan. etenim quacunque ratione ferantur, nihil interest.

Octauo excommunicatio hæc afficit, ubicunque Romana Curia sit, uel Romæ, uel alibi, nam & extra Romam esse posse iam dixi. Deferentes igitur quocunque, ubi Romana Curia est, si impediuntur, in excommunicationem hanc impediunt incident. Quare qui hodie impedit, ne prædicta deferrentur Ferratiam, ubi Clemens vi. r. est cum curia, in excommunicationem hanc incideret. Item, quoniam pars Curia remansit Romæ, eadem poena obligabitur, qui impedit ne eo quod prædicta deferantur, argument. l. quæ de rota. ff. de rei vind. Nec repugnat quatenus dicitur. Ad v. sum Romanæ Curia, quasi aliter sit, si Curia alio transferatur, nam quod frequentius Romæ est, ob eam rem eius mentio facta est, quo casu non excluditur locus minus frequens. argument. leg. primæ. C. de rapt. uirg. iun. & Gloss.

Nono excommunicatio hæc

afficit, esto qui impedit, deinceps ab impedimento cesset, & permittat ad Romanam Curiam prædicta deferri, nam statim atque quis impediuit, in excommunicationem incidit. Esto igitur deinceps eum poeniteat, non idcirco tamen excommunicatione liberatur. argument. cap. cum desideres. de sen. excom. Hoc tamē locum habebit, ubi impediuit. At si contendatur inter ipsos modicum, & impediens dicat, eia uade in pace, plane hinc in excommunicationem non incidere censo, quandoquidem adhuc omnino illum non impedierat.

Decimo uel officio Magistratus, uel ui priuata quis impediat, nam Bulla non distinguit, ergo nec nos.

Hæc tamen, quæ diximus de impediēte, multo magis locum habent in eodem inuadente. Sed iam, qui poenam hanc euadant, explicemus.

S. V. M. M. A.

- I. *Impedientes deferentes uictualia, & alia ad Curiam Romanam necessaria ne deferantur, quando in excommunicationem non incidunt.*

III.

S. Qui offendendo hoc Bullæ Caput in excommunicationem incidat, uidimus, iam qui eā poenam euadat, uideamus.

†Pri-

¶ Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, quide iure hos impedit, ut pote quis furatus est decem cados olei, & eos ad Romanam curiam deferre vult, plane dominus olei prædictum furem impediens, quominus illud ad Curiam deferat, in excommunicationem hanc non incidet, non enim verisimile est Ecclesiam velle fures fouere, argument. leg. meminerint. C. unde vi, & cap. si de præscript. & tot. titu. extr. de furt.

Item in excommunicationem hanc non incidit Princeps alicuius loci, qui prohibet, ne de suis terris, ac locis prædicta extrahantur, etiam si exprimat ne ad Romanam Curiam deferantur, quoniam ibi rerum harum abundantia fit, nam hic bona fide prohibet, quod propositum suum declarat. argu. cap. cum voluntate. de sent. excommuni. & l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. atque sic dixit Caieta. in Sum. in verb. Excommunicatio. capit. 19. & Nauarr. in Man. capi. 27. numer. 64. versicu. Secunda, & Armill. in verb. excommunicatio is, & Martinus Alfonsi. de Viuald. in Candelabro. part. 2. in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. cas. 8. numer. 71. & Jacob. de Graff. libr. 4. decis. cas. cons. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numer. 96. & Tolet. eod. excommunicatio. 6. numero 4. Quare si ob id etiam prohibeat suos ad Curiam prædicta deferre, quoniam ibi pestis ad-

est, ne illuc eûtes peste infecti sua loca etiam redeuntibus inficiant, neque hic in excommunicationem incidet, atque sic citati auctores proxime concludunt. Idem & de aliis huiusmodi casibus, ubi bona fide quis impedit eos, qui prædicta eo deferre vellent, vel ob periculum viarum, vel hostium, vel fluminum, ut diximus in præmissis. Non igitur pater impediens filium, ne prædicta ad Curiam deferat ob periculum latronum, vel hostium, vel meretricum, in excommunicationem incidet, ut dixit Jacob. de Graff. ibidem numero 96.

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, qui clam furatur aliquid his, qui ad Romanam Curiam prædicta deferunt, nam Bulla excommunicat solum impediens, & inuadentes, non autem furantes, ex quo igitur diuersum est furari a prædictis, ergo in furatibus Bulla hæc locum non habet, argument. l. Papinianus exul. ff. de min. etenim per huiusmodi furta quis non deterritur, quominus ad Romanam Curiam prædicta deferat, incidunt vero sine dubio mea sententia latrones, qui itinera obsident, & aperta via eos spoliunt, nam & hi inuadere dicuntur. Et si Viual. ibid. num. 74. ass. finum non incidere dixit, qui spoliaret deferentem, quid alicui singulari personæ, aut quia veditit, aut quia donauit, quoniam hæc non sunt ad summam curiæ. Cuius opi-

nio mihi non placet, nam curia accipitur ibi pro hominibus, qui sunt in loco, ubi est Curia.

Quarto in excommunicatione hanc non incidit, qui eo prædicta deferri non permittit, ubi aut Cardinalis, aut Romanus Pontifex est, sed tamen non sua Curia, & audientia. Quare, si Summus Pontifex aliquo deambulatum vadat, & scum audientiam non habeat, id est suos iudices, vel ibi moriatur, & ad sint Cardinales in excommunicationem non incidet, qui prædicta eo deferri non finit, nam Residencia Curia ibi non est, ut declarauimus supra.

Postremo in excommunicationem hanc non incidit, qui impedit, ne deferatur ea, quæ ad vsum Romanæ Curie non pertinent, nam, ex quo huic, dispositionis huius verba non conueniunt, nec dispositio conuenire debet. argument. leg. 4. §. tories. ff. de damp. infect. Quare qui impedit, ne ad Curiam aut psitachi, aut Simia deferantur, & id generis, in excommunicationem hanc non incidet. At quid de impredientibus tabellarios, ne litteras deferant, an in excommunicationem incident? Ego sentio in hanc poenam non incidere, tum quod vicius nomine litteræ non comprehenduntur, tum quod ad vsum Romanæ Curie pertinere non videntur. Nec obstat clausula illa generalis. Aliaue, quæ ad vsum Romanæ Curie necessaria sunt,

nam dictio Alia, significat similia antecedentibus, ut DD. ac Iaso. not. in l. quicumque. C. qui admitti, at antecedentia ad victum pertinentia, cuiusmodi litteræ non sunt. Cogita tamen hoc melius.

Verf. Ac etiam eos, qui, ne ad Romanam Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, seu perturbant.

S V M M A.

- 1 Prohibens, ne ea, quæ ad victum pertinent, & alia prædicta ad Romanam Curiam deferantur, in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Prohibere quomodo differat ab impedire, seu perturbare.
- 3 Adducere quid significet.
- 4 Afferre quid significet.

IN hac parte excommunicantur, qui impediunt eos, qui adducere, vel afferre prædicta ad Romanam Curiam volunt, & sic differt casus hic a superiori, nam in superiori excommunicatur impediens eos, qui prædicta iam deferunt, hic autem qui deferre volunt, sed nondum deferre ceperunt,

runt, & quoniam, quæ diximus antea, & hic locum habent, ob eam rem paucis rem hanc absolueamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit omnis, qui prohibet, ne prædicta ad Romanam curiam deferantur, quæ excommunicatio afficit quacunque ratione prohibeat vel per se, vel per alium.

2 Differt autem † prohibere ab impedire, seu perturbare, nā prohibere propriè quis dicitur, qui directè quem impedit, aut verbis iubendo, minando, ne prædicta deferat, aut factis detinendo ipsum in carcere, vel ratione alla, ob eandem causam, impedire vero quoad rem nostram accipitur, ubi quis per obliquum eum moratur, utpote adimendo ei iumenta, vel res, quas ad Curiam deferre quis vult, & id generis. Perturbare demum significat quocunque alio modo obstacula, & impedimenta opponere, quamvis hic pro impedire simpliciter accipitur.

3 Verbum vero illud Adducantur, & verbum illud Afferantur, adhibita sunt, quo comprehenderentur, qui quascunque res impedirent, quo minus ad Curiam importarentur. Nam omnia talia partim dicuntur, ut boues, capree, sues, & oves, & id generis, per se enim iter faciunt, & solum necessesse est, ut habeant, qui ductor eorum
4 sit † Partim per se venire non pos-

sunt, sed necessario requiruntur, ut ferantur, cuiusmodi sunt omnia, quæ anima carent, ut frumentum, vinum, oleum, & alia huiusmodi. Partim & afferri, & duci possunt, sed commodius feruntur, cuiusmodi sunt ædi, & agni, galinæ, & minutæ aliæ animantes. Quamcunque igitur rem ex his quis impediat, quo minus ad curiam deferantur, vel de eorum numero sit, quæ ducuntur, vel de numero eorum, quæ afferuntur, in excommunicationem hanc incidet. Sed iam ad postremam partem huius Capituli veniamus.

Verf. Seu hæc facientes defendunt per se, vel alios, cuiuscunque fuerint ordinis.

S V M M A.

- 1 Defendentes eos, qui impediunt, ne ea, quæ ad victum pertinent, & alia prædicta ad curiam deferantur, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Impedientes, ne ad usum Romanæ Curie necessaria deferantur, an in alias penas ab excommunicatione incidunt.

IN hac postrema parte huius Capituli excommunicantur is, qui

qui defendunt impediētes, ne prædicta ad vsum Romanæ Curie necessaria ferantur. Et quoniam longiori tractatione pars hæc opus non habet, ob eam rem paucis eā absoluamus.

1 In excommunicationem hanc igitur incidit, ꝑ qui prædictos impediētes defendit, quæ excommunicatio afficit, vel per se, vel per alios quis defendat, vt dicitur in Bulla. Quare qui tribuit ei homines, quo itinera ipsis obsideāt, & expolient prædicta deferentes, in excommunicationem hanc incider. Excipio tamen vbi de iure eos defenderet, vt pote in casibus, in quibus prædictos defendere licet.

2 Atqui ꝑ an aliam poenam patiantur, qui eos impediunt? Plane sic, nam Gregorius xii. alias penas his iniecit in Bulla incip. Inter Multiplices nobis. lata anno 1587. die septima Maij. Pontif. sui anno sexto. Sed de excommunicatione hac satis, ad Caput Notum descendamus.

De excommunicatione lata contra offendentes eos, qui ad Sedem Apostolicam eunt, ab eare recedunt. Nec non in vsurpantes iurisdictionem in eos, dum in Curia morantur.

Cap. IX.

Item excommunicamus, & anathematizamus om-

nes illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes, & recedentes ab eadem sua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, spoliunt, capiunt, detinent. Necnon illos omnes, qui iurisdictionem ordinariam, vel delegatam a nobis, vel nostris iudicibus non habentes illam sibi temere vindicantes similia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare.

S V M M A.

- 1 Sedes Apostolica quid sit.
- 2 Sedem Apostolicam adire, ab eare recedere quisnam dicatur.

CApit hoc diuiditur in duas primarias partes, quarum secunda incipit ibi. Nec non illos. In prima excommunicatio fertur ob quinque causas, de quibus singulis figillatim agendum est. Sed quoniam excommunicatio hæc in eos fertur, qui vno ex quinque modis, seu causis ad Sedem Apostolicam venientes, & recedentes of-

fen-

ferunt, ob eam rem duo præmit-
tenda sunt, quo rem hanc diluci-
diorem habeamus. Primum quid
sit Sedes Apostolica, & ubi esse di-
catur. Alterum quisnam dicatur
ad Sedem Apostolicam venire, &
ab ea recedere.

1 Quoad primum igitur, quon-
iam Sedes Apostolica idem est,
quod Romana Curia, & ubi est
Curia Romana, ibi Sedes Aposto-
lica est, siue Romæ, siue alibi sit,
ut dixit Tolet. in Bulla Cœnæ Do-
mini, excommunicatio. 7. num. 2.
ob eam rem, quoniam in superio-
ri capite quid esset Romana Cu-
ria declarauimus, quæ huc perti-
nent illinc sumemus.

2 Quoad secundum, scilicet qui-
nam dicatur ad apostolicam se-
dem venire, vel ab ea recedere, cõ-
cludendum est breuiter eum ad
Apostolicam Sedem dici venire,
qui aut ratione ordinis, aut ratio-
ne iurisdictionis aliquid gerere
apud Sedem Apostolicam, vel ab
ea impetrare vult. Ratione ordi-
nis, utpote vel ut consecratio ali-
qua fiat, vel ordinis collatio, & id
generis. Ratione vero iurisdictionis,
utpote vel ut appellationem
prosequatur, vel iudicem impe-
tret, vel ut beneficium aliquod si-
bi conferatur, pensionem ve con-
sequatur, vel secum in voto casti-
tatis, religionisve dispensetur, in-
dulgencia tribuatur, & alia huius
modi, ut enim prædicta ordinis,
ita hæc iurisdictionis Ecclesiasti-
cæ sunt, ut sensit Gloss. communi-

ter recept. in cap. transmissam. de
elect. Et quoniam Romanus Pon-
tif. non solum iurisdictionem Ec-
clesiasticam habet in utroque fo-
ro, verum etiam & secularem in
statu Ecclesie, ob eam rem & qui,
ut consequatur officium aliquod
vel magistratum, vel gratiam ali-
quam, ad Sedem Apostolicam
proficiscitur, vel ut præstet, quod
debet sedi Apostolicæ ob quam-
cunque causam, ut pote vel ut præ-
stet canonem pro feudo aliquo,
quod facit Hispaniarum Rex sin-
gulis annis, hi omnes ad Sedem
Apostolicam venire dicuntur, si-
cut etiam, qui venit, ut obedi-
entiam præstet Romano Ponti. & ut
agnoscat illum tanquam Caput
totius Ecclesiæ. Id quod me præ-
sente factum est a Rege Poloniæ
per suum nuncium, atque sic sen-
sit Tolet. in Bulla Cœnæ Domini
Excommunicatio. 7. num. 2. nam
ait, venientes ad Sedem Apostoli-
cam eos intelligi, qui ratione Sum-
mi Pontificis veniunt, & non qui
ratione stationis, vel indulgentia-
rum, & cæt. sed habentes negotiū,
præensionem, gratiam, vel quid
aliud, mediante, vel interue-
niente Papa, siue sit Romæ, si-
ue alibi. Hæc Tolet. His sic præmis-
sis iam regulam de more ponā-
mus.

S V M M A.

1 Interficiētes eos, qui ad Sedem Apo-
stolicam veniunt, in excommunica-
tione

tionem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

- 2 Interficiens iudeos, aliosve a christiana religione remotos euntes ad Sedem Apostolicam in excommunicationem incidit.
- 3 Interficiens clericum euntem ad Sedem Apostolicam in duas excommunicationes incidit.
- 4 Interficiens euntem ad Sedem Apostolicam, quando in excommunicationem incidat.

S Præmissis iam dictis, videamus quoniam in excommunicationem hanc incidant. In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui interficiunt eos, qui ad Sedem Apostolicam veniunt, quæ excommunicatio multis modis amplificatur.

Nam primo afficit uniuersos, quales interficiunt ob ditionem illam Omnes, quæ neminem excludit, argument. h. Iulianus. ff. de leg. 3. & cap. si Romanorum. disti. 19. Quare vel laicus, vel clericus sit, vel priuata persona, vel publica, vel seruus, vel liber, vel vir, vel mulier, Bullam in hoc offendens in excommunicationem hanc incidit.

Item excommunicatio hæc afficit vel quis per se, vel alterius opera quem interficiat, ut habetur in hoc Capite, ibi sua, vel aliorum

opera. Qui ergo vel mandat, vel iubet, ut venientes ad Sedem Apostolicam quis interficiat, & mandans, iubens, consulensve in excommunicationem incidit, & qui mandatum, iussum, consiliumve exequitur.

Tertio excommunicatio hæc afficit interficientes, quoscunque sint, quos interficiunt, nam Bulla excommunicat, qui interficiunt venientes ad Sedem Apostolicam, & sic non distinguit quinam sint, ergo nec nos distinguere debemus, argu. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Item indefinite loquitur, at in definita vniuersalis vim habet, argu. l. si pluribus, & ibi Barto. ff. de le. 2. Quare, vel interficiant personas priuatas, vel publicas, vel clericos, vel laicos, vel nomine suo, alienove euntes, ut aduocatos, procuratores, sollicitatores, in excommunicationem hanc incidet.

- 2 Item non solum si christianos interficiant, pœnam hanc subeunt, verum etiam & si iudeos, aliosve a christiana religione remotos, vel hæreticos, vel excommunicatos, vel interdictos, vel suspensos, quandoquidem in Apostolicæ Sedis tutela recipiuntur, nemini. n. ad se venienti finem claudit. arg. c. super his. de hæ. lib. 6. sic enim & a familia publica capti interfici a nemine possunt, ut DD. communiter concludunt. Tertio, vel sint hostes eorum a quibus interficiuntur. Postremo, vel seruos prædictorum interficiant, nam, ubi

privilegium alicui conceditur, & suis servis, & familiae suae concessum intelligitur, sine quibus concessio privilegio commodè, & pro honoris sui dignitate, uti non potest, ut habetur in capitul. licet. §. cum conceditur. de privileg. libr. 16. & argumen. capit. præterea. de off. deleg. in antiq. & l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. Quare Nuncius Regis Poloniae, qui ad præstandam obedientiam Romano Pontif. Romanam venit, privilegium hoc habebat, & quoniam pro regis sui dignitate multos secum duxit, & familiam multam, ob eam rem omnes de sua familia, cuiuscunque generis, ac dignitatis essent, vel coqui, vel qui equos alunt, privilegium hoc habebant. Ex quibus iam patet interficientem alium a clerico, esto etiam christianus non sit, in excommunicationem incidere, si interficiatur qui ad Sedem Apostolicam venit. At quid si quis interficiat clericum eodem euntem, an in excommunicationes duas incidet? in alteram, quia clericus est ob capitul. si quis suadente diabolo. 17. quæstion. 4. in alteram, quia ad Sedem Apostolicam vadit? Plane ego censeo in duas excommunicationes hunc incidere, ut in simili asseruimus in Tractatu nostro de Censuris Tab. 1. capitul. 16. §. 3. numero 4. quoscunque igitur ad Apostolicam Sedem euntes quis interficiat, in excommunicationem hanc incidet.

Quarto excommunicatio hæc afficit interficientem euntem ad Sedem Apostolicam, statim atque domo egressus est, & iter suscepit. argum. capitul. dilecti filii, 2. de appell. etenim statim atque quis iter arripuit ad Sedem Apostolicam, venire ad eam dicitur, ut per se patet, ergo qui eum interficit, in excommunicationem hanc incidit, ut habetur in hoc Capite in principio.

Quinto excommunicatio hæc afficit pro quacunque causa ad Apostolicam Sedem euntem quis interficiat, vel igitur eat, ut gratiam consequatur, ut pote beneficium, pensionem, indulgentiam, dispensationem aliquam, & id generis, vel magistratum, vel ut canonem pro feudo soluat, vel obedientiam præstet, vel causam agat apud quemcunque Iudicem Sedis Apostolicæ, & id generis, hunc interficiens in penam hanc incidet, quandoquidem hunc ad Apostolicam Sedem ire antea probauimus. ^{sup. 225. m. 1. m. 1.} Sexto excommunicatio hæc afficit, quacunque ratione quis hos interficiat, vel ferro, vel veneno, vel alijs insidijs, utpote diruendo pontem, per quem sunt transiituri, ut transeuntes super illum statim cadant, vel fame, multis enim modis inferri mors potest, ut per se patet, & ut habetur in l. vnic. C. de emendat. seruor. idque merito, etenim Bulla effectum prohibere, non modum considerare voluit,

luit, ac propterea quacunque ratione id fiat, nihil intereſt. argument. capitul. cum quid vna via iunct. Gloſſ. de regul. iur. libro ſexto.

Septimo excommunicatione hæc afficit, vbicunque Sedes Apoſtolica ſit, nam ſimpliciter punit Bulla, qui interficit euntem ad Sedem Apoſtolicam, nec diſtinguit, vbi ſit, ergo nec nos diſtinguere debemus. argumen. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Vel igitur Roma, vel alibi, vt modo Ferrariæ, ſit, ad eam euntem interficiens, in excommunicationem incidet. Verum, quid ſi quis exiſtimans Romæ eſſe Sedem Apoſtolicam, cum alibi ſit, Romam eat, an, qui tunc Romam euntem interficit, excommunicatione obligabitur? Ego cenſeo & hunc ea pœna obligari, nam, eſto erret, ad Sedem Apoſtolicam tamen eundi propoſitum habet, atque it. Hi omnes ergo excommunicatione hac obuoluentur.

Octauo afficit excommunicatione hæc interficientem, eſto interficiat non ob Romanæ curie odiũ; ſed ob aliam cauſam, vt pote, vel ob inimicitias, vel vt pecuniis ſpoliet, atque ſic ſenſit quoque Martinus Alſ. de Viu. in Candelabro in explanatione Bullæ Cœnæ Domini. caſ. 9. numero 8. Idque merito, nam ſolum Bulla inſpicit interficientem eum, qui ad Apoſtolicam Sedem vadit, & ob id non curat, quamobrem interficiat, ſi

cut etiam Eccleſia excommuni- cat inijcientem manus violentas in Eccleſiaſticam perſonam. in c. ſi quis ſuadente diabolo. r. 7. qu. 4. ob quamcũque cauſam inijciat, ſed iam, qui pœnā hanc euadunt, explicemus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui tales euntes, interficiendo mori- ferè non peccat, nam in excommunicationem maiorem, quis nõ incidit, vbi mortifere non peccatur. argumen. capitul. nullus, & ca. nemo Episcoporum. r. 1. quaſt. 3. Quare, ſi iudex aliquem interficiendum curauit, qui ad Sedem Apoſtolicam ibat pro impetran- do beneficio, propterea quod in ſuo territorio iniuriā aliquam, & delictum graue fecit, in pœnam hanc non incidet, non enim veri- ſimile eſt Bullam velle excommu- nicare iuſtè quem punientem, ar- gum. c. erit autem lex. diſt. 4. & ca. 2. in fin. de ijs, quæ ſunt a maior. part. capit. & l. ſancimus. C. de pœ. & l. meminerint. C. vnde vi, alio- quin delinquendi anſa daretur, quod abſurdum eſt, & ob id non dicendum. argu. l. nam abſurdũ. ff. de bon. libert. atque ſic dixit Re- buſſ. in Prax. benef. in expoſitio- ne Bullæ Cœnæ Domini. artic. 7. in verb. Recedentes, idem dixit quoque Martinus Alſonſ. de Vi- uald. in Candelabro, in exp'ana- tione Bullæ Cœnæ Domini. caſ. 9. numero 8. nam, vt ipſe ait, non tunc punitur, vt Romipeta,

P 2 ſed

sed, ut offendēs. Si itidem iens ad Sedem Apostolicam quem offendat, & offensus ratione alia se defendere non potens ipsam interficiat, excommunicationem hanc euitabit, argum. capit. dilecto. de sent. excommu. lib. 6. & Clem. 1. de homicid. & l. ut vim. ff. de iustit. & iur. atque sic Viuald. ibid. sensit. Non denique si casu, & sine culpa eum interficiat. Quid enim si furiosus factus ad Sedem Apostolicam eūtem obuiam facit interficiat? Planē penam hanc effugiet, arg. cit. Clem. 1. de homicid. & ca. Apostolica. de cle. excomm. min. etenim afflictio afflictio addenda non est, arg. l. diuus. ff. de off. præsidis.

Secundo loco in excommunicationem hanc non incidit, qui interficit euntem ad Sedem Apostolicam id probabiliter ignorās, tum quod qui clericum ignorans percutit, in excommunicationem non incidit, ut habetur in capitulo. si vero aliquis, & ibi communiter not. de senten. excommu. & facit Clemens. 1. in verb. Scienter, & ibi not. Zabari. nu. 3. versic. Sexto not. de poen. tum quod, qui furatur in loco, ignorās extare ibi statutum excommunicans furantem, excommunicationem illam euitat, ut habetur in capitulo. fin. de constit. lib. 6. Neque igitur hic in excommunicationem hanc incidet, quamuis alias puniatur.

Tertio in excommunicationem non incidit, qui interficit eum, qui

eo uadit, ubi est Apostolica sedes sed non eo animo, quo aliquid cum ipsa agat, nam Bulla solum eos excommunicat, qui venientem ad Sedem Apostolicam interficiunt, & sic eum, qui aliquid a Sede Apostolica vult, ergo secus si alios, inclusio enim vnus alterius exclusio est, argum. capit. nonne, de præsumpt. & l. cum prætor. ff. de iudic. & limitata causa limitatam producit effectum, argum. l. in agis. ff. de acquit. ren. domin. Quare qui eo uadunt, vel ad vineas fodiendas, vel agros, hortos, fundos que colendos, vel ad alicui inseruiendum, vel ad aedificia construenda, vel ad operam litteris dandā, vel animi causa, hos interficiens, vi capitis huius Bullæ in excommunicationem hanc non incidet, atque sic sensit Caiet. in Summ. in verb. Excommunicatio. capit. 14. versicul. Sed hic sunt aduertenda multa, ibi. Ac per hoc oportet, & Nauarr. in Man. cap. 27. numero 65. versicu. Secunda. Sed de eunte ad Sedem Apostolicam satis, ad recedentem ab ea veniamus, & de ipso etiam regulam ponamus.

S V M M A.

Interficiens recedentem a Sede Apostolica in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur, ubi & quousque privilegium hoc duret, & vagabundo quando proficit, explicatur.

S. Quan-

II.

§ Quando in excommunicationem incidant, qui offendunt euntem ad Sedem Apostolicam vidimus, iam qui eadē obligantur offendentes eos, qui ab ea recedunt, videamus. In excommunicationem hanc igitur incidit, qui a Sede Apostolica recedentem interficit, ut habetur in initio huius Capituli, ibi. Et recedentes, idque merito, nam & securitate publica de ueniendo ad aliquem locum data, quæ vulgo dicitur Saluo condoto, & de recedendo data esse intelligitur, ut id pluribus probauit Felin. in capit. fin. numer. 1. cum multis sequ. de tregu. & pac. & Rebuff. in Prax. benefic. in expositione Bullæ Cenzæ Domini. articul. 7. in verb. Recedentes; etenim priuilegium datū ad eundum, & ad morandum, & ad recedendum datum censetur. argumen. capi. quia diuersitatem. in si. de concess. præben. & ibi no. Abb. nu. 6. Et hæc excommunicatio afficit in quacunque itineris parte quis talem interficiat, quousque domum redierit, nam sicut quis priuilegium hoc habet eundo ad Sedem Apostolicā, statim atque domo egressus est, quousque ad Sedem Apostolicam peruenerit, ita & e contrario domum rediens priuilegium hoc habebit, quousque domum redierit, ut quod operatur propositū in pro-

posito, operetur oppositum in opposito, argumen. l. si. si. de fund. instruct. sic enim & de securitate data dicitur. At quid de vagabundo, qui ad Sedem Apostolicam pro habenda licentia aliqua seu priuilegio venit, quando & recedens, & veniens priuilegium hoc habebit? Plane in veniendo, statim atque hoc animo concepit, & ob id iter aggressus est, nam ibi domicilium habere intelligitur, unde recedit, quamobrem etiam fit, ut si Paschatis tempore illic esset, ibi Eucharistiam sumere deberet, ut DD. concludunt, & de delictis etiam conveniretur, unde illud, ubi te inuenio, ibi te iudico, ut dixit Gloss. in l. 1. in verb. Reperiuntur. C. ubi de crim. agi oportet. In recedendo autem statim atque ab Apostolica sede discessit, illud amittit, quoniam ex quo uagatur, & domicilium nunquam constitutum habet, sed totus terrarum orbis patria ipsi & domiciliū est, ob eam rem statim ad suum domicilium peruenisse existimatur, alioquin priuilegiū hoc semper haberet, ex quo nunquam ad patriam, ac domicilium quod nō habet, perueniret, quod est absurdum.

Item afficit excommunicatio hæc, uel infecta re ab Apostolica sede discesserit, nam Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argumen. l. de pretio. ff. de publi. in rem act. Verum quid de eo, qui iter ad Apostolicam

Sedem cœpit, & antequâ ad Apostolicam Sedem peruenit, itineris eius pœnituit, cœptumque iter nō perfecit, an qui domum ipsum redeuntem interficit, in excommunicationem hanc incidet? Ego censeo hunc in excommunicationem non incidere, nam re uera ab ipsa non recessit, quod requirit Bulla, dum inquit. Et recedentes ab eadem, secus autem si ob morbum, vel aliquam iustam causam iter non perfecit, nam ex verisimili, & probabili mente auctoris Bullæ priuilegio frui existimandū hunc censeo.

Postremo afficit excommunicatione hæc in omnibus casibus, quibus superior. Item omnes etiam exceptiones prædictas in eadem regula patitur. Sed de regula hæc satis, ad aliam veniamus.

Verf. Mutilant.

S. V. M. M. A.

- 1 Mutilare quid sit.
- 2 Mutilantes eos, qui ad Apostolicam Sedem eunt, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 3 Membri partem abscindens, an mutilare hic dicatur, & in excommunicationem incidat, si eunti ad Sedem Apostolicam abscindat membri partem.
- 4 Dentem euellens eunti, ad Sedem A-

postolicam, an in excommunicationem incidat.

- 5 Verberans euntem ad Sedem Apostolicam, an in excommunicationem incidat.

Hæc secunda causa habetur, quamobrem in excommunicationem hanc quis incidit, quæ est, ubi quis euntes ad Apostolicam Sedem, ab eademve recedentes mutilat, quam rem ut dilucidorem habeamus, præmittendum est, quid sit mutilare.

- 1 Mutilare igitur † nihil aliud est, quam membrum aliquod corporis abscindere, ut probatur in Clemen. 1. de homici. & apertius in cap. pen. de corpo. vit. ibi, Manu altera mutilatus. Quibus verbis significatur eum abscissam manum habere, & sic mutilum eum dici, qui abscissum membrum aliquod habet, atq; sic sentit Maiol. in Tractatu suo de irregular. cap. 14. num. 1. & Nauarr. in Man. cap. 27. nu. 206. & num. 208. Hoc præmissis, iam regulam de more ponamus.

- In excommunicationem hanc igitur incidunt, † qui mutilant, seu abscindunt membrum aliquod ijs, qui ad Apostolicam Sedem eunt, ut habetur in versicu. proposito.

Quæ excommunicatio afficit in omnibus casibus, quos in superioribus regulis posuimus, & ob id vel per se, vel per alios quis id fa.

faciat, in excommunicationem hanc incidet. Siue ergo quis oculum eruat, siue manum, brachiumve abscindat, excommunicatione hac obligabitur.

3 At quid si quis non membrum aliquod abscindat, sed membri partem, an in excommunicatione hanc incidet? Item quid de eo, qui hos verberat, vulneratve tantum? Quid de euellente, seu proijciente ipsis dentem?

Quoad primam questionem videbatur dicendum hunc in excommunicationem hanc non incidere, ex quo mutilare membrum abscindere significat. Contrariam opinionem tamen veriore censeo. Primum, quoniam mutilare significat abscindere. argum. cit. c. pen. de corp. vit. ibi. & cap. si quis absciderit. distin. 55. at, qui partem abscindit, abscindere sine dubio dicitur, atque sic sensisse videtur Zab. in Clemen. 1. num. 11. q. 10. ibi. Decimo quæro an ex qualibet mutilatione. Postremo facit cap. qui partem. distin. ead. 55. ubi qui partem cuiuslibet digiti sibi abscindit, irregularis efficitur, ut ibi habetur, & tamē, ob abscissionem partis alicuius corporis, non redditur quis irregularis, nisi pars illa corporis membrum sit, ut DD. communiter inquirunt. Nec obstat ratio in initio proposita, quandoquidem non excludit ipsum totum suas partes. arg. cap. plus semper. de reg. iur. lib. 6. & cap. in toto eodem. & qui par-

tem membri ergo abscindet, in excommunicationem hanc incidet. Excipio tamen, ubi quis aliquid membro abscinderet, quam obrem membrum diminutum non redderetur, exempli gratia, si ex manu pars aliqua carnis abscindatur, & de questione hac satis. Ex qua declarantur verba proposita, scilicet prædictos mutilantem in excommunicationem hanc non solum incidere, ubi membrum integrum abscindit, verumetiam & ubi partem membri. Iam igitur questionem aliam aggrediamur. Et primo tertiam.

4 An igitur dentem his euellēs in excommunicationem hanc incidet, si hoc faciat illum percutiendo? Ego censeo hunc in excommunicationem incidere. Et hoc ob eam potissimum rationem, quoniam dentes proptium officium habent, nam vocis organa sunt, robustum fulcrum linguæ exhibentes, simulque alimentum ministri, partim ipsum secantes, partim contentes, ut inquit Basil. in homi. 3. in fine, quem refert Maiol. in eod. Tractat. de irregularit. capitu. 24. Nec repugnat, quatenus Innoc. inquit ca. significauit. de corp. vit. dentes inter membra non numerari, nam prætor responsionem quam dedit Maiol. in eodem cap. Ego dictum Innoc. locum habere dico in irregularitate, nam quod dentes, si deficient, non impediunt, neque etiam dedecori sunt ad diuina facienda, ob eam rem inter

P 4 mem-

membra dentes non numerari, scilicet, quae irregularem reddunt, Innocentius existimauit, etenim verba secundum subiectam materiam intelligenda sunt. argumen. l. si vno. ff. loca. & l. plenum. §. equitij. ff. de usu & habit. at in eo cap. significauit, & in toto eod. titu. de impedimentis, quae irregularem reddunt, agitur, iure igitur dictum Innocentius in hanc sententiam accipiendum est, & de quaestione hac etiam satis. Ex qua habetur ampliatio alia ad propositam regulam, ut scilicet in excommunicationem hanc incidat etiam, qui vi, ac dolo dentem euulserit.

- 5 Postrema quaestio haec est, quid de verberante praedictos, an & hic excommunicatione hac obuoluatur? sicut etiam vulnerans? Ego breuiter concludo neutrum horum in excommunicationem hanc incidere. Primo, quia nulla verba huius Capituli illis conueniunt, aliud enim est interficere, mutilare, spoliare, & vulnerare, quae in ipso desiderantur, ex quo igitur verba dispositionis hae non conueniunt, nec dispositio. argumen. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. etenim ex diuersis non fit illatio. arg. l. Papinianus exuli. ff. de min. Praeterea quoniam, ubi canones volunt & verberantem comprehendere, id exprimunt, ut habetur in Clemen. 1. de homicid. ibi. Percusserit, quod significat idem, quod verberauerit, quod etiam facit Bulla haec in Cap. decimo, & in

Cap. vndecimo: ergo, ex quo hic non dixit, nec nos dicere debemus. argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Postremo facit, quoniam sumus in poenis, ergo strictior interpretatio facienda est. argumen. cap. in poenis, & cap. odia. de reg. iur. lib. 6. & l. interpretatione. ff. de poen. Concludo igitur nec verberantem, nec vulnerantem in poenam hanc incidere. Ex qua conclusione exceptionem habemus ad regulam propositam, alias vero exceptiones colligere possumus ex propositis regulis antea. Et haec, quae diximus de mutilante euntes ad Sedem Apostolicam, dicta esse intelligimus & de mutilante recedentes ab eadem. Sed iam ad reliqua transeamus.

Verf. Spoliant.

S V M M A.

- 1 Spoliare proprie quid sit.
- 2 Spoliare quot modis contingat.
- 3 Spoliatus hic quando in excommunicationem incidat.
- 4 Spoliatus euntem ad Apostolicam Sedem in excommunicationem incidit, quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 5 Spoliatus uxore sua maritum euntem ad Apostolicam Sedem, an in excommunicationem incidat.
- 6 Spoliatus euntem ad Apostolicam Sedem an in excommunicationem incidat.

dat, ſi ijs rebus eum ſpoliet, quas ei accommodauit.

- 7 *Spoliatus euntem ad Apoſtolicam Sedem quando in excommunicationem non incidat.*

Hic tertia cauſa habetur, quā Hobrem in excommunicationem quis incidit ad Apoſtolicam Sedem accedentes, recedentesve offendens: quæ eſt, vbi quis eos ſpoliat, quam excommunicationem vt dilucidiorẽ, habeamus, præmittenda hæc ſunt. Primum quid ſit Spoliare. Item quot modis quis ſpoliare dicatur, & in quam partem hic accipiat. Poſtremo, quib. rebus prædictos ſpoliando in excommunicationẽ hanc quis incidat.

- 1 Quoad primam igitur ¶ Spoliare proprie nil aliud eſt, quam ſpolia alicui inuito eximere, atque exuere. Hinc Cicero pro Planc. inquit. Eſt enim grauius ſpoliari fortunis, quam non augeri dignitate, & de hoc primo ſatis.

- 2 Quoad ſecundum ¶ duobus modis ſpoliare contingit iuſte, & iniuſte. Iuſte, vbi hoſtes ſpoliantur, iudiceve legitime procedente auctore. Hinc Liu. lib. 1. inquit Regem in prælio obtruncat, & ſpoliat. Iniuſte vero, vbi in aliis caſibus quis ſpoliat, & in hoc caſu dicitur proprie, & ſumitur pro prædari, & turari. Hinc Terent. in Hec. quin ſpolies, mutiles, laceres, & in hanc partem hic accipi-

tur, ex quo enim excommunicantur, qui ſpoliāt, in deteriore partem accipiendum hoc eſt, quandoquidem pro delicto, nõ autem pro virtute poena infertur. argum. ca. 2. de iis, quæ ſiunt a maio. part. capitu. in fine, & l. ſancimus. C. de poen.

- 3 Quoad tertium denique ¶ et ſi ſpoliare duobus modis cõtingit, rebus ſcilicet mobilibus, & immobilibus, vt in capitu. ex tranſmiſſa. & in cap. litteras, & in cap. ſæpe, & toto tit. de reſtitut. ſpoliat. tamen hic pro ſpoliãte prædictos re mobili accipiẽdum eſt, nam Eccleſia hoſ tueri vult in iis, quæ ſecum habet, quo iter peragere poſſint, quod non contingit in rebus immobilibus, quas ſecũ ferre nequeunt. His ſic præmiſſis, iam regulam de more ponamus.

- In excommunicationem hanc igitur incidit, ¶ qui ſpoliat euntes ad Apoſtolicam Sedem. Quæ excommunicatione afficit, quicunque iſ ſit, qui ſpoliat, vt in antecedentibus regulis etiam diximus, vel priuata perſona igitur ſit, vel publica, & ob id iure magiſtratus tales ſpoliet, modo iniuſte id faciat, in excommunicationem hanc incidet. argum. c. conquerente. de reſtit. ſpol.

Item excommunicatione hæc afficit, vel vi, vel dolo quis ſpoliet, vi aperte aggrediẽdo prædictos, vt latrones, & exules ſuperiorum temporum in his regionibus faciebant, dolo, vbi furtim, quod fu-

fores facere consueverunt. argu-
 §. furtum autem, vel a Furto. in In-
 stit. de oblig. quæ ex delict. nasc.
 Dolo etiam, si promittat se eos tu-
 tos ducturum per aliquem locum,
 ubi latrones adesse inquit, cum id
 falsum sit, modo tantum pecuniæ
 illi tribuant.

Tertio afficit excommunicatio
 hæc, quicumque sint, qui spoliantur,
 ut diximus in prima regula
 huius Capituli, vel igitur sint chris-
 tiani, vel non christiani, privile-
 gium hoc habebant, nam concessum
 illud est in fauorem Aposto-
 licæ Sedis, ac propterea nemo al-
 terius vitio priuari eo debet. argu-
 men. cap. si diligenti. de for. com-
 pet. & capit. contingit. de sentent.
 excom.

Quarto excommunicatio hæc
 afficit, quibuscunque rebus ipsos
 quis spoliaret, nam Bulla non distin-
 guit, ergo nec nos distinguere de-
 bemus; argumen. l. de pretio. ff. de
 publ. in rem act. Vel igitur pecu-
 nia, vel pannis, seu vestibus, vel iu-
 mentis tales quis spoliaret, in exco-
 municationem hanc incidit. † At
 quid, si quis adimeret uxorem,
 quam secum duxit, vel filios, vel
 seruos, quos in potestate habet,
 ad Apostolicam Sedem vadens, an
 in excommunicationem hanc inci-
 det? Ego censeo & hunc poenam
 hanc non evadere; nam & uxore
 quis spoliari dicitur, argumen. ca-
 pitu. ex transmissa, & c. ex conque-
 stione. de resti. spol. quodcunque
 igitur sit, quod aufertur, poena

hæc quis plectitur. Id quod locum
 habet, non solum, ubi rebus omni-
 bus spoliatur, quod dubitatione ca-
 ret, verum etiam & ubi aliquibus,
 tum quod Bulla non distinguit,
 ut iam dixi, tum quod qui spoliatur
 quem aliquibus rebus eum vere
 spoliatur, & sicut Bullæ verba conue-
 niunt, ergo & dispositio, argum.
 l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. tum
 quod valet argumentum de toto
 ad partem. arg. l. quæ de tota. ff. de
 rei vind.

Quinto excommunicatio hæc
 afficit hos spoliarentem, vel res sint
 ipsorum spoliatorum omnino, vel
 quo ad usum tantum, utpote, quia
 fuerunt ipsis accommodata, nam,
 quod ipsarum cura ad eos perti-
 net, ob eam rem suæ dici possunt,
 quamobrem etiam sit, ut actiones
 furti contra auferentem etiam ha-
 beant. §. furti autem actio. in Insti-
 de oblig. quæ ex delict. nasc. Ad do-
 Bullam non distinguere, quibus
 rebus spoliarentur accedentes ad
 6 Romanam Curiam. † Verum quid
 si is, qui res tales eis accommoda-
 vit, hos ipsis expoliatur, an in poenam
 hanc incidet? Ego censeo hunc in
 excommunicationem incidere, ubi
 ad eum finem accommodavit,
 ut ad Apostolicam Sedem secum
 ferre possent, ut pote equum, ve-
 stes, arma, & id generis, nam iniu-
 ste facit, ex quo a contra eum disce-
 dit, eum contra actus ab initio vo-
 luntatis, & postea necessitatis sint,
 argum. pen. l. sicut. C. de acti. & obl.
 præterea obligatus est permitte-
 re,

re, vt accommodatis rebus ad eū finem vtatur, cuius gratia accommodatae sunt, alioquin tenetur, & peccat, vt habetur in cap. 1. de cōmodat. & in l. in commodata. ff. commodat. & not. Nauar. in Manual. cap. 17. nu. 182. Verum quid si res ipsas accommodauit, non vt secum ferret, sed vt domi vteretur, an auferendo in pēnam hāc incidet? Et quid si ad Apostolicā Sedem accedens spoliatur rebus, quas furatus est, ab ipso domino? Ego sic distinguendum censeo. Aut auctoritate iudicis dominus rei eum spoliatur, & in hoc casu hūc in excommunicationem non incidere concludo, non enim peccat, qui auctoritate iudicis aliquid cōsequitur. argum. l. iuste possidet. ff. de acquir. possess. & l. Gracchus. de adulter. Aut sine auctoritate iudicis res suas aufert, & in hoc casu, si periculum est, ne ipsas amittat iudicem ad eūdo, licet eas auferat, nam & debitorem fugitiuū auctoritate propria capere possumus, vt habetur in l. ait prator. §. si debitorem. ff. de ijs, qui in frau. credi. not. Ial. in l. vinum. nume. 3. ff. si cert. pet. Aut auctoritate iudicis suū cōsequi potest, & in hoc casu in excommunicationem hūc incidere cēseo, nam iniuste facit, ex quo p̄pria auctoritate sibi ius dicit, cōtra C. ne quis in sua cau. iudicet, quamobrem etiam puniatur, vt habetur in §. ita tamen. in Instit. de vi bon. rapt. & facit quoque cap. 1. de resti. spol. Vel igitur

res furtivae sint, iniuste spoliari praedicti non debent, alioquin in excommunicationem spoliantes incident.

Postremo excommunicatio hāc afficit spoliātes, etiam si res quas auferunt, per aliam personam hi ferant, utpote per mulionem, & id generis, modo tamen spoliātes sciāt res tales horum esse, alioquin si id probabiliter ignorent, pēnam huius capituli euadent, argum. cap. si. de constit. lib. 6. & cap. Apostolica. de cler. excommunic. nisi. Sicut etiam in excommunicationem incidunt, qui famulos, quos secum ducunt, suis rebus spoliānt, quandoquidem eodem privilegio, quo sui domini fruuntur. argument. capit. licet. §. fin. de priuil. lib. 6. Hi ergo in excommunicationem hanc incidunt, iam qui pēnam hanc euadunt, explicemus.

7 Primum igitur in excommunicationem hanc non incident, qui hos iuste spoliānt, utpote auctoritate iudicis, vt vidimus supra, vel quia spoliati ab eisdem incontinenti eosdem spoliauerunt. argument. capitul. olim. de restitutio. spoliar.

Item in excommunicationem hanc non incident, qui rebus hos spoliānt, quas domi reliquerunt, vel sint mobiles, vel immobiles, nam privilegium hoc concessum est pro rebus, quas secum ferunt in itinere, non autem pro ijs, quas domi reliquerunt, eas enim ordi-

nario

mario iure tuendas reliquit, quamuis si ordinarii locorum suos subditos pro suis negotiis ad Apostolicam Sedem euntes beneficiis priuent, priuatio nulla sit, & ipsi in censuras incidant, vt habetur in extrauag. diuina. de priuilegiis.

Postremò pœnam hanc euadunt, vbi rem paruam hisce subripiunt ob rationes, quas diximus. Sed de hoc satis, ad reliqua descendamus, si illud prius addiderimus, quæ de spoliatis euntes ad Apostolicam Sedem diximus, & ad spoliantes ab ea recedentes pertinere.

Verf. Capiunt.

S V M M A.

- 1 Capiunt eos, qui ad Sedem Apostolicam eunt in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Capiunt eos, qui ad Apostolicam Sedem eunt, quando in excommunicationem non incidunt.

IN hac parte excommunicantur capiunt eos, qui ad Sedem Apostolicam eunt, vel ab ea recedunt, & quoniam quid sit capere, & quid hoc significet, satis notum est, ob eam rem eius explanatione omissa, regulam more nostro ponamus.

In excommunicationem hanc

igitur, incidunt, qui capiunt eos, qui ad Sedem Apostolicam eunt, vt diximus. Quæ excommunicatio afficit prædictos in omnibus casibus, in quibus eam interficiētes, ac mutilantes afficere antea diximus. Vel per se igitur, vel per alios id faciant, excommunicatione hac obligantur.

Item excommunicatio hæc afficit, esto capti ratione quapiam capientium manus effugiāt, nam ex quo Bulla tales ipso iure excommunicat, statim atque hosce ceperunt, in excommunicationem hanc incident. argument. capituli pastoralis. §. fin. de appellat. esto igitur deinceps eorum manus euadant, sponte dimittant, non idcirco tamen excommunicatione absoluentur. argu. cap. cum de fides, & capituli. peruenit, de sententia excommun. At quid de mandante capi, vel iubente quid iuris, si hunc mandati peniteat? Hoc alibi declarauimus, iam eos qui pœnam hanc euadunt, ponamus.

- 2 Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, qui in ijs casibus capiunt, in quibus & interfici, mutilariue ipsos posse antea diximus. Quare si quis hos capiat ob delictum aliquod, quo a iudice puniantur, vel ne in manus hostium incidant, neve periculum aliquod adeant, vel etiā ioco, excommunicationem hanc euadēt, ex quo. n. talis pena infertur, ubi dolus adest, inferri existimatur. argu.

gu. c. nullus. & c. nemo Episcopo-
rum. r. n. q. 3.

Postremo excipitur, quis cona-
tus est hos capere, sed non potuit,
nam neque hic in excommunica-
tionem hanc incidit, tam quod
verba cum effectu intelligenda
sunt, argumen. l. r. §. hæc verba. ff.
quod quisque iur. & c. relatum. de
cler. non resident. tum quod, ubi
pœna infertur, ipso iure delictum
consummatum requiritur, quo quis
in eam incidat, vt tradidit Ioan.
Andr. in cap. in pœnis. in mercur.
libr. 6. quem sequitur Anchara. in
Clem. multorum. num. 5. versicul.
Quinto. de pœn. Facit quoque
quod dixit Zabar. in Clement. cu-
pientes. §. fin. versic. Tertio qua-
ro. eod. ubi ait in eam excommu-
nicationem clericos, religiososve
non incidere, qui suadent cuiuspiam,
vt sepulturam eligat, si ipsam non
eligat, ergo idem hic. Sed iam re-
liqua prosequamur, cum illud ad-
diderimus, quæ de capiente eun-
tem ad Sedem Apostolicam dixi-
mus, & de capiente ab ea receden-
tem dicta nos esse velle.

Verf. Detinent.

- 1 Detinere quid significat.
- 2 Detinentes, qui ad Apostolicam Sedem
eunt, in excommunicationem incidunt,
quæ excommunicatio, quousque pa-

teat, declaratur de hoc solent agere

- 3 Detinentes qui ad Apostolicam Sedem
eunt, quando in excommunicationem
non incidunt.
- 4 Capiens, detinens, spolians, mutilans,
interficiens euntem ad Apostolicam
Sedem an in plures excommunicatio-
nes incidat.

IN hac parte excommunicantur
Iob aliam causam offendentes
eos, qui ad Sedem Apostolicam
eunt, ab ea ve recedunt, ubi scilicet
eos detinent, tquam excommuni-
cationem, vt dilucidior habea-
mus, sciendum est, verbum hoc De-
tinere, in duas sententias accipi pos-
se. Primo, ubi quis aliquem captum
detinet. Secundo loco, ubi quis a-
liquem moratur, seu impedit, iux-
ta illud Terent. in Eunuch. Deti-
neo te fortasse, & in Phor. Pol me
detinuit morbus. Item sciendum
est in re nostra in vtranque senten-
tiam accipi posse, ubi scilicet vel
captum detinent, vel non captum
dolo malo impediunt, vel moran-
tur, nã ratio prohibitionis ea est,
vt liber accessus sit ad Apostolicam
Sedem, quæ libertas impeditur
quacunque ratione dolo malo ve-
nientem! quis moretur, vt per se
patet. His præmissis, iam regulam
instituto nostro ponamus.

- In excommunicationem hanc
igitur incidit, qui euntem ad Se-
dem Apostolicam detinet, vel ca-
ptum, vel non captum. Quæ ex-
communicatio afficit, vel per se,
vel

vel per alios eos detineat, vt habe-
tur in Bulla.

Item afficit excommunicatio
hæc eos, qui ab alijs captos ipsi
detinent, non enim Bulla distin-
guir, a quo capti sint, sed solum re-
quirir, vt detineat, quod & in hoc
locum habet.

Postremo afficit in omnibus ca-
sibus, quos in prioribus regulis re-
censuimus: sed iam qui poenā hanc
euadant explicemus.

3 Primum igitur † in hoc offen-
dens in excommunicationem
hanc non incidit in ijs casibus, in
quibus in superioribus casibus of-
fendentes non incidere diximus.
Quare qui probabiliter ignorat
hos ad Apostolicam Sedem acce-
dere, in excommunicationem hanc non inci-
dit ipsos detinens. Non itidem, vbi
de iussu iudicis id facit, existimās
iudicem id facere posse, nam ius-
sus iudicis excusat. argum. l. furti.
§. qui iussu. ff. de ijs, qui not. in-
fam.

Postremo excipitur, vbi quis
non dolo malo id facit, vt pote
verbis blandis suaserit, ne ad Apo-
stolicam Sedem iret, ne litigaret,
nam in hoc casu penam hanc eua-
dit. argum. l. fin. C. si quis aliquem
testari prohibuerit. Idem si ratio-
ne alia suaserit hoc ei non expedi-
re, ob eandem rationem. At quid
si quis hæc faciat de consilio vni-
uersitatis, quid tunc iuris erit? Hæc
absoluimus in prima parte huius
operis.

4 Quid itidem † si quis quempiam

ad Apostolicam Sedem euntem
capiat, detineat, spoliaret, mutilet,
ac demum interficiat, an in vnā,
pluresve excommunicationes hic
incidit? Planè si diuerso tempore
hæc fiant, & non eodem impetu,
in excommunicationes plures inci-
det, ex quo enim pro his singu-
lis delictis excommunicatio lata
est, & hic omnia commisit, in om-
nes excommunicationes incidet.
Si vero vno impetu omnia hæc fe-
cit, vbi vnum delictum commisit
in primis, vt aliud committeret,
in vnā excommunicationem tan-
tum incidet, vt pote si capiat, vt
spoliet, vel mutilet, vel interficiat,
vel detineat, sic enim & qui vulne-
rat clericum vt interficiat, non in
plures excommunicationes inci-
dit, & quia vulnerauit, & quia oc-
cidit, sed in vnā tantum. Si vero
ob plures causas, in plures inci-
det, vt pote si cepit, vt spoliaret,
mutilaret, & demum interfice-
ret, nam pro his omnibus excom-
municatio lata est. Quamuis si
hæc non perficeret, vnā tantum
excommunicatione obligaretur,
quia cepit, alias vero, vbi non ap-
paret, quamobrem id factum sit,
in tot excommunicationes eum
incidere censeo, in quot capita hu-
ius Bullæ offendit. Primo, quia
pro singulis excommunicatio la-
ta est, vt habetur in Bulla. Dein-
de, quia plura sunt specie diuer-
sa, & vnum sub alio non est, & ob
id a separatis non fit illatio. argu.
l. Papinianus exuli. ff. de minor.

Ter-

Tertio, quoniam vnum non fit ob aliud, quo casu diuersa esse censetur, ut sensu Barto. in l. 1. in fine. ff. de ijs, qui not. infam. Quarto, quoniam ubi quis vnum facit, quod habet multas qualitates, pro quibus singulis poena est imposita, in tot excommunicationes incidit, quot sunt illae qualitates, ut disputauimus in Tractatu nostro de censuris, capitu. 16. §. 3. numer. 4. ergo multo magis in casu nostro dicenda haec sunt, ex quofacta diuersa sunt. Postremo facit, quoniam si contrarium diceremus, poena delicto non responderet, nam in unam excommunicationem tantum incideret, qui delicta haec omnia committeret, sicut is, qui vnum tantum, quod est absurdum, argumen. capitu. 2. in fine de ijs, quae fiunt a maior. part. capitu. Concludo igitur hunc in plures excommunicationes incidere.

At quid si quis plures euntes ad Sedem Apostolicam capiat, an in tot excommunicationes incidet, quot erunt capti, uel spoliati? Ego concludo in tot excommunicationes hunc incidere, sicut de percutiente simul plures clericos concludimus in eod. cap. 16. §. 3. nu. 8.

Quid itidem si quis capiat clericum ad Sedem Apostolicam euntem, an in unam, duasve excommunicationes incidet? Ego censeo in duas excommunicationes hunc incidere, in unam, quia clericus

est, ob capitu. si quis suadente diabolo. 17. quaestio. 4. in alteram, quia ad Sedem Apostolicam ibat, ob Bullam hanc, & pertinent huc, quae diximus in eod. capitu. 16. §. 3. nume. 4. sed iam ad reliqua ueniamus.

Verf. Necnon illos omnes,
qui iurisdictionem ordinariam vel delegatam a nobis, vel nostris iudicibus non habentes, illam sibi temerè vindicantes similia contra morantes, in eadem curia audet perpetrare.

S V M M A.

- 1 Morari in curia quinam dicantur quoad rem hanc.
- 2 Vsurpantes iurisdictionem contra morantes in curia in excommunicationem incidunt, quae excommunicatione, quousque pateat, etiam declaratur.

Hic excommunicantur qui iurisdictionem neque a Romano Pontifice neque a suis iudicibus habentes illam sibi temere vindicantes audet similia, scilicet interficere, mutilare, spoliare, capere, &

& detinere contra prædictos in Curia morantes, quam excommunicationem, ut dilucidius habeamus, præmittendum est primo, quænam sint illa similia, deinde quinam dicantur morari in Curia, quorum gratia excommunicatione hæc fertur.

Quoad primum igitur similia illa esse intelligo, quæ proxime diximus, scilicet interficere, mutilare, ac reliqua prædicta, dictio enim illa, similia, refertur ad omnia alia antecedentia.

I Quoad secundum autem, eos in Curia morari censeo, quos ad Sedem Apostolicam ire antea declarauimus, nam in hoc capite de his agitur, ut vidimus in antecedentibus, ergo in hac parte de eis dem agi sentiendum est, una enim pars legis alteram declarat, & antecedentia consequentia. argum. l. si seruus plarium. §. fin. ff. de leg. 2. Præterea facit pro hac sententia uerbum illud Morantes, quod respectum habet ad eos, qui paululum ibi moraturi sunt, non autem qui domicilium transtulerunt. Postremo facit uerbum illud, In eadem Curia, quod significat Sedem Apostolicam, ad quam refertur, quam enim Sedem Apostolicam Bulla supra nominat, hic Curiam appellat, ex quo patet de eadem re hic semper agi. Addo, ex quo priuilegium habent euntes ad Sedem Apostolicam, & ab ea recedentes, & in ipsa eosdem morantes habere priuilegium tale debe-

re, sic enim fit, ubi securitas fidelis alicui datur, ut DD. inquit. His præmissis, iam regulam de more ponamus.

2 In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui iurisdictionem ordinariam, delegatam uel a Romano Pontifice a suis uel iudicibus non habentes, illam tamen sibi usurpantes, prædictos, qui ad Apostolicam Sedem uenerunt, per se, uel alios, aut interficiunt, aut mutilant, aut capiunt, aut detinent, aut spoliunt, ut habetur in Bulla. Quæ excommunicatio afficit quicumque prædicta operentur, ob dictionem illam. Omnes, penam tamen hanc euadunt multi.

Primo, qui non ui iurisdictionis, sed ut priuata persona hæc agit ob uerba Bullæ, nam ex quo excommunicat eos, qui ui iurisdictionis, quam non habent, hæc agunt, ergo secus de aliis. argum. l. cum prætor. ff. de iudi. & canon. de præsumpt. & ut dixit Caiet. in uerb. Excommunicatio. capitulo 14. uersicu. Secundum est, & Tole. in Bulla Censuræ Domini excommunicatio. 7. num. 5. nam, ab aliis factis tutos esse fore magistratum auctoritate existimauit in ipsa curia, esto alias priuilegium de eundo locum habeat etiam in morando, ut dixit Rebuff. ubi supra in principio huius Capituli.

Secundo, qui probabili inscientia id faceret, existimans ex sua iurisdictione sibi licere, ob uerbum illud

Pontifici referuatis.

illud temerè, & verb. Audent, quę significant dolum. argumen. Cle. r. iun. & Gloss. in verb. temere. de pœn.

Tertio in excommunicationē hanc non incidit, qui hæc agit in eos, qui in Curia non morantur, nam Bulla de morantibus solum in Curia loquitur, ergo secus de aliis, limitata enim causa limitatum producit effectum, argum. l. in agris. ff. de acquir. rerum domin.

Postremo in excommunicationem hanc non incidunt, qui in curiam domicilium transfulerūt, nam de morantibus tantum Bulla loquitur, ergo secus de alijs ob prædicta. Ex dictis apparet hanc posteriorem partem huius Capituli differre a priori, nam in hac, quo in excommunicationē quis incidat, requiritur, vt faciat vnū ex prædictis auctoritative, idest quasi auctoritatem ad id habeat, & idcirco auctoritatem sibi usurpando, in priori autem non, ita inquit Caietan. quem refert, ac sequitur Tolet. eod. numer. 5. Atqui de hoc capite satis, ad aliud veniamus.

De excommunicatione lata in offendentes Romipetas, seu peregrinos.

Cap. X.

Item excommunicamus, & anathematizamus om-

Pars Secunda.

241

nes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu deprædantes Romipetas, seu peregrinos ad Urbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipsa recedentes. Et in his dantes auxilium, consilium, vel fauorem.

S P M M A.

- 1 Romipeta quis dicatur.
- 2 Peregrini quinam dicantur.
- 3 Urbis nomine quid comprehendatur.
- 4 Urbs unde dicta,
- 5 Deuotionis, seu peregrinationis causa quisnam ad Urbem accedere dicatur.
- 6 Deuotio quid sit, & unde nascatur.

IN hoc capite quoad primā partē, diuiditur enim in duas primarias partes, quarum secūda incipit ibi. Et in his, excommunicantur, qui vno ex sex modis hic positis offendunt romipetas, qui ad Urbem cā deuotionis, seu peregrinationis accedunt, & in ea morantur, vel ab ipsa recedunt. Quā rē vt dilucidiorē habeamus, præmittenda

renda tria sunt. Primum Romipeta, seu peregrini quoniam sint. Alterum vrbis nomine quid comprehendatur. Tertium quoniam dicatur accedere ad Urbem, seu in ipsa morari causa deuotionis, seu peregrinationis.

2. Quoad primum igitur Romipeta ille dicitur, qui Romam petit, ductum enim nomen hoc est a Roma, & Peto, quod significat Eo, respectu habito igitur ad vim vocabuli Romipeta hoc significat. Quoad rem nostram vero ille Romipeta dicitur, qui causa deuotionis, seu peregrinationis ad Urbem vadit, ut dicitur in Bulla, quamuis sacrorum canonum consuetudine eandem significationem habeat, esto non addantur verba illa causa deuotionis, ut habetur in cap. si quis Romipetas. 24. qu. 3. Quare quicumque deuotionis causa ad Urbem accedit, siue Romanus ciuis sit, qui extra Urbem habitet, siue alius, qui alibi domicilium habeat, romipeta hic dicitur, ut id sensit Caieta. in Summ. in verb. Excommunicatio. capitu. 13. Verum inter Romipetas, & peregrinos ad Urbem, inquit enim ibi, differentia est, in quantum communius Romipeta nomen est, nam comprehendit etiam Romanum ciuem ad Urbem causa deuotionis accedentem. Hæc ibi Caieta. ex quibus iam dictum colligitur, ac probatur. Ciues Romani ergo, qui in suis castris, & oppidis extra Urbem aliquando habi-

rant, si deuotionis causa ad Urbem accedant, Romipeta dicentur, & privilegium huius capitis habebunt.

2. Peregrini vero lex vi verbi proprie ij sunt, qui a sua patria peregre eunt, ducto nomine a Peregre, & eo, quod significat foras Vado. Verum, quod verba secundum communem loquendi usum accipienda sunt, ut habetur in cap. ex litteris. de spons. & in leg. Labeo. ff. de sup. legat. & in l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de leg. 3. & ut tradidit Barto. communiter recept. in leg. omnes populi. num. 50. ff. de iusti. & iur. peregrini communi usu dicuntur illi, qui extra suam patriam deuotionis causa huc, illucve eunt, ut pote aut Romam, aut ad Sanctissimam Mariam Lauretanam Sacram Aedem, aut ad Sanctum Iacobum de Galitia, aut ad Sepulchrum Christi Domini, & ad alia pia loca, & sic comprehendit non solum, qui Romam eunt, verum etiam, & qui alio proficiscuntur. Quoad rem nostram vero ij solum comprehenduntur, qui ad Urbem accedunt. Quare qui ad alia loca peregrinantur, privilegio hoc non fruuntur, ex quo enim Bulla de peregrinis ad Urbem accedentibus loquitur, ergo secus de aliis. argumen. capitu. non ne. de præsumpt. & l. cum prator. ff. de iudic. Hi ergo peregrini sunt. Quare & vagabundi, qui ob id ad Urbem accedunt, peregrinorum nomine comprehenduntur.

hendentur.

- 3 Quoad alterum, † Urbis nomine, quid comprehendatur, dico primum Urbis nomine proprie vocari domicilia plura coniuncta, nec non alia loca alicuius ciuitatis, quæ muris, seu mœnibus sepiuntur, ut sensit Marcus Cicer. pro Sestio, ibi, Domicilia coniuncta, quas vrbes dicimus, mœnibus sepiunt. Idem probatur in capitul. si ciuitas. de sentent. excomm. nam ibi declarans Romanus Pontif. interdicta ciuitate, quousque interdictum illud pertineat, inquit etiam ad suburbia, & ad continentia ædificia pertinere, licet alias murorum ambitu terminetur. Ecce accipit ibi nomine Ciuitatis Urbem, nō autem homines, & ait Ciuitatem murorum ambitu terminari, ergo vrbs est locus ille tam vacuus, quam non vacuus alicuius Ciuitatis, qui murorum ambitu continetur. Idem habetur in l. 2. de verbor. sign. vrbs appellatōe, dicitur enim ibi, muris finitur, ex quibus verbis proposita conclusio apertissime habetur, & pertinent huc, quæ ibi ait Bar. nume. 7. Idem probatur in l. 1. ut Alphens. ff. eodem † Secundo dico urbem ab vrbo parte aratri nominatam esse, nam eo instrumento, id est aratro designabantur Ciuitates, & designabantur, ut habetur in l. pupillus. §. vrbs. ff. de verbor. sign. vrbs ab vrbo appellata est, vrbare est aratro designare. Varns ait, urbem appellari

ciuitas

curuaturam aratri, quod in vrbe condenda adhiberi solet. Hæc ibi Iurecons. ex quibus, apparet, unde vrbs dicta sit. Tertio dico, & si nomen hoc vrbs cuiuslibet Ciuitati conuenit, tamen, vbi aliud non additur, per figuram illam, quam Grammatici Antonomasiam appellant, pro Roma accipi, ut habetur apud Virg. in Bucol. dum inquit, urbem, quam dicunt Romam, Melibee putauit. & ut habetur in leg. ut Alphens. ff. de verb. signific. ut Alphens ait, dicitur enim ibi, vrbs est Roma, quæ muro cingeretur. Hæc ibi, ex quibus proposita conclusio optime probatur, & ut id pluribus tradidit Quint. Mandos. in sua Glos. Faculta. Regentis in locum auditoris Camera suffecti in ver. vrbs, & aliorum. pag. mihi. 88. idque merito, etenim & vbi apud Græcos poetam dicimus, Homerum intelligimus, sicut apud Latinos Virgilium, & vbius ciuille simpliciter nominamus, pro iure ciuili Romanorum accipimus, ut dixit Imperator in §. sed ius quidem ciuile. in instit. de iur. nat. gent. & ciu. Quarto dico in casu nostro nomine Urbis Romanam Urbem accipi, cum ob rationem proximè allatam, quod re dubia, & vbi aliud non exprimitur, vrbs nomine vrbs Romana intelligitur, cum ob subiectam materiam, secundum quam verba interpretamur. argument. l. si vno. ff. locat. & leg. plenum. §. equitū, ff. de usu, & habet.

Q. 2. vrbs

bit. nam agitur de euntibus causa deuotionis ad Urbem, at Roma est Vrbs, in qua maxime pia loca insunt, quæ deuotionis causa visuntur, tum quod id suadet mens Romani Pontif. & consuetudo iā inueterata. Quinto, quo ad rem nostram dico vrbis nomine non comprehendi solum Ciuitatem, quæ muro cingitur, vt supra probauimus, verum etiam & continentia ædificia, tum quod Vrbs pro Roma accipitur, vt ex dictis constat, Roma vero continentia etiam ædificia comprehenduntur, vt dicitur in cit. leg. vt Alphenus, & in leg. 2. ff. de verbor. signific. tum quod, vt inquit Iurecons. in cit. l. vt Alphenus, consuetudo quotidiana eum ire Romam interpretatur, qui extra Urbem habitat, tum quod beneficium hoc Principis est, & ob id quam latissime interpretandum. argument. l. 2. ff. de constitut. princ. & ob id etiam vt continentia ædificia, & alia pia loca, quæ propè Romam sunt, contingat, tum quod agitur de pia causa, quæ gratiosa est, & ob id amplificanda. argum. l. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. tum quod in Bulla dicitur, Accedentes ad Urbem, quod verbum non solum significat ad urbem ire, verum etiam & ad ipsam prope accedere, iuxta illud Terent. Accede ad ignem: tum quod verisimile est Romanum Pontif. si de hoc interrogatus esset, sic declaraturum fuisse, Accedentes ad

urbem deuotionis causa non eos tantum dici, qui ad ipsam urbem eunt, verum etiam qui ad continentia ædificia, & loca alia pia vicina eunt, pietatis fauore, & vt ad pia illa loca visenda Christi fideles inuitarentur, ergo perinde est, atque si id expressisset, vt tradidit Gloss. communiter recept. in leg. tale pactum. §. si. ff. de pact. Quare quoad rem hanc ad urbem accedere non solum is dicitur, qui intra urbem vadit, verum etiam, & qui extra ipsam loca sacra visit, utpote ædem sacram Sancti Sebastiani, S. Crucis, & alia huiusmodi loca, atque de hoc secundo satis, ad tertium veniamus.

- 5 Quoad tertium, † scilicet quoniam dicantur deuotionis, seu peregrinationis causa ad urbem accedere. † Præmitto primum deuotionem nil aliud esse, quam voluntatem promptè tradendi se iis, quæ pertinent ad Dei famulatum, ut dixit S. Thom. 2. 2. quæstio. 82. artic. 1. Item deuotionem nasci ex triplici causa, ex Deo tanquam ex causa extrinseca, nam quem vult, religiosum ipse facit, item ex causa intrinseca duplici, scilicet & ex meditatione diuinæ bonitatis, & beneficiorum ipsius, quæ meditatio dilectionem excitat, quæ deuotionis causa proxima est. Postremo ex meditatione suorum defectuum, quamobrem indiget, ut Deo nitatur, quæ meditatio etiam præsumptionem excludit.

cludit, ut habetur apud S. Thom. ead. quæst. art. 3. & apud Navarr. in Tractatu de orat. & hor. canon. cap. 20. num. 58. Et quoniam qui promptam voluntatem exequenti illa habet, quæ ad diuinum cultum pertinent, religiosus est, ob eam rem religionis actum ipsum esse docuit S. Thom. ead. quæstio. 82. artic. 2. Dicta est autem deuotio, a verbo Deuoueo deuoues, quod significat se totum, ac prorsus alicui tradere, ac dicare, ut dixit S. Thom. ibi. art. 1. nam ex quo quis promptam voluntatem habet exequenti ea, quæ ad diuinum cultum pertinent, videtur quodammodo se totum Deo tradidisse, ac dicasse. His sic præmissis, quoad rem nostram igitur illi deuotionis causa ad urbem accedere dicuntur, qui religionis causa eo accedunt, ut scilicet Deum venerentur, ac colant, tum in se ipso, tum in suis sanctis, quorum Ecclesias, & sacra loca, & sepulturas, & sacras reliquias, & eorundem venerandos cineres visunt, nam quod qui eo accedit, inter mittit alia domestica negocia, & curas, & totum ob id Deo se dedere videtur, quamobrem ei inseruienti prompti animi indicium est, ob eam rem deuotionis causa accedere ad urbem hic dicitur. Ad dicitur demum Peregrinationis, quo significetur non solum eos comprehendere, qui prope sunt, verum etiam & qui longe absentes veniunt, vel ponitur illud Peregrinationis

pro deuotione, scilicet effectus pro causa, nam deuotio est causa, ut iter illud quis suscipiat, & pium hoc opus exerceat, id quod dictio illa seu, significat, quæ est interpretatiua antecedentis. Caietan. autem in Sum. verb. Excommunicatio. capitulum 13. ait inter causam deuotionis, & peregrinationis nihil interesse, nisi quantum ad exteriorem manifestationem, nam deuotio interior est, peregrinatio vero exteriora signa habere solita est. Hæc Caietan. His sic præmissis, iam regulas de more ponamus, & primo de interficientibus, deinceps de aliis.

S. V. M. M. A.

I Peregrinos ad Urbem deuotionis causa accedentes qui interficiunt, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

S Explicatis iam dictis, qui in excommunicationem hanc incidunt, videamus. In excommunicatione hanc igitur incidunt primo, qui Romipetas, seu peregrinos interficiunt, qui accedunt, seu eunt ad urbem causa deuotionis, ut habetur in hoc capite in principio: idque iure merito, hi enim Deum offendunt, qui in suis sanctis gloriatur, ut ait Dauid, Gloriosus Deus in sanctis suis, & deuotionem ad sanctos

Q 3 mi

minuunt, ita dixit Rebu. in Prax. benefi. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. art. 11. in verb. Romi petas.

Hæc autem excommunicatio afficit primo, quicumque sint, qui eos interficiunt, ob discessionem illam Omnes, quæ neminem excludit, argument. leg. Iulianus. ff. de lega. 3. Quare hos interficientes in excommunicationem hanc incident, siue laici, siue clerici sint, siue viri, siue mulieres, siue publicæ, siue privatae personæ.

Item excommunicatio hæc afficit prædictos, quatenus ratione eos interficiant, nam Bulla nō distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. Argument. de pretio. ff. de publ. in rem act. vel igitur fame, vel veneno, vel laqueo, vel ferro, ratione & alia quis hos interficiat, multis enim modis vita adimi alicui potest, ut habetur in l. 1. C. de emend. libert. in poenam hanc incidet. Item locum habet ob quācunque causam illi id faciant, non habito respectu an peregrini sint necne.

Tertio afficit excommunicatio hos interficientes quocūque tempore hos interficiant, vel igitur statim atque domo egressus peregrinus hic est, & iter hoc suscepit, quis ipsum interficiat, in excommunicationem hanc incidet, nam peregrinum ad urbem accedentē interficit, & sic Bullæ verba huic conveniunt, & ob id dispositio. ar

gument. l. 4. S. toties. ff. de damn. infect. Verum quid si post iter ceptum in memoriam aliquid fedeat, quod secum portare oblitus erat, & ob id domum ob eam rem suscipiendam redeat, an tunc in reditu ipsum interficiens in poenam hanc incidet? Ego censeo, & in hoc casu in poenam ipsum incidere, nam & iter illud itineris primo suscepti gratia fit, & ut accessorium ad iter illud, ergo & idem privilegium habere debet, argument. capitu. accessorium. de reg. iur. lib. 6. & cap. si ciuitas. de sent. excommuni. eod. lib. & capit. unic. de consecr. ecol. vel alt. eod. libro. Idem censeo, si dum in itinere est, aliquo diuertat, quo suum amicum visat.

Quarto excommunicatio hæc afficit hos interficientes, etiam si peregrini huiusmodi excommunicati, suspensi, interdictive sint, nam in Ecclesia esse possunt, ut probauimus in Tractatu nostro de Censuris, atque idcirco & ecclesias visere.

Quinto excommunicatio hæc afficit etiam, si peregrini huiusmodi hæretici sint, vel schismatici, modo pietatis causa illuc eant. argument. cap. cum secundum. S. fin. de hære. libr. 6. Excipio tamen ubi in hoc essent hæretici, quod censerent Romanum Pontif. potestatem hanc non habere, nam ex eo quod quis oppugnat, utile consequi non debet, ut dicitur in ca. ex eo, cum simil. cit. ibi a Glol. de reg.

reg. iur. libro sexto.

Sexto excommunicatio afficit hos interficientes, esto huiusmodi peregrini, Iudæi, & christiani non sint, sed tamen christiani fieri velint, & ob id pietatis causa ad urbem accedant, verba enim & ratio huius Bullæ illis conuenit, ergo & dispositio. argument. l. 4. §. toties. ff. de dam. infe.

Septimo excommunicatio hæc afficit, esto peregrinus in peccato mortifero sit, nam Bulla non requirit hoc, ergo nec nos requirere debemus. argumen. cit. l. de pretio. ff. de publ. in rem acti. etenim si postularetur, ut quis sine peccato esset, quo privilegium hoc haberet, raro, & fere nunquam peregrini privilegio hoc fruerentur, ex quo nemo scit pro certo, an odio, vel amore dignus sit. Quare si peregrini huiusmodi in itinere mortiferè peccet, privilegium hoc habebunt.

Octauo excommunicatio hæc afficit, esto ob alia negocia ad urbem accedant, sed in primis causa deuotionis, ac peregrinationis, nam in vna. quaque dispositione id inspicitur, quod in primis agitur. argum. l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. & cap. cum voluntate. de senten. excom. esto igitur illuc eant, ut ea, quæ mirabilia de illa vrbe narrantur, cernant, vel ut arma, remve aliam emant, gratiamve aliquam impetrent; nihil interest, quandoquidem privilegium hoc nihilominus habebunt.

Accedit postremo quod Romanus Pontifex excommunicat eos, qui hos peregrinos interficiunt, nec distinguit, an deinceps negocia alia agant, ergo nec nos distinguere debemus. argumen. l. de pretio. ff. de public. in rem action. præsertim quod nemo est, quin aliquid aliud agat illuc eundo. At quid si æquè & causa pietatis, & causa alicuius negotii illuc quis eat, an hunc interficiens in pœnam hanc incidet? Et in pœnam ipsum incidere censeo, tum quod & verba Bullæ, & ratio ei conueniunt, tum quod beneficium principis est, ergo latissimè interpretandum. arg. l. beneficium. ff. de constitu. princip. tum quod ubi duo concurrunt, semper magis dignum trahit ad se minus dignum. argumen. capit. vnic. de consecr. eccl. vel alt. secus autem si in primis causa negocii illuc quis eat, nam tunc non de uotionis causa, illuc iuisse censetur, quod requirit Bulla, alioquin quot quot ad urbem accederent, privilegium hoc haberent, quandoquidem nemo illuc accedit, quin & loca illa pia non visat, modo christianus sit.

Nono excommunicatio hæc afficit, esto ibi Romæ Curia Romana non sit, id est Romanus Pontifex, nam excommunicatio hæc respicit Romam, & non Curiam, atque sic dixit Caietan. in verb. Excommunicatio. cap. 13. versic. Et not. quare vel sedes Apostolica vacet, nihil interest. In omnibus igitur

Q 4 cur

eur his casibus peregrinos prædi-
cos interficiens in excommunicationem hanc incidet, iam, qui
pœnam hanc euadant, explicemus, quod in sequenti præstabi-
mus.

§ V M M A.

- I Peregrinos deuotionis causa ad Urbem
accedentes qui interficiunt, quando
in excommunicationem non inci-
dant.

II.

- § Qui in excommunicatione
hanc incidant vidimus, iam
qui eam pœnam euadant, vi-
deamus. Primum igitur in exco-
municationem hanc non incidunt,
qui Romipetas offendunt ad id
auctoritatem Romani Pontif. ha-
bendo, potest enim ab hac pœna
eximere talia committentes, vt a-
libi supra diximus.

Secundo in excommunicationem hanc non incidunt, qui iure
id agunt, nō enim peccat, qui per-
mittente lege aliquid facit. argu-
men. l. Gracchus. C. de adulter. &
cap. qui peccat. 23. qu. 4. & l. iuste
possidet, ff. de acq. poss. at, qui non
peccat, in pœnam hanc non inci-
dit. argum. cap. nullus, & capitul.
nemo Episcoporum. 11. quæst. 3.
Quare qui interficit exules, qui
eo ire non possunt, & quos si quis
interficiat, præmium habet, quod
nostris temporibus fit, hic in ex-

communicationem hanc non in-
cidet, tum quod ex quo peregri-
nari nequeunt ad urbem, priuile-
gium hoc non habent, cum prohi-
bito principali accessorium pro-
hibitum sit. argumen. capitul. si ci-
uitas. de sentent. excom. lib. 6. &
c. vnic. de consecr. eccl. vel alt. eo-
lib. & l. 1. & 2. ff. de usufruct. cum
vulga. tum quod ex quo præmi-
ijs constitutum est, qui eos interfi-
ciunt, damnum sentire non de-
bent, contra l. quod fauore. C. de
leg. In excommunicationem hanc
etiam non incidet, qui se ab ipsis
tuendo legitimè interficeret, cui-
que enim permittum est, & quocū-
que iure, vt se tueatur. argumen. l.
vt vim. ff. de iustit. & iur. & ca. dile-
cto. de sent. excom. lib. 6. Non de-
nique in excommunicationem hanc
incidit iudex, qui eosdem ob deli-
cta in suo territorio commissa ca-
piendos, interficiendosve curat.
Sicut nec is, qui peregrinum tale
eum esse ignorat. argumen. cap. si
quis vero. de sent. excom. & ut di-
xit Iacob. de Grassi. in loco infr. ci.
nu. 100.

Tertio in excommunicationem
hanc non incidit, qui interficit eū
res ad urbem non deuotionis, pe-
regrinationisve gratia, sed ob a-
liam rationem, vt dixit Nauarr.
in Man. cap. 27. num. 65. vers. Se-
cunda, & Caie. in Summ. in verb.
Excommunicatio. capit. 13. nam
priuilegium hoc ijs tantum con-
cessum est, qui pietatis, religionis-
ve causa ad Urbem accedunt, ex-

go non aliis, inclusio enim vnus alterius exclusio est. argumen. ca. non ne. de presumpt. & l. cum prætor. ff. de iud. & limitata causa, limitatum producit effectum. arg. l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. Quare mercatores, qui ob negotia sua gerenda illuc eunt, rustici, qui ad agros colendos, fabri, qui ad ædificia construenda, priuilegium hoc non habebunt, minus scurræ, meretrices, nec non qui, vt cur ijs inferuiant, illuc eunt, nã hi deuotionis causa non eunt, & sic causa finalis concessionis cessat, ergo & dispositio cessare debet. argument. cap. cum cessante. de appell. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. Nec repugnat, si dicatur & hos aliquando loca sacra visere, nam si hoc daremus, quot quot ad Vrbem accederent, priuilegium hoc haberent, quod absurdum est, atque sic dixit Iacob. de Grass. in loco infra citat. nume. 100. Immo & qui deuotionis causa iter ad urbem suscipit, ac deinceps in itinere propositum mutat, deinceps priuilegium hoc non habebit, nam sicut si ab initio in viam huiusmodi se daret, quo in Vrbe negociaretur, priuilegium hoc non haberet, ita nec hic, qui in medio itinere propositum mutat, ualet enim argumentum de toto ad partem. argument. l. quæ de tota. ff. de rei vind. Non etiam in penam hanc incidit interficiens euntes, ac visentes alia loca, quæ non sunt urbis, vt pote

Aedem sacram Beatissimæ Virginis Lauretanæ, nam Bolla de his non loquitur, atque sic dixit Iacob. de Grass. lib. 4. decis. calc. consc. in expositione Bullæ Cene Domini. nu. 99.

Postremo in excommunicationem hanc non incidit, qui eum interficit, qui Romæ domicilium habet, dũ ea loca sacra pietatis causa uisit, nam hic neque Romipetas, neque Peregrinus est, vt per se patet, & sic Bullæ verba ei non cõueniunt, ergo nec dispositio. argument. l. 4. §. toties. ff. de dam. infec. etenim priuilegium hoc ob id cõcessum est, quo exteri, non autem qui Romæ sunt, ad sacra loca visenda alliciantur, sed de interficientibus satis, ad mutilantes veniamus.

Verf. Mutilantes.

S. V. M. M. A.

1 Mutilantes Romipetas in excommunicationem incidunt.

IN hac parte alia causa refertur, quamobrem in excommunicationem incidunt, qui Romipetas offendunt, videlicet, qui ipsos mutilant, de qua re, scilicet quid sit mutilare, quoniam id declarauimus supra in capite 9. verf. Mutilant, ob eam rem simplicem regulam ponamus.

In

In excommunicationem hanc
 1 igitur incidunt, qui praedictos
 peregrinos, Romipetasve mutilant, id est membrum aliquod ipsis abscindunt, quae regula eisdem modis, quibus superior declaratur, amplificatur, & coarctatur, sicut etiam illa, quae posita est in eodem cap. 9. versicu. Mutilant. Quare, quae huc pertinent, illinc sumamus.

Verf. Vulnerantes.

S V M M A.

- 1 *Vulnerantes Romipetas in excommunicationem incidunt.*
- 2 *Verberantes Romipetas an in excommunicationem incidunt.*

Hic tertia causa exprimitur, quamobrem offendentes Romipetas in excommunicationem hanc incidunt, scilicet, ubi eos vulnerant. Quare & de hoc regulam ponamus.

In excommunicationem hanc
 1 igitur incidunt etiam, qui praedictos Romipetas vulnerant, ut habetur in proposito versicul. Quae regula, ut superiores declaratur, amplificatur, atque coarctatur.

- 2 *At quid si quis tantum praedictos verberet, an in excommunicationem hanc incidet? Ego censeo hunc non incidere. Primo,*

quia verberare est cum dolore cedere, ut habetur in lex Cornelia. S. inter pulsationem. ff. de iniur. quod idem est atque verberibus, cedere, iuxta illud Terent. in Andr. verberibus, casum te in pristinum. Daue dedam, at vulnerare est ferire, ex quo igitur diversa sunt, & de vulnerante, non autem de verberante, pulsanteve Bulla loquitur, excommunicatio vulnerantem, non verberantem afficiet, ex diversis enim non fit illatio. argum. l. Papinianus exuli. ff. de min. praesertim in poenis, argumen. capitulum in poenis, iunct. ibi Gloss. de regul. iur. lib. 6. & l. interpretatione. ff. de poen. Accedit, quod ubi Bulla & percutientes comprehendere voluit, id expressit, ut in sequenti capite uidebimus, ibi, Percutientes, ex quo igitur hic non dixit, nec id voluisse existimandum est, sed iam ad alia veniamus.

Verf. Detinentes.

S V M M A.

- 1 *Detinentes Romipetas, seu peregrinos in excommunicationem incidunt.*

Hic quarta causa exprimitur, quamobrem offendentes romipetas excommunicantur, scilicet qui ipsos detinent. Detinere autem

autem hic eum intelligo, qui impedimentum aliquod ponit, quo minus iter suum peragant, ut pote non sinendo per suum territorium ipsos transire, non sinendo equos eis commodari, pecuniam vel sibi debitam exigere, iuxta illud Terent. Detineo te hic fortasse. Hoc præmissis, iam regulam ponamus.

- In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui hos Romipetas ratione quapiam detinent. Quæ regula eisdem modis, quibus superiores, declaratur, iam ad reliqua transeamus.

Ver. Capientes.

- 1 Capientes romipetas in excommunicationem incidunt.

Hic quinta causa exprimitur, quamobrem Romipetas offendentes excommunicantur, scilicet ubi eos capiunt. Et quoniam quid sit Capere per se constat, ob eam rem regulam tantum ponamus.

- In excommunicationem hanc incidunt etiam, qui Romipetas capiunt. Quæ regula eisdem modis quibus superiores, declaratur.

Verf. Deprædantes.

- 1 Depradari quid sit.
2 Depradantes romipetas in excommunicationem incidunt.
3 Depradantes mulieres, qui ferunt res romipetarum, an in excommunicationem incidunt.
4 Spolians romipetam, quem alius interficit, an in excommunicationem incidunt.
5 Furantes aliquid romipetis an in excommunicationem incidunt.

Hic sexta causa exprimitur, qua excommunicantur, qui Romipetas offendunt, scilicet ubi eos deprædantur, quam excommunicationem, ut dilucidius habeamus, præmittendum unum est, quid sit depradari. Depradari ergo nil aliud est, quam aperte per vim aliquid alicui auferre, ut habetur in Lexicon in verb. Prædo. Hoc posito, iam regulam ponamus.

- In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui Romipetas deprædantur, ut in uerfic. propro habetur. Et quoniam Bulla simpliciter loquitur, & non distinguit, ob eam rem nec nos distinguemus, argumenti. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Quare quæcunque res ipsis auferantur, in excommunicationem hanc auferentes incidunt, uel igitur pecunia, vel pan-

ni,

ni, vel equi, vel serui, vel quiduis aliud ipsis auferatur, pena hac auferentes obligabuntur. Immo & qui marito uxorem, filiove auferet. Ad summam, quæ diximus in antecedenti Capite in ver. Spoliant, & hic pro dictis haberi volumus.

3 At quid si quis prædetur Muliones, qui res Romipetarum ferunt, an in penam hanc incidet? Planè cenſeo & in hoc casu hunc in excommunicationem incidere, cum ea ratione Romipetas prædetur, & Romani Pont. mēs, atque intentio hoc velit, ac sanè nonne absurdum eſſet principes viros, qui res suas in huiusmodi itineribus per alios ferunt, privilegio hoc carere? Cōcludo igitur in hoc casu Bullam locum habere. Excipio tamen, ubi muliones periculum huiusmodi in se suscepissent, nam quod tunc non ipsis dominis res pereunt, sed ipsis mulionibus, & ob id non spoliantur, ob eam rem nec tales depradantes in penam hanc incidunt, ex quo Bullæ verba eis non conveniunt, argum. l. 4. Si tories. ff. de damn. infect. Contraria opinio tamen mihi uerior uidetur, nam res peregrinorum depradantur, esto periculum in se muliones suscepserint.

4 Quid itidem si quis Romipetam interficiat, alius vero interueniens mortuum spoliat, an in excommunicationem hic incidet? Neque hunc in excommunicatio-

nem incidere concludo, nam solum per Bullam punitur qui uiuauert, hoc enim significat uerbum illud Depradantes, ut præmissimus, at hic uis non inferitur, ex quo mortuus spoliatur, iure igitur penam hanc euadit, etsi alias punitur.

5 Quid demum de ijs, qui clam furantur? Neque hos in penam incidere cenſeo ob eandem rationem, quoniam ui non auferunt, sed clam, & ignorantibus dominis, quo casu uis non inferitur, etenim Romanus Pontif. graſſatores punire uoluit, qui in itinere insidiantur, & non res tantum, sed sæpius uitam auferunt, declarant hoc antecedentia, quæ uidimus, scilicet de his prædonibus agi, qui etiam interficiunt, mutilant, uulnerant, & huiusmodi alia scelera committunt. Sed iam ad alia ueniamus.

Verſ. Et in ea morantes.

S. V. M. M. A. Offendentes Romipetas, dum in Vrbe morantur, aliquo ex dictis modis, in excommunicationem incidunt.

1 Hic excommunicantur si qui Romipetas, ac peregrinos offendunt, dum in urbe morantur, ut in ver. proposito habetur. Et quoniam quæ diximus de antecedentibus, & hic locum habent, ob eam rem

rem quæ huc pertinent, vel de interficiente, vel de mutilante, vel de vulnerante, vel de detinente, vel de capiente, vel de depradante agamus, illinc ſumemus, etenim & in hoc caſu eadem ratio eſt, & ob id eadem iuris diſpoſitio. argum. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & capit. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inu. Priuilegium igitur huiusmodi Romipetæ in omnibus prædictis caſibus habebunt, quod habent ad Urbem accedentes.

Excipitur tamen vbi domicilium ibi elegerunt, nam quod tunc peregrini eſſe deſinunt, & ſunt ciues Romani, & incolæ, ob eam rem priuilegium hoc non habent; ceſſante enim cauſa priuilegii ceſſat & priuilegium. argum. cum ceſſante. de app.

Verſ. Vel ab ipſa recedentes.

S V M M A.

I Offendentes uno ex dictis modis ab urbe peregrinos recedentes, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatione, quouſque pateat, declaratur.

Hic excommunicantur, qui uno ex prædictis modis Romipetas ab urbe recedentes offendunt. Quæ excommunicatione afficit, quouſque in patriam veni-

rint, ſeu ad ſuum domicilium, nã ſicut priuilegium hoc habent. ſtatim atque domo egreſſi iter ſuſceperunt, ita eo fruuntur, quouſque illuc reuerſi ſunt, vt quod operatur propoſitum in propoſito, operetur oppoſitum in oppoſito. arg. l. fin. §. ſi. ff. de leg. 3.

Item locum habet, eſto quem poeniteat ſe id itineris feciſſe, poſteaquam pia loca viſit, nam nihi lominus pietatis cauſa venit, & quæ pietatis erant, egit, quod autem factum eſt, infectum reddi non poteſt. arg. l. in bello. §. infectæ. ff. de capt. & poſſi. reuerſ.

At quid ſi quis cauſa pietatis ad urbem accedit, ſed poſteaquã illuc peruenit, neque pia loca viſit, aliud ve pietatis munus obijt, ſed aliud egit, an in excommunicationem ipſum domum redeuntem offendens incidet? Ego cenſeo in excommunicationem huc nõ incidere, nam ceſſat cauſa pietatis quamobrẽ priuilegium hoc conceſſum eſt, ergo & priuilegiũ ceſſare debet. arg. c. i. c. cum ceſſante. de appel. Idem cenſeo, ſi in itinere opinionem mutet; ſecus autem ſi morbo impeditus id agat, tunc enim volũtas prodeſt, ac ſupplet.

Poſtremo afficit excommunicatione hæc, vel diutius ob aliquam cauſam, vt pote ob morbum, aut in accedendo ad urbem, aut in ea morando, aut ab ea recedendo, moretur. Sed de hoc ſatis, ſi quid hic deſideratur, illud ex ante-

tece.

secedenti Capite ex tertia regula
sumatur.

Verf. Et in his dantes auxi-
lium, consilium, vel fauo-
rem.

S V M M A.

- 1 *Auxilium fau rem, consiliumue pre-
bens alicui, quo uno ex dictis modis ro-
mipetas offendit, in excommunicationem
incidit.*
- 2 *Consulens alicui, ut romipetam interfi-
ciat, an in excommunicationem incidat
si is, cui consilium dedit, solum vulnera-
uerit.*

Hic excommunicantur, i qui
ad prædicta delicta in romi-
petas committenda, aut auxilio,
aut consilio, aut fauore adiuuant,
vt habetur in versic. Hi tamen in
excommunicationem non inci-
dent, nisi effectus sequatur, ut in
prima parte huius operis disputa-
uimus, nam nec incidunt in eam
pœnam qui prædicta agere conā-
tur, si ea non perfecerint, non. n.
in pœnam humanam quis incidit
ipso iure, nisi delictum perfectum
sit, argument. cap. cum in cunctis.
S. fin. de elect. iuncto capit. perpe-
tuo. eodem libro 6. Quare si quis
suaserit alicui, vt peregrinum hu-
iusmodi deprædetur, sed id non
potuit, esto id conatus sit, neu-

rer tamen in pœnam hanc inci-
det.

- 2 *Verum quid si quis consuluit
alicui, vt romipetam interficeret,
ille vero qui consilium accepit, so-
lum vulnerauit, an consulens in
excommunicationem incidet? nā
vulnerantem incidere satis con-
stat, quoniam & vulnerans in ex-
communicationem incidit, vt vi-
dimus. Quo ad ipsum consulente
vero videbatur dicendum non in-
cidere, quoniam id ipse non con-
sultuit, ergo non tenetur, argumē-
l. diligenter. ff. mand. At qui con-
trarium sentiendum est, scilicet
consiliarium hunc in excommu-
nicationem incidere, tum quod
Bulla excommunicat etiam, vt di-
xi, vulnerantes, nam ex quo man-
dauit, vt interficeret, & vulnera in-
fligeret, mādasse existimatur, qui
enim vult consequens, & antece-
dens velle intelligitur. argument.
l. Oratio. ff. de spon. & l. ad legatū,
& l. ad rem mobilem. ff. de procu-
tum quod satis cogitare poterat
id fieri posse. argument. capitul.
fin. de homicid. libro sexto. & qui
furatur saccum frumenti pro sac-
co furti actione tenetur, esto id fu-
rari per se noller, vt habetur in
leg. qui saccum. ff. de furt. Con-
cludo igitur in hoc casu & hunc
in excommunicationem incide-*

re.
Illud quoque notandum est,
vbi excommunicatur, qui auxiliū
fert, non intelligi eum auxiliū fer-
re, qui in ipso delicto committen-

do præſto eſt, & vna cum alijs de
licium committit, nã tunc vt prin-
cipalis eſt, & correus, intelligen-
dum igitur eſt tunc quem auxiliũ
ferre, ubi ratione alia extra deli-
ctum, delicti tamen cauſa opem
fert, vt pote pecuniam, arma, ſer-
uos, ſubminiſtrando, aſtando, ne
timeant argumen. eorum, quã di-
xit Barto. in l. qui ſeruum. §. ſi. ff.
de furt. Prædicti omnes ergo auxi-
lium, conſilium, fauorẽ præſtan-
tes ad dictos romipetas dictis mo-
diſ offendẽdos in excommunica-
tionem hanc incidunt. Quæ excõ-
municatio, quod eiſdem modis,
quibus ſuperiores, declaratur, ob
eam rem, quã huc pertinet, illinc
ſumemus. Vnum tamẽ addimus,
romipetas privilegium huiusmo-
di, etſi non tam amplum, & olim
habuiſſe, vt habetur in capitul. ſi
quis Romipetas. 24. quã ſt. 3. Sed
iam ad Caput Vndecimum venia-
mus.

*De excommunicatione lata in offendentes
Cardinales, Patriarchas, Archiepiſco-
pos, Episcopos, Sedesque Apoſtolicę
Legatos, vel Nuncios.*

Cap. XI.

Item excommunicamus, &
anathematizamus, om-
nes interficientes, muti-
lantes, vulnerantes, per-
cutientes, capientes, car-

cerantes, detinentes, vel
hoſtiliter inſequentes S.
R. E. Cardinales, ac Pa-
triarchas, Archiepiſco-
pos, Episcopos, Sedes-
que Apoſtolicę Lega-
tos, vel Nuncios, aut
eos a ſuis diœceſibus,
& territorijs, terris ſeu
dominijs eiſcientes. Nec
non ea mandantes, vel ra-
ta habentes, ſeu præſtan-
tes eis auxilium, conſi-
lium, vel fauorem.

S. V. M. M. A.

- 1 Cardinales quinam ſint.
- 2 Patriarchæ ſunt Episcopos, qui pluribus
prouincijs præſunt.
- 3 Patriarchæ dicuntur primates.
- 4 Patriarchæ unde dicti.
- 5 Patriarchæ qui primi.
- 6 Archiepiſcopi ſunt Episcopos, qui uni
prouinciæ præſunt, & quamobrem
ſic nominati.
- 7 Episcopos quinam ſint, & unde di-
cti.
- 8 Episcopos nomen ſumitur generatim, et
ſpeciatim.
- 9 Legati Apoſtolicæ Sedis triplicis gẽ-
ris ſunt, & qui.

Hic excommunicantur, qui
uno ex tredecim modis of-
fen-

sendunt vnam ex sex personis Ecclesiasticis hic positis, scilicet aut Cardinales, aut Patriarchas, aut Archiepiscopos, aut Episcopos, aut Apostolicę Sedis Legatos, aut Nuncios, de quibus singulis agendum est, præmisso tamen prius personę huiusmodi quamnam sint.

1. Cardinales igitur sunt præcipui, ac principes Sacrosanctę Ecclesię præsides, qui in Ecclesiā vniuersali gubernanda Romano Pontif. assidue assistunt, vt dicitur in cap. fundamenta. §. decet. de elect. lib. 6. & ob hanc rationem, vbi aliquo legati mittuntur, ē latere legati dicuntur, quippe qui ē latere Romani Pontif. veniant, cui, vt diximus, assistunt, vt dixit Gloss. in capit. 1. in verb. Legati. de off. leg. lib. 6. & in capitu. 2. in ver. Proconsulum. eodem. De quorum origine, dignitate, atque auctoritate, quod doctissimi viri pluribus egerunt Illustrissimus Cardinalis Albanus, & Hieronymus Manphredus, ob eam rem nihil præterea de ipsis huc addimus.

2. Patriarchę vero sunt Episcopi, qui pluribus prouinciis præsunt, & inter Episcopos post Romanum Pont. primum locum obtinent, vt dicitur in capit. cleror. ver. Patriarcha. distin. 21. & vt sensit Abba. in cap. antiqua. num.

3. 5. de priuil. † Dicuntur etiam Primates, vt habetur in cap. prouincię. distin. 99. & vt dixit Ancha. in Clemen. Archiepiscopo. nume.

8. versic. Querit Laur. de priuilegiis

4. Nominantur autem Patriarchę quasi principes patrum, sicut etiā primates, vt habetur in cit. capit. cleror. distin. 10. 21. Inter omnes autem Patriarchas (Romanum Pontif. semper excipio) Patriarchę quatuor principem locū obtinent, scilicet Constantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana, vt dicitur in eodem capit. antiqua, vbi & eorum munera quędam referuntur.

6. Archiepiscopi autem sunt Ecclesię Antistites, qui vni prouincię præsunt, & eiusdem Episcopos subiectos habent, quamobrem Archiepiscopi dicuntur, quoniam principes Episcoporum sunt, vt habetur in eodem capit. cleror. §. Archiepiscopus. distin. 21. Metropolitani etiam dicuntur, vt habetur in capitu. prouincię. distin. 99. & vt not. Ancha. in cle. Archiepiscopo. nume. 8. de priuilegiis.

7. Episcopi vero † speciatim sumpti, sunt Ecclesię Antistites, qui vni diocesi, & Ciuitati præsunt, vt id quoque habetur in eod. capit. cleror. §. Episcopus. dist. 21. Et dicitur Episcopus gręcę, quod est latine Super speculans, super speculanti enim debet subditorum vitam, & mores, vt dicitur ibi. † Dixi autem Episcopi speciatim sumpti, quoniam nomen hoc Episcopi generatim sumptum completur Rom. Pontif. Patriarcham, Ar.

Archiepiſcopū, & Episcopum, ut habetur in eod. ca. clericos. §. ordo uero Episcoporum, & apud Catechiſmum Romanum in ſacramēto Ordinis.

Legati Apoſtolicę ſedis demū
9 † triplicis generis ſunt, nam alii legati è latere ſunt, qui Cardinales ſunt, ut diximus, alii nati, qui ſtatim atque Episcopatum acquiſuerūt, legati quoque ſunt, & ob id dicuntur nati, alii dicuntur miſſi, & hi ſunt, quos Bulla hic Nuncios appellat, atque ſic tradidit Gloſſ. in cap. 1. de off. lib. 6. His ſic præmiſſis, iam regulam de more ponamus, & quoniam ob tresdecim cauſas excommunicantur, qui hos prælatos offendunt, ideo primum de Cardinalibus agemus, & in ſingulis cauſis ſingulas regulas ponemus, deinceps de reliquis eadem contemplantur.

S. V. M. M. A.

- 1 Cardinalem interficientes, in excommunicationem incidunt, quę excommunicatione, quouſque pateat, declaratur.
- 2 Cardinalis ſe ipſum interficiens in excommunicationem incidit.
- 3 Clericus ſe ipſum percutiens in excommunicationem incidit.

I.

Prædictis explicatis, iā qui Cardinalem offendentes in excommunicationem inci-

dant, videamus. † In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui Cardinalem interficiunt, ut habetur in Bulla. Quę excommunicatione primo afficit, quicunque ſit, qui Cardinalem interficit, nā Bulla excommunicat omnes, ut habetur in initio huius Capituli, ergo neminem excludit. argumē. I. Iulianus. ff. de leg. 3. & cap. ſi Romanorum. diſt. 19. Quare uel uir, uel mulier ſit, in excommunicationem hanc incidit, nam de iniiciēte manus in Eccleſiaſticam perſonam ſic dixit Glo. in capit. ſi quis ſuadente diabolo. 17. qu. 4. quam DD. communiter ſequuntur, & Mar. Socin. Sen. in ca. peruenit. n. 12. cum ſeq. uer. Quoad primam de ſen. excom. & habetur de muliere. in c. mulieres, & ca. ea noſcitur, & in ca. de monialibus. de ſent. excommu. & de uiris in toto eo titul. etenim materia hæc ad uiros, & ad mulieres pertinet, ergo & poena. argum. eorum quę dixit Zabara. in Clemen. 1. num. 8. qu. 3. de elec. & laſ. in l. ſi quis id. ff. de iuriſd. omn. iudi. Itē in excommunicationem hanc incident non ſolum maiores natu, uerum etiam & minores, & ob id impuberes, modo capaces doli ſint, ut habetur de pueris iniiciētibus manus in Eccleſiaſticam perſonam. in c. 1. & in capit. ſi de ſenten. excom. Item in excommunicationem hanc incidunt ob eandem rationem non ſolum ſi laici hos interficiāt, uerum etiam etſi Eccleſiaſtica

R perſonæ,

persona, & ob id etiam si Cardinalis sit, nam & clerici seculares & etiam regulares, vel monachi, vel moniales, si mutuo se percutiunt, in excommunicationem incidunt eius cit. cap. si quis suadente diabolo, vt de secularibus clericis habetur in cap. i. de sentent. excomm. & de regularibus in cap. monachi, & de monialibus in cap. de monialibus eod. Facit quoque cap. cum pro causa, & ibi no. eod. Nec repugnat, si dicatur privilegiatum non uti privilegio contra pariter privilegiatum. argum. l. nō solum, §. de vno. ff. de rit. nup. not. Ias. in l. si domus, §. de euictione. num. 33. versicul. Quarta fuit sol. ff. de leg. i. nam negatur in hoc casu vtrunque esse privilegiatū, quandoquidem privilegium hoc concessum est Cardinalibus, qui interficiuntur, non illis, qui interficiunt, atque sic respondit Mar. Socin. Sen. in cap. cum pro causa. num. 6. cum seq. versicul. Et sic patet. de sentent. excommunic. & Abba. ibi numer. 2. versicu. Secundo not. & pertinent huc, quæ tradidit Barto. in auth. quas actiones. num. 3. versicu. Quandoque quis est privilegiatus, C. de sacrosanc. Ecclesi. Item in excommunicationem hanc incidunt, qui Cardinales interficiunt, non solum, si privati homines sint, verum etiam & si publici, vt Iudices, Imperatores, Reges, alique inferiores huiusmodi, cum ob ditionem illam Omnes, tum quod & vbi violentas

manus in clericos iniiciunt, in excommunicationem incidunt, vt probatur in capit. si vero alicuius, in verb. officiales, & ibi Glos. de sent. excommunic. & in c. mulieres, ibi, De his vero, qui magne sunt potentie eod. & facit cap. si iudex eod. lib. 6. & not. Mar. Socin. Sen. in capitul. peruenit. num. 24. versicu. Tertio principaliter intertur. de sent. excommuni. Item non solum, si homo liber sit, verum etiam si seruus, ob easdē rationes, nam & hic iniiciens, manus in clericum in excommunicationem incidit, vt habetur in cap. mulieres. iunct. Glos. in verb. sui iuris, & in cap. relatum eod. de sentent. excō. & ibi not. Abba. num. r. & Felin. & Mar. Socin. Sen. in cit. capi. peruenit. num. 6. versicu. Quinto principaliter ad summam cuiuscunque generis, conditionisve sint, in excommunicationem hanc incidunt qui Cardinales interficiunt. Quare vel ob inimicitias, quas cum Cardinalibus quis habebat, vel ob insidias, quas sibi a Cardinali parari asserebat, ipsum interficiat, in excommunicationem hanc incidet, non enim Romano Pontif. excepto, in ipsos Cardinales iurisdictionem quis habet, vnde coercere ipsos possit, qui ergo iniuriam aliquā ab ipsis passus est, Romanum Pontif. a dire debet, nō autem sibi ius dicere. arg. tot. titu. ne quis in sua caus.

Secundo in excommunicationem hanc quis incidit, quemcunque

que Cardinalem interficiat, ut po-
te vel Epifcopus, vel non Epifco-
pus fit, ſtatim igitur atque crea-
tus eſt, privilegium hoc habet, e-
ſto Galerum a Romano Pont. non
dum acceperit.

Tertio in excommunicationem
hanc incidit, eſto Cardinalis que
interficit, excommunicatus, ſuſ-
penſus ve ſit, nam per eas cenſuras
privilegia non amittit, quæ quis
habet, ut aſſerimus in Tractatu
noſtro de cenſuris. Tabul. 1. ca-
pitul. 13. §. 15. numero ſeptimo.
Quare ob eandem rationem nec
ſi exul fiat, alicubi ve a Rom. Pon-
tif. relegetur, privilegium hoc a-
mittet.

Quarto in excommunicatione
hanc incidit Cardinalem inter-
ficiens, eſto Cardinalis depoſitus
verbis ſit, nam depoſitio hæc ſuſ-
penſionis perpetuæ ab officio vim
habet, non autem dignitatem a-
mittit, ac propterea nec privile-
gium, quod ob illam dignitatem
datur. argu. ca. ſi diligenti. de for.
compet. & c. contingat. de ſenten.
excom.

Quinto in excommunicationem
hanc incidit, qui Cardina-
lem interficit, vel Cardinalis hæ-
reticus, ſchiſmaticus, apoſtata ve
ſit, antequam pro tali ſi declaratus,
nam ad Romanum Pontif. eos corrigere pertinet, non autem
ad alios. argum. capitul. cum ſe-
cundum leges. §. ſin. de hæret. li-
bro 6.

Sexto in excommunicationem

2 incidit, ſi vel ſe ipſum interficiat,
ut de communi DD. ſententia ſe-
ſtatur Tabien. in verb. Excommu-
nicatio. §. caſ. 1. numer. 32. idque
3 merito. ſi nam & clericus ſe ipſum
percutiens in excommunicationem
incidit, ut inquit Abb. in ca.
contingit. numer. 6. & ibi Additio
ad eum, & facit capi. ſi non licet.
23. qu. 5. & l. 1. §. vſque. ff. de iniur.
& C. de ijs, qui ſibi mort. conſci-
uer.

Postremo in excommunicationem
hanc incidit, quacunque ra-
tione Cardinalem quis interfi-
ciat, vel ferro, vel fame, vel la-
queo, & alijs modis, multis enim
rationibus interfici quis poteſt. ar-
gumen. l. vnic. C. de emend. liber.
Quare ſi quis Cardinalem in ali-
quo loco obſideat, & non permit-
tat comeatum ad ipſum deferri,
& ob id moriatur, in excommuni-
cationem hanc incidet, idem ſi in
carcere incluſum ſic perimat. Sed
iam qui pœnam hanc evadant, ex-
plicemus, cum tamen prius expli-
cauerimus, qui offendens ſimpli-
cem clericum in excommunica-
tionem non incidat eius capitul.
ſi quis ſuadente diabolo. 17. quæ-
ſtio. 4.

S P M M A.

1 Clericum interficiens de licentia Ro-
mani Pontif. in excommunicationem
nō incidit. Item nec ſe ab eo legitime
defendens.

2 Clericum prius percutiens timens
R 2 pro-

probabiliter ne ab eo interficiatur, in excommunicationem non incidit.

- 3 Clericum interficiens non incidit in excommunicationem, si aliter vitare non potest, quin ab ipso mutiletur.
- 4 Clericus furiosus, dormiensve, an interfici potest, si in eo furore, ac somno aliquem aggrediatur, & aggressus ratione alia se tueri ab eo non possit.
- 5 Clericum interficiens, quo filium, uxorem, patrem, familiamve suam ab ipso tueatur, immo vel extraneam personam, in excommunicationem non incidit.
- 6 Fugere potens, ne a clerico interficiatur, an si se tueatur, & non fugerit, in excommunicationem incidat.
- 7 Clericum mulier interficiens, cum aliter suam pudicitiam tueri nequeat, in excommunicationem non incidit.
- 8 Clericum an interficere liceat pro rebus suis tuendis.
- 9 Clericum interficiens, ubi talem eum esse ignorat, in excommunicationem non incidit.
- 10 Clericum aliquem interficere quis uolens in excommunicationem an incidat, si alium casu interficiat.
- 11 Clericum interficiens, qui usurationis caret, in excommunicationem non incidit.
- 12 Non itidem, qui clericum interficit, quia ea dignitate priuatus est.
- 13 Non etiam, qui inuentum turpiter, aut cum uxore, aut cum matre, aut cum sorore, aut cum filia propria, aut cum filio interficit.

I I.

¶ Proposui nobis explicandum quando quis offendens clericum in excommunicationem non incidat eius cap. si quis suadente diabolo. 17. quaest. 4. iam igitur rem aggrediamur.

Primum igitur in excommunicationem non incidit, qui de mandato, licentiaue Romani Pontificis, clericum interficit, potest enim Romanus Pontifex, eximere ab hac poena, & praesertim, ubi iure id facit, nam ex quo ipse poenam hanc per concilium proposuit, & ipsam tollere potest, cum eius sit tollere, cuius est ponere. argum. cap. cum maior, iunct. Gloss. de maioribus & obedient. & Gloss. in cap. si maior. distinct. 21. & facit cap. proposuit. de concess. praebend. praeterea cit. cap. si quis suadente diabolo. iniuriam prohibere uoluit, quam non infert, qui iurisdictionem ad id a Romano Pontifice habet, ut dicitur in l. iniuriarum a d. 10. §. is, qui iure publico. cum cit. ibi a Gloss. ff. de iniur. & in le. quae iure potestatis, & in le. aut facta. §. causa. ff. de poen.

Item in excommunicationem hanc non incidit, ubi quis clericum interficit legitime se ab eo defendens, & ratione alia uitae periculum vitare non potens, nam quocumque iure vim vi repellere quis potest, & se tueri, ut dicitur

dicitur in l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & in cap. dilecto. de sent. excō. lib. 6. & in cap. 3. eod. in antiqu. & in Clem. 1. de homicid. atque sic sensit in casu nostro Gloss. in cap. si. in verb. Percusserit, quam sequitur ibi Gemin. num. 11. & Philip. Franc. de pōn. libro sexto, & alij multi, quos refert, ac sequitur Viui. in Syl. sua opin. 88. numer. 4. & apertius Nauarr. in Man. capit. 27. num. 67. versic. Sexta, & Reb. in Prax. benef. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. art. 8. versicul. Secundo, etenim in hoc casu iniuriam quis non facit. argument. l. sed etsi quemcunque. ff. ad leg. Aquil. & l. 2. Cad leg. Corn. de sica. accedit quod permittente lege id facit, ut dixit Gloss. in eodem capit. si. in verb. Percusserit, ergo non peccat. argum. ca. qui peccat. 24. q. 3. & l. Gracchus. C. de adul. ergo puniri non debet, ac propterea nec in excommunicationem incidere, cum in maiorem excommunicationem quis non incidat, ubi mortiferè non peccat. argum. c. nullus, & ca. nemo Episcoporum. 11. q. 3.

2. Verū quid si quis timens probabiliter, ne a clerico interficiatur, ipsum prius percutiat, atque interficiat, an in excommunicationem hic incidet? Ego censeo hunc in excommunicationem nō incidere, ubi iustus erat metus, & ratione alia periculum euadere non poterat, tum quod hoc sentit Gloss. in capitu. si perfodiens. 19.

ver. Secularib. de hom. tum quod melius est occurrere ante tēpus, quam post vulneratam causam remedium querere, vt not. Glo. in capitul. suscepimus. de homicid. & habetur in leg. fin. C. in quibus caus. in integ. restit. non est neces. nec in hoc casu igitur in excommunicationem hunc incidere concludo.

3. Quid itidē si quis posset mortem quidem euitare Clericum non interficiendo, sed non mutilationem, nisi Clericum interficiat, an, ne mutiletur, interficiens in excommunicationem hanc incidet? Videbatur dicendum in excommunicationem hunc incidere, quoniam maius malum est, quod efficitur, quam quod vitatur, & sic non uidetur esse defensio ordinata, sed excedere modū inculpatæ tutelæ, contra l. 1. C. unde ui. Contrariam sententiam tamen sequor, ut scilicet in excommunicationem hic non incidat, & hoc ob eam rationem, quoniam licet cuique se defendere, vt diximus, ergo his modis, quibus potest, concesso enim aliquo, & id omne concessum intelligitur, sine quo haberi concessū non potest. arg. l. 2. ff. de iurisdic. omnia iud. & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procurat. at non potest vitare mutilationem, nisi Clericum interficiat, ergo eum interficere ipsi licebit, etenim nec irregularis efficitur, ut asseruit Mar. Soc. Sen. in eo. ca. ad 20.

R 3 dien.

dientiam nu. 173. quæst. 20. & tamen in irregularitatem quis facilius incidit, quam in excommunicationem, ut sentit Glos. in Clem. vnic. in verb. Scilicet de homicid. nam quò in excommunicatione quis incidat, dolus requiritur, an nullus &c. nemo Episcoporum. l. 1. q. 3. quò autem irregularis fiat, sat est culpa, immo & sine ipsa etiam cum merito, ut dixit citat. Glos. ibid.

4. Quid de iur. clericus furiosus, dormiens & aliquem aggrediatur, quo illum interficiat, an interficere ipsum licebit, si aliter vitare mortem non poterit? Videbatur dicendum hunc in excommunicationem incidere, quoniam Clericus hic non dolo malo eum persequitur, ac propterea excusandus videtur. At qui contrariam sententiam veriorē censeo, ut scilicet interficere Clericum hunc liceat, primo, quoniam licet cuique que se defendere a quocunque, & quando aliter non potest, ipsum interficere, ut antea diximus, ergo & furiosum, nō enim casus hic exceptus est, ergo nec nos excipere debemus. argum. capit. nonne. de præsumpt. & l. cum prætor. ff. de iudi. atque sic dixit Bald. in l. 1. nume. 50. vers. Quid de furioso. C. unde vi. Postremo facit, quoniam animal, quod ratione caret, impetum suum faciat, interficere possum, nec teneor præcium eius domino solvere, & tamen dolo caret, & iniuriam non infert, ut ha-

betur in l. 1. §. ait prætor. ff. si quis drup. pauper. fecit. dicitur ergo idem & hic, nam nec irregulare in hoc casu quem fieri conclusit Mar. Socin. Sen. in eod. capit. ad audientiam. nume. 176. quæst. 22. de homicid. Nec repugnat proposita ratio, nam, etsi dolo caret & venia dignus est, hoc tamen verum est postea quam delictum commisit, ut dicitur in citat. leg. diuus, ac atequam. delictum committat, defendere se ab ipso quis potest. Ne igitur nos Clericus offendat, interficere ipsam possumus. Excipitur tamen ubi defensionis terminos quis egrederetur, tunc enim in excommunicationem incidet, quippe quia in eo casu non se defendere sed oppugnare censeatur, quod veritum est, atque sic habetur in cap. olim, iund. Glos. in verb. Excessibus. de rest. spol. & facit cap. ut fama, in fine. de senten. excom. etenim licet quidem vim vi repellere, sed tamen cum moderamine inculpata tutelæ, ut dicitur in cit. cap. ut fama, & in l. 1. ubi & DD. not. C. unde vi. Qui ergo postea quam offensus iam est a Clerico, qui eum offendere desinit, ipsum deinceps interficit, in excommunicationem incidet, nam non ad defensionem, sed ad vindictam id factum censeatur, ut sentit Gl. communiter recept. in l. 1. in verb. Moderatione. C. unde vi, & ut ait Viul. in sua Syl. opi. 189. num. 9. cum sequen. & dixit Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. num. 208. vers. Secus,

eus, ſi poteris. de ſenten. excom. idem ſenſit Bald. in cit. l. i. num. 28. quaſt. 100. C. vnde vi, & Gloſſ. in capit. ſi perfodiens, in verb. ſecularibus. de homicid. Item in excommunicationem incidit, vbi aliter ſe defendere poterat, quam occidendo; ſed tamen occidere ipſum maluit. Moderamen igitur inculpatæ tutelæ ſeruati debet, quod tunc eſt, quando id fit, quod prætermiſſo iniuria repellendâ poterat, non enim vitio tribuendum eſt id alicui, quod facit, vbi aliter ſe defendere non poteſt, vt colligitur ex Glo. in cap. ſignificasti. 2. de homicid. & ex Bart. in l. i. C. vnde vi, quem refert, ac ſequitur Abb. in cit. c. olim. num. 15. verſi. Nunc quæro, ibi, quando actum, de reſt. ſpol.

- 5 Item eadem ratione, ꝑ ſcilicet clericum interficere licet, quoſi-
lium, vxorem, patrem, i familiam
ve ſuam tueatur, nam ſic de ini-
ciente manus in Eccleſiaſticam
perſonam dixit Inno. in c. ſi vero.
1. nu. 2. in verſic. Inferentem, & ibi
DD. eum ſequuntur. de ſent. ex-
com. Immo & quo extraneos tuea-
mur, id licebit, vt de iniiciente
manus itidem in Eccleſiaſticam
perſonam dixit Innocen. ibidem,
& opinionem hanc communiter
receptam eſſe reſtatur Felin. num.
5. verſic. Verum pro defenſione, &
communiorẽ, & veriorẽ dixit
Abb. ibid. num. 1. verſiculi. Extral
Glo. ibi. Sed dubium eſt. Probatur

autem opinio hæc per capitul. di-
lecti. de ſenten. exco. vbi dicitur,
cuilibet licere ſuo vicino, vel pro-
ximo pro repellenda ipſius inu-
ria ſuum impertire auxilium. Im-
mo ſi poteſt, & negligit, videtur
iniuriam inferentem fouere, ac eſ-
ſe participem eius culpæ, vt ibi di-
citur, ergo quilibet ſuum vicinum
defendere tenetur, atque ſic di-
xit Gloſſ. in ver. vicino, & facit ca-
ſortitudo. 23. quaſt. 3. eſto igitur
inuaſorem interficiat, in excom-
municationem nõ incidet, quam-
uis irregularitatem non effugiat,
vt ſenſit Glo. communiter recepto
in Clemen. vnic. in verb. ſuum. de
homicid. Poſtremo, hic non pec-
cat, vt ſenſit Glo. pen. in cit. Cle-
men. vnic. de homicid. & ſequitur
Felin. in eodem capit. ſi vero, in fi-
ne, ergo nec in excommunicationem
incidit, argument. capit. ne-
mo Episcoporum, & capi. nullus, i
11. quaſtion. 3. An autem quis
tueri alium debeat DD. tractant
in capit. quanta. de ſent. excom-
mun. & in l. i. C. vnde vi, & com-
muniter concluditur, nec de iure
ciuili, nec canonico quem teneri,
quamuis ſecus ſit in foro conſciẽ-
tiæ, vt ait Viu. in ſua ſylu. opin.
190.

- 6 Verum quid ꝑ ſi fugiendo vita
re poſſum, ne Clericus me offen-
dat, an fugere debeo, ſi alias me
defendendo interficere illum co-
gor? Ego ſentio in hoc caſu fuge-
re quem non teneri, nam commu-
niter concluditur ad fugiendum

R 4 quem

quem obligatum non esse, ut colligitur ex DD. quos citat Iason in leg. ut vim. numero 38. versicu. Extra Gloss. ff. de iustit. & iur. ovidi tamen Mar. Socin. Senior in capit. ad audientiam. num. 162. versicu. Quintodecimo quaro. de homicid.

7 Tercio ¶ & pro sua pudicitia tuenda Clericum interficere licet, exempli gratia, Clericus aggreditur mulierem, ut eam violat, plane si ratione alia se tueri non potest, nisi eum interficiat, in excommunicationem hanc non incidet, eum interficiendo. Primo ob l. 1. §. item diuus. ff. de fidei. ubi excusatur, qui sibi, vel suis stuprum inferentem occidit, ut ibi dicitur citat. ibi a Gloss. quam vid. Postremo non incidunt in excommunicationem pater, nec filius, si clericum inuentum cum filia, vel sorore, vel vxore turpiter percutiunt, ut dicitur in cap. 3. de sentent. excommunic. multo magis ipsemet suum honorem tueri licebit, praesertim quod Deus offenditur, atque sic asseruit Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. num. 375. cum multis seq. q. 13. de sent. excommu. & Viu. in sua Syl. opin. 189. nume. 6. ubi nec peccari ibi ait. Idem ergo & in casu nostro. Excipitur tamen ubi aliter se defendere posset. Quare si verbis tantum ipsam aggrediatur, verbis eum excludet, non autem factis offendet, ut dixit Socin. ibid. nu. 380. versu. Sed si solis verbis.

8 Atqui ¶ an pro suis tuendis rebus Clericum interficere licet? DD. Innoc. in capitu. si vero. num. 2. in ver. Inferentem ibi, & idem etiam dicunt, & Abb. num. 11. versicu. An autem pro defensione rerum, & Felin. num. 5. versicu. Quid pro defensione. de sentent. excommu. in Ecclesiasticam personam pro suis rebus tuendis, si modus inculpatæ tutelæ non excedatur, manus iniicere licere inquirunt, & probatur per c. olim. 1. de restitut. spoli. quomobrem & laico licere clericum capere debitorem fugientem cum debito ipsius laici, dixit Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. num. 311. versicu. Item & sexto. de sent. excomm. ubi alios quosdam idem sentientes refert, & Abb. in cap. cum non ab homine. nume. 17. versicu. Quoad secundum. de iud. & Lap. alleg. 126. excommunicationem laicum non esse inquit, qui clericum cum re aliena fugientem capit, sicut, nec qui suum seruum clericum suspectum de furto, ut eum ad iudicem adducat, ut dixit idem Socin. in cit. c. peruenit. num. 307. versu. Item & tertio. At pro iisdem tuendis rebus clericum interficere non licere sensit Innoc. in eod. cap. si vero. in versu. Sed si pro rebus. Et hoc ob eam rationem, quia tunc modus inculpatæ tutelæ exceditur, & sequitur eum Abb. ibi. numer. 11. versicu. An autem pro defensione rerum, hanc sententiam de iure canonico communem esse ait Felin. in c.

a. nu.

8. num. 7. versicu. Sed in quantum omnes de homicidi & Viu. in sua Syl. opin. 189. num. 1. versicu. Canonista vero, quamuis de iure civili contrarium sentiat. Et pro hac opinione videtur facere cita. capit. olim, vbi dicitur quem teneri, si in recuperanda possessione modum excesserit, quod hic fieri videtur interficiendo hominem pro rebus. Ex altera tamen parte iniquum videtur, vt quis res suas tue-
 xi nequeat, & ne a Clerico occupetur, non posse ipsum interficere, eū aliter sua defendere nequit, ac planē si Clericus armata manu regnum alicuius principis viri, Ciuitatem, locaue alia iniuste inuadat, & dum Princeps ille conatur sua tueri, interficiat illum Clericum, nonne absurdum videtur hunc dici in excommunicationem incidere? Quid igitur concludendum? Ego sic distinguendum censeo. Aut Clericus sine armata manu venit, vt occupet alicuius priuati bona, & in hoc casu sentio expelli eum posse, non tamen interfici licere. argumen. cit. capit. olim. de restit. spoli. & eo magis, quoniam, si expellere ipsum non poterit, indidem adibit, qui sibi ius dicet, non enim in re sua ius dicere sibi quis potest. argumen. l. vnic. C. ne quis in sua causa iud. Aut venit armata manu, & in hoc casu si dominus rei conatur se defendere, & in defendendo contingat Clericum interfici, in excommunicationem

interficiem non incidere censeo, & hoc ob eam rationem, quoniam occupatio hæc, quam molitur hic Clericus, redundat etiam in necem, & offensionem personæ, quo casu vt se quis tueatur, interficere eum licet, vt probauimus ante, nam ut res occupet, vult etiam interficere personas. Quare si Clericus bellum moueat contra Principem aliquem, vel contra rempublicam iniuste, & ipsemet in prælium prodeat, & interficiatur, ipsum interficiens in excommunicationem non incidet. Nec repugnat, quod canon simpliciter loquitur, nam intelligi debet, vbi iniuste interficitur, ut in simili dixit Gloss. in capitu. felicis, in verb. Percusserit. de pœn. libro sexto. & facit capit. erit autem lex. distinction. 4. & l. quod si ephesi. ff. de eo, quod certo loco, alioquin liceret Clericis aliorum regna occupare, quod absurdum, iniquum, & inauditum est. Excipitur ergo, ubi iuste clericus alterius bona occuparet, nam tunc ipsum interficiens in excommunicationem incidit. Item, vbi etiam id conatur, sed non armata manu, & a superiore ius sibi dici potest, alias autem secus.

Quarto in excommunicationem hanc quis non incidit Clericum interficiens, vbi eum clericum esse, probabiliter ignorat, atque sic dixit Rebu. in Prax. benef. in expositione Bullæ Co-

22. Doctini. art. 8. versic. Item excommunicamus, & habetur in capitu si vero quis. de sentent. excommunicatione. nam nec in excommunicationem latam per statutum contra tortum committentem in excommunicatione incidit, qui statutum illud non nouit, ut habetur in cap. fin. de constit. lib. 6. & facit cap. Apostolica. de cler. excommunicati. Quare qui noctu obuiam factum Clericum, quem talem esse ignorat, vel interdum habitu mutato interficit, in poenam hanc non incidet, quod & sensisse videtur Nauarr. in Man. capitu. 17. numero 67. versicu. Sexta, & Rebuff. ibidem.

Probabilis autem ignorantia esse debet, ut dixit Glos. in eod. cap. si vero quis, in verb. Ignorauerit, etenim hæc & non alia excusat, ut sensit Glos. ibi, & Mar. Soci. Sen. in capitu. peruenit. numer. 22. vers. Nam qualitercunque de sentent. excommun. & faciunt cit. c. Apostolica, & capitu. fin. de constitut. lib. 6. verum quid si quis credit se interficere laicum, & in persona errans interficit Clericum, an in excommunicationem is incidet? Ego censeo neque hunc in excommunicationem hanc incidere. Primum, quia hic ignorabat illū esse Clericum, ex quo credebatur eū esse laicum, ut in facto proponitur, at interficiens Clericum eum talem esse probabiliter ignorans, in excommunicationem non incidit, ut proxime asseruimus. Po-

stremo, quoniam sic inquit Zane. quem refert Glos. in cit. capitu. si vero quis. de sentent. excommun. ubi quaestio hæc disputatur, & quem sequitur Hostie. & Abb. ibi in fine, & Fel. num. 3. & Gl. in le. si ignorans. ff. loca. & communis de nique DD. sententia hæc est, quam uis Glos. contrarium senserit, & male, ergo idem & in casu nostro.

10 Quid itidem si quis volens interficere clericū, aliquē aliū clericū quē nolle interficiat, an in excommunicatione hanc incidet? Hanc quaestionem a nemine tactam inueni, Ego tamen censeo hunc in excommunicationem incidere, quoniam voluit Clericum interficere, quamuis valde id dubitem, nam casu quodammodo illum interfecit, ex quo illum interficere noluit, quo casu in excommunicationem quis non incidit, ut videbimus, alium vero, quem interficere voluit, non interfecit.

Quid demum, si quis interficiat laicum, quem Clericum esse credebatur, an in excommunicatione hanc incidet? Ego concludo hunc in excommunicationem non incidere, tum quod Clericum non interfecit, quod postulat cit. capitu. si quis suadente diabolo, & sic verba huic non conueniunt, ergo nec dispositio. argument. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. tum quod sic inquirunt DD. communiter, Glos. in cap. in audientia. in verb. iniuriarum. de sentent. excommun. & Abbas

bas ibidem in p. 7. & Maro Socini
Sen. in capitu. peruenit. num. 2. 8.
versu. Vltimo etiam queritur, ubi
& alios quosdam idem sentientes
refert de sent. exc. & Barth. Brix.
in q. venerali. q. 88. incip. aliquis
percussit aliquem laicum, ubi que-
stionem hanc disputant, & Fedes.
de Sen. in consil. 13. ubi & hoc in
potioribus terminis disserit, ergo
idem & in casu nostro concluden-
dum censeo, ubi enim eadem ratio
est, ibi eadem dispositio esse
debet argument. illud. ff. ad leg.

Aquil. no. de T. no. 2. augustinus.

Non item in excommunicatio-
nem hanc incidit, qui fortuito
casu & Clericum interficit argu-
cap. si vero. in versu. Nisi for-
te de sent. excom. etenim nec qui
in defendendo se a Clerico fortui-
to casu moderationem inculpat
tutela egreditur, in excommuni-
cationem incidit, ut dixit Glo. fin.
in fine in cap. olim. 1. de restitut.
spol. nec iniuriarum actione tene-
tur, qui cum seruo suo pugna du-
cere vellet, in proximo stantem ini-
urijs percussit, ut dicitur in leg. si
cum seruo meo. ff. de iniur. Quare
qui celum aliquo torfit, & casu cle-
ricum percussit, in excommunica-
tionem non incidit, sicut nec
qui turbam ex aliquo loco arcen-
do.

At quis probabit fortuito, stu-
dio seve id factum esse? Nonnulli
existimarunt offensi partes has es-
se, quoniam ipse agit. arg. l. adon.
C. de probat. Contrariam tamen

opinionem sequitur Abba. in cap.
si vero. 1. tum quod presumptio
est contra eum, ex quo de delicto
constat, tum quod casus fortuitus
esse non censetur, postremo facit
capit. 4. ood. de sent. excom. ubi
iniciens manus in clericum mu-
trientem comam per iusiurandum
saltem probare tenetur se ignoras-
se clericum esse, ergo multo ma-
gis in hoc casu, atque sic dixit Ab-
ba. in cit. capitu. si vero. numer. 8.
uersu. In Glo. in verb. Fortuito. Nec
obstat, quod dicebatur aduersa-
riam partem agere, nam et siue-
rum illud est, tamen si hic excipiet
fortuito factum esse, & quod id
ignorauit, ad ipsum probatio per-
tinebit. Id autem ex coniecturis
probabitur, & re dubia ipsius iu-
reiurando, ut dicitur in cit. capitu.
4. uersu. Vel si hoc dubium fuerit,
etenim in iis, quae pendent a con-
scientia, in dubio eius iureiuran-
do est standum, atque sic no. Ab-
ibi. num. 3.

II. Quinto in excommunicatio-
nem non incidit Clericum interfici-
ens, ubi rationis usu carens eum
interfecit, tum quod dolo malo
id non facit, & sic iniuriam non in-
fert, ut habetur in te. illud. §. sane.
ff. de iniur. & cap. illud. 1. 1. quaest.
1. tum quod in excommunicatio-
nem quis non incidit, qui morti-
fere non peccat. argumen. capitu.
nemo Episcoporum, & ca. nullus.
1. 1. quaest. 3. at qui rationis usu ca-
ret, sine dubio mortifere non pec-
cat, peccatum enim non est nisi

uo.

voluntarium. Quare neque impubes qui doli capax non est, delictum huiusmodi committens in excommunicationem hanc incidet, ut sensit Gloss. in capitul. si in verb. Curis. de sentent. excommu. Non itidem fatuus, furiosusve, quandoquidem nec de homicidio tenentur, ut habetur in le. infans, ff. de sicar. & in l. poena. §. si. ff. de parricid. nō etiam fomno oppressus, modo rationis usu careat, ob easdem rationes, etenim nec irregulares hi sunt, ut habetur in Clemen. vnic. de homicid. si furiosus, aut infans, seu dormiens, dicitur enim, ibi, hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Hæc ibi, ex quibus patet hos irregulares non fieri, ergo multo minus in excommunicationem incidere, cū facilius quis irregularis fiat, quam in censuram incidat. idem quoque asseruit Maiol. de irregular. capit. 48. in principio. num. 1. i. versicu. Inter homicidas. lib. 5. Non denique vino obrutus excommunicatione hac obligabitur ob easdem rationes, modo rationis usu omnino careat, irregularis tamen fiet, si hoc vitio se laborare nouit, & tamen id prouidere non curauit, ut dixit Maiol. libr. 5. de irregular. capit. 48. nu. 1. i. in versicu. Infans, ubi & alios quamplures idem sentientes refert, & ego in meo Tract. De irregularitati. cap. 25. ubi pluribus rem hanc egi.

32 Sexto in excommunicatione

hanc non incidit, qui interficit eum Clericum, qui re ipsa degradatus est, nam tunc degradatus clericorum privilegia vniuersa amittit, ut habetur in ca. degradatio. in fine. de pen. lib. 6. 88. p. 11. et 119. p. 11.

33 Septimo in excommunicationem hanc non incidit Clericum interficiens, ubi quis eum inuenit turpiter aut cum vxore, aut cum matre, aut cum sorore, aut cum filia propria, ut inquit DD. communiter, Syl. in verb. Excommunicatione 6. num. 6. versic. Decimo, ibi Distinguo. & Ioan. Tabien. in ver. Excommunicatione. §. cas. 1. numer. 3. i. versicu. Octaua, ibi, vnde videtur simpliciter dicendum, & Nauar. in Man. cap. 27. num. 84. versic. Vigesima, ubi communem opinionem hanc esse testatur, & nonnulli alij, quos refert Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. num. 365. de sentent. excommu. In excommunicationem hanc igitur non incidet Clericum interficiens ob prædicta. Et primo si turpiter cū vxore quis eum inuenerit. Vxoris autem nomine accipimus eam, quæ ducta est per verba de presenti, hæc enim vera, & propria vxor est. argumen. capi. penu. de spons. iunct. capitu. 1. & cap. si de spons. duo. atque sic sensit Glo. in capitu. 3. ubi materia hæc agitur in verb. Cum vxore. de sentent. excomm. & sequitur Abb. ibi. num. 9. versic. In Gloss. in verb. Et matre, & Mar. Soc. Sen. in capitu. peruenit. num. 345. eodem, & Sylu. in verb. Ex-

com.

communicatio. 6. num. 6. verſicu. Oſauus. Item nomine vxoris cōprehenditur etiam ea, quæ pro vxore habetur, ſed non eſt, utpote quis contraxit matrimonium cum muliere, qua cum contrahi non poterat ob aliquod impedimentum, quod ignorabatur, nam quamdiu impedimentū hoc ignoratur, matrimonii priuilegiis utitur, ac propterea eorum filii legitimi ſunt, ut dicitur in cap. 2. & in cap. prolatum, & in c. peruenit, & in c. ex tenore, qui fil. ſint legit. & hoc caſu etiam cum interficiens excuſabitur, atque ſic inquiunt nō nulli, quos refert, ac ſequitur Mar. Socin. Sen. in eod. ca. peruenit. nu. 359. verſicu. Item dubitatur circa prædicta. Tertio locum habet non ſolum, ubi inuenit rem habentem cū vxore, & ob id in ipſo actu, uerum etiam etſi in amplexu, & de oſculatione, vel in præparatione ad copulam, utpote quoniam penulam, femoraliaque depoluerat atque ſic inquiunt Socin. in cita. cap. peruenit. numero 364. cum ſequen. verſicu. ulterius dubitatur, & Sylu. in eod. verſiculo. Decimò, ibi. Et ſecundum Martin. Nauarr. eod. cap. 27. nume. 84. ubi de comuni DD. ſententia teſtatur. Et probatur in cit. cap. 3. de ſentent. ex com. illis verbis, Turpiter inuentum, nā ſine dubitatione inueniēs maritus quem aut vxorem amplexantem, aut oſculantem, aut præparantem ſe ad rem habendam cum ipſa, turpiter inuenit,

ex quo igitur verba legis huic conueniunt, ergo & diſpoſitio conuenire debet. argum. leg. 4. §. toties. ff. de damnis infectis. Quartò locum habet, uel poſt actum ibi tunc reperiatur, tum quod vere dici poteſt, & tunc turpiter inuentum cum vxore, tum quod, quæ ſunt incontinenti, videntur ineſſe. argum. l. lecta. ff. ſi cert. pet. nam & fur maniſeſtus dicitur, non ſolum inuentus, dum factum facit, verum etiam quouſque rem furtiuam non detulit, quo deſtinauit, ut dicitur in Inſtit. de fur. paulo poſt princip. atque ſic ſenſit etiam Mar. Socin. Sen. in eod. cap. peruenit. numero 366. nam ibi ait, ſi conſtet per aliqua ſigna factum compleuiſſe, percutientem clericum hunc in excommunicationem non incidere. In omnibus igitur hiſ caſibus interficiens Clericum in excommunicationem non incidit. Excipitur tamen, ubi maritus curaſſet per vxorem, ut talis ueniret ad ipſam, nam quod ſuadente diabolo id facit, & dolo malo, ob eam rem in excommunicationem incidit ipſum interficiens, atque ſic concludunt nonnulli, quos refert Mar. Socin. Sen. in eod. capit. peruenit, nume. 373. cum ſequ. verſicu. Item aduerte, & Nauar. & Tabien. in cit. locis, & facit l. is cuius. §. ſi vir infamandæ. ff. de adult. nam punitur vir, qui infamandæ vxoris ſuæ cauſa adulterum ſubiecit, ergo

go idem & hic. Item in excommunicationem incidit mea sententia, ubi inuenisset eundem cum uxore, qua cum diuortium fecit, nā tunc ius, quod in ipsa habebat, amisit, & ob eam rem ad eum ipsius cura non pertinet. argument. cap. culpæ. de regul. iur. Tertio in excommunicationem incidit, ubi cum sponsa de futuro inuenisset, nam quod uxor non est, & de uxore loquitur cit. capitul. 3. de sentent. excommun. & ex diuersis non fit illatio. argumen. l. Papinianus exuli. ff. de mino. & sumus in pœnis & odiosis, ob eam rem hic non excusabitur. Quarto excipitur, ubi inuenisset cum uxore alterius, esto uxor filij esset, nam cita. capitul. 3. loquitur de uxore propria, cuiusmodi uxor filii non est, ut per se patet, & argumen. §. affinitatis, in Instit. de nupt. Quinto, ubi colloquentem tantum cum uxore inuenisset, nam tunc interficiens in excommunicationem incidet, ut inquit Host. & Ioan. And. quos refert, ac sequitur Socin. in cita. cap. peruenit. num. 369. uersic. si quis ergo inueniret, quamuis limiteretur ibi, ut per Socin. Postremo excipitur, ubi non incontinenti interficeret, tunc enim & non alias excusabitur, ut ait Iureconsult. in l. quod ait lex, §. quod ait. ff. de adult. & DD. cit. omnes inquit, & Soc. in eodem capitul. peruenit. numero 346.

Cum matre idem qui inuentum interficit, in excommunica-

tionem non incidit, ut habetur in cit. cap. 3. de sentent. excommun. iūct. prædictis, etenim & huic parcit Canon, quoniam tam iustum dolorem comprimere non potuisset existimatur. argu. l. Gracchus. C. de adulte. & l. si adulterium cū incestu. §. imperatores. uersicu. Ei qui. ff. eod. & l. 3. §. si tamen maritus. ff. ad Sylla. & ut no. Glo. in eodem capitul. 3. in uerb. turpiter, & cit. auctores in antecedenti regula.

Hæc autem regula locum habet, non solum ubi cum matre legitima, & naturali Clericum inuenit, uerum etiam et ubi cum naturali tantum, nam & hæc mater est. argumen. l. quisquis litigandi. §. parētem. iunct. l. seq. ff. de in ius uoc. etenim lex simpliciter loquitur, ergo simpliciter intelligi debet. argum. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. atque sic sentiunt non nulli, quos refert, ac sequitur Maria Socin. Senio. in eodem capitul. peruenit. numer 355. cum sequē. uersicul. Sed quæritur. Quare uel incestuosa mater sit, idem dicemus.

At quid si mater turpem uitam agat, & meretrix sit, an filius tunc inuentum turpiter cum ipsa interficiens pœnam hanc euadet? Ego cenfeo pœnam hanc ipsum euadere, si conetur matrem suā ab hac uita amouere, & ob id cauēt, ne quemquam admittat, nam & hic iustus dolor est, & eo grauior, quo matris intempe-

ran-

rantia, atque impudentia maior est.

Excipio tamen, ubi filius non curaret hoc de matre, nam si sinneret admitti aliquos, aliquem vero inueniens interficeret, non ob eam causam, sed ob aliud odium illum interficere cēferetur, & sic in excommunicationem incidere.

Secundo excipitur, ubi adoptiua mater est, filius enim adoptiuis interficiens inuētem turpiter cum ipsa in excommunicationē incidit, nam citat. cap. 3. de sentent. excommuni. loquitur de inuento cum matre, quę ratione sanguinis cōiuncta est, declarat hoc, verbū illud Consanguinitatis, ergo non comprehendit adoptiuam matrem, inclusio enim unius, alterius exclusio est. argumen. capitu. non. de præsumpt. & l. cum prætor ff. de iudic. atque sic sensit Mar. Socin. Sen. in eodem capit. peruenit. nu. 356. & Nauar. in Man. capitu. 27. nu. 84.

Postremo excipitur mater spiritualis, quę aut de fonte baptis- mī leuauit, aut in confirmatione, nam et si contrahitur spiritualis cognatio, ut habetur in cap. 1. de cognat. spirit. lib. 6. & apud Trid. Synod. sess. 24. cap. 2. de reforma. matrim. non tamen comprehenditur in eod. capitu. 3. de sentent. excommu. ut scilicet in excommunicationem filius nō incidat, qui inuentum cum huiusmodi matre interficit, tum quod consanguini-

nea non est, quod requirit cit. ca. 3. ob uerbum illud Consanguinitatis, tum quod sumus in correctionis, ergo strictior interpretatio facienda est, tum quod non afficitur tanto dolore filius ob turpitudinem huiusmodi matris, sicut afficeretur, si esset mater naturalis, ex quo igitur nec uerba canonis, nec ratio huic conuenit, ergo nec dispositio. argument. l. quarta. §. toties. ff. de damn. infect. & leg. pen. §. penult. ff. de iur. & fact. ign.

Cum sorore itidem inuentum interficiens in excommunicationem hanc non incidit, ob ci. cap. 3. de sent. excom. Id quod locum habet, esse naturalis soror tantū sit. Item uterina, uel consanguinea, nam ex quocunque latere cōiuncta sit, soror est, & cit. capitu. 3. simpliciter loquitur, ergo simpliciter intelligi debet. argument. l. de pretio. ff. de public. in rem act. Excipitur autem primo, ubi soror meretrix esset, ut uidimus supra de matre meretrice. Postremo ubi esset soror adoptiua, ob rationes quas diximus de matre, & multo magis, atque sic DD. quoque sentiunt, quos refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in eodem capitulo. peruenit. num. 356. uers. sed quęritur circa prædicta, de sentent. excom.

Cum filia demum si quis talē inuentum interficiat, excommunicationem hanc euadet, ob cit. cap. 3. de sentent. excom. Id quod locum

locum habet non solum, si interficiat inuentum turpiter cum filia legitima, & naturali, verum etiā et si cum naturali tantum, cum ob iustum dolorē, quo affici potest inueniendo etiam cum filia naturali tantum, tum quod sic sentiūt DD. quidam relati a Socin. in eodem capitu. peruenit. numer. 355. cum sequent. versic. Sed quæritur nunc.

Excipitur tamen primo, vbi filia meretrix esset, sicut excepimus supra de matre.

Item excipitur, vbi filia adoptiua est, tum quod cit. cap. 3. de sentent. excom. loquitur in consanguineis, ob verbum illud Consanguinitatis, tum quod nō tanta iniuria infertur, atque sic inquit Socin. in eod. capi. peruenit. numero 356.

Tertio excipiuntur casus, quos excepimus supra de vxore ob easdem rationes, scilicet vbi pater curasset, vt talis esset turpiter cum filia. Item, vbi ex intervallo interficeret, postea quam scilicet ad actus extraneos ventum est, incontinēti ergo interficere oportet, in continenti autem dicitur, dum in eo actu inuentum prosequitur, esto in prosequendo multum temporis ponat, vt habetur in l. quod ait lex. ff. de adulter.

Quarto excipitur, vbi cum nepte, & deinceps quis turpiter inuentum interficeret, nā in excommunicationem incidet, quandoquidem, et si nomine filia omnes

descendentes intelligi voluit Innoc. in eod. cap. 3. in fine. Contrariam tamen sententiam Glo. amplexata est ibi in versic. Matre, & hoc ob eam rationem, quoniam minor iniuria fieri videtur, quam opinionem uti uerissimā, & communiter receptam ego etiam sequor, & hoc ob eam rationē, quoniam in ulteriori gradu facultatē hanc Ecclesia concedere noluit, Cæterum, dicitur enim in cita. c. 3. quod si in stupro, uel adulterio, quod committit cum ea, quæ ipsum ita proxima consanguinitatis linea non contingit, ceperit, aut in eum violentas manus iniecerit, non erit a sententiā illius excommunicationis immunis. Hæc ibi, si igitur immunis non est ab excommunicatione, qui manus iniicit in inuentum turpiter cum aliqua, quæ ipsum inuenientem non ita proxima consanguinitatis linea contingit, sicut superiores, quæ sunt Mater, Soror, & filia, ergo in excommunicationem incidet, qui manus iniiciet in inuentum turpiter, aut cum nepte, aut cum alia, non enim hæc ita consanguinitatis proxima linea attingunt sicut superiores.

Atqui an soror turpiter inuentum cum sorore interficiens excommunicationem hanc euadet? Et quid de matre interficiente turpiter inuentum cum filia? Ego cenfeo neutram in excommunicationem incidere, tum quod et si canō cit. cap. 3. masculi tantum mentio-

nem

nem facit in versic. Nec ille compellendus est, tamē masculinum concipit foeminitum, vt habetur in leg. prima, & ibi not. ff. de verb. sign. tum quod ob frequentiore vsum masculini mentio tantum facta (non enim mulieres ob sexus fragilitatem ad hæ agenda faciles esset solent) at vbilex de duobus casibus vnus tantum mentionem facit ob frequentiore vsum, alterum exclusisse nō censetur, vt tradunt DD. in l. i. C. de rapt. virg.

Verum quid, si quis eundem cum filio sic inuentū interficiat, an excommunicationem hanc euitabit? Videbatur dicendum excommunicationem ipsum nō euitare, quandoquidem non fit mentio filij, sed filia, in cit. ca. 3. de sentent. excomm. ergo dispositio eius canonis non videtur locum habere cum filio. argu. leg. de pretio. ff. de publ. in rem actio. Atqui contraria sententia amplectenda est, vt scilicet & sic inuentum interficiens in excommunicationem non incidat. Primò, quia difficilius iustus hic dolor, & tam turpis iniuria coerceri potest in tali casu, quam in superiori, & sic ratio dispositionis eius citat. ca. 3. locum habet, ergo & dispositio locum habere debet. argu. cap. cum dilecta. de consir. vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg. aqui. Præterea filia mentio facta est, & non filij, quoniam

frequentius hoc contingere potest, & de filio tantam turpitudinem suspicari non decebat, ergo perinde est, atque si id expressum fuisset. arg. l. vnic. & ibi Gloss. in verb. Sponsam. C. de raptu virgin. & DD. Tertiò facit pro hac sententia, quoniam etsi quatuordecim causæ numerantur, ob quas licet patri filium exheredare in §. aliud quoque capitulum, in auth. vt cum de appel. cognos. & in auth. non licet. C. de lib. prat. tamen & ob alias causas illis similes, & multo magis grauioribus permittitur patri filium exheredare, vt de communi sententia testatur Ias. in cita. auth. num. 6. & Michael Crass. in Tractatu suo receptarum sententiarum in §. testamentum. qu. 42. num. 2. ergo idem & hic, nam & sine dubio grauior iniuria est, vt per se pater. Postremò facit, quoniam si legislator de hoc interrogatus fuisset, sine dubitatione sic concludisset ob iniuriæ grauitatem, & delicti atrocitatem, ergo perinde est, atque si id expressisset, vt tradidit Glo. communiter recept. in l. tale pactum. §. si. ff. de pact. neque igitur in hoc casu in excommunicatione quis incidet.

Quid itidem si pater, maritus, fraterue turpes personæ sint, an privilegium hoc habebunt? Ego censeo ipsos illud habere, non enim cessat in ipsis iustus dolor.

S Quid

Quid itidem si per alium id fa-
ciant? Ego cenſeo in hoc caſu ſic
diftinguendum eſſe. Aut Pater, ex
templi gratia, inuenit cum filia
hunc talem turpiter, & in hoc caſu
ſi conveniat cum filio, qui eſt
frater eius mulieris, vel cum eius
marito, ſi maritum habet, id poſ-
ſe, nam quiſque horum per ſe id
facere poteſt, vel ſupra diximus, ep-
go & ſimul, cum diuerſa ratio cō-
trarium non ſuadeat, ſed eadem
ſit, & ob id eadem quoque diſpo-
ſitio eſſe debeat, argumen. cit. cap.
cum dilecti de confirmat. til. vel
inutil. Aut conuenit cum alio ex-
traneo, quibus facultas hac per-
miſſa non eſt, & in hoc caſu id nō
poſſe cenſeo, nam ob eam rationē
id permiſit lex patri, & prædi-
ctis, quoniam exiſtimavit ſæpius
ob amorem, quem erga ſuos ha-
bent, ab huiusmodi iniuria ſerem
peraturos, quæ ratio in aliis ceſ-
ſat, ergo & diſpoſitio ceſſare de-
bet, argum. capitul. cum ceſſante
de appell. repugnata tamen ibi l. 2.
cum ibi not. ff. de iuriſd. omn. iud.
videas ergo additiones ad cit. c.
3. de ſentent. excommunic. Ex
his iam patet, quando clericum
ſimplicem, Eccl. que perſonā per-
cuiens, in excommunicationem
non incidat. Ad reliqua uenia-
mus.

Verſ. Mutilantes, Vulneran- tes, Percutientes.

*Mutilantes, Vulnerantes, Percutientes
Cardinalem in excommunicationem
incidunt.*

Hæc tres cauſæ exprimuntur
quam obrem Cardinalem of-
ſendentes in excommunicationē
hanc incidunt, ſcilicet ubi aut eos
mutilant, aut vulnérant, aut per-
cutiunt. Et quoniam quid ſit mu-
tilare, declarauimus in Cap. 9. in
verſic. Mutilant, & quid ſit Vulne-
rare, vel percutere per ſe conſtat,
& diximus ſupra Capi. 10. in ver-
ſic. Vulnerantes, ob eam rem re-
gulam breuem tantum ponā-
mus.

In excommunicationem hanc
igitur incidunt etiam, qui Car-
dinalem aut mutilant, aut vulne-
rant, aut percutiunt, ut habetur
in verſiculi propoſito, quæ regula
eiſdem modis, quibus ſuperior,
pro rei qualitate amplificatur, &
coarctatur. Quare nihil eſt, quod
præterea huc addamus.

Verſ. Capientes, Carceran- tes, Detinentes.

S V M M A.

1. Carcerare quid ſit.

2. Car-

- 2 Carcer cur inuentus
 3 Detinere quid ſignificet, & quomodo
 differat a carcerare.
 4 Carcerantes Cardinalem, aut ratione
 alia detinentes in excommunicationem
 incidunt.

Hic tres alie cauſe numeran-
 tur, quomobrem offenden-
 tes Cardinalem in excommunica-
 tionem hanc incidunt, ſcilicet v-
 bi eum aut capiunt, aut in carcerem
 conſiciunt, aut alias detinent, ut
 habetur in verſicu. propoſito. Et
 quoniam quid ſit Capere per ſe ſa-
 tis conſtat, ideo qua ratione dif-
 ferat Carcerare a verbo Detine-
 re, quatenus ad rem noſtram per-
 tinet, breuiter explicemus. ¶ Car-
 cerare igitur niſi aliud eſt, quam
 publica auctoritate aliquem in ali-
 quo loco poſitum, ne auſugiat, eu-
 ſtodire, ¶ nam carcer ob id inuen-
 tus eſt, vt habetur in capitulo quam-
 uis. de poſſib. 6. & in l. 1. & tot. tit.
 de cul. rer. & priuatum carcerem
 nemini licet habere. ¶ Detinere ve-
 ro ſpeciatiim ſumptum ſignificat
 de facto aliquem detinere; & ad
 priuatas perſonas pertinet. argu-
 in ſin. verb. Detinere, & in verb.
 Detinerent, & in multis aliis locis
 eius tituli. de eo, per quem factu-
 erit, quominus quis in iudic. ſiſt.
 Ex quibus patet, qua ratione Car-
 cerare, ac detinere inter ſe diffe-
 rant, præterquam quod Detinere
 aliud etiam ſignificat, quod & hic
 locum habere poteſt, ut dixi in
 Cap. 9. verſicul. Detinent. Differt

etiam verbum hoc Detinere gene-
 ratim ſumptum a verbo Carcera-
 re, ſicut differt genus a ſpecie, nã
 omnis qui aliquem in carcerem
 conſicit, detinet, non autem e con-
 trario quem quis detinet, in car-
 cere habet, vt patet ſeparet. & pro-
 batur iuribus ante citatis. His præ-
 miſſis, iam regulam de more po-
 namus.

In excommunicationem hanc
 4 igitur incidunt, ¶ qui Cardinalem
 aut in carcerem conſiciunt, aut ra-
 tione alia detinent, ut habetur in
 verſicu. propoſito, & ſic vel ut pri-
 uata perſona, vel vt publica quis
 id faciat. Quæ regula, iſdem mo-
 dis, quibus ſuperior, amplifica-
 tur, & coarctatur. Quare, ſi aucto-
 ritate Romani Pontif. id faciant,
 penam hanc euadunt. Si quoque
 ut ſe ſeueantur, tantundem.
 ob idem ſineum detinerent, ſi ne
 damnum quid ipſe pateretur, &
 ſi non dolo malo, nam in excom-
 municationem, quis non incidit,
 niſi ubi mortifere peccatur, argu-
 men. capitul. nullus, & capitul. ne-
 omo. Episcoporum. tit. quæſt. 3. ar-
 go hic non incident; ex quo dolo
 malo id non agunt, & ob id non
 peccant. Sed de hoc ſatis, ad alia
 ueniamus. iam gloſ. non 2. ſiſt.
 b. 1. q. 2. ni 2. p. p. 2. ſiſt. 3. ni 2. p.
 b. 1. q. 2. ni 2. p. p. 2. ſiſt. 3. ni 2. p.
 ed. 2. ſiſt. 3. ni 2. p. p. 2. ſiſt. 3. ni 2. p.
 ſiſt. 3. ni 2. p. p. 2. ſiſt. 3. ni 2. p.
 ſiſt. 3. ni 2. p. p. 2. ſiſt. 3. ni 2. p.
 ſiſt. 3. ni 2. p. p. 2. ſiſt. 3. ni 2. p.
 ſiſt. 3. ni 2. p. p. 2. ſiſt. 3. ni 2. p.

Ver. Vel hostiliter insequen- tes.

S V M M A.

- 1 Insequi aliquem duobus modis contin-
git.
- 2 Hostiliter insequi quid sit.
- 3 Insequi hostiliter quibus modis quis
dicatur.

Hic alia causa refertur, quam
breui offendens Cardina-
lem in excommunicationem hac
incidunt, quæ est, ubi hostiliter
eum insequuntur, quam excom-
municationem ut lucidior
habeamus, tria præmittenda sūt.
Primum, quid sit insequi, & quor-
modis dicatur quis aliquem in-
sequi. Alterum, quid sit hostiliter
insequi. Tertium, quibus modis
hostiliter quis insequatur.

- 1 Quoad primum igitur, Inse-
qui dicitur ille, qui alium præeun-
tem sequitur, ut sensit Navarr. in
conf. 71. num. 4. de sent. excom.
hic autem accipitur insequi pro
persequi, ut ratione quæpiam of-
fendat: duobus modis autem quis
aliquem insequi dicitur. Primo
iuste, & non dolo malo, ut habe-
tur in c. si ea. 27. q. 4. & in cap. 1. d.
46. & in ca. exhibita de homicid.
Quare iudex, qui facinorosos ho-
mines insequitur, iuste ipsos in-
sequi dicitur. Secundo loco iniu-
ste, & dolo malo quis aliquem in-
sequitur, ubi contra ius, & ut dam-

num iniuste inferat, insequitur, si-
cut in casu nostro. Verbum igitur
hoc indifferens est, ac propterea
& in bonam, & in malam partem
accipi potest, & de hoc primo sa-
tis.

2 Quoad secundum, scilicet quid
sit hostiliter insequi, Geminianus
in c. telicis in principio, num. 5. de
pen. lib. 6. inquit illum hostiliter
insequi Cardinalem dici, qui in-
sequitur illum sicut capitalis ho-
stis, vel quando insequitur publi-
ce, vel manifeste, quæ declaratio
mihi non satisfacit, adhuc enim
quæro quæ ratione capitalis ho-
stis insequatur. Ego igitur hostili-
ter quem insequi eū dico, qui ali-
quem iniuste insequitur, vel quod
personam eius, quem insequitur,
offendat, iniuriave, aut dedecore
afficiat, vel rebus spoliet, hoc enim
hostes faciunt, ut experientia re-
rum magistra docet, qui ergo ob
id Cardinalem insequitur, hostili-
ter eum insequi dicatur. Et de se-
cundo satis.

- 3 Quoad tertium, scilicet modi, & ra-
tiones, quemobrem quis insequi-
tur, ea esse cenfeo, videlicet vel ut
interficiat, vel mutilet, vel vulne-
ret, vel percutiat, vel capiat, vel
in carcerem cōiciat, vel detineat,
vel ut rebus suis spoliet, & suis ve-
locis exturbet, honorem vel adat,
his enim modis hostiliter quis in-
sequitur. His sic præmissis, iam re-
gulam ponamus.

S V M M A.

S V M M A.

- 1 Hostiliter insequentes Cardinalem in excommunicationem incidunt.
- 2 Telum torquens in Cardinalem lapide ve coniciens in excommunicationem incidit, esto eum non attigerit.
- 3 Obsidens Cardinalem, ut eum capiat, uel ut interficiat, insultumue faciens ad ædes Cardinalis ob easdem causas in excommunicationem incidit, esto nihil damni dederit.
- 4 Insequi uolens Cardinalem, sed penitentia ductus non insequens, in excommunicationem non incidit.
- 5 Obsidens Cardinalem, quo illum infamet, an in excommunicationem incidat.
- 6 Verba contumeliosa in Cardinalem dicens in excommunicationem non incidit.

L.

Explicatis præmissis, iam quando in excommunicationem hanc incidat, videamus. † In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui Cardinalem hostiliter insequuntur, ut in versic. habetur. Quæ excommunicatio afficit, esto nihil damni inferant, & sic nec interficiant, neque mutilent, aliudve ex prædictis faciant, sed prædicta facere conentur, nam sat est, ut hæc agere aggrediantur, ac conentur. Et hoc ob eam rationem, quoniam sic uo-

luit Bulla, atque sic sensit etiam Viu. in sua Syl. opin. 88. numer. 7. versic. Licet. & Nauarr. in Man. ca. 27. num. 97. versic. Declaratio prima, nam quoniam in cap. felici, de pœn. lib. 6. excommunicantur, qui Cardinales insequuntur, ob eam rem ait per simplicem eam insecutionem insequentem in excommunicationem eam incidere (quæ uis per talem insecutionem in excommunicationem quis non incidat per cap. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. sed opus sit, ut re ipsa violentæ manus in Ecclesiasticam personam iniiciantur, & sic conatus ibi non sat sit) ergo & hic, ex quo excommunicantur hostiliter insequentes, esto nihil damni dent, in excommunicationem hanc incident.

- 2 Quare, qui telum in Cardinalem torserit, quiue lapidem coniecerit, ipsum insequens tamen, esto ipsum non attigerit, tamen in excommunicationem hanc incidet, sicut etiam, qui cursu eum capere contenderit, & non cepit, ad summam simplex conatus puniatur, esto alias non puniatur ordinaria pœna, ut diximus in Tractatu nostro de Censuris, capitul. 9.
- 3 §. fin. in Tab. 1. † Qui itidem Cardinalem obsiderit, quo eum detineat, ne exire inde possit, hac pœna obligabitur, esto nihil damni sequatur, sicut etiam si insultum fecerit ad ædes Cardinalis, quo Cardinalem interficeret, aut mutilaret, aut caperet, atque

S 3 sic

fic sensit de obsidente Gemin. in citat. capitu. felicitis, in princip. numero 6. versic. Quid si aliquis, & sequitur Ancharan. eod. numero 1. versic. Tertio no. Et ob insecutionem igitur simplicem, ut dixi, insequentem excommunicatio hæc afficiet. Quæ regula eisdem modis, quibus superiores, amplificatur, & coarctatur.

- 4 Excipitur tamen, † ubi solum quis pararet se ad insequendum Cardinalem, sed tamen insecutus deinceps non est, nam Bulla excommunicat insequentes, cuiusmodi non est, qui ad insequendū se patet, ut per se patet, sicut nec qui parat se ad arborem ascendendum, aut ad currendum, hic currit, aut ascendit.

Immo nec in excommunicationem hæc incidet, qui armatus iuit, ut insequeretur, sed pœnitentia ductus insequi noluit, utpote iuit, ut obsideret ædes Cardinalis, & posteaquam illuc peruenit, eum pœnituit, & discessit, oportet enim ut ratione quapiam insecutus sit, quo in excommunicationem hanc incidat. Qua ratione, qui aliquo vadit, ut Cardinalem interficiat, pœnam hanc euadit, si posteaquam illuc peruenierit, eum pœnituit, secus autem si aliquid agere cœperit, ut pote, si fores effregerit, ipsumve fugientem insecutus sit.

- 5 Excipitur quoque, † ubi quis obsidet Cardinalem, quo verecūdiam ipsi inferat, atque sic sensit

Innoc. in cap. nuper. de sentent. excomm. & inquit Gemin. & Ancharan. in eod. capitu. felicitis, in citat. locis. Tu tene contrarium ob versic. Capiētes, Carcerantes, detinētes.

- 6 Excipitur quoque, † ubi uerba tantum contumeliosa in Cardinalem dicta sunt, nam in excommunicationem hanc non incidunt talia dicentes, ut dixit Viu. in sua Syl. opi. 88. nā persecutio factū, & non uerba significat. Sed iam ad reliqua transeamus.

Versic. Necnon ea mandantes.

S V M M A.

- 1 Mandatum quid sit.
- 2 Mandatum a iussu differt, & a præcepto.
- 3 Præceptum a quo fiat.

IN hac parte alia causa refertur, quamobrem in excommunicationem incidunt, qui Cardinales offendunt, quæ est, ubi mandant aliis prædicta fieri, scilicet, ut ipsos Cardinales vel interficiant, vel mutilent, vel vulnerent, vel percutiant, vel capiant, vel in carcerē coniciant, vel detineant, vel hostiliter insequantur, hæc. n. ea sunt, quæ supra habentur. Verum, quo rem hanc dilucidiorē habeamus, præmittendū est, quid sit

fit mādatum. Item quomodo dif-
ferat a iussu, nec non a praecepto.
Tertio an, quod hic dicitur de
mandante, locum habeat in iubē-
te, & praeipiente.

1 Quoad primum igitur māda-
tum nil aliud est, quam cōtractus
verbis initus, quo committitur vo-
lenti aliquid agendum gratuito,
vt colligitur ex Gloss. Rubr. ff.
mand. iunct. §. pen. & fin. in Instit.
eod.

2 Quoad secundum autem mā-
datum a iussu differt, quoniam
mandatum, vt diximus, liberum
est quoad ipsum susipientem in
initio, iussus autem, quoniam pro-
priē fit a parente liberis, & a do-
mino seruis, ob eam rem necessi-
tatem quandam habet, vt dixit
Glos. in l. i. in verb. Quemadmo-
dum. ff. quod iussu, & in §. sed hoc
iure, in verb. iussu, in Instit. de at-
til. tut.

3 Praeceptum vero fit ꝑ a iudice,
& ab habente iurisdictionem in
eum, cui praeceptum fit. argu. l. le-
gis virtus. ff. de leg. sentit hoc Ia-
so. in l. omne verbum. n. 2. C. com-
mu. de leg. quamvis alterum pro
altero usurpatur.

Quoad rem nostram autem ni-
hil interest a quo mandatum, prae-
ceptum, iussusve fiat, nam exce-
pto Romano Pontif. vel priuata,
vel publica persona sit, vel man-
det, vel praeipiat, vel iubeat vnū
ex praedictis, in excommunicatione
hanc incidit ob easdem ra-
tiones, & sic tertium propositum

habemus. His praemissis, iam re-
gulam de more ponamus.

S V M M A.

8 Mandans alicui, ut Cardinalem interfi-
ciat, uel mutilet, uel vulneret, uel per-
cutiat, uel capiat, in carcerem cōiciat,
uel ut hostiliter insequatur, in excom-
municationem incidit.

I.

§. Praemissis explicatis, iam qui
in hanc excommunicationē
incidunt, videamus. ꝑ In ex-
communicationem hanc igitur
incidunt etiam, qui mandant ali-
quid ex praedictis in Cardinalem
fieri, ut pote vel vt interficiatur,
vel mutiletur, vel vulneretur, uel
percutiatur, vel capiatur uel in
carcerem cōiciatur, vel ut quis
hostiliter eum sequatur, vt dicitur
in versic. iunct. principio cap.
etenim. & qui mandat violentas
manus in ecclesiastic. personam
iniici, in excommunicationem in-
cidit, ut habetur in cap. mulieres
§. fin. & ibi not. Abb. in princ. & F. e-
li. & Mar. Socin. Sen. num. 10. vt
Quinto not. de sentent. excom. m.
idem Socin. in cap. peruenit. n. 31. versic. Octauo eod. idque
to, nam & qui per alium faci-
facere videtur. cap. vt fama.
eodem. cum sim. cit. ibi a
uer. auctoritate. & Panor. 10. versic. Et facit hoc ad
nem, & ca. qui facit per.

S 4

reg.

regu. iur. lib. 6. & c. cum quis. de sent. excom. eod. lib. & l. si mandato meo. §. non solum. ff. de ini. Quare, qui aut interficiendum, aut mutilandum, aut vulnerandum, aut percutiendum, aut persequendum, aut in carcerem coniciendum, aut detinendum Cardinalem mandauit, in excommunicationem hanc incidet, nam esto in poenis simus, tamen ex quo per Bullam sic cautum est, tolerari debet. arg. l. prospexit. ff. qui, & a quib. manum.

Quæ excommunicatio afficit tam ipsum mandantem, quam mandarium, ut supra probauimus.

Item afficit, quodcumque mandatum sit, scilicet vel iussus, vel preceptum, quamuis non eandem naturam hæc habeant, nam mandatum non semper necessitatem significat, sed reliqua duo ex sua natura necessitatem habent. arg. l. n. & ibi Glos. ff. quod iussu. & l. i. ff. quod cum eo, & l. e. si mandato. ff. mandat. ut dixit Mar. Socin. Sen. in c. ad audientiam. num. 280. cum seq. versic. Sexagesimo de homicid. veligitur pater, vel dominus, vel iudex id imperet, parandum non est. Huic repugnant quæ diximus de remigibus, supra.

Tertio afficit excommunicatio hæc, esto, qui mandatum exequitur, timore mortis id faciat, ut potest minatus est princeps alicui mortem, nisi Cardinalem interfi-

ciat, non enim excusabitur quandoquidem potius mortem obire quam mortifere peccare debet, ut habetur in c. sacris, de iis, quæ vi metusve cau. sunt.

Postremo afficit excommunicatio hæc in oibus casibus, quos in antecedentibus regulis vidimus, sicut etiam exceptiones omnes eas habet ob easdem rationes, quas in ipsis posuimus. Verum quò rem hanc cognitam omnino habeamus, quæstiones nonnullæ explicandæ ac dissoluendæ nobis sunt. Primum quando hic mandans in excommunicationem incidat, an scilicet statim atque mandatū hoc dedit, an vero postquam mandatum effectum est. Deinde, quid iuris si mandantem mandati poenituit. Tercio, quid si moriatur mandans, antequam mandatarius mandatum executus sit. Quarto, an mandatarius mandatum exequens & ipse in excommunicationem hanc incidat. Quinto quid si mandatarius alteri id mandet, an primus mandans in poenam hanc incidat. Postremo, si mandatum quis dedit, ut verberaret, mutilaretve tantum, an in excommunicationem incidat mandans, si mandatarius eum interficiat. His enim explicatis quæstionibus absolutam rem hanc habebimus, id quod in sequent. præstabitur.

S V M M A.

- 1 Mandans offendi Cardinalem an in excommunicationem statim incidat, an post mandati executionem.
- 2 Mandans Cardinalem offendi, si mandati eum poeniteat, an in excommunicationem incidat, si nihilominus mandatarius mandatum exequatur.
- 3 Mandans offendi Cardinalem, si interim moriatur, an in excommunicationem incidat, si post eius mortem mandatarius re exequatur.
- 4 Mandatarius exequens mandatum ipse factum de offendendo Cardinalem, an in excommunicationem incidat.
- 5 Mandatarius mandatum de offendendo Cardinalem per se non exequens, sed per alium, an in excommunicationem incidat.
- 6 Mandans alicui, ut Cardinalem uerberet, mutilet ve, an in excommunicationem incidat, si mandatarius Cardinalem interfecit.
- 7 Mandans, ut Cardinalem aliquem offendat, an in excommunicationem incidit, si alium offendat.

II.

SEX quaestiones explicandas nobis proposuimus, iam primam agrediamur, scilicet quando mandans offendi Cardinalem in excommunicationem incidit.

1 Quoad hanc igitur **¶** breuiter

concludendum est, ubi mandatarius delictum commisit, tunc mandantem in excommunicationem incidere, non autem antea, tum quod ex mandato mandans non obligatur, nisi mandatarius executus sit. arg. §. is, qui exequitur, in Instit. de mandat. & l. 3. cum simil. ff. eod. tum quod, nec qui mandatum suscepit, in excommunicationem incidit, antequam rem perfecit, ergo nec mandans, atque sic sensu Ange. in verb. Excommunicatione. §. num. 31. versic. Mandans etiam, & Syl. eod. §. 5. n. 5. versic. Tertio cum quis, & apertius Nauarr. in Man. cap. 27. num. 51. versic. Adde, quod refert, & de quaestione hac satis.

2 Quoad alteram vero quaestionem, **¶** scilicet quid iuris sit, si mandantem mandati poenituit, ut dilucidorem quaestionem hanc habeamus, nonnulla eius capita, quae ab omnibus recepta sunt, & quae dubitatione carent, praemittamus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit mandans, quem mandati poenituit, ubi re integra mandatum reuocauit, & mandatarius de hoc certiore fecit, nam ex quo reuocauit legitime mandatum, nulla causa est, quamobrem in excommunicationem incidat, quippe quia mandatum tollitur, ut dicitur in §. recte, in Instit. de mandat. & in l. si uero non remunerandi. §. si mandauero. ff. eod. quando

doquidem si tunc delictum mandatarium committit, non ui mandati, sed sponte id facit, etenim nec irregularis fit, qui mandatum de homicidio faciendo dedit, si mandatum sic reuocauit, quamuis mandatarium homicidium deinceps commiserit, vt inquit Specul. quem refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in cap. ad audientiam. num. 293. q. 73. de homic. de quaestione hac igitur nulla est apud DD. dubitatio.

Secundo loco pro certo etiam habetur, & omnes fatentur e contrario mandantem in excommunicationem incidere, esto ipsum mandati poenituerit, si cum posset, & id animaduerneret, mandatum non reuocauit, nam hic dolo non caret, quo casu in excommunicationem quis incidit, vt sensit Innocen. in cap. mulieres. de sent. excom.

Tertio pro certo habetur hunc apud Deum excusatum esse, si delictum sequatur, posteaquam ipsum mandati poenituit, modo quantum potuit, ut mandatarium certiolem faceret, elaborarit, & hanc opinionem tenuit speciatim Barto. Brix. in q. venerali. qu. 89. ubi eam disputauit, & sequitur Glo. in cap. cum quis. de sent. excomm. lib. 6.

Quarto hunc, qui mandati poenituit, sed certiolem mandatarium non fecit, certiolemve facere non potuit, irregularem tamen fieri, si sequatur aliqua deformatio, nam

quo quis irregularis fiat, sat est, vt in culpa sit. Hinc qui mandauit cuiuspiam, vt suum inimicum interficeret, mutilaretve, & ante executionem pacem cum inimico iniit, quo casu tacito saltem mandatum reuocatum censetur, irregularis tamen fit, modo directe, indirecte ve mandatarium de hoc certior factus non sit, vt dixit Specul. quem refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in cap. peruenit. num. 43. de sent. excom.

Quinto pro certo etiam habetur hunc mandantem, quem mandati poenituit, in excommunicationem non incidere, esto mandatarium certiolem non fecerit, vbi mandatarium ratione quapiam nouit ipsum mandantem mandati poenituisse, nam ex quo scit mandatum sublatum esse, cur certior fiat, causa nulla est. capitul. qui certus. de regul. iur. libro sexto, & leg. 1. in fine. ff. de contrahend. empt.

His igitur sic pro certo habitis, de quibus DD. non dubitant, restant duo casus, qui dubitationem nonnullam habent. Primus quid si mandans non potuit mandatarium certiolem facere de reuocatione, & mandatarium id ignorans mandatum executus est. Alter si id non animaduertit. In his igitur quaestionibus variae DD. sententiae sunt. Gloss. in capitu. mulieres. in verb. Auctoritate. versi. Sed pone. de sent. excomm. hunc in excommunicationem incidere censuit,

si

si mandatum non sic reuocauit, ut reuocatio ad ipsum mandatarium peruenerit. Et hoc ob eam rationem, quoniam mandans ex mandato obligatur, quod executus est mandatarius, qui reuocationem ignorauit, ut habetur in l. si mandassem, ff. mandat. & in ca. mandato. de procur. cum simil. cita. ibi a Gloss. Hæc ratio mihi non probatur, nam idcirco in illis iuribus actio ipsi mandatario datur, qui de mandati reuocatione certior factus non est, ne damnum iniuria patiatur ex mandato, quod suscepit, atque executus est, ut dicitur in cita. l. si mandassem, & in c. recte, in Instit. eo. at hic non iniuria damnum patitur, quandoquidem mandatum illud ut de re turpi non valebat, neque illud suscipere, exequiue debebat. argumen. Illud quoque, in Instit. eod. ratione igitur hæc opinio hæc non niti-
tur. Quare contrariam opinionem, ut hic in excommunicationem non incidat, sequitur Innocen. in eod. cap. mulieres. Et hoc ob eam rationem, quoniam ut quis in excommunicationem hanc incidat, dolus requiritur, at hic non adest dolus, ex quo eum mandati poenituit, & mandatarium certio-
rem facere non potuit. Tercio fuit opinio distinguendum, & primo Hostiæ. qui ait, si quo tempore eum poenituit, certio-
rem mandatarium facere non potuit, opinionem Innocen. veram esse, alias non. Hæc distinctio locum non habet, nam simpli-

citer hic quaeritur, ubi non dolo id fecit, vel quia non potuit, vel quia id non animaduertit, an in excommunicationem incidat. Altera fuit opinio Bart. Brix. in cita. quaestio. 89. qui ait quoad Deum non peccare, sed apud Ecclesiam in excommunicationem incidere. Hæc opinio quoad primam partem dubitationem non hêt, ut supra diximus, & facit cap. a nobis. 2. de sentent. excomm. quo autem ad alteram partem falsa est, nã ex quo Ecclesia iustitiam fouet, argumet. capit. erit autem lex. distinct. 4. & hunc mandati huius poenituit, excommunicatione non obligabitur, quandoquidem pro regula habetur in excommunicationem aut per legem, aut per generales sententias latam quem non incidere, nisi ubi mortifere peccauit, ut in Tractatu nostro de Censuris de communi DD. sententia conclusimus, & facit capit. nemo Episcoporum, & capitul. nullus, 11. q. 3. Quid igitur concludendum? Ego ab opinione Innocen. discedendum non censeo, ut scilicet hic in excommunicationem non incidat. Et hoc ob rationem proximè allatam, quoniam hic mortifere non peccat, & dolo caret, ut dixit Innocen. quo casu cessat excommunicatio. Et de quaestione hæc satis, quæ disputatur a DD. in capit. cum quis. de sentent. excomm. lib. 6. & in eod. capitul. mulieres, & per Mar. Socin. Sen. in citat. capit. peruenit. uersi. Nono quaeritur. num. 40. de
sent.

sent. excomm. iam ad tertiam quæstionem veniamus.

3 Tertia quæstio est, † quid iuris, si is, qui Cardinalem aliquem interficiendum mandavit, interim moriatur, & post eius mortem mandarius rem exequatur, an in excommunicationem mandans incidat. Hanc quæstionem absolui-
mus in Tractatu nostro de censuris, in Tab. 2. capitu. 17. §. 2. num. 5. ob eam rem, ne actum agamus, hac omitta, ad aliam veniamus.

4 Quarta quæstio est, † an mandarius ipse, ex quo alieno nomine facit, mandatum exequens, in excommunicationem incidat. Hanc quæstionem, ut paucis absoluiamus, concludimus & ipsum sine dubitatione in excommunicationem incidere, nam sic not. Abb. in cap. mulieres, in initio. de sentent. excommu. idque merito, mandatum enim hoc recipere non debuit, ut rei turpis, & ob id receptum non obligavit. arg. en. §. illud quoque, in instit. de mand. & l. si remunerandi. §. rei turpis. ff. eod. etiam si iureiurando confirmatum sit, ob capitu. non est obligatorium, de regu. iur. libr. 6. cum simil. no. ibi a Gloss. Quare nec excusantur filii, si in hoc obtemperant parentibus, nec serui, si obediunt dominis, atque sic sensit Gl. in eodem capitu. mulieres. in verb. Auctoritate, ibi. Sed videtur, quod ille, & cum ea transeunt communitate DD. ac de quæstione itidem

fatis.

5 Quinta quæstio est, † quid iuris, si mandarius ipse mandatum per se non exequitur, sed alteri exequendum mandat, an mandans prior in excommunicationem incidat, nam qui mandatum exequitur, quicumque sit, in excommunicationem ipsum incidere constat, sicut etiam qui secundo id mandavit. Videbatur igitur dicendum primum mandantem in excommunicationem non incidere, & hoc ob eam rationem, quoniam delictum non is commisit, cui committendum mandavit, sed alius. argument. l. diligenter, ff. mandat. Quod autem incidat, suadere videtur, quoniam ipse huius delicti causa fuit, si enim ipse id non mandasset, mandarius ille per alium id faciendum non curasset, etenim & qui est causa causæ, est causa causati. arg. l. manumissiones. ff. de manumiss. Quid igitur concludendum? Ego censeo hunc in excommunicationem incidere, cum ob rationem proxime allatam, tum quod si socios ad id agendum mandarius adhibuisset, quia per se id facere non auderet, sine dubitatione mandans in excommunicationem incidisset, ergo idem, si per alium totum id fecit. Nec obstat cita. d. l. diligenter, quasi fines mandati excesserit, nam immodicus progressus ipsos non est, quandoquidem interfecit, & si per alium, quod ipsi mandatum fuit. Excipio tamen, ubi id expresse commisisset,

ne

ne per alium id faceret, tunc enim mea sententia in excommunicationem non facideret, ex quo id nec tacito, nec expresse mandavit, immo expresse prohibuit.

Postrema questio est quid iuris, si quis mandavit, ut tantum verberaret, mutilaretve, mandatarius vero interfecit, an ex quo mandatarius aliud fecit, in excommunicationem mandans incidat. Ego censeo ipsum in excommunicationem incidere, nam, & si homicidium factum est, quod mandans non mandavit, tamen quod illud factum plures partes habet, & quod fieri posse cogitare debebat, ac potuit, ob eam rem in excommunicationem incidit. Id quod locum habere censeo, etiam si veneno interfecit. arg. c. fin. de homicid. lib. 6. & ut asseruit Mar. Socin. Sen. in capit. ad audientiam. nu. 288. de homicid. At quid est contrarium, si quis mandavit, ut interficeret, mandatarius vero solum mutilavit, aut vulneravit, an in excommunicationem mandans incidet? Ego censeo, & in hoc casu ipsum mandantem in excommunicationem incidere, tum quod qui vult consequens, & antecedens sine dubio vulg. arg. l. illud. ff. de acquir. heredit. ac hic voluit interfici, ergo & vulnerari, & verberari, ut per se patet, sunt enim hæc media, per quæ homicidium sæpius fit, tum quod vulnera, & percussiones sunt partes quodammodo homi-

cidii, ex quo igitur voluit homicidium, & sic totum, ergo & partes, in toto enim pars est. argum. c. plus. de reg. iur. lib. 6. & l. in toto. ff. de reg. iur.

Verum quid si Titius Seio mandet, ut ex tribus Cardinalibus simul ambulantes unum certum percutiat: Seius autem alium, an in excommunicationem mandans incidet? Concludendum breviter est mandantem in excommunicationem non incidere, nam de suo mandato percussus ille non est, ex quo alium percutiendum mandavit, ergo de mandato non tenetur. arg. l. diligenter. ff. mandat. & §. is, qui. in Instit. eod. atque sic tenuit Ioan. de Deo, quem refert, ac sequitur Mar. Socin. Sen. in c. pervenit. n. 44. vers. Sed pone circa prædicta. de sent. excomm. ac de materia hac satis, ad alia transeamus.

Verf. Vel rata habentes.

S P M M A.

- 1 Ratihabitio quid sit.
- 2 Ratihabitio duobus modis fit.
- 3 Ratum habentes delictum commissum in Cardinalem in excommunicationem incidunt, quæ excommunicationis, quousque pateat, declaratur.
- 4 Ratum habens animo tantum delictum aliquod in Cardinalem commissum in excommunicationem non incidit.

§ Rg.

5 Ratum habens delictum laud nomine suo in Cardinalem commissum in excommunicationem non incidit.

6 Ratum habens delictum in Cardinale commissum, ubi prius illud improbatum, in excommunicationem non incidit.

IN hac parte refertur alia causa, quam obrem offendentes in predictis Cardinalem, in excommunicationem incidunt, quæ est, ubi prædicta nomine suo gesta, rata habent, nam si quis aut interfecit, aut mutilavit, aut vulneravit, aut percussit, aut cepit, aut in carcere coniecit, aut detinuit, hostiliterve insecutus est nomine tuo Cardinalem, & tu deinceps ratum id habuisti, in excommunicationem hanc incidet. Verum quo hanc re dilucidiores habeamus, præmittenda duo sunt. Primum rati habitio quid sit. Deinde quot modis rati habitio habeatur, id est quot modis ratum quid quem habere appareat.

1 Quoad primum igitur Rati habitio nil aliud est, quam comprobatio alicuius facti nomine meo gesti me non mandante, ut probatur in c. ratum, & in c. rati habitio nem. de reg. iur. lib. 6. & tot. tit. ff. rem rat. hab.

2 Quoad secundum autem Ratum habetur quid duobus modis, verbis, & factis. Verbis expresse probando factum nomine suo, exempli gratia dicendo, rem gra-

tiam mihi fecisti, vel nihil mihi operatus contingere potuit. Factis autem, si deinceps, qui delictum tale commisit, cationem quis habuit, amicioque ei factus est, eique aliquid donavit, ad summam quocumque signo id significet, nam & factis, animus declaratur, argument. §. pavonum, versicul. In iis, in Instit. de rer. divil. His præmissis, iam regulam ponamus.

3 In excommunicationem hanc igitur incidit, qui delictum aliquod ex prædictis in Cardinalem ab aliquo nomine suo factum eoprobatum, & ratum habuit, ut habetur in proposito versicul. Idem quoque habetur de eo, qui ratum habuit iniectionem manuum violentam in Ecclesiasticam personam factam, in capit. cum quis, de sentent. excommuni. lib. 6. nam. & hic in excommunicationem incidit, ut ibi habetur, & not. communiter DD. & Abb. in capitul. mulieres. num. 8. versic. Et in fine, Gloss. & Felin. num. 6. versic. Not. quod ratificato de sentent. excommuni. in antiqui & Syl. in verb. Excommunicatione 6. §. 5. versic. Tertio prope finem, & Ange. in verb. Excommunicatione. §. num. 37. versicul. Ratum habens, & Nauarr. in Man. capitul. 27. num. 70. versic. Ratum habens. Ratum igitur habens delictum tale in excommunicationem incidit, idque merito, nam rati habitio mandato comparatur, ut habetur in cap. rati habitio. de reg. iur. lib. 6. at mandans in excommuni.

implicationem incidit, ut supra vidimus, ergo & ratum habes. Quare, si aut filius, aut servus, hic nomine domini, ille patris, quid tale in Cardinalem committit, & deinceps dominus, paterve ratum habuerit, in excommunicatione hanc incidit.

Quare excommunicatio afficit in omnibus casibus, quos in antecedentibus regulis posuimus.

Secundo afficit etiam, si post multum temporis, posteaquam delictum commissum est, quis ratum habeat, nam Bulla tempus non praescribit, ergo nec nos praescribere debemus arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.

Postremo afficit, quacunque ratione quis ratum habeat, nihil enim interest de modo, dummodo habeamus effectum, argument. capitul. cum quid. de regul. iur. libro sexto. Hae tamen regulae exceptiones nonnullas patitur, praeter alias in superioribus regulis allatas.

4 Nam primo in excommunicationem quis non incidit, ubi animo tantum rem ratam habuit, & sic signo exteriori aliquo, ac propterea neque verbis, neque factis id significavit, nam esto quis id animo probet, non idcirco tamen in excommunicationem incidit, quandoquidem Ecclesia non iudicat de occultis. capitul. erubescant. distinct. 32. & cap. ex tu. de simo. not. Mar. Socin. Sen. in ca-

pitul. patro. num. 3. de sentent. excomm. atque sic dixit Host. quem refert, ac sequitur Glo. in eodem capitul. cum quis in verbis tuo nomine, nam hunc quo ad Deum ligatum esse ait, quia scilicet mortificari peccat, approbando delictum, non autem quo ad Ecclesiam militantem, quae non iudicat de occultis, idem dixit Ioann. Tab. in verbis. Excommunicatio. 9. cas. 1. num. 43. vers. 6. Sed quid dicendum, & Mar. Socin. Senio. in capitul. peruenit. num. 53. cum seq. vers. 6. Sed pono, de sentent. excomm. & generatione de Censuris nos id probavimus in Tractatu nostro de Censuris, capitul. 9. §. fin. Tab. 1. facit quoque dictum Glo. fin. in fine, in capitul. quod semel. de regul. iur. lib. 6.

5 Secundo in excommunicationem hanc non incidit, ubi nomine tuo delictum factum non est, nam esto illud ratum habueris, tamen in excommunicatione non incidet, ut habetur in cita. capitul. cum quis. Si vero, dicitur enim de iniectione violenta manuum in clericum facta, iniectio eadem tuo nomine non sit facta, tunc licet pecces ratum habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis illius vinculo enodaris, cum quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non est gestum. Hae tibi, ex quibus proposita sententia apertissime probatur. Facit quoque capitul. ratum. de regul. iur. lib. 6. & not. id Felin.

in

in c. mulieres. num. 6. versic. not.
quod ratificatio.

Tertio in excommunicationem
hanc non incidit, ubi etsi nomine
suo factum id est, tamen quis ratum
non habet, sed improbat. argum.
citi. capitul. cum quisa. contrario
sensu, idque merito, alioquin in al
terius manu esset conicere quem
in excommunicationem etiam si
ne peccato, quod iniquum est. ar
gumen. cap. non debet. de regul.
iur. lib. 6.

6 Verum quid si quis ab initio
factum improbauit, deinceps ve
ro illud probauit, an in excommu
nicationem hanc incidet? Hanc
questionem posuit Feder. de Se
ni. in conf. 238. incipen. Scribatis,
& ibi sensit hunc in excommuni
cationem non incidere, eundem
sequuntur Anchara. in cit. c. cum
quis. nu. 5. versic. Quæro, & Gema
nu. 7. eod. versic. & Maria. Socini.
Sen. in capitu. sicut tuis. numero
17. de Simo. Hanc opinionem ego
etiam sequor, tum quod factum
intelligitur de prima vice. argu.
labores. § hoc sermone. ff. de uer
bor. signifi. tum quod sicut statim
approbando in excommunicatione
ne incidit, esto deinceps illud im
probat, ita & in initio improban
do excommunicationem euitabit,
esto deinceps illud probet, ut qd
operatur propositum in propo
sito operetur oppositum in opposi
to argum. l. fin. §. si. ff. de leg. 3. mo
do tamen non dolo malo impro
bauerit.

ni

Postremo in excommunicatio
nem non incidit ratum habens,
nisi post ratihabitionem, non au
tem ex quo delictum factum est,
ut dixit Gloss. in cita. capitu. cum
quis, in uerb. Incurris, & sequun
tur ibi DD. Anchara. numero 3.
versic. Tertio not. regulam, & Phi
lipp. Fran. versic. In glo. in uerb.
incurris, & Gemin. num. 6. & Tab.
in uerb. Excommunicatio. 5. cas.
1. nu. 43. versic. Sed quando erit
iste excommunicatus? Idque me
rito, nam in excommunicatione
quis non incidit, nisi ubi mortife
re peccat. argumen. capitul. nemo
Episcoporum, & capi. nullus. 1. r.
ques. 3. & hic antequam ratum ha
buit, in hoc non peccauit, ergo
nec in excommunicationem inci
det. Nec obstat, si dicatur per rati
habitionem ad tempus delicti re
trotrahi, nã excommunicatione nō re
trotrahitur, ut in Tractatu nostro
de Censuris probauimus. Post ra
tihabitionem igitur tantum in ex
communicationem incidet, si ta
men ante delictum consilium hu
iusmodi sibi communicatum pro
babit, tunc statim incidet, sed non
tanquam ratum habens, sed ve
lut consulens, uel uel mandans,
sed de hoc satis, ad alia ueniamus.

Vers.

Vers. Seu præstantes eis auxilium.

S V M M A.

- 1 *Auxilium quodnam sit.*
- 2 *Auxilium multis modis præstari potest.*
- 3 *Auxilium ferentes iis, qui in Cardinalem delictum aliquod ex dictis committere uolunt, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.*
- 4 *Auxilium præstantes iis, qui delictum aliquod in Cardinales committere uolunt, quando in excommunicationem non incidunt.*

In hac parte refertur alia causa, quam obrem in excommunicationem hanc quis incidat, quæ est, ubi quis auxilium fert iis, qui prædicta, vel aliquid prædictorum in Cardinales committunt, scilicet qui auxiliū fert, aut ad ipsos interficiendos, aut mutilandos, aut percutiendos, aut capiendos, vel ad aliquid aliud supradictorum. Quam rem ut dilucidior rem habeamus, præmittendum prius est, auxilium ferre in quibus consistat, quatenus ad rem nostrā pertinet.

- 1 *Auxilium igitur est adiumentum ope, ac re alicui præstitum. Dixi autem ope, ac re, quo ostendatur, qui verbis iuvant, non contineri sub hac clausula de auxilio, sed sub alia de consilio, & favore.*

ut probatur in l. in furti actione. §. ope. ff. de furt. & l. sape. in fine. ff. de verb. sign.

- 2 *Item ope ac rebus multis modis auxilium præstari posse sciendum est, ut pote si sciens arma dedit ad Cardinalem offendendum, si sciens dedit venenum ei qui Cardinalem interficere veneno volebat. argumen. l. 1. ff. de fidei. Itē si sciens pecuniam subministravit, quo arma emeret, vel aggressoribus daret. argument. l. si sciens. ff. de parricid. atque sic sensit Glo. in capitu. mulieres. §. fin. de sentent. excommun. & sequitur Soc. ibid. numer. 50. quæst. 11. sensit hoc et Nauarr. in Man. capitu. 27. numer. 78. versic. Sexta declaratio. Qui itidem homines, & satellites ad id accommodauit. Qui funes, manicasque ferreas ad ipsum constringendum dedit, & ad eum custodiendum carcerem concessit. Ad summam, vel subministret quis instrumenta ad prædicta delicta in Cardinales committenda, vel homines, qui ipsi opem ad id ferant, vel pecuniam, quibus omnia hæc parentur, opem ferre hic dicitur.*

At quid si socius eius fiat, an auxilium hic ferre dicetur? Nauarr. in Man. capit. 27. numer. 67. versic. Septima, in fine, id sensisse videtur. Ego autem sic distinguendum censeo. Aut hic iuit cum eo, qui tale delictum committere voluit, & etiam adiuit, vel vulnerando, vel capiendo, vel aliquid

T hu.

huiusmodi agendo, & in hoc casu tanquam principalem hunc in excommunicationem incidere censeo. Aut iuit quidem, sed solum suam presentiam prestitit, nihil autem preterea fecit, sed erat illi paratus ad opem ferendum, si res id postulasset, & in hoc casu auxilium hunc ferre censeo. arg. eorum, quæ dixit Bart. in l. qui seruo. §. si duo. ff. de furt. & nos alibi in hoc opere. His præmissis, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc incipit incidere, qui auxilium iis ferunt, qui in Cardinalem aliquid ex prædictis committere volunt, ut habetur in versu.

Hæc autem regula, & excommunicationis locum habet, quacunque ratione auxilium feratur, multis enim modis ferri potest, ut præmissimus, & Bulla de modo ferendi non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.

Postremo afficit excommunicationis hæc in omnibus casibus, quos in prioribus regulis posuimus.

Excipiuntur tamen quidam casus, in quibus in excommunicationem hanc quis non incidit, &

Primo, ubi quis huius rei inscius hæc præstitit, ut pote vel arma, vel socios, vel pecuniam, nam in excommunicationem hanc non incidet. arg. cap. Apostolicæ. de cler. excomm. in. & c. si de con-

sist. lib. 6.

Secundo excipitur etiam, ubi ad delictum sciens prædicta accommodauit, sed ignorans tamen contra Cardinalem tale delictum parari, nam qui percussit clericum, quem laicum esse existimabat, in excommunicationem non incidit, ut habetur in cap. si vero quis. de sentent. excomm. ergo idem & hic ob eandem rationem arg. ca. cum dilecta. de confir. uti. vel inutil. & le. illud. ff. ad leg. Aquil.

Tertio excipitur, ubi etsi auxilium præstitit, nihil tamen deinceps actum est, nam nec ij, qui delictum illud committere volebant, incidunt, ergo multo minus qui auxilium eis tulerunt, etenim nec furti tenetur, qui opem tulit, nisi furtum secutum sit, ut habetur in l. si quis uxori. §. neq. verbo. ff. de furt. & in leg. quisseruo. ff. eod. & habetur in l. sape, in fine. de verb. sign. atque sic dixit in se nostra Martinus Alfonso de Viuald. in Candelabro. part. 2. in explanatione Bullæ Conz. Dominici. cal. 1. r. nu. 89. & Iacobus de Grassi. ibid. libr. 4. decis. cal. consc. nu. 103.

Postremo excipitur, ubi post delictum factum quis ipsis opem tulit: Bulla enim loquitur de iis, qui opem ferunt ad delictum committendum, ergo non de iis, qui post delictum commissum, inclusio enim unius alterius exclusio est. arg. c. nonne. de præsum. & l. cum

cum prætor. ff. de iud. Sed iam ad alia transeamus.

Versi. Consilium.

S V M M A.

- 1 Consilium præstare quid sit.
- 2 Consilium dare quot modis contingat.
- 3 Consilium dans, ut quis Cardinalem interficiat, in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio quousque pateat, declaratur.
- 4 Consilium renocans, quod dederat, ut Cardinalis offenderetur, quando prodest, ac liberet a pœna.

In hac parte refertur alia causa, quam obrem in excommunicationem hanc quis incidit, quæ est, ubi consulit, ut quis Cardinalem aut interficiat, aut mutilet, aut aliud quid agat ex prædictis antea. Quam rem, ut faciliorem habeamus, præmittendum est, quid sit consilium præstare, & quot modis in hoc contingat consilium præstari.

- 1 Quoad primum igitur consilium præstare nil aliud est, quod ad rem nostram pertinet, quam suadere, monere, instigare, suggerere, ut aliquid ex prædictis contra Cardinalem quis molatur, vel qua ratione, & modo fiat, sic enim de consulente ut furtum quis faciat, inquit Iurecōsult. in l. in furtum. §. consilium autem. ff. de fur. sic

de consulente, ut quis in clericum manus iniiciat, dicit Mar. Socius. Sen. in c. petuenit. num. 51. versicu. Duodecimo. de sentent. excomm. & Syl. in verb. Excommunicatio. 6. num. 5. versic. Quartum, ibi. Sed tamen verba talia fuerunt, & Narr. in Man. cap. 27. nu. 78. versic. Sexta declaratio. Hoc igitur est consilium dare.

- 2 Quoad secundum & duobus modis contingit consilium dari. Primum, ut delictum aliquod ex prædictis committatur. Deinde docendo modum, quo possit illud committi vel facile, vel sine periculo. In his igitur duobus modis consilium præstari potest. His præmissis, iam regulam ponamus.

- 3 In excommunicationem hanc igitur incidit & qui consilium præstat, ut Cardinalis interficiatur, mutiletur, & ut aliquid aliud ex prædictis in ipsum fiat, ut habetur in versic. proposito, iuncto initio Capituli.

Quæ excommunicatio afficit, cuiuscunque rei gratia consilium præstet, vel ut delictum committatur, vel de modo, quo committatur, nam Bulla simpliciter loquitur, nec distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. Item afficit excommunicatio hæc, vel indirecte quis consuluerit aliquid contra Cardinalem, ut pote sciebat in quadam turri esse Cardinalem, & ob eam rem ut interficeretur, suasset, ut bombardaretur.

T 2 da

da admoderetur, & turris vastare
tur, quo facto Cardinalis interfe-
sus est. Idem si dixit aliquibus ex
suis, quos sciebat delictum tale
commisuros, vel credere debe-
bat, vellem, si possem vindictam
sumere de tali Cardinali ob iniu-
riam ab ipso in me illatam, nam si
amici eius quid contra Cardina-
lem fecerint, in excommunicatione
nem incidet.

Tertio afficit excommunicatio
hec, vel post multum temporis ii,
quibus consilium hoc dedit, con-
siliū exequantur. argument. eo-
rum, quæ dixit Innoc. in capit. ad
audientiam. num. 2. versiculi. Item
non interest. de homicid. & Mar.
Soc. Sen. num. 316. q. 78. & Abba.
in fine. eod. de homici. In his igitur
casibus in excommunicatione
nem quis incidit, iam ubi ex consi-
lio in excommunicationem quis
non incidit, explicemus.

Primum igitur in excommuni-
cationem hanc non incidit, qui
consilium dedit, ubi quod consu-
luit, nec factum est, nec facere il-
lud conati sunt, verba enim cum
effectu intelligenda sunt. argumē.
l. 1. §. hæc verba. ff. quod quisque
iur. Præterea in his casibus neque
ii, quibus consilium est datum, in
excommunicationem incidunt,
ergo nec qui consilium dedit, nam
nec furti tenetur, qui consilium
ad id dedit, nisi furtum factum
sit. l. si quis uxori. §. neque verbo.
ff. de fur. & l. sape. in fine, ff. de ver-
bor. sign. atque sic dixit Alfon. de

Viual. in Candelabro. part. 2. in ex-
positione Bullæ Cœnæ Domini
cas. 11. num. 89. & Iacob. de Grafs
libro 4. decis. cas. consc. in exposi-
tione Bullæ Cœnæ Domini. num.
103.

4 Secundo loco in excommuni-
cationem non incidit, ubi ante fa-
ctum, consilium reuocauit, etenim
nec irregularis efficitur, qui ho-
micidium consuluit, si sequatur
homicidium, posteaquam legiti-
me consilium reuocauit, ut dixit
Innocent. in cita. capi. ad audien-
tiam. num. 2. versiculi. Item non in-
terest, & sequitur Abba. ibi in fine,
& Mar. Socin. Sen. num. 316. ques-
78. ergo multo minus in excom-
municationem incidet, ex quo fa-
cilius quis irregularis fit, quam in
excommunicationem incidat, ut
antea diximus. In reuocando au-
tem consilio non sat est simplici-
ter reuocare consilium, & certio-
rem facere eum, cui consilium
datum est, sed rationibus contra-
rium suadere oportet, nam sicut
rationibus consilium dedit, & co-
trariis illud tolli debet, vnum quod
que tollitur enim eo modo, quo in-
ductum est, ut habetur in leg. ni-
hil tam naturale. ff. de regu. iur. &
capitu. 1. eod. in antiqu. Nec repu-
gnat, si dicatur, sat esse mandatum
reuocare, ergo idem & de consi-
lio, nam nihil hoc est, etenim
quod mandatum nostra causa da-
tur, ob eam rem sat est simpliciter
illud reuocare, nulla reuocatio-
nis causa reddita, ex quo manda-
tariis

arij nihil interest, at consilio sua detur id, quod interest eius cui datur, atque idcirco, vt contrarium rationibus suadeat, necesse est, non enim facile consilium datum relinquet, cum sua interesse sibi iam persuasum sit, nisi contrarium rationibus suadeatur, atque sic dixit Innoc. in eodem capitul. ad audientiam. numero 3. versic. In eo autem, qui mandasset, & sequitur Socin. ibidem. nume. 317. qui & rationem, hanc communiter receptam esse testatur, idem dixit Bart. in l. non solum. §. si mandato meo. numero 21. versic. Quare, quare. ff. de iniur. Immo si necesse sit, vt certiore eum faciat, quem interficiendum consuluerat, id facere debet, modo eum non patesfaciat, qui interficere ipsum vult, vt dixit Innocent. ibidem.

Postremo in excommunicationem non incidit, vbi ex suo consilio delictum secutum non est, sed ob aliud, ut pote iam constituerant eum interficere. Hoc tamen mihi non satisfacit, nam esto ob suum consilium id non sequatur, incidet tamen in excommunicationem, quoniam illis fauet, quod etiam per hanc Bullam prohibitum est, ut modo videbimus.

Vers. Vel fauorem.

1. *Fauere quot modis contingat.*
2. *Fauorem præstans ad offendendum Cardinalem in excommunicationem incidit, quæ regula, quousque pateat, declaratur.*
3. *Prohibere potens, ne Cardinalis offendatur, an in excommunicationem incidat.*
4. *Clamando, si quis opem ferre potuit Cardinali, an in excommunicationem incidat, si non clamauit.*
5. *Pecuniam an dare teneat ei, qui vult Cardinalem interficere, nisi pecuniam ei tribuam.*
6. *Sciens, quem in mortem Cardinalis inspirasse, an in excommunicationem incidat, si id non patefecerit.*
7. *Bulla Pij V. excommunicantur, qui non patefaciunt conspirationem factam in Cardinalem.*

IN hac parte alia causa refertur, quamobrem in excommunicationem hanc quis incidit, ubi scilicet ijs fauet, qui contra Cardinales aliquid ex dictis moluntur, & sic ipsis fauet, aut ad interficiendum, aut ad mutilandum, aut ad aliquid agendum, quam rem ut dilucidiorē habeamus, præmittendum est quid sit fauere, et si de ipso egimus in ca. 1. in vers. Fautores.

1. *Quoad rem nostram igitur sciendum est, fauere duobus modis*

T 3 dis

dis sumi, generatim, & speciatim. Generatim fauere significat, quacunque ratione, re, aut consilio, rationeue alia quis aliquem iuuat, & sic omnis, qui aut auxilium, aut consilium præstat, de quibus iam antea actum est, fauere dicitur. Speciatim verò fauere is dicitur, qui præter auxilium, & consilium ratione alia fauet, utpote eos commendando, laudandoque, retinendo eos domi, quousque delictum committatur, auctoritate fauendo, sic enim & is, cuius auctoritate quis in simplicem clericum manus violentas iniicit, in excommunicationem incidit, ut habetur in cap. mulieres. §. 1. de sent. excom. ibi. Sed eorum auctor, & ut dixit Gloss. in cap. quantæ. in verb. consentientes. eod. sic & irregularis efficitur Episcopus excommunicatus, qui auctor est, ut coram se diuina fiant, ut habetur in c. illud, & ibi nct. Abb. de cler. excom. min. & facit Clem. grauis. de senren. excom. Fauere quoque is dicitur, qui consultus de hoc delicto faciendo, illud non dissuasit, etenim, & delicto commissio, si mors, mutilatiove intercedat, irregularis efficitur, ut inquit Inn. & nonnulli alii, quos refert, ac sequitur Mar. Soc. Sec. in c. ad audientiam. nu. 352. qu. 96. de homicid. Item, qui assistit dum delictum committitur, ne quis impedimento sit, arg. cit. c. quantæ. de sent. excom. Et qui

assistit, ut post delictum eos recipiat, & qui paratos equos habet, quibus statim cum delicto commiserint, aufugiant, uel ad portas ciuitatis, domosue astat, ne aggressi impediuntur, hi omnes enim fauere dicuntur. Hoc præmissio, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit, qui fauorem suum præstat ad delicta prædicta committenda contra Cardinales, ut habetur in versicu. iuncto initio Capituli.

Que regula eisdem modis, quibus antecedentes amplificatur, & coarctatur. Quare neque fauens in excommunicationem incidit, esto fauorem præstiterit, si nullum delictum ex prædictis commissum sit, nam nec is, qui delictum committere volebat, in excommunicationem incidit, ubi delictum non commissit.

Verum quid si de non prohibente cum posset, ne quid prædictorum in Cardinalem committatur, an hic in excommunicationem hanc incidet? Ego cenleo & hanc in excommunicationem hanc incidere, nam & hic faueredicitur, ut habetur in ca. quantæ. de sent. excom. Quantæ præsumptionis, & teneritatis existat, dicitur enim ibi, in rectores Ecclesiæ manus iniicere violentas, & infra. Ne autem solos violentiæ huiusmodi auctores aliquorum præsumptio existimet, puniendos, fauentes, & consen-

tien-

nentes pari poena plectendos catholica condemnata auctoritas, eos delinquentibus fauere interpretamur, qui, cum poſſint, manifeſto facinori deſiunt obuiare. Hæc ibi, ſi ergo fauere illi dicuntur, qui cum poſſunt, manifeſto facinori non obuiant, ergo & qui prohibere poteſt, ne quid prædictorum contra Cardinalem committatur, fauere illud committentibus dicitur, & ob id in excommunicationem hanc incidit. Atqui, quod canonem eū, cap. quanta. DD. variè interpretantur, ob eam rem primò interpretationes communiter receptas, & minus dubias ponamus.

Primum igitur in excommunicationem hanc incident eccleſiarum Præſides, alique laici iudices, qui poteſtatem, ac iuriſdictionem habent in eos, qui in Cardinalem aliquid committere volunt, ſi cum poſſunt non reprimant, ne quid tale in ipſum committatur, nam iidem non prohibentes, ne in Eccleſiaſticam perſonam manus violentæ iniiciantur, in excommunicationem incidunt, ca. ſi quis ſuadente diabolo. i. 7. q. 4. ob cita. c. quanta, quæ interpretatio in ſe vera eſt, nam ex officio ad ipſos curare pertinet, ne cuiquam iniuria inferatur. arg. c. fortitudo. 23. q. 3. & ca. duo iſta nomina, ead. qu. 4. & in hoc nemo diſſentit, atque ſic dixit quoque Nauar. in Man. capi. 27. nu. 78. ver. Sexta declaratio.

ibi, Item, qui ex officio vbi de communi ſententia teſtatur, ergo idem & in caſu noſtro.

Item in excommunicationem hanc incidunt non ſolum, qui iuriſdictionem hanc habent, vt diximus, verum etiam & quouis alius, qui ipſos Cardinales defendere poteſt, ſed dolo malo defendere prætermittit, nam ſic de eo, qui non defendit, quominus in Eccleſiaſticam perſonam quis manus iniiciat, dixit Innoc. in cita. c. quanta. quem DD. communiter ſequuntur, vt refert, ac ſequitur Mar. Socin. Sen. num. 7. verſ. Extra Gloſſæ enim illud cit. cap. quanta. generaliter loquitur, ergo & generaliter intelligi debet. arg. leg. de pretio. ff. de publi. i. rem act. ergo idem & in caſu noſtro.

At quid de eo qui potuit operari, ne Cardinalis offenderetur, ſed id omiſſit non dolo, ſed aut negligentia, aut ne alieno negotio ſe miſceret, an in excommunicationem hic incidit? Hæc eſt quaſtio, quæ dubia exiſtimatur in cit. cap. quanta. Innoc. tamen ibi, cuius opinionem communem teſtatur Socin. in excommunicationem hanc non incidere cenſuit, tum quod hic dolo caret, qui requiritur, vt in excommunicationem quis incidat. cita. cap. ſi quis ſuadente diabolo. i. 7. q. 4. quod ſignificat uerbum illud ſuadente diabolo, tum quod, ex quo fauere hic dicitur, verbu

T 4 illud

illud Fauere, significat consensu quendam dolosum, quem hic non habet, ut in facto proponitur, ergo idem & in casu nostro, ex quo & in ipso requiritur, ut faueat, & ut dolus intercedat, & ob id mortiferum peccatum. arg. ca. nemo. Episcoporum. & c. nullus. l. i. qu. 3. In hoc casu igitur in excommunicationem hanc non incidet, si non prohibuit, quo minus Cardinalis offenderetur.

Non itidem in excommunicationem incidet, qui re vera prohibere non potuit, quod minus offenderetur, ut exempli gratia erat agrotus, qui pedibus consistere non poterat, quo casu quis excusatur. arg. l. si quis in graui. ff. ad Sylla. Item timebat sibi, ne offenderetur. arg. l. e. i. §. serui quod tues. ff. eod. ibi, Ex eo, quod dixit, argumento sumpto a speciali. Item erat mulier, quae id ausa non est. arg. cit. vers. Ex eo. Item fecit quantum potuit, sed tamen prohibere non potuit, quomobrem quis excusatur, ut in simili habetur in cit. l. i. §. tulisse autem auxilium. ff. eod. Sicut etiam excusatur, qui, cum multi plures Cardinales offendere vellent, non tantum Cardinali opem tulit, quoniam aliis non potuit. arg. cit. l. si quis in graui. §. si cum omnes domini. Item poenam hanc euadunt, qui ita oclusi fuerunt, ut vincula erumpere non possent, atque opem ferre, arg. cit. l. si quis in graui. §. subuenitur eis.

Postremo, & qui esto opem ferret, nihil tamen profecturus erat ob eorum multitudinem, qui Cardinalem aggressi erant, atque sic sensit Bart. in simili in cit. l. si quis in graui. ff. ad Sylla. In his igitur casibus & huiusmodi aliis, & ad summam, qui delictum hoc impedire non potest, in excommunicationem hanc non incidit.

4 Verum quid, si clamando potuit opem ferre, an in excommunicationem incidet, si non clamauit? Ego cenfeo in excommunicationem hanc incidere, si ratione hac opem ferre se posse animaduertit, & non tulit, nam hic defendere posse dicitur, ut per se patet, & ut habetur in l. e. i. §. potuisse, & §. hoc rescriptum iū. l. cum dominus. ff. eod. ex omnibus igitur his concludo, si sine sua vitæ periculo subuenire clamando quis potest, ad subueniendum teneri, & non subueniendo, in excommunicationem hanc ipsum incidere. Non tamen, qui potuit re ipsa opem ferre excusatur, si solum clamaret. arg. cit. l. i. §. si tamen. ff. ad Sylla.

5 At quid si quis vult interficere Cardinalem, si nisi ei aliquam pecuniarum quantitatem tribuat, an teneat prestare, ut liberem eum a morte? Gloss. in ca. i. d. 83. ait teneri quem ad liberandum a morte ob id, quod dicitur in initio eius distinctionis, & facit non satis est. d. 86. h. ac opinio-

nem

nem sequuntur nonnulli alii, ut ait Mar. Soci. Sen. in c. ad audientiam. nu. 355. q. 98. de homicid. eamque opinionem potiore dixit, ac sequitur, eam quoque ipse amplector, ubi ratione alia id prohibere non potest. arg. ca. pasce. d. 86. quam tamen ab ipso recuperabit, alioquin mea sententia peccabit, ob cit. c. pasce, & in excommunicationem incidet ob cit. cap. quantæ. de senten. excom.

¶ At quid si quis scit quem in mortem Cardinalis conspirasse, an in excommunicationem incidet id non patefaciens? Ego censeo, ubi dolo id tacuit, in excommunicationem hanc incidere, ubi id patefacere potuit, nam hic non defendit, cum ratione hac defendere possit. arg. l. 1. §. potuisset. ff. ad Syll. nam si clamare quis debet, ut supra diximus, ergo & hoc facere, vel igitur impedit, si potest, uel conspiracyonem hanc patefaciat, vide de hoc Soci. in c. ad audientiam. num. 353. qu. 97. de homicid. ita ego de iure ob cit. cap. quantæ. sensi, quæ opinio non modo non dubia est, sed verissima, quam postea probatam reperii per Pium V. in Bulla incip. Infelicitis seculi pericula miserati. lata anno 1569. Decimoquart. Calen. Januarii, Pont. sui anno Quarto, ubi quacunque ratione quis id nouit, vel ante, vel post delictum commissum patefacere debet, alioquin prætera-

lias pœnas in excommunicationem incidit. Et quoniam Bulla hæc non passim habetur, ob eam rem, quo dilucidior res fiat, huc etiam inferendam curauimus, quæ talis est.

*Pius Episcopus seruus seruorum Dei.
Ad perpetuam rei memoriam.*

IN felicitis seculi pericula miserati, dolorem comprimere non valemus, quod nefarii homines, iusto sanguinem sitientes, ad illorum quoque perniciem infestiore animo incubant, quos spiritus Sanctus membra constituit præcipua Ecclesiæ Dei, quæ suo sibi sanguine acquisiuit. Magna igitur ratione post alios felicitis recordationis Bonifacius Papa Octauus de fratrum suorum consilio perpetua constitutione sancit, ut si quis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem hostiliter fuerit insecutus, aut percussit, aut coeperit, aut mandauerit id fieri, sociusque fuerit facientis, factumque ratum habuerit, seu dederit consilium, fauorem, aut receptauerit, aut defendit scienter eundem tanquam læsæ maiestatis reus, perpetuo sit infamis, & præterea diffidatus, bannitus, & intestabilis. Omnia eius ædificia ruinæ perpetuæ subiaceant, nullus ei debita reddere, nullus ei in iudicio responde-

re teneatur, bonis omnibus fisco, vel reipublicæ applicatis. Item et feudis, beneficiis, & officiis spiritualibus, & temporalibus sit ipso iure priuatus, sed & ipse insectans excommunicationis sententiam incurrat, quam solus Romanus Pont. excepto mortis articulo valeat relaxare. Sed ne hæc quidem constitutio propter abdita conscleratorum consilia, omnino satis esse noscitur ad huiusmodi sacrilegia amplius prohibenda. Qui enim vim alicui inferre sibi proponunt, id secreto, in occulto, vt maxime machinantur, veluti impium illud facinus indicat in personam dilecti filij nostri Caroli tituli Sanctæ Prædix presbyteri Cardinalis Borromæi, Ecclesiam Mediolanensem sanctissimis institutis studiose informantis proxime attentatum. Quæ res nos grauius commouet, vehementiusque excitat omnia exquirere, vt nobilissima corporis nostri partes vndique protegantur. Quibus enim præsidio erimus, quibus suppetias afferemus, quos denique tutabimur, si templi Dei bases, si clarissima Ecclesiæ lumina, si speciales filios, qui pro animabus populorum pro fide, pro iustitia, pro vnitæ peruegant, inuitos deferamus? Itaque sanctioni prædictæ de simili tractum nostrorum consilio adiicientes, statuimus, vt quisquis, etiam a nudo consilio, aut simplici fauore, aut omnino a cæteris prædictis alienus, quempiam au-

torum, administratorum, vel consociorum conjunctionis, siue conspirationis, aut commissi, committendive criminis in persona Cardinalis, illorumve fautorum, receptorum, vel occultatorum, siue exrenunciatione sibi protinus, vel per interpositam personam, aut licet alias facta, cognouerit, siue ex scripturis, ceteris, conatu, concursu, insidijs, alijsve signis, & indicijs qualemcunque scientiam habuerit, vel etiam coniecerit, quive horum quicquam intellexerit, quantumcunque res alias occulta sit, quamprimum id Romæ Pontif. si in Curia fuerit, sin autem ordinatio loci, vel si Cardinalis ipse ordinarius extiterit, propinquiori Episcopo, & si crimen nondum commissum fuerit, etiam ipsi Cardinali properet revelare. Quicumque vero etiam non subditus, & omnino extraneus defecerit, cuiuscunque dignitatis fuerit, prædicto sic excommunicationis laqueo innodatus, pariterque maiestatis reus, infamiam, & omnes poenas prædictas eo ipso incurrat. Eadem nihilominus constitutione quo ad reliquas eius partes, ac cæteris omnibus sanctionibus canonicis, & civilibus, ad eorum coercionem editis, in suo robore duraturis. Porro, si quis ad sanitatem reuerteris, rem adhuc incognitam retexerit, omni noxa penitus liberetur. Ceterum loci ordinarius secretum curet casum ad se delatum, prædicto Pontifici primo quoque tempo-

renunciare, & interim rem omnem a stirpe exquirere, & si necessitas tunc postulet, seculare quoque brachium adhibere. Sed ne quisquam horum ignoracione valeat excusare, iubemus presentes valuis Ecclesie Sancti Ioannis Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum de vrbe, vbi publicabuntur appendi, eisque de tractis, eorum exempla eo in loco relinqui, & ea pariter ab oib. locorum ordinariis in suis Ecclesiis, locisque insignibus promulgari. Quia vero difficile nimis esset ipsas præsentis, quocunque illas opus erit perferre, Volumus earum exempla etiam impressa, Notarij publici manu, & Prælati Ecclesiastici, eiusve curiæ sigillo obsignata, eandem illam prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbi que gentium facere, quam ipsæ met præsentis facerent, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre adiectionis, statuti, iussionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contrariare. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

Dat. Romæ Apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimonono, Quartodecimo Calend. Ianuar. Pont. Nostri anno Quarto. Hæc igitur est Bulla,

cuius antea mentionem fecimus. Sed de Cardinalib. satis, ad alios Ecclesie Antistites, de quibus in hoc Capite agitur, veniamus, si quid enim de Cardinalibus reliqui fuerit, illud etiam explicabimus.

Verfi. Ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos.

S V M M A.

- 1 Offendens uno ex prædictis modis aut Patriarchas, aut Archiepiscopos, aut Episcopos in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Episcopus renuncians Episcopatum, Episcopalem dignitatem nihilominus retinet, & quid si renunciet dignitati, seu ordini.
- 3 Offendens electum in Episcopum an in excommunicationem incidat.

IN hoc capite excommunicari diximus eos, qui vno ex tresdecim modis offenderent vnâ ex sex personis hic expressis, videlicet aut Cardinales, aut Patriarchas, aut Archiepiscopos, aut Episcopos, aut Sedis Apostolicæ Legatos, aut Nuncios, & de offendentibus Cardinales egimus, iam de offendentibus Patriarchas, Archiepiscopos, Episcoposque agamus, & quoniam, quinam essent,

in

in initio huius Capituli posuimus, id eo regulā de ipsis quoque more nostro ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidit, † qui Patriarchas Archiepiscopos, Epōsve aut inter fecerit, aut mutilauerit, aut vulne rauerit, aut percusserit, aut cepit, aut in carcerē coniecerit, aut detinuerit, aut hostiliter insecutus sit, aut hęc faciēda mandauerit, aut facta rata habuerit, aut ad hęc faciēda auxilium, fauoremve præstiterit, vt habetur in versicu. proposito, iunctis antecedentibus, & consequentibus huius Capituli.

Quæ excommunicatio afficit offendentes prædictos in omnibus casibus, quos antea in materia de Cardinalibus posuimus.

Item afficit hos offendentes † esto Episcopus renunciauerit Episcopatu, & Patriarcha patriarchatu, & Archiepiscopus Archiepiscopatu, nam nihilominus Episcopalem dignitatem retinent, ac propterea & priuilegium arg. capitul. 1. de ord. ab Episc. qui renunc. episc. & vt ibi Abb. not. num. 2.

Tertio locum habet vel renunciauerit dignitati, seu ordini, nam hic renunciat executioni, & potestati ordinis Episcopalis exercendi, vt dixit Abb. in eod. capitul. 1. eod. num. 8. versic. Quid si renunciauerit simpliciter, retinet enim ordinem, & ob id ordines ab eo

collati ualent, ut sensie Abba. ibi dem numero 3. versicu. Not. quod in ordine, & habetur in eod. capitul. 1. Sed iam casus, in quibus in excommunicationem quis non incidit, qui hos offendit, explicemus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidit prædictos offendens in casibus, in quibus Cardinales offendens eam penam euadit.

Item † ubi quis offendit electum in Episcopum, vel prouisum de Episcopatu, sed nondum consecratum, nam, quod tunc Episcopus non est argumen. eorum, quæ dixit Abb. in capit. transmissam. de elect. ob eam rem nec priuilegium hoc habet, quod Episcopali dignitati tributum est. Quare, qui solū est electus, præsentatus, confirmatus, institutus, prouisusve, etiam si adeptus possessionem sit, tamē priuilegium hoc non habebit, antequam priuilegium hoc consecratione consecutus sit, vt dixit Nauarr. in Man. capitul. 27. num. 67. versic. Octaua, & Martinus Alfonso de Viual. in Candelabro. p. 2. in explanatione Bullæ Coenæ Domini. cas. 1. numer. 88. & vid. Felin. in capitul. eam te, de rescri. & Caietan. in Summ. in verb. Excommunicatio. capitul. 12. versic. secundus, & Tolet. in Bulla Coenæ Domini, Excommunicatio. 8. num. 3.

Non itidem Archiepiscopus antequam consecratus sit, & pa-

lium

lium acceperit; nam ante eius traditionem non consequitur plenitudinem Pontificalis officii, nec nomen Archiepiscopi, ut habetur in capitu. nisi specialis, & ibi not. Abb. numero 1. & num. 3. de auq. & vsu pal. Sed iam ad alia veniamus.

Verf. Sedisque Apostolicæ legatos, vel Nuncios.

S V M M A.

- 1 Offendentes Apostolicę sedis legatos, & Nuncios uno ex dictis modis in excommunicationem incidunt.

In hac parte referuntur duo genera personarum, scilicet Apostolicę Sedis Legati, & Nuncii, quos qui offendit vno ex prædictis modis, in excommunicationem hanc incidit, sed quoniam quoniam hi sint, in initio huius capituli id exposuimus, & quæ de aliis prædictis Ecclesię præsidibus dicta sunt, & in his locum habent, ob eam rem quæ huc pertinent, illinc sumemus, nosque ad alia iterum transibimus.

Verf. Aut eos a suis diocesis, territoriis, terris, seu dominijs eiicientes.

S V M M A.

- 1 Diocesis quid sit.
- 2 Territorium quid sit.
- 3 Terra in quam sententiã hic accipitur.
- 4 Dominium quid significet.
- 5 Sum quot modis accipiat, & in quam sententiã quoad rem nostram.

In hac postrema parte huius Capituli excommunicantur, qui eiiciunt Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, sedisque Apostolicę Legatos, vel Nuncios a suis diocesis, territoriis, terris, seu dominijs. Verum, quo excommunicatio hæc, quouque pateat, dignoscamus, præmittenda hæc sunt. Primum, quid sint dioceses, quid territorium, quid terra, seu dominium. Deinde, ex quo excommunicantur eiicientes prædictos a territoriis suis, illud Sum, in quam partem accipiat.

- 1 Quoad primum igitur diocesis apud ius Pontificum pro vniuersitate locorum plurium, quæ ad vnum Episcopum pertinet, & vno Episcopatu collocata sunt, proprie sumitur. arg. cap. 1. ibi. In diocesi suffraganeorum, & in aliis locis ibidem. de off. ordin. lib. 6. &

in

in capit. si Episcopus, & in capitu. sequent. eodem siue loca illa eius diocesis vnius domini temporalis, siue plurium sint. Diocesis quoque dicitur tota prouincia, que subiecta est uni Archiepiscopo, sicut etiam prouincia omnes, quibus præest Patriarcha. etenim & totus terrarum orbis diocesis Romani Pont. dicitur. Hic autem sumitur pro diocesis Episcopi tã Cardinalis, quam Archiepiscopi, & Patriarchæ.

2. Territorium autem ¶ est vniuersitas agrorum intra fines cuiuscunque ciuitatis, quod ab eo dictum quidam aiunt, quod magistratus eius loci intra eos fines terrendi, idest summouendi ius habent, ut dicitur in l. Pupillus. §. territorium. ff. de verborum sign. ex quibus patet latius patere diocesim, quam territorium, nã diocesis plura territoria aliquando continet, cum territorium loci tantum loca contineat.

3. Tertia vero ¶ accipitur hic pro Vrbe aliqua, vel castro, vel oppido, vel Villa, cum suo territorio.

4. Dominium denique ¶ sumitur pro eodem, quatenus ad rem nostram pertinet, & ob id dicitur in Bulla, seu dominijs, quæ dictio seu declarationis nota est, & de primo satis.

5. Quoad secundum autem pro nomine illud suum, æquiuocum nomen est, ut sensit Bartol. in l. cū in testamento. ff. de aut. & argent.

leg. & in l. Quintus. §. argento. & eod. & in l. in leg. pecunia. numero 2. ff. si cer. per. Significat autem aliquando dominium, & proprietatem, ut habetur in l. 2. ff. de relig. & sumpt. fun. Significat etiam id, quod de facto teneo, ut dixit Bartol. in Rubr. numer. 5. C. de verbor. sign. Significat quoque ea, quorum quis administrationem habet, & curam, ut Episcopus in rebus Ecclesiæ, ut probatur per capitul. 2. iunct. Glo. in verb. rebus suis de iureiur. & ibi Feli. hoc sensit, & not. Abb. in capitu. pro illorum, num. 2. de præbend. Significat demum ea, in quibus quis iurisdictionem habet, ut not. Abb. in cit. capitul. illorum. numero 2. versic. Not. 1. & Feder. de Sen. consi. 279. incipien. Quædam in suo testamento, quoad rem nostram uero pronomen hoc suum, accipitur pro eo loco, in quo antistites prædicti, Cardinales scilicet, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Apostolicæ Sedis Legati, & Nuncij iurisdictionem ratione suarum dignitatum, & quæ tales sunt, habent, siue iurisdictione illa spiritualis, temporalis sit, ut Episcopus Imolensis Bagnariæ, siue spiritualis, ut Episcopi in suis diocesibus, quæ habent in aliorum Principum, & Legati Apostolicæ Sedis, ac Nuncij in suis locis, ubi ea munera obeunt, & Patriarchæ, Archiepiscopi que in suis diocesibus, & Cardinales in suis Ecclesiis titularibus, nam privilegium hoc ob eas dignitates

res ipsis concessum est, & ob eam rem in his locis tantum privilegio hoc fruuntur, quia ob eas dignitates habent. His sic promissis, iam regulam ponamus, quod in sequenti prestabimus.

- 1 Eicientes a suis diocesibus, territoriis, terris, seu dominiis Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedesque Apostolicas Legatos, vel Nuntios in excommunicationem incidunt, quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
 - 2 Legatos eicientes a suis provinciis in excommunicationem incidunt.
 - 3 Mandantes electionem predictorum fieri, vel factam ratam habentes, vel ad ipsam auxilium, consilium, favorem, vel praestantes, in excommunicationem incidunt.
 - 4 Eicientes a suis locis Cardinales, & reliquos predictos in excommunicationem non incidunt, ubi a non sunt locis eos eicientes.
- Item ubi a suis eiciunt quidem, sed ab his, quae ratione dignitatum illarum non habent.
- Item ubi legitime eos eiciunt.
- S** Explicatis vocibus predictis, iam regulam ponamus.
- † In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui predi-

cos a suis locis eiciunt, scilicet Cardinales a suis Ecclesijs titularibus, vel a diocesibus, si Episcopus patus habent, Patriarchas a suis provinciis, & a sua diocesi. † Apostolica Sedis Legatos, ac Nuntios a locis ad quae missi sunt, ut habetur in verba proposita. Quare Legati latere, quod Cardinales sunt, privilegium hoc habebunt, si a suis locis eiciantur, ad quae destinati sunt, & sic minus habent, ubi Cardinales tatum sunt, quod sensu Nauarr. in Man. cap. 27. num. 67. versu. Quarta.

Quae excommunicatio afficit, etiam si alias domini non sint in temporalibus eorum locorum, nam satis est iurisdictionem spiritualem in his habere, & curam, cuiusmodi Episcopi sunt, tum quod predicta iurisdictionem huiusmodi habent, argum. tot. tit. de off. ord. tum quod Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus, arg. l. de pretio, ff. de publi. in rem act.

Item afficit excommunicatio haec, esse iniuste illa loca possideant, quibus eiciuntur, antequam enim per iudicem suum spoliarentur, eici de facto non debent, argum. cap. l. litteris. de restit. spol. in rem act.

Tertio afficit excommunicatio haec vel a parte loci eiciantur, tum quod satis a sua diocesi eicitur, quia parte eicitur, tum quod valet argumentum de toto ad partem, arg. l. quae de tota. ff. de rei vend.

Quar-

Quarto afficit excommunicationem hæc, ubi eiicitur etiam Episcopus suffraganeus, nā satis hic dicitur a suo loco eiici, & a sua diocesi, cuius cura & ad ipsum pertinet: id quod multo magis locum habet in suffraganeo, qui de Romani Pontif. auctoritate datus est cum spe futuræ successionis.

Quinto afficit etiam vel eiiciatur a domino loci, vel ab alio privato, & sic vel banniantur, ut ita dicam, vel simpliciter eiiciantur, nam eiicere includit etiam bannum, quandoquidem generalius est, quam ipsum bannire, ut dixit Nauarr. in Manual. capitul. 27. numero 67. versicul. Septimo, & Jacob. de Grassi. libro 4. decis. casu. consue. in Expositione Bullæ. numero 102.

Postremo ¶ excommunicationem hæc afficit eos, qui hæc facienda mandant, vel rata habent, vel ad id auxilium, consilium, fauorem, vel præstant, ut habetur in Bulla. Quare iudices, qui, cum non possint Episcopos punire suis iussis non obtemperantes, iubent eos & suis regnis exire, in excommunicationem hanc incidunt. Immo & lictores iussa exequentes, & opem ad id ferentes in poenam hanc incidunt, ut dixit etiam Nauarr. in Man. ca. 27. num. 67. vers. Quinta. Et ad summam amplificatur, ut superiores regulæ, ac declaratur, iam qui poenam hanc euadunt explicemus.

4 Primum ¶ igitur in excommunicationem hanc non incidit, qui excludit eos a diocesibus, & locis, quæ sua non sunt, nam ex quo Bulla loquitur de eiicientibus & suis diocesibus, ergo secus si ab alienis, limitata enim causa limitatum producit effectum. argumen. l. in agris. ff. de acquir. rer. dom. & inclusio vnius alterius exclusio est. arg. cap. non ne. de presu. & l. cum prætor. ff. de iud. atque sic conclusit Nauarr. in Man. capitul. 27. num. 67. vers. Quinta, ibi iubentes autem exire a diocesi, quæ olim sua erat, non autem modo, quoniam ei renunciauit, vel a loco alterius, in hanc excommunicationem non incidunt, esto male faciant.

Item in excommunicationem hanc non incidit, qui ipsos eiicit a suis quidem locis, sed ab illis, quæ ratione illarum dignitatum non habent. Quare qui eiiceret Episcopum a suo fundo, quem ratione patrimonii habet, qui eundem a sua Ciuitate ratione originis, vel domicilij, uel ratione etiā iurisdictionis, quam habet ratione patrimonij sui, plane in excommunicationem hic non incidet, quandoquidem ratione dignitatum privilegium hoc habent: id quod probatur, quod non erat necesse ipsorum mentionem facere, si generatim ob suas res privilegium hoc concessum esset.

Ter-

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, ubi quis eos ad ea loca venientes non recipiet, nam Bulla loquitur de eiiciente; Eiicere autem significat eum expellere, qui iam receptus est, ut habetur apud Cicer. libro Decimo-quarto Epistol. fam. ad Teren. ibi Eiicere nos magnum tuit, excludere facile est. Ex quo igitur eiicientes excommunicantur, ergo non ij, qui venientes non recipiunt, praesertim quod sumus in poenis, ac propterea strictior interpretatio facienda est. argumen. c. odia, & c. in poenis. de reg. iur. lib. 6. & l. interpretatione. ff. de pe. etenim & grauius est quem eiici, quam non recipi. argu. cap. quemadmodum. de iur. iur. etenim turpius eiicitur, quam non recipitur hospes, ut inquit Glo. ibi. Tene tamen contrarium ob verisimilem mentem latoris Bullae & fauorem Apostolicae Sedis. *Postremo excipitur, ubi quis legitime ipsos eiicit, vel quod de licentia Roma. Pontif. id facit, vel quod graue scandalum, & periculum Reipublicae timetur, nisi eiiciatur, & Romanus Pontif. consuli non potest. In his igitur casibus sicut etiam in aliis propositis in superioribus regulis poenam hanc quis effugit. His sic explicatis, restat, ut dubitationes tres dissoluamus, quod in sequenti praestabimus.*

S V M M A.

- 1 Bulla Caput hoc an superuacaneum sit ob capitu. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. c. felicit. de pen. lib. 6. c. Clem. 1. eod.
- 2 Offendens Bullam hanc quo ad hoc caput an in excommunicationes plures incidat.
- 3 Legati elatere an absolvere possint ab hac excommunicatione.

I I.

Dubitationes quasdam nobis dissoluendas proposuimus, iam igitur re aggrediamur. † Prima igitur talis est, an Bulla hac in hoc Capite superuacanea sit, id enim tria suadere videntur. Primum capit. si quis suadente diabolo. 17. questio. 4. nam ibi excommunicantur, qui violentas manus in Ecclesiasticam personam iniiciunt, & excommunicationis eius absolutio Romano Pontif. referuata est, quae & hic efficiuntur, nam offendentes personas Ecclesiasticas hic nominatas in excommunicationem incidunt, & absolutio excommunicationis Romano Pontif. referuata est, ergo est superuacanea. Atqui hoc nihil est, tum quod vberius prospicit caput hoc praedictis, quam cit. capit. si quis suadente, tum quod caput hoc excommunicat persequentes praedictas personas Ecclesiasticas, & sic conantes, esto

V
manus

manus non iniiciant, vt supra vidimus, illud vero capitul. si quis suadente diabolo, solū afficit iniicientes manus violentas, & sic conatus non sufficit, tū quod ius illud generaliter prohibet, hoc vero speciatim, quod magis operatur, nam plus timēri solet, quod specialiter iniūgitur, quam quod generaliter imperatur, vt dicitur in capitul. si aduersus, de hæret. & in capitul. vnic. in fine. de excess. prælat. lib. 6. Suadere itidem videtur secundo loco superuacaneum caput hoc esse. cap. felicitis. de pœ. lib. 6. nam ibi excommunicantur, qui Cardinales offendunt, sicut hic. Verum in præ hoc quicquam facit, tū quod canon ille excommunicat solum eos, qui Cardinales offendunt, Bulla vero hæc, & qui Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Apostolicæ Sedis Legatos, & Nuntios, vt vidimus, tū quod Bulla hæc excommunicat etiam eos eiicientes è suis locis, quod non facit cit. capitul. felicitis. Postremo suadere id videtur Clement. 1. de pœn. nam ibi excommunicantur, qui offendunt Pontifices, & Episcopos. At neque Canon hic obstat, quandoquidem Bulla hæc generalior est, quoniā præter Episcopos, comprehendit etiam Cardinales, & alios, vt vidimus, sed de dubitatione hac satis, ad alteram veniamus.

2. Altera dubitatio est, tan in casibus, in quibus conuenit hæc Bulla cum tribus iuribus proxime ci-

tatis, offendens in plures excommunicationes, in vnāve incidari. Ego in hoc sequor, quod disputatum in Tractatu meo de Censuris, capitul. 16. §. 3. num. 9. ibi ergo dubitationis huius solutionem videas.

3. Tertia dubitatio est, tan Legati è latere possint absolvere ab hac excommunicatione. Quod, n. id possint, suadere id videtur, qd absoluunt ab excommunicatione capitul. si quis suadente diabolo, vt habetur in capitul. translationem, & in ca. excommunicati. de off. leg. & ut nos abundè id probauimus in eodem Tractatu de Censuris, capitul. 10. §. 3. num. 4. Tab. 1. Atqui contrarium sentio, ut in his casibus absolvere nō possint, tū quod vt in eo casu Legatus absoluat, consuetudine receptum est, vt in dictis locis probatum est, quia consuetudo in casu nostro non probatur. argumenti capitul. quod non ratione. de leg. tū quod generale illud est, hoc autem speciale, & præcipuum, in toto autē iure generi per speciem derogatur, vt habetur in capitul. in toto. de reg. iur. lib. 6. cum simil. Accedit quod derogat omnibus priuilegiis, vt habetur in tertia par. c. 2. cum sequimmo & consuetudinibus. Quare tollitur illa dubitatio, an Cardinalis, seu Legatus è latere possit se offendentem absolvere, nam ex dictis patet absolvere non posse, quicquid dixerit Ioan. And. in Addi. Spec. in tit. de lega-

ro. §. nunc dicimus. verſi. Sed qua-
ritur vtrum legatus, quem refert,
ac ſequitur Alſ. Aluarez. in ſuo
Theſ. chriſtiane religionis in tit.
de diſpenſatione Sanctiſſimorum
Epiſcoporum capi. 17. numero
8. verſi. Sed hic inſurgit dubium.
quorum opinio locū habere poſ-
ſet, vbi non eſſet Bulla. Sed de
hoc Capite ſatis, ad aliud tranſea-
mus.

De excommunicatione lata contra offen-
dentes eos, qui pro ſiſis cauſis, ac nego-
cijs ad Romanam Curiam conſugiunt.
Cap. XII.

Item excommunicamus, &
anathematizamus om-
nes illos, qui per ſe, vel
per alios perſonas Ec-
cleſiaſticas quacun-
que vel ſeculares ad Roma-
nam Curiam ſuper eo-
rum cauſis, & negocijs
recurrentes, ac illa in ea-
dem Curia proſequen-
tes, aut procurantes
negotiorum que geſto-
res, aduocatos, procura-
tores, & agentes, ſeu
tiam Auditores, vel Iu-
dices ſuper prædictis

cauſis, vel negotijs de-
putatos occasione cau-
ſarum, vel negotiorum
huiusmodi occidunt, ſeu
quoquomodo percu-
tiunt, bonis ſpoliant.
Seu, qui per ſe, vel per a-
lios directe, vel indirecte
delicta huiusmodi com-
mittere exequi, vel pro-
curare, aut in eiſdem au-
xilium, conſilium, vel fa-
uorem præſtare non ve-
rentur, cuiuſcunque præ-
eminentiæ, & dignitatis
fuerint.

S. V. M. M. A.

- 1 Eccleſiaſtica perſona quanam ſit.
- 2 Secularis perſona quanam ſit.
- 3 Romana Curia qui locus ſit.
- 4 Cauſa quid ſit.
- 5 Negotium quid ſit.
- 6 Recurrere quid ſit.
- 7 Proſequi cauſam quid ſit.
- 8 Procurare cauſam quid ſit.

IN hoc Capite excommunican-
tur, qui offendunt triplex genus
hominum ob cauſas, ac nego-
cia curiæ, ſcilicet aut Partes, qua-

V 2 cau-

causas, & negocia illa habent, aut eos, qui illa alterius nomine agunt, aut qui ipsorum iudices sunt, qui offendunt, inquam, vno ex tribus modis, aut occidendo, aut percutiendo, aut bonis spoliando. Quare de trib. in hoc capite agemus. Primo de offendentibus partes. Deinde de offendentibus eos, qui alterius nomine hæc agunt. Tertio de offendentibus eorum iudices. Quæ ut facilius absoluantur, præmittenda nonnulla sunt. Primum quæ sit persona Ecclesiastica, & quæ secularis. Deinde, quæ Romana curia. Tertio, quæ sint causæ, & quæ negotia. Quarto quid sit recurrere, & quid prosequi, & quid procurare.

1 Quoad primum igitur sciendum est Ecclesiasticam personam eam esse, quæ aut per ordinis susceptionem, aut per religionis ab Apostolica sede probatæ ingressum se Deo dicauit, ut habetur in capi. duo sunt genera hominum. 11. quæst. 1. & in capit. si quis suadente diabolo. 17. quæst. 4. siue igitur clerici sint, siue religiosi, Ecclesiasticæ personæ dicuntur, ac sunt.

2 Secularis autem persona est illa, quæ neutrum prædictorum fecit, ut habetur in citat. cap. duo sunt genera, etenim cognito vno ex contrariis, cognoscitur & aliud. argumen. in Instit. de iis, qui sunt sui, vel alien. iur. & §. furtorum. in fine, iuncta. Gloss. in Instit. de obli.

quæ ex delictis. Quare quicumque sint, comprehenduntur, ut infra videbitur.

3 Romana Curia vero, & ut alibi declarauimus, est locus, vbi Romanus Pontif. cum suis audientis, & iudicibus moratur, siue Romana sit, siue alibi.

4 Causa vero testis res, quæ proponitur agenda in iudicio, ut habetur in capit. forus. §. causa, iuncta. Gloss. in verb. causa. de verbo. sig. & not. lat. in l. postquam liti. n. me. 10. vers. Veritas est. C. de pac. vbi & ante, & post litis contestationem causam dici ait, ad summam ego censeo, quatenus ad rem nostram pertinet, hic causam dici, de qua lis est.

5 Negotium autem dicitur aliquando iurgium litis, ut habetur in cit. cap. forus. & multa alia significat. argu. tot. tit. ff. de negot. gest. Quoad rem nostram autem negotia hic accipi censeo pro causis quibuscunque, quæ habentur coram iudicibus in curia siue lite, & ut procuratio beneficij, absolutionis, dispensationis a voto, & ab irregularitate, & id generis, nam omnia, quæ habentur in Curia, duplicis generis sunt, aut lites, quas intelligo, vbi quis aduersarios habet, aut huiusmodi negotia prædicta, in quib. aduersarios quis non habet.

6 Recurrere autem nil aliud significat, quam confugere, & ire, quod verbum ob id usurpatur, obliuionem significans, quo signi-

gnificetur eorum celeritas, quibus
res habent, quamprimum eas ex
pediendi. Et hoc recurrere con
tingere potest vel appellando, vel
causam inchoando.

7 Prosequi vero ¶ significat iam
causam ceptam agere, dictum est
enim verbum hoc a Pro, & Se
quior, quasi aliquem ante euntem
sequi.

8 Procurare demum ¶ significat
rem parare, ad summam hinc ver
bis significatur aut litem inchoa
re, aut inchoatam prosequi. His
sic premisis, iam regulam pri
mam ponamus, quod in seq. præ
stabitur.

S V M M A. ¶

1 Occidentes cum, qui ad Romanam Cu
riam pro suis causis, & negotiis vadit,
in excommunicationem incidunt, quæ
excommunicationis, quousque pateat, de
claratur.

2 Occidentes iudeos, & alios infideles
pro suis causis, & negotiis ad Romanam
Curiam euntes, in excommunicatione
incidunt.

3 Occidentes ad Romanam Curiam eun
tes pro suis negotiis quando in excom
municationem non incidunt.

Vocibus dictis explicatis, iam
regulam de more ponamus.

1 ¶ In excommunicationem
hanc igitur primo incidunt, qui
aliquem ad Romanam, Curiam

pro suis causis, & negotiis occa
sione dictarum causarum, & nego
tiorum occidunt, ut habetur in
Bulla, & facit ea quoniam de in
mun. Eccl. lib. 6. quæ regula multis
modis declaratur. Id quod fit
ob defensionem Sedis Apostolicæ
& libertatis Eccl. ita Tolet. in Bul
la Cœnæ Domini excommunicat
9. n. 1.

Nam primo locum habet, qui
cunque sit, qui occidant, ob di
ctionem illam omnes, quæ nemi
nem excludit. arg. 1. Iulianus. ff. de
leg. 3. & cap. si Romanorum. dist.
19. Sive igitur iurisdictionem ha
beant, sine non habeant, siue viri
sint, siue mulieres, siue laici, siue
clerici, siue liberi, siue serui, in ex
communicatione hanc incidunt.
Item siue in dignitate constituti,
ut Imperatores, Reges, Duces,
Marchiones, & alii inferiores iu
dices, cum ob dictionem illam pro
positam, tum ob verba illa in fine
huius Capituli proposita Cuiuscū
que præminencia, & dignitatis.
Et quoniam clausula illa in fine
posita est, ob eam rem ad antee
dentia omnia refertur. arg. ca. 2.
requiris, & ibi DD. nō de app. &
litis scriptura, in fine. ff. de leg.
1. Ad summam ergo, siue reus cō
uentus auctorem interficiat, siue
auctorem, siue tertius alterum
ipsorum, vel utrunque, in excom
municationem hanc incider, at
que sic sensic etiam Rebuff. in
Præibenef. in expositione Bullæ
Cœnæ Domini articulo 9. in ver.

V 3 Re.

Recurrentes, ibi. Et sic comprehenduntur.

Item locum habet, siue per se, siue per alios predictos occidant ob verba illa per se, vel per alios. Siue ergo ipsemet quis eos interficiat, siue per alios, vt pote aut id alicui mandans, aut iubens, aut precipiens, pœnam hanc non euadet. At quid de ratum habente? Ego censeo hunc in excommunicationem hanc non incidere, tum quod vbi Bulla & ratum habentes comprehendere voluit, id expressit, vt in antecedenti capite vidimus; tum quod per rationem mandatum id fuisse fingitur, at, ex quo sumus in pœnis, fictionem hanc admittere nō debemus, argum. cap. in pœnis. de reg. iur. lib. 6. & l. interpretatione. ff. de pœn. Quid autem iuris sit, si mandans mandatum reuocauerit, in antecedenti capite id quoque tradidimus.

Tertio locum habet, siue directè, siue indirectè eos interficiant ob verba illa Directè, vel indirectè. Quid sit autem directè interficere per se patet, nā est, vbi quis immediatè quem interficit. Indirectè vero, vbi quis illud operatur, quod deinde est causa, vt occidatur, exempli gratia dolo malo quis sua sit ad curiam recurrenti, & transfret per viam, in qua sciebat exules esse vel inimicos, qui eum essent interfecuturi, vel equum, in quo infidebat, in flumen incitauit, quamobrem obru-

tus est, & id generis.

Quarto locum habet, vbi Ecclesiasticas personas occidunt, quęcunque sint, ob verba illa personas Ecclesiasticas quascunque, dictio enim illa. Quascunque, neminem excludit, argum. cap. l. solita. in fine. de maior. & obed. Siue clericus igitur sit, siue religiosus, siue in dignitate positus, siue priuatus, nihil interest, nā ipse occidens in excommunicationem hanc incidet. Immo & in aliam, & sic in duplicem, in alterā, quia quis interficit recurrentem ad Romanam Curiam per hoc caput, in alteram, quia Ecclesiastica persona est, ob c. si quis suadete diabolo. l. 7. q. 4.

Quinto locum habet, quęcunque secularis persona sit, quę occiditur, ob verba illa, Vel seculares, iuncta dictione illa Quascunque. Quare in excommunicationem hanc incidet non solum, qui christianum interficit, verum et, & qui non christianum, siue iudeus, siue infidelis alius pro suis negotiis ad Curiam vadat, modo venire illo possit, tum quod neminem secularem excipit Bulla, tum quod fauor hic Romanę Curię est, non autem personarum. Quamobrem etiam sit, vt in excommunicationem incidat, vel quis interficiat excommunicatos, suspensos, interdictos, vel etiam hæreticos (modo ad Curiam veniant, quo suas causas agant, & a delicto hæresis se expurgent,

ab.

absolutionemve consequantur.)
Item & exules, modo illuc ire
possint, utpote publica fide habi-
ta, idest Saluo condotto.

Sexto locum habet, ubicunque
Romana Curia sit, vel Roma, vel
alibi, & apud quoscunque iudi-
ces agatur, modo Curia iudices
sint.

Septimo locum habet, vel inter-
ficiant eos, qui pro suis causis ad
Romanam Curiam recurrunt vel
inchoandis, vel proseguendis, Vel
pro suis negociis aliis quibuscun-
que, ob verba illa Super eorum
causis, & negotiis. Vel igitur spi-
rituales cause sint, vel non spiri-
tuales, vel criminales vel civiles
nihil interest, nam Bulla non di-
stinguit, ergo nec nos distingue-
re debemus. argumen. l. de pretio.
fide publ. in rem act.

Octauo locum habet, vel hos
interficiant statim atque iter ad
Curiam susceperunt, & sic statim
atque domo pedem posuerunt,
ob verbum illud Recurrentes,
quod significat actum presentem,
& successiuum, statim enim atque
quis domo egressus est, ad Cu-
riam hic recurrere dicitur, non
enim ii, qui in Curia iam sunt, per
illud verbum significantur, quan-
doquidem de ipsis speciatim, &
proxime ibi agitur. Ac illa in ea-
dem Curia prosequentes, ergo
de iis intelligitur, qui iam in iti-
nere sunt, alioquin verbum illud
Recurrentes, superuacaneum es-
set, contra capitulum, si Papa de pri-

uileg. libro 6.

Nono locum habet, ad quem
cumque iudicem confugiatur, nā
Bulla non distinguit de iudice Cu-
ria, sed sat est, ut ad Curiam recur-
rat.

Decimo locum habet, vel occi-
dant nomine suo, vel alieno ob il-
la Committere, exequi, nam Co-
mittere per se nomine suo, exe-
qui ab alio mandatum.

Vndecimo vel procurent, id-
est ordinent homicidium fa-
ciendum, ob verbum illud vel pro-
curare, quod significat antea cu-
rare.

Duodecimo locum habet etiā
in eo, qui ad hæc facienda aut au-
xilium, aut consilium, aut fauo-
rem præstat, ob versum. Aut ijs-
dem auxilium, consilium, vel fa-
uorem præstare non verentur.

Quid sit autem auxilium, ferro,
consilium, fauorem ve præstare, in
antecedenti Capite diximus. In
omnibus igitur his casibus occi-
dens in excommunicationem
hanc incidet. Quacunque ratio-
ne autem occidat, utpote vel fer-
ro, vel veneno, vel laqueo, nihil
interest.

Postremo locum habet vel ad
curiam confugiens de territorio
Ecclesiastico sit, vel de alieno, nā
Bulla simpliciter loquitur, præte-
rea Romana Curia omnium refu-
gium est.

Excipiuntur tamen nonnulli
qui penam hanc euadunt.

3 Primum igitur in excommu-
nica-

V 4 nica-

nicationem hanc non intidunt
qui iure id faciunt, ut ex epli gra-
tia se defendendo, quandoquidē
quocūque iure defensor licite est
l. vi. ff. de iust. & iur. & cap. di-
lecto. de sentent. excommunic. &
Clemen. i. de homicid. Idem ten-
seo de interficiente banitum, quā
ad Curiam ipse non potest, & de
aliis huiusmodi casibus.

Secundo loco in excommuni-
cationem hanc non intidunt, qui
ad Curias aliorum Principum
pro suis negotiis recurrentes in-
terficiunt, nam privilegium hoc
hi tantum habent, qui ad Roma-
nam Curiam recurrunt, ut habet-
ur in versicu. Ad Romam Curiam
ergo non alii, qui ad alias
Curias recurrunt, argument. leg-
cum. prator. ff. de iud. & capitul.
nonne. de presumpt. & §. quod
aliqui in Institut. de iur. nat. gent.
& civil.

Tertio excipitur, ubi interfi-
ciunt eos, qui pro aliis rebus ad
Curiam eunt, ut pote animi gra-
tia, nam Bulla excommunicat so-
lum eos, qui pro causis, & nego-
tiis suis agendis ad Curiam re-
currentes occidunt, cuiusmodi
tales non sunt, ex quo igitur Bul-
lae verba eis non conveniunt, nec
dispositio convenire debet, argu-
men. l. 4. §. toties. ff. de damn. in-
fec.

Quarto in excommunicatione
nem hanc non intidunt, qui eos re-
currentes ad Romanam Curiam

interficiunt non occasione causa-
rum, vel negotiorum huiusmodi,
sed ob alias causas, ut pote vel ob
inimicitias alibi de ortas, aut quod
illum spoliēt, & huiusmodi, nam
Bulla solum excommunicat eos,
qui occasione dictarum causa-
rum, vel negotiorum huiusmodi
occidunt, ergo alias secus, etenim
limitatio causae limitatum produ-
cit effectum, argument. in agris.
ff. de acquir. rer. domin. atque
sic dixit Martinus Alfonsus de
Nivald. in Candelabro. part. 2. in
explicatione Bullae Coenae Do-
minicae. in numer. 92. & Iacob.
de Grassi. libro quarto de iur. casu-
al. consue. in expositione Bullae
Coenae Domini. num. 104. & Tbi.
eodem. Excommunicatio. 9. num.
mer. 2. ab. l. in iur. 2. in mod. 3.

Quinto in excommunicatione
hanc non intidunt, qui eos inter-
ficiunt, qui per litteras negotia
sua agunt, ut pote mittendo sua
consilia, & id generis, nam hi ad
Curiam non recurrunt, & sic ver-
ba ipsis non conveniunt, ergo nec
dispositio.

Sexto, ubi interficiunt eum,
qui in Curia Romana habitans
causas, ac negotia sua prosequi-
tur, nam privilegium hoc concess-
um iis est, qui extra Curiam ha-
bitant, & ad ipsam confugiunt, ut
probat. ex verbo illo Recurren-
tes.

Septimo, ubi recurreret in ca-
su, in quo non posset, nam ubi iu-
re id non facit, cum offendentes

in

In excommunicationem habere non
incidunt, ut sentit Rebuff. in Prae-
bendis in expositione Bullae con-
tra Dominum art. 9. in verb. Recurren-
tes, ibi. In eadem Curia prosequen-
tes, quod est not. dura tamen opi-
nio hec mihi videretur, & ideo non
amplexanda.

Postremo excipiuntur hi, qui
ad homicidium committendum
auxilium, favorem, consiliumve
praestiterunt, sed deinceps homi-
cidium secutum non est, nam si
cut non incidunt conantes ipsum
interficere, si non interficiunt, quā-
doquidem Bulla requirit in hoc
casu, ut homicidium interueniat,
ita nec qui consilium, favorem,
auxiliumve praestiterunt, sed de
prima hac regula satis, ad aliam
transeamus.

Verf. Seu quoquomodo percutiuntur.

S. V. M. M. A.

- 1 Percutere quid sit.
- 2 Percutere quomodo contingat.
- 3 Percutientes recurrentes ad Romanam
Curiam pro suis causis, & negotiis in
excommunicationem incidit, quae ex
communicationis quousque patet, decla-
ratur.
- 4 Insanans verbis, scriptisve confugien-
tes ad Romanam Curiam in excom-
municationem non incidit.

In hac parte referuntur alia cau-
sa, quamobrem in excommu-
nicationem incidunt, qui ad Cur-
iam Romanam pro suis negotiis
recurrentes offendunt, quae est,
ubi praedictos percutiunt, quam
excommunicationem, ut diluci-
dorem habeamus, praemittendum
est, quid sit percutere, & quomodo
modis quem percutere contin-
gat.

- 1 Quoad primum igitur, Percu-
tere nil aliud significat, quam al-
quem valde ferire, dicitur enim
Per, quod valde significat, & qua-
tio, quia in c. mutato, & abiecta, a,
quod significat ferio, ut habetur
in Dictionario in verb. Percutio,
& de hoc Primo satis.

- 2 Quoad secundum, quomodo mo-
dis scilicet contingat quem per-
cuti, breviter sciendum est, duo-
bus modis id contingere. Primo,
ubi quis simpliciter quem verbe-
rat, vel pugnis, vel fuste, vel calci-
bus, ratione, vel alia id facit. De-
inde, ubi quis etiam unherat,
nam & hic sine dubitatione per-
cutit, ut per se patet. At quid si
quis mutilat, an percutere hic di-
cetur? Ego censeo & hunc percu-
tere dici posse, nam percutere uti
genus quoddam est, quod com-
prehendit percussione simplicem,
& percussione, quae vulnus
infert, & ob id etiam mutilatio-
nem. His sic praemissis, iam regu-
lam ponamus.

In excommunicationem hanc

- 3 igitur incidunt quoque, qui re-
cur.

currentes ad Romanam Curiam pro suis negotiis, & causis earum occasione percipiunt, ut habetur in versu proposito.

Quæ excommunicatio amplifur, & declaratur, ut superiores regula, ac propterea, ne actum agamus, quæ huc pertinent, illinc sumamus.

Item amplificatur, ut locum habeat, quacumque ratione percipiatur, vel fulte vel pugnīs, vel calcibus, vel armis, ratione vel alia ob eandem rationem.

Item vel vulnus inferant, vel mutilent, ob verbum illud quomodo, quod generale est, & ob id generaliter est intelligendum. argumen. l. 1. §. & generaliter. ff. de leg. præstan. ¶ Non igitur qui verbis, scripto ve infamaverit, verè, falsove, in penam hanc incidet, nam hoc non dicit Bulla, ergo nec nos, atque sic dixit quoque Martinus. Alfonso de Viu. in Candelabro. par. 2. in expositione Bullæ Cœnæ Domini, cas. 12. nu. 91. Atqui de his hæcenus, ad alia veniamus.

Verf. Bonis spoliante.

Spoliantes bonis confugientes ad Romanam Curiam pro suis negotiis, & causis, in excommunicationem incidunt, si earum causarum, ac negotiorum causa id faciant, quæ excommu-

nicatio, quousque pateat, & declaratur.

¶ Fures spoliantes eos, qui ad Romanam Curiam confugiunt pro suis causis in excommunicationem non incidunt, si cur nec ii qui auferunt ipsis aliquid pro eo, quod ipsis debetur.

Hic refertur alia causa, quam Hobrem in excommunicationem incidunt, qui offendunt recurrentes ad Romanam Curiam pro suis negotiis, & causis earum causarum, ac negotiorum gratia, & occasione, quæ est, ubi eos bonis spoliant. Et quoniam quid sit spoliare, & quot modis contingat quem spoliari, & quibus reb. spoliari quem posse diximus Capite Nono in versicul. Spoliant, ob eam rem his omisiss, quoad rem nostram dicimus, Spoliare hic intelligi, ubi quis iniuste suis rebus mobilibus, vel immobilibus spoliat. Hoc præmisso, iam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc quoque igitur incidunt, qui recurrentes ad Romanam Curiam pro suis causis, ac negotiis eorum occasione suis bonis spoliant, ut habetur in versu proposito.

Quæ excommunicatio eisdem modis amplificatur, & coarctatur, quibus superiores iam dixit.

Item afficit non solum eos, qui prædictis bonis spoliant, quæ secum ferunt, verum etiam & quæ domi relinquunt, nam Bulla non di-

distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de public. in rem act. Præterea ob id hoc fit, ne auertantur, quominus ad Curiam recurrant, quæ ratio & in bonis, quæ domi relinquunt, locum habet, ergo & dispositio argumen. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & c. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil. Facit postremo extradiuina. de priui. vbi ordinarii excommunicantur, si suorum subditorum, qui pro suis negotiis Romanam eunt, Ecclesiastica beneficia aliis conferant. Quare si iudex, a quo ad Romanam Curiam appellatum est, spoliatur bonis, quæ domi reliquit, ipsum appellantem, in excommunicationem hanc incidet.

Excipiuntur tamen casus omnes, quos in antecedentibus regulis excepimus. Si ergo non occasione dictarum causarum, negotiorumve quis prædictos spoliatur, in excommunicationem hanc non incidet. Quare fures, latronesve ob id immunes ab hac pena erunt, multo magis, qui furaretur eis, eo quod ab ipsis suum consequi non potest, vel quod non potest probare, vel quod non audet ob eorum potentiam in ius ipsum vocare, modo tamen iure debitum sit, & certum, & alias recuperare nequeat, & non accipiat ultra debitum, ita dixit Martin. Alfonso de Vivald. in Candelabro in explanatione Bullæ cæne Domini cal. decimosecundo, numero 93.

Sed de his hæcenus, ad alia veniamus.

Ver. Ac illa in eadem Curia prosequentes, aut procurantes.

S V M M A.

1 Offendens uno ex dictis modis eos, qui ad Romanam Curiam pro suis negotiis confugerunt, dum in Curia ea prosequuntur, aut procurant, ac demum, ubi a Curia discedunt, in excommunicationem incidunt.

1 IN hac postrema parte huius primæ partis excoicantur, qui offendunt aut occidendo, aut percutiendo, aut suis bonis spoliando eos, qui ad Romanam Curiam pro eorum causis, ac negotiis recurrerunt occasione earum causarum, & negotiorum, dum illa in eadem Curia prosequuntur, aut procurant, ut habetur in versiculo proposito. Et quoniam quid sit occidere, percutere, & spoliare antea vidimus, ob eam rem quod supra diximus, dum recurrunt ad Curiam, locum habent, & dum in Curia sunt, ob eam rem ne a Curia agamus, quæ huc pertinent, illinc sumemus, siue occidantur, siue percutiantur, siue bonis spoliantur.

Illud vnum queri potest, an privilegium hoc habeant, ubi a Curia

cia

ria recedunt, & ad domos suas redeunt, nam hoc prætermisum est in hoc capite. Ego tamen cenleo, & tunc privilegium hoc ipsos habere, tum quod in simili expressum id habemus in Capito. v. v. v. Recedentes, ergo idem & hic, vna enim lex aliam declarat. argum. l. non est nouum, cum sequent. ff. de leg. tum quod securitate publica de ueniendo ad aliquem locum alicui data, quæ vulgo dicitur Saluo condotto, & de recedendo data esse existimatur, vt id pluribus probauit Felin. in capitul. fin. numero primo, cum multis sequent. de tregu. & pac. tum quod beneficium hoc Summi Principis est, & in fauorem Romanæ Curie tributum, ergo latissime interpretandum argument. l. beneficium. ff. de const. prin. tum denique quod auctor Bullæ, si de hoc interrogatus fuisset, an veller hos tale privilegium habere, quousque domum peruenissent, sine dubitatione id concessurum esse verisimile est. argument. eius, quod dixit Gl. communiter recept. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. tum quod si contrarium diceremus, non satis prouisum esset recurrentibus ad Romanam Curiam. Ex omnibus igitur his concludo, & in recedendo, sicut etiam in neniendo privilegium hoc ipsos habere, vt quod operatur propositum in proposito, operetur oppositum in opposito. argument. l. fin. §. fin. ff. de leg. 3. ita ego cenleo saluo semper

Sendæ Romanæ Ecclesiæ iudicio. Sed de primaria parte huius Capituli hæcenus, ad alteram veniamus.

Ver. Negotorumque gestores, Aduocatos, Procuratores, & agentes.

- 1 Negotorum gestor, qui nam sit, in eum
- 2 Aduocati quoniam sint, in eum
- 3 Procurator quoniam sit, in eum
- 4 Offendentes negotiorum gestores, aduocatos, procuratores, actores eorum, qui pro suis causis ad Curiam confugerunt earum causarum gratia, in excommunicationem incidant, quæ excommunicationis, quousque pateat, declaratur.

IN hac secunda parte excommunicatur, qui aut interficiunt, aut percutiunt, aut bonis spoliant negotiorum gestores, aduocatos, procuratores, & agentes, qui curiam gerunt causarum, vel negotiorum eorum, qui ad Curiam pro suis causis, & negotijs recurrerunt, vbi occasione earum causarum, ac negotiorum eisdem modis offendunt, vt habetur in vers. & in sequentibus verbis Bullæ. Et quoniam, quando occiderent, percutientes, nec non bonis spoliantes in excommunicationem hanc incidunt, non incidunt, in antecedenti

denti parte poſuimus, & quæ ibi diximus, & hic locum habet, ob eam rem nomina hæc hic tantum explicabimus.

1. **Negotiorum geſtores** igitur ſi proprie ſunt, qui ſine mandato domini rem eius, ac negotiũ, ne pereat, agunt, & eius curam gerunt. arg. tot. tit. ff. de neg. geſt. quoad rem noſtram. autem eos hic negotiorum geſtores accipio, qui aliena negotia extra litem curant, vt pote curando vel vt quis penſionem, beneficium, quæ conſequatur, vel diſpenſationem, vel abſolutionem, & id generis, in quibus non neceſſario requiritur mandatum, in quorum numero pragmaticum etiã accipio, ſeu ſolicitatores negotiorum, vel litium.

2. **Aduocati** vero ſunt ii, qui apud eum qui iuriſdictioni præſt. quid in iure ſit oſtendunt, vt habetur in l. i. §. poſtulare. ff. de poſtulã. & facit l. i. §. aduocatos. ff. de vari. & extraord. cogn.

3. **Procurator** autem ſad lites eſt is, qui mandatum habet ad litẽ mouendam, iudiciumque exercendum. arg. extra. de procur. & procuratoris nomine accipio et Syndicum, qui vniuerſitatis procurator eſt, vt habetur in titu. extra. de Syndico.

Actor autem & ipſe procuratoris perſonam ſuſtinet, ſed ab eo conſtituitur, qui adhuc mortæ cauſæ dominus non eſt. Quare quod tutor, curator, ac Syndicus

ante litem conſtitutam litis domini non ſunt, atque ad eum procuratorem conſtituere nequeunt ob l. i. ff. de procura. hi actorem conſtituunt, vt habetur in l. neque tutores, & ibi Glo. ac DD. c. de procur.

4. **Has perſonas** ergo, ſi qui vno ex tribus modis offenderit, vt pote, vel occiderit, percufferit, uell bonis ſpoliauerit occasione negotiorum, ac cauſarum, quas gerant eorum, qui ad Romanam Curiam recurrerunt, in excommunicationem hæc incidet. Quare aduocati, qui reſident in Romana Curia, ſicut etiam procuratores, & ſolicitatores, & alii negotiorum huiusmodi geſtatores priuilegium hoc habebunt, quãdiu horum cauſas agunt. Excipiuntur tamẽ caſus omnes, quos in antecedentibus regulis excepiimus.

Item excipitur, vbi aliunde uenirent prædictæ perſonæ, nam in itinere priuilegium hoc non habebunt, quandoquidẽ ipſis partibus tantum priuilegiũ hoc conceſſum eſt, ut uidimus ſupra, ergo alii ipſo non fruuntur, inſolutio enim vnius alterius excluſio eſt, arg. l. cum prætor. ff. de iudic. & cap. non ne. de præſumpt. & limitata cauſa limitatum producit effectum. arg. l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. Contraria tamen opinio verior videtur, vt & hi ſpeciatim venientes pro aliqua cauſa hoc priuilegio fruuntur, ſecus

secus si generatim, sicut aduocati munere fungantur, nam in iudicare privilegium non fruuntur, secus autem ubi in Curia erunt, & venientium causas susceperint.

Postremo excipitur, ubi extra Curiam aduocati manus alterius obirent, ut consilium dando, nam hi hoc privilegium non habebunt, ex quo his conceditur, qui in Curia hæc agunt, ut in antecedenti versu habetur. Et de hac itidem parte satis, ad postremam veniamus.

Verf. Sen etiam Auditores, vel iudices super prædictis causis, uel negotiis deputatos.

S. V. M. M. A.

- 1 Auditor quisnam sit.
- 2 Iudex quisnam sit.
- 3 Offendentes, uno ex dictis modis Auditores, iudices, & eorum, qui pro suis causis, ad Curiam confugerunt earum causarum gratia, in excommunicationem incurrunt, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur.

In hac postrema parte excommunicantur, qui uno ex tribus modis offendunt eos Auditores, vel iudices, quibus causa cognoscenda, definienda, & negoti-

tium cognoscendum, definiendum commissum est eorum, qui pro ipsis causis, ac negotiis ad Romanam Curiam recurrerunt occasione earum causarum. Et quoniam in eisdem casibus tales offendentes excommunicantur, in quibus excommunicari eosdem in aliis superioribus partibus huius capituli diximus, ob eam rem declarationem huius illinc sumamus, hic vero breuiter quid Auditores, Iudices, & sint, explicemus.

1 Auditor igitur quatenus ad rem nostram pertinet, primo ille dicitur, cui causa cognoscenda commissa est, sed non definienda, ut sentit Ancharan. in Clement. Auditor. num. 7. versu. Quinto nos de rescript. nam ibi ait, eum, cui est commissum ad iudicandam causam, posse ferre sententiam, ubi speciatim hoc ei concessum est, ergo alias secus, ubi non est concessum. Et Auditor hic datur & a Principe seculari, & a Romano Pontifice, de quo audire hic agitur, cuius officium ex forma ipsi tradita cognoscitur, ut dixit Zabai. in ead. Clement. numero 6. quaestio. 1. versu. Sed officium parti, ubi & quod genera auditorum Romana Curia sint, declarat. Auditor etiam Camera quoque est, qui hodie magnam potestatem habet.

- 2 Iudex vero est is, qui causam aut iure ordinario, aut delegato cognoscit, ac definit, argum. tot.

titu. ff. de off. ordin. & de off. delegat.

3 His sic præmissis † pro regula habemus in excommunicationem eos incidere, qui hos auditores, aut iudices vel interfecerint, uel percusserint, vel suis bonis ob prædictas causas spoliauerint.

Quæ excommunicatio eos etiã afficere sentio, qui extra Curiam prædictos datos dictis modis offenderint, nam Bulla non distinguit, ubi sint, ergo nec nos distinguere debemus, & Romanus Pontifex extra Curiam huiusmodi causas committere sæpè solet. Sed de hoc capite satis, ad aliud ueniamus.

De excommunicatione lata contra appellantes a decretis Iudicium Romanæ Curie ad Curias seculares, ac iudices, & contra impediētes decreta eorundem iudicium Romanæ Curie.

Cap. XIIII.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes tam Ecclesiasticos, quam seculares cuiuscunque dignitatis, qui prætexentes friuolam quandam appellacionem, a grauamine, vel futura executione litte-

rarum Apostolicarum etiam in forma Breuis tam gratiam, quam iustitiam concernentium. Nec non citationum inhibitionum, sequestrorum, monitoriorum, processuum, executorialium, & aliorum decretorum a nobis, & a Sede prædicta, seu Legatis, Nunciis, Præsidentibus Palatii nostri, & Camera Apostolicæ Auditoribus, Commissariis, aliisque Iudicibus, & delegatis Apostolicis emanatorum, & quæ pro tempore emanauerint, aut alias, ad Curias seculares, & laicam potestatem recurrunt. Et ab ea (instante etiam Fiscī procuratore, vel aduocato) appellaciones huiusmodi admitti, ac literas, citationes.

tiones, inhibitiones, sequeſtra, monitoria, & alia prædicta capi, & retineri faciunt. Quive illa ſimpliciter, vel ſine eorum beneplacito, & conſenſu, vel examine executioni demandari, Aut ne tabelliones, & notarii ſuper huiusmodi litteratum, & proceſſuum executione inſtrumenta, vel acta conficere; aut confecta parti, cuius intereſt, tradere debeant, impediunt, vel prohibent. Ac etiam partes, ſeu eorum agentes, notarios, executores, & ſubexecutores litterarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex ciuitatibus, locis, & regnis eiiciunt,

bonis ſpoliant, perterrefaciunt, concutiunt, comminantur per ſe, vel alium, ſeu alios publice, vel occultè.

Quive alias quibuſcunque perſonis in genere, vel in ſpecie, ne pro quibuſuis eorum negotiis proſequendis, ſeu gratiis, vel litteris impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recurſum habeant, Seu gratias ipſas, vel litteras a dicta ſede impetrent, ſeu impetratis vtantur directè, vel indirectè prohibere, ſtatuerè, ſeu mandare, vel eas apud ſe, aut notarios, ſeu tabelliones, vel alias quomodolibet retinere præſumunt.

- 1 Citatio quid sit, & quod duplex.
- 2 Inhibitio quid sit.
- 3 Sequester, & Sequestrium quid sint.
- 4 Monitorium quid sit.
- 5 Decretum quid sit.

C Aput hoc diuiditur in tres primarias partes: quarum secunda incipit ibi. Quive illa simpliciter. Tertia ibi. Quive alias, de quibus singulis agendum nobis est, & prius de prima, in qua excommunicantur, qui per appellationem, rationemve aliam ob ea, quae emanant ab apostolica sede, eiusue iudicibus, ad curias seculares, laicamque potestatem confugiunt. Et praedicta recipi a laica potestate, prohiberi que faciunt, quam rem ut dilucidiorē habeamus, praesentenda haec sunt. Primum, quid sit Citatio. Deinde, quid inhibitio. Tertiū, quid Sequestri. Quarto, quid Monitorium. Quinto, quid processus executorialis. Sexto, quid Decretum.

- 1 Quoad primum igitur Citatio nil aliud est, quam vocatio alicuius ad iudicem experiendi iuris causa facta, ut probetur per se.

ibi notat de iuris vocat. & haec Citatio verbalis citatio dicitur, quae duobus modis fit, primo per nuntium item & per epistolam, seu praecipuum, quod passim fit.

loco publico, quae quidem citatio neque semper, neque a quocūque fieri potest, ut habetur in Clemēt. prima, & ibi not. Zabarel. de iud. & de iure civili habetur in §. omnem in authen. de litigiosis, & Iason in leg. 2. ff. de iurisdic. omn. iudic. Alia vero est citatio quae dicitur Realis, quae est quando iudex personam aliquam capiendam curat, & citatio haec nil aliud est, quam curare, ut personae capiantur, ut tradidit Iason in cit. 2. in principio. Quoad rem nostram autem utranque citationem comprehendere censeo, tum quod Bulla non distinguit, tum quod plurimum numero utitur, dum inquit Citationum, tum quod eadem ratio in utraque est.

- 2 Inhibitio autem test prohibicio, seu interdictio facta ab habente maiorem potestatem iudici, vel parti, seu alicui, ne quid faciat, coeptumve prosequatur ad iurisdictionem, & iura, & ad pacem praefertim conservandam. Et fit aut ab homine, aut a lege, ut declaravit id Quint. Mandos. in Tractatu suo de Inhibit. quæstion. 1. & 2. Quoad rem nostram vero hic solum agitur de inhibitionibus factis ab homine, & sic a Iudice, scilicet vel a Romano Pontifice, vel a suis Iudicibus, qui habentur, ac nominantur in hoc Capite.
- 3 Sequester vero dicitur is qui apud quem plures eadem rem de qua

qua controuersia est, deposuerunt, ut habetur in l. sequestr. ff. de verb. sign. & l. licet. ff. de pos. fit. & inquit hoc Gloss. in c. examinata. de iudi. Quoad rem nostram accipitur pro re deposita, ac sequestrata. Et quoniam sequestratio duplex est, alia voluntaria, alia necessaria, & voluntaria sequestratio illa dicitur, quæ de partium consensu fit; necessaria verò illa, quæ a iudice etiam non consentientibus partibus, quam obrem necessaria etiam dicta est, & quatuor modis fit, ut declarauit optime Abba. in cap. dilectus. nu. 1. cum multis seq. de sequestr. poss. hic accipitur pro sequestratione necessaria, & idcirco pro ea, quæ fit iudicis auctoritate, & non cuiusvis iudicis, sed eorum tantum, qui in hoc capite numerantur.

4 Monitorium autem ¶ est preceptum factum sine causæ cognitione a iudice, idest de eius auctoritate alicui, ut aliquid faciat sub pœna cum clausula, si senseris te grauaturn, ut tradidit Quint. Mandos. in Tractatu suo de Monitor. q. 2.

5 Decretum autem ¶ vario modo accipitur, ut inquit Bart. laso. ac DD. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. ff. de off. Proconsul. & legat. significat enim aliquando sententiam definitiuam, aliquando interlocutoriam, aliquando quicquid ordinatur a superiore, & quicquid fit a iudice cum cau-

sa cognitione, proprie tamen, significat deliberatam commissiōnem iudicis factam cum causæ cognitione cōtra ordinationem, & absolutionem, ut dixit las. ibi. demum. 1. vers. Proprie tamen, & stricte. Quoad rem nostram vero, & proprie, & improprie sumi cenleo, & sic pro quacunque re ordinata a dictis iudicibus, præter prædicta speciatim nominata, nam posteaquam speciatim citationum, inhibitionum, sequestrorum, monitoriorum, processuum executorialium mentionem fecit, quo & alia, si qua essent a prædictis, comprehenderet verba ea, Et aliorum decretorum, adiecit, quo ipsis reliqua omnia a prædictis speciatim nominatis comprehenderet, quod fieri solet.

Processus autem executoriales sunt processus, ubi de exequendo aliquid mandatur. His sic præmissis, iam rem aggrediamur. Et quoniam de tribus agitur in hac parte, ob eam rem tres regulas ponamus: id quod in sequenti præstabimus.

S. V. M. M. A.

- 1 Recurrentes appellantesve a decretis iudicum Romana Curia ad laicos iudices, & curias, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicationis, quousque pateat, declaratur.
- 2 Recurrentes, appellantesve a decretis iudicum Romana Curie quando in

do in excommunicationem non in-
cidant.

I.

S. Tres regulas de materia pre-
missa ponendas nobis pro-
posuimus, iam igitur primā
ponamus. † In excommunicatio-
nem hanc igitur incidunt primò,
qui ab onere, vel futura executio-
ne litterarum apostolicarum etiā
in forma Breuis tam gratiā, quā
iusticiam concernentium, necnon
citationum, & aliorum prædicto-
rum a Romano Pontifice, & a Se-
de Apostolica, seu Legatis, Nun-
tiis, Præfidentibus Palatii Roma-
ni Pontificis, & Cameræ Apo-
stolicæ Auditoribus, Commissa-
riis, alijsq. Iudicibus, & delega-
tis Apostolicis emanatorum ad
curias seculares, & laicam pote-
statem recurrunt, ut habetur in
initio Capituli. Quæ excommuni-
catio multos afficit.

Nam primò afficit ipsos re-
currentes quoscunque, ob dictio-
nem illam Omnes, quæ dictio
neminem excludit. argum. l. Iulia-
nus. ff. de leg. 3. quamobrem com-
prehenduntur tam Ecclesiasti-
ci, quam Seculares, quod & ex-
pressum habetur in Bulla in eo
versu. Tam Ecclesiasticos, quam
seculares. Item, cuiuscunque di-
gnitatis sint, comprehendit, si-
ue igitur Patriarchæ, siue Cardi-
nales, siue Archiepiscopi, siue al-
li inferiores clerici sint, siue Rex

siue Dux, siue Marchio, simplex
vel laicus, poenam hanc non eua-
dent ob uerba illa Cuiuscunque
dignitatis; dictio enim illa Cu-
iuscunque, omnes comprehendit,
ut habetur in ca. solita. in fin. de
maior. & obed. & not. Ias. in le. si
mihi, & Titio. §. stipulatus. cum.
2. de verb. oblig. & in l. quodcum-
que. ff. cod. Item comprehendun-
tur tam ii, qui sunt de territorio
Ecclesiæ, quam alii, qui sunt de
alterius territorio; nam Bulla sim-
pliciter, & indistincte loquitur;
ergo simpliciter, & indistincte
intelligi debet. arg. l. de pretio.
ff. de publi. in rem act. Nec ergo
Galli, Hispani, alteriusve gene-
ris homines in hac Bullam hanc
offendentes poenam hanc eua-
dunt.

Secundo loco respectu modi
excommunicatio hæc afficit; nam
siue per appellationem, siue per
supplicationem, rationemve al-
liam ad seculares prædictos con-
fugiant, in excommunicationem
hanc incident, ob versu. Qui præ-
tendentes quandam friuolam ap-
pellationem. iunct. versu. Aut alias
ad curias seculares, nam aduer-
bium illud Alias, id est alio modo,
significat ab appellatione, ut pote
aut supplicando, aut iudicis offi-
cium implorando.

Tertiò amplificatur habito re-
spectu ad id, unde onus se sen-
tire inquit, uel igitur confu-
giant ob executionem futuram
litterarum apostolicarum qua-

rumcunque, vel ob citationes, vel inhibitiones, vel sequestra, vel monitoria, vel ob processus executoriales, vel ob alia decreta, semper in excommunicationem incident, ob versicu. A graduamine, &c.

Quarto amplificatur respectu habito ad eum, a quo praedicta emanarunt, vel igitur a Romano Pontifice, vel a Collegio Cardinalium, sede vacante, vel a successore huius Romani Pontificis, praedicta litterae, citationes, & reliqua alia emanauerint, confugientes in excommunicationem incident, ob verba illa A Nobis, quib. significat auctorem huius Bullae, Et a Sede Apostolica, quod significat successorem, vel Collegium Cardinalium. Item si a Legatis emanauerint. Item si a Nuntiis. Item si vel a Praesidentibus Palatii Romani Pontificis. Item a Camera Apostolica Auditoribus, Commissariis, aliisque Iudicibus, & delegatis Apostolicis, ut habetur in versicu. Seu Legatis, & cetera. Ex quibus patet non solum comprehendi iudices Apostolicos, qui in Romana Curia morantur, verum etiam & qui extra Curiam, ut Legati, & Nuntii, argument. titu. de off. leg. Item Commissarii, Iudicesque alii Apostolici delegati, idque iure merito, nam derogatur auctoritati Sedis Apostolicae, quae suprema est. argum. c. cuncta per mundum. q. 93. ex quo ab inferioribus sua de-

creta impediri volunt, quod iniquum est.

Quinto locum habet respectu causae, de qua agitur. Siue igitur causa Ecclesiastica sint, siue profana, ad iudices laicos, seculares, quae curias confugere non possunt, nam Bulla non distinguit, ergo nec nos arguit, de precio. fide pub. in rem act.

Sexto locum habet respectu habito ad eum, ad quem confugitur, vel igitur ad Curiam Principum, vel ad alium iudicem laicum confugiant, nihil interest, nam in excommunicationem nihilominus incident, ob verba illa Ad etiam seculares, & laicam potestate recurrant.

Septimo locum habet, esto praedicta impediri faciant instante procuratore, vel aduocato fisci, & appellationem etiam admitti, ut habetur in versicu. Et ab ea, instante etiam fisci procuratore appellationes huiusmodi admitti, ac litteras, citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, & alia praedicta capi, & retineri faciunt.

Postremo locum habet, etiam si iudices, ad quos confugiunt, alias Ecclesiae iudices sint, cuiusmodi sunt Gubernatores Ciuitatum, nam ipsi habent potestatem laicam, & ob id ad ipsam confugere ob praedicta nequeunt. Hi omnes ergo in excommunicationem incident, iam, qui poenam hanc euadant, explicemus.

Pri.

Primum igitur in excommuni-
cationem hanc non incidit, t
qui probabili incertia ductus id
faceret, ut pote si esset rusticus. ar-
gum. capit. Apostolica. de cler. ex-
commu. min. & cap. fin. de consti.
lib. 6.

Secundo, ubi quis appellat ab
aliis iudicibus. Ecclesiasticis a præ-
dictis, qui ergo ab Episcopis, ab
eorum Vicariis ad iudices lai-
cos appellat, in excommunicatione
hanc non incidet, ex quo e-
nim de iudicibus iam dictis agit
Bulla, ergo secus de aliis, nam in-
clusio unius, alterius exclusio est.
argumen. cap. non ne. de præsum-
pt. & l. cum prætor. ff. de iud. mul-
to minus ergo qui a laicis iudici-
bus ad laicos iudices alios appel-
lat.

Tertio in excommunicatione
hanc non incidit, ubi quis appel-
lat, seu confugeret ad iudicem
Ecclesiasticum, nam ex quo exco-
municantur pro prædictis causis
appellantes ad iudicem seculare,
ergo secus, si ad iudicem Ecclesia-
sticum, limitata enim causa limi-
tatum producit effectum. argu-
ment. l. in agris. de acquirend. rer.
domin. Quæ diximus de confugie-
tibus, eadem sentimus de iis, qui
faciunt eas appellationes admit-
ti, & prædicta impediri, & hæc e-
runt pro aliis duabus regulis,
quas hic ponendas antea nobis
proposuimus Sed de prima huius
capitis parte satis, iam alteram ag-
grediamur.

Verf. Quive illa simpliciter,
vel sine eorum benepla-
cito & consensu, vel exa-
mine executioni deman-
dari, Aut ne tabelliones,
& notarii super huiusmo-
di litterarum, & proces-
sum executione instru-
menta, vel acta conficere,
aut confecta parti, cuius
interest, tradere debeant,
impediunt, vel prohibent.
Ac etiam partes, seu eo-
rum agentes, notarios,
executores, & subexecu-
tores litterarum, citatio-
num, monitoriorum, vel
aliorum prædictorum ca-
piunt, percutiunt, vul-
nerant, carcerant, deti-
nent, ex ciuitatibus, lo-
cis, & regnis eijciunt, bo-
nis spoliant, perterrefa-
ciunt, concutiunt, &
comminantur per se, vel
alium, seu alios publice,
vel occulte.

S V M M A.

- 1 *Impedientes, ne executioni mandentur decreta a iudicibus Romana Curie in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio declaratur, quousque pateat.*
- 2 *Principes, qui nolunt in suis Regnis clericos beneficiorum, quæ ab Apostolica Sede habuerunt, possessionem recipere, in excommunicationem incidunt.*
- 3 *Impedientes, ne decreta iudicum Romanæ Curie executioni mandentur, quando in excommunicationem non incidunt.*

IN hac parte de tribus agitur, & tria hominum genera exco-
municantur. Quare ob id tres re-
gulas ponamus.

- 1 In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui, ne prædicta executioni mandetur, impediunt, ut habetur in versic. Qui ve illa. Quare, si quis, ne citatio fiat, monitoriave, & alia prædicta impedi-
at, in excommunicationem hanc incidet.

Quæ excommunicatio declara-
tur, ut locum habeat, quicumque
sit, qui hæc impedit, & sic vel iu-
dex secularis, vel Ecclesiasticus,
vel propria auctoritate, vel prædi-
ctorum, & sic vel privata, vel pu-
blica auctoritate, ut asseruit Nau.
in Manual. capitul. 17. numer. 68.
versicul. Quinta, & sequitur Vi-
uald. in Candelabro, in exposi-

tione Bullæ Cœnæ Domini. capi-
13. numer. 95. & quodcumque sit,
quod impeditur, ut ex eo versicu-
patet.

Item excommunicatio hæc af-
ficit eos, qui simpliciter impe-
diunt, id est, qui nulla ratione vo-
lunt prædicta executioni manda-
ri, sed omnino impediunt, aduer-
biū enim illud simpliciter, quod
idem significat, quod sine plica,
ut dixit Gloss. in Clemen. sæpe. in
verb. simpliciter. de verb. sign. &
indistincte, ut id pluribus tradidit
Iason in l. 1. §. si quis simpliciter.
num. 8. ff. de verb. oblig. ostendit,
atque significat hos omnino im-
pedire.

Tertio afficit excommunicatio
hæc eos, qui non simpliciter, sed
secundum quid impediunt, ut po-
te si permittere nolunt, ut prædi-
cta executioni mandentur, nisi aut
eorum beneplacitum, & consen-
sus intercedat, aut examen, id est
nisi ipsi suum consensum prius tri-
buerint, & beneplacitum, vel præ-
dicta examinaverint, scilicet lite-
ras illas, citationes, & reliqua, ut
habetur in versic. Vel sine eorum
beneplacito, & consensu, vel exa-
mine. ¶ Quare Principes, qui no-
lunt in suis locis clericos, qui be-
neficium a Sede Apostolica obti-
nuerunt, possessionem eius accipe-
re, & ingredi, nisi suum benepla-
citum habeant, & consensum, in
excommunicationem hanc inci-
dunt, quod est not. sicut & nota-
uit id Felin. pluribus, in capitul.

Ec.

Eccleſia Sanctæ Mariæ num. 123. verſic. Vndecimo quarto. de conſtit.

Quarto excommunicatione hæc afficit vel ſimpliciter, & aperte prædicta impediunt, vt pote prohibendo expreſſe, ne citationes, monitoria, ſequeſtrave fiant, alia ve prædicta executioni mandentur, vel ratione alia impediunt, vt exempli gratia non permittendo executores in ſua territoria ingredi, vel a quoquam recipi. argum. c. ſi. de immunit. Eccl. lib. 6. vt habetur in verſi. Impediunt, vel prohibent, nam verbum prohibere, ſignificat aperte reſiſtere, & vetare, verbum autem impedire, ſignificat ratione alia quacunque morari.

Quinto excommunicatione hæc afficit etiam eos, qui de mandato alterius id faciunt, vt pote Dux mandat ſuis magiſtratibus, ne admittant clericos ad poſſeſſionem beneficiorum accipiendam in ſuis locis, ſi enim ipsis in hoc paruerint, in excommunicationem hæc incident, non enim in hoc parere ei tenentur, & mandans igitur, & mandatarius in excommunicationem incident. Immo quod rati habitio mandato comparatur, vt dicitur in cap. rati habitio. de regu. iur. lib. 6. ſi quis ratam habuerit impediſionem hæc factam nomine ſuo ab aliquo, in excommunicationem hæc incidet. arg. cap. cum quis. de ſentent. excom. eod. lib. atque ſic reſpondit con-

ſultus Nauarr. in conſi. 37. de ſentent. excommunic. lib. 5. vbi & in vtroque foro locum id habere ait.

Poſtremo afficit excommunicatione etiam eos, qui priuati homines ſunt, & ſic de facto impediunt, vt pote quis beneficium habuit a Romano Pontifice, & literis expeditis vult poſſeſſionem accipere, homines vero eius loci id prohibent, & nolunt, nam in excommunicationem hæc & ipſi incident, ſi enim non excuſantur, qui iuriſdictionem in locis illis habent, multo minus qui priuati ſunt. argum. auth. multo magis. C. de ſacroſanct. Eccl. atque ſic ſenſit Nauarr. & Viuald. in citatis locis, etenim & Bulla ſimpliciter loquitur, & hoc notandum eſt, quoniam ſæpius parochiani in huiusmodi caſibus repugnare ſolent. Sed iam eos, qui pœnam hæc euadunt, explicemus.

3 Primum igitur ſi in excommunicationem hæc quis non incidit in illis caſibus, quos in antecedenti regula poſuimus.

Item excommunicationem hæc euadit, qui de licentia Romani Pontificis id facit, vel eorum, qui hoc concedendi facultatem habent. argum. ca. qui peccat. 23. q. 4. qua ratione fortasſe excuſari Principes poſſunt id faciētes. Sed de regula hac ſatis, ad aliam veniamus.

In excommunicationem hæc quoque incident, qui impediunt,

X 4 pro-

prohibentur, ne tabelliones, & notarii de his instrumenta faciant, vel acta, ut habetur in versic. Aut ne tabelliones. Quæ regula declaratur ut superior. Tabelliones autem, & notarii sunt publici scribæ.

Item in excommunicationem hanc incidunt, qui confecta de ipsis, aut instrumenta, aut acta prohibent, impediunt, ne parti tradantur, cuius intersunt, ut habetur in versic. Aut confecta parti, cuius interest, tradere, quæ regula, ut superiores, declaratur. Sed iam tertiam partem aggrediamur.

In excommunicationem hanc etiam incidunt, qui offendunt partes, vel actor, vel reus sit, qui prædicta scilicet monitoria, citationes, decreta, & alia prædicta facienda curarunt, ut habetur in versicu. Ac etiam partes. Quæ excommunicatio afficit, quacunque ratione ex decem illis propositis offendunt, scilicet Vel capiant, vel percutiant, vel vulnerent, vel in carcerem coniiciant, vel detineant, vel ex ciuitatibus locis, & regnis eiciant, vel bonis spolient, quacunque bona sint, vel mobilia, vel immobilia, vel perterrefaciant, quod ego intelligo, modo terror gravis sit, vel concutiant, idest nomine magistratus metum inferant, quo pecuniam ab illis extorqueant, ut pote asserendo se iudices esse, vel mandatum a iudice habere eos capien-

di, quo pecuniam extorqueant, hoc est enim concutere, ut habetur in l. 1. & 2. ff. de concus. Vel eis minentur scilicet verbis gravibus, nam minæ verbis fiunt, perterrefactio autem factis. Quacunque ratione igitur hos offendant, in excommunicationem hanc incidunt, ut habetur in versicu. Capiunt.

Quæ excommunicatio afficit quicumque sint, qui hæc agunt, sicut in antecedentibus vidimus.

Item vel per se, vel per alios.

Tertiò publicè, vel occultè, ut habetur in versicul. Per se, vel alium.

Quartò vel in suis terris, vel in alienis hoc agant, simpliciter enim Bulla loquitur, ergo simpliciter intelligi debet. argument. leg. de pretio. ff. de public. in rem act.

Postremo vel auctoritate privata, vel publica laica, vel Ecclesiastica hæc faciant, ut asseruit Narr. in Man. cap. 1. num. 68. vers. Quinta, & sequitur Viuald. in Candelabro, in expositione Bullæ Cœnæ Domini. capitul. 13. num. 93. quamvis de personis publicis, & alias iurisdictionem habentibus in primis hic agatur mea sententia.

Excipitur tamen, ubi ob aliam causam dictis modis prædictos offenderent, ut pote ob inimicitias ipsos interficiendo, vel ob

qua-

Pontifici referuatis.

auaritias ipsos spoliando, vel ob metum pestilentia eos a locis suis eiiciendo, nam Bulla ipsos excommunicat, ubi eos offendunt, ob prædicta scilicet, vel citationes, vel monitoria, & alia prædicta, ergo alias secus, actus enim agentis non operatur contra intentionem. argum. l. non omnis. ff. si cerpet. & inclusio vnius alterius exclusio est. argum. l. cum prætor. ff. de iud. & c. non ne. de præsumpt. atque sic dixit Tolet. in Bulla Cænæ Domini, excommunicatio. 9. num. 4. versic. Et intelligitur ratio ne dictarum.

Hæc autem, quæ diximus de offendentibus partes, reum scilicet, & actorem, locum habent in offendentibus eadem ratione ob easdem causas dictarum partium procuratores, item notarios, vel executores, vel subexecutores litterarum Apostolicarum, & aliorum, quæ dicta sunt, vt habetur in versicul. Seu eorum agentes. Sed iam postremam partem huius Capituli aggrediamur.

Verf. Quive alias quibuscunque personis in genere, vel in specie, ne pro quibusvis eorum negotiis prosequendis, seu gratis, vel litteris, impetrandis ad Romanam

Pars Secunda. 329

Curiam accedant, aut recursum habeant. Seu gratias ipsas, vel litteras a dicta Sede impetrent. Seu impetratis vtantur, directe, vel indirecte prohibere, statuere, seu mandare. Veleas apud se, aut notarios, seu tabelliones, vel alias quomodolibet retinere præsumunt.

S V M M A.

- 1 Prohibentes, ne quis ad Romanam Curiam accedat pro suis negotiis, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Impedientes, ne quis gratias, vel litteras a Sede Apostolica impetret, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 3 Impedientes, ne quis impetratis gratis, litterisve a Sede Apostolica vtatur, in excommunicationem incidunt.
- 4 Retinentes prædictas gratias, litterasve impetratas a Sede Apostolica in excommunicationem incidunt.

IN hac parte, quæ quatuor partes habet, quatuor regulæ conformandæ sunt, quarum prima hæc est.

In

In excommunicationem hanc quoque incidunt, ꝑ qui audent prohibere, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recursum habeat, vt habetur in versicul. Quive alias.

Quæ excommunicatio declaratur, vt locum habeat, quicumq; sit, qui hoc præsumit, vt habetur ex initio huius Capituli, & ob relationem illud Quive, nam generaliter intelligi debet, ex quo indeterminate Bulla loquitur. argum. l. i. §. & generaliter. ff. de leg. præstan. quare personæ Ecclesiastica, laiceve sint, iurisdictionem alias habentes, Bullam in hoc offendentes, in excommunicationem hanc incident, nam de personis publicis offendentibus Bullam in hoc capite in primis agitur, atque sic asseruit Nauarr. in Man. c. 27. num. 68. vers. Quinta.

Item afficit excommunicatio hæc, vel generatim, vel speciatim hoc prohibendo. Generatim si iudex est, vel proclama faciendo, seu per edictum generale verando, ne quis ad Romanam Curiam pro re vlla accedat, vel statutum faciēdo eadem ratione, his enim modis in genere quis prohibetur. argumen. c. a nobis. i. de sentent. excommun. in antiq. & cap. si. de constit. lib. 6. vel generatim prohibendo, re quis alios iudices adeat pro quacunque causa. Speciatim vero mandando huic, vel illi, ne ad curiam accedat, vel simpliciter, declarant hæc verba illa

In genere, vel in specie, iunctis verbis illis Prohibere, statuere, seu mandare præsumunt, nam primum ad edictum pertinet, alterum ad statutum, quibus generatim quis prohibetur. argum. capit. i. & capit. fin. de constitut. & l. leges, iuncta l. legis uirtus. ff. de l. tertium uero, ubi speciatim mandatur.

Tercio afficit excommunicatio hæc, pro quibuscunque negotiis prosequendis, seu gratis literisue impetrandis ad Romanam Curiam quem accedere quis prohibeat, ob versicu. Ne pro quibusvis eorum negotiis prosequēdis, seu gratis, uel litteris impetrandis. Quare qui, uel ut beneficium, pensionem, magistratumue aliquem consequatur, ut absolutionem a censuris, dispensationem aut a uoto, aut ab irregularitate, aut ad matrimonium contrahendum a cognatione habeat, ob aliam causam, utpote ut pensiones sibi remittantur, uel ut ad litem iudex sibi detur, pro aliisue huiusmodi negotiis, & causis ad Romanam Curiam accedere uult, hunc impediens in excommunicationem hanc incidet, qui ergo opus aliquod, utpote librum Romano Pontifici dicatum dono dare uult, & idcirco ad Curiam accedere, eadem ratione impediri non potest.

Quarto excommunicatio hæc afficit impediētem, vel sponte, & nullo cogente ad Romanam Curiam.

Curiam euntem, ratione uel quapiam coactum impediatur, ſponte, ut ſi eat, quo gratiam aliquam conſequatur, ut beneficium, uel penſionem, contra uoluntatem uero, ubi exempli gratia a iudice iniuria ipſi illata eſt, declarant hoc uerba illa Accedant, aut reſcuſum habeant, nam uerbum illud Accedant, ſignificat ſponte euntes, Reſcuſum habeant, ſignificat ubi moleſtia aliqua, & iniuria affecti ſunt, & ob id ad Curiam conſugiant.

Quinto excommunicatione hæc afficit directe, uel indirecte impediētes. Directe, prohibendo, & mandando ſimpliciter, ne ad Romanam Curiam accedant. Indirecte, ut pote uel curando, ut in locis ei moueatur aliqua, uel iubendo, ut aliquid agat, quamobrem ad Curiam accedere non poſſit. arg. c. fin. de immunit. Eccl. lib. 6. & hoc ob uerba illa Directe, uel indirecte.

Poſtremo excommunicatione hæc afficit hos impediētes, quicunque ſint, qui impediuntur ob uerba illa Quibuſcunque perſonis. Quare uel ſint ſui ſubditi, uel non ſubditi, in excommunicationem hanc incidet ipſos impediēſ.

Excipitur ramen, ut in excommunicationem hanc non incidat, qui ob iuſtam cauſam id faceret, & non dolo malo, ut exempli gratia Princeps edictum facit, ne quis ad Curiam Romanam accedat,

quoniaſibi peſtilentiam adefſe ſcitur, ac dicitur, ſi ergo ob id, ne rediens Ciuitatem ſuam eo morbo inficiat, prohibet, ne illuc eat, quod dolo malo id non facit, quæ dolum Bulla requirit ob illud uerbum Preſumunt, in excommunicationem hanc non incidet. Si ite retineatur, quoniaſ Princeps eius opera plurimum eget ob periculum graue, quod ciuitati imminet, ob eandem rationem & hic poenam euadit.

Poſtremo excommunicatione hanc quis euadit, qui ob alias cauſas a prædictis a Curiam euntem impediret: limitata enim cauſa limitata producit effectum. arg. l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. utpote ſi irer eius Curiaſ uifendi gratia, nam ad Curiam accedere, quod ad rem noſtram pertinet, ille dicitur, qui eo proſciſcitur, ut aliquid, quod ordinis, aut iuriſdictionis ſit, conſequatur, ſicut ſupra alibi diximus. Et de hac prima regula ſatis.

Altera regula hæc eſt. ¶ In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui eadem ratione præſumunt impedire, ne quis gratias ipſas, uel litteras a dicta Sede impetret, ut habetur in uer. Seu gratias ipſas.

Quæ excommunicatione eiſdem modis, quibus proxima declaratur. Quare qui aut odio, aut inuidia, ne quid tale impetretur, prohibet, in excommunicationem hanc incidet, eſto priuata perſona

na

na sit, iam ad tertiam regulam veniamus.

3 In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui eisdem modis impediunt, ne impetratis gratiis, litterisve utantur, ut habetur in versic. Seu impetratis utantur. Quare si Episcopus admittere ad ordines Spurium noller, qui dispensationem a Sede Apostolica impetrauit, in excommunicationem hanc incidet, modo aliud non adsit, quod ipsum inhabilem reddat. In eandem poenam incidet, si beneficium primum vacans in sua diœcesi ab aliquo impetratum ei non conferat, vel certum a Romano Pontifice collatum ubi est, in possessionem eius mittere nolit, vel gratiam aliqui factam admittere renuat. Episcopi ergo, & alii iudices cauti in his sint, & de hac regula satis, iam postremam aggrediamur.

4 In excommunicationem hanc demum incidunt, qui præsumunt retinere prædictas gratias, litterasve impetratas aut apud se, aut apud publicos scribas seu tabelliones, seu alios, ut habetur in versic. Vel eas apud se, vel notarios. Sed de hoc capite satis, ad aliud transeamus.

De excommunicatione lata contra auocantes causas spirituales, eisque annexas a iudicibus Romana Curia, & impediētes quacunque ratione earum cursum, necnon litterarum Apostolicarum executionem.

Cap. XIV.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui per se, vel alios auctoritate propria, ac de facto, quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apostolicarum pre-textu, beneficiales, ac decimarum, ac alias causas spirituales, & spiritualibus annexas ab Auditoribus, & Commissarijs nostris, alijsque Iudicibus Ecclesiasticis auocant, illarumve cursum, & audientiam, ac personas, capitula, conventus, collegia, causas ipsas prosequi volentes impediunt, ac se ad illarum

rum cognitionem tanquam iudices interponunt. Quive partes attrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas: & ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, a censuris, & pœnis in illis contentis absolui per statutum, vel alias compellunt: Vel executionem litterarum Apostolicarum, seu executorialium processuum, decretorum prædictorum quomodolibet impediunt, vel suum ad id fauorem, consilium, aut assensum præstant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel alia

rum prætensionum, seu etiam donec ipsi ad nos informandos, ut dicunt supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi supplicationes huiusmodi coram nobis, & Sede Apostolica legitime prosequantur, etiam si talia committentes fuerint Præsidentes Cancellarium, Consiliorum, Parliamentorum, Cancellarii, Vicecancellarii, Consiliarii, Ordinarii, uel extraordinarii quorumcunque principum secularium, etiam si Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate: aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendatarii, seu Vicarii fuerint.

S V M M A.

1 Spirituales causæ quænam sint.

2 Spirituales causæ annexæ quænam sint.

CApit hoc in tres partes dividitur, quarum secunda incipit ibi, quivē partes. Tertia ibi, Vel executionem. Et quoniam in hoc capite agitur de causis spiritualibus, eisve annexis, ob eam rem causæ spirituales quænam sint, necnon ipsis annexæ explicemus.

- 1 Causæ spirituales igitur sunt causæ, quæ coram iudice Ecclesiastico tractari debent. Hæc autē sunt primo causæ sacramentorum omnium, nam ipsæ a iudicibus Ecclesiasticis tractari debent, ut de matrimonio asserit Tridē. Synod. cano. 12. sess. 24. & Viu. in sua Sylua, opin. 1057. numer. 3. Item causæ decimarum, necnon beneficiorum, ut habetur in Bulla, & ob id ius conferendi eā, & ad ipsā eligendi, præsentandi, instituendique, ut declaravit Nauarr. in Rubr. de iudi. num. 29. & num. 30. & facit Clement. dispendiosam. de iudi. Item censuræ Ecclesiasticæ, nam causæ spirituales sunt earum rerum, quæ aut diuinitus, & super naturaliter a Christo Domino instituta sunt, ut sacramēta, aut ab Ecclesia potestate ipsi diuinitus tradita, uel ordinis, vel iurisdictionis sint. Quare, siue cāz, siue

quæ ad ordines spectent, siue quæ ad iurisdictionem Ecclesiasticā, spirituales causæ dicuntur, ut tenet Nauarr. ibidem, & Abba. in capitul. at si clerici. de iudic. numero 20.

- 2 Annexæ uero spiritualibus sunt causæ iurispatronatus, ut asseruit Abba. in Rubr. de iudi. numer. 4. uersicu. An autem sit dare iudicium mixtum, & in capitu. quantum, not. 1. eod. & sequitur eum ibi Felin. ubi hoc disputauit. Hoc præmissio iam re ipsam aggrediamur. Et quoniam prima pars huius Capitis tria dicta primaria continet, ob eam rem tres regulas ponemus, id quod in sequ. præstabitur.

S V M M A.

- 1 Auocantes causas spirituales, eisve annexas a Iudicibus Romanæ Curie in excommunicationem incidunt, quæ excommunicationis, quousque pateat, declaratur.

S. Tres regulas de materia proposita ponendas nobis proposuimus, iam ergo primam ponamus.

- 1 In excommunicationem hæc igitur incidunt primo, qui auocant causas spirituales eisve annexas ab Auditoribus, & iudicibus Ecclesiasticis Romanæ Curie, ut habetur in initio huius Capitis.

Que

Quæ excommunicatio quoscūque afficit, qui eas cauſas auocāt, ob diſtiones illas Omnes, & ſingulos, quæ diſtiones neminem excludunt, argu. l. Iulianus. ff. de leg. 3. Quare vel ſint perſonæ Eccleſiaſticae, vt Archiepiſcopi, Epīſcopi, Abbates, Commendatarii, ſeu Vicarij, vel ſeculares, vt Præſidentes Cancellariorum, Conſiliorum, Parlamentorum; vel Cancellarij, Vicecancellarij, Conſiliarij, Ordinarij, vel Extraordinarij quorumcūque Principum ſecularium, vel Imperator, Rex, Dux ſit, aliæ dignitate præfulgeat, & ad ſummam, qui auctoritatem quaſi habeant, id faciunt, & publicæ perſonæ ſunt; nam de his agi poſſiſſimum hic videtur, in excommunicationem hanc incidere, ſi huiusmodi cauſas, vt diximus, auocauerint, vt habetur in fine huius Capituli. ver. Etiam ſi talia committentes; nam clauſula in fine poſita refertur ad omnia antecedentia. argu. c. ſecundo. de appell. & ibi not.

Item afficit excommunicatio hæc, vel per ſe, vel per alios eas cauſas auocent, vt habetur in verſic. Qui per ſe, vel alios, vt pote mandando alicui, vt has cauſas auocet.

Tertiò afficit excommunicatio hæc, etiam ſi prætextu exemptionum vel aliarum gratiarum, & litterarum Apoſtolicarum ſe id facere dicant ob verſic. Quorumcūque exemptionum.

Quartò afficit excommunicatio hæc, quacūque ſpirituales cauſas, ſpiritualibusve annexas auocent, vt pote vel ſint cauſæ beneficiorum, vel decimarum, vel ſacramentorum, vel iuriſpatronatus, & huiusmodi, ob verſic. Beneficiales, & cæ.

Quinto afficit excommunicatio hæc, a quibuſuis iudicibus Eccleſiaſticis Romanæ curiæ eas cauſas auocent, utpote uel ab Auditoribus, uel a Commiſſariis, & aliis huiusmodi iudicibus, ob verſic. Ab Auditoribus.

Sexto afficit excommunicatio hæc, quacūque ratione eas auocent, utpote uel dolo, uel metu, exempli gratia metum iniiciendo, uel mortis, uel carceris, vel priuationis bonorum, uel per ſtatutū, uel per mandatum, nam Bulla ſimpliciter excommunicat auocantes, nec modum præſcribit, ergo nec nos præſcribere debemus. argu. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.

Septimo afficit excommunicatio hæc, uel auocent cauſas antequam ad dictos iudices delatæ ſint, quod ſenſit Nauar. in Rubr. de iud. num. 68. verſicul. Qua ratione, & num. 69. ergo multo magis, ubi iam delatæ ſunt. Hi omnes ergo cauſas huiusmodi auocando in pœnam hanc incidunt, iam qui pœnam hanc euadunt, explicemus.

Primum in excommunicationem hanc incidit, qui de iure ipſos

ipſos auocat, ut pote de licentia Romani Pontificis, ſi uel legitima alia ratione, nam Bulla excom- municat ſolum eos, qui auocant auctoritate propria, ac de ſa- cto, ſi ut dicitur in Bulla in uerſi- culi. Auctoritate propria, ac de ſa- cto.

Item poenam hanc effugit, ubi cauſas non ſpirituales auocat, nam Bulla excommunicat ſolum auo- cantes cauſas ſpirituales, ut uidi- mus, ergo ſecus ſi alias. argum. non ne de præſumpt. & licum præ- tor. ſi. de iudi. contra hunc tamen facit excommunicatione ſuperioris capitis.

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, qui auocat eas a iudicibus, qui non ſunt Romane Curie, nam Bulla loquitur de iis, qui ſunt Romane Curie, ut uerſicu. Ab Auditoribus, & Com- miſſariis noſtris. Nec repugnant uerba illa. Aliisquæ iudicibus Ec- cleſiaſticis, quaſi comprehendat auocantes etiam prædictas cau- ſas a iudicibus alterius Curie a Ro- mana, nam hoc uerum non eſt, di- cto enim illa Aliis, eſt relatiua ſi- milium, at iudices antecedentes nominati Apoſtolice Sedis iudi- ces ſunt, ergo uerba illa eos ſigni- ficare debent, nam Apoſtolica ſe- des præter Auditores, & Commiſ- ſarios, iudices alios habet, ut pet- ſe conſtat.

Postremo poenam hanc effugit, qui eas auocate conatus eſt, ſed non auocat ipſe, nam Bulla excom-

municat eos, qui auocant, ergo uerba cum effectu intelligenda ſunt. arg. 1. ſi. hac uerba ſi. quod quiſque iur. non igitur ſat eſt, ut a- uocare conentur, niſi re ipſa auo- cent ſed de regula hac ſatis, ad alteram ueniamus, quod in ſeq. faciemus.

1 Impedientes, ne ſpirituales cauſe coram Iudicibus Romane Curie agantur, in excommunicationem incurrunt, quæ excommunicatione, quonſque pateat de- claratur.

2 Interponentes ſe in cauſis, quæ aguntur coram Iudicibus Romane Curie, tan- quam iudices, in excommunicationem incurrunt.

Secunda regula proponen- da hæc eſt.

In excommunicationem hanc quonſque incurrunt, qui im- pedientes, ne dicta cauſa ſpiritu- ales peragantur, exempli gratia aut iudices, aut ipſas partes, aut pro- curatores, Aduocatoſue impedi- do, ut habetur in uerſi. Illarum uero cauſarum.

Quæ excommunicatione afficit quicunque ſint, qui impediuntur, ſue perſonæ, ſue Capitula, ſue conuentus, collegiaue, ut habetur in uerſi. Ac perſonas, id eſt ſue im- pediantur

pediantur singulares personæ, siue Vniuersitates.

Postremo afficit excommunicatione hæc in omnibus casib. quos in antecedenti regula posuimus, etenim & eisdem modis coarctatur, atque ob id de regula hæc satis, iam tertiam aggrediamur.

Tertia regula igitur hæc est.

In excommunicationem hanc quoque incidunt qui in prædictarum causarum cognitionibus se interponunt tanquam iudices, ut habetur in versu. Ac se ad illarum cognitionem, quæ regula eisdem modis, quibus superior declaratur. Quare si a Romano Pontifice id ipsis mandaretur, in excommunicationem hanc non inciderent, sicut nec etiam si tanquam procurator, aduocatusve intercederet; sed de priori hac parte satis, ad alteram veniamus.

Vers. Quive partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas & ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à

cenfuris, & pœnis in illis contentis absolui per statutum, vel alias compellunt.

S. V. M. M. A.

- 1 Compellentes actorem, reumve, qui coram iudicibus Romana Curia spirituales causas commiserunt, ut reuocent acta facta, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur.
- 2 Compellentes actorem, reumve, ut consentiant, faciantve, ut a censuris, pœnisve absoluantur ij, contra quos emanarunt a iudicibus Romana Curia, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur.

IN hac parte duæ causæ referuntur, quamobrem quis in excommunicationem hanc incidit. Quare duas regulas ponamus.

In excommunicationem hanc igitur quoque incidunt prædicti antea, & sic publicæ personæ, & qui iudices alias sunt, & iurisdictionem habent, de his enim potissimum hic agitur, qui compellunt partes actrices, scilicet, vel actorem, vel reum, vel vtrumque. (quæ spirituales causas committi in Romana Curia fecerunt, & faciunt) ut reuocent aut citationes, aut inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas, ut habetur

Y in

in initio Versi. Quive partes.

Quæ excommunicatio amplifi-
catur, ac declaratur, vt superior.
Quare qui vel per statutum com-
pellit, vel per decretum, vel per
mandatum, in excommunicatio-
nem hanc incidet, ob versicu. Per
statutum, vel alias compellunt. Et
sic vel per metum.

Item, vel tanquam iudices id
faciant, vel tanquam priuatæ per-
sonæ, cum ob cit. versicu. Vel alias
compellunt, tum ob verba illa au-
thoritate propria, ac de facto, posi-
ta in initio huius Capitis, sed de
regula hæc satis, iam alteram po-
namus.

In excommunicationem hanc
quoque incidunt, qui eadem ra-
tione compellunt eosdem scilicet
actorem, reumue, vel vtrunque,
vt faciant, vel consentiant, vt. ij a
censuris, & pœnis in illis inhibi-
tionibus contentis absoluantur,
contra quos tales inhibitiones
emanarunt, vt habetur in versicu.
Et ad faciendum. per similes quo-
que excommunicatio habetur in
c. vnic. de iis, quæ vi metusue cau-
sa fiunt, nam & ibi in excommu-
nicationem incidunt, qui compel-
lunt iudicem absoluerè quem a se
excommunicatum ab excommu-
nicatione.

Hæc autem excommunicatio
declaratur, vt superior.

Item afficit excommunicatio
hæc, vel iniuste fuerint excommu-
nicati. argum. cit. c. vnic. iun. & Cl.
etenim nec Bulla distinguit an iu-

ste, iniusteue censuris irretiti sint,
ergo nec nos distinguere debe-
mus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in
rem ad.

Tertio afficit excommunica-
tio hæc, vel compellant, eas censu-
ras reuocare, vel consentire, vt re-
uocentur, ob cit. cap. vnic. ob eas-
dem rationes, aliud est enim reuo-
care, vt declarauimus in Tracta-
tu nostro de Censuris cap. 4. num.
5. Tab. 1.

Excipitur tamen, vbi non atri-
ces partes compellunt, sed ipsos
iudices, qui illas tulerunt, nam
Bulla solum de compellentibus
astrictes partes agit, ergo secus si
iudices, inclusio enim unius alte-
rius exclusio est. argument. ca-
pit. nonne. de præsumpt. & l. cum
prætor. ff. de iudi. incident tamen
in excommunicationem eius cit.
c. vnic. de iis, quæ vi metusue cau-
sa fiunt.

Item excipitur, vt in excommu-
nicationem hanc non incidunt,
vbi per viam iuris id faciunt, non
enim compellere, & vim facere is
dicitur, qui iudice auctore ali-
quid facit. argument. l. iuste possi-
det. ff. de acq. poss. & l. 3. §. 1. ff. de
eo, quod met. cau.

Postremo excipitur, vbi præ-
cibus, pecunieue astrictes partes
compellunt, vt absoluantur præ-
dicti, nam neque in hoc casu
compellere proprie quis dicitur,
aut vim facere. argument. l. fin.
ff. de iis, qui facere testamen. pro-
hibend. Sed iam ad postremam
par-

partem huius Capituli transca-
mus.

Verf. Vel executionem lit-
terarum Apostolicarum,
seu executorialium pro-
cessuum, decretorum
prædictorum, quomo-
dolibet impediunt, vel
suum ad id favorem, con-
siliū, aut assensum præ-
stant, etiam prætextu
violentiæ prohibendæ,
vel aliarum prætensio-
num; seu etiam donec
ipsi ad nos informan-
dos, ut dicunt, supplica-
uerint, aut supplicare fe-
cerint, nisi supplicatio-
nes huiusmodi coram
nobis, & Sede Apostoli-
ca legitimè prosequan-
tur.

S V M M A.
**Executiones litterarum Apostolica-
rum, decretorumve impediunt, quæ
excommunicationem incidunt, quæ
excommunicatio, quousque pateat, de-
claratur.**

2 Favorem, consiliūve præstantes ijs,
qui impediunt executionem prædicto-
rum, in excommunicationem inci-
dunt.

In hac parte duo hominum ge-
nera excommunicantur, ac pro-
pterea duas regulas ponamus.

In excommunicationem hanc
igitur quoque incidūt prædicti in
antecedentibus scilicet in iurisdic-
tionem habentes alias, de his enim
in primis hic agitur qui quomo-
docunque executionem littera-
rum Apostolicarum, seu executo-
rialium processus, decretorum
prædictorum in dictis spirituali-
bus causis quomodolibet impe-
diunt, ut habetur in initio versic.
quæ regula, ut superior, declara-
tur.

Secundo afficit excommunica-
tio hæc, quocunque modo impe-
diant hoc nomine, asserendo se
id facere, ne violentia aliqua fiat,
ob versi. Prætextu violentiæ pro-
hibendæ. Si ergo affirmarent se ob
id prohibuisse, quoniam si execu-
tio illa facta esset, ad arma vētum
esset, non idcirco penam hanc eu-
dent.

Tertio afficit excommunicatio
hæc vel executiones has impe-
diant hoc nomine, asserendo se
id facere, ne violentia aliqua fiat,
ob versi. Prætextu violentiæ pro-
hibendæ. Si ergo affirmarent se ob
id prohibuisse, quoniam si execu-
tio illa facta esset, ad arma vētum
esset, non idcirco penam hanc eu-
dent.

Quatto in excommunicatione

Y 2 hanc

hanc incidit executiones has impediētes, esto asserant prætensiones alias, ob ver. Vel aliarum prætensionū, vt pote vel quia inquit se in ea re ius aliquod habere, vel alium, & ob id nolle sibi, alterive præiudicium fieri, vel quia inquit, per eas executiones sibi, suoque regno damnum, iniuriam que inferri.

Quinto afficit excommunicatio non solum vbi per se, verum etiam & vbi per alium quis impedit, ob verba in initio Capituli posita, quæ & per alium facientem comprehendunt, verba enim in principio posita ad omnia sequentia referuntur, ita Ias in l. et si per ceperit. §. filius. nu. 20. ff. de liber. & posthu. Id quod locum habet, vel suo nomine gestum ratum habuerit, vt dixit Nauarr. in consi. 37. de sent. excom.

Postremo excommunicatio hæc afficit vel asserant se velle prius supplicare, vel supplicari facere Romanum Pontificem, quæ illum de hac re informet, & edoceant, ob versic. Seu etiam donec ipsi.

Excipitur tamen primo, vbi de licentia Romani Pontificis expressa id facerent: Secus autem, vbi sciret Principem aliquem has litteras morari, & raceret, tunc enim cum ipso dispensare non videtur, & consentire, vt colligitur in tertia parte Bullæ ex capitu. 4. versicu. Quin etiam per huiusmodi absolutionem, id quod notan-

dum est ob dubitationes, & difficultates quasdam, quas nonnulli mouebant.

Secundo excipitur, vbi supplicare se velle dicerent Romanum Pontificem ad eum informandum, & supplicationem coram eodem legitime prosequerentur, vt habetur in versic. Quare Principes, vbi aut Episcopatus, aut alia dignitates Ecclesiasticæ, beneficiave ijs, quibus nollent in suis regnis, collata sunt, non ipsos excludere, sed coram Romano Pontifice causas, quæ ob rem eos non recipiant, exponere debent.

Tertio excipitur, vbi ob Bullæ huius inscitiam quis hoc faceret. argum. capit. Apostolicæ. de cler. excom. min. & cap. fin. de constit. libro 6. & inscitia eius Bullæ non apud paucos est, nam a paucis scitur, esto iuris periti sint, & idcirco ignorantia potest adesse. Animaduertant igitur in hoc Principes terrarum.

In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui ad impediendas huiusmodi executiones suum fauorem, consilium, assensumve præstant, vt habetur in versicul. Vel suum ad id fauorem. Quare, si dum quis petit executiones huiusmodi fieri, aliquis impediatur, quominus fiant, & iudex, qui potest hoc prohibere, non prohibet, in excommunicatione hanc incidet, nam hic fauere dicitur. argument. capitul. quantæ. de sentent. excommun. Si itidem scit pro:

prohibentem suis militibus uti, tantūdem, ubi assentitur. Qui de-
mum hortatur, suadet, incitat, ut
quis has executiones impediatur,
in excommunicationem hanc ob
suum consilium incidet. Haec regu-
la omnes, ut superiores, declaran-
tur. Sed de hoc Capite satis, ad
aliud veniamus.

*De excommunicatione lata contra vel tra-
hentes quacunque ratione personas Ec-
clesiasticas ad laicorum tribunal, vel fa-
cientes Statuta contra libertatem Ec-
clesiasticam, contra iura Apostoli-
cae sedis, & quacunque Ecclesia-
rum, vel ipsis ucentes.*

Cap. X. V.

Quive ex eorum prætē-
so officio, vel ad instan-
tiam partis, aut alio-
rum quorumcunque per-
sonas Ecclesiasticas, Ca-
pitula, Conventus, Col-
legia Ecclesiarum qua-
rumcunque coram se,
ad suum tribunal, au-
dientiam, Cancellari-
am, Consilium, vel
Parlamentum, præter
Iuris canonici disposi-
tionem, trahunt, vel tra-
hi faciunt, vel procurant,

directè, vel indirectè
quouis quæsito colo-
re. Necnon qui statu-
ta, ordinationes, con-
stitutiones, præeminen-
tias, seu quævis alia
decreta in genere, vel in
specie, ex quavis cau-
sa, & quouis quæ-
sito colore, ac etiam
prætextu cuiusvis con-
suetudinis, aut privi-
legii, vel alias quomo-
dolibet fecerint ordi-
nauerint, publicaue-
rint. Vel factis, & or-
dinatis vñ fuerint, vn-
de libertas Ecclesiasti-
ca tollitur, seu in aliquo
læditur, vel deprimitur,
aut alias quouis modo
restringitur. Sen nostris,
& dictæ sedis, & quorum-
cunque Ecclesiarum iuri-
bus quomodolibet dire-
ctè, vel indirectè, tacite,
vel expresse prejudicatur.

S V M M A.

- 1 Personæ Ecclesiasticæ quænam sint.
- 2 Capitula, Conuentus, et Collegia Ecclesiastica quid sint.

IN hoc capite, & in reliquis sequentibus excommunicantur, qui libertatem Ecclesiasticam offendunt, & ob id explicandum esset, quid libertas Ecclesiastica sit, & multa alia ad rem hanc pertinentia, sed quoniam commodius hæc aguntur in secunda parte huius Capituli, dividitur enim in duas partes, quarum secunda incipit ibi. Necnon qui statuta, ob eam rem hic tantum quatuor premittemus. Primum, in quo offendens quis libertatem Ecclesiasticam in prima parte huius Capituli, in excommunicationem hanc incidat. Deinde, quænam sint personæ Ecclesiasticæ. Tertio, quid Capitula, Conuentus, & Collegia. Postremo contra quas personas excommunicatio hæc feratur.

Quoad primum igitur excommunicatur hic, qui in hoc libertatem Ecclesiasticam offendit. vocando, & trahendo ad iudicem secularem personam Ecclesiasticam, nam Ecclesiasticæ personæ privilegium hoc habet, ut coram Ecclesiastico iudice conveniantur, ut habetur in capitulo. si diligenti. de for. compet. & ut id plu-

ribusegit Diaz in sua Prædic. crimin. capit. 62. De offendentibus igitur privilegium hoc hic agitur.

I Quoad secundum autem personæ Ecclesiasticæ sunt et, quæ aut per ordinis susceptionem, aut per religionis alicuius approbatam ingressum præcipuo quodam modo ad serviendum Deo se dicarunt. argumen. capit. duo sunt generæ. 9. q. 3. hi autem sunt clerici, nec non religiosi, ut diximus supra capit. 11. Vel novitii sint. argumen. capit. religioso. S. si. de sent. excom. lib. 6. Nec non equites, qui militiam sub regula aliqua professi sunt, cuiusmodi sunt equites S. Ioannis, qui Melitæni dicuntur, & de Alcantara, & Calatrava, namque religiosi sunt, & privilegium fori habent, ut asserunt Navarr. in Tractatu de Reditib. Eccl. q. 3. mon. 27. cum seq.

2 Quoad tertium Capitula, Conventus, & Collegia Ecclesiastica, quæ nomine idem significant, nil aliud sunt, quam corpora quædam ex pluribus singularibus constantia, vno nomine comprehensa. argumen. l. rerum mixtura. S. tria. ff. de usufructu. quæ corpora secundum locorum consuetudinem varie nominantur, nam aliquando corpora huiusmodi dicuntur Collegia, cuiusmodi dicitur Collegium Iesuitarum, quandoque Capitula, cuiusmodi sunt Collegia canonicorum cathedralium Ecclesiarum, de quibus habetur in tit. de ijs,

ijs, quæ ſunt a maior. part. capit. quandoque dicuntur Conuentus, quæ nomine nominantur Collegia fratrum, & monachorum, quocunque igitur nomine nominentur, quoad rem noſtram pertinet, nihil intereſt, modo Eccleſiaſtica Collegia ſint, & tunc ſunt, ubi ex dictis perſonis conſtant.

Quoad quartum excommunicantur tam perſonæ Eccleſiaſticae, quam laicæ, quæ offendunt privilegium hoc, trahendo ad forum ſeculare perſonas Eccleſiaſticas. His præmiſſis iam rem aggrediamur: ſed quoniam de tribus agitur in hac prima parte, & tria dicta ponuntur, ob eam rem tres regulas ponamus: id quod in ſequ. præſtabimus.

S V M M A.

- 1 Iudices laici trahentes ad ſuum tribunal perſonas Eccleſiaſticas in excommunicationem incidunt.
- 2 Iudice laici moleſtia afficientes colonos Eccleſiarum ob res Eccleſia, in excommunicationem incidunt.
- 3 Iudices laici trahentes ad ſuum tribunal perſonam Eccleſiaſticam, in excommunicationem non incidunt in his caſib. Vbi.
- 4 De licentia Romani Pontificis id faciunt.
- 5 Clericum eſſe ignorant.
- 6 In caſibus a iure canonico permiſſis.
- 7 Clericus ſuccedit in cauſam iam ceptam.

coram iudice laico.

- 8 Feudum habet a laico.
- 9 Ob delictum, quod ante ordinis ſuſceptionem commiſſit.
- 10 Ob reconuentionem.
- 11 Vbi priuatus eſt privilegium huiusmodi.

I.

- §. Ex tribus regulis propoſitis prima hæc eſt. † In excommunicationem hanc igitur primo incidunt iudices laici, qui trahunt ad ſuum tribunal, ſeu Audientiam, Cancellariam, vel Parlamentum, hæc enim nomina idem ſignificant, quod Tribunal, Eccleſiaſticas perſonas, ut habetur in initio huius Capituli.

Quæ excommunicatio afficit, quicumque laici iudices ſint, nam Bulla ſimpliciter loquitur, dum inquit Quive, ergo ſimpliciter intelligi debet, item non diſtinguit, ergo nec nos diſtinguere debemus. argume. l. de pretio. ff. de publi. in rem aſ. Quare vel Imperatores, vel Reges, uel Duces, vel inferiores iudices laici id faciant, in excommunicationem hanc incidunt. Immo ſi eſſet Eccleſiaſtica perſona præſidens alicui foro laicorum, in excommunicationem hanc incideret, non enim ut perſona Eccleſiaſtica id facit, ſed ut laica, ex quo laici munere fungitur, & nomine laici, ita Caietan. in

Y 4 Sum.

Summ. in verb. excommunicatio.
c. 29. vers. Vbi nota

Secundo afficit excommunica-
tio hæc iudices ipsos laicos, vel
ex officio suo id faciant, scilicet
nemine petente, vel ad instantiam
partis, id est aliquo petente, ob
vers. Ex eorum prætenso officio,
vel ad instantiam partis, duobus
enim modis iudex ad suum tri-
bunal quem trahere potest, aut ex
officio suo, quod dicitur officium
nobile, vbi scilicet nemine id pe-
tente faciat, aut parte instante,
quod dicitur officium mercena-
rium, ut probatur in capitul. ve-
nerabilibus. Si porro, versic. Idem
est etiam de sentent. excommuni-
lib. 6. & tradant Barthol. ac DD. in
l. imperium. ff. de iurisdic. omni-
iudi. Canonista in ca. quod sedes.
de off. ordin. Quacunque ratione
igitur trahant, nihil interest. Qua-
re iure in excommunicationem
hanc incidisse quendam laicum
iudicem respondit Nauarr. in cō-
sil. 32. de sentent. excommunicat.
qui subdiaconum quendam in
carcerem coniecit, & eum ut re-
stem, & principalem examina-
uit.

Tertio afficit excommunica-
tio hæc quascunque personas Ec-
clesiasticas trahant, ob verba illa
Personas Ecclesiasticas, Capitula,
Conuentus, Collegia Ecclesia-
rum quarumcunque, nam per-
sonæ Ecclesiasticæ duplicis gene-
ris sunt, quædam veræ, quæ singu-
lares personæ sunt Ecclesiasticæ,

quæ significantur per verba illa
Personas Ecclesiasticas, quæ-
dam fictæ, quæ sunt Collegia, &
Capitula iam dicta ex personis
Ecclesiasticis veris constantia,
quæ significantur per verba illa
Capitula, Conuentus, Collegia
Ecclesiarum quarumcunque.
Quare, vel trahant clericos, non
coniugatos, vel coniugatos, iuxta
formam tamen capit. l. de cleri-
coniuga. libro 6. Item, vel religio-
sos monachos, qui communiter
fratres dicuntur, vel milites seu
equites, qui religionem aliquam
professi sunt, de quibus antea di-
ximus, vel moniales, vel collegia,
in excommunicationem hanc in-
cident, nam indefinitè loquitur,
ergo indefinitè, ac generaliter in-
telligi debet. Idem cenfeo, si colle-
gia partim ex Ecclesiasticis per-
sonis, partim ex laicis constant,
nam magis dignum trahit ad se
minus dignum, argum. capi. vnic.
de consecr. Eccl. vel altar. libro 6.
& faciunt tradita per Iason. in l. si
emancipatum. i. 3. & num. 14.
& num. 20. C. de coll. Item, vel sint
excommunicati, suspensi, interdi-
cti, banniti, hæretici, & schismati-
ci, nam Bulla generaliter loqui-
tur, ergo & generaliter intelligi
debet, argum. leg. 1. §. & genera-
liter. ff. de leg. præstand. Item ob
eandem rationem vel de suo terri-
torio, vel non de suo territorio
sint.

Quarto afficit excommunica-
tio hæc, ob quamcunque causam
tra-

trahant, vel ob civilem, vel ob criminalem, nam nullius causa mentionem facit, ergo nullam excludit, ubi enim lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. arg. de pretio. ff. de publi. in rem. l. 2. Præterea excommunicantur, qui prædictos trahunt ad suum tribunal, ergo ob quamcunque causam trahent, in excommunicationem hanc incidet, quoniam verum est ipsos ad suum tribunal trahere, & sic verba eis conueniunt, ergo & dispo. sio. arg. l. 4. §. toties, ff. de damn. infecti. Postremo Bulla excommunicat trahentes prædictos præter iuris Canonici dispositionem, at ius canonicum prohibet, ne ad iudicium seculare trahantur tam in causis Civilibus, quam in Criminalibus. arg. c. si diligenti. de for. compet. & c. at si clerici. de iud. non est igitur quod de hac re dubitemus, atque sic dixit la. cob. de Graff. lib. 4. decis. cas. con. sc. in Expositione Bullæ Cœne Domini. num. 123. in fine, speciatim tamen infra de causis criminalibus agit vid. cap. 19.

Postremo afficit excommunicatione hac, vel indirectè ipsos trahant, ut pote molestia afficiendo suos suaque, quo trahant ipsos ad suum iudicium. † Si ergo molestia afficiant colonos Ecclesiarum occasione rerum Ecclesiæ, ut pote onerando ipsos contra ius, & impediendo ne agros colant, detinendo ipsos, impedi-

tos in aliis rebus, vel impediendo, ne ades Ecclesiæ incolant, in excommunicationem hanc etiā incident. His igitur modis regula hac amplificatur, iam qui poenam hanc euadant, explicemus.

Primum igitur in excommunicationem hanc non incidunt, 3 tibi ad id auctoritatem a Romano Pontifice habent, nam in hoc casu eximere ab hac poena ipsos censetur. arg. l. quidam consulebant. ff. de re iud. Si ergo causam clericorum cuiuspiam laico deleget, laicus ille ad suum tribunal clericum trahens in excommunicationem hanc non incidet, delegare enim horum causas laico Romanus Pontifex potest, ut dixit Gloss. in c. clericus nullus. 1. 1. q. 1. & facit c. 1. de elect. lib. 6. & quod dixit Abba. in fine. in cap. tua, de decim.

Secundò excommunicationē 4 hanc effugiunt, † qui trahunt clericum ad suum tribunal, quē clericum esse probabiliter ignorant, nam Bulla requirit, ut sciens hoc faciat, ob uerbum illud, Prætenso officio, ergo excusantur, ubi id ignorant. arg. ca. apostolica. de cler. excom. min. & cap. fin. de constit. lib. 6. etenim nec in excommunicationem incidit, qui hunc talem clericum esse ignorans percutit, ut habetur in ca. si verò aliquis, & in c. cum non ab homine. §. in articulo. de senten. excomm. esto aliās clericum percutiens.

curiens in excommunicationem incidat, per capitulum si quis suadente diabolo. 17. quæst. 4. Quare si nuncii publici, qui auctoritatem citandi habent, iudice non requisiti, aliquo instante clericum citet, & ad tribunal laici trahat, iudex in excommunicationem hanc non incidet, modo citationem factam non probet, & clericum dimittat, ex quo ipso ignorante ad suum tribunal tractus est.

5 Tercio fin excommunicationem hanc non incidunt, qui eos trahunt ad suum tribunal in casibus a iure canonico permixtis, nam Bulla excommunicat trahentes eas personas præter iuris canonici dispositionem, ut habetur in ver. Præter iuris Canonici dispositionem, inclusio enim unius, alterius exclusio est. argumentum. l. cum prætor. ff. de iud. & cap. nonne. de præsumpt. Quare quod hi multi casus sunt, in quibus ex iure Pontificio ad forum laicorum trahi clerici possunt, ob eam rem eos, ut cœpimus ordinatim explicemus.

6 Quarto igitur in excommunicationem hanc non incidunt trahentes clericos laici ad seculare tribunal, ubi clerici succedunt in causam iam cœptam coram iudice laico, nam tunc coram ipso eam prosequi tenentur. argumentum. l. ubi cœptum. ff. de iud. & not. DD. quos refert Fel. in capit. quia. ubi quæstionem hanc disputat de iud. & Viu. qui ipsos sequitur in sua

Syl. opi. 108. ubi opinionem hanc magis communem esse testatur, & faciunt, quæ dixit Bald. & Iason in l. testamenta. C. de testamen. secus si cœptum iudicium non sit, ut DD. ibidem aiunt, esto succedat una cum laico, ut asseruit Bartol. in l. præcipimus. §. eodem servando. C. de appel. quem sequitur Ias. in l. emancipati. num. 13. C. de coll. & faciunt dicta ab eod. num. 14. & nu. 10.

7 Quinto fin excommunicationem hanc non incidunt, ubi clericus feudum haberet a laico, nam tunc coram ipso conveniri de illo feudo potest, ut not. Abb. per eum canonem in capit. ceterum. numero sexto. de iudic. & opinionem hanc communiter receptam esse testatur Fel. ibid. numero 3. verum Sed quod lex canonica hoc potuerit, & ab ea nulla ratione recedendum ait, & Guid. Pap. decis. 139.

8 Sexto fin excommunicationem hanc non incidunt, ubi ob delictum trahunt, quod ante ordinis susceptionem commiserunt, nam sic asserit, & id communiter receptum testatur Viu. in sua Syl. opin. 112. ubi exceptiones quasdam videntur refert.

9 Septimo fin excommunicationem hanc non incidunt, ubi clericus per reconventionem trahitur in causa civili, ut dixit Gloss. numer. 11. quæst. 1. & Boer. atque Afflict. quos refert, ac sequitur Iacob. de Grass. lib. 4. decis. cas. cōsc. in

in expositione Bullæ Cornæ Domini. nu. 14. & Petrus Aduenas in Reg. 101. vbi de communi testatur, sed hoc habet locum in cā ciuili, vt ibidem ait, & Iul. Clar. in Practic. crim. lib. 5. §. fin. quæst. 36. versic. Et hæc quidem conclusio, nam ait nec reconueniri posse coram iudice laico, non modo vbi de crimine criminaliter agitur, verum etiam neque vbi ciuilitur, & ibi multa de hac re agit videntur, quod tamen dubitatione non caret, ut inquit Abba. in capitul. at si clerici. numer. 19. cum sequ. de iud.

10 Octauo in excommunicationē hanc non incidunt, qui trahunt Ecclesiasticas personas, quæ priuilegio huiusmodi priuatae sunt, vt exempli gratia per degradationem, vt habetur in capitul. degradatione. de pœn. libr. sexto, atque sic dixit Iacob. de Graff. ibidem, vbi & alios duos casus ponit huiusmodi.

11 Nono in excommunicationē non incidit pars, quæ instat, vt trahatur, nam Bulla loquitur de iudicibus. Declarant hoc verba illa Ex eorum pratenso officio, vel ad instantiam partis, quæ ostendit, de iudicibus Bullam loqui, non enim pars ex suo officio, neque ad instantiam partis trahit. Declarat quoque verba illa Coram se ad suum tribunal, non enim pars coram se trahit, sed coram iudice, non etiam ad suum tribunal, quoniam nullum habet.

Decimo in excommunicationem non incidit, qui has personas citat, ob rationes proxime allatas.

Postremo in excommunicationem hanc non incidit iudex Ecclesiasticus, qui Ecclesiasticam personam ad suum tribunal trahit, esto non subditam trahat, nā de iudicibus solum loquitur, qui auctoritate laica trahunt, ut sentit quoque id Caietan. in Summ. in verb. Excommunicatio. capitul. 29. versic. Vbi nota. Hi omnes ergo pœnam hanc euadunt, & de regula hac satis, ad alteram veniamus.

S V M M A.

1 Trahi facientes personas Ecclesiasticas ad suum tribunal in excommunicationem incidunt.

2 Procurantes trahi ad suum tribunal personas Ecclesiasticas in excommunicationem incidunt.

II.

1 §. Secunda regula hæc est. In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui easdem personas Ecclesiasticas, & Capitula ad suum tribunal trahi faciunt, ut habetur in versicul. Vel trahi faciunt. Quæ excommunicatio, vt superior, declaratur. Quare nihil est, quod huc addamus. Iam igitur

cus

tur tertiam regulam aggrediamur.

In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui procurant, ut praedicti ad suum tribunal trahantur, ut habetur in versicul. Vel procurant. Quae regula itidem, ut superiores, declaratur.

Item afficit directe, vel indirecte id procurant, & quouis quasto colore, ut habetur in eodē vers. Qui ergo suadet alicui, hortatur, ve, ut Ecclesiasticam personam ad se trahat, in excommunicationem hanc incidet. Qui itidem molestia afficit colonos ipsarum personarum, quamobrem coguntur adire tribunal ipsius, in excommunicationem hanc incident, indirecte enim procurant, ut trahantur, sed de priori hac parte haecenus, ad alteram veniamus.

Vers. Nec non qui statuta, ordinationes, constitutiones, praeminentias, seu quavis alia deereta in genere, vel in specie, ex quavis causa, vel ex quouis quasto colore, ac etiam pretextu cuiusvis consuetudinis, aut privilegii, vel alias quo-

modolibet fecerint, ordinaverint, & publicaverint. Vel factis & ordinatis, vbi fuerint, unde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo laeditur, vel deprimitur, aut alias quouis modo restringitur. Seu nostris, & dictae Sedis, ac quarumcumque Ecclesiarum iuribus quomodolibet directe, vel indirecte, tacite, vel expresse praui dicatur.

S. V. M. M. A.

- 1 Statutum quid sit. Item
- 2 Ordinationes.
- 3 Constitutiones.
- 4 Praeminentiae.
- 5 Decreta.
- 6 Libertas Ecclesiastica quid sit.

In hac parte, quae in tres dividitur, excommunicantur, qui decernunt aliquid contra libertatem Ecclesiasticam.

Quam excommunicationem ut dilucidius habeamus, praemittenda

da nonnulla sunt. Primum, quid statuta, ordinationes, constitutiones, præminentia, decretave sint. Deinde quid sit libertas Ecclesiastica. Tertiò, in quibus versetur. Quarto a quo tributa. Quinto, quando contra ipsam statuta fieri dicantur.

1 Quoad primum igitur ¶ sciendum est statutum nil aliud esse, quam ius, quod vna quæque Civitas sibi statuit, ut habetur in §. ius autem civile, in Instit. de iur. nat. gent. & civil.

2 Ordinationes vero sunt idem, ¶ quod statutum, sed appellantur a fine, quandoquidem per ipsas ordinantur mores in iis, pro quibus fiunt.

3 Constitutiones autem ¶ proprie sunt leges generales, ut habetur in tot. titul. de constitut. in antiq. & 6. hic vero sumuntur pro statutis, vel pro legibus communibus alicuius regni, & Civitatis.

4 Præminentia vero sunt ¶ itidem constitutiones, & ordinationes, inde fortasse dicta, quod per illas decernatur, qua ratione quisque in suis gradibus se contineat, & ut alius alii præmineat, vel quod ab ijs facta sunt, qui aliis præminent, vel quod aliis legem ponant, atque idcirco aliis præmineant, atque præ sint, nomen tamen hoc latinum non est, sed aliquo in loco ex consuetudine receptum.

5 Decreta denique ¶ quid pro-

prie sint, supra diximus. Hæc autem nomina, etsi proprie significant, quæ diximus, quatenus tamen ad rem nostram pertinet, pro eodem sumuntur. Declarat hoc dictio illa seu, quæ antecedentia interpretatur, quasi dicat Bulla, Qui leges aliquas facit contra libertatem Ecclesiasticam, (vel statutum, vel ordinationes, vel constitutiones, vel præminentia, vel decreta nominentur) in excommunicationem incidet, etenim ex quo verba ad res significandas inventa sunt, arg. l. ad recognoscendos. C. de ingen. manumiss. cap. in telligentia, extra, de verb. sign. nihil interest, quib. verbis utamur, modo res, de qua agitur intelligatur. arg. l. certum. ff. si cer. pe. & de hoc primo satis.

6 Quoad secundum ¶ libertas Ecclesiastica est ius quoddam inhærens generatim Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis utendi privilegiis ipsis a Deo, ab homineve concessis tam quoad se, quam quoad res suas, quatenus talia sunt. Dixi ius quoddam pro facultate, & potestate. Dixi inhærens generatim, quoniam libertas Ecclesiastica consistit in iis, quæ generatim aut personis Ecclesiasticis omnibus, eorumve bonis, aut Ecclesiis, eorumve itidem bonis condonata sunt, non autem in ijs, quæ huic Ecclesiæ, illive concessa sunt, ut sentiunt Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatio. capitul. 31. & Navarr. in Manual. cap.

cap. 27. nu. 119. & Iacob. de Graf. lib. 4. deci. cal. conse. in Expositio-
ne Bullæ Cœnæ Domini, numero
120. & Innocent. in cap. nouerit.
de sentent. excommu. Dixi Eccle-
siis, Ecclesiasticisque personis,
quoniam libertatem Ecclesiasti-
cam solum habent Ecclesiasticæ
personæ tam quoad se, quam sua
bona, item & Ecclesiæ, & huius-
modi loca pia tam quoad se, quā
quoad sua bona itidem. Reliqua
vero descriptionis verba ex sequē-
tibus declarabuntur. Sed iam ter-
tium agrediamur.

S V M M A.

- 1 Libertas Ecclesiastica a quo sit con-
cessa.
- 2 Priuilegia a Deo qua Ecclesia ha-
beat.
- 3 Priuilegia a Romano Pontifice qua
Ecclesia habeat.
- 4 Priuilegia ab Imperatore, quæ Eccle-
sia habeat.

I.

§. Tertium, quod præmittendū
nobis proposuimus est, a
quo t̄ libertas hæc Ecclesia
stica concessa sit, Innocent. in capi-
nouerit. de sentent. excommunic.
a Deo, & a Romano Pontifice, &
ab Imperatore concessam esse di-
xit, quem DD. ibi communiter se

quantur, & Bald. in sua Margari-
ta, in ver. Ecclesia, ubi multa ad
rem hanc dicit, & Caieta. in Sum.
in verb. Excommunicatio, capit.
31. versic. Quinto not. & Nauarr.
in Man. capitu. 27. num. 119. vers.
Quinta, quod libertas Ecclesiasti-
ca. Idque iure merito, nam pri-
mum a Deo priuilegium hoc ha-
bet, ut clericis decimæ soluantur,
ut dicitur in cap. a nobis tua, & in
cap. sequenti. de decim. iun. & cap.
reuertimini. 16. quæ st. 1. atque sic
dixit quoque Innocent. in cit. cap.
nouerit, & Mar. Soein. Sen. nume.
4. versic. Tertium priuilegium, id
quod laicis concessum non est, &
facit cap. tua. 1. de decim. Item pri-
uilegium habent de spiritualibus
disponendi, & iudicandi, ut habe-
tur in citat. cap. tua, & in cap. de-
nique, & in capit. cum ad verum.
distin. 96. atque sic inquit Inno-
cent. in eod. capitu. nouerit. num.
2. & Socin. ibidem numer. 4. Item
clerici possunt Ecclesiastica ad-
ministrare, & nō laici, ut habetur
in capitu. fin. ubi agitur de oppu-
gnantibus libertatem Ecclesiasti-
cam. de rebus Eccle. non alien. &
inquiunt Innocent. & Soc. ac DD.
in cit. ca. nouerit. Habent quoque
a Christo Domino in noua lege
& potestatem ordinis, & potesta-
tem iurisdictionis Ecclesiasticæ,
nam ordinis potestatem Christus
Dominus in vltima cœna tribuit,
quando discipulos per ea verba
sacerdotes instituit. Hæc quoties-
cunque feceritis, in mei memoriā
fa-

facietis, vt diuinarum rerum ſcriptores communiter concludunt. Potestatem vero Iurisdictionis fori penitentiae per ea uerba tribuit, Accipite spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, ut habetur apud Sanct. Ioann. cap. 20. & apud Tridēt. Synod. de poenitentiae sacramento, ca. 1. sess. 14. & communiter DD. sic sentiunt, vt ait Nauar. in capinouit, not. 3. num. 85. versi. Secundo. Fori autem contentiosi potestatem supremam tradidit idē Christus Dominus super Ecclesiam suam Petro Apostolo, & successoribus suis per ea uerba Pasce oues meas, quam potestatis plenitudinem declarauit illis uerbis idem Christus Dominus, Constitui te principem super oues meas, & illis; Duc in altum. vt habetur apud Lucam capitul. 5. quibus uerbis significabatur ad ipsum interpretationem grauissimarum dubitationum pertinere, vt habetur in cap. per venerabilem. §. rationib. qui fil. sint legit. & eam potestatem pollicitus ipsi est apud S. Mattheum capit. 16. illis uerbis: Et tibi dabo clauēs regni caelorum, atque sic dixit Inno. in eodem ca. nouit. num. 1. & sequitur ibi Mar. Socin. Sen. num. 4. & communiter DD. Vni uersis vero Apostolis, Episcopis, & successoribus fori contentiosi potestatem per ea uerba tribuit: Quaecunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in caelis,

& quaecunque solueritis super terram, erunt soluta & in caelo, ut habetur apud S. Mattheum. cap. 18. Quorum potestatum nullam laici habent.

3 A Romano Pontifice itidem multa priuilegia habent, & primum priuilegium cap. si quis suadente diabolo. 17. quaest. 4. quod priuilegium pertinet ad personas Ecclesiasticas, atque sic quoque dixit Innocen. in eod. cap. nouerit. num. 2. & Socin. num. 4. versic. A Papa. Item ut in Legatis Ecclesiarum duo testes sat sint, per cap. relatum. de testament. Tertio priuilegium fori, ut scilicet coram Ecclesiastico iudice conueniatur, vt habetur in cap. inolita, & in c. placuit. 11. quaest. 1. & in capitu. si diligenti, ubi & DD. not. de foro compe. Quarto immunitates tam quo ad personas, quam quo ad res, & loca, vt habetur in tit. de immunit. Ecclesi. in antiq. lib. 6. & in titu. de cens. eod. lib. 6.

4 Ab Imperatore demum priuilegia concessa sunt, nam & ipse in ijs concedere illa potest, in quibus iurisdictionem habet, ut habetur in tot. tit. C. de sacrosan. Eccl. & in tit. de Episc. & cler. & C. de ijs, qui ad Eccles. confugiunt; & tam generatim, quam speciatim concedere priuilegia hic potest, ut dixit Innocen. in cit. capitu. nouerit. num. 2. cum sequen. Sed quoniam his priuilegiis extant referti libri, & nouissime Zanchus de eis egit, ob eam rem sat est exemplis exempli.

plicasse a quibus privilegia hæc concessa sint. Ex quibus etiam patet, in quibus uerletur libertas Ecclesiastica, quod tertio loco explicandum proposueram, nam consistit in prerogatiuis, & privilegiis quibusdam tam respectu habito ad ipsas personas Ecclesiasticas, & Ecclesias, quam ad ipsorum bona, sed iam postremum aggrediamur.

S V M M A.

Libertas Ecclesiastica quādo uioletur, & quando contra libertatem Ecclesiasticam quid fiat.

II.

S. Postremum, quod præmittendum nobis proposuimus, est. **¶** Contra libertatem Ecclesiasticam quando aliquid fiat, & quando libertas Ecclesiastica uioletur. In hoc, igitur DD. varii sunt. Barto. in auth. cassa. numero 5. C. de sacrosanct. Eccl. ait ea esse contra libertatem Ecclesie, & personarum Ecclesiasticarum, per quæ ipsæ redduntur magis timidæ, & laici magis audaces. argum. l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quar. rerū act. non detur, & hæc opinionem sequitur Abb. in cit. cap. nouerit. num. 2. versi. Sed Barto. de sentent. excommun. exempli gratia statu-

to cauetur, ut qui laicum vulnerat, grauissimè puniatur, qui uero clericum, leuiter. Hæc opinio Barto. mihi non satisfacit, nam generalis non est, & capita omnia libertatis Ecclesiasticæ non comprehendit, quid enim si statuto caueatur, ut clerici pro suis rebus uedigal soluant? Planè contra libertatem Ecclesiasticam hoc est, & tamen non ob id clerici timidiiores laicis fiunt, quoniam & ipsi uedigalia præstant, opinio igitur hæc tenenda non est generatim, quamuis in illo casu uera sit. Quare Fel. fuit in alia sententia in eodem capitu. nouerit. in fine, nam inquit ibi statutum illud esse contra libertatem Ecclesiasticam, per quod prohibetur personis Ecclesiasticis illud, quod de iure diuino, & humano non erat illis prohibitum. Et hoc ob eam rationem, quoniam libertas est naturalis facultas faciendi, quod alicui liber, nisi iure prohibeatur, ut dicitur in l. libertas. ff. de stat. homin. Hæc opinio etiam mihi non probatur, nam libertas hæc non est Ecclesiastica, ita ut laicis non conueniat, sed est communis tam laicis, quàm Ecclesiasticis personis, ut per se patet. Tertia fuit opinio Innoce. in eodem capitu. nouerit. numero 2. ubi sensit contra libertatem Ecclesiasticam eum facere, qui uenit contra priuilegium Dei, uel Imperatoris super temporalibus, uel Papæ super spiritualibus, modo priuilegia illa concessa Ecclesiæ uni-

uer-

uersali sint, & cum hac opinione transeunt DD. Canonistæ, vt ait Abb. ibi num. 2. vers. Sed quæro, sequitur quoque eum Mar. Soci. Sen. in cod. c. nouerit. num. 5. vers. Breuiter dic, & Bald. in auth. cas. sa. nu. 2. vers. Sed quæro de alia questione.

Contra opinionem hanc tamē facere videtur cap. fin. de immunit. Eccl. lib. 6. vbi contra libertatem Ecclesiasticā tacere dicitur, qui prohibet, ne clericis panem quis coquat, & alia huiusmodi. Arqui ad hoc responderi potest, nam non ibi dicitur fieri contra libertatem Ecclesiasticam per eā prohibitionem, sed præsumi, idq. merito, nam per se non tangit Ecclesiam, quatenus Ecclesia est, sed quatenus est congregatio hominum, atque sic dixit Caieta. in sum. in verb. Excommunicatio. cap. 11. versicul. Quinto not. ibi. Et quod ita canones intelligant, & eod. cap. 37. in ver. Et no. quod ista non sunt. Quid igitur concludendum? Ego sententiam Innoc. sequor, quam tamen sic interpretandam, ac reformandam censeo, scilicet contra libertatem Ecclesiasticam fieri primo, ac per se, vbi Ecclesiasticæ personæ impediuntur, & Ecclesiæ quo minus vtantur privilegiis tam a Deo, quam ab homine generaliter ipsis condonatis, nam si libertas Ecclesiastica in illis privilegiis continetur, vt supra vidimus, ergo, vbi contra ea privilegia fit, contra li-

bertatem Ecclesiasticam fieri dicemus. Quare statuta, quibus cauetur, vt vectigalia, portoriaue soluant, contra libertatem Ecclesiasticam sunt, nam priuilegium concessum est, ne ad hæc præstanda obligentur, vt habetur in cap. 1. & in cap. clericis. de immunit. Eccl. libro 6. & in capit. quanquam. de cens. eo. lib. statutum itidem, quo cauetur, vt clericus coram iudice laico conueniatur, contra eandem libertatem est, nam ex priuilegio coram Ecclesiastico iudice conueniri tantum potest, vt habetur in cap. si diligenti, de for. compet. statutum itidem, quo permittitur, vt confugientes ad Ecclesiam inde extrahantur, contra eandem libertatem est, ob capit. inter alia. de immunit. Eccl. sicut etiam statuta, quibus cauetur, vt secularia iudicia in Ecclesiis exerceantur, contra capit. cum Ecclesia. de immunita. Eccl. in antiq. & in cap. decet. eodem lib. 6. cum multis aliis, quæ refert Mar. Socin. Senior in cita. capit. nouerit. num. 5. versicul. Breuiter. de sentent. excommu. His igitur modis contra libertatem Ecclesiasticam fit. Sed iam regulam de more ponamus.

S V M M A.

- 1 Statuta contra libertatem Ecclesiasticam facientes in excommunicatione incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

Z

S. Pra-

III.

¶ Præmissis iam dictis, regulā de more ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidunt primo, qui faciunt, ac publicant statuta contra libertatem Ecclesiasticam, ut habetur in versu. proposito.

Quæ excommunicatio afficit statuentes, quicumque sint, tū ob dictionem illam omnes, quæ habetur in antecedentibus, ad quæ refertur principium huius versiculi, quod Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. arg. l. de pretio. ff. de publ. in rem acti. Vel igitur Imperatores, vel Reges, vel Iudices alij inferiores aliquid huiusmodi statuunt, in excommunicationem hanc incidunt.

Item excommunicatio hæc afficit non solum laicos huiusmodi hæc statuentes, verum etiam & clericos ob easdem rationes, imo magis ipsi puniendi videntur, qui contra ecclesiam veniunt, quam omnium maxime fouere deberet. argum. cap. si. de postulan. Quare vel Cardinales sint, vel Patriarchæ, vel Archiepiscopi, vel episcopi, inferioresve alij ecclesiæ præfides, pœnam hanc non euadent, ut & sensit Marian. Socin. Senior in eodem capitu. nouerit. numero septimo. versicu. Sed circa hoc dubitatur.

Tertio excommunicatio hæc

afficit, vel per statutum veniant cōtra libertatem ecclesiasticam, vel per legem aliam generalem, quocunque nomine nominentur, ob verba illa Statuta, Ordinationes, Constitutiones, Præeminentias, seu quæuis alia decreta, ad summam vel sit lex generalis, & communis alicuius Imperii, vel Regni, vel propria alicuius loci, pœnam hanc non effugient legem talem ferentes.

Quarto afficit excommunicatio hæc, vel in genere, vel in specie id statuunt, ob verba illa in genere, vel in specie, quæ verba in varias sententias trahi possunt. Primo in genere statuendo, exempli gratia, ut omnis pro rebus suis portorium soluat, cuiuscunque conditionis, ordinisve sit. In specie statuendo, ut portoria ecclesiasticæ personæ etiam soluant. Item alio modo ea verba interpretari possumus. In genere statuendo, ut clerici vectigalia soluant, In specie statuendo, ut ecclesiasticæ personæ alicuius loci prædicta præstent.

Tertio modo interpretari possumus, in genere statuendo contra omnia privilegia ecclesiastica; In specie statuendo contra aliquantum. Quarto, in genere, ut supra, in specie contra aliquam singularem personam. Quare si iudex decernat, ut cōfugiens ad ecclesiam, inde extrahatur, in pœnam hanc incidet: nihil tamen interest, quam interpretationem ex his

his accipiamus, nā ſtatuentes in excommunicationem ſemper incident, quandoquidem contra libertatem ſemper faciunt, primo caſu excepto, & ob id poteſt epiſcopus cogere ſtatuentes, quo declarant ecc. perſonas non comprehendī, ut dixit Iacob. de Graſſi. libro quarto. deciſ. caſ. conſe. in expoſitione Bullæ Cœnæ Domini. numero 119. ſecutus Lap. & Bal. ab eo citat. etſi nolint, ſed uelint etiam perſonas eccleſiaſticas comprehendī, hac pœna afficiuntur.

Quinto afficit excommunicatio hæc ſtatuentes, quacunque ex cauſa id ſtatuant, ob uerba illa ex quauis cauſa, ut pote uel ne ſuperiores ſint laicis, uel quo aliis exemplo ſint, ſi ſtatuant ipſi pœnas in clericos delinquentes. Item, ſi quo Ciuitas rebus abundet, & onera debita ſuſtineat, militibus ſtipendium præbeat, uel ob aduentum Principis ſumptus faciat, ſtatuant, ut pro rebus ſuis ueſtigalia præſtent, quacunque igitur ratione id ſtatuant, pœnam hanc non euadent, ob uerba illa, & quouis quaſito colore.

Sexto afficit excommunicatio hæc, uel ſtatuentes allegent in hoc conſuetudinem, aut priuilegium, nam, eſſo aſſerant cōſuetudinem eſſe, ut clerici ueſtigalia ſoluant, uel priuilegium in hoc ſe habere, aliud uel quid tale, in excommunicationem hanc incident tamen

ob uerba illa, Ac etiam prætextu cuiuſuiſ. conſuetudinis, aut priuilegii, uel alias quomodolibet.

Septimo afficit excommunicatio hæc non ſolum, ubi libertas Eccleſiaſtica omnino tollitur, uerumetiam, & ubi in aliquo læditur, uel deprimitur, aut alias quouis modo reſtringitur, ob uerba illa. Vnde libertas Eccleſiaſtica tollitur, ſeu in aliquo læditur, uel deprimitur, aut alias quouis modo reſtringitur, tum quod ualeat argumentum a toto ad partes. argument. l. quæ de tota. ff. de rei uen. tum quod, qui in aliquo ex dictis offendit, contra Eccleſiaſticam libertatem facit, ut per ſe patet. Quare, ſi ſtatutum fiat, ut Eccleſiaſticæ perſonæ pro ſuis rebus ueſtigalia ſoluant, ſed non tantum, quantum laici, tamen pœnam hanc non euadent, nam nihilominus Eccleſiaſtica libertas læditur, ac deprimitur, quandoquidem ad nihil tenentur. Si quoque ſtatuant, ut pro frumento tantum ueſtigalia ſoluant, non autem pro uino, & aliis rebus. Vel pro ijs tantum, quæ ad ipſas Eccleſiaſticas perſonas pertinent, a ueſtigalibus immunes ſint, non autem ab iis quæ ad eorum familiam. Vel ſtatuant, ut immunes ſint a ueſtigalibus pro iis, quæ ad diuina facienda pertinent, ut pote ne quid ſoluatur pro calice, miſſali, ueſtibus ad diuina facienda pertinentibus, cum emun-

Z 2 tur,

tur, vel per aliqua loca exportantur, vt exempli gratia. Bononia sexicum pannum pro indumentis ad diuina, facienda pertinentibus Barbianum vehitur, & quia res talis est, Imola nihil petitur, sed pro aliis pannis, quibus se clericus induere vult, vectigal petitur, quod mihi contingit, sanè in excommunicationem hanc incident, quandoquidem libertas Ecclesiastica hic laeditur, deprimitur, ac restringitur, nam pro nulla re ad vectigalia præstanda Ecclesiastica personæ tenentur, & sic nec pro frumento, nec pro vino, & aliis rebus, quod priuilegium habent non solum pro rebus ad victum suum pertinentibus, verum etiam, & familiæ suæ, & ob id nō restringitur priuilegium ad ea, quæ pertinent ad diuina tantum faciendā.

Octauo excommunicatio hæc afficit vel indirectè contra libertatem Ecclesiasticam faciant statuta, vel tacitè, ob verba illa Directè, vel indirectè, Tacitè, vel expresse. Quare, si statutum fiat, vt coloni clericorum pro fructibus, quos ex rebus Ecclesiæ colligunt, ac percipiunt, vectigalia præstent, ad onera ob easdem res Ecclesiæ tam personarum, quam rerum obligati sint, in excommunicationem hanc incident, nam per obliquū laeduntur Ecclesiastica personæ, quandoquidem deteriori conditione ob onera prædicta bona ecclesiæ locantur, ad eam colenda

difficilius partiarum coloni inueniuntur.

Postremo excommunicatio hæc afficit, etiam statuta hæc fiant contra Ecclesiasticas personas, quæ excommunicata, interdicta, suspensa ve sint, nam nihilominus in excommunicationem hanc incident, tum quod restringitur libertas Ecclesiastica, vt per se patet, quod est contra Bullam hanc, tum quod censuris irritati sua priuilegia non amittunt, vt probauimus in Tractatu nostro de Censuris, capitu. 13. §. 15. numero 7. cū multis sequen. Tabula. 1. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incident, etiam statutum nondum usu receptum sit, & ex eo nihil sit iudicatum, iam eos explicemus, qui pœnam hanc euadunt, id quod in sequenti tractabimus.

§ V M M A.

- 1 Statutum faciens contra libertatem Ecclesiasticam quando in excommunicationem non incidat.
- 2 Statutum faciens, ut in funeribus, in primis missis tot sumptus non fiant, et tot religiones vocentur, & eruces ad sint, an in excommunicationem incidat.

IV.

§ Statuta facientes contra libertatem Ecclesiasticam quæ in excommunicationem incident.

rent, vidimus, modo videamus,
 x qui in eam non incidant. † Primū
 igitur in excommunicationem
 hanc non incidit Romanus Ponti-
 fex, si quid contra libertatem Ec-
 clesiasticam statuat, tum quod ip-
 sum excommunicare nemo po-
 test, vt dixit Innoc. in capit. quod
 in dubiis. de sentent. excommu. &
 Abba. in cap. vniuersitatis, eodem
 in fine; tum quod statuto, quo ex-
 communicatio fertur, statuens
 non obligatur, vt hæc nos abun-
 dē probauimus in Tractatu no-
 stro de Censuris Cap. 2. §. 8. Tab.
 1. atque sic dixit Mar. Soci. Senior
 in capit. nouerit. numer. 7. versu.
 Sed circa hoc dubitatur. de sentē.
 excomm. Ac planē, vbi statuit cō-
 tra priuilegia a se, ab Imperatore
 ve cōcessa, dubitationem nullam
 res hæc habet, nam præst Imper-
 ratori, præst & suo iuri. argum. c.
 proposuit. de concess. præbend. &
 qui legem tulit, etiam eam tollere
 potest, vt dixit Gloss. in capit. ma-
 ior. de maior. & obediē. cum si-
 mil. Quoad priuilegia vero a Deo
 concessa dubitat Socin. quamuis
 demum nec in hoc casu in excom-
 municationem incidere censeat,
 quæ opinio uerissima est, quan-
 do quidem excommunicatio hæc a
 iure positio lata est, cui ipse non
 subicitur. argument. capit. pro-
 posuit. de concess. præbend. & l. di-
 gna vox. C. de leg. quamuis
 si sine causa id faciat, a peccato
 immunis non sit, vt alibi dixi-
 mus.

Secundo loco in excommuni-
 cationem hanc non incidunt sta-
 tuentes, vbi de licentia, & consen-
 su Romani Pontificis id faciunt,
 ob rationes proximè allatas, nam
 a sua pœna quem eximere Roma-
 nus Pontifex potest. Atqui an Ro-
 manus Pontifex cōcedere potest,
 ne in excommunicationem inci-
 dat clericum percutiens? Abb. sic
 distinguit. Aut Romanus Ponti-
 fex id sine causa facit, & in hoc
 casu id facere ipsum non posse
 ait, quandoquidem de honesta-
 retur vniuersalis Ecclesiæ status,
 propterea quod Ecclesiasticæ per-
 sonæ contemnerentur. Aut cum
 causa, & tunc id posse sensit, hanc
 quæ opinionem communiter re-
 ceptam esse testatur Mar. Socin.
 Seni. in capitul. peruenit. numero
 395. versicul. & prædicta etiam
 faciunt ad decisionem. de senten-
 excommunicat. Hostien. autem
 simpliciter Romanum Pontifi-
 cem id posse ait. Quid igitur con-
 cludendum? Ego sic distinguen-
 dum, & has opiniones inter se sic
 conciliandas esse censeo. Aut que-
 ritur, an Romanus Pontifex tolle-
 re possit, ne quis violentas manus
 in Ecclesiasticam personam inij-
 ciens in excommunicationem in-
 cidat, capitul. si quis suadente dia-
 bolo. 17. quæst. 4. & in hoc casu
 opinionem Hostien. verissimam
 ceseo, nam pœna illa a Concilio
 lata est, supra quod Romanus
 Pontifex est, vt antea vidimus
 in capitul. 1. ergo illam tollere

2 3 po.

potest. Aut queritur, an peccet hoc faciendo, & in hoc casu sic distinguo. Aut ex iusta causa id facit, & tunc non peccat, nam in multis casibus id fecisse legimus in capitu. ex tenore, & in aliis in-ribus. de sentent. excommunic. ergo si causa ad sit, omnino ipsam tollere potest, valet enim argumētum de toto ad partem, & e contrario argument. l. quæ de tota. ff. de rei vind. Aut sine causa id facit, & tunc secus, & in hoc casu sententia communis locum habet. Quæ diximus autem de hoc privilegio clericorum, de aliis privilegiis hoc quoque sentimus.

Verum quid de Imperatore, an privilegia a se concessa adimens in excommunicationem hanc incidet? Ego sentio, ubi a Romano Pontifice probata non sunt, in excommunicationem ipsum non incidere, secus autem si sint approbata, ut sua, nam etsi suis legibus nemo obligatur, tamen, ex quo a Romano Pontifice probata sunt, Ecclesiastica facta esse censentur. arg. l. unic. C. de veter. iur. enucl. Præterea pœna excommunicationis ab Imperatore lata non est, ita igitur sentio salvo, & cætera.

Tertio in excommunicationem hanc non incidunt, ubi statutum illud non promulgassent, nam ante promulgationem nec obligat, nec operatur, ut habetur in capi. in istis. §. leges instituuntur. disti.

4. Præterea in Bulla dicitur fecerint, ordinaverint, & publica-verint, ergo ob copulam illam. Et concurrere omnia illa debent argum. l. si hæredi plures. ff. de cognat. insti.

Postremò sumus in pœnis, ergo benignior interpretatio faciendā est. argum. capit. odia, & capitu. in pœnis. de regu. iur. libro 6. & l. interpretatione. ff. de pœ. multo minus ergo in pœnam hanc incidunt, qui statuta huiusmodi facere ceperunt, & deinceps desierunt, præsertim quod verbum illud, fecerint, rem perfectam significat, per l. 3. §. hæc verba. ff. de negot. gest. not. Felin. in capitu. no-verint. numero quarto, versicul. Item adde, de sentent. excommu-nicat.

Quarto in excommunicationem hanc non incidunt, ubi ex ignorantia probabili statutum huiusmodi faciunt, ignorantes ipsum esse contra libertatem Ecclesiasticam. argum. capit. fin. de constit. lib. 6. & capit. Apostolica. de cleric. excommu. min. in antiq. at-que sic dixit Mar. Socin. Sen. in eodem capitul. nouerit. numero 16. versicu. Circa quartum, iunct. numero. i. 5. & iacob. de Grassi. libro 4. dec. cas. consc. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. num. 121. Quare si in aliquo Oppido, & Villa, ubi de Consilio sunt tantum rustici, & litterarum imperiti aliquid tale non dolo malo statuatur, statuētes in excommunicationem hanc non

non incident, nam mortiferè non peccant, & ob id in excommunicationem non incidunt. argumēt. capitul. nemo Episcoporum, & capitul. nullus, 1. quæſt. 3. atque ſic dixit Innocen. in cit. cap. nouerit, prope finem. Si itidem ſtatuentes peritos DD. conſuluerunt, an id, quod ſtatuunt, contra libertatem Eccleſiaſticam ſit, nolentes eam offendere, & iſſis reſpoderint, nihil in ſtatuto contra libertatē Eccleſiaſticam eſſe, ſtatuentes in excommunicationem hanc non incident, eſto aliquid ſit cōtra libertatem Eccleſiaſticam, nam ignorantia maxime probabili laborāt, ex quo quantum ipſos decuit, fecerunt, & neque apud Deum, neque apud Eccleſiam Eccleſiaſticam libertatem offendunt, atque ſic aſſeruit Caietan. in Summ. in verb. Excommunicatio. capit. 31. verſi. Quarto not. & Nauar. in Manual. cap. 27. num. 119. verſic. Quarta. Quare, vbi ignorāt, an quidpiam ſit contra libertatem Eccleſiaſticam, cautione hac uti poterunt, quo dubitationem omnem tollāt. Et ſi in ſtatutis per nos editis, aliquid inſit, quod directè, vel indirectè, tacite, vel expreſſe, in totū, vel in partem contra libertatem Eccleſiaſticam ſit, ex nunc ſtatuta talia caſamus, tollimus, & pro caſſis, irritis, & nullis haberi volumus, nam quod dolo carent, in excommunicationem hanc non incident. Quæ tamen cautio nō proderit iſſis, qui ſciterent aliquid eſſe cō-

tra libertatem Eccleſiaſticā, nec etiam ad euitandam excommunicationem eius capitul. nouerit, de ſentent. excommunic. vtrahunt DD. ibi & Marian. Socin. Sen.

Quinto in excommunicationē hanc non incidunt, qui Eccleſiaſticam libertatem offendunt de facto, nulla ordinatione ſtatuto-ve facto, ut exempli gratia, quis de Eccleſia extrahit, qui ad ipſam confugit, planè in excommunicationem hic non incidet, ſi ſtatutum ibi non ſit, vt liceat ad Eccleſiam confugientem inde extrahere, Bulla enim loquitur ſolum de offendente ſtatutis faciendis, atque ſic ſenſit Gloſ. 1. in capit. cum pro cauſa, de ſentent. excommun. & ſequuntur DD. nonnulli. ac Mari. Soc. Sen. qui ipſos refert in cauſa, nouerit. nu. 5. uer. Et ex prædictis inferitur.

Sexto in excommunicationem hanc non incidit vniuerſitas, quæ ſtatutum huiusmodi fecit; nam Vniuerſitas excommunicationis capax non eſt, ut habetur in capi. Romana. §. in vniuerſitatem. de ſentent. excommun. lib. 6. & ut nos in Tractatu noſtro abundè id egimus, & in prima parte huius operis, extraordinaria igitur pena punietur.

Septimo in excommunicationē hanc non incidunt, qui ſtatutis offendunt, ſen violant privilegia cōceſſa alicui ſpeciali eccleſiæ, nam tunc non uiolatur libertas Eccleſiaſti.

fiastica, sed eius ecclesiae, at in excommunicationem hanc quis incidit, ubi violat privilegia concessa Ecclesiae vniuersali, ita Innoc. inquit in capitu. nouerit, quem sequuntur Felin. ac DD. de sentent. excommun. & Tho. Zerola in sua Prax. Episco. in verb. libertas Ecclesiastica. In sequentem tamen incidunt.

Postremo in excommunicationem hanc non incidunt, ubi statutum hoc animo, ac proposito factum non est contra Ecclesiasticam libertatem, & sic non est de eo, quod per se, & sua natura Ecclesiastica libertati derogat, esto per accidens aliquid offendatur Ecclesia, ut asseruit Caietan. in Sum. in verb. Excommunicatio, capitu. 31. versic. Sexto not. & Nauarr. in Man. cap. 27. numer. 120. versicu. Nona, & Abba. in capitul. fin. de reb. Eccle. non alien. in fine, & Iacob. de Graff. l. 4. decis. cas. consc. in expositione Bullae Coenae Domini. numer. 121. † Quare si statutum cautum sit, ne in honorem familiae in funeribus, in nuptiis, in primis missis tot sumptus fiant, sed moderati, & ad formam a statuto traditam, & hoc ob eam rationem, ne grauissimis sumptibus inanis gloriae causa familiae se exhauriant, statuentes in excommunicationem hanc non incident, quandoquidem ad ostentationem tollendam, & bonorum iacturam vitandam, non autem ad Dei honorem minuendum, Ecclesiasti-

cam & libertatem offendendam statutum factum est, atque sic sentit Abba. ibidem, & Iacob. de Graff.

Excipitur tamen, ubi de rebus ijs statuerent, quae per se ad Dei laudem, animarumque salutem pertinerent, ut exempli gratia, si statuerent, ne pro mortuo nisi tot missae celebrarentur, nam statutum hoc non valeret, quandoquidem & diuino cultui, & animarum salutis derogat, ut habetur in capitu. fin. de reb. Eccle. non alien. & ut dixit Caietan. ibidem. De his autem statutis, & de hac materia libertatis Ecclesiasticae agunt Felin. ac DD. in cap. Ecclesia Sanctae Mariae, de consi. Sed de prima parte huius partis satis, ad alteram partem veniamus, in qua excommunicatur, qui dictis statutis vti fuerint, quare & de hoc regulam infra ponemus.

S V M M A.

I Statutis contra libertatem factis utentes in excommunicationem incident.

V.

§ De ijs, qui utuntur statutis contra libertatem Ecclesiasticam agendum nobis proposuimus, iam igitur regulam de ipsis more nostro ponamus.

I In excommunicationem hanc ergo incident, qui in dictis statutis

tis contra libertatem Eccleſiaſti-
cam vtuntur, vt habetur in verſic.
Vel factis, & ordinatis vſi fuerint,
& cat. Quare iudices, ſi in loco ex-
tet ſtatutum, vt Eccleſiaſtica per-
ſonæ pro ſuis rebus veſtigalia ſol-
uant, in excommunicationē hanc
incident, ſi ob id contra Eccleſia-
ſticas perſonas, vbi caſus contin-
git, ſententiam tulerint, & ad ve-
ſtigalia ſoluenda obligatas eas ef-
ſe declararint, ſi itidem publica-
ni beneficio ſtatuti vſi fuerint, in
eandem pœnam incident. Vel igitur
in iudicio, vel extra iudicium
ſtatutis huiusmodi vtantur, in ex-
communicationem hanc incidēt.
Quæ excommunicatio, quoniam
iſdem modis, quibus ſuperior,
declaratur, ob eam rem ad tertiā
partem tranſeamus. Et quoniam
in ipſa excommunicantur, qui of-
fendunt iura Apoſtolice ſedis, &
aliarum eccleſiarum, ob eam rem
& hic regulam ponamus, id quod
in ſequenti faciemus.

S V M M A.

- 1 Statutum facientes, unde præiudicatur
Romano Pontifici, & iuribus Apoſto-
licæ Sedis, necnon iuribus quarumcun-
que Eccleſiarum, in excommunicatio
nem incident.
- 2 Materia huius Capituli iure antiquo
quoque acta eſt.

VI.

De facientibus ſtatuta, vnde
§. præiudicium ſit iuribus Ro-
mani Pontificis, & Apoſtoli-
cæ Sedis, necnon aliis Eccleſiis,
hic videndum eſt, quare & hic re-
gulam de his ponamus.

In excommunicationem hanc
ergo ꝑ incident, qui ſtatutum fe-
cerint, vnde præiudicetur Roma-
ni Pontificis iuribus, & dictæ ſe-
dis, vel iuribus quarumcunque a-
liarum Eccleſiarum, vt habetur
in ver. Seu noſtris, & dictæ ſedis.
Quæ excommunicatio eiſdem
modis declaratur, quibus ſupe-
riores regulæ. Differt tamen ab il-
lis, quoniam in prædictis caſibus
excommunicantur, qui ſtatuta fa-
ciunt contra priuilegia commu-
nia conceſſa omnibus Eccleſiis,
& Eccleſiaſticis perſonis. Hic au-
tem excommunicantur, qui fa-
ciunt ſtatuta contra priuilegia
præcipua, ac propria huius, vel il-
lius Eccleſiæ, quamuis in capitul-
nouerit de ſentent. excommunic.
per il. ud ius id non cauere DD.
communiter ſenſerint, & Caieta.
& Nauarr. in citat. locis. Differt
etiam in hoc a prædictis, quo-
niam ſupra agitur de offendenti-
bus Eccleſiaſticam libertatem,
hic autem de omnibus iuribus nā
indefinite loquitur, ergo indefi-
nité, & generaliter intelligi de-
bet. Quare ſi vnā Eccleſia ius
habet colligendi decimas in al-
terius

terius Parochia, uel ex præscriptione, uel ex consuetudine, ut est Arimini, ubi decimæ prædiorum quæ sunt in alterius Parochia, ex parte præstantur parochis, & Ecclesiis, a quibus Domini prædiorum sacramenta recipiunt, Episcopus suo statuto ius hoc tollere non potest, nisi hi consentiant, quorum interest, dummodo consentire in hoc possint. Idem, etsi in aliis iuribus præiudicium facere uoluerit. Differt quoque quoniam supra excommunicatur statuentes contra libertatem Ecclesiasticam tam personarum, quam rerum. Hic autem statuentes contra ius Ecclesiarum, ut per se patet. Differt demum etiam in hoc, quoniam supra excommunicantur, qui statuunt contra privilegia Ecclesiæ concessa tam a Deo, quam a Romano Pontifice, & ab Imperatore. Hic autem, qui statuunt contra iura, a quocunque illa habuerint, modo ea concedendi facultatem haberet. Atqui de

3 Capite hoc satis, si illud addiderimus, & iure antiquo prohibitum fuisse excommunicatione proposita, ne quis libertatem Ecclesiasticam offenderet, scilicet. Primo iure ciuili, in authen. causa. C. de sacrosan. Eccl. ubi statuta hæc nulla redduntur, & statuentes puniuntur, ut ibi habetur, quæ differt ab hac Bulla præter alia, & quo ad poenam. Item iure canonico in capitu. hoderit. de sentent. excom. inam ibi excommunicatur,

qui seruare faciunt statuta edita, & consuetudines introductas contra Ecclesiasticam libertatem. Item, qui statuta huiusmodi faciunt. Tertio, qui ea scripserunt. Quarto, qui secundum ea præsumpserint iudicare.

Postremo, qui iudicata in publicam formam scribere præsumplerint. Qui canon in aliquibus latius prouidet, in aliquib. arctius, quam Bulla, ut ex dictis, & ex eo iure percipi potest. Se habent igitur inter se sicut excedens, & excessum. De hac quoque re agitur in cap. grauem, eod. de sent. excom. Sed iam ad aliud caput veniamus.

De excommunicatione lata contra impediētes Indices Ecclesiasticos, quo minus sua iurisdictione Ecclesiastica utantur, & contra eos, qui ab ipsis Iudicibus Ecclesiasticis ad seculares iudices confugiunt, & contra ipsos aliquid decerni curant.

Cap. X V I.

Neenon, qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoscunque iudices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet

im-

impediunt, quo minus sua iurisdictione Ecclesiastica contra quoscunque utantur, secundum quod canones, & sacrae Constitutiones Ecclesiasticae, & decreta Conciliorum generalium, & praesertim Tridentini statuunt. Ac etiam eos, qui post ipsorum ordinationum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcunque sententias, & decreta, aut alias iudicium eludentes ad Cancellarias, & alias Curias seculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam penalia ordinariis, aut delegatis praedictis decerni, & contra illos exequi procurant. Eos quoque, qui haec decernunt, & exequuntur. Seu dant auxilium, consilium, pa-

trocinium, & fauorem in eisdem.

S V M M A.

- 1 Impedire quid sit.
- 2 Impedire aliquid quot modis contingat.
- 3 Iurisdiclio Ecclesiastica quid sit.

IN prima parte huius capitis, quod dividitur in quatuor partes, quarum secunda incipit ibi. Ac etiam eos. Tertia ibi, eos quoque. Quarta ibi, seu dant auxilium, in prima inquam parte excommunicantur, qui impediunt iudices Ecclesiasticos, quo minus sua iurisdictione Ecclesiastica secundum Canones utantur, quam rem ut dilucidiores habeamus, sicut etiam reliquas partes huius Capitis praemittenda nonnulla sunt.

Primum, quid sit impedire, quot modis contingat quem impediri, quibus rationibus contingat impediri. Item praemittendum est, quid sit iurisdiclio Ecclesiastica, in quibus versetur, & de qua hic agatur.

- 1 Quoad primum igitur † Impedire nil aliud est, quam aduersarium aliquid opponere, quamobrem quis id, quod uolebat, facere non potest, ut colligitur ex dictis a nobis antea in Cap. vii. numero 1.

Hoc

2. Hoc autem duobus modis contingere potest, scilicet & de iure, & de facto, de iure, ubi quis legitime impedit, in quam sententiam hic non accipitur, nam Bulla prohibet solum, ne impendantur ecclesiastici iudices, quo minus iurisdictione sua utantur secundum canones, at qui iuste ipsos impediunt, tunc non impediunt, si enim iuste ipsi impediunt, illi iniuste iurisdictione utuntur, & sic contra canones. De facto vero, ubi quis iniuste impedit, & in hanc sententiam hic accipitur, nam Bulla iniusta, non iusta puniat.

Modi autem impediendi duplicis generis sunt, nam iudices Ecclesiastici aut volentes impediuntur, aut inuiti. Volentes aut ducti premio, aut precibus, aut amore, & huiusmodi, his enim rationibus iudices sapientius subornantur, & ad aliquid contra iustitiam faciendum mouentur. argu. Clement. 1. §. verum. de hæret. & capitu. 1. de re iud. lib. 6. in quam sententiam hic non accipitur, nam ratione hac impediendo quis proprie non impedit. argumen. l. fin. C. si quis aliquem testari prohibuerit, & l. fin. ff. eodem. iuncto ipso titulo. etenim per vim id factum non dicitur, ut habetur in proximè citat. l. fin. nam prohibens alicui, ne testamentum faciat, ut mutetve per vim, aut metum in pœnam incidit, ut habetur in cita. tit. quam pœnam tamen euadit, qui precib,

impetrauit, ut in cita. iuribus habetur. Inuiti vero aut vi, aut metu. argumen. capitu. unic. de iis, quæ vi, metu, & causa fiunt. Et in hanc sententiam impedire hic accipitur. Quod sit aut damnum vitæ, reive familiaris suæ, suorumve inferendo, exempli gratia, aut occidendo, aut mutilando, aut in carcerem coniiciendo, aut vulnerando, & id generis, aut auferendo eius bona, aut prohibendo, ne quis suos fundos colat, neve quis ab ipsis emat, & id generis, aut metum huiusmodi iniiciendo. argumen. capitu. quicumque. de sentent. excommuni. libr. 6. & capitu. fin. de immunit. Ecclesiar. eodem libr. & cap. grauem. de sentent. excommuni. in antiq. Ea vero, in quibus impediuntur, triplicis generis esse possunt. Aut ne fiant ea, quæ ad iurisdictionem pertinent, aut ne facta executioni mandentur, aut quæ executioni mandata sunt, ut reuocentur, ut de primo, & tertio habetur apud Triden. Synod. sess. 25. capitu. 3. versicul. Nefas autem sit. De reforma. Nefas sit seculari cuilibet magistratui, dicitur enim ibi, prohibere ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem reuocet. Hæc ibi, ex quibus duo dicta probantur, primum scilicet, & tertium, quod tertium probatur etiam in cita. cap. unic. de iis, quæ vi, metu, & causa fiunt, libro sexto, ubi excommunicatur, qui vi, metu, & ab solu.

ſolutionem, reuocationemve cenſuræ ſatam obtinet. Secundum autem habetur ſupra, capitu. 14. vbi multa, quæ de iudicibus Apoſtoli cæ Sedis dicta ſunt, ad caput hoc noſtrum explicandum pertinent, ſed de primo ſatis, ad aliud veniamus.

3 Iuriſdictio igitur Eccleſiaſtica ꝑ generatim ſumpta eſt iuriſdictio ad iudicandum a Chriſto Domino ad fidelium ſalutem tributa.

Dixi Iuriſdictio, pro genere, nam dicitur de iuriſdictione Eccleſiaſtica, & de laica, vt per ſe patet.

Dixi Ad iudicandũ, nam iuriſdictio dicta eſt a ius, & Dico, ius autem dicere nil aliud eſt, quã iudicis partes agere, & iudicare, argum. l. pen. ff. de iuſtit. & iur.

Dixi A Chriſto Domino inſtituta, nam, vel fori pœnitentiæ, & ob id interioris iuriſdictionem, vel exterioris inſpiciamus, vtraq; a Chriſto Domino tributa eſt. Fori pœnitentiæ, quando inſufflauit in diſcipulos ſuos dicens, Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt, vt habetur apud S. Ioann. cap. 20. Fori autem exterioris per ea verba, quæ habentur apud S. Matthæum. capitu. 18. Quæcunq; alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis.

Dixi demum Ad ſalutem fidelium, nam quæcunq; operatus eſt Chriſtus Dominus, ad ſalutem noſtram operatus eſt, etenim ob hanc rationem, & de cœlis deſcendit, vt habetur in Symbolo Nice-
no ibi, Qui propter nos, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis. Ex his iam patet iuriſdictionem Eccleſiaſticam duplicem eſſe, alteram fori pœnitentiæ, alteram fori exterioris. Quoad rem noſtram autem hic nomine iuriſdictionis Eccleſiaſticę accipitur iuriſdictio fori exterioris, vt ex capite ipſo habetur, non enim in foro pœnitentiæ, ſententia a ſacerdote lata, recurrunt pœnitentes ad Cancellarias, & ad alias curias ſeculares ob ſententias a ſacerdote latis, quod ne fiat, hic prohibetur, de iuriſdictione Fori exterioris igitur hic agi concludendum eſt. Quæ iuriſdictio verſatur in iudicando, in excommunicando, cenſurasque alias ferendo, in corrigendo, in recipiendo iuſſurandum a vaſallis, in confirmando, in inſtituendo, in beneficijs conferendis, adimendis, & in ſimilibus, ut inquit Gloſ. communiter recepta in ca. tranſmiſſam. de ele. His ſic præmiſſis iam regulam ponamus, id quod in ſequenti præſtabimus.

S V M M A.

Impediens Iudices eccleſiaſticos, qui
mi-

minus iurisdictione utantur, in excommunicationem incidit, quæ excommunicatione, quousque pateat declaratur.

I.

§. Præmissis, quæ diximus, iā regulam de more ponamus.

I. † In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoscunque iudices Ecclesiasticos impediunt, quò minus sua iurisdictione utantur, ut habetur in initio huius Capituli.

Quæ excommunicatione multis modis declaratur. Nam primo afficit quoscunque impediētes oblatum illud Qui, quod refertur ad antecedens illud Caput, quod incipit Excommunicamus omnes, & c. ex quo enim omnes excommunicantur, ergo nemo excluditur. argument. l. Iulianus. ff. de legat. 3. & facit Glos. 1. in Clement. 1. de sepul. Quare uel publica persona sit, uel priuata, uel Ecclesiastica, uel secularis, & idcirco uel Imperator, uel Rex, uel Dux, uel Marchio, uel Patriarcha, uel Archiepiscopus, uel mulier, uel uir, in excommunicationem hanc incidet, ita Nauar. in capit. 27. numero 70. ubi sentit hos prælatos Ecclesiast. tunc comprehendendi, quando auctoritate laica iudi-

ciali id faciunt.

Item afficit excommunicatio hæc impediētes, quoscunque iudices impediāt, cum ob dictionem illam Omnes, tum ob illam Quoscunque, quæ neminem excludunt, ut habetur in cap. solite, propè finem. de maiorit. & obediē. Quare, qui aut impedit Cardinales, ne sua iurisdictione in Ecclesia sua titulari utantur, in qua iurisdictionem Episcopalem habent. argu. cap. his quæ. & ibi DD. not. de maiorit. & obediē. Aut Episcopos cuiuscunque speciei sint, in sua diocesi. Aut Patriarchas, Archiepiscoposve, ne in suis provinciis, aut alios inferiores iudices ordinarios, ut Abbates, sicut etiam Generales, & Prouinciales Ordinum. Aut legatos è latere, aut Nuncios, in excommunicationem hanc incidit. Item & qui Episcoporum Vicarios, nā & hi Prælati nomine continentur, ut dixit Pau. Fusch. lib. 1. de Visit. & Regimi. Eccl. ca. 15. num. 32. & pertinet huc dicta à Panormit. in c. cum ab Ecclesiæ. de off. ordinar. nam Bulla excommunicat etiam impediētes superiores Archiepiscopis, & Episcopis, cuiusmodi sunt Legati è latere, & Nuncii, Patriarchæ, & Cardinales, & inferiores ipsis Episcopis, & Archiepiscopis, cuiusmodi sūt Abbates, Priores, Generales, & Prouinciales Ordinum. Item omnes alios quoscunque iudices ordinarios, cuiusmodi sunt Vicarii, qui

qui ordinariam iurisdictionem & ipsi habent.

Verum quid de ijs, qui Episcopi electi, ac confirmati sunt, sed nondum consecrati, qui tamen iurisdictionem hanc habent, ut tradidit Gloss. communiter recepta in cap. transmissum. de elect. libr. 6. an ipsos impediens in excommunicationem hanc incidet? Plane concludendum est & ipsum in excommunicationem hanc incidere, quandoquidem privilegium hoc non solum Episcopis concessum est, verum etiam & alijs prelati, & alijs Iudicib. Ecclesiasticis ordinariis, ut habetur in Bulla, in quorum numero sine dubitatione hi sunt, ex quo post confirmationem iurisdictionem habent, ut ait Gloss. communiter recepta in c. transmissam. de elect.

Tertiò afficit excommunicatione hac impediens, quacunque ratione impediatur, ob aduerbiū illud Quomodolibet. Vel igitur vi, vel metu, ut antea premissimus, uel per se, uel per alios impediatur, in penam hanc incident, ex quo generaliter Bulla loquitur. Item uel impediatur, ne quid agant, uel ne actum executioni mandetur, uel ut executionis mandatum reuocetur, ut antea premissimus; qua ratione autem quis impediatur, ne executioni mandetur, haberi etiam potest ex Cap. xiv. huius Bullæ.

Quartò afficit excommunicatione hac impediens, in quoscun-

que iurisdictione Ecclesiastica predicti iudices utantur, ob verba illa Contra quoscunque, quod uerbum generale est, ut habetur in cap. solita, in fin. de mai. & obed. Vel igitur ne contra Ecclesiasticas personas, uel ne contra laicos quoscunque, uel ne contra Vniuersitates utantur iurisdictione, quis impediatur, in excommunicationem hanc incidet.

Postremo afficit in quocunque actu impediatur, uel ne citatio fiat, uel sequestum, uel missio in possessionem, uel pignus accipiatur, & ad summam ne iurdictio exerceatur, ut dicitur in Bulla. Sed iam, qui penam hanc euadunt, explicemus, quod in sequent. faciemus.

S V M M A.

I Impediens iudicem Ecclesiasticum, quo minus sua iurisdictione utatur, quando in excommunicationem non incidat.

II.

§. Qui in excommunicatione incident ob id, quod impediunt iudices Ecclesiasticos, quo minus sua iurisdictione utantur, uidimus, iam quando in excommunicationem non incident, uideamus. † Primum igitur in excommunicatione

municationem hanc non incidit, qui delegatum iudicem impedit, nam Bulla loquitur solum de impediētibz ordinarios iudices, declarat hoc nomen illud Ordinarios, ergo secus de impediētibz delegatos, limitata enim causa limitatum producit effectum. argument. l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. & l. cum prætor. ff. de iud. & capit. nonne. de præsumpt. præsertim quod sumus in pœnis, atque idcirco a verbis Bullæ discedendum non est. argume. cap. in pœnis. de regul. iur. libro 6. & l. interpretatione. ff. de pœ. & iurisdic. tio ordinaria fauorabilis est, ut sensit Glo. communiter recept. in Clem. 1. in uerb. Nolumus. de off. ordi. Repugnare tamen videtur versiculus sequens: quare id cogita, ego exceptionem hanc non probo.

Secundo in excommunicationem hanc non incidit impediens prædictos iudices, ne iurisdictione profana utantur, nam Bulla excommunicat solum, qui impediūt ipsos, ne iurisdictione Ecclesiastica utantur, ergo secus, si, ne profana, eosdem impedian, ob rationes proximè allatas. Quare impediens Imolensem Episcopum, ne iurisdictione profana in homines Bagnariæ utatur, in excommunicationem hanc non incidet, esto ob Episcopatum iurisdictionem illam habeat.

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, qui impedit iu-

lices alios Ecclesiæ, qui iurisdictionem Ecclesiasticam non habent, nam Bulla loquitur solum de habentibus iurisdictionem Ecclesiasticam, non igitur in pœnam hanc incident, qui impediunt gubernatores terrarum, Commissarios, Præsides Ecclesiæ, quo minus sua iurisdictione laica utantur, esto ipsæ personæ Ecclesiasticæ sint.

Quarto in excommunicationem hanc non incidit, ubi eos impedit, ne utantur iurisdictione contra canones, nam Bulla punit solum impediētes, ubi impediunt iurisdictione utentes secundum canones, ergo secus si contra canones utantur, valet enim argumentum a contrario sensu, ut habetur in leg. 1. & ibi DD. not. ff. de off. eius. Quare si quis ipsos impediat, uel quod sunt notoriè excommunicati, denunciati uè, nec non a iurisdictione suspensi, quo casu iurisdictionis usum non habent, & ab ipsis acta nulla sunt, ut habetur in ca. ad probandum, & ibi communiter not. de rei. d. in excommunicationem hanc non incident. Si quoque ob id, quod subditi eius non sunt, quo casu tunc priuatæ personæ existimantur. argumen. cap. fin. de constit. libro 6. & l. fin. ff. de iurisd. omni. iud. tantundem. Si itidem, quod causæ, quas agunt, ad iurisdictionem suam non pertinent, utpote quia aut causæ spirituales non sunt, vel personæ, in quas iurisdictionem

nem exercent, non ſunt Eccleſiaſtica.

Vel, eſto cauſæ Eccleſiaſticae ſint, tamen ad ſuam iuriſdictione non pertinent, Bulla enim punit impediẽtem, ne ſua iuriſdictione vratur, nõ autem ne aliena, in his omnibus caſibus poenam hanc euadet, ſicut etiam in cauſis mixtis, vt crimen uſuræ, adulterium, & huiusmodi, ſi iudex laicus eccleſiaſticum præuenerit, non dicitur impedire, nam in his cauſis locus eſt præuentioni, ubi a laico committuntur, vt dixit Abb. in cap. i. num. 3. de ſortil. atque ſic dixit Iacob. de Graſſ. libr. 4. deciſ. caſ. conſc. in expoſitione Bullæ Cœnæ Domini. numer. 126. cum ſequ. ſicut etiam ſi impediret, ubi non ſerua- rent formam traditam per cano- nes, & a Trident. Synod. capitul. 20. de reſorm. ſeſſ. 24. Et ad ſum- mam, ubi de iure ipſos impedit, vel modis legitimis, id eſt reme- diis a iure inuenientis, vt appellatio- ne, nam in omnibus his caſib. im- pediunt vtentes iuriſdictione con- tra canones; Bulla vero excom- municat, qui impediunt vtentes ea ſecundum canones.

Postremo in excommunicationem hanc non incidit, qui aut precibus, aut præmio impedit, quo minus ſua iuriſdictione utan- tur, ob ea, quæ in præmiſſis dixi- mus; Quare ſi Episcopus aliquid contra laicum facit, & iudex ſecu- laris eum hortetur, ne id agat, in excommunicationem non inci-

dit, vt dixit Iacob. de Graſſ. libro 4. deciſ. caſ. conſc. in Expoſitione Bullæ Cœnæ Domini. numer. 124. Sed iam ad alteram partem huius Capituli veniamus.

Verſ. Ac etiam eos, qui poſt ipſorum ordinario- rum, vel etiam ab eis delegatorum, quorum- cunque ſententias, & decreta, aut alias iudi- cium eludentes, ad Can- cellarias, & alias Curias ſeculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam poenalia ordinariis, aut delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi pro- curant.

S P M M A.

- 1 Recurrentes a decretis iudicum Eccleſiaſticorum ad iudices ſeculares in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatione, quouſque pateat, de- claratur.
- 2 Recurrentes a iudicibus Eccleſiaſticis ad iudices ſeculares quando in excom- municationem non incidunt.
- 3 Curantes, ut mandata ſiant iudicibus

A a

Ec-

Ecclesiasticis a secularibus, in excommunicationem incidunt.

IN hac secunda parte huius capituli duo genera hominum excommunicantur. Quare duas regulas ponamus.

1 In excommunicationem hanc igitur incidunt primo, qui post sententias, & decreta, & alia huiusmodi iudicum Ecclesiasticorum, ordinariorum, & delegatorum recurrunt ad Cancellarias, & alias Curias seculares, & curant per ipsas, ut prohibitiones decernantur, & exequantur contra predictas sententias, & decreta, & sic procurant, ut impediatur, ne executio ni mandentur, ut habetur in vers. proposito.

Quæ excommunicatio afficit in omnibus casibus, quos in antecedenti regula posuimus, nam de ipsis agitur, & ad ea refertur, ut per se patet.

Item afficit excommunicatio hæc non solum, qui curant, ut acta ab ordinariis predictis prohibeantur per curias seculares, verum et & qui curant per easdem prohiberi acta a delegatis eorum ordinariorum, ob illa verba, Vel ab eis delegatorum, quorumcunque.

2 Excipiuntur tamen casus positi in antecedenti regula.

Item, ubi solum recurrunt, sed nihil præterea facerent contra acta dictorum ordinariorum, tum quod verba cum effectu sunt intelligenda. argum. l. 1. §. hæc ver-

ba. ff. quod quisque iur. tum quod tria requiruntur, quo in excommunicationem hanc incidunt, scilicet, ut recurrant ad Curias seculares, & eurent decerni prohibitiones contra ipsos iudices, & contra ipsos exequi, declarat hoc Copula illa Et, quæ simul illa tria coniungit, atque idcirco simul esse debent. argum. l. si hæredi plures. ff. de constit. institut. Esto igitur recurrant ad Curias seculares, esto curent decerni prohibitiones, tamen nisi eurent executioni mandari, & sic ut fiant admonitiones ipsis iudicibus, in excommunicationem hanc non incidet. Sed iam alteram regulam ponamus.

3 In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui post ipsorum ordinariorum, delegatorumve ipsorum sententias, & decreta ad Curias seculares recurrentes curant mandata poenalia fieri ipsis ordinariis, aut delegatis, ob verba illa Et mandata etiam poenalia.

Quæ excommunicatio eisdem modis, quibus superiores, declaratur, iam ad tertiam partem veniamus.

Verf.

Verf. Eos quoque, qui hæc decernunt, & exequuntur,

S V M M A.

- 1 Iudices seculares decernentes aliquid contra iudices Ecclesiasticos in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio etiam, quousque pateat declaratur.
- 2 Exequentes mandata facta a iudicib. laicis contra iudices Ecclesiasticos in excommunicationem incidunt.

IN hac parte duo genera hominum excommunicantur, duas ergo regulas & hic ponamus.

In excommunicationem hanc

- 1 ergo incidunt iudices, qui ipsis iudicibus Ecclesiasticis prohibitiones, mandata ve pœnalia prædicta decernunt, ut habetur in verf. proposito. Quæ excommunicatio declaratur, ut superior.

Item afficit excommunicatio hæc, statim atque huiusmodi hæc decreuerunt, esto adhuc executio ni mandata non sint, ob verba illa, Qui hæc decernunt, nam decernere est actus diuersus ab executione. Sed iam alteram regulam ponamus.

- 2 In excommunicationem hanc etiam incidunt, qui mandata pœnalia contra ecclesiasticos iudices prædictos exequuntur, ob verbum illud Exequuntur. Quare

apparitores, plazarii vulgo dicti, seu Sbirri in excommunicationem hanc incident prædicta exequentes.

Quæ excommunicatio etiam declaratur, ut superiores.

Excipitur tamen primo, ubi id se non posse ignorarent, quod sæpius contingere potest, nam tunc excusantur. arg. ca. Apostolica. de cler. excom. min.

Item excipitur, ubi ad id cogentur, nam tunc etiam poenam hanc euadent, ubi tamen probabilis metus ipsis iniiceretur, non enim verisimile est Ecclesiam cum graui periculo voluisse quem excommunicatione afficere, sed iam ad postremam partem huius Capituli veniamus.

Verf. Seu dant auxilium, consilium, patrocinium, & fauorem in eisdem.

S V M M A.

- 1 Auxilium, consilium, fauoremue præstantes iudicibus secularibus contra Ecclesiasticos iudices in prædictis, in excommunicationem incidunt.

IN hac parte excommunicantur, qui fauent in prædictis casibus vno ex quatuor modis. Quare vnam tantum regulam ponamus.

- 1 In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui auxilium ad

Aa 2 præ-

predicta dant, quod multis modis fit, vel re, vel verbis, ut alibi declarauimus.

Item, qui ad hec facienda, consilium dant, exempli gratia, uel ut fiant, uel quo modo fiant. Item, qui patrocinium ad eadem prestant, utpote apud Cancellarias, & Curias seculares, & sic in iudicio. argum. capitu. 1. de postulatione.

Quare & procuratores, & advocati, qui rem hanc agunt, in poenam hanc incident.

Postremo & qui fauorem prebent, quod multis modis fieri potest, ut pote in iudicio curando, ut facilem ingressum ad Curias seculares hi habeant. Item curando, ut quam primum res expediat, quod faciunt ij, qui uulgo dicuntur Solicitatores. Item scribendo predictas inhibitiones, & mandata poenalia, quod faciunt publici scribe. Extra iudicium uero multis modis, ut alibi dixi. Hi omnes ergo in excommunicationem incident, quae excommunicatio, ut superiores, declaratur.

Excipitur tamen, ubi executio facta non esset, nam si is, cuius de re agitur, in excommunicationem non incidit, nec ij, qui ad id opem tulerunt. Atqui de Capite hoc satis, ad aliud transeamus.

De excommunicatione lata contra usurpantes fructus Ecclesiasticos, vel eosdem sine legitima licentia sequestrantes. Cap. XVII.

Quae iurisdictiones, seu fructus, redditus, & proventus, ad nos, & Sedem Apostolicam, & quascunque Ecclesiasticas personas, ratione Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes, usurpant. Vel etiam quauis occasione, vel causa sine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expressa licentia, sequestrant.

S V M M A.

- 1 Iurisdictio quid sit.
- 2 Fructus quid, & quotuplex sint.
- 3 Reditus, & proventus quid significant.
- 4 Usurpare quid significet.
- 5 Ecclesiarum nomine quae comprehendantur.

6 *Monasteriorum nomine quæ comprehendantur.*

CApit hoc in duas partes diuiditur, ſecunda incipit ibi, Vel etiam, de quibus ſingulis agendum eſt, & prius de prima, in qua excommunicantur uſurpantes iuriſdictionem, fructus, redditus, & prouentus Eccleſiaſticos. Verum, quo dilucidior res fiat, præmittenda hæc ſunt. Primum, quid ſit iuriſdictione. Item, quid fructus, redditus, & prouentus Eccleſiaſtici. Tertio, quid ſignificet uerbum hoc uſurpare. Poſtremo, Eccleſiarum, & monaſteriorum nomine quænam comprehendantur.

1 Quoad primum igitur † iuriſdictione nil aliud eſt, quam iuriſdicendi facultas, ut habetur in l. imperium. ff. de iuriſd. omn. iud. Et diuiditur in Eccleſiaſticam, & ſecularem, quod ad rem noſtram autem pertinet, pro utraque iuriſdictione hic accipitur, ut ex ijs, quæ infra dicemus, apparebit, in quibus autem conſiſtat iuriſdictione Eccleſiaſtica, declarauit, & docuit Glo. in capit. tranſmiſſam. de elect. & nos in antecedenti Capite, in quibus uero iuriſdictione ſecularis, tradunt DD. in cit. l. imperium.

2 Fructus autem † ſunt redditus, qui ex re aliqua percipiuntur, & hi partim ſunt ciuiles, ut penſiones domorum, uectura nauium, & id generis, qui non ex re, ſed

propter rem hominis induſtria & cura ſeruuntur, quamobrem induſtriales eos appellauit Conar. lib. 1. variar. reſol. capit. 3. partim naturales, & hi ſunt ij, in quibus modica, aut nulla hominis induſtria requiritur ad eos habendos, ut poma, & id generis, partim naturales, & induſtriales, in quibus multa opera hominis requiritur, ut ſegetes, frumentum, & id generis, atque ſic tradidit, ac declarauit Barto. in l. ex diuerſo. num. 1. ff. de rei uind. & ſequitur Abb. in c. grauis. num. 3. de reſti. ſpol. quo ad rem noſtram uero pertinet, uniuerſi accipiuntur, ut infra probabimus.

3 Reditus autem † & prouentus idem ſignificant, quod fructus, & redditus dicti ſunt a uerbo Redeo, quia quot annis e fundo, vel prædio ad nos redeunt, ſeu ueniunt, ut aſſeruit Nauarr. in tractatu de reſtit. Eccl. q. 1. in monitione in fine. Prouentus uero a uerbo Prouenio: idcirco autem nomina hæc tria poſita ſunt, quo ſignificarentur uniuerſa, quæ percipiuntur ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum.

4 Uſurpare autem † nil aliud ſignificat, quod ad rem noſtrā pertinet, quam ius alicuius rei, ſiue aliquid ſibi arrogare, tanquam auctoritatem ad id habeat, & id poſſit, ut ſenſit Caietan. in Summ. in uerb. Excommunicatio. capitulum 27. in ſecunda parte uerſic. Quar-

Aa 3 ta,

ta, ibi Ex qua forte, & habetur in Clem. r. in verb. Vsurpare, & ibi Zabar. de decim. & in o. generali. de elect. lib. 6. c. 1. solent. in v. d. d.

5 Ecclesiarum nomine, autem intelliguntur Episcopatus, Archiepiscopatus, Patriarchatus, nec non beneficia alia Ecclesiastica curam animarum habentia, vel non habentia, quamobrem comprehenditur etiam Papalis Episcopatus. Item canonicatus, & præbenda.

6 Monasteriorum demum nomine accipiuntur monasteria quorumcunque regularium, & tam virosum, quam mulierum. arg. c. Ioannes. iunct. c. cum virum, de regular. His sic præmissis, iam regulam ponamus.

S. V. M. M. A. 10

1 Vsurpantes fructus Ecclesiarum quorumcunque, seu Ecclesiasticos fructus in excommunicationem, incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

I.

§. Præmissis antecedentibus, iam regulam, ut pollicui sumus, ponamus.

In excommunicationem hanc igitur incidunt, qui usurpant fructus Ecclesiarum, quarumcunque, ut habetur in initio Capituli.

Quæ excommunicatio afficit primo, quicumque sit, qui usurpet, cum ob dictionem illam omnes, positam in Capite 14. ad quam refertur principium huius Capituli, tum ob relationem, Qui, hic positum, quæ duo neminem excludunt. argum. l. Iulianus. ff. de leg. 3. iunct. Glo. Clem. r. de sepult. Quare, vel Imperator, vel Rex, vel Dux, vel inferior alia persona laica, tam priuata, quam publica hæc usurpet, in excommunicationem hanc incidet. Item vel Cardinalis, vel Patriarcha, vel Episcopi, aliive inferiores clerici.

Item excommunicatio afficit quoscunque fructus Ecclesiarum quis usurpet, ob verba illa Iurisdictiones, seu fructus, redditus, & puentus. Qui ergo in aliqua Ecclesia, seu Episcopatu, in quo ius non habet, aut censuras fert, aut iudicat, aut beneficia confert, & id generis, quod iurisdictionem Ecclesiæ, & iurisdictionis fructus usurpat, collatio enim beneficiorum in fructu mensæ Episcopalis est, ut dixit Glof. in capitu. cum olim, de maiorit. & obedien. in excommunicationem hanc incidet. Et quoniam Ecclesiæ aliquæ iurisdictionem secularem etiā habet, ut Ecclesia Romana, quæ & provincias sub se habet, in quibus iurisdictionem secularem etiā exercet, sicut etiam Episcopatus Imolensis, Bagnariæ, & Archiepiscopatus Bononiensis in aliis locis; ob eam rem & in his iurisdictionem

nem sibi vsurpans in pœnam hanc incidet. Qui itidem agrorum fructus alicuius Ecclesiæ, vel ædium vsurpabit, pœnam hanc euadet, quoscunque fructus percipiat, vel industriales, vel naturales, vel ciuiles, nam, ex quo multiplicis generis sunt, vt præmissimus, & Bulla indistincte, & generaliter loquitur, indistincte, & generaliter intelligi debet. argum. l. de pretio. ff. de pub. in rem act. Hinc, qui ab emphyteuta Ecclesiæ Canonem sibi præstandam curat, qui & redditus dicitur in l. 2. in verb. Ne autem. C. de iur. emphyt. Item & qui oblationes in Ecclesiis factas et vsurpat, nam ratione Ecclesiarum habetur, & ad Ecclesiasticas personas pertinent, vt habetur in hac consuetudinem. 10. qu. 3. hi omnes in excommunicationem hanc incident.

Tertio excommunicatio hæc afficit bona hæc vsurpantes, ad quasque personas Ecclesiasticas ipsa pertineant, ob verba illa Ad nos, & Sedem Apostolicam, & quasque Ecclesiasticas personas pertinentes. Siue igitur ad Romanum Pontificem, Siue ad Cardinales, siue ad Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, inferioresve clericos, religiosos, religiolasve pertineant, in excommunicationem incident ea bona vsurpantes. Quare, & qui bona Ecclesiarum, quæ commendata sunt equitibus S. Ioannis, qui Meliuetani dicuntur, vel Calatra

uæ, vel Alcantara, vsurpauerint, quoniam & hæc bona Ecclesiastica sunt, & equites illi Ecclesiasticæ personæ, vt diximus antea, pœnam hanc non euadent.

Quarto excommunicatio hæc afficit, quarumcunque Ecclesiarum ratione bona hæc ad Ecclesiasticas dictas personas pertineant, vtpote vel sint monasteria, vel sint beneficia animarum curam habentia, vel simplicia, ob verba illa Ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum.

Quinto afficit excommunicatio prædicta bona vsurpantes, vel beneficia illa vacet, cum ob rationes, quas reddidit Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 70. versicu. Sexta ibi, Neque, qui capiunt, tum ob verbum illud Ad nos, & Sedem Apostolicam, nam illud pronomen Nos, significat, dum Romanus Pontifex viuit, illud vero. Et Sedem Apostolicam, quando & mortuus est, & sic vbi Sedes Apostolica vacat, nam ipsa nunquam moritur, vt habetur in cap. si gratiosè. de rescript. libr. 6. ergo idem & de aliis Ecclesiis uacantibus dicendum est, vna enim pars legis, aliam declarat. Quare opinio Caietan. non est accipienda, qui contrarium sensit in Summa, in verb. Excommunicatio. cap. 27. versicu. Tertia. In omnibus igitur his casibus Ecclesiastica bona vsurpans in excommunicationem hanc incidet, sed iam casus explicemus, in

A a 4 qui.

quibus penam hanc quis euadat:
id quod in sequenti explicabi-
mus.

S V M M A.

- 1 *Vsurpantes Ecclesiastica bona quando in excommunicationem non inci-
dant.*
- 2 *Furantes fructus Ecclesia in excom-
municationem non incidunt.*

II.

S Vidimus, qui in excommuni-
cationem hanc incidunt,
modo videamus, qui non in-
cidunt.

Primum igitur in excommuni-
cationem hanc quis non incidit,
qui Ecclesias ipsas vsurpat, id est
occupat, nam Bulla excommuni-
cat solum vsurpantes fructus,
& proventus Ecclesiarum, ergo
secus si occupet beneficia, non e-
nim fructuum nomine beneficia
continentur, ex quo igitur Bullae
verba hisce non conveniunt, er-
go nec dispositio. ar. l. 4. §. toties.
ff. de dam. inte. quamvis alias gra-
uissime peccet, & puniatur. Hae-
c tamen exceptio mihi non omni-
no probatur, nam occupata eccle-
sia, & reliqua occupata censentur.
arg. cap. accessorium. de regu. iur.
lib. 6.

Secundo in excommunicatio-
nem hanc non incidit, qui fructus
ad Ecclesiasticas personas aliunde,
quam ab Ecclesiis, monaste-

riisve pertinentes vsurpant, nam
Bulla excommunicat solum vsur-
pantes fructus ad Ecclesiasticas
personas pertinentes, quos habet
ratione Ecclesiarum, & Mouaste-
riorum, ergo secus si aliunde, in-
clusio enim vnus alterius exclu-
sio est. arg. capitul. non ne. de pra-
sumpt. & l. cum prator. ff. de iudi.
atque sic dixit Caiet. in Summ. in
verb. Excommunicatio. capit. 27.
versic. Prima ex parte rei acceptis,
& Nauar. in Man. capit. 27. num.
70. versic. Sexta. ibi. Primum. &
Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, ex-
communicatio. 9. numer. 12. Qua-
re si bona Ecclesiasticarum perso-
narum quis vsurpet, quæ ratione
sui patrimonij habent, vel aliunde
acquisita, in excommunicatio-
nem hanc non incidet, atque sic
dixit Iacob. de Grass. libr. 4. decis.
cas. consc. in expositione Bullæ
Cœnæ Domini. nume. 130. Sicut
nec is, qui vsurparet fructus fun-
di empti ex fructibus Ecclesiæ no-
mine ipsius Ecclesiasticæ perso-
næ. Secus tamen de eo dicendum
est, qui vsurpat fructus patrimo-
nij, quod pro titulo alicui est assi-
gnatum, iuxta decretum Triden-
Synod. nam patrimonium hoc
privilegia bonorum Ecclesiæ ha-
bet, vt dixit Glos. in c. episcopi. de
præbend. & ibi Dec. nume. 11. &
Fel. in cap. Sanctæ Mariæ. numero
14. versic. Adde. D. Card. de const.
& Nauar. in consil. 1. de immu-
nit. Eccl. libro 3. Hæc igitur & hu-
iusmodi vsurpantes in excom-
muni-

communicationem hanc non incident.

Tertio excommunicationem hanc effugiunt, qui fructus prædiorum occupant, non quaſi hoc eis liceat, & poſſint, & ſic auctoritatem habeant, quod verbum uſurpare ſignificat, ſed ut res alias ſurripiunt, nam Bulla excommunicat uſurpantes tales fructus, quod verbum uſurpare ſignificat ex auctoritate id facere, & auctoritatiue, quod aiunt, ut dixit Caietan. ibid. verſic. Ex qua forte: nam, ut ipſe ait, factus eſt Canon iſte contra Dominos, qui hæc uſurpant, quaſi poteſtatem in hoc habentes, quamuis omnes comprehendat tam priuatas perſonas, quam publicas, modo id ex auctoritate faciant, & ſequitur Nauarr. ibid. & Tolet. eod. ubi infra. Quod eſt notandum contra eos, qui uſurpant fructus Eccleſiæ quaſi id eis liceat, ut Barbiana factum audiui, ex quo igitur non hoc animo occupant, pœnam hanc euadent. † Quare qui furantur fructus Eccleſiæ, & ſic fures, latrones, & milites, quod non hoc animo occupant, in excommunicationem hanc non incident, ut dixit Caietan. ibid. verſi. Secunda, ibi. Et per hanc, & Nauarr. eo. verſic. Quare latrones, & Iac. de Graſſi. ibid. & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini Excommunicatio. 9. num. 12. verſic. Tertio, ſicut nec etiam, qui neceſſitatis cauſa, quiue, ut ſuum hēat, hos fructus ſurripit, ut conſuluit.

Naua. in conſ. 30. de ſent. excom. lib. 5.

Postremo, ubi uſurpans conſtitutionem hanc probabiliter ignorat, nam neque hic in excommunicationem hanc incidet. argum. cap. ſin. de conſtit. lib. 6. & cap. ſi quis cum eo, de ſentent. excomm. in antiq. Quare, quod Bulla hæc raro publicatur in Villis, & a ruſticis ob id ignoratur, pœnam hæc euadent fructus hos uſurpantes, quod eſt notandum, quandoquidem ruſtici exiſtimant ſibi hoc licere, & niſi ratione hac excuſentur, pœnam hanc non euadunt, idem de ijs cōcludimus, qui uſurpant ea bona, ſed neſciunt, an ſint Eccleſiaſtica, ſed ut alia quæuis bona capiuntur, neceſſario enim requiritur, ut capiantur, tanquam Eccleſiaſtica, ut ſenſit Nauarr. ibidem. Non itidem qui de licentia legitimè id facit, ut dixit Iacob. de Graſſi. ibidem, & Nauarr.

Verſ. Vel etiam quauis occasione, vel cauſa ſine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expreſſa licentia, ſequeſtrant.

S V M M A.

- I** Sequestrantes sine licentia legitima fructus Ecclesiasticos in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatione, quousque pateat declaratur.

IN hac postrema parte huius Capituli excommunicantur laici iudices, qui fructus prædictos Ecclesiarum quarumcunque, & beneficiorum ad Ecclesiasticas personas pertinentes sine expressa licentia eorum, qui id possunt, sequestrant. Cuius rei cognitio ut dilucidior sit (quoniam quid sit sequestratio, & quotuplex, declarauimus in capi. x i i .) unum hic dicimus agi in hac parte de sequestratione necessaria, quæ est illa, quæ iussu iudicis fit, ut declarat Ab. in c. 2. n. 11. uer. Quædã. n. est sequestratio uoluntaria. de sequestr. & in c. 1. num. 19. in fine eodem. Hoc præmisso, iam regulam ponamus.

- I**n excommunicationem hanc igitur incidunt laici iudices, qui sine legitima licentia prædictos fructus sequestrant, ut habetur in proposito uerbi.

Quæ excommunicatio afficit sequestrantes uel iudices ordinarios, uel delegati sint, nam tam ordinarius, quam delegatus sequestrum facere potest, ut dixit Ab. in cit. c. 2. num. 21. uersic. Secundo not. de sequestra. & Bulla non di-

stinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argum. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. & ob id tam ordinarios, quam delegatos excommunicatio hæc afficit.

Postremo excommunicatio hæc afficit sequestrantes quacunque occasione, uel cã sequestrant, ob uerba illa, Vel etiam quauis occasione, uel causa. Vel igitur sequestrum faciant, ne seditio fiat, ad armam ueniat, uel ne fructus auferantur, consumantur, uel ne possessor, eorum fiat nõ soluendo, ad summam ob quamcumque causam, & rationem, id faciant, pœnam hanc non euadent.

Excipitur tamen primo, ubi de expressa licentia Romani Pontificis, vel alterius ad id facultatem habentis sequestrum faciunt, nam tunc pœnam hanc euadent, ob uerba illa Sine Romani Pontificis, vel aliorum ad id facultate legitimam habentium expressa licentia, ergo secus si cum licentia eorum, ualet enim argumentum a contrario sensu. argum. l. 1. & ibi communiter not. ff. de offic. eius. Quare, qui ab Episcopis, eorumve Vicariis facultatem hanc habent, in pœnam hanc non incidunt.

Excipitur etiam, ubi sequestrum fit ab iis, qui suo iure id possunt, cuiusmodi sunt Episcopi, eorumve Vicarii, & iudices Ecclesiastici, nam, si ipsi facultatem hanc aliis tribuere queunt, mul-

to

to magis eam exercere ipsi valēt, argument. authen. multo magis. C. de sacrosanct. Eccl. Quare uel iniuste sequestrum faciant, pœnā hanc euadent, nam & iniusta sententia tenet. arg. c. sacro. de sentent. excommun. & c. r. de re iud. lib. 6. etenim canon hic cōtra laicos factum est.

Tertio excipitur is, qui id faciē dum per iudices prædictos curauit, ex quo enim Bulla excommunicat sequestrantes, ergo nō eos, qui sequestrandum curant per iudices, tum quod sumus in pœnis, & idcirco sunt coarctandæ. l. interpretatione. ff. de pœ. tum quod positū in uno casu nō extenditur ad alium. capitul. pœnæ. de pœnit. distinct. 1. atque sic consuliit Nau. in consi. 38. de sentent. excommu. libro 5.

Postremo excipitur, ubi sequestratio uolūtaria fit, & sic ubi partes ipsæ inter se conueniunt, ut sequestrum fiat, nam agitur de sequestratione necessaria, ut præmissimus, id quod probatur ex Bulla, quoniam ut legitime sequestratio fiat ab ijs, qui iure suo id nequeunt, licentiam habere debent, quæ non postulatur ad sequestrum uoluntarium faciendum. Atqui de hoc Capite satis, ad aliud ueniamus.

De excommunicatione lata contra imponentes onera Ecclesiasticis personis, eorumque bonis, nec non ea exigentes accipientesque, itemque prædicta procurantes, ratione uel quapiam fauentes.

Cap. XVIII.

Quive collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera clericis, prælatis, & alijs personis Ecclesiasticis, ac eorum Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis illorumque fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmodi absque simili Romani Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt. Et diuersis etiam exquisitis modis exigunt. Aut sic imposita etiam a sponte dantibus, & concedentibus recipiunt. Nec non qui per se, vel alios directè, vel indirectè

præ

prædicta facere exequi,
vel procurare, Aut in
eisdem auxilium, con-
siliū, vel fauorem præ-
stare non vereatur,
cuiuscunque sint præ-
minentia, dignitatis,
ordinis, conditionis,
aut status, etiam si
Imperiali, aut Regali
præfulgeant dignitate,
seu Principes, Iudices,
Comites, Barones, &
alii Potentatus quicun-
que etiam Regnis, Pro-
uincijs, Ciuitatibus,
Terris quoquomodo
Præsidentes, & Consi-
liarij, & Senatores, aut
quauis etiam Pontifi-
cali dignitate, insigniti.
Innouantes decreta su-
per his per sacros Ca-
nones tam in Latera-
nensi nouissimè celebra-
to, quam alijs Con-
cilijs generalibus edi-

ta etiam cum censuris,
& poenis in eis conten-
tis.

§ V M M A.

- 1 Collecta, Talea, Præstantia quid
sint.
- 2 Onera triplicis generis sunt perso-
narum, rerum, & mixta, & quæ
sint.

IN hoc Capite, quod diuiditur
in sex partes, quarum secun-
da incipit ibi. Et diuersis. Tertia
ibi, Aut sic imposita. Quarta ibi.
Nec non qui per se. Quinta, Aut
in eisdem consiliū. Sexta ibi, In
nouantes decreta, in hoc, inquam,
capite excommunicatur, qui one-
ra personis Ecclesiasticis, eorum-
ve bonis imponunt. Quam rem ut
dilucidius explicemus præmit-
tenda tria sunt.

Primum nomina hæc Collectæ,
Decimæ, Taleæ, Præstantia quid
sint. Deinde, esto sint onera, quo-
tuplex sit onus generatim sum-
ptum.

Postremò, de quibus oneribus
hic agatur.

- 1 Quoad primum igitur † Col-
lectæ, Decimæ, Taleæ, & Præstan-
tia sunt onera quædam, de quib.
paulo post agemus, id quod decla-
rat Bulla, dum subiungit illa ver-
ba. Et alia onera, quibus innuitur
antecedentia, quæ sunt proximè
dicta

dicta, onera esse, nam dictio Alia, est relatiua similitum, vt dixit Gloss. in l. si fugitiui. C. de ser. fug. & Iaso. in l. si domus. nn. 22. ff. de leg. 1.

Quoad secundum t. onera generatim sumpta triplicis generis sunt, partim personarum, partim rerum, partim mixta. Personarum onera sunt ea, in quibus prastandis corporis labor cum animi sollicitudine, ac vigilantia in primis requiritur, vt tutelae munus, ac cura cum minoris, tum furiosi, vt dicitur in l. 1. §. illud tenendum est, & in l. fin. ff. de muner. & honor. Rerum vero onera sunt, quae soluit quis in primis per sumptus, & ad summam, quae sumptibus patrimonii, & damnis expediuntur, vt habetur in cit. l. 1. §. illud tenendum est, & in ead. l. fin. §. patrimoniorum. Mixta vero onera sunt ea, in quibus, & corporis labor, & rei sumptus requiruntur, vt habetur in ead. l. fin. §. mixta.

Quoad tertium concludendum est hic agi de oneribus rerum, quae prastantur, vel ratione personae, vel rei, vt colligitur ex Bulla ipsa, nam Collectae, Decimae, Taxae, & Prastantiae soluuntur sumptibus patrimonii, collectae enim, quae vulgo nominantur Coltae, pecunia soluuntur, sicut etiam de cimae argu. tot. tit. de decim. Taxae vero, quae vulgo nominantur Taglioni, & in hoc numero habentur, quae ob id sic appellantur,

quoniam praescribitur cuique, & taxatur, vt ita dicam, quantum quisque soluere habeat. Prastantiae vero sunt, quae vulgo dicuntur Prastanze, nam Domini terrarum a suis subiectis eas saepius exigunt, vbi pecunia opus habent, & quoniam accipiunt eas, quasi mutuo, ob id sic sunt nominatae. Ex his ergo apparet de oneribus rerum solum agi. Nec obstat clausula illa generalis. Et alia onera, quasi comprehendat & personalia, nam, etsi illa dictio Alia, rem diuersam significat, eiusdem tamen qualitatis, cuius est antecedens, esse indicat, vt DD. communiter not. & Gloss. ff. in l. si fugitiui. C. de ser. fugiti. & in c. sedes. de rescript. & Iaso. in l. si domus. num. 22. ff. de legat. 1. at antecedentia rerum onera sunt, ergo & quae per ea verba Alia, significantur, rerum onera erunt. Haec autem esse possunt, vt subsidium, donum, quota, subuentio, vt habetur in c. clericis, de immunit. Eccles. libr. 6. de oneribus rerum ergo hic agitur, idque merito, nam in his potissimum Ecclesiasticae personae vexantur, ergo merito fuit in his ipsis consulendum. arg. l. nam ad ea. ff. de leg. & cap. vbi periculum. de elect. libr. 6. etenim & in pontificio iure de ipsis in tit. de immunit. actum est, & in cap. quamquam. de cens. eod. lib. His sic promissis iam rem agamus, & quoniam in prima parte de sex agitur,

zur, ob eam rem, vt dilucidiorē
materiam hanc habeamus, regu-
las sex ponamus.

I Imponentes collectas, taleas, prestan-
tias, & alia onera rerum personis Ece-
lesiasticis in excommunicationem in-
cidūt, quæ excommunicatio, quousque
pateat, declaratur.

S Regulas sex ponendas no-
bis proposuimus, iam igitur
primam ponamus.

I In excommunicationem hanc
igitur primo incidit, & qui impo-
nit collectas, taleas, prestantias, &
alia onera rerum personis Ecele-
siasticis, etiam beneficiū eccl. non
habentibus, vt habetur in initio
Capitis.

Quæ excommunicatio in mul-
tis casibus afficit.

Nam primo afficit, quicumque
onera hæc imponit, cuiuscunque
sit præminentia, dignitatis, ordi-
nis, conditionis, aut status, etiam
si Imperiali, Regaliue præfulgeat
dignitate, seu sint Principes, Du-
ces, Comites, Barones & alii Po-
tentatus, quicunque etiam regnis,
prouincijs, Ciuitatib. terris quor-
quomodo Præsidentes, & Consi-
liarij, & Senatores, aut quauis et
Pontificali dignitate insigniti, vt
habetur in versic. Cuiuscunque sint

præminentia, etenim clausula
hæc in fine posita ad antecedē-
tia omnia refertur. argumen. cap.
secundo requiris, & ibi not. de ap-
pel. Vel igitur Ecclesiasticæ perso-
næ sint, vel seculares quacunque
dignitate, potestateve prædictæ in
excommunicationem hanc inci-
dunt, si onera prædicta Ecclesi-
asticis personis imponant.

Item afficit excommunicatio
huiusmodi onera imponentes, e-
tiam si in temporalibus ordinario
iure Ecclesiæ subiecti non sint, nā
Imperatores, & Reges in pœnam
hanc incidunt, vt proxime vidi-
mus, & tamen manifesto constat
in terris suis tantum hæc imposi-
turos.

Postremo privilegium hoc ha-
bebunt, sicut etiam priuilegium
eius ca. si quis suadente diabolo.
17. q. 4.

Tertio afficit excommunicatio
hæc quacunque onera huiusmodi impo-
nantur, & quocunque nomine no-
minentur, vel Collectæ, vel Taleæ,
vel præstantiæ, vt habetur in Bul-
la, vel pedagia, vel guidagia, aliud
ve onus, quod pecunia exsoluen-
dum sit.

Quare qui pro transitu aliquid
ab ipsis Ecclesiasticis personis
prestandum imponit, in excom-
municationem hanc incidet.

Quarto excommunicatio hæc
afficit, quacunque personæ Eccle-
siasticæ sint, quibus hæc onera im-
ponuntur, ob verba illa Clericis,
Prælati, & aliis personis Eccle-
siasti-

fasticis, nam personæ Ecclesiasticæ partim sunt clerici in clericatu constituti, partim in religione aliqua, ut habetur in capit. duo sunt genera. 9. q. 3. & quoniam rursus personæ huiusmodi partim iurisdictionem habent, partim non habent, ob eam rem cuiuscuque generis sint, hoc Capite comprehenduntur, nam nomen illud Prelatis, iurisdictionem significat, ut not. Abb. in capitul. cum ab Ecclesiarum, de off. ordi. Siue igitur sint simplices, clerici siue in dignitate constituti, siue in religionem aliquam ingressi, & ob id siue Monachi, siue religiosi cuiuscuque ordinis, & ob id etiam Equites, qui aliquam religionem sunt professi, cuiusmodi sunt equites Melitæ, Calatravæ, & Alcantaræ privilegio hoc fruentur.

Quinto afficit excommunicatio hæc, vel Ecclesiasticæ personæ, quibus hæc imponuntur, excommunicare, suspensæ, interdictæ, &c. sint, nam non idcirco sua privilegia amittunt, ut nos probauimus in Tractatu nostro de Censuris, in Tab. 1. c. 13. §. 15. num. 7. Idem & de depositis verbo dicimus, sicut etiam de relegatis alieubi, etenim Bulla non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus, argument. leg. de pretio. ff. de pub. in re ad.

Sexto afficit excommunicatio hæc, vel directæ, vel indirectæ prædicta onera imponantur, ob verba illa. Directæ, vel indirectæ, quæ referuntur etiam ad primum di-

ctum huius capituli, declarant hoc verba illa Prædicta facere, nam si in excommunicationem hanc incidunt, qui prædicta facere non verentur, in prædictis etiam habetur dictum nostrum, & regulæ a nobis posita. Directæ, ubi ipsis imponunt. Indirectæ, ubi suis famulis, ut dixit Gemin. in capit. quamquam, in fine, de cens. Item, si imponantur iis, qui Ecclesiasticis personis suas operas præstant, & huiusmodi. Item, ubi imponuntur laicis, & a clericis deinceps exiguntur, quod est contra capit. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ. de consti. & ea, quæ tradit Abb. in capit. fin. num. 3. de rebus Eccl. non alienan. & Felin. in cit. capit. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ. num. 78. & Clar. in Prædict. crim. §. fin. quæst. 72. statutum. 5. & Viu. in sua Sylva. opin. 741. num. 2. & opin. 745. & Nauarr. in Man. cap. 17. numer. 203. versicu. Rogatus a multis, idque contra Bart. in l. cunctos populos. C. de Sum. Trinit. & fid. Catho. non enim generale statutum a laicis factum ad clericos pertinet, ut allegati DD. asserunt.

Postremo excommunicatio hæc afficit, vel consuetudo adfit, ut onera hæc imponantur, nam non valet, ex quo contra libertatē Ecclesiasticam est. argumen. cap. 1. de consuetud. & auth. cassa. C. de sacrosanct. Eccl. & auth. item nulla. C. de episco. & cleric. atque sic dixit in simili Ab. in c. non minus. num. 17. versic. Tertio facit.

de

Pontifici referuatis.

Primum generalem licetiam non
fateſe, nam ſpecialis licentia re-
quiritur in Bulla: at vbi requiri-
tur ſpecialiter aliquid fieri, non
ſatiſcit, ſi generatim illud fiat, ve
dixit Gloſ. in l. i. in verb. Specia-
liter. ff. ſi quis in ius vocat. non
ierit, & eam ſequuntur Bar. ibi nu.
4. & communiter DD. vt ait Iaſ. in
l. quod in rerum. §. & ſi nauē. nu.
4. ff. de leg. i. idque meritò, nā, vt
p̄miſimus, ſpēs a genere differt,
ergo ex quo ſpecialis, & expreſſa
licentia requiritur, generalis non
ſat erit. arg. l. Papinianus exuli. ff.
de mino. Quare ſi concedatur licē-
tia a Romano Pontifice, vt omni-
bus onera hæc imponantur, non
idcirco tamen Eccleſiaſticis p̄ſo-
nis imponi poterunt. Secundo di-
co non requiri licetiam, ut indiui-
duis, id eſt ſingularibus clericis
onera hæc imponi queant, exem-
pli gratia, huic, vel illi clerico, nā
Bulla requirit ſolum ſpeciale ex-
preſſam licentiam, at ſpēs ab in-
diuiduo differt, vt p̄miſimus,
ergo non neceſſario id poſtula-
tur, vt in indiuiduo concedatur.
Tertio dico requiri, vt ſpecialim
licentia hæc tribuatur, ſcilicet, vt
poſſint onera etiam hæc imponi
Eccleſiaſticis perſonis, eſto enim
deinceps non exprimantur, quā-
nam ſint Eccleſiaſticæ perſonæ, vt
potē uel religioſi, uel clerici, tamē
imponi licetē ipſis poterūt, atque
ſic dixit in ſimili Bar. in cit. l. i. in
fin. ff. ſi quis in ius vocat. non ie-
rit. De expreſſa igitur licentia Ro-

Pars Secunda.

385

mani Pontificis onera hæc Eccle-
ſiaſticis perſonis imponentes in
excommunicationem hanc non
incident.

Secundo in excommunicationem
hanc non incidunt, vbi one-
ra hæc Eccleſiaſticis perſonis im-
ponunt, quæ Eccleſiaſtica priui-
legia amiſſerunt, nam ceſſante
cauſa priuilegii ceſſat priuile-
gium. arg. c. cum ceſſante. de ap-
pell. Quare ſi clericus degrada-
tus ſit, quoniam tunc priuilegijs
omnibus nudatur, vt habetur in
c. degradatio, in fine. de p̄en. li. 6.
huic ſi onera hæc imponantur, in
excommunicationem hæc im-
ponentes non incident, ſicut nec etiā
ſi iis imponantur, qui in religione
aliquam ingreſſi profiteri in ea
noluerunt, ſed ab ea egreſſi ſunt,
nam etſi quamdiu nouicii in reli-
gione ſunt ante profeſſionem, Ec-
cleſiaſtica priuilegia habent, arg.
c. religioſo. §. ſi. de ſent. excom. li.
6. inde tamen egreſſi ea amittūt.

Poſtremo in excommunicationem
hanc non incidunt, qui one-
ra hæc clericis coniugatis im-
ponunt, nam huiusmodi clerici ho-
rum munerum immunitatem nō
habent, ſed duo tantum priuile-
gia fori ſcilicet, & capi. ſi quis ſua
dente diabolo. i. 7. qu. 4. vt habe-
tur in c. unic. de cler. coniug. libr.
6. Sed de hac regula ſatis, iam al-
teram ponamus.

Bb

SV M.

S V M M A.

- 1 Imponentes onera bonis personarum Ecclesiasticarum, quæ aliunde habent, quam ab Ecclesiis, in excommunicationem incidunt.
- 2 Imponentes onera bonis personarum Ecclesiasticarum, quæ aliunde habent, quam ab Ecclesiis, quando in excommunicationem non incidunt.
- 3 Ecclesiastica persona pro reb. suis, quas non habent ab Ecclesiis, ordinaria onera, & naturalia soluere tenentur.

III.

- 1 §. Secunda regula hæc est. ¶ In excommunicatione hæc quoque incidit, qui prædicta onera bonis personarum Ecclesiasticarum, quæ aliunde habent, quam ab Ecclesiis, ut pote, bonis sui patrimonij, imponit, ob verba illa Bullæ, Aceorum bonis, Non enim verba illa ad bona, quæ ab Ecclesiis habent, referri possunt, quandoquidem de illis speciatim deinceps mentionem facit, & propicit ibi, Et Ecclesiarum, ad alia ergo bona, quæ Ecclesiastica personæ aliunde habent, referuntur, idque iure merito, tum quod alias verba illa nihil operarentur, contra c. si papa. de privileg. lib. 6. tum ob copulam illā Et, quæ inter diuersa ponitur, ut tradidit Gloss. communiter recept. in Rubr. ff. de iur. & fact. ignor. & in c.

quærelam. de simon. tum quod & alia bona clericorum privilegium huiusmodi habent, ut habetur in capit. 1. de immunit. Eccles. & in cap. quanquam. in versicul. Cum igitur. ibid. Ac res ipsarum, iungit. Gloss. de cens. libr. 7. tum quod id inquit Abba. in capit. fin. de vit. & honestat. clericor. & in cap. 1. in fine. de cens. in antiquo. & Barto. in l. placet. num. 38. C. de sacrosant. Eccles. & Sylu. in verb. Immunitas, 1. num. 22. versicul. Sexto, ibi Tertium. Quare vel bona patrimonij sint, vel alium de quæ sita, privilegium hoc habebunt. Et hæc excommunicatio, ut superior, declaratur. Nec igitur pro venditione earum rerum, nec ut tantum in libram soluant, vel taleæ, collectæve imponi poterunt.

- 2 Excipiuntur tamen casus ¶ in antecedenti regula positi. Quare imponentes onera hæc de licentia Romani Pontificis, in excommunicationem hanc non incidunt, & facit cap. aduersus. de immunit. Eccl.

Item ubi clericorum res esse definunt, nam privilegium hoc ipsis rebus tributum est, ob personarum qualitatem, quoniam scilicet Ecclesiasticæ personæ ipsas habent, ergo secus, ubi earum esse definunt. arg. c. cum cessante. de ap. pe. & l. adigere, §. quamuis. ff. de iure patron.

- 3 Tertiò ¶ in excommunicationem hanc quis non incidit, ubi onera

onera ordinaria imponuntur, quæ annexa habebant, antequam ad clericos peruenerint, utpote ſolutionis rationis, nam, quod res cū onere ſuo tranſit, ob eam rem ad illud præſtandum tenebuntur, ut dixit Ab. in c. 1. in ſi. de cen. ſecus ergo de extraordinariis impoſitionibus, nam hæc imponi iſtis non poterunt, ut pro ſumptibus factis in aduentu Regis, vel pro victoria de hoſtibus reportata.

Quarto in excommunicatione hanc non incidit, ubi onera imponuntur, quæ natura rem ipſam ſequuntur, ut pote domum quis habet, ergo plateam, quæ propè domum eſt, & cloacam, quæ per eam tranſit, reficere debet, onera enim hæc rem ipſam ſequuntur, & uniuerſi ad ipſa tenentur, ut habetur in l. 3. ff. de via publ. & ut dixit Abb. in eo. c. non minus. num. 16. verſic. Fateor, & Bar. in l. ad inſtitutionis. C. de ſacroran. Eccleſ. & pertinent huc, quæ dixit Bart. Cap. de ſerui. Urban. prædior. cap. 20. ver. Tertio, ad quem ſpectat, ſed de hac regula itidem ſatis, iam tertiam aggrediamur.

S V M M A.

- 1 Imponens onera bonis Eccleſiarum, in excommunicationem incidit, quæ excommunicationis, quouſque pateat, declaratur.

IV.

Tertia regula hæc eſt.

§. In ꝑ excommunicationem hanc etiam incidit, qui prædicta onera bonis Eccleſiarum imponit, ut dicitur in Bulla ibi. Ecclieſiarum. Nomine autem Eccleſiarum hic accipiuntur Cathedrales Eccleſiæ, Matrices, & Parochiales, ut habetur in Clem. 1. de ſentent. excommun. Cathedralis autem Eccleſia dicitur Eccleſia Episcopalis, ubi episcopus cathedram tenet, in qua baptiſmus adest, & dicitur Matrix, quia per baptiſmum quaſi altera mater nos generat. Parochialis vero eſt Eccleſia animarum curam tantum hñs ſine baptiſmo. Eccleſiæ nomine quoq. Eccleſiæ ſimplices intelliguntur, quæ nullam animarum curam habent, ut Eccleſia Sancti Aeliſei, & Sancti Antonii de Barbiano, bonis ergo harum Eccleſiarum onera prædicta imponens in excommunicationem incidit. Bonorum autem nomine accipiuntur, vel ſint fundi, uel ædes, & ſictam urbana, quam ruſtica prædia.

Excipiuntur tamen nonnulli caſus, in quibus quis penam hanc euadit: & primo caſus in antecedentibus regulis poſiti.

Item, ubi imponuntur onera a iure Canonico permiſſa, exempli gratia, ut ſoluant cathedraticum

B b 2 cha.

charitativum subsidium, & huiusmodi, de quibus agitur in capitul. conquerente. de offic. ordin.

Tertio in poenam hanc quis non incidit, ubi bona haec in emphyteusim a laicis habentur. At quid si locentur, possunt enim locari usque ad triennium bona Ecclesiae, an tunc onera huiusmodi imponi poterunt? Planè censeo id non posse, quod & sensit Gemin. in capit. quanquam, in fine. de cens. libro sexto. etenim per obliquum Ecclesia offenditur, quandoquidem difficilius conductorem inveni- ret, atqui de hac regula etiam satis, ad quartam veniamus.

S V M M A.

- 1 Imponens onera bonis Monasteriorum in excommunicationem incidit, quae excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Ordines mendicantium quinae sint.
- 3 Imponentes onera bonis beneficiorum Ecclesiasticorum a praedictis in excommunicationem incidunt.
- 4 Imponentes onera fructibus, & redditibus Ecclesiarum in excommunicationem incidunt.

V.

- ¶ Quarta regula haec est.
- ¶ In excommunicationem hanc etiam incidit, qui onera praedicta bonis monasteriorum

imponit, ut dicitur in Bulla ibi, Monasteriorum.

Quae excommunicatio afficitur in omnibus casibus, quos in antecedentibus regulis posuimus.

Item afficit quorumcunque monasteriorum bonis onera haec imponantur, nam Bulla simpliciter loquitur, & non distinguit, ergo nec nos distinguere debemus. argumen. leg. de pretio. ff. de pub. in rem actio. † Siue igitur sint monasteria uirorum, & religiosorum tam mendicantium, scilicet ordinis Sancti Dominici, S. Francisci, Heremitarum Sancti Augustini, & Carmelitarum, & Seruorum Beatae Mariae, Minimorum Sancti Francisci de Paula, & Congregationis Fratrum Sancti Hieronymi Iesuatorum, ut declaravit Pius V. in Bulla incipien. Roman. Pontif. tam uniuersalis christiana, lata Romae die prima Octobris 1567. Pontific. sui anno secundo, & in Bulla incipien. Apostolicae Sedis benignitas, lata Romae die 9. Nouembris 1567. eodem anno, & in Bulla incipien. Rom. Pont. privilegia. lata die 19. Nouembris, eodem anno. Siue igitur sint Monasteria tam mendicantium, quam non mendicantium cuiuscunque Ordinis, & religionis. Siue mulierum, & ob id monialium, in poenam hanc quis incidet, si onera praedicta ipsis imponat.

Excipiuntur tamē casus in anteced.

cedentibus regulis positi. Sed de hac itidē regula satis, ad quā tam veniamus.

In excommunicationem hanc etiam incidit, qui aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis onera prædicta imponit, ob uerba illa. Et aliorū beneficiorum Ecclesiasticorum bonis.

Hæc autem beneficia Ecclesiastica, præter Ecclesias, & monasteria, sunt altaria, & capellæ, quæ sunt in Ecclesiis, necnon præbendæ, quæ assignantur, & canonicis, & mansionariis, nam hæc neque Ecclesiæ, neque monasteria sunt, & ob id Bulla speciatim eorum mentionem facit. Hæc autem excommunicatio, quod eisdem modis declaratur, quibus superior, obeam rem ad postremam regulam transeamus.

In excommunicationem hanc quoque incidunt, qui fructibus redditibus, & prouentibus Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum, collectas, decimas, taleas, & onera huiusmodi imponunt, ut habetur in uersis. Illorumque fructibus, redditibus, & prouentibus. Quare qui imponit, ut tantum pecuniæ detur in corbem frumenti, uel uini. Item qui quotam, in pœnam hanc incidet. Et hæc excommunicatio, ut superiores declaratur, iam ergo ad alia transeamus.

Vers. Et diuersis etiam exquisitis modis exigunt.

S V M M A.

- 1 Exigens prædicta onera a personis Ecclesiasticis in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Personis quæ onera imponantur.
- Item
- 3 Bonis, &
- 4 Fructibus
- 5 Exigentes a personis Ecclesiasticis uectigalia huiusmodi pro rebus, quas negotiandi causa deferunt, in excommunicationem non incidunt.
- 6 Fures, & latrones rapientes bona Ecclesiastica in excommunicationem non incidunt.
- 7 Capientes Ecclesiasticas personas, & pro eorum redemptione pretium uolentes, in pœnam huius Capituli non incidunt.
- 8 Exigentes a personis Ecclesiasticis onera non ipsis imposita, sed laicis, in excommunicationem hanc non incidunt.
- 9 Pedagium, & uectigal exigens, uel sponte accipiens publicanus ab Ecclesiasticis personis in excommunicationem non incidit, ubi Ecclesiasticis personis impositum non est per statutum, decretum uel aliud.

IN prima parte huius Capituli excōicauit Bulla imponentes onera personis ecclesiasticis, eorumque bonis, necnon bonis

Bb 3 fru

fructibusve Ecclesiasticorum beneficiorum, & Ecclesiarum. Hic autem excommunicat ea onera imposita exigentes. Quare & hic regulam ponamus.

In excommunicationem hanc ergo incidit, qui prædicta onera exigit, ut habetur in proposito vers.

Hæc autem excommunicatio afficit, quacunque ratione exigit, ob uerba illa Diuersis exquisitis modis. Et quoniam onera hæc imponuntur aut personis, aut bonis Ecclesiasticis, Ecclesiarum personarumve, aut fructibus eorum bonorum, ut vidimus, & varia onera tam personis, quam rebus imponi solent, ob eam rem quamnam sint explicemus.

Personis igitur hæc imponi solent pedagia, quæ dantur pro personæ transitu per aliqua loca, ite guidagia, quo quis tutus per aliqua loca eat, ut sensit Glo. in capitu. super quibusdam. §. præterea. in verb. Pedag. de uerbor. signifi. & ut nos declarauimus in Cap. 5. huius Bullæ, numer. 1. solet quoque imponi Capitatio, de qua agitur in capit. de capitat. libro 11.

Bonis vero imponi solent taleæ, Collectæ, & huiusmodi, de quibus in hoc Capite in initio.

Fructibus demum decimæ & vectigalia, quæ vectigalia soluntur, uel quo ipsos ex loco aliquo quis exportet, uel per aliquem lo-

cum cum ipsis trāseat, uel quo ipsos uendat, ut habetur in l. inter publica. ff. de verb. sign. Item portoria, quæ dantur in eisdem casibus, ubi per mare deferuntur, ut nos declarauimus in eo. cap. 5. in principio. Quocunque modo igitur, & ob quacunque causam hæc exigantur, uel pro personis pedagia, guidagia ue, uel pro rebus, uel pro bonis taleæ, uel collectæ, uel pro fructibus decimæ, vectigalia, portoria ue. Et ad summam, ob quamcunque causam exactio hæc fiat, & quocunque nomine exacta nominentur, exigentes in pœnam hanc incident, hoc enim est, quod uoluit Bulla per ea uerba, Diuersis etiam exquisitis modis exigunt.

Postremo excommunicatio hæc afficit in omnibus casibus in quibus & superiores excommunicationes.

Excipiuntur tamen primo, qui hæc exigunt id probabiliter ignorantes, cuiusmodi esse possunt famuli a dominis hisce exactioib. propositi. arg. c. apostolicę. de cle. excomm. min. & c. fin. de constit. lib. 6.

Item, ubi exigunt pro rebus quidem Ecclesiasticarum personarum, sed quas negociandi causa deferunt, nam tunc id possunt, ut habetur in Clement. præsentī, & ibi Glof. & DD. de cens. ubi et habetur iuriurando deferentis standum esse, si obiiciatur non negociationis causa deferri, vide ibi,

ibi, & an in suis rebus etiam alienandis locum habeat, & quis dicatur negociari.

- 6 Tertio excipiuntur, † qui hæc non quasi debita exigunt, sed ut
7 fures, & latrones capiunt. † Quare & latrones capientes clericos, & pro eorum redemptione taleas imponentes, quod superioribus annis exules Romandiola factitabant, in pœnam huius capituli nō incidebant, sicut nec etiam imponentes pro bonis, ne comburantur, quod & iidem exules sæpius fecerunt, non enim quod hoc de iure possent, id sibi usurpabant, sed quod nō facile ipsis resisti poterat.
- 8 Quarto excipiuntur, † qui exigunt onera hæc aliis, & non Ecclesiasticis personis imposita, nā duo requiruntur, quo in excommunicationem hanc exigentes incidunt, & ut Ecclesiasticis personis imposita sint, & imposita exigantur; secus ergo si non imposita exigantur, atque sic dixit Martinus Alfons. de Viuald. in Candelabro. par. 2. in Explanatione Bullæ Cœnæ Domini, casu 18. numero 117. † Quare, si custodes Pōris, portus, fluminisve pedagium, gabellamve, aut alia onera petant ab Ecclesiasticis transeuntibus, uel sponte accipiant, non incidēt in hanc excommunicationem, nisi si Ecclesiasticis personis sint imposita, nam Bulla requirit, ut sint imposita, secundo ut petātur, uel a uoluntarie dantibus accipian-

tur, atque sic dixit Alfons. ibidem quod est notandum pro illis custodibus. Incidunt tamen in excommunicationem capiti. quam. de cens. libro sexto. si personę singulares sint, si uniuersitas interdicto subiicitur, ut ibi habetur.

Postremo excipiuntur casus dī cti in aliis regulis. Sed de hoc satis, ad alia transeamus.

Versi. Aut sic imposita etiam a sponte dantibus, & concedentibus recipiunt.

S V M M A.

- 1 Accipientes ab Ecclesiasticis personis etiam sponte dantibus pedagia, & retigalia in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

IN hac parte excommunicantur, † qui prædicta onera imposita etiam a sponte dantibus, & concedentibus percipiūt, ut habetur in uersi. proposito.

Quæ excommunicatio summo consilio lata est, nam sunt personæ Ecclesiasticæ sæpius, quæ lites, ac iurgia fugiunt, & ob id eligūt potius aliquid prædictis præstare, quam ad iudices cōfugere, id quod & præsertim contingit, dum per loca aliqua cum rebus transeunt,

nam ne publicani iter morentur, aliquid vltro offerunt, quod & mihi non semel contigit. Hæc autem excommunicatio declaratur, vt superiores.

Excipitur tamen, vbi quis exigeret onera hæc, vbi non sunt Ecclesiasticis personis, & eorum bonis imposita, nam in excommunicationem hanc non incidet, quãdoquidem Bulla excommunicat, vbi imposita exiguntur, atque sic dixit Viual. ibid. & nota hoc, quoniam raro incident publicani in excommunicationem Bullæ, incident tamen in alias excommunicationes, & pœnas, quæ habentur in iuribus citatis in vltima parte huius Capituli, & præsertim in penultimo capitulo. quoniam de cens. libro sexto, de quibus supra actum est. Sed iam ad alia veniamus.

Verf. Nec non, qui per se, vel alios directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare.

S V M M A.

- 1 Imponentes, & per alios dicta onera Ecclesiasticis personis in excommunicationem incidunt.
- 2 Colonis clericorum grauiora onera imponentes in excommunicationem incidunt.
- 3 Exequentes prædicta contra Ecclesia-

sticis personas in excommunicationem incidunt.

- 4 Procurantes prædicta contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt.

EX hoc versiculo dicta pluralis de more singula exponamus.

- 1 In excommunicationem igitur hæc incident primo, qui prædicta onera non solum per se, vt vidimus, verum etiam vbi per alios imponunt, ob verbum illud Vel alios. Si ergo aut per suos Vicarios, aut per alios magistratus onera hæc imponant, in excommunicationem hanc etiam incident, sicut etiam ipsimet, qui imponunt.

- 2 Postremo afficit excommunicationem hæc, vel directè onera hæc imponant, ob verba illa Directè, vel indirectè. Indirectè autè tunc imponuntur, vbi non ipsis personis, ac bonis, sed aliis, quorum dâna ad ipsos redundant, imponuntur. Quare si statutum fiat, vt coloni clericorum grauioribus oneribus, vel eorum consanguinei, & affines afficiantur, quod onera prædictorum ad eos redundant, pœnam hanc non euadent. argu. capitulo. quicumque. de senten. excom. lib. 6. Item, vbi compellunt sua bona alienare, nisi prædicta onera præstent. argu. capitulo. 1. versic. Nec etiam liceat. de immuni. libro sexto, Sed de hac regula prima fac-

tis,

Pontifici reseruatis.

tis, declaratur enim, vt antecede-
tes, iam alteram ponamus.

In excommunicationem hanc
quoque incidunt non solum, qui
per se hæc exequentur, uerum et
& qui per alios, ob eadem uerba,
vel alios, iuncto uerbo Exequi.
Qui ergo aut per famulos aut per
eos, quibus ius ea exigendi loca-
runt, titulo uel alio transulerunt,
hæc agunt, tam ipsimet exigen-
tes, atque exequentes, quam ipsi,
qui ea exequenda, exigenda ve-
mandarunt, in excommunicatione
hanc incident, nec famuli ex-
cusantur, nam in hoc parere do-
minis non debent. argum. c. Iulia-
nus. 1. 1. q. 3. Et hæc regula, ut su-
periores, declaratur, iam tertiam
ponamus.

In excommunicationem hanc
demum incidunt, qui vt prædicta
sunt, scilicet vel ut imponantur,
uel ut exigantur, procurant, ob
verbum illud Vel procurare. Qua-
re publici apparitores, qui vulgo
nominantur Sbirri, in excommuni-
cationem hanc incident, qui,
vt onera hæc præstentur, aut per-
sonas Ecclesiasticas retinent, aut
pignora accipiunt, vel citant, ut
ad onera hæc soluenda veniant,
nisi probabili incitua huius Bul-
lae laborent. Et hæc quoque ex-
communicatione, ut superiores, de-
claratur. Sed iam ad alia transe-
amus.

Pars Secunda.

393

Vers. Aut in eisdem auxi-
lium, consilium vel fauo-
rem præstare non veren-
tur.

S V M M A.

- 1 *Auxilium præstantes iis, qui imponunt onera Ecclesiasticis, seu exigunt, in excommunicationem incident, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.*
- 2 *Consilium præstantes ad statuta contra Ecclesiasticos facienda, & dicta onera exigenda in excommunicationem incident.*
- 3 *Fauorem præstantes ad prædicta in excommunicationem incident.*

Hic tria hominum genera ex-
communicantur, & ob id
regulas ponamus.

In excommunicationem hanc
igitur incidunt quoque, qui au-
xiliū præstant, aut ad ea onera im-
ponenda, aut ad ea exigenda. Ad
imponenda, utpote vel scribendo
statutum, constitutionem uel hu-
iusmodi. Vel ea dictando. arg. ca-
nouerit. vers. Item excommunica-
mus statuarios, & scriptores, de
sent. excomm. Ad exigenda, præ-
stando milites, qui associantur ip-
sos exigentes, vel arma, vele-
quos, vel custodiendo vias, & iti-
nera, ne personæ Ecclesiasticæ
exactoribus ignorantibus im-
munes

munes abeant, vel indicando ipsas transire, vel transiuras. Et hæc excommunicatio declaratur ut superiores.

Excipitur tamen, ubi opem ferendo ipsis Ecclesiasticis personis id in utilitatem exactorum caderet, exēpli gratia, Clericus iter agens in hos exactores incidit, & vult soluere vectigal pro libris quibusdam, ne ibi contendendo moreretur, sed pecuniam non habet. Plane, si quis eius misertus pecuniam ei donauerit, aut mutuā dederit, est pecunia illa in utilitatem exactorum redundet, tamen hic in excommunicationem non incidit, quoniam ut clerico faueret, non exactoribus in primis id fecit, atque idcirco illud quomobrem actus in primis factus est, in spiciendum, non quod consequitur, considerandum. arg. cap. cum voluntate. de sentent. excommuni. & l. si quis nec causā. ff. si cert. pet. & l. sed an ultro. §. i. ff. de negoti. gest. Sed de hac regula satis, ad alteram veniamus.

In excommunicationem hanc quoque 2 incidunt, qui consilium, aut ad ea statuta facienda, aut diſta onera exigenda præstant, ut habetur in versi. in verb. Consilium. Hoc autem his modis contingere potest, quod ad statutum faciendum, consulendo ut fiat, hortando, suadendo, rationes, quomobrem id expediat, reddendo. Item qua ratione conformandum sit, explicando, ac docendo,

& ad summam de iure, & de facto consulendo. Quod ad exigendum consulendo, ut in hoc, vel in alio loco custodiæ ponantur. Vel ubi super fructus bonorum prædictorum imponuntur scilicet vel decimæ, vel quota, ut si frumentum sit, ipsæ decimæ exigantur, dū adhuc frumentum in areis est, ob vberiore mensuram, quæ ibi fieri solet. Item hortando ipsas personas Ecclesiasticas, ut ea soluant, modò ad fauorem exactorum hortatio fiat. His igitur, & aliis huiusmodi modis consilium præstando in excommunicationem hæc quis incidit. Quæ regula, ut superiores, declaratur. Quid aut sit consilium dare, & de aliis ad materiam hanc pertinentibus, alibi diximus. Sed iam tertiam regulam ponamus.

In excommunicationem hanc 3 demum 3 incidunt, qui ad statuta, onerave exigenda fauorem præstant, ut habetur in versi. Vel fauorem. Quo ad statutum faciendum pollicendo, & offerendo suā auctoritatem, & auxilium si quis repugnet. Quo ad exigendum, si, cum possint, ac debeant prohibere, ne exigantur, non prohibent. arg. c. quantæ. de sentent. excommuni. nam & fauere percutienti clericum is dicitur, qui non prohibet, cum potest, ne percutiatur, ut dicitur in cit. c. quantæ. Quare si iudices, & domini terrarum hæc exigi in suis locis scientes nō prohibent tanquam fautores in excommuni-

municationem hanc incident. Id quod multo magis asserendū est, vbi iidem domini, ac iudices aditia personis Ecclesiasticis, & quęrentib. de huiusmodi exactoribus suum auxilium non præstant, ne onera illa soluant, aut quod soluta ipsis restituantur, quę duo notatu digna sunt, nam Præsides, & Gubernatores locorum sepius fingunt hæc nescire, & suam auctoritatem interponere nolunt. Item si assistant ipsis exactoribus, quod metum incutiant sua præsentia, vt facilius prædicta onera exigantur. His igitur, & huiusmodi aliis modis fauorem suum in hoc præstando, in excommunicationem hanc incident. Sed de hac parte satis, ad postremam veniamus.

Verf. Innouantes decreta sunt per his per sacros canones tam in Lateranensi nouissimè celebrato, quàm aliis Conciliis generalibus edita, etiam cum censuris, & poenis in eis contentis.

S V M M A.

I Innouantur decreta quinque per hanc Bullam, & quęnam sint.

IN hac postrema parte huius Capituli innouantur decreta alias his de rebus facta vna cum poenis. Præter igitur excommunicationem hanc, & in alias censuras, & penas per alios Canones latas incident qui in his Bullam offendunt, hi autem Canones qui nam sint, iam explicemus.

Primus igitur Canon est in cap. non minus. de immū. Eccl. qui canon in Lateranense Concilio laus est, vt habetur in inscr. eius cap. vbi laici imponentes collectas clericis, vel ecclesiis, seu eorum iurisdictionem vsurpantes, sunt excommunicati cum suis fautoribus, si moniti non destiterint, a qua excommunicatione absolui non possunt, nisi competenter satisfecerint, Bulla tamen nostra in multis excedit, vt ex prædictis patet, nam præter alia Bulla hæc non requirit admonitionem, vt in excommunicationem incidat, quàm requirit Canon ille. Item referuatur per Bullam hanc absolutio excommunicationis ipsi Romano Pontifici, ibi verò non referuatur.

Alter Canon habetur in cap. aduersus. eod. de immū. Eccl. & habetur in Concilio Generali, in quo hæc decernuntur. Primum, vt sententię, & constitutiones editę a laicis collectas Ecclesiis imponentibus ipso iure irritę sint. Deinde, vt rectores locorum excommunicati ob prædicta onera, remaneant excommunicati etiā post.

postquam è magistratu abierint. Tertio successores, nisi satisfecerint intra mensem, in eandem excommunicationem incidât. Hæc Canon ille sancit, sed absolutio excommunicationis nec ibi referuatur, in aliis quomodo a Bulla differat ex dictis constat.

Tertius Canon est in cap. 1. de immun. Eccl. lib. 6. qui est Alexâdri quarti, ubi hæc habentur. Primum, ne ab Ecclesiis, vel ab Ecclesiasticis personis pro rebus, pro possessionibus acquisitis, acquirendisve quicquam exigatur. Deinde, ne compellant, ut ipsæ Ecclesiasticæ personæ eas possessiones alienent, vel extra manum suam ponant, nulla tamen pœna imponitur. Ex quibus omnibus apparet, quomodo differat a Bulla. Omitto constitutionem aliam, quæ habetur in capit. clericis. de immun. Eccl. eodem libro 6. nam correctæ est per Clement. 1. eodem.

Quartus Canon habetur in cap. quanquam. de cens. libr. 6. qui est Bonifacii Octauæ, ubi hæc decernuntur.

Primum, ut vniuersitas interdicta sit, & singularis persona excommunicata, si compulerint Ecclesias, Ecclesiasticasve personas pro suis personis pedagia, guidagiue soluere, vel exactiones alias pro suis rebus, quas negociationis causa non deferunt, præstare.

Item, ut absolui nequeant, nisi

exacta omnino restituerint, & de delicto satisfecerint.

Hic canon interdictum fert, quod non facit Caput hoc. Non reseruat tamen absolutionem, quod facit Bulla, in aliis, quæ ratione inter se differant, ex dictis constat.

Quintus Canon habetur in Clem. præsent. de censu. qui est Clementis Quinti, quo iure cauetur, ut Episcopi publicent excommunicatos, & inter dictos, per citata. c. quanquam, idest eos, qui exegerunt a personis Ecclesiasticis pedagia, uel guidagia, portoria, vel vectigalia, quousque satisfecerint, quod Bulla hæc non facit. Hi ergo Canones sunt, hæc decreta, quæ Bulla hæc innouat. Sed de hoc Capite latis, iam aliud aggrediamur.

De excommunicatione lata contra laicos interponentes se in causis criminalibus contra personas Ecclesiasticas.

Cap. XIX.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoscunque magistratus, & Iudices, notarios, & scribas, executores, subexecutores quomodolibet se inter-

terponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, sine speciali, specifica, & expressa huius Sanctæ Sedis Apostolicæ licentia. Etiam si talia committentes fuerint consiliarij, Senatores, Præsidentes, Cancellarij, Vicecancellarij, aut quouis alio nomine nuncupentur.

S V M M A.

- 1 Capitales causæ quænam sint.
- 2 Processare quid sit.
- 3 Bannire quid sit.

Hic excommunicantur laici usurpantes Ecclesiasticam iurisdictionem in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, quam rem ut dilucidiorē habeamus, præ-

mittenda sex sunt:

Primum Ecclesiasticas personas privilegium fori hoc habere, ut scilicet apud Iudicem Ecclesiasticum, vel ciuilitē, uel criminaliter agatur, non autem apud Iudicem secularem conueniantur, ut habetur in cap. inobrita, & in cap. placuit. r. i. q. i. & in cap. si diligenti, & ibi DD. not. de foro competenti.

Secundo hic excommunicari solum eos, qui interponunt se in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, aut tanquam iudices, aut tanquam scriptores, aut tanquam executores, & ob id de Accusatoribus hic non agi, ut habetur in Bulla.

Tertio† Causas capitales multis modis dici.

Primo eas, in quibus pro pœna delicto debita, uel mors, uel mutilatio imponitur. Deinde, ubi libertas adimitur, quod contingit damnatis perpetuo ad metallum, & hodie ad triremes. Tertio, ubi adimitur Ciuitas, quod deportatis contingit, & hodie bannitis simpliciter, atque sic dixit Gloss. communiter recept. in leg. transfigere in uerb. Capitali. C. de transfigere in uerb. Capitali. C. de transfigere idque merito, nam & tribus his modis capitis diminutionem quis patitur, ut habetur in institut. de capit. dimin. & in l. fin. ff. eod. Ad dit. las. in cit. l. transfigere. numero 9. uersicul. Quintum, & ubi infamia pœna ponitur, capitalem cau-

causam dici, quæ causæ capitales omnes dicuntur criminales in Bulla, quoniã a crimine descendunt, & propter crimen pœnæ dictæ inuruntur.

2 Quarto præmittendum est processare aliquem nil aliud esse, quã processum facere super aliquem in iudicio, processus incipit a citatione in ciuilibus, ut dixit Cast. quem refert, ac sequitur las. in l. postquam liti. num. 10. uersic. Veritas est. C. de pact. Et processus nil aliud est, quam actus omnes, qui in iudicio in causa aliqua usque ad sententiam fiunt. Et fit ob id processus, ut facti veritas habeatur, quo deinceps eo diligenter inspecto, quid iuris sit in causa, cognoscatur, & sententia ferri possit. Dicitur autem processus a procedendo, fit enim gradatim procedendo, nam primo fit citatio, deinceps litis contestatio, tertio probationes, & sic deinceps quousque concludatur in causa, tunc enim processus absolutus est. An autem sententia de processu sit, tradidit Viu. in sua Sylu. opin. 36. num. 15. Hic autem agitur de processu criminali, & sic processa re est contra aliquem inquirere, & reliqua ad id pertinentia facere.

3 Quinto præmittendum est Bannire nil aliud esse, quã eicere aliquem ab aliquo loco, Ciuitate, vel Regno, aut perpetuo, aut ad tempus.

Hoc autem duobus modis fit,

aliquando simpliciter, quod fit duobus modis, aut cum in aliquo loco quis relegatur, qui dicitur deportatus, aut cum simpliciter relegatur. Aliquando adiecta simul pœna, ut quisque possit bannicum huiusmodi impunè offendere, & hi hostes Ciuitatis habentur, & disfidati dicuntur, ita colligitur ex dictis Barto. in l. amissione, ubi declarat, quanam amittant banniti. ff. de capit. dimittunt.

Postremò præmittendum est, ut diximus antea, tria hominum genera hic excommunicari, iudices, scribas, executores, quamobrem & tres regulas confirmemus.

S V M M A.

1 Index laicus interponens se in causis capitalibus contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidit, quæ ex excommunicatio, quousque pateat, declaratur.

I.

¶ Tres regulas ponendas de materia antecedenti nobis proposuimus, iam igitur eas ponamus, & prius primam.

In excommunicationem hanc igitur incidunt primo iudices laici vel magistratus, qui interponunt se in causis capitalibus seu criminalibus contra personas Ec-

Eccleſiaſticas, vt dicitur in Bulla.

Quæ excommunicatio afficit primo, quicumque iudices, ac magiſtratus ſint, cum ob diſtiones illas Omnes, & quoscumque. arg. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & capit. ſolita in fine. de maiori. & obed. tum ob verſi. illum Etiam ſi talia committentes fuerint Conſiliarii, Senatores, Præſidentes, Cancellarii, Vicecancellarii, aut quouis alio nomine nuncupati.

Item excommunicatio hæc afficit, quæcunque cauſæ criminales, ac capitales ſint, in quibus ſe interponunt contra perſonas Eccleſiaſticas, ob verba illa ſe interponentes in cauſis capitalib. ſeu criminalibus. Vel igitur ſit crimē læſæ maiestatis, vel homicidii, & id generis, in pœnam hanc incident iudices laici in illis ſe interponentes, nam ex quo Bulla ſimpliciter loquitur, ergo ſimpliciter intelligi debet. argument. leg. de pretio. ff. de public. in rem a.

Tertio afficit excommunicatio hæc, vel ciuilitè, vel criminaliter agatur, ob verbum illud, Quomodolibet.

Quarto afficit excommunicatio hæc contra quacunquè perſonas Eccleſiaſticas procedant, ob verba illa Contra perſonas Eccleſiaſticas. Sine igitur contra clericos ſeculares, ſiue contra religioſos, & regulares procedant, in pœnam hanc incident, etiam ſi noui

tii ſint, vt dixit Vinald. ibid. num. 122. vel prima tonſura tātum initiati, nam & hi clerici ſunt, capit. cum contingat. de æta. & qualita. modo tamen ſeruent decreta Triden. Syno. ſeſſ. 23. cap. 6. de reſor. atque ſic ſenſit Vinald. in Candelabro. par. 2. in Explanatione Bullæ Cenz Domini. caſ. 19. numero 120. cum ſeq. & Diaz idem ſenſit in ſua Prax. crim. Canon. capi. 62. nu. 9.

Quinto afficit excommunicatio hæc, quocumquè modo contra prædictos procedant, ſcilicet vel proceſſum faciendo, vel eos banniendo, vel ſententias cōtra illas proferēdo, ob verba illa, illas proceſſando, banniendo, ſeu ſententias contra illas proferendo, vel detinendo, vel examinando, vt dixit Nauar. in conſi. 32. de ſentent. excom. lib. 5.

Poſtremo afficit excommunicatio hæc, vel deinceps executio ni non mandentur, tum quod talia facientes excommunicat ſimpliciter, & non diſtinguit Bulla, an executio ſequatur nec ne; tum ob alternatiuas illas Seu, & Vel, quæ non requirunt, vt omnia efficiantur. arg. l. ſi hæredi plures. ff. de cond. inſtit. In omnibus hiſ igitur caſibus iudices laici in excommunicationem hanc incident, iam qui pœnam hanc euadant, explicemus.

Iudex laicus interponens se in causis contra personas Ecclesiasticas quando in excommunicationem non incidat.

II.

S Qui in excommunicatione incidant ob id, quod interponant se in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, vidimus, modo qui poenam hanc euadunt, uideamus.

I Primum igitur poenam hanc euadunt, qui de speciali specifica, & expressa Apostolica sedis licentia in his causis se interponunt, ob uerba illa Sine speciali specifica, & expressa huius Sanctæ sedis Apostolicæ licentia, ergo secus si talis licentia ad sit, ualet enim argumentum a contrario sensu. argument. l. 1. & ibi communiter no. ff. de off. eius. Quare inferiores alii iudices, quicumque sint, & ob id nec legati è latere, nec Patriarchæ licentiam hanc impartiri possunt, idque merito, nam communi iuri derogatur, ut præmissimus in initio, cui iuri, Romano Põtifi ce excepto, omnes subiecti sunt, ut habetur in cap. 1. & cap. fin. de constit. iun. c. c. proposuit de concess. præb.

Item poenam hanc euadunt,

ubi in causis civilibus procedunt, nam Bulla solum loquitur in causis criminalibus, ergo secus in civilibus, limitata enim causa limitatum producit effectum. argument. l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. & l. cum prætor. ff. de iu. & c. nonne. de præsumpt. nam & si clericum debitorem fugientem iudex retinendum curet, quo suo prælato eum offerat, in excommunicationem non incidit, ut DD. communiter concludunt in capitu. cum non ab homine. de iudi. & ut ait Nauar. in Man. capitu. 27. numer. 82. uersicu. Decimasexta, & sequitur Vinald. ibidem numero 123. idem si capiat in delicto fragranti, quo suo iudici etiã eum sistat, nam neque hic in excommunicationem incidit, ita DD. communiter sentiunt in eodem capitu. cum non ab homine, & Nauarr. ibid. nu. 83.

Tertio poenam hanc euadunt, ubi Ecclesiasticam personam esse ignorarunt. argu. ca. si uero quis, de sentent. excommun. & capitu. Apostolicæ. de cler. excommun. min.

Quarto poenam hanc euadunt, ubi Ecclesiasticæ personæ huiusmodi priuilegium hoc fori amississent, utpote degradatione ipsa re facta, per ipsam enim omnia priuilegia amittuntur, ut habetur in capitu. 2. in fine. de penit. libr. 6. ubi degradationis forma traditur, & in capitu. nouimus. de uerbor. signific. in antiq. quid iudex

Ec-

Ecclesiasticus faciat post degradationem, docetur. Item diffidatione, & sic ubi banniti facti sunt, & impunè occidi possunt, nam nec alias eos quis offendendo in excommunicationem incidit, ut dixit Syluest. in verb. Assassini. numero 3. versicul. Tertio quæritur, ibi Quarto, iunct. traditis ab eod. in verb. Bannum. in fine, ibi De bannitione, quæ est diffidatio. Item primam censuram tantum habet, sed non seruat decreta a Trident. Synod. ut diximus supra, & ad summam, ubi privilegium fori amiserit, quod multis modis contingit. Iacob. de Graff. libro 4. decis. cas. consc. in Expositione Bullæ Cœnæ Domini. numero 135. cum seq.

Quinto poenam hanc euadunt iudices Ecclesiastici, qui hæc agunt, nam de laicis solum Bulla loquitur, id quod probatur, quoniam non est censendum Romanum Pontificem uoluisse communi iuri derogare per simplicem excommunicationis impositionem. argum. l. si aliquando. C. de inoff. testam.

Postremo declarant id uerba illa Consilarii, Senatores, Presidentes, Vicecancellarii, Cancellarii, qui sæpius laici sunt. Sed de hæc regula prima satis, iam alteram aggrediamur.

S V M M A.

- 1 Scribentes processum, & sententias in causis criminalibus contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt.
- 2 Executores interponentes se in criminalibus causis contra Ecclesiasticas personas in excommunicationem incidunt.

III.

- 1 §. Secunda regula hæc est. † In excommunicatione hanc quoque incidunt, qui acta hæc scribunt, & processum, & sententias, ob uerba illa Notarios scribas, nam, ex quo ipsos notarios, & scribas Bulla excommunicat, accipiendum est ipsos excommunicare, quatenus interponunt se in causis criminalibus contra personas Ecclesiasticas, ob uerba illa se interponentibus in causis capitalibus, & cat. at scribæ, & notarii, quia tales, interponunt se scribendo, ergo prædicta scribentes, in excommunicationem hanc incident.

Quæ excommunicatio afficit uel publici scribæ sint, qui vulgo, & a Bulla Notarii dicuntur, uel privati scribæ, qui scripturarum exempla faciunt, & nostrati lingua dicuntur Scriuani.

Item afficit excommunicatio hæc, uel actus tantum aliquos pro celsusue scribât, nam Bulla excommunicat

Cc

municat

municat interponentes se in huiusmodi causis, at qui facit actum aliquem, sine dubitatione se interponit, ergo & in penam incidet, cui enim verba legis conveniunt, & dispositio convenit. argu. l. 4. §. toties. ff. de damn. infec.

Excipiuntur tamen casus prædicti in antecedenti regula. Atqui tertiam iam aggrediamur.

In excommunicationem hanc demum ꝑ incidunt executores, & subexecutores ob verba illa executores, & subexecutores, quomodolibet se interponentes, ergo milites publici, seu apparitores, qui vulgo nominantur sbirri, qui interponunt se in huiusmodi causis contra personas Ecclesiasticas aut ipsas capiendo, aut in carcere coniciendo, aut questionibus subiciendo, in penam hanc incidunt, sicut etiam carnifex, qui aut ipsas laqueo suspendit, ratione vel alia necat, aut obtruncat, puni-

ve. Excipiuntur tamen casus prædicti in antecedentibus.

Item, ubi essent requisiti a iudice Ecclesiastico, quo ipsi opem ferrent. arg. c. præfidentes. de hæret. lib. 6. & c. at si clerici. de iudi. Sed de hoc capite satis, ad postremum veniamus. Si hoc addiderimus supra Capi. 15. hac de re generatim actum esse.

De excommunicatione lata contra occupantes Ciuitates, ac loca, necnon iura ad Romanam Ecclesiam pertinentia.

Cap. X X.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, seu alios directè, vel indirectè sub quocunque titulo, vel colore inuadere, destruere, occupare, detinere præsumpserint, in totum, vel in partem Almam Urbem, Regnum Siciliae, Insulas Sardiniae, & Corsicae, Terras citra Pharam, Patrimonium Beati Petri in Tuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Vennaysinum, Sabinensem, Marchiae Anconitanæ, Massæ Trebariae, Romandiola, Campaniae, & Maritimas Prouincias, illarumque Terras, & loca, ac Terras specialis Com-

miss.

missionis Arnulforū, Ciuitatesque nostras Bononiam, Cæsenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionem, Ciuitatem Castelli, Tuderum, & alias Ciuitates, Terras, & loca, vel iura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia, dictæque Romanæ Ecclesiæ mediata, vel immediate subiecta. Necnon supremam iurisdictionem in illis nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ competentem de facto usurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt. Necnon adhaerentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet prestantes.

- S V M M A.
- 1 Loca, quæ habet Romana Ecclesia, quo iure habeat.
 - 2 Constantinus Imperator Syluestro Pontifici Maximo, ac eius successoribus loca multa concessit.
 - 3 Inuadere quid sit.
 - 4 Destruere quid significet. Item &
 - 5 Occupare, &
 - 6 Detinere.
 - 7 Immediate, mediataue loca subiecta quanam sint.

Caput hoc postremū in tres partes diuiditur, quarum secunda incipit ibi, Nec non supremam iurisdictionem. Tertia ibi, Necnon adhaerentes: de quibus singulis agendum est, & prius de prima, in qua excommunicantur, qui præsumunt inuadere, destruere, occupare, detinere, Regna, Urbem, & Ciuitates, & loca, iuraue ad Romanam Ecclesiam pertinentia, quam rem ut dilucidior habeamus, tria præmittenda sunt.

Primum, quo iure Romana Ecclesia loca in hoc Capite nominata possideat, & eorum domina sit. Item quid sit Inuadere, Destruere, Occupare, & Detinere, & quæ ratione inter se differant. Tertio quæ loca Romana Ecclesiæ subiecta immediate, & quæ mediata dicantur.

1 Quoad primum igitur sciendum est prædicta loca, in quibus Ecclesia tam temporalem, quam

spiritualem iurisdictionem habet, ut dixit Rebuff. in Prax. benefic. in Expositione Bullæ Cœnæ Domini. art. 1. in verb. Ciuitatesque, † Constantino Imperatore S. Hælenæ filio Romanam Ecclesiam habere cepisse, nam posteaquam baptismum suscepit, & a lepra liberatus est, Coronam, Regiamque dignitatem omnem in Vrbe Romana, & in Italia, & in partibus occidentalibus Syluestro Pontifici Maximo, & successoribus suis concessit, ut habetur in capitul. Constantinus. 1. & 2. distinct. 96. Vnde dicitur enim ibi, ut Pontificalis apex non vilescat, sed magis quam terreni Imperii dignitas, gloria, & potentia decoretur, ecce tam Palatium nostrum, quam Romanam Urbem, & omnes Italiæ, siue occidentalium regionum prouincias, loca, ciuitates Beatissimo Pontifici, & vniuersali Papæ Syluestro concedimus, & relinquimus, & ab eo, & a successoribus eius per pragmaticum constitutum, decernimus disponenda. Hæc ibi, ex quibus manifesto constat Romanæ Ecclesiæ tam Urbem, quam omnes Italiæ, siue occidentalium regionum prouincias, ciuitates, & loca commissa, & data esse a Constantino prædicto, cuius munificentie meminit quoque Sixtus Quintus in Bulla incip.

Laudemus viros gloriosos. ibi, Magni tamen Constantini. lata anno 1587. Calend. Decembris, Pon-

tificatus sui anno Tertio. At in Italia, & in occidentalibus partibus prædicta loca sunt, quæ in Bulla recensentur, nam sexdecim regiones continet, & in his Regnum Siciliæ, quæ Italiæ insula est, quam ad Romanam Ecclesiam spectare probat Clement. 2. in versicul. Ut illud tanquam notissimum. iunct. versicul. Rursus. de re iudic. & capitu. 2. versic. Præter regnum Siciliæ, quod est speciale patrimonium Beati Petri. eodem libro sexto, & ibi not. Geminian. De Roma etiam habetur in capitul. fundamenta. de elect. libro 6. De Sardinia, quod eam habuerit a Constantino dixit quoque Abba. in capit. si diligenti. nume. primo, per eum Canonem, de præscript. De patrimonio Beati Petri in Thulcia, & de aliis omnibus locis adiacentibus Romæ, habetur etiam in cap. ego Ludouicus. distin. 63. Ego Ludouicus Imperator Romanus Augustus, dicitur enim ibi, statuo, & concedo per hoc pactum confirmationis nostræ tibi Beato Petro Principi Apostolorum, & per te Vicario tuo Domino Paschali Summo Pontifici, & successoribus eius in perpetuum, sicut a prædecessoribus vestris vsque nunc in vestra potestate, & ditio-
ne tenuistis, & disposuistis, Romanam Ciuitatem cum ducatu suo, & Suburbanis, & vilicatis omnibus, & territoriis eius montanis, & maritimis litoribus & portibus, seu cunctis Ciuitati-
bus,

bus, Castellis, oppidis, ac Villis in Thuscæ partibus. Hæc ibi, ex quibus apparet multa nominari, quæ in hac Bulla habentur. De his quoque egit Fel. in cap. si diligenti, in principio, de præscript. Sed de hoc primo satis, ad alterum, veniamus.

- 3 Quoad secundum autem † Inuadere nil aliud est, quam hostili animo aggredi, iuxta illud Virg. Aeneid. lib. 2. Inuadunt urbem vi no, somnoque sepultam. Invasio autem fit, vel ut locus inuasus destruat, vel spoliatur, vel detineatur, vel occupetur, quæ Græci in Troianos fecerunt, posteaquam
- 4 Troiam inuaserunt. † Destruere vero significat id, quod structum
- 5 est, diruere, & vastare. † Occupare vero significat captum vi illud
- 6 tenere. † Detinere autem significat sponte, posteaquam quis aliquid adeptus est, tenere, ubi nec ipse occupauit, nec inuasit, sed successionem aliquam habuit. Ex his iam patet, qua ratione verba hæc inter se differant, & quid significet, iam tertium aggrediamur.
- 7 Quoad tertium † immediate subiecta Ecclesiæ Romanæ sunt loca, in quibus Romana Ecclesiæ ius dicit, & magistratus ponit, cuiusmodi sunt omnes Ciuitates Romanæ, & Ciuitates Picensi, ut Ancona, ad quas gubernandas Romanus Pontifex ipsemet Præfides, Gubernatores, Commissarios, & huiusmodi iudices mittit, nullo enim medio intercedente

ipsi Ecclesiæ loca huiusmodi subiecta sunt. Mediatè verò subiecta sunt loca, quæ reguntur, ac gubernantur a locis immediate subiectis, quæ proximè diximus, ex. g. oppida territorii Ariminensis, ut S. Lauditium, Mons columbarum, Gemanum, & Misenum, quæ oppida subiecta sunt Ciuitati Arimini, & ad ea gubernanda Ciuitas ipsa iudices mittit. Hæc igitur oppida, & loca mediate Ecclesiæ Romanæ subiecta sunt, nam quod subiecta sunt primo ipsi Ciuitati Rimini, ob eam rem ei Vrbi immediate subiecta dicuntur, quod verò Ariminum Ecclesiæ Romanæ subiectum est, ob eam rem & ipsa loca subiecta sunt, sed non immediate, sed mediatè, scilicet ob ipsum Ariminum, quod si subiectum Romanæ Ecclesiæ non esset, nec ipsa subiecta essent. Nec audiendi sunt ij, qui dicunt mediatè subiecta esse loca, quæ in feudo concessa sunt, nam loca illa immediate sunt subiecta, retinetur enim dominium directum in ipsis, etsi vtile feudatarii habent, & hæc notanda sunt, quæ non passim inueniuntur.

His sic præmissis reliquum est, ut rem aggrediamur. Sed quoniam ob quatuor causas primarias in hac prima parte excommunicatio fertur, ob eam rem & regulas quatuor ponamus.

S V M M A.

- I** Inuadentes aliam Urbem, locave alia Romane Ecclesie in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatione, quousque pateat, declaratur.

I.

S. Quatuor regulas ponendas de materia antecedenti nobis proposuimus, iam igitur eas ponamus, & prius primam.

- I** In excommunicationem hanc igitur incidunt primo, qui inuadunt aliam Urbem, locave alia in Bulla nominata, ut habetur in prima parte huius capituli.

Quæ excommunicatio vniuersos afficit, qui hoc facere præsumunt, nam Bulla excommunicationis omnes, ut in initio capituli habetur, ergo neminem excludit. arg. Julianus. ff. de lega. 3. Vel igitur Cardinales, Patriarchæ, Ecclesiasticæve aliæ personæ id præsumant, vel Imperatores, Reges, inferioresve laici id conentur, in excommunicationem hanc incidunt.

Quare qui Arcem Imolæ superioribus annis inuasit, ut principi cuidam viro eam traderet, in excommunicationem hanc incidit.

Secundo excommunicatio hæc

afficit uel per se, uel per alios id conentur, ob uerba illa Per se, seu alios. Per se, ut inuasor ille Arcis Imolæ. Per alios, ut qui milites, exercitumve mittunt, quo casu & mittens, & missi, si inuadant, in excommunicationem incidunt.

Tertio excommunicatio hæc afficit, vel directè, vel indirectè prædicta loca occupent, ob uerba illa Directè, uel indirectè. Directè cundo ipse, vel mittendo milites, qui ipsa occupent.

Indirectè suadendo, & subornando homines locorum, ut se illi dedant, ab Ecclesia deficientes.

Quarto afficit excommunicatio hæc, quocunque titulo, uel colore inuadere præsumant, ob uerba illa, Sub quocunque titulo, uel colore. Vel igitur asserant a locis illis iniuriam, damnavit ipsis illata, uel ius in his se habere, aut vi donationis, aut præscriptionis, aut iure belli, in excommunicationem hanc incident, nam ex quo in possessione Ecclesia est, non licet ipsis ius sibi dicere. argumē. tot. titu. C. ne quis in prop. caus.

Quinto afficit excommunicatio hæc, quemcunque locum ex dictis, vel in totum, uel in partem occupent, ob uerba illa In totum, uel in partem, etenim ualet argumentum de toto ad partem, & è contrario. argumē. l. quæ de tota. ff. de rei uendi. & §. fulloni in

In.

Inſtitu. de obligat. quæ ex delict. naſc.

Poſtremo excommunicatione hæc afficit, vel occupent loca ſubiecta immediatè, vel mediatè Romanæ Eccleſiæ, ob verba illa Mediatè, vel immediatè ſubiecta, hæc autè loca quænam ſint, in præmiſſis de clarauimus. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidunt, quam tamen etiam nonnulli euadunt.

Nam primo, qui loca Eccleſiæ in feudum habent, ut hodie Siciliam Philippus Hiſpaniarum Rex, & Montem Scutulum, patriam meam, Fabricius Bagnus Marchio, ſi dicta loca, quæ in feudum habent, ab ipſis deficiant quibus in feudum data ſunt, iure bellum in ea mouent, inuadunt, & capiunt, & detinent. Nec repugnant verba illa, Sub quocunque titulo, vel colore, quandoquidem intelligitur de titulo, & colore iniuſto, non autem iuſto, nõ. n. Eccleſia in iniuſtiam fouet, quæ aliis ut iuſtitia fiat, operatur. arg. c. 2. de re iur. lib. 6. & facit l. meminerint. C. vn. de vi.

Secundo in pœnam hanc non incidunt, qui occupant aliquid, quod ſit alicuius priuati eorum locorum, vtpote ædes, fundum, & id generis, nam Bulla eos excommunicat, qui iuriſdictionem publicam, & ius publicum uſurpant, non autem qui priuatum. Quare fures, & latrones, q̄ huic, vel illi aliquid ſubripiunt, in pœnâ

hanc non incidunt. Non etiam Marcus Saria, qui oppida ingrediebatur Eccleſiæ, ut inde victum ſibi, ſuiſque pararet, nam non id faciebat, ut dominus huiusmodi locorum fieret. Sed de hac regula ſatis, ad alteram ueniamus.

S V M M A.

1. *Deſtruentes loca Romanæ Eccleſiæ in excommunicationem incidunt.*

Item &

2. *Occupantes, &*

3. *Detinentes.*

4. *Inuadens, occupans, & deſtruens loca Eccleſiæ Romanæ an in unam pluresue excommunicationes incidat.*

III.

Secunda regula hæc eſt.

1. §. † In excommunicationem hanc etiam incidunt, qui prædicta loca Romanæ Eccleſiæ deſtruunt, ob uerbum illud Deſtruere.

Quare ſi quis Ciuitatem obſederit, & aut bombardis, aliſque bellicis instrumentis eam vaſtauerit, uel captam direptioni, incendio uel dederit, in excommunicationem hanc incidet.

Quæ excommunicatio, ut ſuperior declaratur. Non igitur in pœnam hanc incidet, qui priuato odio ædes alicuius incenderit, aut deſtruxerit. Sed iam ad tertiam regulam ueniamus.

In excommunicationem hanc
Cc 4 etiam

2 etiam incidunt, † qui prædicta loca occupant, ob verbum illud occupare.

Quæ excommunicatio, vt superiores, declaratur, & ob id nihil addentes, ad postremam transeamus.

3 In excommunicationem hanc demum incidunt, † qui prædicta loca habentes detinere illa pta sumunt, ob verba illa Detinere præsumpserint. Si ergo quis huiusmodi loca occupauit, & filius id non ignorans, post patris obitum ea retinet, in excommunicationem hanc incidet, esto ipse non inuaserit, atque occupauerit: hoc enim propriè significat detinere in hoc casu, vt præmissimus, hæredes igitur Principum virorum in hoc cauti sint. Et hæc excommunicatio, vt superiores quoque declaratur.

4 Verum quid, † si quis loca huiusmodi inuadat, occupet, & destruat (quod fecerunt Borbonij exercitus, ac milites ad Urbem, quam inuaserunt, multis in partibus destruxerunt, & per aliquot dies occupatam tenuerunt) an in excommunicationes plures, vnâve incidet? Ego censeo in plures excommunicationes incidere. Primò, quia ex his actionibus vna sub alia non est, sed æque principales, ergo singulæ per se operantur. arg. eorum, quæ dixit Barto. in l. i. ff. de ijs, quæ not. infam. Præterea, quoniam pro singulis excommunicatio lata est, vt habetur in

Bulla, & si cōtrarium diceremus, a verbis eius discederemus, quod non est faciendum. arg. l. non aliter. ff. de leg. 3. Postremo, si nō pro singulis in excommunicationem quis incidere, pro qua? Concludo igitur in plures excommunicationes hunc incidere, & facit l. si seruus seruum. ff. ad leg. Aquil. Sed iam ad alteram partem Capitis descendamus.

Verf. Necnon supremam iurisdictionem in illis nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ competentem de facto usurpare, perturbare, retinere, & vexare varijs modis præsumunt.

S V M M A.

- 1 Iurisdictio suprema quanam sit.
- 2 Nobis, & Romanæ Ecclesiæ, id est uerba hæc quid significant.
- 3 Usurpare quid significet. Item
- 4 Perturbare.
- 5 Retinere, &
- 6 Vexare.
- 7 Usurpantes supremam iurisdictionem, quam habet Romanus Pontifex in terris Ecclesiæ, in excommunicationem incidunt, sicut etiam perturbantes, & Retinentes, nec non vexantes.

In

IN hac secunda parte huius capituli excommunicantur, qui præsumunt usurpare, perturbare, retinere, & vexare supremam iurisdictionem in prædictis locis competentem Romano Pontifici, & Romanæ Ecclesiæ, quam excommunicationem, ut dilucidiores habeamus, præmittenda tria sunt.

Primum, Suprema iurisdicção quanam sit. Deinde, verba illa nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ, quid significant. Postremo, verba illa usurpare, Perturbare, Retinere, & Vexare, quid significant.

1 Quoad primum igitur † Suprema iurisdicção merum imperium significat, ut habetur in leg. imperium. ff. de iurisd. omn. iud. iunct. Glo. in ca. quod translationem. in verb. Reservata de offi. deleg. Hic autem accipio pro dominio directo, & etiam utili, quod habet Ecclesiæ in huiusmodi locis, & iurisdictione.

2 Quoad secundum † verba illa Nobis, & Romanæ Ecclesiæ sic accipienda censeo, Nobis id est Romano Pontifici mediata iurisdictione competentem, Romanæ Ecclesiæ immediate, nam iura eorum locorum inhaerent primo ipsi Romanæ Ecclesiæ, deinceps Romano Pontifici, tanquam Vicario, & eius sponso. Et pro hac sententia facit c. si diligenti. de præscrip. ibi, Tibi non licuit pro te, vel Ecclesiæ tuæ, & in Clem. 2. in versicu.

Rursus non est silentio relinquendum, quod ipse Rex nosset, & Ecclesiæ Romanæ ratione regni prædicti notorie subditus, ex quibus patet ea, quæ sunt Ecclesiæ alicuius, dici esse & Ecclesiæ, & eius prælati, ob administrationem, & mediatè. Vel dici potest illud nobis, scilicet vivis, illud Romanæ Ecclesiæ, post mortem, quamvis prior interpretatio magis mihi ardeat, præsertim quod & hanc secum continet. Et quæ diximus de huiusmodi verbis nobis, & Romanæ Ecclesiæ, idem sentimus, ubi dicitur nos, & Sedes Apostolica: & de hoc itidem satis.

3 Quoad tertium † Usurpare, ut alibi diximus, est contra ius, quasi tamen ius habeat, rem aliquam sibi sumere. † Perturbare vero significat eum, qui in possessione est, molestia afficere, ut ipse rem habeat, & possidentem expellat, unde interdictum etiam datur. † Retinere autem significat eum, qui est in possessione, ut diximus antea. † Vexare demum significat molestia afficere, esto possessionem non adimat. His præmissis, iam re aggrediamur, & quoniã ob quatuor causas excommunicatio hic fertur, ob eam rem quatuor regulas ponamus.

4 In excommunicationem hanc igitur incidunt, † qui usurpant supremam iurisdictionem, quã habet Rom. Pont. & Ecclesiæ Romana in prædictis locis, ut habetur in versu. proposito.

Quæ

Quæ excommunicatio, ut superiores, declaratur. Qui ergo nullum ius in illis locis habet, si quid iuris sibi usurpet, in pœnam hanc incidet. Item, si utile dominium tantum habeat, ut directum etiam usurpet tantundem, exempli gratia nolens agnoscere pro domina Ecclesiam, nec Romanum Pontificem, & ob id Canonem, & id quod debet, non soluit.

Excipitur tamen, ubi de iure id faceret, nam Bulla excommunicat usurpantes de facto, ut in ipsa habetur, ergo secus si de iure. arg. c. nonne. de præsumpt. & l. cum prætor. ff. de iudi. Quare Principes, qui in prædictis locis supremam iurisdictionem legitime concessam habent, in excommunicationem hanc non incident. Sed de hac regula satis, ad aliam ueniamus.

In hanc excommunicationem quoque incidunt, qui eandem iurisdictionem perturbant.

Quæ excommunicatio, ut superior, declaratur. Quare qui ius dicere, tributaque exigere Ecclesiæ debita conatur, in pœnam hanc incidet.

In excommunicationem eandem incidunt, qui quasi in possessione existentes eam retinere præsumunt, ob uerbum illud Retinere.

Quæ excommunicatio, ut superiores, etiam declaratur. Excipitur tamen ubi de iure ipsam

retinerent.

Hæc eadem sentimus de Vexante, ob uerbum illud uexare. Sed iam tertiam partem aggrediamur.

Verf. Necnon adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu in illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes.

S V M M A.

- 1 Adhærentes quinam sint.
- 2 Adhærentes ijs, qui Apostolicam Sedem in prædictis offendunt, in excommunicationem incidunt, quæ excommunicatione, etiam declaratur.

IN hac parte excommunicantur adhærentes, fautores, & defensores prædictorum. Sed quoniam qui sint fautores, & defensores, & qui dicantur auxilium, consilium, vel fauorem præstare, multis in locis diximus, ob eam rem horum explicatione omissa, quinam adhærentes dicantur, explicemus.

- 1 Adhærentes igitur sunt iij, qui nulla pactione intercedente, sed mera voluntate alicuius factionem sequuntur, & differunt a confederatis, & sociis, nam hi pactiones ineunt, & societatem, ut habe-

tur

Pontifici referuatis.

tur libro 1. Machabeorum. capit.
8. Hoc præmisso regulam ponamus.

- In excommunicationem hanc
† demum incidunt adherentes,
qui prædicta contra Romanam
Ecclesiam præsumunt, scilicet præ
stando eis auxilium, consilium,
uel fauorem, ut dicitur in uersicu.
Qui ergo suadet, incitat, hortatur
ad prædicta quempiam contra

Pars Secunda.

411

Ecclesiam. Qui pecuniam, arma,
milites, equos, comeatus, & alia
subministrat, in penam hanc in-
cidit. Quæ excommunicatio, ut su-
periores, declaratur. Excipitur ta-
men, ubi nihil prædictorum secu-
tum est ex eorum consilio, auxi-
lio, uel fauore. Hæc sunt, quæ de
secunda huius operis parte, Dei
benignitate, habuimus, iam po-
stremam aggrediamur.

P A R S

412
P A R S T E R T I A

De duratione huius Bullæ. Cap. I.

Volentes præsentēs nostros processus, ac omnia, & quæcunque his litteris contenta quousque alij huiusmodi processus à nobis, aut à Rom. Pontifice pro tempore existenti fiant, aut publicentur, durare, suosque effectus omnino sortiri.

S V M M A.

- 1 Excommunicationes, interdicta, ac reliqua contenta in hac Bulla etiam post mortem Rom. Pontificis obligant, ac durant, quæ regula, quousque pateat, declaratur.
- 2 Bulla hæc durat, esto qui illam tulit moriatur, vel
E Pontificatu se abdicauerit, vel
Ob hæresim depositus sit, vel
Esto alia facta sit, sed non promulgata.

Absoluimus Dei benignitate duas huius Bullæ partes, reliquum est, ut tertiam ac postremam aggrediamur.

Et quoniam octo partes continet, ob eam rem, ut aptior, faciliorque ipsarum cognitio habeatur, in octo capita ipsam diuidemus, in quorum primo de duratione huius Bullæ, in reliquis de

aliis agemus.

Quoad primum igitur, ne ab instituto nostro discedamus regulam ponamus.

- 1 Excommunicationes igitur, & interdicta, ac reliqua contenta in hac Bulla durant, & obligant non solum vivente Clemente octavo Pont. Max. qui illam tulit, verum etiam & post mortem eius, ut habetur in verbis Bullæ, nam ex quo vult hos processus durare, quousque aut a se, aut a Roman. Pontifice pro tempore existente alii fiant, & publicentur, ergo vult etiam post obitum suum durare, nam alius Pontifex esse non potest, qui processus hos faciat, dum ipse vivit, consequitur ergo, ex quo vult, ut durent, quousque alius Pontifex processus alios faciat, aut publicet, & ipso mortuo ipsos durare velle, qui enim vult consequens, & antecedens velle intelligitur. argum. S. idemque iuris. Instit. quibus ex caus. manu mitt.

mitt. non lic.

2 Hæc autem regula, f. vt Bulla hæc etiam post mortem duret, locum habet, esto civiliter morietur, quod Deus Opt. Max. auertat, vt pote ab hostibus captus, non mors naturalis, aut civilis in hoc similes sunt. arg. c. si Episcopus. de suppl. neg. prælato. li. 6. etenim nec tunc Sedes vacat, nam nec S. Petro in carcerem incluso alius in eius locum suffectus est, sed oratio sine intermissione fiebat ab Ecclesia ad Deum pro eo, vt haberetur in actis Apostolorum. capitul. 12.

Item regula hæc locum habet, si Pontificatu se abdicasset, id est renuntiasset, id enim potest, vt dicitur in cap. 1. de renunciat. libro 6. & facit citat. capitul. si Episcopus. iund. Gloss. Mortem. de suppl. neg. prælato.

Tertio durat Bulla, esto ob hæresim depositus sit. arg. cit. capit. si Episcopus. iund. Gloss. Mortem. Et ad summam, quacunque ratione vacet Sedes Apostolica, durat hæc Bulla.

Quarto durat etiam, esto alia facta sit, sed nō promulgata, nam ante promulgationem nō obligat. argument. auth. vt fact. nou. const. & S. leges instituuntur. distin. 4. idque merito, iniquum enim videretur quem inscium legis ea obligari.

Postremo durat Bulla hæc etiā, postquam nouus Pontifex creatus est, & aliam non fecit, nā vulg

autor huius Bullæ, eousque durare, quousque vel ipse, vel alius, & sic successor processus alios facit, vel publicat, ut habetur in capite proposito.

Immo, etsi primus successor id non fecerit, vel secundus, vel tertius, & ad summam nemo alius, se per hæc duraret, ob verba illa. Aut Romano Pontifice pro tempore existente. Quousque igitur Bulla hæc durabit, quicunque ipsam offendit, in prædictas pœnas incidet. Sed iam casus, in quibus Bulla hæc tollitur, explicemus, id quod in seq. præstabimus.

S. V. M. M. A.

1 Bulla hæc quot modis extinguatur.

2 Excommunicati per hanc Bullam, nisi absoluantur, semper sunt excommunicati.

§ Proposui nobis explicandum, in quibus casibus Bulla hæc tollatur, iam ergo rem aggrediamur.

1 Primum igitur Bulla † hæc tollitur, vbi autor eius aliam promulgauit, vt dicitur in verbis. Non enim sat est, vt fiat, sed necesse etiam est, vt promulgetur, vt proxime dixi. Nec repugnant

ver-

verba illa fiant, aut publicentur, quasi sit sit, ob alternativam illam. Aut, quæ vnum tantum adimpleri requirit, argumen. l. si heredi plures. ff. de cond. instit. processus huiusmodi alios aut fieri, aut publicari, quo Bulla hæc tollatur, nam ea verba in hanc sententiam accipiuntur, fiant, scilicet denuo ab ipsomet Pontifice, Publicentur, scilicet ab alio facti, quasi dicat vel Pontifex Romanus, novos processus ipsemet faciat, vel factos ab alio promulget, exempli gratia a Pio Quinto factos, nihil interest, sic enim & Imperator hac loquendi forma usus est in proœmio Institur. dum inquit. Omnes vero populi legibus tam a nobis promulgatis, quam compositis, reguntur.

Hæc ibi Imperator, ex quib. apparet illud compositis pro factis intelligi, vt Gloss. ibi declarat, & tamen leges non obligant, nec ipsis populi reguntur, antequam promulgentur, aut publicentur. argumen. cit. authen. vt facti. nou. const. & §. leges instituuntur. distin. 4.

Nec repugnat dictio illa Aut, nam quod verba secundum subiectam materiam accipiuntur. arg. l. si vno. ff. loc. & l. plenum. §. equit. ff. de usu & habi. dictio illa alternatiua, vel, pro coniuncta accipitur, quod aliquando potest, vbi materia id suadet, vt habetur in l. cum quidam. C. de verb. sign. & l. saepe. ff. de verb. sig. vel verbo illo

Fiant, intelligitur adiuncta publicatione. Alterius igitur Bullæ promulgatione hæc ipso iure tollitur.

Secundo loco tollitur Bulla hæc, vbi auctor ipsius eam abrogat, esto aliam non tulit, idque iure merito, eius enim est tollere, cuius est ponere, vt tradidit Gloss. magistr. in c. cum inferior. de maior. & obed. idē dicimus, si successor eam abroget, nam prædecessor legem successor dicere non potest, a qua discedere successor nequeat, pat enim in parem imperium, ac iurisdictionem non habet, vt habetur in capit. innotuit. ver. Quamuis. de elect. & in l. ille, a quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebell.

Postremo extinguitur, & tollitur Bulla morte, vbi non cauisset, vt post mortem duraret, nam ex quo non lex, sed sententia est, vt probauimus in prima parte huius operis, generales sententiæ eas ferentis morte tolluntur, sicut etiam singulares. argumen. l. fin. ff. de pe. & l. i. C. de furt. & vt nos in nostro tractatu probauimus.

Quam rem animaduertentes Romani Pontifices clausulam hanc durationis addere coeperunt, vt Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. & nouissime Clemens VIII.

Quod autem diximus, nisi clausula illa addita esset, Bullam non operaturam, in eam sententiam accipiendum est, quoad futurum, vt scilicet, qui eam offe-

fen-

fenderent, in eius poenam non inciderent, non autem quo ad eos, quoniam in ipsius poenam inciderunt, quousque enim absoluantur, hi semper censuris eius, constricti erunt, ut probauimus in tractatu nostro de censuris. Nisi sic abrogaretur a Roman. Pontifice, ut pro infecta eam haberi velint, tunc enim ipso iure absoluti essent, id, quod etiam absoluiimus in tractatu eodem, sed de duratione huius Bullae satis, ad alia transeamus.

De eo, qui absolueret ab his censuris potest.

Cap. I.

Ceterum à praedictis sententijs nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiae mandatis, & satisfaciendo cautione praestita absolui possit. Etiam, praetextu quorumuis facultatum, & indultorum quibuscun-

que personis Ecclesiasticis secularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, ac Militiarum regulis, etiam Episcopali, vel alia maiori dignitate praeditis, ipsisque Ordinibus, & eorum Monasterijs, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis pijs, nec non laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per nos, & dictam Sedem, ac cuiusvis Concilij decreta, verbo, litteris, aut alia quacunque scriptura in genere, & in specie concessorum, & innouatorum, ac concedendorum,

dorum, & innouandorum. Nisi in eis etiam casus, præsentibus litteris expressi comprehendantur.

S V M M A.

- 1 Censuræ aut ab homine, aut a iure feruntur.
- 2 Absolvere a censuris a iure latis Episcopus potest.
- 3 Absolvere a censuris ab homine latis potest, qui eas tulit.
- 4 Absolvere a censuris ab homine generaliter latis Episcopus etiam potest.
- 5 Absolvere a censuris Bullæ Cænæ Domini non potest.
 Vicarius Papa.
 Legatus a latere.
 Patriarcha.
 Archiepiscopus.
 Episcopus.
 His inferior.
 Collegium Cardinalium.
 Concilium generale.
- 6 Absolvere potest a censuris Bullæ Cænæ Domini Rom. Pontifex, qui eas tulit, nec non eius successor.
- 7 Absolvere non potest a censuris Bullæ Cænæ Domini Roma. Pontifex, qui se Pontificatu abdicauit, uel rationis usus amisit.

C Aput hoc quo eius cognitionem dilucidiorē habemus, in quinque partes diuidimus, quarum secunda incipit ibi. Nisi in mortis articulo. Tertia ibi. Nec etiam tunc. Quarta ibi, etiam prætextu: Quinta ibi. Nisi in eis etiam, de quibus sigillatim agendum est, & prius de prima.

In hac igitur parte duo dicta habentur, quorum primum est, Nullum, seu neminē inferiorem ipso Roman. Pontif. absolvere posse.

Alterum est, solum Romanum Pontificem eisdem irretitum censuris per hanc Bullam absolvere posse, quæ duo dicta, ut dilucidiora habeamus.

1 Præmitto primum † censuras, aut ab homine, aut a iure ferri, ut inquiunt Innocen. in capitul. primo, & ibi quoque Marian. Socin. Sen. numero 9. de sentent. excommunic. & Hostien. in Sum. eodem numero 2. & Abb. in Rub. eodem & communiter DD. ut id diximus in Tractatu nostro de Censuris. cap. 2. §. 1. Tab. 1. Censuras autem per hanc Bullam latis esse ab homine, ut probauimus in prima parte huius operis.

2 Secundo præmitto † a censuris a iure latis absolvere Episcopos posse, nisi legislator absolutionē sibi reseruauerit, ut habetur in capitu. nuper, & ibi DD. de sentent. excommunic. & Marian. Socin. in cap.

2. officii, vbi materiam hanc tra-
 ſauit. num. 11. Verſ. Quo ad pri-
 mum tolle hanc regulam. de ſen-
 tent. excommu. & Couar. in capi.
 alma. par. 1. §. 12. num. 4. uerſi. Ab
 ſolutio vero de excommunicatio-
 ne lata, & nos abunde in ea. Tab.
 3 Cap. 10. A cenſuris vero ſab homi-
 ne latis abſoluere cum tantū poſ-
 ſe, qui illas tulit. argumen. cap. pa-
 ſtoralis. §. præterea. de off. ordi. &
 vt dixit Gl. in Clement. 1. in uerb.
 a canone. de priuileg. & Couar. eo-
 dem. §. 12. numero 12. uerſic. Quis
 autem poſſit abſoluere, & nos in
 ead. Tab. 1. capitul. 4. vbi vberri-
 me materiam hanc declarau-
 mus.
- 4 Præmitto demum ꝛa cenſuris
 per ſententias generales ab homi-
 ne latis Episcopos etiam abſolue-
 re poſſe, vt dixit Imol. in capitul.
 graue. col. 4. de præbend. quem ſe-
 quitur Gundif. de Villadiego in
 tractatu ſuo de legato, quæſt. 13.
 Verſic. Aut ſumus in ſecundo mē-
 bro, & nonnulli alii, quos refert,
 ac ſequitur Nauar. in Man. capit.
 27. num. 44. & Couar. in eodem §.
 vbi & ipſe alios refert. num. 4. ver-
 ſicu. eſt hæc regula. Hoc tamen lo-
 cum habet, vbi tam legislator ab-
 ſolutionem ſibi non reſeruauit,
 quam is, qui per ſententias gene-
 rales cenſuras tulit, ut habetur in
 cit. cap. nuper, & allegati DD. in-
 quiunt.

His ſic præmiſſis, ex quo dicta
 ſūt duo in hac prima parte, duas
 quoque regulas ponamus, qua-

rum prima hæc eſt.

- 5 Nullus Roman. Pontifice infe-
 rior abſoluere poteſt excommuni-
 catos, & irretitos cenſuris huius
 Bullæ, vt habetur in initio huius
 Capituli, idque merito, nam Rom.
 Pontifex abſolutionem ſibi ſolū
 reſeruauit, vt habetur in ipſa Bul-
 la, ergo nemo alius ab ipſo abſol-
 uere poterit. argumen. cit. cap. nu-
 per. de ſentent. excom. & eorum,
 quæ præmiſſimus.

Hæc autem regula locum hêt,
 vel ſit Vicarius Papæ, vel Legatus
 latere, vel Patriarcha, vel Archie-
 piſcopi, vel Episcopos, & multo mi-
 nus inferiores, nam ex quo nullū
 abſoluere vult præter Rom. Ponti-
 ficem, ergo neminem excipit. ar-
 gu. l. Iulianus ff. de leg. 3. & l. cum
 prætor. ff. de iud. & cap. nonne. de
 præſumpt.

Item abſoluere ab his cenſuris
 non poteſt nec Collegium Cardi-
 nalium, ob eādem rationem, nam
 ex quo præter Roman. Pontificem
 nullus abſoluere poteſt, Collegiū
 non eſt Roma. Pontifex, ergo nec
 abſoluere poteſt, cui enim verba
 legis non conueniunt, nec diſpo-
 ſitio conuenit, arg. l. 4. §. toties. ff.
 de damn. infect. etenim & hoc pro-
 hibere ipſi Collegio Roman. Pon-
 tifici poteſt, vt habetur in c. unic.
 in verſi. excom. ſentent. de ſchiſm.
 lib. 6.

Postremo nec Concilium gene-
 rale, nam nec ipſum Roman. Pon-
 tificem eſt, ſed eius auctoritate con-
 gregatur, & ipſi præſt, vt ſu-

Dd præ

pra uidimus, ergo ex quo est infe-
rius ipso Roman. Pontifice, nec ip-
sum absoluere potest, nisi ab ipso
facultatem hanc habeat, Idque
multo magis hodie ob decretum
de mandato Sanctissimi D. N. D.
Clementis Papæ Octauī, in lucem

nouissime editum, cuius cogni-
tio, quod ad materiam absolutio-
nis cum censurarum huius Bul-
læ, tum casuum, quos Ordinarii
sibi reseruant, pertinet, ob eam
rem inferendum, huc curauimus,
& est hoc.

DECRE-

DECRETVM

419

Ne regulares cuiuscunque Ordinis absoluant à casibus in
Bulla Cœnæ Domini Sedi Apostolicæ refer-
uatis, vel ab ijs, quos ordinarij lo-
corum sibi refer-
uant.

SACRA Congregatio S. R. E. Cardinalium negociis,
& consultationibus Episcoporum, & Regularium
præposita, iustis, & grauibz causis id exigentibus, ac
de Sanctissimi D. N. Clementis Papæ Octauī speciali
mandato, viuz vocis oraculo desuper habito, Sacer-
dotibus omnibus tam secularibus, quam regularibus
per vniuersam Italiam extra Urbem degentibus, ad
confessiones audiendas probatis, quorumvis Ordinum etiam Mendicā-
tium, Militiarum, aut Cōgregationum Societatis Iesu, & generaliter qua-
rumcunque aliarum, quouis nomine nuncupentur, iubet, & præcipit, ne
quis eorum sub prætextu priuilegiarum, indultorum, aut facultatum ge-
neraliter, vel specificè, scripto, aut viuz vocis oraculo, vel per communi-
cationem à Sede Apostolica, vel eius auctoritate, eorum Ordinibus, Con-
gregationibus, Collegijs, vel societatibus, aut Archiconfraternitatibus
secularium, aut singularibus personis, seu alias quomodocunque sub
quibusvis tenoribus, formis, & clausulis etiam derogatoriis derogati-
onibus, ad cuiusvis, etiam Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum
instantiam concessarum, seu confirmatarum, alicui cuiusvis status, gra-
dus, & conditionis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticæ, quam secularis, et-
iam Regiæ, vel Imperialis, ab vilo ex casibus clare, vel dubiè in Bulla in
die Cœnæ Domini legi solita contentis, vel alias quomodocunque Sedi
Apostolicæ reservatis, aut in futurum per Sanctitatem suam, eiusve suc-
cessores pro tempore, in eadem Bulla, vel aliter reservandis, nec etiam à
casibus, quos ordinarij locorum hæcenus reseruarunt, vel in posterum
sibi reseruabunt, nullo casu etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in
mortis articulo, seu cum noua & speciali Sanctitatis suæ, aut successorum
suorum, vel Ordinariorum, quoad casus ab ipsis tantum reseruatos, re-
spectiue, impetrata in scriptis licentia, ordinariis locorum exhibenda, ab-
solutionis beneficium de cætero impendere audeat, vel præsumat, sed
Dd 2 cum

cum opus fuerit poenitentes ad superiores, legitimosque iudices suos accedere consulant, sub poena contrafacientibus tam regularibus quam secularibus, excommunicationis, priuationis officiorum, & dignitatu, aut beneficiorum, inhabilitatis item audiendi confessiones, & ad quacunque officia, praelaturas, & beneficia in posterum obtinenda, ipso facto, absque vlla alia declaratione, incurrenda. Super quibus a nemine, nisi a Romano Pontifice habilitatio, dispensatio, aut absolutio, præterquam in mortis articulo, possit impartiri, Sanctitas enim sua, quatenus opus sit, facultates, & concessionem ipsas in hac parte vti castas, & irritas haberi de cætero voluit, & vult, non obstantibus quibuscunque.

Præterea noverint poenitentes absolutionem, si quam obtinebunt contra huiusmodi prohibitionem, esse nullam, nulliusque roboris, & momenti.

Et ne locorum ordinarii, quibus ius hoc reservandum casuum competit, plurium, quam opus sit, reservatione, subditis, aut Confessariis in animarum salute procuranda, cooperatoribus sint onerosi, monentur omnes, ut paucos, eosque tantum, quos ad christianam disciplinam retinendam, animarumque sibi creditarum salutem pro cuiusvis Diocesis statu, & qualitate necessario reservandos esse iudicauerint, referunt in quorum fidem &c. Dat. Romæ die nona mensis Ianuarij Anni M. D. C. I. † Hoc est decretum.

Sed de hac regula satis, ad alteram veniamus.

- 6 Absolvere igitur ab his censuris potest Rom. Pontifex, ex quo ipse eas tulit, & earum absolutionem sibi reservavit, ut habetur in initio huius Capituli, & ob ea, que præmissimus.

Item absolvere Roman. Pontifex potest etiam, qui eas non tulit, sed successor eius est, nam qui in alicuius locum succedit, eius potestatem accipit, ut id nos in hac materia probauimus in tractatu nostro de Censuris, in Tab.

1. c. 4. §. 1.

- 7 Excipitur tamen ubi abdicat-

set se a Pontificatu, id enim potest, ut habetur in c. 1. de renunciatione. libr. 6. nam tunc Pontifex esse definit. arg. c. 1. & 2. de ord. abijis, quæ Episc. renunc.

Postremo excipitur, ubi rationis usum non haberet, utpote quia in furorē, & in amentiam incidisset, nam quod tunc non intelligit quod agit, ob eam rem absolvere non potest. At quid tunc fiet? dabitur curator a Collegio Cardinalium, qui absoluet, & reliqua ager.

Verf.

Verf. Nisi in mortis articulo constitutus.

S V M M A.

Articulus mortis quisnam dicatur.

EX hac parte colligitur excommunicatum, ac censuris obligatum per hanc Bullam in articulo mortis ab alio, quam a Roman. Pontifice absolui posse, idque semper seruatur, ut habetur in decreto præmisso, quam rem, ut absolutam habeamus, hæc explicanda sunt.

Primum, quid articulus mortis sit, & quando in articulo mortis quis constitutus dicatur, quo ab alio absolui possit. Deinde, an si Roman. Pontifex id non dixisset, in eo articulo constitutus ab alio, quam a Roman. Pontifice absolui posset. Tertio, quinam sint, qui tunc absolueri possint. Quarto, an laici. Quintò, quid si impediatur ratione alia, quo minus Roman. Pontificem adeat, quid tunc faciendum.

Postremo, quid si absoluendus a censuris, & a peccatis sit, & ob temporis angustiam absolui is ne queat, quid tunc agendum. His enim præmissis, absolutam partem hanc habebimus.

Quoad primam questionem igitur articulus mortis is dicitur, ubi quis moritur, aut probabiliter

moriturus existimatur. arg. l. 3. cum seq. ff. de dona. cau. mort. atque ita sentiunt DD. Bal. in c. pastoralis. num. 4. & Abb. num. 3. de off. ord. & Barto. in l. 1. quem sequitur ibi Ias. num. 28. C. de sacrosanct. Ecc. & Nauarr. in Man. cap. 2. num. 9. & cap. 26. num. 31. Quare si quis in mari sit, tempestateque graui orta naufragium probabiliter immineat, hunc in articulo mortis constitutum dicimus. Idem sentimus de eo, qui prælium ingressurus sit.

Idem concludimus de iis, qui a carnifice necandi sunt, & qui se castrandos tribuunt, sicut etiam de muliere partui proxima, ubi difficiliter parere solet, ubi primo parit, hi omnes ergo, & horum similes, vel in mortis articulo sunt, vel mortis articulus saltem imminet, quod sat est, ut probatur per c. eos. de sentent. excomm. versic. propter imminentis mortis periculum, atque sic asseruit Rebuff. in Prax. benefic. in exposit. Bullæ Cœnæ Domini artic. 13. ver. Mortis. in verb. Articulus, nam ibi ait in articulo mortis eum esse in re nostra non solum, ubi ob morbum in tali statu est, verum etiam ubi mortis periculum est, aut ab hoste, aut a prædonibus, aut ob nauigationem, aut ob iter periculosum, aut ob senectutem, & ob huiusmodi alia pericula, utpote vel est damnatus ad mortem. Quamuis Sor. contrarium senserit q. 18. quaestio. 4. art. 4. versic. Quæris autem quis

Dd 3

quis dicatur. libr. 4. ubi aliud esse periculum mortis, aliud articulum mortis sensit, cuius sententiam im probavit, ac rectè Nanarr. capitu. 27. num. 172. versicu. ceterum fa- cessat, & hoc ob cit. capitu. eos. Et sententia hæc, ut idem sint, quo ad effectum hunc absolutionis arti- culus mortis, & periculum mortis, cõis est, ut testatur Couar. in cap. Alma. par. 1. §. 11. numero 8. vers. Tertia. de sentent. excommunica. libr. 6. quamvis ipse opinionem hanc non admittat, nisi graue, & morti proximum periculum sit. Hic ergo articulus mortis dicitur quoad rem nostram.

Et quoniam diutius durare po- test ob eã rē excommunicatus ab- solui semper poterit, quid enim si in naui decem, quindecimve dies graui tempestate orta huc, illucve fluctibus quis impellatur? plane in articulo mortis semper hic esse dicetur.

Quo igitur ab alio, quam a Ro- man. Pontifice ab his censuris q̃s absoluator, in articulo mortis exi- stens, & in his angustiis depræhẽ- sus esse debet.

Postremo requiritur etiam, ut eius facultas non detur, a quo iu- re communi absolui debet, ut pro- batur in cit. capit. eos. de sentent. excommun. vers. Cum ad illum, a quo alias de iure fuerant absol- uendi, etenim ut quis a non suo iu- dice absoluator, extraordinarium remedium est, ut vero quis a suo absoluator, remedium ordinariũ.

argum. capitu. omnis. de poeni. in antiq. & cap. fin. de constitut. & l. fi. ff. de iurisd. om. iu. At ubi reme- dium ordinarium locum habere potest, extraordinario locus est. argum. leg. in causã. 2. ff. de min. & l. in prouinciali. §. si in loco com- muni, ubi Bartol. Iaso. ac DD. no. fi. de oper. nou. nun. ergo ubi alias proprii iudicis facultas nõ datur, extraordinario huic locus erit. Quare si in articulo mortis con- stitutus Roman. Pontificis facul- tatem habet, absolui ab alio nõ po- terit. Facultatem autem ordinarii tunc quis non habet, ubi periculum est, si ipse adeatur, ne in censura constitutus interim decedat. argu- men. cap. qua fronte. de appella. vers. Ne in excommunicatione decedat, in antiq. & cap. venerabi- libus. §. sane. vers. Ne periculum, de sentent. excommun. lib. 6. & ci- ta. cap. eos. ead. Et de hac prima quaestione satis iam ad aliam trã- seamus.

§. V. M. M. A.

I Absolui an potuisset quis in articulo mortis ab alio quam a Roman. ponti- fice a censuris huius Bullæ, si Roman. Pont. id non concessisset.

§. Sc.

I.

I §. Secunda quæstio est, an scilicet potuisset quis in articulo mortis constitutus absolui ab alio, quam a Roman. Pontifice, si id non dixisset, concludo & tunc ipsum absolui potuisse.

Primo, quia semper clausula hæc addi solet, ut scilicet in articulo mortis possit quis absolui ab alio, ab eo, cui reseruata est absolutio, ut habetur in capit. si quis sua dente diabolo. 17. quæst. 4. & capit. clericis. §. a supradictis, & ibi not. Glo. in verb. Mortis. de immunit. Eccl. libro sexto. & in capit. filius. §. præfenti. ibi, nisi duntaxat. de penit. eodem lib. & in ca. pastoralis. §. 1. de offic. ordin. in antiq. & Clement. 1. §. pe. in fine, & ibi no. Glo. in verb. mortis. de hære. & in Clement. 1. paulo post principium. de penit. & in extrauaga. suscepti regiminis. §. si vero aliqua singularis persona. de elec. cum similib. si ergo apponi semper solet, & ommissa pro apposita nihilominus habetur, nam clausula in actu aliquo apponi solita, etiam si omnino ommissa sint, pro apposis tamen, & expressis habentur, ut probatur per leg. fin. in fine. C. de fide iuss. & ibi not. Bald. & Iason. communiter hoc receptum sensit in l. in argentarius. numer. 7. cum sequen. ff. de eden. idem quoque sensit Felin. in cap. cum M. Ferrarien.

sis. numer. 7. cum multis seq. uersicu. Not. quarto. de constitu. non est igitur quod de hoc dubitemus.

Secundò facit, quia si de hoc Roman. Pontifex interrogatus esset, an tunc vellet quem absolui in huiusmodi articulo constitutum, esto id non dixerit, sine dubitatione dicendum est id se velle respondurum, nam ex quo eius vicarius est, qui quacunque hora ingruerit peccator peccata sua, non recordatur amplius, eius vestigia quoad fieri potest, eum imitari censendum est. arguen. capit. super litteris. in fine. de rescrip. at ubi legislator id, quod omisit, dicturus fuisset, & concessurus, si de hoc interrogaretur, perinde haberetur, atque si id dixerit, atq. concesserit, ut tradidit Glo. communiter recepta in l. tale pactum. §. si ff. de pact.

Postremo facit decisio, ac declaratio Trident. Synod. de pœnit. cap. 7. sess. 14. nam consuetudinem hanc semper fuisse testatur, ut nulla sit reseruatio in articulo mortis tam peccatorum, quam censurarum, Veruntamen præ ad modum, dicitur enim ibi, ne hac ipsa occasione, aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt. Hæc ibi S. Synod. ex quibus proposita conclusio

Dd 4

clusio

clusio solidissime probatur, esto igitur Rom. Pontifex id non expressisset tamen præexpresso haberetur, sed de questione hæc itidem satis, ad tertiam veniamus.

S V M M A.

- 1 Absoluere in articulo mortis sacerdos potest a censuris Bullæ Cænæ Domini, & ab aliis, quæ regula multis modis amplificatur.
- 2 Absolui potest excommunicatus in articulo mortis constitutus, esto a peccatis non absoluitur.
- 3 Absoluere in articulo mortis Episcopus potest excommunicatum a quocunque, quæ regula multis modis amplificatur.
- 4 Absolutus in articulo mortis a censuris absolute alia non eget, si periculum illud enadat.

II.

S Tertia quaestio est, quisnam in articulo mortis absoluere possit, concludendum est Episcopos, & sacerdotes absoluere posse, de quibus singulis agendum est, & prius de sacerdote.

- 1 Sacerdos igitur, f. ubi Romani Pontificis facultas non datur, in articulo mortis, absoluere his censuris constitutum potest, nam generatim de excommunicatione probatur in capit. fin. de sepult. & in capit. litteris. de rapt. & cap. pa-

storalis. §. præterea, & ibi not. Gl. in verb. præterquam. & Abba. numero 2. de off. ordin. in antiq. & in cap. eos. de sentent. excomm. libr. 6. & notissime Trid. Synod. sess. 14. cap. 7. de cas. reservat. Navar. in Man. cap. 26. nume. 26. ubi rem hanc pluribus egit, & Couarr. in 6. Alma. par. 1. §. 1. numer. 8. versa. Quod si mortuus. de sentent. excomm. libr. 6. Idque merito, etenim excommunicatio fertur in primis, ut contumacia compressa saluus quis fiat, ut probauimus in Tractatu nostro de Censuris cap. 1. cum seq. Tab. 1. verum, quod contingere potest, ut ea constitutum contumacia poeniteat, & mortis periculum ipsum occupet, occupatque se existimet, eius vero a quo iure communi absoluendus erat, facultatem non habeat, atque idcirco miser ille graviter conflatur, ubi eam rem pia mater Ecclesia, quæ ad se redeunti sinum non claudit, argument. capitul. ex litteris. de constitut. & cap. super eo, de hæret. libro sexto, ne sic affectus aut salutem suam desperet, aut diuinis præfidiis nudatus periculosissimo huiusmodi tempore iaceat, absoluendi ab excommunicatione, & a censuris sacerdotibus facultatem benigne concessit, sicut Triden. Synod. eod. capitul. 7. declarauit.

Sacerdos igitur excommunicatum in articulo mortis constitutum absoluere potest.

Quæ regula amplificatur, ut lo-

cum

cum habeat in alia censura, nam Trid. Synod. in cit. capit. 7. nullam excipit, veruntamen, inquit enim ibi, pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei semper custoditum fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuscumque peccatis, & censuris absoluerè possunt.

Hæc ibi Trid. Synod. ex quibus patet in huiusmodi casu a quibusuis censuris sacerdotem absoluerè posse.

Item locum sibi regula hæc vè dicat, etiam si Rom. Pontifici reseruata sit, ut in casu nostro, argu. Clem. 1. de privilegiis. iunct. Glo. absoluerendi, & vt not. Abb. in c. si. nu. 2. de sepult. & Couar. in eod. vers. cit.

Tertio locum habet regula hæc, vel ab homine, vel a iure censura hæc lata sint, nam præterquam quod communis DD. sententia hæc est, & quod Abb. id not. in c. si. nu. 2. de sepul. Trid. Synod. generaliter loquitur in eod. c. 7. nec a quo lata censura lata sit, rationem habet, ergo nec nos contrariū dicemus.

Postremo a quocumque excommunicatio lata sit, nam ratio quæ ob rem Ecclesia facultatem hanc condonat, ne scilicet, aliquis pereat, & hic locum habet, ergo & dispositio locum habere debet. argumen. capitul. cum dilecta. de confirm. vel. & illud. ff. ad leg.

Aquil.

Quarto in huiusmodi casibus absoluit sacerdos, etiam si eius parochus non sit quem absoluit, ut inquit Sylu. in verb. absolutio. 1. numer. 8. versicu. Et intellige, & Sot. distinct. 18. quæst. 4. articul. 4. versic. de substantia. libr. 4. & Nauarr. in Man. cap. 26. num. 26. & Couar. eod. versic. Etenim Trid. Synod. eod. ca. 7. in huiusmodi casu constitutos ab omnibus sacerdotibus absolui posse ait, ergo & non parochus absoluet, quam sententiam sensit esse communem Sot. eod. art. 4. versic. At vero non nihil.

Quinto absoluit Sacerdos, quæuis & ipse aut excommunicatus, aut iurisdictione suspensus sit, sed tamen nondum denunciatus, notoriusve, nam quoad ea, quæ ad iurisdictionem pertinent, pro nō excommunicato habetur, argum. c. ad probandum. de re iud. & ob extravag. ad euitanda, atque ita etiam sensit Nauar. eod. num. 26. versic. dixi catholicus.

Sexto absoluit sacerdos, vbi etiam censuris irretitus, aut denunciatus, aut notorius est, nam in articulo mortis ait Triden. Synod. eod. capit. 7. omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes absoluerè posse a quibusuis censuris, cum igitur sacerdotes omnes comprehendat, & eum, qui notoriè censura constrictus est, pro talive denunciatus, comprehendit, præterea piam matrem Ecclesiam

ob

ob animarum salutem hoc concessisse uerisimile est, atque ita se sit Nauarr. in Man. eodem capitu. 26. numero 26. versicul. Quamuis autem, & capitu. 27. numer. 272. versic. Septimo quod per eadem verba, quamuis ante Trid. Synod. contrariam opinionem communem fuisse referat.

Verum, an sacerdos ob hæresim excommunicatus absolueret tunc poterit? Sot. distinct. 18. q. 4. art. 4. versicul. At vero, absolueret hunc non posse existimauit, eandem opinionem sequitur Nauarr. in Man. cap. 26. uersic. Et idem credimus. Contraria sententia uerior uidetur, tum quod non sacerdotum gratia, sed eorum, qui censuris constricti sunt, absoluendi facultas in hoc casu sacerdotibus data est, ut innuit Triden. Synod. eadem sess. 14. Cap. 7. versicu. Ne hac ipsa occasione, unde quocunque vitio sacerdos affectus sit, nihil interesse uidetur, Tum quod sacerdos ob hæresim excommunicatus non magis excommunicatus eo est, qui ob aliam causam eodem vinculo est constrictus, quamuis ipsa hæresis delictum omnium grauissimum sit, at delicta per se non efficiant, quo minus Ecclesiæ ministri sua munera obeant, quousque ab Ecclesia tolerantur. argumen. cap. uestra, & cap. fin. de cohabit. cler. & mul. cum igitur neque delictum obster, neque excommunicatio repugnet, & hæreticus sacerdos in hoc casu absolueret

posse uidetur. Accedit, præterquam quod Triden. Synod. generaliter loquitur in eod. capit. 7. priorem sententiam nulla solidiori ratione fulciri. Hæc tamen opinio locum habere fortasse posset, ubi periculum non est, ne hæreticus in errorem absoluendum inducat. Idem sentimus & de schismatico, nam & ita de schismatico non hæretico sensit Nauar. eodem capitu. 7. versic. Dixi catholicus. nume. 26. Excipio tamen & hic, ubi periculum esset, ne in errorem excommunicatum traheret, nam tunc reiiciendum omnino ipsum esse censerem. Idem & de deposito, ac degradato, ob easdem rationes, ut absolueret possint, concludimus.

2 Septimo absolueret quoque potest sacerdos excommunicatum in articulo mortis constitutum, quamuis a peccatis eundem non absoluat, ut pote quando excommunicatus morte occupatus, mutusve factus, rationis usu amisso, confiteri peccata nulla potuit, nam sacerdos in hoc casu non minus a censuris, quam a peccatis absolueret potest, ut probatur apud Triden. Synod. eod. capit. 7. Præterea a censuris absoluitur quis etiam sine peccati absolutione, atque ubi contritionis signa dedit, non est, quod dubitemus, nam & post mortem hic absoluitur, esto a peccatis per sacerdotem absolutus non sit, ut habetur in ca. sacris. & cap. a nobis. 2. de sentent. excom. atque

atque ita in hoc casu sensit Nana. in Man. capit. 27. num. 272. vers. Sexto quod per hoc, sed de sacerdote satis, de Episcopo iam agamus.

3 Episcopus ergo ꝑ absolueret & ipse potest excommunicatum in hoc articulo mortis cōstitutum, nam excommunicatio referuata tunc non est, quo casu Episcopus absoluit, ut habetur in ca. nuper, & ibi communiter no. de sentent. excommun.

Præterea Episcopus sacerdos est, non enim Episcopus consecratur, nisi sacerdos sit, ut DD. communiter inquirunt, at sacerdos absolueret potest, ut iam uidimus. Hęc regula eisdem modis, quibus superior de sacerdote, amplificatur.

Item locum habet vel dignitati, vel ordini renunciauerit, nam quod nihilominus & sacerdos, & Episcopus remanet, absolueret poterit. argumen. tot. titul. de ordin. ab Episcop. qui Episcop. renunc.

Tertio absolueret potest, etiam si nondum consecratus sit, sed tantum confirmatus aut institutus, aut prouisus, nam tunc ea, quæ iurisdictionis sunt, exercere potest, ut tradidit Gloss. communiter recepta in capitul. transmissam. de elect.

Quare & Vicarius ab eo institutus absolueret poterit, esto sacerdos non sit, dummodo enim sit clericus, in cuius numerum quis

adscribitur per primæ tonsuræ susceptionem, ut habetur in capitul. cum contingat, in fine. de ætat. & qualitate a censuris absolueret potest, nam & ut quis censuras ferat, fat est, ut primam tonsuram hēat una cum iurisdictione Ecclesiastica, ut probauimus in cap. 2. §. 10. numero 8. in Tractatu nostro de Censuris Tab. 1.

Excipitur tamen solennis absolutio, nam nisi sacerdos sit, ea ratione absolueret non potest, ut probauimus in eodem §. 10. numero sexto.

Item excipitur peccatorum absolutio, & in hoc casu etiam sacerdos esse debet. argumen. capit. omnis. de pœni. & ut probauimus in commentario nostro de pœni. Tab. 1. Vicarius Episcopi, ergo absolueret poterit excommunicatū in hoc articulo constitutum tam subditum, quam non subditum, etiam si sacerdos non sit, tum qđ & sacerdos in hoc casu alterius Parochiæ pœnitenti absolutionē tribuit, ut sensit Trident. Synod. c. 7. & nos id comprobauimus in eadem Tab. 5. cap. 2. numero 1. vers. Aut delegatum, ergo idem & hic, cum in vtroque casu eadem ratio, scilicet animarū fauor agatur, ut probatur apud Triden. Synod. eodem capi. 7. versicul. veruntamen piē admodum, iunct. capitul. sacris, & cap. a nobis, 2. de sentent. excommun. tum quod verisimile est, Ecclesiam de hoc interrogatā concessuram id fuisse, ergo perinde

deest, atque si id concessisset, ut tradidit Gl. communiter recepta in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. Nec repugnat apud Trid. Synod. in eodem capitu. 7. sacerdotes nominatos tantum esse, qui in hoc casu absoluant. & in cap. fin. de sepult. nam ob id in eo capitu. 7. sacerdotis mentio fit, quoniam de ministro pœnitentiæ ibi agitur, q̄ solus sacerdos esse potest, ut habetur in ead. ses. c. 6.

Præterea sacerdotis mentio etiam facta est, quoniam qui in eo articulo constitutus est, confessio nis susceptione obligatur, ut concludimus in eadem Tabula. 5. capitul. 26. numero quinto. ac propterea frequentius sacerdos accersitur.

Accedit quod tunc, qui vult absolui, eum peccati pœnitet, & ob id, quoniam pœnitens cupit a peccatis etiam absolui, ob eam rem sacerdos accersitur, præterquam quod in promptu magis sunt sacerdotes, quam Vicarii huiusmodi, nullus enim locus tam parvus est, qui non habeat sacerdotem aliquem: quod igitur frequentius sacerdotes accersuntur, ob eam rem mentio eorum facta est, non idcirco tamen Vicarii excluduntur. ar. l. unic. iunct. Gl. C. de rapt. virg.

Non repugnat demum cit. ca. fin. de sepult. nam præter rationes proxime allatas, quid ibi factum sit, narratur. A proposita igitur conclusionem discedendū non est.

Episcopus ergo & sacerdos absolvere ab his censuris possunt, ut probauimus.

4 † Quæ absolutio liberat ipsum excommunicatum ab excommunicatione, ut nulla deinceps requiratur alia absolutio, uel moriatur, vel non moriatur, ut de communi sententia testatur Couar. in cit. cap. Alma. par. 1. §. 1. num. 8. versicu. quod si mortuus, nam vere absolutus est, ut ait Nauarr. in Man. cap. 26. num. 26. versicu. An autem, qui absoluitur. ibi, tū quia licet excommunicatus, & Sot. dif. 18. quæst. 4. art. 4. in solut. secund. arg. lib. 4. ubi & S. Thom. idem sentire ait.

Nec repugnat, si dicatur huic, ubi periculum illud euasit, eū ad eundum esse, a quo iure ordinario absoluendus erat, quasi uere absolutus non sit, ut habetur in c. de cætero, & in capit. ea noscitur. de sentent. excommun. in antiq. & in capit. eos. eod. lib. 6. nam non aditur, quo absoluitur, sed quo mandatum recipiat ab eo illius, quo fieri a se uelit, sicut dicitur in cit. iuribus.

Id quod etiam hinc comprobatur, quoniam ubi superiorem non adit, in eandem excommunicationem specie, & non numero incidit. ob cit. cap. eos. de sentent. excommu. at si non esset uere absolutus, non rectè diceretur in excommunicationem eandem incidere, in qua iam est. argum. §. extraneis, iunct. Gl. de ad eūda. In fi. de

de heredit. qual. & differ. Vere igitur absolutus est. Verum quid de laico? in sequenti præstabitur.

S V M M A.

1. Laicus an absolueret a censuris, & ab excommunicatione in mortis articulo constitutum.

II.

§. Quæstio hæc nobis explicanda proposita est, an laicus in articulo mortis constitutum absolueret ab excommunicatione possit, Gl. in c. pastoralis. S. præterea. de offi. ordi. & Glo. in c. a nobis. 2. in verb. non potuerit. de sentent. excom. laicum absolutionem hanc tribuere existimarent, & opinionem hanc benignamque dixere, has Glo. notandas inquit Abb. in cir. ca. a nobis. num. 10. easdem sequitur Rip. ubi & modernos ita tenere ait in Tractatu de peste. cap. de privileg. iu. causa pestis. num. 46. item Sylu. in verb. absolutio. 1. num. 8. uer. Imo in dicto casu; & Tab. eod. 2. num. 8. & Armill. eod. num. 40.

Pro quorum sententia citatur primo cap. sanctum est. de consec. dist. 4. ubi penitentem in huiusmodi articulo constitutum a laico reconciliatum legitur, ergo excommunicatus a laico reconciliari, atque absolui potest, nam excommu-

niciati, dum absoluntur, reconciliari videntur, ut habetur 26. quæstio. 6. atque responderi potest primum, quid ibi factum sit, narrari, an autem reconciliatio illa valuerit, non dicitur.

Præterea de penitente ibi soleniter agitur, qui non necessario excommunicatus est, ut dixit quoque Nauarr. capit. 1. in principio. num. 86. ibi, non obstant. de penit. dist. 6. & Glo. sensit etiam in capitu. a nobis. 2. in verb. non potuerit. de sentent. excommunicat.

Nec repugnat 26. q. 6. nam, quod & animaduertit ibi Arc. in initio, Gratianus quæstionem proposuit de excommunicato, auctoritates vero quas citat, de solenniter penitente agunt. Postremo esto ibi de excommunicato agatur, tamen nunquam laicum, sed sacerdotem solum in huiusmodi articulo reconciliare posse ibi dicitur, non ergo ea quæstione eorum sententia comprobatur, secundo loco pro hac sententia sic argumentantur, penitens in articulo mortis constitutus laico peccata confiteri potest, ut habetur in cap. quem penitet. de penit. dist. 1. ergo & excommunicatus in eodem statu constitutus a laico absolui poterit. Verum neque ratione hac ipsorum opinio nititur, nam esto fieri possit laico peccatorum confessio, & ob ruborem penitenti proficiat, non ideo tamen penitentem confessum absolueret laicus poterit,

terit, quod erat probandum, nam laicus absoluendi a peccatis potestatem non habet, ut dicitur in cap. quem poenitet. versic. Et si ille, & asseruit Trid. Synod. sess. 14. de ministro poenitentiae. capitu. 6. & nos in commentario nostro de poenit. id explicauimus. capitu. 2. numero 3. non modo igitur ratio hæc eorum sententiam non tuetur, sed contra potius ipsam oppugnat, nam sicut in eo articulo laicus a peccatis non absoluit, quamuis ea confessio, ut diximus, ipsi profit, ita neque a censura absoluet, quamquam si excommunicatus a laico absolutionem peteret, in hoc absolutio ei prodesset, quod mortuus absolutionem consequeretur, ut qui ea ratione contritionis signa dederit: quod, ut quis post mortem absolueretur, requiritur. argumen. capitul. sacris, & capitu. a nobis. 2. de sentent. excom.

Quare cum nulla probabili ratione sententia hæc nitatur, contrariam amplexati sunt Sot. disti. 18. quæst. 4. artic. 4. versicu. Vtrum vero, ubi & Palud. idem asserere ait. libr. quarto, & Nauar. in Man. cap. 26. num. 26. versicu. Dixi presbyter. & cap. 27. numer. 252. versicul. Sexto, & versu. Septimo, & in cap. 1. in principio. numer. 83. cum sequen. de poenit. dist. 6. ubi questionem hæc disputauit, & Covar. in cap. Alma. par. 1. §. 1. 1. nume. 9. de sentent. excommun. lib. 6. versicu. sed Glo. in dist. capit. a nobis,

& Iacob. de Graff. cap. 15. nume. 55. lib. 4. decis. cas. consc.

Probatur autem sententia hæc primo, quoniam facultas absoluendi ab excommunicatione, ut ait Palud. idcirco ei, qui alias non potest, in huiusmodi articulo tribuitur, quo peccatorum absolutio tribuatur, ergo laicis facultas hæc tributa non est, cum a peccatis absolvere nequeat, ut iam vidimus, hæc ratio mihi non satisfacit, nam æque facultas absoluendi a peccatis, atque a censuris in hoc casu tributa est, ut habetur apud Trident. Synod. eadem sess. 14. capitul. 7.

Vnde secundo dicebat idem Palud. absolutio facta a laico, neque corpori, neque animæ prodest, nam, si excommunicatus Deo amicus ab hac vita migraverit, post mortem absolui poterit, atque tunc corpus Ecclesiastica sepultura donabitur, anima vero Ecclesiæ suffragiis adiuuabitur, hæc itidem ratio mihi non arridet, quid enim si Roman. Pontifex qui longe abest, & ad quem difficilis aditus sunt, absolvere hunc haberet? arg. capi. a nobis. 2. de sent. excommun. plane interim & corpus Ecclesiastica sepultura carebit, & anima Ecclesiæ suffragiis priuabitur. argumen. capit. sacris. & cap. a nobis. 2. de sentent. excommunic. neque igitur ratio hæc firma videtur.

Tertio sic dicebat Nauar. facultas absoluendi a censuris in articu-

iculo mortis sacerdotibus con-
donata est, ut habetur apud Trid.
Synod. eodem cap. 7. ergo aliis de
negata videtur argument. l. i. cum
prator. ff. de iudic. & cap. nonne.
de præsumpt. ad hanc rationem
per ea, quæ in antecedenti qua-
stione attulimus, responderi etiã
potest.

Quid igitur concludendum?
Ego sententiam hanc uti verissi-
mam amplector, quam & his ra-
tionibus probo.

Primum, quoniam si laicus a cõ-
foris absolueret, plura specialia, ut
ita dicam, eodem concurrerent,
scilicet, ut laicus habilis fieret ad
Ecclesiasticas res tractandas, con-
tra cap. decernimus. de iudi. & ut
alterius iurisdictionem exerceret,
contra capitu. fin. de constit. libr.
6. & l. fin. ff. de iurisd. omn. iu. quæ
in sacerdote simul non contingunt,
at plura specialia circa idem con-
currere non possunt argument. l. i.
& ibi communiter not. C. de dot.
promis. Deinde quoniam ubi Ec-
clesia laicum aliquid Ecclesiasti-
cum facere posse voluit, id expref-
sit, & declaravit, ut dixit Glos. fin.
in capitu. fin. 24. qu. 1. & sequitur
eam Nauarr. in capit. 1. in princi-
pio. num. 87. de pœnit. distin. 6. &
Covar. in capit. Alma. par. 2. §. 11.
num. 9. versicu. Nihilominus opi-
nio contraria de sentent. excom.
lib. 6.

Declaratur hoc de baptismo
in necessitate. de consecr. distin.
4. & in cap. ubi periculum. §. prate

rea, & ibi no. Gl. in ver. præsumat.
de elect. lib. 6. cum simil. Cum igitur
nusquam in iure quoad abso-
lutionem hanc in huiusmodi ca-
su mentionem laici fecerit, nul-
quam laico potestatem hanc de-
derit, neque nos illi eam dare de-
bemus, vitanda enim legum cor-
rectio est. argument. capitul. cum
expediat. de elect. libr. 6. & l. prae-
cipimus. C. de appellat. & leg. iu-
bemus. C. de testament. Laicus er-
go neque in hoc casu a censuris
absolvitur. Et de hac quaestione iti-
dem satis, iam aliam quaestionem
aggrediamur, quam in sequenti
aboluemus.

S V M M A.

- 1 Impeditus, quo minus Roman. Pontif.
adeat, per hanc Bullam excommuni-
catus, an ab alio absolui possit, et quis
absolvat.
- 2 Impedimentum legitimum quodnam
sit, quo ab alio quam a Rom. Pontif.
extra mortis articulum absolui possit
ab excommunicatione.
- 3 Articulo mortis existente, si excom-
municatus ab excommunicatione, &
a peccatis absolui non possit, ob
mortis angustias, quid tunc facien-
dum.

S. Quat.

IV.

§ Quarta quaestio est, si quid si in mortis articulo excommunicatus non sit, sed tamen ratione alia impediatur, quo minus Romanum Pontificem adeat, ut pote aut paupertate, aut inimicitijs, aut senectute, aut huiusmodi aliis impedimentis, quæ habentur in capitu. quod de ijs, & in capitul. ea noscitur, & in cap. quamuis. de sentent. excommunic. quid tunc faciendum, & si an ab alio, quam a Roma. Pontifice absolui possit?

Hanc quaestionem, ut absolutam magis habeamus, generatim eam disputabimus, præmissis tamen nonnullis prius.

Præmitto igitur primum, ubi quis in excommunicationem incidit eius cap. si quis suadente diabolo. l. 7. quaest. 4. id est ob clerici percussione, si Roma. Pontifex adiri non possit, est enim ei excommunicationis huius absolutio seruata, a proprio Episcopo hunc absolui posse, ut habetur in cit. cap. quamuis, & in c. ea noscitur, & in c. de cætero. de sentent. excom.

Item præmitto a proprio Episcopo, propriove sacerdote absolui eum posse, qui in excommunicationem incidit, propterea quod versatus est in crimine cum eo, quod ob illud erat excommunicatus, ubi adire eum non potest, cui eius ex

communicationis absolutionem Canon reservauit, ut habetur in cit. c. nuper. de sentent. excom. & in his terminis quaestio hæc non disputatur.

Postremo præmitto, quaestionem hanc disputari in aliis censuris a quocunque iure latis, & etiam ab homine, quarum absolutionem alteri, ac præsertim Rom. Pontifici reservata sunt.

His sic præmissis, duo inuestiganda nobis sunt, an scilicet, ubi excommunicatus impeditur, quo minus iudicem adeat, qui communi iure absoluendi potestatem habet, ab alio absolui possit.

Postremo esto id possit, quisnam tunc eum absoluat.

Quo ad primum igitur Innocentius in cap. quamuis. vers. sed si alias. de sentent. excomm. excommunicatum ob aliam causam, quam ob clerici percussione, si impediatur, quo minus eum adeat, ad quem absolutionis tributio iure ordinario pertinet, ab alio absolui non posse existimauit. Et hoc ob eam rationem, quoniam in excommunicato ob clerici percussione hoc tantum permissum reperitur in cit. c. de cætero, & in c. ea noscitur, & c. quamuis. de sentent. excomm. ergo secus de aliis excommunicatis sentiendum est, exceptio enim contrariam regulam esse significat. argumentum nam quod liquida. §. si. ff. de pen. leg. & leg. cum prætor. ff. de iud. & capitu. nonne. de præsumpt. Felin. qui

qui contrarium sentit, rationem
hanc improbat, nam in ea ea no-
scitur, & in c. quod de his, excom-
municatum extra mortis articulum
constitutum, impeditum tamen,
quo minus ordinarium absoluto-
rem adeat, absolui posse dicitur,
& tamen ibi non speciatim de ex-
communicato ob clerici percus-
sionem, sed generatim de excom-
municato agitur, ergo ob aliam cau-
sam excommunicatus, & impedi-
tus, ut diximus, absolui ab alio po-
terit. Hec Fel. quem sequitur Syl-
uest. in verb. absolutio. 4. nume. 7.
versic. Quarto. Verum responsio
hec mihi non satisfacit, ne vera est,
nam ibi de excommunicato ob
Clerici percussorem agitur, id
quod hinc probatur, quoniam in
cit. cap. quod de his. Roman. Pon-
tifex inquit eum, qui se asserit in
Canonem lata sententia incidisse,
non aliter quam per Sedem A-
postolicam, vel eius legatam ab-
solutionis beneficiū obtinere pos-
se, at Sedis Apostolicæ legatis ex
omnibus excommunicationibus,
quarum absolutio Pontifici Max.
referuata est, eius excommunica-
tionis absolutionem tantum tri-
buit, qua clericorum percussores
constringuntur, ut probatur in c.
quod translationem. de off. le. vbi
Abb. atque DD. not. ergo de ipsa
excommunicatione agi conclu-
dendum est, & quamuis speciatim
excommunicationis huius men-
tio ibi non fiat, tamen ex quo ad
aliam excommunicationem ea iu-

ra referri nequeunt, de hac ibi agi
necessario fateri debemus. *Ar-
gume. i. nominatim*, cum traditis
ibi a DD. ff. de lib. & posth. Qua-
re cum nulla ratione opinio hac
nitatur, contrariam amplexati sunt
Fel. in cit. cap. quamuis, & Abb.
ibi contrarius in cit. cap. de exte-
re. nume. 1. versic. Et circa hoc,
& Anch. in cap. eos. num. 1. ver-
sic. Tertio not. ibi. Sed hic quæri-
tur. & Gemin. nume. 5. eo. de sent.
excommunic. libro 6. & Syluest. in
verb. absolutio. 4. numero 7. versic.
Quarto, vbi de communi testa-
tur, & Nauar. in Man. cap. 27. nu-
mero 89. versic. ad primam proba-
tur autem sententia hac, quam uti
verissimam ego etiam sequor, quo-
niam ratio reddi non potest alia
diuersa, quam obrem id in excom-
municatione clerici permittatur,
& non in aliis excommunicationi-
bus, cum igitur & eadem ratio &
in aliis sit, idem statui & de ipsis
debet. ar. c. cum dilecta. de confir.
vtil. vel inutil. & l. illud. ff. ad leg.
Aquil.

Confirmatur hoc, quoniam si
in tali graui casu, vbi Dei mini-
stri offenduntur. ar. c. quantæ. de
sentent. excom. ut absoluat, per-
missum est, multo magis & in a-
liis id permissum esse debet, argu-
ment. auth. multo magis. C. de sa-
cro sancto. Eccl. Postremo proba-
tur etiam per cap. eos. de sentent.
excomm. lib. 6. nam pro certo ibi
habetur generaliter hoc conces-
sum esse, ut excommunicatus ab

Et alio

alio absoluatur, vbi impeditur, quominus eum adeat, a quo iure ordinario absoluendus erat, Eos, qui a sententia Canonis, vel hominis, dicitur enim ibi, cum ad illud, a quo alias fuerant absol- uendi, nequeunt propter imminētis mortis articulum, aut aliud legitimum impedimentum pro absolutionis beneficio habere recursum, ab alio absoluuntur, &c. Ecce hic generaliter Romanus Pontifex loquitur, tum quod non distinguit, quam ob rem sententia censuræ lata sit, tum quod tam de sententia ab homine, quam a iure lata agit, ac pro certo habet, vbiunque quis legitimè impeditur, quo minus eum adeat, a quo iure ordinario fuerat absol- uendus, vel ab homine, vel a iure censura constrictus sit, & ex quacunque causa absolui ab alio posse: ergo & generaliter intelligi debet, argument. l. de pretio. ff. de publ. in rem act. & l. 1. §. genera- liter. ff. de leg. præstand. Ab hac igitur sententia non discede- mus.

Que locū habet etiam, vbi quis & ab homine censura constrictus est, ob cit. c. eos, vbi Gem. & Anc. id not.

Item locum sibi vendicat, esto excommunicatus ad absoluto- rem ordinarium procuratorem mittere posset, nam nihilominus absolueretur, quamuis procurato- rem non mittat, quandoquidem a lege ad id non obligatur, atque

ita dixit Nauarr. in Manual. cap. 27. numero 90. versicul. Ad quin- tam.

Atqui an in excommunicatis per hanc Bullam proposita sen- tentia locum etiam habebit? Ob hanc enim rationem antece- dentem quæstionem disputabi- mus.

Ego cenfeo & in his excommu- nicatis locum habere.

Primum, quia hi duo casus (vt excommunicatus absolui ab alio possit, vbi nequit, aut propter im- minentis mortis articulum, aut propter aliud legitimum impedi- mentum) pro absolutionis benefi- cio ad illum habere recursum, a quo alias de iure fuerat absoluen- dus, æquiparantur per cit. capitu- eos. de sentent. excom. lib. 6. Eos, dicitur enim ibi, qui a sententia canonis, vel hominis, cum ad illū a quo alias de iure fuerant absol- uendi, nequeunt propter imminē- tis mortis articulum, aut aliud legitimum impedimentum pro absolutionis beneficio habere re- cursum, ab alio absoluuntur, & cæ. Ecce hic per Canonem hi duo casus æquiparantur, ex quo eodem iure ipsos facit, ergo ex quo Roman. Pontifex permittit, vt in articulo mortis excommuni- cati per hanc Bullam ab alio ab- soluantur, vt idem possint illi, qui ad ipsum confugere nequeunt, concessisse dicendum est, nam vbi lex duo æquiparat, quod de yno deinceps statuit, & de alio sta-

statuisse intelligitur, ut not. Gloss. fin. in l. 1. & ibi Bartol. ac DD. C. de furt. & Glo. in l. vero quod contra. ff. de leg. & id locum habet etiam in materia correctoria, ut ait Barr. in l. Marcellus. in prin. ff. ad Trebel. & sequitur Iaso. in l. 1. numero 27. ff. de leg. 1.

Secundo facit, quoniam ratio, quamobrem id conceditur in articulo mortis, ea est, ne contingat quem excommunicatum sine absolutione mori, ut sensit Trident. Synod. sess. 14. cap. 7. de cas. reservat. at hæc ratio in impeditis huiusmodi etiam locum habet. arg. cap. qua fronte. de appell. ergo & dispositio vigere debet. argumen. cap. cum dilecta. de confirm. vtil. vel iutil. & l. illud. ff. ad leg. Aquil.

Postremò facit, quoniam si contrarium diceremus, ad impossibile quodammodo quis obligaretur contra c. erit autem lex. dist. 4. & l. impossibilium. ff. de reg. iur. Ac planè qua ratione pauper, senioque confectus, qui vix pedibus conficit, Rom. Pontif. adibit? Nec obstat mentionem articuli mortis tantum factam esse, nam ob consuetudinem id receptum est, non autem quo alter casus excluderetur, ita igitur in hoc sentio, salvo & cat.

Verum quis in hoc casu absoluet? Videbatur dicendum & sacerdotem, & Episcopum absolvere posse, nam & sic de articulo mortis iam antea conclusimus.

Atqui contrariam sententiam amplector, ut scilicet Episcopus tantum hic possit. Primo argumēt. cit. capit. ea noscitur, & c. de cetero. de sentent. excommunic. nam ibi, qui ob huiusmodi causas impediuntur, ab Episcopis ipsos tantum absolui ibi dicitur, ergo ipsi tantum absolvere queunt, atque sic not. Glo. in cit. capit. de cetero. in verb. licet, & ibi quoque no. Abb. numer. 1. & sic asserunt Sylvest. in verb. absolutio. 4. numer. 7. & Nauarr. in Man. cap. 27. num. 89. versicu. Ad primam vero, & vers. Ad septimam.

Præterea confirmatur hæc, quoniam, ubi auctor excommunicationis huiusmodi absolutionem sibi non reservat, absolutio communi iure reservatur Episcopo tantum, mortis articulo excepto, ut habetur in cit. cap. nuper. de sentent. excomm. & ut nos in tractatu nostro id probauimus, ergo idem & in casu nostro, nam ubi auctor in aliqua dispositione quid faciendum sit, non perscribit, ad ius commune confugitur. argument. l. commodissime. ff. de libe. & posthum. Nec obstat, quod diximus supra de articulo mortis, nam ob eam rem ibi conclusimus, & sacerdotem absolvere posse, quoniam sic iure in eo casu cautum est, ad quod confugitur, ubi auctor dispositionis speciatim non disposuit, ut proxime probauimus, quod in casu nostro factum est.

2 Atqui si legitimum impedimen-

Ec 2 tum

tum quodnam diceretur? deinde
quandiu impedimentum hoc du-
rare debet?

Quoad primum sentio impedi-
mentum illud legitimum esse, ubi
excommunicatus eum adeundo,
a quo iure ordinario absoluedus
est, aut vitæ, aut famæ probabile
periculum addit, aut rei familiaris
grauem iacturam facit, aut alius
detrimento graui est. arg. cit. cap.
de cetero, & ca. quod de his, & c.
mulieres. de senten. excomm. &
multo magis qui nulla ratione ire
potest.

Quare qui adeo fenex est, ut iti-
neris labores non ferat, qui visu
sibi, suæque familiæ quaerit, mu-
lieres ob sexus verecundiam, qui
inimicos verentur: hi omnes, ut le-
gitimè impediti, absolui a suo or-
dinario poterunt, quamuis in hoc
plurimum iudicis arbitrium verse-
tur. arg. l. i. ff. de iure delib. & c. de
causis. de off. deleg.

Quo ad alterum vero, quantum
temporis impedimentum hoc du-
rare debeat, quicquid dixerit Na-
uar. in Man. cap. 27. num. 98. rem
hanc his regulis concludendam
censerem.

Prima quarum hæc est, si impe-
dimentum hoc quamdiu perman-
surum sit, ignoretur, vel diutur-
num fore pro certo habeatur, pro-
babilitate existimetur, hic sic a
censuris impeditus absolui pote-
rit, cum quod sic impedito succur-
ritur, ne excommunicatus moria-
tur, contra ca. qua fronte. de app.

itemque ne diutius Ecclesiæ præsi-
diis priuetur, quod ab Ecclesiæ
pietate alienum est, quæ nemini
ad se redeunti sinu claudit. arg. c.
ex litteris. de constitut. in antiq. &
c. super eo. de heret. lib. 6. tum quod
& alteri offenso subuenitur, quan-
doquidem impedimento cessan-
te, quam primum eum adire de-
bet, a quo fuerat absoluedus, ali-
quin in eandem excommunicatio-
nem rursus incidit, ob c. eos. de sen-
tent. excom. lib. 6. multo magis au-
tem hæc locum habebunt in impe-
dito in perpetuum.

Alteræ vero regula hæc est, ubi
vel pro certo habetur, vel probabi-
liter existimatur impedimentum
breuius fore, tunc impedimentum
hoc ad absolutionem tribuedam
non prodesse, tum quod pauci te-
poris ratio haberi non debet. arg.
l. scio. ff. de integ. rest. tum quod ia-
ctura Ecclesiæ suffragiorum obedi-
tiæ, patientiæque bono sarcitur,
impedimentum autem quodnam
diuturnum sit, in arbitrio iudicis
collocatur. arg. l. i. ff. de iur. delibe-
rand.

Hæc locum habent de iure cō-
muni antiquo, at hodie per Decre-
tum Congregationis Cardinalium
supra positum non licet, nisi in mor-
tis articulo, Quare in alio impedi-
mento licentia erit impetranda,
vel a Rom. Pontifice, quoad ca-
sus suos, vel a prælatis quoad ca-
sus ipsis reseruatos, quo ab alio
absoluantur. Sed de hac quæstio-
ne satis, ad postremam veniamus.

Quo -

Quoad postremam quæstio-
nem, † scilicet qui faciendum
sit si excommunicatus in articulo
mortis constitutus, & ab excom-
municatione, & a peccatis absol-
uendus sit, ob temporis angustias
vero forma absolutionis ab ex-
communicatione, & forma ab-
solutionis a peccatis proferri ne-
queant. In tractatu meo de cen-
suris capitul. 7. §. 2. nu. 7. Tab.
2. cum Io. Medin. conclusi omnia
excommunicationis absolutione,
ob rationes ibi allatas, a peccatis
absoluendum hunc esse.

Modò, re diligentius perspe-
cta, concludo uno uerbo prædi-
ctum & ab excommunicatione,
& a peccatis absolui posse, quod
ut facilius appareat, præmitto in
absolutione tam excommunica-
tionis, quam peccati non neces-
sario requiri mentionem censu-
re, & peccatorum, ut probaui-
mus in tractatu nostro de Censu-
ris, Tab. 1. capitul. 23. numero se-
cundo, & in Commentario de pe-
nitentia. capitul. 22. numero secun-
do, sat igitur est, ut dicatur, vel a
peccatis, vel ab excommunicatione
censurisve absoluat, Absoluo
te, omnis a peccatis, & a censu-
ra.

Secundo præmitto idem verbu
ad diuersa relatum diuerso mo-
do accipi posse. argumen. capit. ab
excommunicato, de rescript. & l.
1. ff. de offi. procons. & legat. & ibi
communiter not.

His sic præmissis, concludo

hac forma vtendo, Absoluo te, &
ab excommunicatione, & a pecca-
tis hunc absolui, modo absolvens
hoc animo affectus sit, ut & ab ex-
communicatione, & a peccatis ab-
soluere uelit, quo animo sunt om-
nes ferè affecti, qui absoluunt, sal-
tem uirtute, ut dixit singulariter
Ioā. Gerlo. què refert, sequitur, ac
commendat Nauarr. in c. confide-
ret. §. cautus, propè finem, versic.
Quæ moderatio est uera. de pœni-
ten. dist. 5. & in c. 1. in princ. num.
22. & num. 28. uersicu. Ex his in-
fertur unum mirabile. de pen. dis-
6. idque merito, nam ex quo non
requiritur, ut in forma absolutio-
nis excommunicationis, peccato-
rumve mentio fiat, & idem uer-
bum ad diuersa relatum diuersè
accipiat, ut præmissimus, quate-
nus illud Absoluo, refertur ad ex-
communicationem, absolutione
fori contentiosi significabit, qua-
tenus refertur ad absolutione pec-
catorum, sacramentalem absolu-
tionem notabit.

Et quoniam absolutio excom-
municationis peccatorum abso-
lutione antecedere debet, ut pro-
bauimus in Tractatu nostro de
Censuris, capitul. 7. §. secundo, nu-
mero. 5. Tab. 5. obeam rem absolu-
tio excommunicationis, (quod
hoc animo absolvere sacerdos cé-
setur, quo actus ualeat. argument.
l. 1. ff. de mil. testam.) peccatorum
absolutionem antecedere existi-
mabitur, etenim & ubi ad fore
duo instrumenta eadem die fa-

E e 3 8a,

ita, nec constat, quod prius factum sit, existimatur, ac præsumitur illud præcessisse, quod continet actum, qui facit vtrumque valere, & ob id, si duo instrumenta sint, vnum testamentum filii, & aliud instrumentum emancipationis eiusdem filii, de quibus dubitetur, quodnam ex ipsis prius factum sit, instrumentum emancipationis antecessisse testamentum filii existimatur, nam alias testamentum non valeret, hanc regulam ponunt Cyn. & Bal. in l. cum in testamento. §. hæc verba. ff. de hæred. institut. quam commendat plurimum Alexandr. in l. divor. tio. numero 9. versicul. sed circa hoc hic vnum incidenter. ff. solut. matrimon. & la. in l. fin. num. 25. C. de edict. diu. Adrian. tollen. ergo & idem in casu nostro, ob eandem rationem.

Hac igitur forma huic necessitati commodè, & vtiliter subuenietur.

Immo in reconciliationibus, vbi frequēs populus adest, hac forma vti poterimus.

Modo sub conditione tacita absoluamus a censuris, quatenus illis pœnitens confectus sit, sed de hoc versiculo satis, ad alium transeamus.

Verf. Nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo, cautione præstita absolui possit.

S V M M A.

- 1 Cautio, quam Bulla præstari iubet, ante quam a censuris quis absoluitur, quænam sit.
- 2 Ecclesiæ nomine quid significatur, ubi Bulla iubet, ut absoluitur a censuris caueat de stando mandatis Ecclesiæ.
- 3 Index Ecclesiasticus quinam sit, cuius mandatis absoluitur a censuris parere debet.
- 4 Mandata Ecclesiæ quæ absoluendo a censuris dari debent, quænam sint.
- 5 Cautio de satisfaciendo quænam sit.

IN hac parte restringit, & coarctat facultatem proximè concessam absoluendi excommunicatum per hanc Bullam in articulo mortis, vt scilicet absoluitur quidem, sed non prius quam cauerit, de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo, simile habetur in Clem. 1. §. pen. de hære. Verum, vt rem hanc dilucidiorē habeamus, præmittenda hæc sunt.

Primum, cautio hæc quænam sit. Deinde Ecclesiæ nomine quid intelligatur.

Ter-

Tertiò mandata hæc quænam sint.

Postremò illud satisfaciendo quid significet.

1 Quoad primum † cautio hæc quænam sit, Ego intelligo, & interpretor cautionem iuratoriam esse, quæ exigitur ante absolutionem excommunicationis, nã verba secundum subiectam materiã accipienda sunt. argum. le. si uno. ff. loca. & l. plenum. §. equitii. ff. de usu, & habita. at cautio, quæ præstat ab excommunicato ante absolutionem, iuratoria cautio est, vt habetur in cap. cum desideres. versic. Cum cautio iuratoria. de sentent. excomm. ergo de cautione hac hic agitur.

Postremò Bulla præcipit, & vult, vt ante absolutionem excommunicatus hic caueat de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo, at cautio hæc iuratoria cautio est, vt probatur in cap. ex tenore. versic. Excepto ab eo iuramento, quod tuo debeat mandato parere. de sent. excomm. & in ca. ad hæc. 2. de appellati.

Præterea de iis, qui iuramentũ præstant dicitur enim ibi, quod Ecclesiæ stabunt iudicio, &c. Ecce hic iusiurandum est, quod cautio iuratoria dicitur in cit. capitu. cum desideres, in hanc igitur sententiam cautionem hanc accipiendam censeo. Et de hoc primo satis.

2 Quoad secundum † Ecclesiæ nomine etsi multa significantur, vt

declarauit Glo. in ca. sine prælat. vic. suas, & nos in Tractatu nostro de Censuris. cap. 8. §. ult. Tab. 2. tamen quo ad rem nostram pro iudice Ecclesiastico accipitur, vt probatur in cit. capit. ad hæc. 2. de appell. & cap. ex parte. 1. in fine. de verb. sign. iunct. capi. ex tenore, & c. de cætero, & capit. quamuis. de sent. excomm. nam in ca. ad hæc, & in cap. ex parte. de hoc iureiurando dato de patendo Ecclesiæ agitur, & in c. de cætero, virtute illius iusiurandi iniungendum esse dicitur excommunicato absoluto, vt Romanum Pontificem adeat. Sed est illi sub iuramento iungendum, dicitur enim ibi, vt quam citius opportunitatem habuerit, Romanum Pontificem adeat mādatum Apostolicum suscepturus. Ecce hic agitur de illo iureiurando facto de stando, & parendo mandatis Ecclesiæ, & Romanum Pontificem esse, a quo mandatum ibi suscipiatur, dicitur, ergo ibi Ecclesiæ nomine Romanus Pontifex accipitur, sicut habetur in cap. quamuis. in fine eod. Idem habetur in cit. c. ex tenore. Mandamus itaque quatenus recepto ab eo iuramento, quod tuo debeat mandato parere, ipsum vice nostra a sententia, qua tenetur, absolvas. Ecce hic quoque agitur de eodem iuramento, & quod alias dicitur, vt recipiatur iuramentum de stando Ecclesiæ mandatis, ibi Romanus Pontifex iubet illi Archiepiscopo, atque scribit, vt recipiat ab excom-

Ec 4 muni-

municato iuramentum, vt suo debeat mandato parere. Ecce hic Ecclesiæ nomine accipitur Archiepiscopus. Iudex ergo Ecclesiasticus est ille, qui Ecclesiæ nomine dicitur, vnde illud Euangelii apud Matthæum. 18. Si nō audierit, dic Ecclesiæ.

- 3 Atqui Iudex hic quoniam erit? Ego in hac re sic concludendum censeo. Aut is, qui absolutionem excommunicationis tribuit, suo iure id facit, vtpote vel quod ipse excommunicauit, vel quod est excommunicatio, etsi ab alio lata, ea tamē, quam ordinario iure tollere ipse potest, & in hoc casu ipse iudex hic erit, & Ecclesia illa, cui de stando mandatis iurare debet, nam ad ipsam pertinet pœnitentiam iniungere, & satisfactiones ob offensam factam ipsi excommunicatori. Aut non suo iure absolutionem tribuit, sed alieno, quod contingit in excommunicationibus, aut ab homine superiore latis, aut a iure, vbi absolutio alteri reservata est, & in hoc casu iudex, cuius mandatis stare excommunicatus iurare debet in manu absoluentis, est is, qui ordinario, & proprio iure absoluere potest.

Id quod hinc probatur, quoniam absolutio ab excommunicatione, in quam incidet, ob violentā clerici percussione, Romanum Pontificem adire debet, vt habetur in cit. cap. de cætero, & in cit. capitulum. quauis. absolutio enim huius ex

communicationis ipsi reservata est, ergo idem & de excommunicationibus aliorum inferiorum censeo, vt habetur in cap. eos, de sentent. excommun. libr. 6. Quare sacerdos, qui excommunicatum a suo Episcopo, in articulo mortis constitutum absoluit, ante absolutionem iuratoriam cautionem hanc de stando mandatis Ecclesiæ exigens, pro Episcopo cautionem hanc exigit, & sic Ecclesiæ nomine Episcopus accipietur, vt iudex erit. arg. cit. c. eos.

Excipitur tamen, vbi qui ordinario iure, & proprio absoluere potest, absoluendi facultatem omnem alteri delegat, nam delegatus hic exigendo iuratoriam cautionem ab excommunicato de stando mandatis Ecclesiæ intelligitur nomine Ecclesiæ, ipsemet delegatus, vt habetur in cit. cap. ex tenore, in versi. Mandamus itaque, quatenus recepto ab eo iuramento, quod tuo debeat mandato parere, ipsum vice nostra a sententia qua tenetur, absolvas. Ex quibus verbis apparet iusiurandum de stando mandatis Ecclesiæ nil aliud esse, quam iusiurandum de parando mandatis eorum, qui absoluendi prædictam facultatem habent. Et de hoc itidem sat s.

- 4 Quoad tertium mandata Ecclesiæ quænam sint, dico si is absoluit, qui iure proprio absoluere potest, mandata hæc dare debere.

Primum, ne deinceps delictum illud

illud committat, quamobrem in excommunicationem incidit, vt habetur in cit. capit. ex tenore. de sent. excom. Deinde, vt pœnam, seu satisfactionem aliquam iniungat. Si vero non iure proprio id facit vi iurandi eius præcipiet, vt excommunicatori, eive, a quo alias iure absoluendus erat, se præsentem offerat, vt habetur in c. de cætero. de sent. excomm. & in c. ea noscitur, in fine, & in ca. quod de his, eod. & generatim in c. eos. de sent. excom. & ut nos abundè id declarauimus in Tractatu nostro de Censuris. c. 19. §. 5. num. 2. Tab. 1. Et de hoc etiam satis.

5 Quo ad quartum, † scilicet illud satisfaciendo in quam partē accipiatur, in duas accipiendum censeo.

Primum, vt explicet illud de stando Ecclesiæ mandatis, vt scilicet illud stando, significet satisfaciendo, & sic dictio illa Et, pro idest, accipiatur, & ob id proinde sit, ac si dixisset. Nec etiam tunc absoluat in articulo mortis, nisi de satisfaciendo Ecclesiæ mandatis cauerit, & pro hoc facit ca. ex parte. t. in fine. de verb. signifi.

Secundo intelligi potest, vt sit diuersum a priore, nā copula Et, inter diuersa ponitur, ut inquit Glo. in Rubr. ff. de iur. & fact. ign. & ob id significat, vt excommunicatus hic, antequam absoluat, caueat non solum de stando mandatis Ecclesiæ, verum etiam & de satisfaciendo ijs, quos læsit, hoc

enim facere excommunicatus et debet, vt habetur in cap. cum desideres, in fine. de sent. excomm. quæ interpretatio mihi non displicet, nam, vel deinceps moriatur excommunicatus, obligatio illa ad hæredes etiam transit. arg. c. a nobis. 2. de sent. exco. Et de hoc itidem satis.

His præmissis, iam regulam ponamus.

S V M M A.

- 1 *Articulo mortis existente, inferior Romano Pontifice absolvere excommunicatum per Bullam non potest, nisi de stando mandatis Ecclesiæ cauerit.*
- 2 *Cautione ommissa ab excommunicato nihilominus ualet.*
- 3 *Forma necessaria absolutionis ab excommunicatione adhibenda est alioquin absolutio non ualet.*
- 4 *Forma non necessaria ad absolendum quænam sit, & quando adhibenda.*

I.

§. De proposita re nobis regulam ponendam proposuimus, iam igitur ipsam ponamus.

In articulo mortis ergo constitutum † excommunicatum per hanc Bullam absolvere non potest inferior Romano Pontifice, nisi de stando Ecclesiæ mandato, & satisfaciendo excommunicatus

catus ipse prius cauerit, vt habetur in proposito versu. Quæ regula locum habet, quicumque sit hic excommunicatus, & ob quamcunque causam positam in hac Bulla.

Excipitur tamen primo, vbi excommunicatus id non potest, exēpli gratia excommunicatus huiusmodi morbo oppressus dolet se Deum offendisse, & inquit se paratū esse facere omnia, quæ vult Ecclesia, & curat accersiri ad se parochum, qui eum absoluat, sed vbi venit, excommunicatus ille, iam rationis vsum amisit, & ob id iuratoriā cautionem præstare non potuit, plane hic absoluti a parochio valebit, & debet. argum. cap. a nobis. 2. de sentent. excom. etenim ad impossibile nemo obligatur. l. impossibile. ff. de regul. iur.

- 2 At quid si cautio hæc omittatur, cum præstari posset, an absolutio valebit? Communiter concluditur absolutionem hanc valere, vt disputauimus in Tractatu nostro de Censuris, capit. 19. §. 5. num. 3. Tab. 1. valebit igitur absolutio. Hucusque vidimus ad absolutionem hanc consequendam in mortis articulo satisfactionem hanc requiri.

Verum an reliqua ad absolutionem tribuendam pertinentia adhibebuntur, & sic an forma ordinaria seruabitur, ex quo nihil præter cautionem prædictam Bulla

- 3 exp̄ssit? Planè forma ¶ necessaria,

quæ est Absoluo te, sine dubitatione adhibenda est, alioquin nihil fieret, non enim quibuscunq. verbis, & quacunque ratione, Romano Pontifice excepto, excommunicationis absolutio tribui potest, ut id sensit Glos. communiter recepta in Clemen. fin. in fin. de sentent. excommunicat. & ut nos id pluribus probauimus in Tractatu de Censuris, Tabul. 1. capit. 22.

- 4 De forma vero ¶ nõ necessaria, & de ordine obseruari solito in absolutione idem sentimus, vt scilicet adhibeantur, videlicet.

Primum præter iusiurandum de parendo mandatis Ecclesiæ, vt læso satisfaciatur, si potest, alioquin aut pignoribus, aut fideiussoribus. & quando nihil horum adest, iureiurando caueat de satisfaciendo, vt habetur in capit. ex parte. 1. iunct. Glos. de verbo. sign. & ut dixit Nauar. in Man. cap. 26. num. 7. & nos in eadem Tab. 1. capit. 19. §. 6. vbi abunde rem hanc egimus.

Secundo, ut uirga cedatur, Psal. mi pœnitentialis alicuius recitatione adhibita.

Tertiò, vt addantur etiam preces illæ Kyriæ eleyson, Christe eleyson, Kyrie eleyson. & Pater noster, & quatuor versiculi cum suis responsis, scilicet.

Vers. Saluum fac seruum tuū.
Resp. Deus meus sperantem in te.

Vers. Domine exaudi orationem

nem

rem meā. Resp. Et clamor meus ad te ueniat.

Verf. Dominus Vobiscū. Resp. & cum spiritu tuo. Et oratio illa Oremus. Deus, cuius proprium est misereri semper, & parcere, suscipe deprecationem nostram, & hunc famulum tuum, quem excommunicationis catena cōstringit, miseratio tuæ pietatis clementer absoluat, vt habetur in cap. a nobis. 2. in fine, & ibi DD. not. de sentent. excommun. & nos in Tractatu de Censuris abundè rē hanc egimus ca. 31. Tab. 2. hæc inquam omnia facienda sunt, vbi potest quis ea facere, ac debet, ut habetur in eodem cap. 31. §. 1. cum duobus seq. Nam ubi princeps alicui concedit, ut actum faciat, quem alias de iure non poterat, intelligitur concessisse secundum formam solitam fieri. argu. l. si quando. C. de inof. test.

Præter cautionem iuratoriam illam igitur expressam a Bulla, & dicta proximè absoluens adhibebit.

Immo, vbi quis vult absolui ab excommunicatione, in quam incidit, ob hæresim, vel schisma, vel apostosiam, quæ hæresim coniunctam habent, quod quando fiat suo loco declarauimus, prius hic abiurare hæresim, vel schisma, vel apostosiam debet, ut habetur in cap. ad abolendam. de hæret. & in cap. ego Berengarius, de consecr. dist. 2. & in c. saluberrimam. 1. q. 7. atque sic tradidit Nauar. in cō

fil. 1. q. 25. num. 61. de constitu. & Alvarez in suo Speculo Summorum Pontif. Impe. ac Reg. in cap. de abiurationis forma obseruanda per hæreticos, cum contingit eos ad fidem, & ad Ecclesiam redire, vbi & formam etiam abiurationis ponit pagin. 281. Hæc autē abiuratio fit ad arbitrium Episcopi, vel Inquisitoris, & in foro exteriori, ut colligitur ex uerbis eius abiurationis.

Hæreticus mentalis autem absolutione ab excommunicatione non eget, nam in eam non incidit, vt probauimus supra in 2. par. c. 1. §. 1. num. 16. Sicut nec etiam in ipsam incidit, ubi rescipiscens & ab errore discedens confitetur hæresim alicui uel in foro pœnitentiæ, vel extra, quo sciat qua ratione se eo peccato liberet. Tum quòd nō se hæreticum esse, sed fuisse hac ratione indicat, ex quo eam iam de testatus est. Tum quod pœnitens hæresis, eamque in foro conscientie explicans in excommunicationem incideret, quod absurdū est, nam quando hæresim confitetur, iam ipsam detestatus est, & eam confitendo non peccat, imo meretur, in excommunicationem autem quis nō incidit, ubi meretur, sed ubi peccat. c. nullus, & c. nemo Episcoporum. 1. 1. q. 3. & facit c. cū voluntate. de sent. excō. atque sic dixit Couar. in Reg. Peccatum. 2. par. in initio. num. 7. in fine, ubi & Franc. Viçtor. & alium quendā id tenuisse testatur, 2c sequitur.

Quod

Quod itidem dictum est in antecedenti Verſ. ubi excommunicatus impedimento aliquo detinetur, quominus adeat excommunicatorem, ab inferiore absolui poſſe, etiam ſi in mortis articulo non ſit, locum non habet hodie ob decretum incip. Sacra Cōgregatio, quod ponendum in hac parte curauimus, ob uerba hæc in eo poſita, Nullo caſu etiam neceſſitatis, vel impedimenti, iund. l. non eſt nouum, cum duabus ſequen. ff. de ll. correctum enim eſt per ipſum decretum in foro conſcientiæ ca. eos. de ſent. excommu. libr. 6. Sed de his hæcenus, ad alia tranſeamus.

Verſ. Etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis, ſecularibus, & quarumuis ordinum, etiam Mendicantium, ac Militiarum regularibus, etiam Episcopali, vel alia maiori dignitate præditis, ipſiſque ordinibus, ac eorum Monasterijs, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegijs,

Confraternitatibus, Congregationibus, Hoſpitalibus, & locis pijs, necnon laicis etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus per nos, & dictam Sedem, ac cuiuſuis Concilij, decreta, verbo, litteris, aut alia quacunque ſcriptura in genere, & in ſpecie conſeſſorum, & in nouatorum, ac concedendorum, & innouandorum.

S V M M A.

- 1 Absolui excommunicati per hanc Bullam ab eo non poſſunt, qui inferior eſt Romano Pontifice, eſto priuilegium habeant, ut absolui poſſint, quæ regula multis modis amplificatur, ac declaratur.
- 2 Conſratres Sanctiſſimi Corporis Chriſti, Sanctiſſimi re Roſſari, & huiuſmodi absolui nequeunt ab his cenſuris, eſto priuilegium ad id habeant, ob illas confraternitates.
- 3 Episcopis facultas data absoluendi hæreticos occultos per Trid. Synod. an reuocata ſit per hanc Bullam, & quid de alijs caſibus occultis.

IN

IN hac parte reuocantur priuilegia omnia tam præsētia, quā futura, quibus permittitur, vt quis ab alio, quam a Romano Pontifice ab his censuris absoluator. Et quoniam nihil est, quod præsenti necesse sit, si quid enim declaratione egebit, suo loco declarabimus, ob eam rem regulam ponamus.

Item Absoluti ergo non possunt excommunicati per hanc Bullam ab eo, qui inferior est ipso Romano Pontifice, esto ad id priuilegium habeant.

Id quod locum habet. Primo vel personæ Ecclesiasticæ secularē sūt quęcunque, quæ priuilegium hoc habeant, vt. excommunicati per Bullam Cane Domini absolui ab alio, quam a Romano Pontifice possint, ob verba illa Quibuscunque personis Ecclesiasticis secularibus.

Hę autem sūt clerici, qui nullam religionem profitentur, neque ingrediuntur, & dicuntur seculares, quoniam a seculo, & a secularibus se non remouent, sed cum illis viuunt.

Item locum habet vel personæ huiusmodi Ecclesiasticæ regulares sūt, vel Mendicantium, vel nō Mendicantium, vel militiarum, ob verba illa Et quorumuis Ordinū etiam mendicantium, vel militiarum regularibus. Regulares autē personæ sūt, quæ in aliquam religionem ingressæ sūt, vt habetur in rot. tit. de regular. & de stat. Mo-

nach. & hæ triplicis generis sūt, fratres Minores Sancti Francisci, aliæ de ordine non mendicantium, cuiusmodi sūt fratres, & Monaci Sancti Benedicti, aliæ sūt de Milicia aliqua, cuiusmodi sūt Equites Meliuetani, & Calatraue, nam & ipsi regulam profitentur, & dicuntur de Milicia, quoniam ipsorum munus est pro Christi fide militare.

Tercio locum habet, esto prædicti excommunicati priuilegium habentes Episcopali, maiorive dignitate præditi sūt, utpote vel Patriarchæ, vel Archiepiscopi, vel Cardinales, & hoc ob verba illa, Etiam Episcopali, vel alia maiori dignitate præditi.

Quarto locum habet, esto priuilegium hoc habeant ratione ordinis, de quo sūt, ob verba illa ipsisque ordinibus, ut exempli gratia concessum est ordini Fratrum Minorum tale priuilegium, fratribus ergo huius ordinis priuilegiū hoc non proderit, quo ad hanc Bullam.

Quinto locum habet, esto priuilegium hoc habeant ratione loci in quo sūt, utpote concessum est priuilegium aliquibus monasteriis, ut sui fratres possint absolui ab alio, quam a Romano Pontifice, & hoc ob ea verba, & eorum monasteriis, Conuentibus, & Domibus, monasteria vero, Conuentus, & Domus pro iisdem locis accipiuntur, sed pro locorum consuetudine variè

xiè nominantur, id enim monasterium, Conuentus, & Domus sunt.

Sexto locum habet, esto priuilegium hoc habeant ratione congregationis, vel uniuersitatis de qua sunt, ob uerba illa Ac Capitulis, Collegiis, Cōfraternitatibus, Congregationibus, Capitulis, cuiusmodi est Collegium canonicorum Ecclesiæ Imolensis, Collegiis, cuiusmodi est collegium Iesuitarum; Confraternitatibus, † cuiusmodi est Societas Sanctissimi Corporis Christi, & Societas Sanctissimi Rosarii Beatissimę Virginis, Congregationibus, cuiusmodi est congregatio illa clericorum Sanctę Marię de Nauicella Romę. Si ergo uniuersitates hæ, & congregationes priuilegium hoc habent, ut qui de ipsis sunt, ac sunt, absolui ab aliis possint, tamen ob hanc Bullam eis non proderit.

Septimo locum habet, esto priuilegium hoc habeant ratione hospitalium, locorum uel piorum, ob uerba illa Hospitalibus, & locis piis, ut exempli gratia, qui sunt de aliquo Hospitali, uel alio loco pio concessum est, ut absolui possint ab alio, quam a Romano Pontifice.

Octauo locum habet, esto laici sint qui priuilegium hoc habent, quacunque dignitate præditi, etiā Imperiali, Regali, & alia, ob uerba illa Necnon laicis etiam Imperiali, Regali, & alia mundana Excellentia fulgentibus, esto igitur

Imperatores, Reges uel priuilegiū hoc habeant, tamen quoad hanc Bullam eis non proderit.

Nono locū hēt uel priuilegiū concessum sit ab hoc Romano Pontifice, uel per antecessorem, uel successorem, uel per decreta cuiusuis Concilii, ob uerba illa Per nos, & dictam Sedem, ac cuiusuis Concilii decreta. Sedes autem dicta est Sedes Apostolica, & accipitur uel pro successore, uel antecessore huius Romani Pontificis. Illud autem cuiusuis Concilii accipiendum est pro Concilio generali, nam alia Concilia scilicet provincialia, uel diocesana, quoniam inferiora sunt ipso Romano Pontifice, priuilegia huiusmodi concedere nequeunt, argum. cum inferior. de mai. & obed. De Concilio generali igitur accipiendum illud est, quod auctoritate Romani Pontificis congregatur, & ab eodem confirmatur, ut de Trid. Synod. habetur in fin. Nec repugnat illud Cuiusuis, quasi cōplectatur Concilium provinciale, & diocesenum, nam intelligitur de quocunque Concilio generali, ut pote uel sit Concilium Lateranense, Melinuetanum, & huiusmodi.

3 An igitur † per hanc Bullam derogatum est Trid. Synod. ca. 6. de reform. sess. 24. ubi conceditur Episcopis facultas absoluendi in quibuscunque casibus occultis, & etiam ab hæresi, ut. s. Episcopi absoluerent possint ab hæresi, & ab aliis

liis casibus huius Bullæ, ubi occul-
ti sunt? In hac quæstione variæ
DD. sententiæ sunt, quarum prima
fuit Feliciani Episcopi Scalensis
in suo Enchiridio de Excommu-
cap. 18. ubi dixit potestatem per
Concilium traditam suspensam es-
se, eandem sequitur Pau. Fusch. quo
ad absolutionem, ab hæresi in tra-
ctatu suo de nifit. & regimi. Ecc. c.
31. num. 5. lib. 2. ubi & Gregorium
xiii. vius vocis oraculo ita id de
clarasse testatur, & quo ad hæresis
absolutionem dixit Nauarr. se au-
diuisse Romanum Pontificem id
non permittere, in Man. c. 27. nu-
760. vers. Septimo dico, ibi Huic.
§. Probari autem potest horum sen-
tentia, quoniam Bulla derogat cu-
iusvis Concilio, ut vidimus, ergo
& decretis Concilii Trid. ex quo
enim cuius derogat, ergo omni-
bus derogat, ergo nullum exclu-
dit. arg. c. solitæ, in fine. de maior.
& obed. & l. Iulianus. ff. de leg. 3.
Contrariam sententiam sequi-
tur nonnulli alii, quos refert, ac se-
quitur Mart. Alf. de Viual. in Can-
delabr. in par. 1. eius Tractatus de
Absol. & in 2. par. in explana. Bul-
læ Cænæ Domini. §. quod si fortè.
num. 141. Probatur autem per ip-
sum.

Primò hac ratione, quia sic ait
Pium Quintum de hoc interroga-
tum respondisse, & DD. Salmanti-
ca ita tenere.

Hæc ratio nihil facit, nam cum
facti sit, facta non præsumuntur,
nisi probentur. arg. c. 1. de consti.

li. 6. ex quo igitur per Bullam Pii
Quinti id non apparet, dicere id
non debemus, nam contrarium
Gregorium xiii. respondisse su-
pra dixi.

Non illud etiam de DD. Salmā-
tica quicquam facit, quandoqui-
dem nec rationem, nec legem vl-
lam ab ipsis allegatam refert, er-
go nihil interest, erubescimus. n-
cum sine ratione loquimur. §. con-
sideremus. in auth. de trien. & se-
miss.

Secundo dicit idem Viualdus
multos Episcopos in Hispania uti
facultate ipsis a Trid. Synod. tra-
dita.

Hæc ratio etiam mihi nihil qua-
drat, nam non hic quæritur, quid
fiat, sed an id iure fiat, & ob id e-
xemplis iudicandum non est. arg.
l. nemo. C. de sent.

Tertio ait idem Viualdus cōce-
ditur Episcopis, ut absoluant hæ-
reticum occultum, quod est plus,
ergo & ut alios excommunicatos
occultos per hanc Bullam concel-
sum esse dicendum est, arg. c. cui
conceditur. de regul. iur. lib. 6. Ad
hoc argumentum infra responde-
bitur.

Postremo dicebat, ubi Papa le-
gi alicuius Concilii derogat, opor-
tet, ut exprimat, quod hic non est
factum per Bullam.

Ad hoc respondetur satis id ex-
pressisse, ex quo cuiusvis Concilii
decreta tollit. arg. l. nominatim.
ff. de lib. & post hu.

Postremo negatur id oportere,
arg.

arg. c. proposuit. de concess. præb. Tertia fuit opinio Nauar. qui dicebat hanc Bullam limitari per Trid. Synod. eod. c. ut scilicet locum non habeat, ubi occulti sunt, qui in excommunicationes has inciderunt, nam Trid. Syno. loquitur de occultis, Bulla vero generaliter, & hanc opinionem probat Nauar. hac ratione, quoniam lex specialis non censetur tolli per generalem, siue præcedat, siue sequatur, ut dixit Glo. recepta in auth. offerat. C. de lit. contesta. & facit capitulum in toto iure. de regul. iur. libro 6.

Quid igitur concludendum? Antequam questionem hanc absoluiam, præmitto questionem hanc de iure disputari, & non quod hi, illive Episcopi seruent.

Postremo disputari in casu, ubi Roma, Pontif. quid ipse velit, non declarauit, nam tunc ab eius declaratione discedendum non est, eius enim est legem interpretari, cuius est eam ferre. argum. l. fin. C. de leg.

His præmissis sequor opinionem hanc, scilicet per Bullam Cœnæ Domini sublatam esse facultatem Episcopis absoluendi hæreticos occultos, concessam alias eis a Trid. Synod. sess. 24. de reform. capitulum 6. quam opinionem uti verissimam sequendam, & ubi casus occurrat, executioni mandandam concludo.

Nam a fide dignis audiui ita interpretatos esse Illustrissimos

ac Reuerendissimos Cardinales qui sacre Congregationi Concilii deputati sunt. Ita quoque in sacro poenitentieræ foro resolutum esse.

Ita denique ubique locorum seruari, cum in Romana Curia quæ aliarum norma & magistra est, ut supra decretum fuerit.

Quoad alios casus in dicta Bulla Cœnæ Domini reſeruos idem penitus dicendum est, quod diximus de hæresi occulta, nam hoc idem pluries conclusum est Romæ in Sacra Congregatione Concilii, & in foro sacre poenitentieræ antedictis, & hanc veritatem docet etiam Nauar. Tom. 1. capi. 27. num. 275. & tandem amplexus est etiam Mar. Alf. de Vinal. in suo Candelabr. hoc anno 1602. recognito, & nuper Venetiis impresso prima pars de absol. sacram. tit. 1. num. 13. quicquid igitur alii sentiant, ab hac opinione discedendum non est.

Verum quod supra Episcoporum mentio facta est, & Episcoporum gradus quatuor sunt, ut supra declarauimus Cap. 1. num. 2. cum multis seq. hic Episcoporum nomine Rom. Pont. excepto, comprehenduntur omnes alii inferiores prælati, scilicet Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, & multo magis his inferiores, ut colligitur ex hac Bulla.

Decimo locum habet, ut non absoluantur prædicti per privilegia quacunque ratione concessa,

sci-

scilicet aut verbis, aut litteris, aut alia quacunque scriptura, ob verba illa Verbo, litteris, aut alia quacunque scriptura.

Vndecimo locum habet, ut non absoluantur prædicti per priuilegia, vel generatim, vel speciatim concedantur.

Generatim, exempli gratia, si dicatur. Concedimus licentiam, ut possint absolui ab excommunicationibus, & censuris reseruatis Romano Pontifici, qui cooptantur in Societatem Sanctissimi Corporis Christi. Speciatim, si concedatur eadem licentia, exempli gratia absolui a censuris Bullæ Cænæ Domini, & hoc ob verba illa, In genere, vel in specie.

Postremo locum habet, ut non absoluantur prædicti per priuilegia, vel sint innouata, vel nunc recenter concessa, ob verba illa Concessorum, & innouatorum, ac concedendorum, & innouandorum. In omnibus igitur his casibus priuilegia non profunt. Sed iam casus, in quibus profunt, & per quæ priuilegia facultas hæc datur, contemplemur, id quod in sequenti versiculo præstabimus.

Verf. Nisi in eis etiam casus præsentibus litteris expressi comprehendantur.

S V M M A.

- 1 Absoluere a censuris Bullæ huius potest, qui priuilegium habet absoluiendi continens in indiuiduo casus ipsius Bullæ.
- 2 Absoluendi facultate data ab omnibus censuris etiam Romano Pontifici reseruatis in Bulla Cænæ Domini, absolutio tribui nihilo magis poterit censurarum, quæ in Bulla habentur.
- 3 Absoluendi facultate data in indiuiduo in casu aliquo Bullæ Cænæ Domini, in aliis autem generatim, an absolutio tribui possit a casibus generatim expressis.
- 4 Absolutio tribui potest a casibus Bullæ Cænæ Domini, ubi generatim absoluiendi facultas tributa est, modo derogatæ sit clausulæ prohibenti absolutionem, nisi in indiuiduo facultas tributa sit, ex quo modo ipsi derogetur.

Hic explicatur, quibus priuilegiis inferior Romano Pontifice facultatem absoluiendi ab his casibus habeat, & sunt ea quibus casus huius Bullæ comprehenduntur, id est ubi in concessione absolutionis in indiuiduo facultas datur absoluiendi a casibus, qui in Bulla sunt, exempli gratia, ubi dicitur, Concedimus licentiam absoluiendi ab excommunicatione, in quam quis aut ob hæresim incurrit, aut ob armorum delationem ad Christiani nominis hostes. Ex quo habemus alium casum, ubi quis a Censuris huius

Ff Bul.

Bullæ absoluere potest.

Et hic ergo regulam de more ponamus.

Absoluere igitur inferior Romano Pontifice ab his censuris potest, qui privilegium habet absol- uendi ab his censuris continens casus ipsius Bullæ eo modo, quo exemplis proximè declarauimus, vt habetur in versic. In indiuiduo, ergo expressi casus hi in cōcessio- ne esse debent, nam Bulla vult, vt casus hi comprehendantur in pri- uilegio, ac casus hmoi in indiui- duo sunt, vt per se patet, ergo in indiuiduo exprimi debent. Qua- re si facultas simpliciter absoluendi ab omnibus censuris conceda- tur, de reservatis in Bulla non in- telligetur concessa, nam in hac cō- cessione casus Bullæ in indiui- duo non continentur, vt per se pa- tet, & facit ea. pen. §. fin. de penit. lib. 6.

Hac igitur facultate absolue- re poterit a Censuris omnibus, sed non reservatis Romano Pon- tifici.

- 2 Si eadem t. facultas conceda- tur absoluedi ab omnibus cen- suris etiam Romano Pontifici re- servatis, neque hica censuris Bul- læ quis absoluetur, tum quod ca- sus Bullæ non continentur in hac concessione in indiuiduo, quod re- quititur, vt habetur in versic. pro- posito, tum quod vbi speciatim exprimi quid debet, non sat est ge- neralis, & quæcunque expressio, vt dixit Glo. in capitu. inquisito-

res in verb. expresse. de haret. li. 6. quam sequitur ibi Gemin. & Phi- lipp. Franc. idem inquit cit. au- ctiores in c. periculosum. de sen. ex- com. eod. lib.

Non demum, si concedatur fa- cultas absoluedi a censuris, seu reservatis in Bulla Cenzæ Do- mini, nam non in indiuiduo, sed generatim, & uniuerse expressi sunt.

- 3 Verum, quid t. si casus unus ex- primatur in indiuiduo, reliqui ve- ro generatim, & uniuerse, vt ex. g. concedimus licentiam absoluedi ab excommunicatione, in quam quis incidit, ob violatam Eccle- siasticam libertatem, exigendo ve- stigalia a personis Ecclesiasticis, & a reliquis etiam excommunica- tionibus, quæ sunt in Bulla Cenzæ Domini.

Ego cenfeo neque in hoc casu a censuris generatim expressis ab- solui quem posse, nā sicut vbi nul- lus casus expressus est, absolui ne- quit, ita & vbi aliquis tantum, a reliquis, qui non sunt expressi, ab- solui non valebit, valet enim ar- gumentum de toto ad partem. ar- l. que de rota. ff. de rei vin.

Nec repugnat ea. qui ad agen- dum. §. fi. de procu. li. 6. vbi expref- so vno casu ex iis, qui speciale mā- datum requirunt, omnes alii con- cessi intelliguntur, nam pro forma hic datum est, ut casus expressi in indiuiduo sint, vbi vero secus, nisi ergo in concessione casus Bullæ exprimatur, absolui ab ipsis quis non

non poterit, vel nisi concedatur absolutio a grauiore, vt supra diximus de absolutione ab heresi.

4 Excipitur tamen vbi illi clausula Romanus Pontifex derogaret, quod duobus modis fieri potest, primo, vbi vel directe in concessione se velle casus prædictos pro expresse contentis, & expressis, ac si ad verbum inserti essent. Vel vbi diceret, Non obstantibus quibuscunque, etiam si essent talia, quorum mentio facienda esset de verbo ad verbum, quorum tenores volumus haberi pro expressis, nam per hanc clausulam tollitur necessitas illa tenorem contrariorum inferendi, ut id pluribus probauit Nauarr. in capitu. si quando, excep. 1. num. 1. de rescri. & Viuald. in sua Syluest. opinion. 95. & Couar. in Rubr. de testam. par. 1. num. 10. quod seruauit auctor huius Bullæ in Bulla Iubilei publicata anno 1594. tertio Non. Decembris Ponti. sui anno tertio, nam dans licentiam absoluendi ab omnibus censuris, etiam in literis Cenzæ Domini contentis sic inquit; Quarum tenores præsentibus haberi volumus pro plenè, & sufficienter expressis, ac si ad verbum insererentur. Et ex hoc habemus alium casum, in quo quis absolueret potest, vbi scilicet ei clausula modis prædictis derogatum est.

Secundo derogatur huic clausula, idque omnino, vbi illam tolleret, vel auctor huius Bullæ, vel

eius successor, id enim potest, ex quo antecessor successor legem dicere non potest, a qua discedere non liceat, c. innotuit. de elect. Sed de hoc capite satis, ad aliud ueniamus.

De pænis absoluentium excommunicatos per hanc Bullam sine licentia.

Cap. III.

Quod si forte aliqui contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, grauius contra eos spiritualiter, & temporaliter, prout expedire nouerimus processuri.

S V M M A.

- 1 Absoluens sine licentia excommunicatos per hanc Bullam in excommunicationem incidit, quæ excommunicatio, quousque pateat, declaratur.
- 2 Absoluens una absolutione plures sine

Ff 2 licen.

licentia in plures excommunicatio-
nes incidit.

- 3 *Absolvens sine licentia excommuni-
catos per hanc Bullam in quibus casi-
bus in excommunicationem non inci-
dat.*
- 4 *Absolutio excommunicationis eius, in
quam incidit absolvens excommunica-
tos per hanc Bullam sine licentia, an
Romano Pontifici reservata sit.*

IN hoc Capite de eorum pœnis
igitur, qui irretitos censuris p
hanc Bullam sine licentia, & de fa-
cto absoluunt, & quoniam pœna
duplex est, alia excommunicationis,
alia arbitraria, ob eam rem
duas regulas, quarum una de ex-
communicatione erit, altera de se-
cunda, ponamus.

- 1 *Absolvens igitur sine licentia,
& ubi quis facultatem absolven-
di non habet excommunicatos, &
his censuris irretitos per hanc
Bullam, in excommunicationem
ipso iure incidit, ut habetur in Ca-
pite proposito.*

Quæ excommunicatio afficit,
quicumque sit, qui absolvere co-
natur, cum ob dictionem illam
Alicui, quæ neminem præscribit,
tum quod, exceptis casibus præ-
dictis in antecedenti Capite, præ-
ter Romanum Pontificem nemo
alius absolvere potest, vel igitur
clericus secularis, vel regularis
sit, & quacunque dignitate, ordi-
neve insignitus in excommunica-
tionem hanc incidit.

Quare, & si Episcopi alias priui-

legiū habent, ne in suspensionem
incidant, nisi eorum mentio ex-
pressa fiat, ut habetur in capitul.
quia periculosum. de sentent. ex-
commu. libro sexto. tamen quod
privilegium illud huc non perti-
net, ob eam rem pœnam hanc si-
ne licentia hos absolventes non
evadent.

Secundo afficit excommuni-
catio hæc, vel unum, vel plures
quis absoluat, ob verba illa Ana-
themate laqueatis, vel eorum ali-
cui.

- 2 *At quid si eadem absolutio-
ne plures absoluat, an in unam,
pluresve excommunicationes in-
cidet? Ego censeo in plures ex-
communicationes eum incidere,
in tot scilicet, quot sunt, qui absol-
vuntur, ut diximus in Tractatu
nostro de Censuris de percutien-
te plures clericos una percussio-
ne.*

Tertio excommunicatio hæc
afficit, quicumque sit, qui absolua-
tur, tum quod Bulla non distin-
git, ergo nec non distinguere de-
bemus. arg. leg. de pretio. ff. de pu-
bl. in rem act. tum quod quacunq;
ratione quis privilegium habeat,
absolui non potest præterquam a
Romano Pontifice, ut vidimus
in antecedenti Capite, nisi conti-
neat casus Bullæ in individuo,
vel nisi ei clausulæ omnino dero-
garum sit.

Quarto absolutio nulla est,
nam ad eam tribuendam potestas
requiritur necessario, ergo nul-
la

sa est, tributa ab eo, qui potestate non habet, atque sic dixit Armil. in verb. Excom. 87. & est communis, ut ait Viuald. in Candelab. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. §. quod si forte. num. 139. & habetur in decreto Clementis Oñauī supra posito. In omnibus igitur his casibus in excommunicationē quis incidit.

Postremo aliis pœnis afficitur relatis, & iniustis eod. Decreto Clementis Oñauī, Sed iam casus ponamus, in quibus quis excommunicationem, & alias pœnas euadit.

3 Primum igitur fin excommunicationem hanc non incidit absoluen- do, qui inscitia, & ignorantia, non tamē crassa, obliuione incogitantiaue absoluit, ut pote est sacerdos non litteratus, & homo simplex, qui se absolueri posse existimat, vel pœnitens inquit se habere priuilegia aliqua, quæ tamen non habent clausulam prædictā, nec eius reuocationem, hic ergo in excommunicationem non incidet, nam non ex præsumptione id facit, quod requirit Bulla, ob verbum illud præsumperint, sed ex ignorantia, ex quo igitur verba ei non conueniunt, ergo nec dispositio. argument. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect.

Nec repugnat si dicatur probabilem ignorantiam hunc non habere, quoniam quisque scire debet, quæ ad suum officium pertinent. argum. §. Imperitia, in iustit.

de leg. Aquil. cum cit. ibi a Glo. & quisque parochus penes se Bullā hanc habere debet, ut infra videbimus, nam & si in hoc peccat, nō tamen ex præsumptione, quæ ad hanc excommunicationem subeundam requiritur, etenim alias, etsi religiosi absoluentes a censuris, & ministrantes sacramenta quædam sine licentia contra Cle. 1. de pri. in excommunicationem eius Cle. 1. incidunt, ubi ex præsumptione id faciunt: religiosus tamen vir, qui ex ignorantia id facit, excommunicationem eam non incurrit, ut dixit Zabar. ibidem quæstio. 22. numer. 39. & Caietan. in Summ. in ver. Excommunicatione. capitu. 64. ibi, no. 1. & Armil. in verb. Excommunicatione. 49. nam in hoc præsumptio non est, quæ significat dolum, & contemptum, ergo idem & hic, atque sic dixit Nauarr. in Manual. capitul. 27. numero 73. versicul. Declaratio prima, & in cap. accepta, opp. 8. num. 32. de restit. spol. & in consi. 19. de reb. eccl. non alienan. num. 3. lib. 3. & Mart. Alfons. de Viuald. in Candelabro, in Explanatione Bullæ. §. quod si forte. num. 138.

Secundo in excommunicationem hanc non incidit, qui probabiliter metu, vel vi absoluit, exempli gratia excommunicatus minatur mortem suo Parocho nisi eum absoluat, nam & hic cessat præsumptio, quæ requiritur, ut quis in pœnam incidat, & fa-

Ff 3 cit

cit. c. vnic. de ijs, quæ vi metusve
caus. fiunt. lib. 6.

Tertio in excommunicationē
hanc non incidit, qui solum a pec-
cato absoluit, quamobrem in ex-
communicationem Bullæ incidit,
nam solum excommunicatur ab-
soluens a censuris, ergo secus si a
peccatis, inclusio enim vnius alte-
rius exclusio est. argum. c. nonne.
de præsumpt. & l. cum prætor. ff.
de iudic. & ex diuersis non fit illa
tio. argum. l. Papinianus exuli. ff.
de mi. atque sic dixit in simi. Zab.
in cit. Clem. 1. in principio. nume.
21. q. 37.

Quarto in excommunicationē
nō incidit, vbi loco absoluit, nam
hic absoluerē non intendit, & ob
id nec absoluerē præsumit, quod
requiritur, vt antea vidimus, quo
in excommunicationem quis inci-
dat.

Postremò in excommunicatio-
nem hanc non incidit laicus, qui
absoluerē præsumit, tum quod
materia hæc ei non cōuenit, & ob
id Rom. Pōt. de ipso sensisse existi-
mandum non est. arg. l. si vno. ff. lo-
cat. tum qd laicus nō dī absolutio-
nem præstare, sed abuti, atque sic
in simili dixit idem Zab. in ead.
Clem. 1. num. 1. q. 5. ver. sic. Ex hoc
infertur, vbi aliter laicos punien-
dos esse ait. Quare nec mulieres
etiam moniales, nec etiam religio-
sus conuersus, vbi ordinem nō ha-
bet, in excommunicationem inci-
dit. vt dixit Zab. in ead. q. ergo idē
& hic.

Ego tamen excipio, vbi laicus
absoluendi facultatem ab alijs cē-
suris a Romano Pontif. haberet,
& ea auctoritate fretus absoluerē
conaretur, nam hic præsumptio
notatur.

In his igitur casibus quis penam
hanc euadit.

4 Atqui an absolutio excommu-
nicationis eius Romano Ponti. re-
seruata est? Nauar. in Man. capitu-
27. num. 73. ver. si. Secunda. reserua-
tam non esse ait, & hoc ob eam ra-
tionem, quoniam Romanus Pon-
tif. eam sibi non reseruat, ergo or-
dinariis concessa esse censetur. ar-
gumen. cap. nuper. de sent. exco.

Contrariam sententiam tamen
tenet Caietan. in Summ. in verb.
excommunicatio. capi. 77. & Ar-
mil. in verb. excommunicatio. 87.
& Syluest. in verb. absolutio. 1. nu-
10. in fine, hanc tenet etiam Mar-
tinus Alfons. de Viuald. in Cande-
labro, in 2. part. in explanatione
Bullæ. §. quod si forte. nume. 140.
& Rebuff. in Prax. benefi. in expo-
sit. Bullæ Cœnæ Domini. artic. 13.
ver. Illos autem. ibi Prima est, hæc
ego quoque sequor.

Probatum autem horum senten-
tia hac ratione, quoniam in fine
huius clausulæ dicitur, Grauius
contra hos spiritualiter, & tempo-
raliter, vt expedire nouerit, se pro-
cessurum, at noscere non potest
quid expediat, nisi ipse absoluat,
& in excommunicationem eos in-
cidisse sciat.

Postremò, quoniam sibi aliam

po-

pœnam. s. arbitrariam referuat, ergo & absolutionem huius excommunicationis, vna enim pars legis aliā declarat iurib. vulgarib. ex qb. apparet tacito absolutionē hanc sibi referuare, quod idē est et si expresse, par enim virtus taciti, & expresse est, arg. l. cum quid. ff. si cer. per. Addo ego nullam dubitationem hoc habere, ob Decretum quod supra posuimus Clementis Octauī, sed de hac regula satis, ad aliā veniamus, si illud prius addiderimus hic casum haberi, in quo quis de facto absoluens in excommunicationem incidit, cuiusmodi etiam habetur casus in Cle. 1. de priuilegiis.

Absoluens ab hac excommunicatione arbitraria pœna etiam punitur, vel temporali, vel spirituali, vt dicitur in fine huius Capituli. Quæ pœna declaratur eisdem modis, quibus excommunicatio prædicta, & Rom. Pontifici referuata est, sed iam ad aliud Caput veniamus.

De absolutione tributa ab excommunicationibus huius Bullæ, quibus excommunicatis non prodest, & quo modo iuribus Sedis Apostolicæ, ac Sanctæ Rom. Ecclesiæ non obsit.

Cap. IV.

Declarantes, ac protestantes quamcunque absolutionem, etiam solemniter

per nos faciendam, prædictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi prius a præmissis cum vero proposito ulterius similia non committendi destiterint, ac quo ad eos, qui contra libertatem Ecclesiasticā, vt præmittitur, statuta fecerint, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex archiuijs, seu capitularibus, locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, delei, & cassari, ac nos de reuocatione huiusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari. Quin etiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam,

Ff 4 tiam,

tiam, & tolerantiam nostram vel successorum nostrorum, quantocunque tempore continuatam in præmissis omnibus, & singulis, ac quibuscunque iuribus Sedis Apostolicæ, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vndecunque, & quandocunque quæsitis, vel quærendis nullatenus præiudicari posse, aut debere.

S V M M A.

- 1 Absolutio excommunicationis solemniter, & non solemniter tribui potest.

Speciatim, & Generatim.

Purè, aut sub conditione.

Aliquando ad aliquem actum tantum.

- 2 Absolutio tributa a Rom. Pontifice a censuris per Bullam latis non eos iuuat, qui a delictis non desistunt, quamobrem excommunicati sunt, quæ regula etiã declaratur.

- 3 Absolutio, quæ tribuitur ad aliquem actum gerendum, an profit excommunicatis per hanc Bullam.

- 4 Absolutio tributa a Roman. Pontifice excommunicatis per hanc Bullam

quando profit ijs, qui contra Ecclesiasticam libertatem statuta fecerunt.

C Aput hoc in duas partes diuiditur, quarum secunda incipit ibi. Quin etiam.

In prima parte declarat, & protestatur Rom. Pontifex se nolle ab solutionem vllam a se faciendam excommunicatis per hanc Bullam prodesse, nisi duo seruent, quorum primum generale, & ad excommunicatos omnes per hanc Bullam pertinet, alterum ad quosdã tantum, iuxta quæ duas regulas ponemus.

Verum quo dilucidiora hæc fiant, inõnulla de absolutione præmittenda sunt.

- 1 Præmitto igitur primum, & absolutionem excommunicationis duob. modis tribui, solemniter, & non solemniter. Solemniter secundum formam c. a nobis. 2. de sent. exco. quæ habetur in tractatu nostro de censuris Tab. 2. c. 31. quam & supra posuimus. Non solemniter, vbi necessaria forma tantum adhibetur, scilicet Absoluo te, nihil aliud faciendo.

Secundo præmitto absolutionem excommunicationis aliquando speciatim, aliquando generatim tribui. Speciatim, vbi singularis persona, ac certa absoluitur, vt pote Titius, vel Seius.

Generatim, vbi plures certi, vel incerti absoluuntur, cuiusmodi fuit absolutio illa tributa anno

1593.

1593. Pōtificatus Clemētis vii i. i. i. i. s. , qui in excommunicationem inciderant, aut ob extractionem frumenti, aut ob delationem armorum prohibitorum, aut ob receptionem exulum, quæ Bulla incipit: Inter ceteras curas, nam permiſit ibi, vt ſacerdotes, & Eccleſiæ Antiftites generatim hos abſoluerent.

Tertiò præmitto abſolutionem hanc tribui, aut purè, aut ſub conditione, quæ dicitur abſolutio ad cautelam, quæ datur infirmis, vbi quis dubitat excōmunicatus nec ne ſit, de qua egi abundè in Tractatu meo de cenſuris. ca. 22. §. 1. Tab. 1.

Quarto præmitto abſolutionē excommunicationis aliquando ad actum aliquem tantum gerendum tribui, vtpote ad testimoniū ferendum, de qua habetur in c. veniens. 2. de teſt.

Item, ut collatio beneficii valeat, de qua egi Rebuff. in Prax. benef. in verſic. Teque abſoluentes, declar. nou. prouiſ. & in repet. cap. poſtulaſtis. not. 2. nume. 109. cum multis ſeq. de cler. excomm. min. & Felin. in c. apoſtolicæ. in fine, de excep. & Quint. Mandol. in tractat. de ſignat. grat. in cap. abſolutio ab excommunicatione, & Boer. deciſ. 190. nu. 3. His ſic præmiſſis, iam regulam primam ponamus.

2. Abſolutio igitur tributa a Romano Pontifice non iuuat, nec cōprehēdit eos, qui a delictis, quam

obrem excommunicati ſunt, non deſiſtunt, cum vero propoſito vltius ſimilia non committendi, vt habetur in initio huius Capituli. Quare ſi hæretico abſolutio tribuatur, qui hæreſim non deſerit, vel propoſitum habet iterum ad hæreſim reuertendi, huic abſolutio non prodeſt, & abſolutus non eſt, ſicut nec etiam qui non deſinit arma ferre ad chriſtiani nominis hoſtes, vel animum habet iterum ea deſerendi.

Hæc autem regula locum habet, vel ſolemniſter, vel non ſolemniſter abſolutus ſit, ob verba illa Quamcunque abſolutionem; nam ex quo profeſtatur, & declarat quamcunque abſolutionem hiſ non prodeſſe, ergo nec ſolemnis proderit, dictio enim illa Quamcunque omnem abſolutionem, atque idcirco & ſolemne comprehendit. argumēt. capitu. ſolitæ. de maiorit. & obediē.

Item locum habet, vel ſpecialim, vel generatim abſolutio tributa ſit, ob rationem proximè allatam, Quare abſolutio tributa beneficio Bullæ Clementis vii i. i. in caſibus prædictis hiſce nihil profuit.

Tertio locum habet, & ſic non prodeſt abſolutio, vel pure, vel ad cautelam tributa ſit, ob eandem quoque rationem.

3. At quid de abſolutione, quæ ad actum aliquem tantum gerendum tribuitur, quo abſoluto ipſo

so iure in excommunicationem iterum incidit, an excommunicatis per hanc Bullam proderit?

Quoad testimonium ferendū, vbi aliunde testimonium haberi nō pōt, absolutio proderit, mō absolutus habilis ad testimonium ferendum remaneat, vt probauimus in tractatu nostro de censuris, vbi rem hanc egimus c. 4. nu. 18. Tab. 1. Quare excommunicato propter hæresim absolutio hæc non proderit, quoniam nec absolutus testimonium ferre potest, atque sic DD. tradunt in cit. ca. veniens. de testib.

Quoad absolutionem vero, vt auctus valeat, quæ hac forma tribui solet, Teque a quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, &c. ut refert Rebuff. in sua Prax. benef. in forma nou. prouisi. ipsā prodesse concludo, nam propriæ absolutio hæc non est.

Excipitur tamen vbi hæretico tribuitur, nam illa clausula & absolutio non prodest hæreticis, vt dixit Rebuff. in repe. c. postulastis, 2. not. num. 101. de cler. excomm. mini. & in Praxi, in declaratione nou. prouisi. nu. 9. versi. Vnde hæc

absolutio, & Quin. Mando. in tra. stat. de signat. grat. in titulo de absolutione ab excommunicatione propè finem.

Item non prodest ijs, qui litteras Rom. Pontificis falsassent. Itē nec impredientibus Nuncios Apostolicos, vt cit. auctores eisdem in locis inquirunt, Rebuff. in eodem not. num. 112. & in Praxi ibid. nu. 11. & Mandos. eo. in loco propè finem.

Nō prodest etiam ei, qui ultra annum contumax in excommunicatione perseuerauit, vt asserunt cit. auctores, Rebuff. in eo. no. nume. 113. & in Prax. num. 10. & Mandos. ibid.

Postremò non prodest etiam alijs quibusdam, vt statuit Iulius Tertius, cuius constitutionem refert Rebuff. in Prax. eo. in loco. nume. 12. cuius constitutionem hic ponendam censuimus.

Statuit, & ordinauit Pontifex hic, huiusmodi absolutionem nō suffragari non parentibus rei iudicatæ, incendiariis, violatoribus Ecclesiarum, falsificatoribus, & falsificari procurantibus litteras, & supplicationes Apostolicas, & illis vtentibus, receptatoribus, & fautoribus eorum, ac res veritas ad infideles deferentibus, uiolatoribus Ecclesiasticæ libertatis, uia facti, ausu temerario, Apostolicis mandatis non obtemperantibus, & nuncios, uel executores Apostolicæ Sedis, & eius officialium, eis commissa exequentes impredientibus.

bus. Qui propter præmissa, uel ali-
quid eorum excommunicati a iu-
re, uel ab homine per quatuor mē-
ses scienter excommunicationis
sententiā huiusmodi sustinuerint,
& generaliter quibuscumq; aliis,
qui cēsuris aliquibus, etiam aliis,
quam ut præfertur, quomodoli-
bet ligati in illis per annum con-
tinuum inforduerint.

Hac ibi, his ergo absolutio hæc
non proderit, sed de hac regula sa-
tis, ad alteram ueniamus.

4 Non prodest etiam ꝑ absolutio
a Rom. Pontifice tributa excom-
municatis per hanc Bullam, pro-
pterea quod statuta contra liber-
tatem Ecclesiasticam fecerint, ni-
si præter duo prædicta in prima
regula, tria hæc fecerint.

Primum reuocauerint statuta
hæc, & decreta quæcunque, pu-
blicè. Publice autem intelligo per
proclama, scilicet per præconem,
significando populo statuta talia
sublata esse, uel publicè, scilicet in
consilio, dum senatus habetur.
Item amouerint ex archiuio alio-
ue loco, ubi sunt, & deleuerint.

Postremo de his Romanū Pon-
tificem certiores fecerint, tunc
enim & non alias absolutio hæc
ipsis proderit, ut habetur in uers.
Ac quo ad eos, qui contra liberta-
tem, sed de hac parte huius capi-
tis satis, ad postremam uenia-
mus.

Verf. Quin etiam per huius-
modi absolutionem, aut
quoscunque alios actus
contrarios tacitos, uel ex-
pressos, ac etiam per pa-
tientiam, & tollerantiam
nostram, vel successo-
rum nostrorum quanto-
cunque tempore conti-
nuatam in præmissis om-
nibus, & singulis, ac qui-
buscunque iuribus Sedis
Apostolicæ, ac San-
ctæ Romanæ Ecclesiæ
vndecunque, & quan-
docunque quæsitis, uel
quærendis nullatenus
præiudicari posse, aut de-
bere.

S V M M A.

1 Tolerantia, & patientia Roman. Pon-
tificis erga eos, qui contra contenta in
hac Bulla uenerint, nec non absolutio
tributa, iuribus Apostolicæ Sedis, ac
S. R. E. nullum præiudicium faciunt.

1 I N hac postrema parte huius
capitis protestatur, ac decla-
rat se nolle per absolutionem hu-
ius-

iufmodi, per aliamue rationem iuribus Sedis Apostolicæ, ac sanctæ Ro. Ecclesiæ tam quæfitis, quam quærendis præiudicium fieri. Si ergo Roman. Pontifex absoluerit excommunicatos per hanc Bullam, non idcirco tamen propositum habet præiudicium facere iuribus iā dictis. Quare qui occupauit bona Sedis Apostolicæ, ac Romanæ Ecclesiæ, quamobrem excommunicatur per hanc Bullam, vt vidimus, esto absoluat, non tamen præiudicium facit Apostolicæ Sedi, quin suum habeat, idque merito, nam qui excommunicatus est alicuius gratia, ad eius interesse tenetur. arg. c. cum desideres. §. fin. de sentent. excom. Si quoque non per absolutionem, sed per alios actus contrarios, quibus videtur præiudicium fieri Sedi Apostolicæ, aliquid fiat, tantundem. Si demum patiat, ac toleret Roman. Pontifex aliquid, non intendit tamen præiudicium fieri dicte sedi. Quare principes, qui retinent loca Ecclesiæ, & non restitunt, esto Roma. Pontifex toleret, & id patiat, fortasse ne bellum moueat, non idcirco tamen præiudicium Sedi Apostolicæ facit, nec ob id dispensare cum dicta bona occupantibus censetur, esto alias patientia, & tolerantia dispensationem aliquādo operetur, vt tradidit pluribus id Felin. in c. treugas, de treug. & pac. Immo nec ab solutio tributa talia occupantibus proderit, nam vt vidimus in pri-

ma parte huius Capituli absolutio ijs non prodest, qui a delicto non desistunt, quamobrem in excommunicationem Bullæ inciderunt, sed de hoc capite satis, ad aliud veniamus.

De derogatione eorum, quæ impediunt, quo minus quis in excommunicationes huius Bullæ incidat, & suum effectum consequatur. Cap. V.

Non obstantibus priuilegiis, indulgentiis, & litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus supradictis, vel eorum alicui, seu aliquibus aliis cuiuscunque ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, etiam si, vt præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quauis Ecclesiastica, & mundana præfulgeant dignitate: Vel eorum Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, seu locis a prædicta sede, ex quauis causa etiam per viam contra-

tus,

ſus, aut remunerationis, & ſub quauis alia forma, & tenore, ac cum quibuiſuis clauſulis, etiã derogatoriis conſeſſis, etiam cõ-
 tinentibus, quod excom-
 municari, anathematiza-
 ri, vel interdici non poſ-
 ſint per litteras Apoſto-
 licas non facientes ple-
 nam, & expreſſam, ac de
 verbo ad verbum, de in-
 dulto huiuſmodi, ac de
 ordinibus, locis, nomini-
 bus propriis, cognomini-
 bus, & dignitatibus eo-
 rum mentionem, nec
 non conſuetudinibus, e-
 tiam immemorabilibus,

ac præſcriptionibus quã-
 tumcunque longiſſimis,
 & alijs quibuiſlibet ob-
 ſeruantijs, ſcriptis, vel
 non ſcriptis, per quæ
 contra hos noſtros pro-
 ceſſus, ac ſententias, quo-
 minus includantur, in
 eis ſe iuuare valeant, vel
 tueri. Quæ omnia quo
 ad hoc eorum omnium
 tenores, ac ſi ad verbum,
 nihil penitus omiſſo in-
 ſererentur præſentibus
 pro expreſſis habentes
 penitus tollimus, & om-
 nino reuocamus, cæteriſ-
 que contrarijs quibuſcun-
 que.

S V M M A.

1 Privilegia quacunque

2 Conſuetudines etiam immemorabiles

3 Præſcriptiones quacunque

4 Obſeruantia quacunque.

} non proſunt, quo minus offendentes hanc
 hanc Bullam in eius penas incidant.

IN hoc capite tolluntur, & re-
 uocantur privilegia, conſuetu-
 dines, præſcriptiones, & vniuerſa

alia, quibus impeditur, quo mi-
 nus hanc Bullam offendentes eius
 pœnis comprehendantur, quam
 rem

rem ut dilucidiorē habeamus, regulam more nostro ponamus.

In has censuras, & pœnas igitur per hanc Bullam latas, eam offendentes, quicumque sint, & quodcumque privilegium habent, incidunt.

- 1 Nam primo ¶ regula hæc locū habet, ubi privilegium, indulgentiæ, & litteræ Apostolicæ generales, specialesve, quibus contra hanc Bullam se tueri possunt, ipsis concessa sunt, ne hac Bulla comprehendantur, tunc etenim cuiusque ordinis, status, & qualitatis sint, & ob id vel clerici, vel laici, vel in dignitate constituti, Ecclesiastica, non Ecclesiasticave, & Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, alique inferiores Ecclesiæ Antistites, necnon Imperatores, Reges, alique Principes viri Bullam hanc ostendentes eius pœnis obligabuntur.

Item, ubi privilegia hæc concessa sunt eorum Regnis, Provinciis, ciuitatibus, locisve aliis, id est ratione suorum locorum privilegia hæc habent.

Tertio, ex quacunque causa concessa sint, etiam si per contractum, aut remunerationis causa, ob verba illa, Ex quavis causa, et per viam contractus, aut remunerationis, quibus casibus non facile privilegia reuocantur, sicut ea, quæ per gratiam conceduntur, ut sensit Bal. in l. qui se patris. nu. 12. C. unde liberi, & Ias. in l. non amplius. §. si certum. nu. 14. ff. de le. 1.

Quarto quacunque forma, ac renore privilegia concessa sint, ob verba illa, Sub quavis forma, esto igitur motu proprio, qui multum operatur, concessa sint, hic tamen nihil proderunt, sicut nec etiam quibuscunque generalibus verbis concepta. Quinto, quibuscunque clausulis privilegia munita sint, et si essent clausulæ derogantes iis, quæ ipsis privilegiis derogarent, ut ex. g. si concessum esset privilegium, ne quis Bullis huiusmodi comprehenderetur, & in eo esset inserta clausula, quæ derogaret omnibus aliis, quæ derogarent illi privilegio, ob verba illa. Accum quibusuis clausulis etiam derogatoriis derogatoriis concessis.

Sexto, quamuis dicta privilegia contineant, quod excommunicari, anathematizari, vel interdicti non possint per litteras Apostolicas, nisi faciant plenam & expressam mentionem, ac de verbo ad verbum huius privilegii, nec non ordinum, locorum, nominum priorum, cognominum, & dignitatum, ob verba illa, Etiam continencibus, quod excommunicari, &c. idque merito, tum quod nemo potest eam sibi legem dicere, a qua discedere non liceat, tum quod Rom. Pontifex non potest eximere quem a sua potestate, quo minus illum censuris afficere possit, esset enim hic acephalus.

- 2 Secundo loco ¶ regula hæc locū habet, ut. s. hac Bulla comprehendantur eam offendentes, esto con-

consuetudines etiam immemorabiles sint, vt. s. censuris irretiri huiusmodi nō possint, ob verba illa, Nec non consuetudinibus etiam immemorabilibus, nam consuetudines huiusmodi, quarum memoria nō extat, vim pacti, priuilegii, ac tituli habent, vt dixit Glos. in c. Super quibusdam. §. praterea in versicu. non extat memoria, & ibi Abb. num. 8. de verbor. sign. & Ias. in leg. quo minus. numer. 96. ff. de sum.

3 Tercio regula hęc locum habet, ut Bulla hęc comprehendat offendentes quosunque, etiam si se pręscriptisse assererent longissimis pręscriptionibus, ne litteris huiusmodi comprehenderentur, ob verba illa, Ac pręscriptionib. quantumcunque longissimis, hęc autem sunt, quarum initii memoria in contrarium non extat, & multum operantur, ut sensit Fel. in Rubr. de pręscript. num. 8. ver. Fallit tertio, & in cap. cum officii, eod.

4 Postremò regula hęc locum habet, vt Bullam hanc offendentes per ipsam coerceantur, esto asserant obseruantias esse scriptas, vel non scriptas, quibus nituntur probare se his litteris non comprehendi, ob verba illa, Et aliis quibuslibet obseruantis scriptis, vel non scriptis.

Nulla ratione igitur se tueri quis potest, quo minus hanc Bullam offendens ipsius pœnis non coerceatur.

Et ex his habemus amplificationes ad prædicta omnia, ut scilicet Bullam offendentes in censuras ipsius incidant.

Primum priuilegium quodcunque quis habeat. Item quæcunque consuetudo extet. Tercio quamuis pręscriptio longissima intercesserit.

Postremò, esto essent aliæ obseruantia, his enim non obstantibus tamen offendentes in pœnas Bullæ incidunt.

Excipio tamen, ubi Rom. Pontifex huic clausulæ derogaret, id enim potest. arg. ea. proposuit de concess. præb. Sed de hoc capite satis, ad aliud veniamus.

De modis, quibus ad notitiam omnium Bulla hęc ueniat.
Cbp. VI.

Vt verò præsentis nostri processus ad publicam omnium notitiā facilius deducantur, chartas, seu membranas processus ipsos continentes valuis Ecclesiæ Sancti Ioannis Lateranen. & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe appendi faciemus, ut ijs, quos processus huiusmodi concernunt, quod
ad

ad ipsos nō peruenerint, aut quod ipsos ignoraue-
rint, nullam possint excu-
sationem pretendere, aut
ignorantiam allegare, cum non sit verisimile id remanere incognitum, quod tam patenter omni-
bus publicatur. Insuper, ut processus ipsi, & præse-
tes litteræ, ac omnia, & singula in eis cōtenta eo-
fiant notiora, quo in ple-
risque ciuitatibus, & lo-
cis fuerint publicata, vni-
uersis & singulis Patriar-
chis, Primatibus, Archi-
episcopis, Episcopis, & lo-
corum ordinariis, & præ-
latis vbilibet constitutis, per hæc scripta committi-
mus, & in virtute Sanctæ obedientiæ directè præci-
piendo mādāmus, ut per se, vel alium, seu alios præ-
sentes litteras, postquam eas receperint, seu earum

habuerint notitiam, se-
mel in anno, aut si expe-
dire viderint, etiam plu-
ries in Ecclesiis suis, dum
in eis maior populi mul-
tudo ad diuina conue-
nerit, solemniter publi-
cent, & ad Christi fide-
lium mentes reducant, nuncient, & declarent.

S V M M A.

1 Lateranensis Ecclesia omnium Ecclesia-
rum totius orbis princeps est.

Eius clerici alijs præcedunt.

A Constantino Imperatore Saluato-
ri fuit dicata.

Cur sic nominata.

2 Basilica Principis Apostolorum de Vr-
be est Ecclesia Sancti Petri in Vatica-
no Monte.

3 Bulla hæc cur in ualuis prædictarum
Ecclesiarum affixa fuerit.

C Aput hoc in duas partes di-
uiditur, secunda pars incipit
ibi, ut processus. In prima parte,
quo Bulla hæc, & in ipsa conten-
ta ad omnium aures, & notitiam
perueniant, ut in duabus principi-
bus Ecclesiis vrbis hi processus,
ac litteræ affigantur, se curaturum
Rom. Pont. pollicetur, quam rem
ut dilucidiorē habeamus, tria

cx-

plicanda sunt. Primum, Ecclesia Lateranensis quanam sit. Item, quæ Basilica Principis Apostolorum. Postremo, cur harum Ecclesiarum valuis hanc Bullam affigi velit.

- 1 Quo ad primum igitur Ecclesia Lateranensis est Ecclesia Sancti Ioannis. Hæc Ecclesia principem locum inter omnes Ecclesias tam vrbs, quam orbis tenet, & omnium Ecclesiarum, etiam Basilicæ Sancti Petri vrbs Romæ caput est, vt declarauit, ac definiuit Grego. xi. in Bulla incip. Super vniuersas orbis Ecclesias. lata Auinioni decimo Cal. Februarii Pontificatus sui anno secundo, eandem comprobauit Pius V. per Bullam incip. Infirma, lata Romæ 1569. calend. Ianuarii, Pontif. sui anno Quarto. Quare clerici, & canonici eius Ecclesiæ tam in publicis supplicationibus, quæ fiunt eūdo, quam in aliis, præcedunt clericis, ac canonicis Ecclesiæ Sancti Petri, vt per eandem Bullam Pius V. declarauit. Item est propria Sedes Rom. Pontificis inter alias vrbes, & ob id possessionem sui Pontificatus accepturus Roma. Pontifex creatus, eandem Ecclesiam addit, vt consuetudo declarat, vt habetur in Bullis proximè citat. Fuit autem constructa ex suo Palatio a Constantino Imperatore, & Salvatore dicata, posteaquam lepra diuinitus liberatus est, & Baptismum suscepit, vt habetur in eadē Bulla Greg. xi. & facit c. constan-

tinus. 2. distin. 86. Didca est autem Ecclesia Lateranensis, quoniam in eo loco constructa est, vbi olim erat Palatium Lateranensium clarissimæ apud Romanos familiæ, vt habetur in Lexicon, in verb. Lateranensis. Frequentatur demum Ecclesia hæc plurimum ob sanctorum reliquias plurimas, quæ ibi habentur, quæ omnia cognosci possunt ex libello eo inscripto Mirabilia Romæ.

- 2 Quo ad secundum † Basilica Principis Apostolorum de Vrbe est Ecclesia Sancti Petri in Vaticano, quæ & ipsa celeberrima est. Idcirco autem in Vaticano dicitur, quoniam in Vaticano Colle sita est, nominatus est autem collis ille Vaticanus, quoniam eo Roma. Populus vatum responso expulsus Hetruscis positus sit, vel a Vaticiniis, quæ haberi solebant, vide tamen de hoc Lexicon in ver. Vaticanus.

- 3 Quo ad tertium † idcirco valuis Ecclesiarum affigi Bullam voluit, quoniam Ecclesiæ huiusmodi ob earum dignitatem, ac sanctitatem omnium aliarum maximè frequentantur, & ob id ad notitiam hominum facile venire potest. His præmissis iam habemus, quamobrem in his locis affigi Bullam hanc Roman. Pontifex velit, & quæ loca hæc sint, sed de hac parte satis, ad alteram veniamus.

Verf. Insuper, vt processus ipsi, & præfentes litteræ, ac omnia, et fingula in eis contenta eo fiant notiora, quo in plerisque Ciuitatibus, & locis fuerint publicata, vniuersis, & fingulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum ordinariis, & Prælatiſ vbilibet conſtitutiſ per hæc ſcripta committimus, & in virtute Sanctæ obediētiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, vt per ſe, vel alium, ſeu alioſ præſentēſ litteraſ, poſtquam eaſ receperint, ſeu earum habuerint notitiā, ſemel in anno, aut ſi expedire viderint, etiā pluriēſ in Eccleſiis ſuiſ, dum in eiſ maior populi multitudo ad diuina conuenerit, ſolēni ter publicent, & ad Chriſti fidelium mentēſ redu-

cant, nuncient, & declarēt.

S V M M A.

- 1 In virtute Sanctæ obediētiæ præceptū quid ſignificet, & operetur.
- 2 Publicationiſ ſolēniſ huiuſ Bullæ forma quanam ſit.
- 3 Publicare hanc Bullam Eccleſia antiſtiſ, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & huiuſmodi ſolēni ter in ſuiſ Eccleſiis debent, & quotiēſ, & quādiu excuſentur ab obligatione.

IN hac parte præcipit Rom. Pōtifex, quo notior hæc Bulla fiat omnibꝯ Eccleſiæ præſidiꝯ. & Prælatiſ, vt in ſuiſ Eccleſiis ſolēni ter eam publicent, ac declarēt. Verū, quo rem hanc abſolutam magiſ habeamꝯ, duo præmittenda ſūt. Primum, quoniam in virtute Sanctæ obediētiæ hoc illiſ præcipit, quid præceptum hoc operetur. Deinde, quoniam ſolēniſ publicatio vt fiat, præcipitur, ſolēniſ publicatio hæc quanam ſit.

- 1 Quo ad primum igitur ¶ quid nam operetur præceptum illud in virtute Sanctæ obediētiæ, variæ hæc de re DD. ſententiæ ſunt, nam alii volunt pœnam priuationiſ eſſe, alii peccatum infidelitatiſ, vt ait Glo. in ca. dolentēſ. de celebr. Miſſ. & Pau. Fuſch. de viſit. & regimin. Eccleſiæ. c. 31. nu. 8. li. 1. Ego autem, quoniam inobediētiā graue peccatum eſt. arg. c. 2. de

ma.

mai. & obed. ob eam rem nō obedientes primum peccare mortiferē ſentio: deinde, ex quo nulla poena propoſita certa eſt ad arbitriū Rom. Pont. puniri poſſe. arg. c. de cauſis. de ſoff. deleg. & l. i. ff. de iudelib.

2 Quo ad ſecundum qua forma ſolemnis publicatio fiat, dico hac forma faciendam eſſe, Episcopus Pontificiis veſtibus indutus cum mitra, & Baculo aſſiſtentibus ipſi aliis clericis, & ſacerdotib. clericalibus indutis, cereo accenſo præſente populo Bullam publicabit, vel alius de eius mandato ipſo præſente, ac deinceps publicata campana breuiter pulſabitur, & cereus in terram proiectus pedibus conculcabitur. arg. Clem. i. §. & quia, de poen. & extrauag. incip. fidelis, & ſolidæ. de fur. & ſic etiam Roma. Pont. ſolemniter in die iouis ſancto publicare conſuevit, campanæ ſono excepto. His præmiſſis iam regulam ponamus.

3 Eccleſiæ prælati ergo ſive Patriarchæ, ſive Archiepiſcopi, ſive Episcopi, vel alii Eccleſiæ Antiftites in ſuis Eccleſiis Bullam hanc ſolemniter, dum maior populi frequentia aderit, publicabūt, vel per ſe, vel per alios.

Item non tantum ſemel in annum, verum etiam & ſæpius, ſi id expedire animaduertent, ob verba illa ſemel in anno, aut ſi expedire viderint, etiam pluries.

Excipitur tñ, vbi Epſ titularis tantum eſſet, & ſic Eccleſiam non

haberet, nam ex quo Eccleſia caret, & populo, & ob id Bullæ verba ipſi non conueniunt, ergo nec diſpoſitio. arg. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect.

Poſtremo excipiuntur alii clerici, qui iuriſdictionem non habent, nam Bulla ſolum de his loquitur, nam prælatorum nomine hi ſolū comprehenduntur, qui iuriſdictionem habent, vt dixit Abb. in c. cū ab Eccleſiarum. de off. or. non igitur ſimplices parochi ad hoc tenentur, nā ſi & ipſos obligare voluiſſet, eorum mentionem feciſſet, ſicut fecit in ſequenti Capite, Nec non rectores, ceterique curam animarum exercentes.

Atqui, an qui contra hanc Bullam venerint, eam probabiliter ignorantes, eſto valuis dictarum Eccleſiarum affixa ſit, & alibi etiā publicata, an inquam in poenas ipſius incident? Hanc quæſtionem in prima parte huius operis abſoluimus: Sed iam ad aliud caput veniamus.

De perſonis, quæ penes ſe hanc Bullam habere debent. Cap. VII.

Cæterum Patriarchæ, Archiepiſcopi, Episcopi, aliique locorum Ordinarii, & Eccleſiarum prælati, nec nō Rectores, cæterique curā animarum exercentes, ac

Gg 2 rpeſ-

presbyteri seculares, & quorumvis ordinum regulares, ad audiendas peccatorum cōfessiones quauis auctoritate deputati, transumptū litterarū penes se habeant, easque diligenter legere, & percipere studeant. Volentes earundem præsentium transumptis, etiam impressis, notarii publici manu subscriptis, & sigillo iudicis ordinarii Romanæ curiæ, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eandem prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibendam fore, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

S V M M A.

1 Bullam hanc habere debent omnes animarum curam habentes.

Patriarchæ.

Archiepiscopi.

Episcopi.

Abbates.

Parochi.

Vicarii perpetui.

Cappellani.

Sacerdotes tam regulares, quam seculares ad sacramentum pœnitentiæ admittendum admissi.

2 Bullam hanc quinam habere non tenentur.

Caput hoc diuiditur in duas partes, quarum secunda incipit ibi, Volentes eorundem. De prima igitur primo agamus, in qua numeratur personæ, quæ Bullam hanc penes se habere, ac percipere eam debent, quam rem ut dilucidiores habeamus, regulam more nostro ponamus.

1 Omnes igitur animarum curam habentes Bullam hanc penes se habere debent, ut colligitur ex prima parte huius Capitis. Nam primo ipsam habere debent Episcopi, siue Patriarchæ, siue Archiepiscopi, siue simplices Episcopi sint, ob verba illa Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, (etenim quadripartiti Episcoporum gradus sunt, ut habetur in c. 1. d. 2 r. s. Episcoporum.) Item alii locorum ordinarii, & Ecclesiarum prælati. (Hi vero sunt Episcoporum Vicarii, Abbates, & huiusmodi.) Tercio parochi, ob verba illa Nec non rectores. Quarto cæteri curam animarum gerentes, ob verba illa Ceteri.

terique curam animarum exercētes. (Hi vero ſunt Vicarii perpetui, qui & ipſi parochorum vicem gerunt, & in multis eodem iure cēſentur, quo ipſi parochi, vt habetur in Clem. unic. de offi. Vicar.) Item Capellani, nam & hi curam animarum habent. Poſtremo ſacerdotes alii tam ſeculares, quam regulares ad ſacramentum pēnitentiæ adminiſtrandum admiſſi, ob uerba illa, Ac preſbyteri ſeculares, & quorumuis ordinum regulares ad audiendum peccatorum confeſſiones quauis auctoritate deputati. Hi quoque igitur Bullam hanc habebunt, a quocūque ad audiendas pēnitentias admiſſi ſint. Si ergo Bullam hanc prædicti habere debent, ergo qui curam animarum gerunt, ipſam habebunt, nam hi omnes animarum curam gerūt, ut per ſe patet.

Item quoniam uerba cum eſſe & ſunt intelligenda, argu. l. i. ff. quod quiſq; iur. ob eam rem oportet, ut etiam eius uim, & ſententiā norint, id quod ſit eam legendo, & quid uelit percipiendo, & ob eam rem uult Roman. Pontif. ut eam legant, & percipiant, ob uerba illa, Eaſque diligenter legere, & percipere ſtudeant. Non igitur ſat eſt eam habere, ac legere, qđ ſumma ratione factum eſt, nam, cum contingat pēnitentes ad ipſos uenire, qui his cenſuris irretiti ſint, a quibus abſoluere nequeunt, ut habetur in Cap. 2. huius tertię partiſ, & non abſoluti ſacramenti pē

nitentiæ abſolutionis. participes eſſe non poſſunt. arg. ca. nuper. de ſentent. excomm. & ut nos egin. uſ. abundē in tractatu noſtro de cenſuris, ob eam rem ne clauium auctoritate abutantur, & pēnitentes decipiantur, iure præceptum eſt, ut Bullam hanc apud ſe habeant, diligenter legant, ac percipiant.

2. Excipiuntur tamē, ꝑ qui curam animarum non habent, nam hi, uel Episcopi, uel ſacerdotes ſint, eam apud ſe habere non coguntur, nam ex quo de curam animarum habentibus Bulla loquitur, ergo ſecus de aliis. arg. l. cum prætor. ff. de iud. & capitul. non ne. de præſumpt. etenim ceſſat ratio, quamobrem ipſi eam habere debent, & ob id & diſpoſitio. argu. ca. cum ceſſante. de appell. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron.

Poſtremo excipiuntur, qui etiā curam animarum habent, ſed nō dum ſacerdotes ſunt, nam ex quo ſacramenta adminiſtrare nequeunt, periculum prædictum, & ratio in ipſis locum non habet, ergo nec Bulla.

Atqui an ipſam non habentes mortiferē peccent? Ego cenſeo mortiferē hos peccare tum quod Bulla imperandi modo utitur, dum inquit Habeant, & ſtudeant, & res grauis hæc eſt, tum quod non ſolum uult, ut habeant hanc Bullam penes ſe, uerum etiā ut ſtudeant diligenter eam legere, & percipere, quæ uerborum

mul,

multiplicatio hæc omnino Rom. Pontificem voluisse ostēdit, & sic præceptum esse, & ob id ei parendum, alioquin peccant. argu. c. 2. de maio. & obe. Sed de prima parte satis, ad alteram veniamus.

Vers. Volentes earundē præsentium transumptis, etiā impressis notarii publici manu subscriptis, & sigillo iudicis ordinarii Romanæ curiæ, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica munitis, eandē prorsus fidem in iudicio, & extra illud locorum adhibendam fore, quæ ipsis præsentibus adhiberetuer, si sēt exhibitæ, uel ostensæ.

S V M M A.

1 *Exempla deprompta ex Bulla, etiam si impressa non sint, fidem faciunt, modo manu publici notarii subscripta sint, & signo iudicis Romanæ Curie, uel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constituta munita.*

1 *In hac parte vult Rom. Pont. ut fides adhibeatur tam in iudicio, quam extra illud & ubique locorum exemplis depromptis ex*

ipsa Bulla, etiam si impressa non sint, modo duo adsint. Primum subscripta manu publici notarii sint. Deinde signo iudicis ordinarii Romanæ curiæ, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ signata, ut habetur in vers. Quare si quis assereret in excōicationem aliquam huius Bullæ incidisse ob noui veltigalis impositionem, cum id non posset, si negaret in hoc casu excommu. latam esse, producens exemplum huius Bullæ coram iudice munitum, ut dixi, conuictum talem habebitis. Sed de hoc satis, ad postremum caput veniamus.

De pena frangentium hanc Bullam, velt contra ipsam uenientium.

Cap. VIII.

Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginam nostræ excommunicationis, anathematizationis, interdicti, innouationis, innodationis, declarationis, protestationis, sublationis, renouationis, commissionis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare

præ-

præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ, &c.

S V M M A.

- 1 Bullam hanc offendi quot modis contingat.
- 2 Indignatio Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli, quæ pœna sit.
- 3 Bulla hæc cur tot nominibus appellatur.
- 4 Indignationem Omnipotentis Dei habent, qui hanc Bullam offendunt.
- 5 Auctoritatem Rom. Pontificis negās, vt hæreticus punitur.

IN hoc capite imponitur pœna ijs, qui contra hanc Bullam veniunt, quæ est indignatio Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum contra se. Verum quo rem hanc dilucidiorē habeamus, præmittenda tria sūt. Primū, quot modis contingat Bullam hanc offendi. Deinde, indignatio Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli, quæ pœna sit. Tertiò, cur tot nominibus Bullam hanc appellet Rom. Pontifex.

- 1 Quo ad primum igitur tribus modis contra hanc Bullam veniri concludo.

Primum frangendo ipsam, &c

conscindendo. Deinde contra ipsam faciendo, s. delictis committendis, quæ per Bullam prohibita sunt. Tertiò negando Rom. Pontificem hæc facere posse, vt hæc per se patet.

- 2 Quo ad secundum, Indignatio omnipotentis Dei, & Apostolorum id operatur, & hanc pœnam infert, quoniam Dei gratia priuatur, nam Deus Optim. & Maxim. & Sancti Apostoli nemini indignantur, nisi ob mortiferum peccatum, quia igitur contraueniendo quis mortiferè peccat, mortiferum autem peccatū priuat quæ gratia diuina, ob eam rem indignationem prædictorum incurre re hunc ait, atque sic in simili dixit Rebuff. in Prax. benefi. Forma, & declaratio nou. prouis. in clausula. Nulli ergo hominum. Ego autem præterea.

- 3 Quo ad tertium, paginam hanc multis nominibus nominat, quoniam multa in ipsa decernit.

Nam primo appellat paginam excommunicationis, quoniam per ipsam excommunicat.

Secundo anathematis, quoniam anathema fert, vt habetur in initio ferè omnium capitum secundæ partis.

Tertio interdicti, quoniam etiā interdicat in Capite secundo secundæ partis vers. Vniuersitates.

Quarto innouationis, quoniam innouat decreta quædā antiqua, vt hī in Capite Decimo octauo secundæ partis, uer. Innouantes.

Quin-

Quinto innodationis, quoniā innodat excommunicatione in tertio Capite. 3. par. incip. Quod si forte.

Sexto declarationis, & protestationis quoniam declarat, & protestatur quādam in Capite Quarto incip. Declarantes. par. 3.

Septimo sublationis, & reuocationis, quoniam reuocat, & tollit quādam in Capite quarto, incip. Quæ omnia. 3. par.

Octauo commissionis, & mandati, quoniam mandat, & ordinat in Capite quinto, versu. Insuper & processus. 3. par.

Nonō voluntatis, quoniam in ipsa ait se uelle durare hos processus etiam post mortem, in ca. Primo. 3. par. inci. Volentes. Item se uelle fidem adhiberi exemplis huius Bullæ signatis in Cap. septimo. 3. par. His præmissis, iam rem aggrediamur, & regulam ponamus.

4 In indignationem igitur omnipotentis Dei incidunt, quicunque hanc Bullam offendunt, uel eam frangendo, uel contra ipsam faciendo, uel Rom. Pontificem id non posse negando, tot enim modis Bullæ contraueniri præmissi-

mus.

Item in eandem indignationē, idest in peccatum mortiferum incurrit, qui alicui ex nouem prædictis contrauenit, nā sic ipse in Bulla id uult.

Tertio contraueniens ipsi Bullæ, quo ad prohibita delicta, in excommunicationes iam dictas incidit, & penas, ut uidimus.

5 Possemō ¶ negans auctoritatē Rom. Pont. ut hæreticus punitur, atque sic in simili dixit Glo. in ca. generali. in uerb. inhibemus, & ibi DD. de elect. libro 6. & Rebuff. in Prax. benefi. Forma, & declaratio nouæ prouisi. in clausula Nulli ergo hominum, ibi. Imo si quis non obtēperet, ac deniq. prædicti omnes arbitraria pœna puniuntur. Quicquid dixerunt DD. citati a Rebuff. in eadem clausula, qui priuationem beneficii significari existimarunt per eam clausulam Indignationem omnipotentis Dei, & Apostolorum, quod probabili ratione nulla nititur. Sed de Bulla Cænæ Domini hætenus, iam ad explicandos alios casus Romano Pontifici reseruatos transeamus, id quod Deo adiuuante prope diem præstabimus.

F I N I S.

VGODINTS
De
Censu
Regni
Venetiarum

1601

Th
4737